وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَّكِرٍ

الحمد للہ والمنۃ کتاب بے مثال و باکمال مسمّٰی بہ

سنہ ۱۳۳۳

تفسیر محمدی

مع

قرآن شریف مترجم فارسی و پنجابی بین السطور

منزل دوجی منزل سوم ملقب بہ

۱۲۸۵ھ

موضح فرقان

مصنفہ جناب مولنا مولوی حافظ محمد صاحب بن بارک اللہ صاحب متوطن لکھوکے

حسب فرمائش

خاکساران عبد الرحیم و عبد الرحمن پسران مولوی رحیم بخش صاحب مرحوم تاجران کتب چینیانوالی (لاہور)

در مطبع سٹیم رفاہ عام لاہور زیور طبع پوشید

سُوۡرَۃُ الۡمَائِدَۃِ مَدَنِیَّۃٌ وَّھِیَ مِائَۃٌ وَّعِشۡرُوۡنَ اٰیَۃً وَّسِتَّ عَشَرَ رُکُوۡعًا

سورہ مائدہ مدنی ہے ہک سو تے ویہ آیت ہے ۱۶ رکوع ہے

بِسۡمِ اللّٰہِ الرَّحۡمٰنِ الرَّحِیۡمِ

جو ہوری سورت وچہ سنئے آئے ویکھو معالم پیارے	اس سورت وچہ حکم اٹھاراں بہ خاص آئے

یٰۤاَیُّہَا الَّذِیۡنَ اٰمَنُوۡۤا اَوۡفُوۡا بِالۡعُقُوۡدِ ؕ اُحِلَّتۡ لَکُمۡ بَہِیۡمَۃُ الۡاَنۡعَامِ

اے اوہ لوکو جو ایمان لیائے پورا کرو اقرار نوں حلال کیتے گئے واسطے تساڈے چوپائے مواشی

اے مومنان وفا کنید بہ عہد ہا یعنی عہدے کہ باخدا بستہ اید ور التزام احکام او تعالی حلال کردہ شدہ ہست برشما چہار پایان از قسم انعام

حلال کیتے تساں کارن ڈنگر چار پائے رب سائیں	اے اہل ایمان نوں پورا کرو عہدان اپنیاں تائیں
وچہ اصل عقد جے نہیں گنڈ ہن وچہ معالم لیایا	عقد اوہ عہد جو محکم بدھا قولی اقرار پکا یا
وقبلت جمیع احکام سب پورے کرنے آئے	اتھ مراد وچہ عہد اللہ دے مومن سر پر چائے
بہا دین حال کفر وچہ کیتیاں ہو ویان کرنیاں آیاں	قتادہ کہے مراد جو قسماں ہکدوجے سنگ چایاں
ہک کہن جو وچ بیوپار آپسوچہ پورے کیچن بھائی	ابن مسعود کیہا ایہ عہد ایمان قرآن ایہائی
جو اہل کفر کجھ ہنج نبائے حل تساڈے تائیں	بہیمۃ الانعام کہن ہک اٹھ تے ہور گائیں
باجھیوں ذبح حلال بچہ اوہ جے وچے مرجاوے	ہک کہن مراد جو مانو کٹھی ہتھیں بچہ باہر آوے
اکثر اہل علم ایہ مذہب بچہ روا بتایا	ایہ ابو سعید وں ابوداود حدیث صحیح لیایا
ابو یوسف ہور محمد مالک شافعی جائز راہیں	ہک ابوحنیفہ روا نہ آکھے باجھوں ذبح تداہیں
نیلے ہرن گوین ہاٹھے گورخراں سبہ رلدے	تے کلبی کہے مراد بہیمہ وحش حیوان جنگلدے
ہک کہن جو نطق کلام نہ جنہاں بولی آدم والی	بہیمہ اصل ابہام کنوں جو عقل تمیزوں خالی

مگر اوہ جو پڑھیا جاویگا اوپر تساڈے	اِلَّا مَا یُتۡلٰی عَلَیۡکُمۡ
مگر آنچہ خواندہ خواہد شد برشما	

نگر اس اوہ جو پڑھیا جاوے اپر تساں اگیرے — یعنی حرمت والی آیت جنہاں حیواناں گھیرے

غَیْرَ مُحِلِّی الصَّیْدِ وَاَنْتُمْ حُرُمٌ اِنَّ اللّٰہَ یَحْکُمُ مَا یُرِیْدُ

ناحلال کرنے والے شکار دے وچ اس حال دے جو محرم ہوو تحقیق اللہ حکم کردا ہے جو چاہے

نہ حلال دارندہ شکار در حالتے کہ محرم باشید ہر آئینہ خدا حکم میکند آنچہ مے خواہد

نہ روا شکار بناون والے جد تسیں محرم ہے — تحقیق اللہ وچ حرمت حلال حکم کرے جو چاہے
یعنے روا حیوان جنگل دے جی تسیں محرم ناہیں — عمرہ حج احرام جے بدھا منع شکار تداہیں

یٰۤاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا لَا تُحِلُّوْا شَعَآئِرَ اللّٰهِ وَلَا الشَّهْرَ الْحَرَامَ

اے اوہ لوکو جو ایمان لیائے ناحلال سمجھو نشانیاں اللہ دیاں نوں تے نہ مہینے حرمت والے نوں

اے مسلمانان ہتک حرمت مکنید نشانہائی خدا را ونہ ماہ حرام را یعنے بجنگ کردن در آنہا

اے اہل ایمان نہ روا اینہاں چیز جو نام آئیے — نہ حرمت والے ماہ دی حرمت توڑو جنگ مناہی
جو چیزاں نام اللہ دی ہویاں اینہاں ہرانہ چاہو — جویں کعبے ہدی قلادہ والی نیڑے اوس نجاہو
شعائر جمع شعیرہ اللہ صل نشان علامت — حج مناسک سبہ نشاناں رکھو صحی سلامت
مشرک لوگ بھی حج کرے [1] گردی ہدی لیجاون — اہل اسلام منع ربیا اینہاں ہتھ نہ پاون
جس کیوں کفار ارادہ ہے تعظیم الٰہی — اہل اسلام نہ روا اخرالی اس کم وچ تباہی
تے تہاں دی تعظیم ارادہ جس کیوں کفاراں — اسنوں کرن اہانت ہوسن ہو ضبح ویکھو سنجاراں

وَلَا الْهَدْیَ وَلَا الْقَلَآئِدَ وَلَآ آٰمِّیْنَ الْبَیْتَ الْحَرَامَ

تے نہ قربانی تے نہ قلادہ والیاں نوں تے نہ قصد کرن والیاں خانے کعبے دیاں نوں

ونہ قربانی را ونہ آنچہ در گردن او قلادہ مے اندازند ونہ قصد کنندگان بیت الحرام را

تے نہ قربانی ہرا کردنا گل وچ جنہاں قلادی — نہ انہاں ہرا جو جاون کرکے کعبے طرف ارادی
ہدی حیوان جو مکے بھیجن اوٹھ دنبے ہور گاہیں — اوہ اہل ایماناں روا نہ کہو ہن نالجہ ویہن ایذائیں

قلائد جمع قلادہ یعنے پٹا جہناں گل پاون
حرم درختاں چہلوں سے اپنی گلیں ہیندی
قلادہ والیاں چہیڑن نہیں رب جیا مسلماناں

اہل کفر حد حرام ارادہ کرکے باہر آون
بھی اتہان گلیں نال لوک پچھان جہیڑ کہیو ویہیے
ہک کہن قلادہ حرم درختوں منع کرے رب اساں

یَبْتَغُوْنَ فَضْلًا مِّنْ رَّبِّهِمْ وَرِضْوَانًا

جو طلب کردے ہیں واد ہا مالک اپنے تھیں تے رضامندی یعنے نفع تجارت تے ثواب آخرت

کہ میطلبند فضلے را از پروردگار خویش وخوشنودی ازوی

جو چاہن فضل خدا اپنے تھیں ہور رضا ربانی
ایہ نفع تجارت مومن مشرک ہر یک عام ایہائی
ایہ حکم آہیی منسوخ معالم اندر لکھہ سدا پایا
فلا یقربوا المسجد الحرام ہبی آیا سورۃ وچہ انہا ایہ

یعنے نفع تجارت ہور ثواب اعمال حقانی
تے طلب رضا ربانی خاصہ مومن کارن بھائی
فاقتلوا المشرکین کہن جو سورت توبہ وچہ فرمایا
ہن حج تے ہدی نہ روکن کفاراں تاہیں منع انہاں

وَاِذَا حَلَلْتُمْ فَاصْطَادُوْا

تے جد احراموں فارغ ہوو کرو شکار ندا ایں

نے حد حلال ہوو پس شکار کرو
وچون احرام کشائید پس شکار بکنید
ایہ امر اباحت کارن آیا وجوب نہیں کہاں ایں

وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ اَنْ صَدُّوْكُمْ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ اَنْ تَعْتَدُوْا

تے نا باعث ہووے تسانوں دشمنی ہک قوم دی جو روکیو نے تسانوں مسجد حرام تھیں ایہ کہ جور زیادتی کرو

وحمل نکند شمارا دشمنی گروہے بسبب آنکہ باز داشتند شمارا از مسجد حرام بر تجاوز کردن از حد

تے کہا اکرے تعدی اتے ویر کفار تساں نوں
ایہ وچہ فتحا سورہ صلح حدیبیہ قصہ آوی
یقتل کرو تہناں نال انہوں بدلے اوس ہر یا ئی
جو نام شریح بک ابن ضبیعہ بکری قوموں آیا
آگیوں کہیر حضرت توں نکسیا کان ہمائی

جو روکیا انہاں تساں نوں بار تا کہیا آوندیاں نوں
اونہاں ظلم تعدی بار حق تہیں ظلم کرو فرمادی
شان نزول الٰہی آیت قصہ وچہ معالم بھائی
پاس نبی دی گیا بیٹے لشکر باہر لوکا یا
آہنی شہادت کلمہ ہور نماز زکوٰۃ سنائی

اٹھیوس غضب ایسی پر سیرے لوک صلاحاں والے ۔ باجھ صلاح نہ کر سکاں کجھ عذر بہانے بھالے

شاید نال انہاں نوں بیگر میں اسلام لیاواں ۔ تے نبی کیہا اتس آون اگے سے یاراں اٹھاواں

ہک مرد ہوئی سی حضل ہوئی نال زبان شیطانی ۔ جان گیا تاں کیہا نبی ایہ کافر ہیں اہل ایمانی

ڈر گیا ہوا شی باہر چرد ے کا فرکٹ سدھایا ۔ یار نبی دے پچھے دوڑی اپہڑ گئے نہ پایا

فر اگلے سال چلیا حج کارن نال تجارت بھاری ۔ گل وچ پہنے قلاوے اٹھاں ساتھی قوم کفاری

یاراں کیہا جے آکھو حضرت بدلہ اسیں لوہیں ۔ آکھیا نبی قلادہ والیاں ہدیاں کون لٹائیں

تد ایہ آیت نازل ہوئی منع خدا تہاں کیتا ۔ ہے تفسیر عباسی قصہ مجمل ایہو لیتا

وَتَعَاوَنُوا عَلَى الْبِرِّ وَالتَّقْوَىٰ ۖ وَلَا تَعَاوَنُوا عَلَى الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ ۚ

تے مدد کرو ہکدوجیئوں اُپر نیکی تے پرہیزگاری دے تے یاری نہ کرو ہک دوجے نوں اپر گناہ تے ظلم دے

وبا یکدیگر مدد کنید بر نیکوکاری و پرہیزگاری و با یکدیگر مدد مکنید بر گناہ و ستم

تے یاری کرو نیکی تقوی اپر ہک دوجے نوں ۔ نہ یاری وچ بیہوظلم گناہاں اہل کسے نوں

پوچھنے نیکی یعنے واجب نفل ایمائی ۔ تقوے کرن پرہیز گناہوں پیغمبر ماینوں بھائی

ہک آکھن ہر اسلام ایہی تے تقوی سنت چالا ۔ اثم گناہ یا کفر تے عدوان بدعت ظلم نرالا

معالم وچہ نبی فرمایا بر ایہی خوشخوئی ۔ تے اثم جو دلنوں چبھے نچا ہیں واقف ہووے کوئی

وَاتَّقُوا اللَّهَ ۖ إِنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ

تے ڈرو اللہ تھیں تحقیق اللہ سخت عذاب کرنیوالا ہے ۔ و بترسید از خدا ہر آئینہ خدا سخت است عقوبت او

تے ڈرو اللہ تھیں بیشک اللہ سخت عذاباں والا ۔ جے پکڑے سخت عذاب کرے جے بخشے کرم نرالا

حُرِّمَتْ عَلَيْكُمُ الْمَيْتَةُ وَالدَّمُ وَلَحْمُ الْخِنْزِيرِ

حرام کیتا گیا اپر تساڈے مردار تے لہو تے ماس خنزیر دا ۔ حرام کردہ شد بر شما مردار و خون یعنی خون مسفوح و گوشت خوک

حرام کیتا تساں اپر میتہ مردہ ذبح ورائیں ۔ تے رت جو جاری ہوئی تے گوشت خنزیر اندے تائیں

الربع

منزل ثانی

وَمَآ اُهِلَّ لِغَيْرِ اللّٰهِ بِهٖ

تے اوہ چیز جو پکاریا جاوے واسطے غیر اللہ دے نال اوسدے

وآنچہ نام غیر خدا بوقت ذبح او یاد کردہ شود

تحقیق اس مسئلے دی وچ منزل پہلی دے دوجے سپارے دے دوجی پا وچ گذری ہے صفحہ ۱۳۸ تئیں صفحہ ۱۴۰ تک اس
جاگہ عبارت صراط مستقیم دی معہ ترجمہ لکھی جاندی ہے وایضاً فان قوله تعالی وما اهل لغیر الله به ظاهره ما
ذبح لغیر الله مثل ان یقول هذه ذبیحة لکذا واذا کان هذا هو المقصود فسواء لفظ به اولم یلفظ به
وتحریم هذا اظهر من تحریم ما ذبحه للحم وقال فیه بسم المسیح ونحوه تے اسی طرح تحقیق قول اسدا
وما اہل لغیر اللہ بہ ظاہر اسدا اوہ چیز ہے جو ذبح کیتی گئی واسطے غیر اللہ دے جویں جے کہے ایہ ذبیحہ ہے واسطے فلانے
دے تے جد ہویا ایہ مقصود تاں برابر ہے جو سخن کیتا نال اوسدے یا نا سخن کیتا تے حرمت اوسدی ظاہر تر ہے حرمت
اس چیز دی تھیں جو ذبح کرے اوسنوں واسطے گوشت دے تے کہے وچ ذبح اوسدے بسم المسیح یا مانند اوسدی
فان عبادة الله بالصلوة له والنسك له اعظم من الاستعانة باسمه فی فواتح الامور فاذا حرم ما قیل فیه بسم
المسیح پس البتہ بندگی اللہ دی نال نماز دے تے قربانی دے واسطے اوسدے بزرگ تر ہے یاری چاہنے تھیں نال
نام اوسدے دے وچ شروع کماں دے پس جد حرام ہے اوہ حیوان جو کہیا گیا وچ حق اوسدے بسم المسیح اد
الزهرة فلان یحرم ما قیل فیه لاجل المسیح او الزهرة او قصد به ذلك اولی وبهذا یتبین لك فساد قول یا
نام زہرہ ستارے دے پس البتہ حرام ہونا اس چیز دا جو کہیا گیا وچ حق اوسدے جو ایہ واسطے مسیح دے یا زہرہ دے یا
قصد کیتا گیا نال اوسدے ایہ کم اولی حرام ہے تے نال اس تقریر دے ظاہر ہو گیا تینوں فاسد ہونا قول من
حرم ما ذبح باسم غیر الله ولم یحرم ما ذبح لغیر الله کما قاله طائفة من اصحابنا وغیرهم بل لو قیل
بالعکس اس شخص دا جو حرام کہندا ہے اوہ حیوان جو ذبح ہویا نال نام غیر اللہ دے تے نہیں حرام کہندا اوہ جو ذبح
ہویا واسطے غیر اللہ دے جویں کہیا ہے اک گروہ نے یاراں ساڈیاں تھیں تے غیر انہاں تھیں بلکہ جیکر کہندا الٹ
اوسدا لکان اوجه فان العبادة لغیر الله اعظم کفرا من الاستعانة بغیر الله وعلی هذا فلو ذبح لغیر الله متقربا
الیه یحرم تا چیکر ہوندا پس تحقیق بندگی واسطے غیر اللہ دے وڈا کفر ہے یاری چاہنے تھیں نال غیر اللہ دے اتے اپر
اس قاعدے دے جیکر ذبح کرے واسطے غیر اللہ دے قرب ڈھونڈھ کے طرف اس غیر اللہ دی البتہ حرام ہے وان قال
فیه بسم الله کما یفعله طائفة من منافقی هذه الامة الذین یتقربون الی الکواکب بالذبح والبخور اگرچہ کہے
وچ اوسدے بسم اللہ جویں کردا ہے اک گروہ منافقاں اس امت دیاں تھیں جو لوک قرب ڈھونڈدے ہیں طرف ستاریاں دی

وی نال ذبح دے تے وہو نیاں دے ونحو ذلک وان کان ہولاء مرتدین لا تباح ذبیحتہم بحال لکن یجتمع
فی الذبیحۃ مانعان تے مانند اسدی نے جے ہوندے ہیں ایہ لوگ مرتد نہیں حلال ہوندی کٹھی ہوئی اونہاندی وچہ کسے
حال دے ایپر جمع ہوندے ہیں وچہ ذبیحہ دے دو مانع تے ومن ہذا الباب ما قد کان یفعلہ الجہال اہل
مکۃ شرفہا اللہ وغیرہا من الذبائح للجن ولہذا روی عن النبی صلی اللہ علیہ وسلم انہ نہی عن ذبائح
الجن ویدل علی المسئلۃ ما قدمناہ من ان النبی صلی اللہ علیہ وسلم نہی عن الذبح فی مواضع الاصنام و
مواضع عباد الکفار اس قبیلے تھیں ہے اوہ جو آہے کردے اہنوں جاہل وچہ مکے دے شرف دیوے اہنوں اسدتوں
سواے مکے دے ذبح تھیں واسطے جناندے تے ایسے واسطے روایت ہے پیغمبر صاحب صلی اللہ علیہ وسلم تھیں جو منع
کیتا ذبیحہ جن تھیں تے دلالت کردی ہے اپر اس مسئلے دے اوہ چیز جو اگے لکھی اساں ایہ جو پیغمبر صلی اللہ علیہ
وسلم نے منع کیتا ذبح کرنے تھیں وچہ ٹکانیاں بتاں دیاں دے　　　ویدل علی ذلک ایضا ما روی ابو داود فی
سننہ عن ابن عباس رض قال نہی رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم عن معاقرۃ الاعراب وروی ابن ابی شیبۃ فی
تفسیرہ عن ابی ریحانۃ قال سئل ابن عباس عن معاقرۃ الاعراب فقال انی اخاف ان یکون مما اہل
لغیر اللہ بہ وروی اسحاق بن ابراہیم بن عبد الرحمن فی تفسیرہ کان رجل یقال لہ ابن وثیل شاعرا
نافر ابا الفرزدق غالبا بماء بظہر الکوفۃ علی ان یعقر ہذا مائۃ من ابلہ وہذا مائۃ من ابلہ اذا
وردت الماء فلما وردت الابل الماء قاما الیہا بالسیف فجعلا یکسفان عراقیبہا فخرج الناس
علی الحمر والبغال یریدون اللحم وعلی رض بالکوفۃ فخرج علی بغلۃ رسول اللہ ص البیضاء وہو ینادی یا ایہا
الناس لا تاکلوا من لحومہا فانہا اہل بہا لغیر اللہ فہولاء الصحابۃ قد فسروا ما قصد بذبحہ غیر
اللہ داخلا فیما اہل بہ لغیر اللہ فعلم ان الایۃ لم یقتصر بہا علی التلفظ باسم غیر اللہ بل ما قصد
بہ التقرب الی غیر اللہ فہو کذلک وکذلک تفاسیر التابعین علی ما ذبح علی النصب ہو ما ذبح لغیر
اللہ رواہا فی تفسیر مجاہد المشہور عنہ الصحیح من روایۃ ابن ابی نجیح قال کانت حجارۃ یذبح
لہا اہل الجاہلیۃ وعن الحسن ہو ما ذبح لغیر اللہ وفی تفسیر قتادۃ کان اہل الجاہلیۃ یعبد ونہا
ویذبحون لہا فنہی اللہ عن ذلک الصراط المستقیم ملخصا

وَالْمُنْخَنِقَةُ وَالْمَوْقُوذَةُ وَالْمُتَرَدِّيَةُ وَالنَّطِيحَةُ

تے جو گل گھٹ کے ماری گئی تے جو پتھر یا لاٹھی ہار کے ماری گئی تے جو اچی جگہوں ڈگ کے موئی تے جو سنگ مار کے حیوان نے ماری
وآنچہ خفہ کردن مردہ باشد وآنچہ بسنگ یا بعصا مردہ باشد وآنچہ از جا بلند افتادہ بمیرد وآنچہ شاخ زدن مردہ باشد

ف منخنقہ اوہ جو گل گھٹ کے ماری جاوے اہل جاہلیت اس طرح مارکے کھاندے سن موقوذہ اوہ جو لکڑ یا پتھر نال مارکے ماری گئی متردیہ اوہ جو اچی تھاں تھیں ڈگ کے مر گئی نطیحہ اوہ جو حیوان سنگ نال مارے ماری گئی یا حیوان دا بچہ

تے جو گل گھٹ مریوے نے جو پتھر لاٹھی مارے

جو اچی جاؤں ڈِگ مرے جو سنگ حیوانوں پاڑے

وَمَآ اَكَلَ السَّبُعُ اِلَّا مَا ذَكَّيْتُمْ ۖ قف

اوہ چیز جو کھاوے درندہ مگر اوہ جو ذبح کر لوتسیں یعنے پچھے ایہناں سبھناں دے ذبح کیتی جاوے

وانچہ درندہ خوردہ باشد مگر آنچہ بعد ازیں آفتہا ذبح کردہ باشید

تے جو ٹھی کھاہن درندی پاڑن اوہ بھی سنو بھائی

ذکاۃ ذبح شرعی گان تے مری بھی حلقوم کٹیوے

لوہا کچ یا کانا پتھر لکڑ تیز جو کائی

پر شرط جو جیون سٹون پچھے باقی ہوس حیاتی

جے اوتنا قدر جیوندا جیون پچھے ہے تاحل نہ تھیوے

مگر جو ایہناں چیزاں وچوں ذبح کروسے کائی

ہر شے تیز جو رگ وہائے جا ذبح گنیوے

ہک وندے تاخن منہ حدیثوں ویکھہ معالم بھائی

اوتھیں وعدہ جو ذبح کرن تہیں تے پچھے جیس ماتی

ایہ وچہ معالم لکھیا وچہ مدارک وی او سنیوے

وَمَا ذُبِحَ عَلَى النُّصُبِ وَاَنْ تَسْتَقْسِمُوْا بِالْاَزْلَامِ ۭ ذٰلِكُمْ فِسْقٌ ۭ

تے جو حیوان ذبح کیتا گیا اپر تھانواں دے تے ایہ جو قسمت طلب کرو نال تیراں دے ایہ کم بدکاری ہے

وحرام ست آنچہ ذبح کردہ باشید بر نشانہا معبود باطل یعنے بر صورت و قبر و حرام کردہ شد آنچہ طلب

کنید معرفت قسمت خود بہ تیرہائے فال اینہمہ فسق ست

تے جو شے ذبح کیجیوے اپر تھان یا بت قبوراں

نصب اوہ چیز جو کھلی کھچیوے اتھے مراد تھانڈی

قطرب کہے علیٰ اسجا ہک معنے لام ایہا بھائی

جہت تقرب غیر اللہ دے جو شے کٹھی جاوے

ازلام زلم دی جمع جو کانی بے پھل کھنب نگوئی

کسیتے ہاں کسے ناہ لکھیا کسینے ہوو مراداں

جان جھگڑا نسب یا ہو مہمان طرف ہبل وچ جاوں

اوہ درم مجاور دیہن مجاور نزواں اوہ تھیوا وے

تے قسمت چاہن نال تیراں دے ایہ کم فسق فجوراں

ہک کہن جو بیں تصویراں چیزاں نوں چا کرن جنہاں دی

یعنے تھاں قبراں تھاناں کارن ذبح جو آئی

نیڑے بت یا تھان قبر یا دور حرام سداوے

کاہنیاں ست مجاور کعبے رکھدے کافر سوئی

ستواں خالی کجھ نہ لکھیا اہل شرک سعاداں

اوہ سب تھاں تھیں وڈا ہک سو درم نیاز چڑھاون

اوہ شرک کم کرن ہاں والا تیر جے باہر آوے

تے ناہ والا جی آوے مشرک اوہ کم ہون نکردے
ایہ وچ معالم لکھیا وچ مدارک تن ہٹائے
معنے استقسام مدارک وچ جو قسمت جاپے
ہن اہل اسلام بہی بعضے ملاں کڈہن انہیں فالاں
سن وچ معالم ابو درداء تہیں اسناد لیایا
جو ایہ کم کرے تطیر کرکے سفر چلیا مڑ آوے

جو خالی تیر آون فرد آن بُرا عقیدہ دہر دے
یک آمر یک ناہی ترجا خالی تیر ترائے
جو کجہ بندی قسمت جو نا قسمت حال سنبھالے
جو کم اللہ فسق بتائے کردے جنت جہالاں
کہانت استقسام تطیر کم منع نبی فرمایا
لس روز قیامت درجہ عالی جنت نا دسیاوے

اَلْيَوْمَ يَئِسَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِن دِينِكُمْ فَلَا تَخْشَوْهُمْ وَاخْشَوْنِ

اج نا امید ہوئے اوہ لوک جو کافر ہین دین تساڈے تہیں پس نا ڈرو انہاں تہیں تے ڈرو مینں تہیں

امروز نا امید شدند کافران از دین شما پس مترسید از ایشان و بترسید از من

اج نراس ہوئے سب کافر دین تساڈے پاسوں
ستہیں اگے مڑن تساڈے آہا طمع کفاران

پس نا ڈرو انہاں تہیں ڈرہو میں تہیں اخلاصوں
ہن جد قوت اسلام ڈٹھی تد ہوئے نراس خواران

اَلْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتْمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا

اج پورا کیتا میں واسطے تساڈے دین تساڈا ہتے پوری کیتی میں اپر تساڈے نعمت اپنی تے پسند کیتا میں واسطے تساڈے اسلام نوں دین

امروز کامل کردم برائے شما دین شمارا و تمام کردم بر شما نعمت خود را و اختیار کردم اسلام را دین از برائے شما

دین اج تساڈا کامل دین تے نعمت کیتی پوری
ایہ آیت روز جمعہ دن عرفے عصروں پچھے آئی
بہار وحی دی ہین ڈاچی بیٹھی عضبا نام سدادی
یکمرد یہود کیہا اک آیت وچ کتاب تساڈی
عمر کیہا اوہ کیہڑی آیت ایہا اوس سنائی

تے دین اسلام پسند تساڈے کارن کیا حضورے
وچ عرفات ڈاچی تے کھلیاں نبی نوں وحی سنائی
معالم وچ بخاری راہوں عمر خطاب لیاوے
جے ساڈے اپر ہوندی نازل ہندی عید اساڈی
عمر کیہا اوہ روز تے جا ہک عید اساڈی آئی

ابن عباس کہیا پنج عیدان اس دہاڑے رلیاں
اوسدن سارے یان دنیا والیان عید کٹھی ہوئی
بغوی کہے جو عمر رونا سن جد ایہ آیت آئی
جو دین اساڈا اہر دم وہا جان ہن جد کمالا
ایہ آیت آخر آہی گویا خبر وفات نبیدی
سوار دہاڑے ڈہلے دو پہراں یاریں سال ہجر تہیں
کامل دین مرادجو سنت فرض حلال حرا سون
استہین بعد احکام نکوئی و یکہہ معالم بہائی
یک کہن مراد کماون کر سن ہوسن حج نرالے
تے غالب دین اساڈا کیتا دشمن خوف نکوئی
سن چہ معالم باسناد جو سرور خود فرماوے
اسدی کرو درستی نال سخاوت تے خوشخوئی

حمید نے عرفہ عید جموں ہو دو نصاریاں ملیاں
نہ اگے کدی نہ پچھے ہوسی دینہ ہور ایسا کوئی
تا نبی کہیا اے عمر کیوں روویں عمر ایہ بات سنائی
بعد کمالاں ہر شے تائیں ہوندا خوف زوالان
فر روزاکاسی سرور زندہ وت وفات شہیدی
دوجی ماہ ربیع اول یا بارہویں اس شہر تہیں
حدان ہور قصاص جہادوں فارغ کل احکاموں
وچہ یک روایت بادی آیت استہین پچہے آئی
مشرک نال شریک نہ ہوسن حجان کر و سوکمالی
تے نکو وڑو ہجوف تے غالب نعمت پوری ہی
جو رب کہیا ایہ دین پسند قبول منیوں یہ بہاوی
پس عزت تے اکرام کرو لس نال ایہنان ہر کوئی

فَمَنِ اضْطُرَّ فِي مَخْمَصَةٍ غَيْرَ مُتَجَانِفٍ لِّإِثْمٍ فَإِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

پس جو کوئی لاچار ہویا وچہ بھکھ دے نا میل کرنیوالا طرف گناہ دی پس تحقیق اللہ بخشنہار مہربان ہے

پس ہر کہ لاچار شود در گرسنگی غیر مائل بگناہ پس ہر آئنہ خدا آمرزندہ مہربان ست

پس جو لاچار ہویا بہکھ اندر رغبت ناجہ گناہ ہو
مخمصہ معنے ڈاڈہی بہکھ جو خالی پیٹ غذاؤں
غیر مائل جو قدر ضرورت کھاوے نا مر جاوے
جو چوری دہاڑے گیا تا اسنوں کہا وں رخصت نا ہیں

پس تحقیق اللہ ہے بخشنہار رحمت چاہے
منتجانف جنف کنوں جو میل تے رغبت خیر ہواوں
ایہ ابو حنیفہ کہے تے مالک جن روایتا وے
ایہ قول قتادہ مالک شافعی جو عیب ہویا گناہ ہیں

يَسْـَٔلُونَكَ مَاذَآ أُحِلَّ لَهُمْ قُلْ أُحِلَّ لَكُمُ ٱلطَّيِّبَٰتُ

پچہدے ہین تہیوں کیا چیز حلال کیتی گئی ہے واسطے انہاں دے کہہ حلال کیتیاں گئیاں واسطے تساڈے پاک چیزاں

سوال میکنند ترا چہ چیز حلال کردہ شد برای ایشان بگو حلال کردہ شد برای شما پاکیزہ چیزہا یعنی آنچہ خوب و پاکیزہ دانند

پچھن تینوں لوک جو کیا کجھ انہاں حلال اہیائی
زید مہلہل بیٹا عدی جو بیٹا حاتم طائی
جو کتیاں نال تے بازاں چرغاں ایں شکار کریندے
تے اللہ منع کیتا مرداروں جس نہ ذبح نہ پائی
طیبات جو نام اللہ تیں ذبح حیوان کچیوے

تو ں کہہ حلال تسانوں پاک تے ستھریاں چیزاں بہائی
انہاں پچھیا پاک رسول عادت تاساں شکار اہیائی
بعض شکار زندہ ذبح کر کہندے بعض اگے مر ویندے
کیا کجھ حل اسانوں ستھیں تد ایہ آیت آئی
پاک کہن جو عرب پاکیزہ سمجھیں جانجاں منع نہ تھیوے

وَمَا عَلَّمْتُم مِّنَ الْجَوَارِحِ مُكَلِّبِينَ تُعَلِّمُونَهُنَّ مِمَّا عَلَّمَكُمُ اللَّهُ

تے جو سکھاؤ تسیں بنا کر نو الیاں جانوراں تھیں شکار کریوے سکھاوندیاں اوہناں نوں کجھ تسیں جو سکھایا تسانوں اللہ نے

وآنچہ آموختہ باشید او را از جانوران شکاری در حالیکہ شکار تعلیم کنندگان ایشان میآموزید آنہا را
یعنی آنچہ خدا تعالیٰ شما را آموختہ است

تے جیہڑا انسان جاندا اگر تعلیم شکار سکھایا
جارحہ دی ہو جمع جوارح مینے جرح کمائی
بھی ہتھاں پیراں کہن جوارح کٹے نال جنہاں دے
شکاریاں جانوراں نوں کہن جوارح جہت کمائی
مکلب اوہ جو کتا چھوڑے مگر شکار لگاوے
ضحاک تے سدی کتو باہجوں دا شکار نہ کھیندے
جمہور کہن جو ذکر کلب دا ایہی اکثر یاروں
روا شکاجوارح ہر دا اکثا بہاویں چیتا

تسیں سکھاؤ انہاں ستھیں جو رتساں پڑھایا
جارحہ چیز کماون والی ویکھ معالم بہائی
بھی جرح زخم دے معنی یعنی زخم بھی شرط بتاندی
جو کھٹ کما کر لیاون دی ضمان کارن بہائی
بھی جیہڑا شخص شکار کتے نوں کرنا ول سکھاوے
جو لفظ مکلب کلب کتا ہے نا حیوان جو رہندے
جو اکثر نال کتیاں دے حاصل کردے لوک شکاروں
کو ہیاں باز عقاب تے شکرے جو سکھلائے ہیتا

فَكُلُوا مِمَّا أَمْسَكْنَ عَلَيْكُمْ وَاذْكُرُوا اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهِ

پس کھاؤ اس چیز تھیں جو پکڑ رکھن اپر تساڈے تے یاد کرو نام اللہ دا اوپر اس دے

پس بخورید از آنچہ نگہداشتند برائی شما و یاد کنید نام خدا را بر آن

پس کھاؤ اوہ جو پکڑ رکھن اوہ کارن تساں شکاروں | تے یاد کرو تسیں نام اللہ دا چھوڑن وقت مہاروں

جو آپ کھاوے اوہ ان پڑہ کتا حل نہ او سدی ماری
تا اسدا ماریا حل شکار جے اگے بھی مرجاوے
معالم وچ بخاری راہوں خود سرور فرمایا
جے پکڑ شکار رکھے تے ماری کھاہ تون اوس شکار ون
بسمل والے کتے نال جے ہور کتے رل جاہئے
جے کر بسم اللہ تیر چلاوین ہویا جبناور پا دین
بھانوین دو جو دینہ یا ترتبے لدہا کھاون آیا
جے پکڑ شکار کھائے خود کتا اکثر منع بتاون
بھی طاؤس تے ثوری ابن مبارک بھی فرماوے
تے بعضے روا شکار کہن اوہ ابن عمر سلمانون
جو ابو ثعلبہ کرے روایت حضرت خود فرمایا
بھانوین آپ کھاوے کجہ کتا تا بھی حل ایہا ئی
یا پڑھیا کتا آپے مارے مالک چھوڑیا ناہین
بھی ابو ثعلبون کرے روایت نال اسناد بخاری
اسین بھانڈیان اہناندیا نوچہ کھایے حضرت کھیا نکھاو
مین پچھیا اسین شکار منیدے نال کمانان تیران
مین کہیا جو کتے پڑھے یا ان پڑہ نال شکار بتاؤ
جو ان پڑہ کتا مارے اوہ شکار نہ روا جو کھاوین

جواب نہ کھاوے پکڑ رکھے تے آزمایا تربیواری
جے زندہ اپڑ ہیو پچے کرنا ذبح ضرور بتاوے
جے پڑہیا کتا کر بسم اللہ مگر شکار لگایا
جے کتا آپ کھاوے تون نہ کھاہ ان پڑہ اوہ شمار ون
جو بسمل نال نہ چھوڑی اوہ شکار نہ کوئی کھائے
لش تیری بن اثر نہ کوئی روا شکار جے کھاوین
جے پانی دیو چہ ڈگ مویا نہ کھاون منع بتایا
ابن عباس عطا ہور شعبی حنفی بھی فرماون
ایہ حدیث بخاری والی سند اہنانون آوے
بھی سعد ابیو قاص وابیا مالک مذہب جانون
جے کر بسم اللہ کتے چھوڑین کھاون جائز آیا
جے ان پڑہ کتا مارے اوہ شکار نہ جائز بھائی
تا اوہ شکار حلال نہ ہووے باجھوں ذبح کدا ہیں
مین پچھیا حضرت اہل کتابان اندر جال ہماری
جو بھانڈ اہور نہ لبھن تا اہنان بھانڈے دھو ورتاؤ
حضرت کہیا جو کر بسم اللہ ماریا حل نظیران
کہیا جو کتا پڑہیا بسمل چھوڑیا مارے کھاؤ
مگر جے زندہ ہیو بخین پڑہ بسم اللہ چھری چلاوین

وَاتَّقُوا اللّٰهَ ۭ اِنَّ اللّٰهَ سَرِيْعُ الْحِسَابِ

تے ڈروامہ تھین تحقیق اللہ شتابی لیکھا لینے والا ہی * وبترسید از خدا ہر آئینہ خدا زود حساب کنندہ است

تے ڈروامہ تھین حکم سنو سبھ کرو نہ بیفرمانی
شیک اللہ جیب لیکھا لیسی دنیا اوڑک فانی

اَلْیَوْمَ اُحِلَّ لَکُمُ الطَّیِّبٰتُ وَطَعَامُ الَّذِیْنَ اُوْتُوا الْکِتٰبَ حِلٌّ لَّکُمْ وَطَعَامُکُمْ حِلٌّ لَّهُمْ

اج حلال کیتیاں گیاں واسطے تساڈے پاکیزہ چیزاں تے کھانا انہاں دا جو دتے گئے کتاب حلال ہے تساں نوں تے کھانا تساڈا حلال ہے انہاں نوں

امروز حلال کردہ شدہ پاکیزہا و طعام اہل کتاب حلال است برائے شما و طعام شما حلال است برائے ایشان

اج حل تساں نوں پاک شئیں ہور طعام یہود نصارے
مدارک وچ مراد طعاموں ذبح یہود نصاری
تے تساں طعام حلال تہاں جو انہاں تہیں کھواؤ
معالم وچ جو دین تہانوں چھوڑیا پیا تھیا کرائی
جے ذبح یہود نصارے کیتی غیر اللہ دے ناں سوں
تے اکثر کہن حلال آہی جو رب حلال بتائی
شاہ ولی اللہ آکھیا ایتھے ذبح اعتبار نہ کوئی
جیویں بکری بھیڈ تے دنبہ گائیں تساں ہی حلال ہوئی
جویں اوٹھ نہ ماحن والیان چیزاں ایہاں منع ہوواں

تے تساں طعام حلال انہاں نوں یعنے گنبھی پیارے
جو وچ طعام اناج تے میوے حل کفار جو سارے
جے انہاں حرام ہونداتا دیون ہوندا منع بھراؤ
اسدی ذبح حرام اہی جو ہے مرتد شیطانی
ابن عمر ہو گئے ربیعہ نکٹھے اوہ بس حراموں
تے حسن کہے جو نام غیر اللہ سنے تاں کھاہ بھائی
بلکہ مراد جو انہاں جائز تساں ہی جائز ہوئی
جو تساں حلال تہاں بن جائز بن جو دین اسلامی
جے مسلم ہوون یہو تاں انہاں حل آیت مقصود ان

وَالْمُحْصَنٰتُ مِنَ الْمُؤْمِنٰتِ وَالْمُحْصَنٰتُ مِنَ الَّذِیْنَ اُوْتُوا الْکِتٰبَ مِنْ قَبْلِکُمْ

تے پاکدامن عورتاں مسلماناں تہیں تے پاکدامن عورتاں انہاں لوکاں تہیں جو دتے گئے کتاب اگے تساں تہیں

وحلال کردہ شد برائے شما محصنات از زنان مسلمان و محصنات از زنان کہ ایشان دادہ شدند کتاب پیش از شما

تے محصن زنان حلال تساں نوں وچوں اہل ایماناں
محصن وچ خلاف اماماں اکثر کہن آزاداں
اوہ پاک دامن یا ہے بربان قول مجاہد آیا
تے بعض آکھن محصن زنان جو ہوون پاک زناہوں

تے محصن زنان انہاں تہیں اہل کتاب جو اگے داناں
سو ہوسن حرہ اہل کتابوں روا نکاح مراداں
تے ہوسن حرہ جائز لونڈی شافعی ایہ فرمایا
ہماوین اہل کتاب یا ہوسن حراں ہون یا ہوون کنیزکاں

اوہ زانیہ روا نکاح نہ آکھن بھانویں اہل ایمانوں
تے وچہ مدارک لکھیا محصن دا معنی پاک آزادان
روا نکاح لونڈی ہور زانیہ نال کراہت آیا

ایہ قول حسن بصری دا ویکھہ معالم کل بیانوں
پر شرط جواز نکاح نہیں ایہ استحباب مرادان
ایہ ابو حنیفہ مذہب اینویں شاہ ولی اللہ لیایا

إِذَآ ءَاتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَٰفِحِينَ وَلَا مُتَّخِذِىٓ أَخْدَانٍ

جسوقت دیو انہاں نوں مہر انہاں دے نکاح کرنیوالی نا ظاہر زنا کرنیوالی تے نا پکڑنیوالی پوشیدہ یار یدی

چون بدہید ایشانرا مہر ایشان عفت طلب کنان نہ شہوت رانندگان و نہ دوست پنہان گیرندگان

جان دیو انہاں نوں مہر انہاں دی زنا ندیوہن آپ ایسے
استھیں منع نکاح جو متعہ شیعہ روا بنایا

نہ ظاہر زنا کنندے نا گک یاری لاون والے
بھی منع نکاح پوشیدہ لکوان شاہ ولی اللہ لیایا

وَمَن يَكْفُرْ بِٱلْإِيمَٰنِ فَقَدْ حَبِطَ عَمَلُهُۥ وَهُوَ فِى ٱلْءَاخِرَةِ مِنَ ٱلْخَٰسِرِينَ

تے جو کوئی کافر ہووے نال ایمان دے پس تحقیق برباد ہو گیا عمل اسدا تے اوہ وچہ آخرت دی زیانکاران تھیں ہے

وہرکہ نا معتقد اسلام باشد پس نابود شد عمل او و او در آخرت از زیان کاران ست

تے نال ایمان جو کفر کماوے اوگت عمل گواوے
وو اہل کتاباں حکم جدا فرمائے ہور کفاروں
تے عورتاں انہاں حلال اساں نوں ہور کفاراں نا ہیر
نال ایمان کفر دا معنی کرنا کفر قرآنوں

تے روز قیامت اندر اوہ ہو گیا ٹوٹا پاوے
ہکنی وچ انہاں دی حل تمامی وچ جیاں منع شماروں
ایہ دنیا اندر فرق نہ آخر اوتھے ساریاں ہیا ئیز
یا جس نے نال ایمان فرض لتن منکر ہون بانوں

يَٰٓأَيُّهَا ٱلَّذِينَ ءَامَنُوٓا۟ إِذَا قُمْتُمْ إِلَى ٱلصَّلَوٰةِ فَٱغْسِلُوا۟ وُجُوهَكُمْ
وَأَيْدِيَكُمْ إِلَى ٱلْمَرَافِقِ

اے اوہ لوکو جو ایمان لیائے جسوقت اٹھو طرف نماز دی پس دھوو منہ اپنے تے ہتھ اپنے ارکان تائیں

اے مسلماناں چون برخیزید بسوی نماز پس بشوئید روی خود را و دستہا خود را تا آرنج +

اے اہل ایمان جدوں اٹھو طرف نماز ہیو وضو ہوو

تاسو ہاں اپنیاں ہتھاں ارکان تائیں ململ دھوو

وَامْسَحُوْا بِرُءُوْسِكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ اِلَى الْكَعْبَيْنِ

تے مسح کرو سران اپنیاں نوں تے دھووو پیران اپنیاں نوں گٹیاں تائین

ومسح کنید سر خود را وبشوئید پائے خود را تا شتالنگ

تے مسح کرو سر اپنے پیر بھی دھوو گٹیاں تائین
جے سُتا اُٹھے یا ہے محدث وضو فرض تد اہین
جو خود حضرت ہوراں حلیفے کارن کل نمازاں
جس دن فتح مکہ رب کیتا حضرت اوس دیہاڑے
تے موزے اتے مسح بھی کیتا سوال کیتا تد یاراں
بھی خندق والے جنگ وچ ہاڑی چار نمازاں سرور
منہ دی حد جو سامنے بیٹھیاں مکھ وچ دسیا وے
سارے سر دا مسح فریضہ مالک احمد کہندے
مغیرہ والی حدیث روایت سرور وضو کیتا
ناصیہ چوتھا حصہ سر دا ایہی اگلے داون
پگ تے مسح اوزاعی احمد بھی اسحاق سناون
جو حضرت مکہ ہاڑے کیتا ناصیے بھی نالے
ہن بعضے پگ تے ناصیے اتے اہلحدیث کریندے
ترتیب تے نیت وچ وضو دی مکے واجب ناون
تے حنفی ثوری کہن تے واجب سنت جان بہاری

اس آیت وچ حکم طہارت سبہ فرمایا سائین
ہر نماز نوں وضو فضیلت بہا دین محدث تائین
وضوواں کرنیدے آہے ویکھو مدارک سارا راز
پنج نمازاں کلی وضو پڑھیاں جان پیاری
فرمایا جان کر ایہ کیتم یعنی روا شماران
کلی نال وضو دی پڑھیاں ویکھو معالم اندر
تے گٹیاں ارکان وچ ہوون واجب اکثر مذہب آدی
حنفی چوتھا حصہ فرض تے سنت آکھن سبھے
ناصیہ مسح تے پگ اتے ہو رہو رہان لکھ لیسا
پاسیاں نوں فرض ہن کہندے پچھلے کہن قفاوان
پر اکثر اہل علم پگ اپر مسح نہ روا بناون
ناصیہ قدر چوتھائی کافی حاجت نہ پگ والی
جو سر تے نبی ہمیشہ کیتا اوسے غافل کیندی
مالک شافعی احمد ابو ہریرہ بھی ایہ لیاوں
جو مانز ترتیب ہمیشہ حضرت رکھی عادت جاری

وَاِنْ كُنْتُمْ جُنُبًا فَاطَّهَّرُوْا

تے جیکر ہو تسیں جنبی غسل کرو

واگر باشید با جنابت پس غسل کنید

وچ اصل جنابت منی ایہی فرض غسل اثر اوہنوں
سن وچ معالم مالک اہوں عائشہ کنوں لیایا

بھی حشفہ غائب قبل وچ انساں نوں فرض کیا توں
جان حضرت غسل جنابت کر دی دھو مدّتہ تبایا

عہ محدث الخ احداث اتے حدث دے معنے بے وضو ہونا وضوتوں باہر ہونا۔ محمد حسین۔

فر وضو جوین نمازان کاران کردی توین کمالان	فر انگلیان کر پانی تنہیں تُم ڈالن سر دیان لان
فر تے بک دوہین ہتہین بھر کر سر دی اوپر پاون	فر سارے جسم اپر پانی پاون ابہوین نہا دن

وَإِن كُنتُم مَّرْضَىٰ أَوْ عَلَىٰ سَفَرٍ أَوْ جَاءَ أَحَدٌ مِّنكُم مِّنَ الْغَائِطِ أَوْ لَامَسْتُمُ النِّسَاءَ

تے جیکر ہوو تسین ازاری یا اپر سفر دی یا آیا کوئی تساڈا پاخلے تے تہین یا ہتھ لاؤ عورتان نون

واگر باشید بیمار یا مسافر یا بیاید یکے از شما از جائے خلا یا مساس کردہ باشید زنان را

تے جی تسین ہو بیمار یا سفری یا کوئی جہاڑیون آیا	یا لاؤ ہتھ رنان نون بعضیان معنی وطی بتایا

فَلَمْ تَجِدُوا مَاءً فَتَيَمَّمُوا صَعِيدًا طَيِّبًا فَامْسَحُوا بِوُجُوهِكُمْ وَأَيْدِيكُم مِّنْهُ

پس نہ پاؤ پانی تاں قصد کرو مٹی پاک نوں فر مسح کرو سو تہاں اپنیاں تے ہتھاں اپنیاں نوں استھین

پس نیابید آب را پس قصد کنید خاک پاک را پس مسح کنید ازان خاک بروی خود و دست خود

فر لبے نہ پانی قصد کرو ہتھ پاک مٹی تے مارو	فر مسح کرو منہ تہاں اپنیاں استھین پاک شمارو
حکم تیمم اگے گذریا سورہ وچ نساء دے	کجھ متن اندر کجھ حاشیے اپر گذریا وچہ اس جا دی

مَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيَجْعَلَ عَلَيْكُم مِّنْ حَرَجٍ وَلَٰكِن يُرِيدُ لِيُطَهِّرَكُمْ

نہین چاہندا اللہ جو کرے اوپر تساڈے کجھ تنگی ایہہ چاہندا ہے ایہہ جو پاک کرے تسانون

نمے خواہد خدا کہ مقرر کند بر شما مشقتے ولیکن میخواہد کہ پاک سازد شمارا

نا چاہے اللہ ایہہ جو ڈالے تنگی اپر تساہاں	ایہہ چاہے پاک کریو تساں جسے کنوں گناہان

وَلِيُتِمَّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ۝

تے ایہہ جو پوری کرے نعمت اپنی اپر تساڈے تا جو تسین شکر گذاری کرو

و تمام کند نعمت خود را بر شما تا شود کہ شکر گذاری کنید

اس آیت دے وچہ امام بغوی نے روایت کیتی جو کیم خاصہ ... صلی اللہ علیہ ...

وسلم نے فرمایا ... ایہہ ساییان لوکان دے ... یعنی وچہ نمازان دے مانند صفان فرشتیان دی ہو گیاں تے زمین ساری واسطے ساڈے مسجد ہو گئی تے خاک اوسدی ساڈے پاک کرن والی ہو گئی تے سبب نزول ... تیمم دیا تے نازل ہون دے اس آیت دی دا ایہہ ہے جو روایت کیتی بخاری نے حضرت عائشہ تھیں جو اسما ... ہار ... گم ہو گیا فر حضرت صلی اللہ علیہ

فائدہ

وآلہ وسلم نے بعضے یاران ... اوسدے لبہاون نون بہیجیا ... انہاں نون وقت نماز دا ہویا ... بے نماز سوا وضو دے ... پڑھی ... فر جد آئے پاس حضرت دے شکایت کیتیاں نے ... اس حکم تھیں ... فر نازل ہوئی ایہہ آیت تیمم دی ... فر کہیا اسید بن حضیر ... اللہ تیرے تائیں ... نہ ہووے کوئی کم ... پیش آیا ... اللہ نے کوئی راہ ... مسلمانان نون ... برکت ہوئی ...

عو ... معالم ...

تے چاہے اوہ جو نعمت اپنی کرے تساں پر پوری
پاک کرے تساں حدث جنابت کنوں بھی کل گناہوں
سن وچ عالم با اسناد جو سرور وضو کیتا
جو میرے وانگوں وضو کرے تس دے یاں دور ہو جاوَن
بھی با اسناد بخاری اے ہان حضرت خود فرمائے
اوہ غر محجل اثر وضو تھیں نور سہاں تہیراں

تاں تسیں شکر گذارو اوسدا تھیو خاص حضوری
پوری نعمت بخشش دے بیان وچ عالم راہوں
تر لیواری ہر عضو اوہو نا فیر آکھیا سن بیتا
منہ ہتھاں ہور پیراں وچوں نکل دور سدا ہاولا
جو امت میری وچ قیامت ہیچ کلیاں سداوی
جو سکے نور ودھاوے افضل وضوا غیراں

وَاذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَمِيثَاقَهُ الَّذِي وَاثَقَكُمْ بِهِ إِذْ قُلْتُمْ
سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا

تے یاد کرو نعمت اللہ دی اپر اپنے تے عہد اسدا جو لیکا کیتس تساں نوں نال اوسدے جو کہیا تساں سنیاں
اساں تے منیاں اساں

و یاد کنید نعمت خدا را بر خویش و پیمان خدا را کہ عہد بستہ است با شما آن پیمان را گاہ کہ گفتید شنیدیم و فرمانبردار گردیدیم

تے نعمت رب دی اپنے اپر بھی لس عہد چتارو
نعمت کنوں ایمان مراد تے عہد جو روز میثاق
تے اکثر کہن مفسر عہد جو بیعت شہر دروالی

جو بدہس نال تساں جد سنیاں منیاں تہیں پکارو
جاں آکھیا سنیاں حکم تیرا تے منیاں نال اتفاقی
جو سن تہن حکم نبی دا ہر جا عہد سنا لا

وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

تے ڈرو اللہ تھیں تحقیق اللہ جاننے والا ہے سینے والیاں باتاں نوں

و بترسید از خدا ہر آئینہ خدا دانا ہست بآنچہ در سینہ ہا باشد

تے ڈرو اللہ تھیں مت نہ تور و حکم بجا سیلیاؤ
تحقیق اوہ ہے جانن والا جو وچ دلاں چھپاؤ

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كُونُوا قَوَّامِينَ لِلَّهِ شُهَدَاءَ بِالْقِسْطِ

اے مسلماناں تہد حق اسا شید گواہی منگاں تاغیر لے سہدا اے لوکو جو ایمان لیائے ہو قائم رہنے والے اللہ واسطے گواہ نال عدل دے

اے اہل ایمانان قائم ہوو خاص اللہ دی تائین — شاہد نال عدل دے ہوو سچ کہو سبھ جائین

وَلَا يَجْرِمَنَّكُمْ شَنَاٰنُ قَوْمٍ عَلٰٓى اَلَّا تَعْدِلُوْا ؕ اِعْدِلُوْا ۟ هُوَ اَقْرَبُ لِلتَّقْوٰى ؗ

تے نا باعث ہووے دشمنی کسی قوم دی اوپر اس دے جو نا عدل کرو عدل کرو اوہ بہت نیڑے ہے واسطے پرہیزگاری دے

وحمل نکنند شمارا دشمنی قومے بر ترک عدل عدل کنید عدل نزدیک تر است بہ پرہیزگاری

نہ تیہے سبب لتانوں لوکان ویر جو عدل نہ کرو ہو — عدل کرو اوہ نیڑے تقویٰ دے ایہا دسیر لو
جے حال کفر کسے قوم لتان پر ڈاڈھا ویر کمایا — ہن بعد اسلام نہ وٹ کڈھو تہان چاہیے ویر گوایا
سخن سچا ہر جا بولو سچی بھرو گواہی — عادت عدل رکھو ہر حالت ہے ایہہ حکم الٰہی

وَاتَّقُوا اللّٰهَ ؕ اِنَّ اللّٰهَ خَبِيْرٌۢ بِمَا تَعْمَلُوْنَ

تے ڈرو اللہ تھین تحقیق اللہ خبردار ہے نال اس چیز دے جو کردے ہو

و بترسید از خدا ہر آئینہ خدا آگاہ است بآنچہ میکنید

تے ڈرو اللہ تھین وٹ نہ رکھو عدل تے سچ لیاؤ — ٹھیک اے رب خبر جو چنگی ماندے عمل کماؤ

وَعَدَ اللّٰهُ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ ۙ لَهُمْ مَّغْفِرَةٌ وَّاَجْرٌ عَظِيْمٌ

وعدہ کیتا ہے اللہ نے انہانوں جو ایمان لیائے تے عمل نیک کمائے جو واسطے انہاں دے بخشش ہے تے ثواب وڈا

وعدہ کردہ است خدا آنکسانیکہ ایمان آوردند و کارہای شائستہ کردہ اند باین مضمون کہ ایشانراست آمرزش

وعدہ کیتا رب انہاں جو لوک ایمان لیاون — تے چنگے عمل کماون بخشش اجر وڈے اوہ پاون

وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَكَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَاۤ اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ الْجَحِيْمِ

تے جو لوک کافر ہوئے تے جھوٹھا یوے آیتان ساڈیاں اوہ لوک صاحب دوزخ دے ہین

و کسانیکہ کافر شدند و بدروغ نسبت کردند آیات مارا ایشانند اہل دوزخ

اوہی لوک جہنم والے گلیاں سب کمایاں	تے جہیڑے کافر ہوئے تے ساڈیاں آیتاں نہیاں جھٹلایاں

یٰۤاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوا اذْكُرُوْا نِعْمَتَ اللّٰهِ عَلَیْكُمْ اِذْ هَمَّ قَوْمٌ اَنْ یَّبْسُطُوْۤا اِلَیْكُمْ اَیْدِیَهُمْ

اے لوکو جو ایمان لیائے یاد کرو نعمت اللہ دی اپر اپنے جسوقت قصد کیتا اک گروہ نے جو دراز کرن طرف تساڈے ہتھ اپنے

اے مومنان یاد کنید نعمت خدا را بر خویشتن آنگاہ کہ قصد کردند قومے کہ دراز کنند دست خود را بسوے شما

جد قصد کیتا اک فرقے کرن تساں ول ہتھ درازی	اے اہل ایمانو یاد کرو اوہ نعمت رب دی تازی

فَكَفَّ اَیْدِیَهُمْ عَنْكُمْ ۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ ؕ وَعَلَى اللّٰهِ فَلْیَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُوْنَ

پس بند کیتس ہتھ اونہاں دے تساں تھیں تے ڈرو اللہ تھیں تے اپر اللہ دے پس چاہیے بھروسا کرن ایمان والے

پس باز داشت دستہای ایشان را از شما و بترسید از خدا و بر خدا باید کہ توکل کنند مومنان

رب تھیں ڈردے کرن توکل لوک ایماناں والے	پس اوہ بند کیتے ہتھ انہاں قدرت نال الہانے
اک واری جو بنی قریظہ والی وستی ہر ورد آیا	ایہ معجزہ پاک نبی دا ہتھی واری رب وکھایا
دیت کارن اٹھ انہاں تھیں منگو وچ اودارے	حضرت آپ سنے صحاباں خاص خلیفے چارے
وچ دلاں نے ہیا کر بولی آسیں صلاح کرامیں	انہاں آکھیا بیٹھ کھوائیے تہاں نال قرض دوائیں
چھت اتے چڑھ پتھر وڈا اس اتے مار ہو مر جاسی	فر آپ وچ کیہو ولیا تساں ایہ دا اوہ کہا سی
اللہ بند کیتا ہتھ اسدا وحی پیغام لیایا	عمر حجاش وسے بیٹے وڈا پتھر اک اوٹھایا
جد اوہ جنگ ارادہ کرکے آہے مارن آئے	تے دوجی وار حد بیٹھا رب قریش نہاں کو
جو دست دراز کرے نال اسد سد اٹھنہ سوکا یا	ترجیحی وار سیلہ اک یار نبی دل آیا
اک سورۃ وچ لکھیا گذریا طالب تھوں پاو	ایہ قصے سارے مجمل کرکے شاہ ولی الله لیاو

وَلَقَدْ اَخَذَ اللّٰهُ مِیْثَاقَ بَنِیْۤ اِسْرَآءِیْلَ ۚ وَبَعَثْنَا مِنْهُمُ اثْنَیْ عَشَرَ نَقِیْبًا ؕ

تے البتہ تحقیق پکڑیا اللہ نے عہد بنی اسرائیل دا تے کیڈے کیتے اساں انہاں تھیں بارہاں سردار

و ہر آئینہ گرفت اللہ پیمان بنے اسرائیل و معین ساختیم از ایشان دوازدہ سردار

عہ مسیلمہ کذاب جس نے دعوے جھوٹا کیتا نبوت دا۔ وچ زمانے حضرت ابوبکر دے قتل کیتا گیا [illegible]

تے ٹھیک لیا رب عہد بنی اسرائیل اندری اپسون
سن وچہ معالم اللہ وعدہ موسے نوں فرمایا
اسوچہ سب کنعانی وسدے جبارین جو کہندے
تا حکم کیتا رب موسیٰ ارض مقدس طرف سدہا کو
ہک ہزار آہی تس وستی ہر وچہ پانچ ہزاران
پر باران شخص نقیب بنائے ٹھیک ہر قبیلے
اوہ باران ہر دکفیل ہوون سبہ اپنیاں خاص ہر اوا
فرساریان نوں لے ٹریا موسے پاس ارتے بجے آیا
اگوں عوج عنق وا بیٹا ملیا نقیبان تا ئیں
سمندر تھیں مچھ پھڑ کر سورج تھیں بہن کہاوے
اس ما ئی ام عنق وہی آدم دے گھے زمین وچہ پاوے
پکڑ لیوس اوباران جھلی کہیسے وچہ سبہ ڈاوے
شاہ کیہا انہاں جا ہو پچھلیاں خبران منج سناہو
فر موڑے نقیب لیا ئے خبران ہک دوجے سمجھاون
ہک موسے ہور ہاروں وہان ہن چاہیے خبر سنائی
ایہ یکدوجے تھیں عہد لیوے تے قول قرار لکائے
سبھناں خبر دتی خودیاران کہیا نہ کرو لڑائی

تے گیتی کہیا ہے اہنان تھین باران شخص نقیب خواجون
جو ارض مقدس شام نشانوں وارث اسان بنایا
تے ملک مصر دا بنی اسرائیلیان فتا اسوچہ ہندے
شہر اریحا شام ولایت وار قرار بناؤ
ہیں مددگار تساڈ اجا کر لڑہو نال کفاران
اوہ باران سبط قبیلے سبہ اولاد جو اسرائیلی
جو کرن فاسیہ فرمانداری جو ہیں حکم بتاوان
خبر بخشش دشمن لین نقیبان نوں فرمایا
تن ہزار تریسو تیتریہ گز اس قد ملائین
پہت کل طوفان ڈبائے سینوں گوڈے آوے
ملیا نقیبان سرتے لکڑیاں دی پنڈ اٹھاوی
بادشاہ دے اگے سٹے کیتے اوس حوالے
جو کجہ زور اساڈ اڈٹھا اونہاں منج ڈراہو
جو اسرائیلیان خبر نہ دیہو جنگوں ہار بجاون
جو ہیں بھلا جو دہان توہین کیبے جیونکر حکم خدائی
پر اسرائیلیان پاس جان ہو گئی عہد اقرار وجائے
ہک یوشع دوجا کالب ثابت ہے نہ خبر سنائی

وَقَالَ اللّٰہُ اِنِّیْ مَعَکُمْ لَئِنْ اَقَمْتُمُ الصَّلٰوۃَ وَاٰتَیْتُمُ الزَّکٰوۃَ

تے کیہا اللہ نے تحقیق میں نال تساڈے ہاں البتہ جیکر قائم کرو تسیں نماز تے دیہو زکوۃ

وگفت خدا ہر آئینہ من باشما ام مضمون سیمان آنکہ اگر برپا داشتید نماز را و دادید زکوۃ را

تے کیہا خدا میں نال تساڈے کرسان بیٹک یاری | جے قائم کرو نماز تے دیہو مال زکوۃ بھی جاری

وَاٰمَنْتُمْ بِرُسُلِیْ وَعَزَّرْتُمُوْهُمْ وَاَقْرَضْتُمُ اللّٰهَ قَرْضًا حَسَنًا

تے ایمان لیاؤ نال پیغمبراں میریاں دے تے یاری دیوو انہاں نوں تے قرض دیوو اللہ نوں قرض نیک

ومعتقد شدید پیمبران را و تقویت کردید ایشان را و قرض دادید خدا را قرض نیک

تے دیو قرض اللہ نوں حسنہ دلوں بخل نہ دھریو	تے رسول میرے تسیں منو یاری بھی انہاں کریو

لَّاُكَفِّرَنَّ عَنْكُمْ سَيِّاٰتِكُمْ وَلَاُدْخِلَنَّكُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ

البتہ دور کراں میں تساں تھیں برائیاں تساڈیاں تے داخل کراں تسانوں وچ بہشتاں دے جو وگدیاں ہین تلے انہاں دے نہراں

البتہ نابود سازم از شما گناہان شما را و البتہ در آرم شما را بہ بوستانہا میرود زیر آن جویہا

تے داخل کراں تسیں نہراں جہناں ہیٹھ وگایاں	تاں ٹھیک میں دور کراں تساں برائیاں تساں سبھ گئیاں

فَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذٰلِكَ مِنْكُمْ فَقَدْ ضَلَّ سَوَآءَ السَّبِيْلِ

فر جو کوئی کفر کرے پچھے اسدے تساں تھیں سو ٹھیک گم کیتس راہ سدھا

پس ہر کہ کافر شود از شما بعد ازیں پس گم کرد راہ راست را

سو ٹھیک بھولا اوس سدھا رستہ بخشش والا سوئی	پھر جو کفر کرے اس تھیں پچھے شخص تساں تھیں کوئی

فَبِمَا نَقْضِهِمْ مِّيْثَاقَهُمْ لَعَنّٰهُمْ وَجَعَلْنَا قُلُوْبَهُمْ قٰسِيَةً

پس نال توڑنے انہاں دے عہد اپنا لعنت کیتی اساں انہاں نوں تے کیتا دلاں انہاں دیاں نوں سخت

پس بسبب شکستن ایشان پیمان خویش را لعنت کردیم ایشان را و سخت گردانیدیم دل ایشان را

تے سخت سیاہ کیتے دل انہاں تاں جو اس بدنیتی بنی کٹھے توریت بھلائی جیہڑے فرض وچ آئے	پس توڑیا عہد انہاں اساں لعنت تد کیتی توڑیا عہد رسول جنہے موسیٰ بعد جو آئے

اساں لعنت کیتی جیہنے اپنی رحمت تھیں نہر کاری

ہک باندر سور بنائے رہندی جزیہ بہراں تہیاری

يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَن مَّوَاضِعِهِ وَنَسُوا حَظًّا مِّمَّا ذُكِّرُوا بِهِ

بدلاندے ہین سخنانون ٹکانیان اپنیان تھین تے بھولا بیٹھے حصہ اس چیز تھین جو نصیحت کیتے گئے نال اس دے

تغییر میکنند کلمات را از مواضع آنہا و فراموش کردند حصہ از آنچہ پند دادہ شدند

بدل کرن کلمات الٰہی اپنی جاء مکانون
اوہ بدل کرن تاویلان کرکے ہی لفظان نون بدلاون

تے اپنا حظ بھولایا انہان نصیحت والا جا یون
نصیحت رب سولان منو سنون نون بھلاون

وَلَا تَزَالُ تَطَّلِعُ عَلَىٰ خَائِنَةٍ مِّنْهُمْ إِلَّا قَلِيلًا مِّنْهُمْ فَاعْفُ عَنْهُمْ وَاصْفَحْ

تے ہمیشہ رہیگا تون خبردار اوہ خیانت دی انہان تھین مگر تھوڑے انہان تھین پس معاف کر وانہان تھین تے منہ پھیر

و ہمیشہ ہستی کہ آگاہ میشوی بر خیانتے از ایشان مگر اندکے از ایشان پس درگذر کن از ایشان و اعراض کن

تے نت ہوسین آگاہ خیانت اپر کنون ہودان
مگر قلیل انہان تھین پس منہ پھیر کنون ہر دودان

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ

تحقیق اللہ دوست رکھدا ہے احسان کرنیوالیان نون
ہر آئینہ خدا دوست می دارد نیکوکاران را

کر انہان معاف جو اللہ دوست رکھے نیکوکاران
نت عہد کرن فر توڑن ایہو اہل شرک نون یاری
مگر قلیل ایمان جو لیایا عبد اللہ ابن سلام یاران

ہر دغا خیانت ہو وادی تھین چال ہوو کفاران
ہی قتل ارادہ زہر ہی دتی بدخواہی بدکاری
ایہ آیت ہے منسوخ معالم نال آیت تلواران

وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَىٰ أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ فَنَسُوا حَظًّا مِّمَّا ذُكِّرُوا بِهِ

تے انہان لوکان تھین جو کہندے ہین اسین نصاریٰ ہان لیا اسان عہد انہاندا پس بھولا بیٹھے حصہ
اس چیز تھین جو نصیحت دتے گئے نال اوس دے

و گرفتیم از کسانیکہ گفتند ما نصاریٰ ایم پیمان ایشان را پس فراموش کردند حصہ از آنچہ بآن پند دادہ شدند

تے انہان کنون بھی عہد لیا اسان کہن جو اسین نصاریٰ ہو
عہد نصاریان نال جو وچہ انجیل تاکیدان آیان

تا اپنا حظ بھولایا انہان کنون نصیحت ہارے
جو نبی محمد منو پیروی کرو سو انہان بھولایان

فَاَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاۤءَ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ ؕ

پس ڈالی اساں درمیان انہاندے دشمنی تے ویر روز قیامت تائیں

پس پیوستہ ساختیم درمیان فرقہائی نصاریٰ دشمنی وکینہ تا روز قیامت

فرڈالیا اساں انہاں وچہ ویر عداوت آخر تائیں	قیامت تیک ویر انہاندا جاسی دلوں گداہین
ادہ ہک دجے نوں کافر جانن فرقے ترائی چار ہری	لیعقوبیہ ملکانیہ نسطوریہ سارے

وَسَوْفَ يُنَبِّئُهُمُ اللّٰهُ بِمَا كَانُوْا يَصْنَعُوْنَ ۝ تے شتابی خبر دیگا انہانوں اللہ نال اس چیز دی جو آہے کردے

وخبر خواہد داد ایشان را خدا بآنچہ میکردند

تے جسبدہ خبر کریسی اللہ اونہاں فرقیاں تائیں	جو دنیا وچہ کماون لیسی ہر ہک تداں جزائیں

يٰۤاَهْلَ الْكِتٰبِ قَدْ جَاۤءَكُمْ رَسُوْلُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ كَثِيْرًا مِّمَّا كُنْتُمْ تُخْفُوْنَ مِنَ الْكِتٰبِ

اے صاحب کتاب دے تحقیق آیا تسانوں رسول ساڈا بیان کردا ہے واسطے تساڈے بہت چیز تہیں جو آہی تسیں چھپاندے کتاب تھیں

اے اہل کتاب ہر آئینہ آمد بشما پیغامبر ما بیان میکند برائے شما بسیارے از آنچہ پنہان میداشتید از کتاب یعنی از کتاب الٰہی

اے اہل کتاب تساں ول آیا ٹھیک رسول ہمارا	جو کجھ تسیں چھپاندے کتبوں بہت کری آشکارا

وَيَعْفُوْا عَنْ كَثِيْرٍ ؕ قَدْ جَاۤءَكُمْ مِّنَ اللّٰهِ نُوْرٌ وَّكِتٰبٌ مُّبِيْنٌ ۝

تے معاف کردا ہے بہتیاں تہیں تحقیق آیا تسانوں اللہ تہیں چانن تے کتاب بیان کرنیوالی

ودر گذر میکند از تقصیرات بسیار اے اہل کتاب	ہر آئینہ آمدہ شمارا از جانب خدا نورے وکتاب روشن یعنی قرآن
تے کری معاف تساں تہیں بہت خیانت بنی حقانی	ٹھیک تساں ول آیا رب تہیں نور کتاب بیانی

بعض خیانت ظاہر کردلنے بعضوں روگردانی
نور مراد محمد یا اسلام جو دین ربانی

يَهْدِي بِهِ اللَّهُ مَنِ اتَّبَعَ رِضْوَانَهُ سُبُلَ السَّلَامِ

ہدایت کردا ہے نال اوسدی اللہ اس شخص نوں جو پیروی کرے رضا اوسدی دی راہ سلامتی دی

بسبب آں ولالت مینماید خدا کسے را کہ طلب رضا او کرد بسوی راہہار نجات

رب اوسدی نال ہدایت کردا راہ سلامتی دے	جو پیروی کرے رضا ربانی خوشنودی اس بہالی

وَيُخْرِجُهُمْ مِنَ الظُّلُمَاتِ إِلَى النُّورِ بِإِذْنِهِ وَيَهْدِيهِمْ إِلَى صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ

تے باہر کڈھدا ہے انہاں نوں انہیریاں تھیں طرف چاننے دی نال حکم اپنے دے تے ہدایت کردا ہے انہاں نوں طرف راہ سیدھی

وبیرون می آرد ایشاں را از تاریکی بسوی روشنی بارادہ خود و دلالت میکند ایشان را بسوی راہ راست

تے کڈھے انہاں انہیریوں چانن وچ نال ارادے	تے کرے ہدایت انہاں سدھے راہ ول دین خدادے

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ

البتہ تحقیق کافر ہوئے اوہ لوک جو کہا انہاں تحقیق اللہ اوہو مسیح بیٹا مریم دا ہے

ہر آئینہ کافر شدند کسانیکہ گفتند کہ خدا ہموں مسیح پسر مریم است

تحقیق ہوئے اوہ کافر جنہاں ایسا سخن الایا	جو تھیک مسیح مریم دا بیٹا ہے اللہ بس پایا

قُلْ فَمَنْ يَمْلِكُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا إِنْ أَرَادَ أَنْ يُهْلِكَ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ وَأُمَّهُ

کہہ پھر کون مالک ہے اللہ دی کماں نہیں کجھ جیکر چاہے جو ہلاک کرے مسیح بیٹے مریم نیوں تے ماں اوسدی نوں

بگو کہ میتواند از خدا چیزے را از انتقام اگر بخواہد کہ ہلاک کند عیسی پسر مریم را و مادرش اکہ مریم است

کہہ پھر کون ہووے مالک رب تھیں کجھ کماں مختاری	جے چاہے کرے ہلاک مسیح اتے اسدی ماں تو پیاری

وَمَنْ فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا ۗ وَلِلَّهِ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا

تے انہاں نوں جو وچ زمین دے ہین اکٹھے تے واسطے اللہ دے ہے بادشاہی اسماناں دی تے زمین دی تے جو کجھ درمیان دوہاں دے ہے

وآنانرا کہ در زمین اند ہمہ یکجا و خدا راست بادشاہی آسمانہا و زمین و آنچہ درمیان این ہر دو است

محزن

ف بادنہ لیے بتوفیقہ وہدایتہ یعنی نال توفیق اپنی اتے ہدایت اپنی دے معالم کہ شاہ عبداللطیف در محمد اللہ تعالیٰ نے وچ فائدہ دی موضح دے لکھیا ہے جو اللہ تعالیٰ نے کئی جگہ وچ کتاب اپنی دے وچ پیغمبراں الصلوٰۃ والسلام دی صحبت کلام فرمائی ہے ایسی سخت کلام کہ جو لوک بہت وی اسواسطے جو لوک حد بندگی دی پیغمبراں نوں تے زیادہ نہ جانن پیغمبراں تھیں زیادہ خبردار نہیں ہے تے اپنا پیغمبر علیہ السلام فرماوندے کلام سخت وی ہے واللہ اعلم بالصواب۔ عہ سیدھا راہ یعنی پیدا راہ مستقیم وے فرمایا اللہ نے جو وچ ہور امر الٰہی مستقیما تھیک کیتا اسلام ہے مستقیم وچ دین اسلام تھیک ہے

تے جیہڑی وچہ زمین دے ساری چاہے اللہ ہاری ۔ تے مالک خدا آسمان زمین جو وچہ اہنان لپاری

يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ ۚ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ

پیدا کردا ہی جو کجہ چاہے تی اللہ اپر ہر شئے دے قادر ہے ۔ ٭ ۔ می آفریند ہرچہ میخواہد و خدا بر ہمہ چیز تواناست

پیدا کرے جو چاہے اللہ ہر شئے قدرت والا ۔ دم مارن دی کسے نہ طاقت ہسدا حکم نرالا

وَقَالَتِ الْيَهُوْدُ وَالنَّصٰرٰى نَحْنُ اَبْنٰٓؤُا اللّٰهِ وَاَحِبَّآؤُهٗ

تے کیہا یہود تے نصاریان نے اسین بیٹے اللہ دے تے دوست اوسدے ہان

وگفتند یہود و ترسایان ما پسر خدا ایم و دوستان اوایم

تے کیہا یہو نصاریان ہان اسین بیٹے رب سارے ۔ تے دوست اوسدے ہان اسین آکہن بول دوین ہیارے

قُلْ فَلِمَ يُعَذِّبُكُمْ بِذُنُوْبِكُمْ ۭ بَلْ اَنْتُمْ بَشَرٌ مِّمَّنْ خَلَقَ

کہہ فر کیوں عذاب کردا ہے تسانوں نال گناہاں تساڈیاں دی بلکہ تسین آدمی ہوانہاں تہین جو پیدا کیتے اس نے

بگو پس چرا عذاب میکند شمارا بگناہان شما بلکہ شما آدمیانید از جنس آنچہ پیدا کردہ است

کہہ فر کیوں عذاب کرے تسان ہدی گناہاں بارے ۔ بلکہ تسین ہو بندے ساری خلقت کنون شمار وارو

يَغْفِرُ لِمَنْ يَّشَاۗءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَّشَاۗءُ ۭ وَلِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا بَيْنَهُمَا

بخشے جسنوں چاہے تے عذاب کرے جسنوں چاہے تے واسطے اللہ دی ہے بادشاہی آسماناں دی تے زمین دی تے جو درمیان دوہاں دے ہے

می آمرزد ہر کرا خواہد و عذاب میکند ہر کرا خواہد و خدا راست بادشاہی آسمانہا و زمین و آنچہ در میان

اوہ بخشے جسنوں چاہے کرے عذاب اوہ جسنوں چاہے ۔ تے مالک خدا آسمان زمین تے جو وچہ دوہاں ہو یا ہے

وَاِلَيْهِ الْمَصِيْرُ

تے طرف اوسدی ہے فر جانا

ولسوی اوست رجوع

تے طرف اوسدی ہے فر جانا سارا بندیاں تائیں ۔ اوہ ہر ہک نوں بدیاں نیکیاں دیسی تدان جزائین

يَا أَهْلَ الْكِتٰبِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلٰى فَتْرَةٍ مِّنَ الرُّسُلِ

اے صاحب کتاب دے تحقیق آیا ہے تسانوں رسول اساڈا ابیان کردا ہے واسطے تساڈے پچھے موقوف ہووݨے پیغمبر اندی

اے اہل کتاب ہر آئینہ آمدہ است شما پیغامبر ما بیان میکند برائی شما در حالت انقطاع آمدن پیغامبران

اے اہل کتاب تسانوں آیا ٹھیک رسول اساڈا
عیسے بعد نہ ہور پیغمبر باجھ محمد آیا
تے ہوسیوں پچھے عیسے تامیں اتوڑوتی آئی

کری بیان تسانوں جیہڑا نبیاں کنوں وڈا آیا
سنہ وہاندے سٹھاں اتے پنجسو سال وہایا
عیسے بعد زمانہ فترہ خالی سال وہائے

أَنْ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا نَذِيرٍ فَقَدْ جَاءَكُمْ بَشِيرٌ وَنَذِيرٌ

مت کہو نہ آیا اسانوں کوئی خوشخبری دینے والا تے نہ ڈراونوالا پس تحقیق آیا ہے تسانوں بشیر تے نذیر

تا نگوئید کہ نیامد نزدیک ما ہیچ مژدہ دہندہ و بیم کنندہ آری ہر آئینہ آمدہ است شما مژدہ دہندہ و بیم کنندہ

مت کہو نہ آیا اسان بشیر نذیر پیغمبر کوئی
مت کہو جو وقت بشیر نذیراں نبیاں اساں نہ پایا
ہن اس دے صحبت ربدی نعمت وڈی غنیمت جانو

سو آیا ٹھیک تساں خوشخبر ڈراونوالا سوئی
ہن مدت بعد بشیر نذیر پیغمبر ساڈا آیا
جے تسیں تابع اسدی ہوسو رب قدیر پچھانو

وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

تے اللہ اپر ہر شے دے قادر ہے

وخدا بر ہمہ چیز توانا ست

تے اللہ ہر شی اپر قادر خلقت ہور لیاوے
جویں موسی نال نہ جنگ اندر تساں کیتی تابعداری

بہتر لوک تساں تھیں اسدی تابعدار بناوے
ربّ شام ولایت فتح کرائی ہوراں تھیں کرباری

وَإِذْ قَالَ مُوسٰى لِقَوْمِهِ يٰقَوْمِ اذْكُرُوا نِعْمَةَ اللّٰهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَعَلَ فِيكُمْ أَنْبِيَاءَ

تے جس وقت کہیا موسی نے واسطے قوم اپنی دے اے قوم میری یاد کرو نعمت اللہ دی اپر اپنے جد کیتو ن وچ تساڈے پیغمبر

و یاد کن چون گفت موسی قوم خود را اے قوم من یاد کنید نعمت خدا را بر خویش چون پیدا کرد در میان شما پیغمبران را

جد موسیٰ آکھیا قوم اپنی نوں نعمت رب چیتارو

جد بنی تسّاڈے وچ اپاپوس رب دا شکر گذارو

وَجَعَلَكُمْ مُّلُوكًا وَّاٰتٰكُمْ مَّا لَمْ يُؤْتِ اَحَدًا مِّنَ الْعٰلَمِيْنَ

تے کیتس تساں نوں بادشاہ تے دتس تساں نوں اوہ کجھ جو نا دتس کسے نوں جہاناں ہتھیں

و بادشاہ ساخت شمارا و داد بہ شما آنچہ نہ داد ہیچ کس از عالمیان

تے کیتا رب بادشاہ تساں نوں دتیاں بہت عطائیں
جو من تے سلویٰ کھاون کارن پتھر وچوں پانی
وجعلکم ملوکا بعض تساں وچ شاہ بنائے

جو اوہ عطائیں وچ جہاناں ہور کسے نوں ناہیں
تے چھاؤ بدل دی جنگل اندر راتیں تھم نورانی
یا آزاد بنائے مالک اول قیدی سائے

يٰقَوْمِ ادْخُلُوا الْاَرْضَ الْمُقَدَّسَةَ الَّتِیْ كَتَبَ اللّٰهُ لَكُمْ

اے قوم میری داخل ہوو وچ زمین پاک دی جو لکھی ہے اللہ نے واسطے تساڈے

اے قوم من در آئید بزمین پاک کہ مقرر ساختہ است آنرا خدا برائے شما

اے قوم ڈرو وچ پاک زمین دی یعنی شام ولایت
کعب کہیں پایا وچ کتاب خدا آسمانی

جو لکھی رب تساڈے کارن نعمت وڈی عنایت
ہے کنز اللہ دی شام زمین ہور کنز سندیاں حمائی

وَلَا تَرْتَدُّوْا عَلٰۤى اَدْبَارِكُمْ فَتَنْقَلِبُوْا خٰسِرِيْنَ

تے نا پھرو اپر پٹھاں اپنیاں دے پس پھر جاؤ گے گھاٹا کھاونوالے

و بر مگردید بسوے پشت خود پس آنگاہ زیانکار گردید یعنے فرار مکنید

تے نا پھر جاؤ کنڈاں اپنیاں بس نہ جاؤ

نا پھر جاسو تسیں گھاٹے والی وڈا خسارہ پاؤ

قَالُوْا يٰمُوْسٰۤى اِنَّ فِيْهَا قَوْمًا جَبَّارِيْنَ ۖ وَاِنَّا لَنْ نَّدْخُلَهَا حَتّٰى يَخْرُجُوْا مِنْهَا

کہنے لگے یا موسیٰ تحقیق وچ اس دے قوم ہے سرکش تے تحقیق اسیں ہرگز نا داخل ہوواں گے وچ اس دے تا جو اوہ نکل جاون اس تھیں

گفتند اے موسیٰ ہر آئینہ آنجا گروہے ہستند زورآور و ہرگز نا داخل نشویم آنجا تا آنکہ ایشان بیرون آیند از آنجا

کہن اے موسیٰ ہے وچہ اسدے سرکش قوم زوراور	تے ہرگز اسین نہ وڑیے سوچہ جانجان ہون نہ باہر

فَاِنْ یَّخْرُجُوْا مِنْهَا فَاِنَّا دٰخِلُوْنَ۝

پس جیکر اوہ نکل جاون اُستھین تا ٹھیک اسین داخل ہوون والے ہان

پس اگر ایشان از آنجا بیرون شوند ہر آئینہ ما درآئیم

پس جو اوہ نکل جاون اُستھین تا اسین جڑ ٹھاوی	اصل جبار ہکار یاد ہر پاقی بو کسے نہ کہاوی
جو خبران لین نقیب گئی فر ویکھہ مصیبت آئی	حضرت موسیٰ نون اُنہان سارے قصہ آن سنائی
موسیٰ کہیا ایہ خبر نہ سول کسے نون آکھہ سناوی	جو سنسن ہر دل ہوسن لشکر دل وچہ خبر چھپاوی
تا سبھنان خبر سنائی اپنیاں خویشان بھایاں تا میر	ہک یوشع ہور کالب دوہان ثابت رکھیا سا ایر
جان اسرائیلیان خبر سنی ایہ رودن کر کر نعرے	جو اسین زمین مصر وچہ مردے یا اس جنگل بارے
وچہ شام زمین نہ رب لیجاوے زن فرزند لوٹائی	آکہن چلو مصر ول مڑیے ہک سردار بنائے
تا موسیٰ تے ہارون ایہ سنکر دووین سجدے ڈگے	تے یوشع کالب دووین غم تھین جامی پاڑن لگے

قَالَ رَجُلٰنِ مِنَ الَّذِیْنَ یَخَافُوْنَ اَنْعَمَ اللّٰهُ عَلَیْهِمَا ادْخُلُوْا عَلَیْهِمُ الْبَابَ

کہیا دو مرداں نے انہان نقیبان تھین جو ڈری انعام کیتا اللہ نے اپر دوہاں دی جو داخل ہووو اپر اُنہاں دی بوہے تھین

گفتند دو مرد از اہل تقوی کہ انعام کردہ بود خدا برایشان یعنی یوشع و کالب بر آئید بر قوم بہ انجماعت از راہ

کہیا دو مرداں اُنہاں نوں جو آہے ڈرے جباروں	نعمت رب اُنہاں پر ڈٹھا اُنہاں اپر باروں

دروازہ

فَاِذَا دَخَلْتُمُوْهُ فَاِنَّكُمْ غٰلِبُوْنَ ۚ وَعَلَى اللّٰهِ فَتَوَكَّلُوْٓا اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِیْنَ

پس جد داخل ہو گئے اوسنوں پس تحقیق تسین غالب ہوونوالے ہو تے اپر اللہ دے توکل کرو جیکر ہو ایمان والے

پس چون در آمدید بدروازہ پس ہر آئینہ شما غالب باشید و بر خدا توکل کنید اگر مسلمان ہستید

پس جد داخل ہوسو سنون غالب تسان ہوجاوی	تے اللہ اپر کرو توکل جے تسین مومن تھاوے

تا اسرائیلیان مول نہ مینیان اُلٹے ویر کماون		جاہن تتھہ مار وہان نوں جانوں مار گواون

قَالُوْا یٰمُوْسٰۤی اِنَّا لَنْ نَّدْخُلَهَاۤ اَبَدًا مَّا دَامُوْا فِیْهَا

کہیا انہان اے موسی البتہ اسین ہرگز نہ وڑانگے او تھے ہمیشہ جدلگ اوہ وچہ اوسدے ہین

گفتند اے موسی ما ہرگز نہ درائیم درین زمین ہیچ گاہ مادام کہ ایشان در آن جا اند

کہیا انہان اِموسی اسین نہ وڑیے اتھین جائین		جدلگ اوہ زور آور سوجہ اسین نہ وڑان کدائین

فَاذْهَبْ اَنْتَ وَرَبُّكَ فَقَاتِلَاۤ اِنَّا هٰهُنَا قٰعِدُوْنَ

پس جاہ توں تے رب تیرا پس لڑائی کرو تحقیق اسین ایتھے بیٹھے ہان

پس تو و پروردگار تو بروید و جنگ کنید ہر آئینہ ما اینجا نشستگانیم

پس توں ن جاھنے رب تیرا وچ کرہو دو توین لڑائی		ہان ٹھیک اسین ایتھے بیٹھنوا اِموسی عرض سنائی

قَالَ رَبِّ اِنِّیْ لَاۤ اَمْلِكُ اِلَّا نَفْسِیْ وَاَخِیْ فَافْرُقْ بَیْنَنَا وَبَیْنَ الْقَوْمِ الْفٰسِقِیْنَ۝

کہیا اے رب میرے مین مالک نہیں مگر جان اپنی دا تے بہائی اپنے دا پس جدائی ڈال درمیان ساڈے تے درمیان قوم بدکاران دے

گفت موسی اے پروردگار من من قادر نیستم الا بر خود و برادر خود یعنی ہارون پس فیصل بکن میان ما و میان

موسی کہیا نہ وس میری بن ا[illegible] تے بہائی		پس ساڈے توجہ تے بدکاران وچہ یارب ڈال جدائی

قَالَ فَاِنَّهَا مُحَرَّمَةٌ عَلَیْهِمْ اَرْبَعِیْنَ سَنَةً یَتِیْهُوْنَ فِی الْاَرْضِ فَلَا تَاْسَ عَلَی الْقَوْمِ الْفٰسِقِیْنَ

فرمایا پس تحقیق اوہ حرام ہے اوپر انہاں دے چالی سال سرگردان پھرنگے وچہ زمین دے پس نا غم کہا توں اُپر قوم بدکاران دے

گفت خدا پس آن زمین حرام کردہ شدہ است بر ایشان چہل سال سرگردان می شوند در زمین پس اندوہ مخور بر قوم

رب کہیا اوہ ٹھیک حرام انہاں پر مدت چالی سالان		پھرن حیران زمین وچہ نا کہا توں غم قوم ضلالان

یعنے پاک زمین نہ وڑسن شامت بے فرمانی
اک یوشع ہور کالب باجہ نہ شام اسائن پاسن
چھ فرسنگ اوہ چوڑا جنگل چھ لکھ لشکر آہے
جان اتھین ڈیرہ کرن تا ویکھن جتھوں ٹرسویرے
جتھاں اکھیان نہ خلہا اندا مر گئے سب اتھائیں
قول اصح جو نال آہے پر دکھ عذاب نہ کوئی
جان چالی سال تمام ہوئے فر توین اولاد انہاندی
یوشع نوں سردار بنایا بھری لشکر لایا
انہاں چھ مہینے گھیر رکھیا ہو گیا فر زمائین
گندہ شہر دی ڈٹھی داخل ہوئے مومن سارے
اک کافر دی گردن اتے بیٹھا اہل ایمانی
وڈے قد زور آور ڈاڈھے دل کیتے رب بتھیرے
دعا کیتی فر یوشع اللہ سورج ٹھل رکھایا
فر اسرائیلیاں نوں رب دتی شام ولایت ساری
فر حضرت موسیٰ فوت ہویا چھ ویہاں سال عمر تھیں
اک کہن جو موسیٰ فوت جنگل وچہ بعد ہارون نوں ہویا
اک سو سال تے چھبی اتے عمر یوشع دی آہی
ہارون پیغمبر فوت جنگل وچہ ہویا باہجہ خلا فولہ
جو وحی کیتا رب موسیٰ ول ہارون نوں لے چل نال اوہ
چلے پہاڑ اسیول سو دین رکھ عجیب وسایا
بھی کوٹھا اک وسایا اس وچہ پلنگ فرش وچھائے
جد ہارون مکان ڈٹھا اوہ سوں اتے دل کیتا
ہارون کہیا مت گھر والا کوئی خفا ہووے جد آوے

اوہ تھیں آپ قبول کیا چہلسن چالی سال حیرانی
چالی سال رلن وچہ جنگل اسوچہ ہی مرجاسن
نت فجری اٹھ وگن ون سارا کردا رب جو چاہے
دینہ سارا وگن تھکن رہ اتھین فیر اتھائین ڈیرے
ہارون تے موسیٰ نال تنہاندی بعضے آکھن نا ہیں
اسرائیلیاں نوں تکلیفاں سختی مشکل ہوئی
نال موسیٰ ال جنگ کیتا رب کیتی فتح تنہاندی
تابوت بھی نال مبارک شہر اریحی گھیر ایا پایا
گج ہی وچہ کوہان ریت کنبے سن سمہ اتھین
چلی قوم کفاران اہل ایمانان پھڑ پھڑ مارے
چڑھ چڑھ گئے ناکٹ سکن اڈے قد شیطانی
روز جمعہ دے مارے گئے ہویا غروب جان نیڑے
جان دشمن رہ بیٹھے قتل ہوئے سبھ تا دن ڈھل پایا
بادشاہی تھاں شام ولایت بہتی مدت جاری
تے حضرت یوشع نبی کیتا رب اپنے کرم مہر تھیں
یوشع شام فتح کیتی اوہ بھی پچھے ہویا
افرائیم جبل وچہ پور بادشاہی سال ستائی
قصہ اوس وفات معالم اندر لکھیا صافوں
جو جا فلانی اسنوں لے آ حکم ہنیاں ابرار نہ
جو اگے تکے کدی اجیہا کہہ نہ نظری آیا
تے خوشبو بہت عجائب اس وچہ سنگھیاں ہو تن لیکے
موسیٰ تھیں ایہ پچھیا موسیٰ آکھیا سوں جا وہیتا
ہووے کہیا میں کراں کفایت سوں جا جو دل بھاوے

ہارون کہیا رل دووین ہوئیے جو آوے گھر والا
جان سٹی دووین ہارون ہبید اروح آسمان سدھایا
جان ہوسے اسرائیلیاں نوں وچہ آیا نال بہلیائی
جو سناں نوں بہت پیار اسی اوہ توں اوہ کہٹا ناہیں
جان بہت انکار کیتا انہاں ہوسے پڑھیا اٹھہ دوگانہ
جان ڈٹھا انہاں یقین کیتو نے موسی ہر ریا ناہیں
دفات موسیٰ افضہ نبی سن وچہ معالم لیایا
ملک الموت موسی نوں آکھیا تینوں رب بلاوی
تاں ملک الموت شکایت کیتی وچہ درگاہ ربانی
تس اکھہ درست کیتی فر اللہ مڑ جا کہہ فرمایا
جتنے وال تلی تھہاون اتنے سال اوہ جیوے
ملک کہیا فر سٹیں ہوسے آکھیا ہن ہی مارو
فر دعا منگی کر نیڑے ارض مقدس طرف خدا یا
نبی کہیا جو پاس ہووان تساں موسی قبر وکھاواں
ڈٹھے کہی جو حضرت ہوسے بکدن کم سدہائے
وچہ اوسدے رونق سنہری تازی عجب دسیائی
پچھیوس کیندی کارن کیتی ایسی قبر عجیبا
آکھیوس بھلے لضیباں والا جس ایہ جاہ پائی
خفا ہوسی تاں دوہاں نے ہوسی یا اوہ کرسی ٹالا
بھی کہتے گھر سن پلنگ فراشان سن ہارون چڑھایا
آکھسن توں ہارون نوں ماریا آپے جان گوائی
اوہ آکھے بھائی ہین کہ ماراں پر اوہ مین ناہیں
دعا منگی اوہ پلنگ لتھا فر سنہ زمین آسمانان
ہک کہن فرشتیاں دفن کیتا تس قبر نہ معلم ناہیں
ابو ہریرہ یاں اسناد جو خود حضرت فرمایا
تس مار تماچہ اکھہ نکالی سمجھیا بشر ڈراوے
اس بندے بیری اکھہ نکالی ہوت نہ سہنوں بہانی
جو بلدی پٹھہ اپر تھہ رکھے جیون جو خوش آیا
ایہ ملک سنیہا دتا موسے آکھیا فر کیا تھیوے
جے اوڑک مرنا فر کیا حاصل جھبدی پار اتارو
اتنا قدر کریں تس پاس جو پہنچے وٹ چلا یا
راہ دی پاسے رین رہی تے ٹبی پاس تناوان
تاں راہ وچہ قبر عجائب سوہنی کھسدے ملک دسیائی
کدی اگے استھیں جنہیں جیہی سوہنی نظر نہ آئی
انہاں آکھیا ہک اللہ دا پیارا اسدی قبر جیبا
کدی ایسی عجب عجائب اج تک جاہ ہک نظر نہ آئی

تاں انہاں کہیا توں چاہیں جو ایہ جاہ ہووے تیری
تاں انہاں آکھیا وڑ بو سوچہ موں نہ اللہ دل آئی
موسی کہیا میں چاہاں جو ایہ قسمت ہووے میری
موسی وڑ ستا منہ بند کر ساہ آیا جان دیہالی

ہک آکھن ملک الموت بہشتوں لیایا سیو سنگھایا
جان سنگھیا جان گئی فر قبر سواری لغوی لیایا

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَاَ ابْنَيْ اٰدَمَ بِالْحَقِّ اِذْ قَرَّبَا قُرْبَانًا فَتُقُبِّلَ مِنْ اَحَدِهِمَا

تے پڑھ توں اوپر انہاں دے خبر دوہاں بیٹیاں آدم دیاں دی نال سچ دے جس ویلے نیاز لیاندی دوہاں نے قربانی پس قبول کیتی گئی

وبخوان بر قوم خود خبر دو پسر آدم (علیہ السلام) را براستی چون نیاز حق کردند قربانی را پس قبول کردہ شد از یکی

تے پڑھ توں اوپر انہاں دے آدم بیٹیاں خبر حقانی		جد ہوئی قبول ہکی تھیں دوہاں کیتی جد قربانی

وَلَمْ يُتَقَبَّلْ مِنَ الْاٰخَرِ ؕ قَالَ لَاَقْتُلَنَّكَ ؕ قَالَ اِنَّمَا يَتَقَبَّلُ اللّٰهُ مِنَ الْمُتَّقِيْنَ

تے نا قبول کیتی گئی دوجے تھیں کہیا اس نے میں قتل کرساں تینوں کہیا اس نے تحقیق قبول کردا ہے اللہ پرہیزگاراں تھیں

وقبول کردہ نشد از دیگر گفت قابیل البتہ بکشم ترا ہابیل گفت جز این نیست کہ خدا قبول میکند از متقیان

نہ ہوئی قبول دوجے تھیں آکھیوس تینوں قتل ہیں کرنا
سن وچہ عالم آدم حوا تھیں وچ حمل جماے
اول اوس قابیل تے اسدی بھین اقلیما جائی
تھیں آخر عہد بعثت تے اتہ بعثت زمانی
جد آدم حوا زمین تے آئے ہک سو سال وہایا
فر ہابیل تے بھین لبودہ دوجے حملوں آئی
تے بعض کہن وچ جنت سدیاں اول جوڑا جایا
جاں زمین آئے ہابیل جمیا اس اپنی بھین لبودہ
جاں وڈے ہوئے تاں حضرت آدم دوہاں نوں پرنا وے
رب حکم کیتا اقلیما نے ہابیل نکاح کرائیں
ہابیل ہویا خوش ایہ گل سنکر دوجا غصے بھریا
میں اپنی بھین کراں خود آدم آکھے روانہ تینوں
آدم کہیا دوویں قربانی لیاؤ جیہی جاہو
مقبولی دی ہی ایہ نشانی اگ آسماناں نوں آوے

اس آکھیا ٹھیک قبولی جتھاں رب تھیں ڈرنا
ہر حملوں ہک بیٹا بیٹی جوڑا ظاہر آئے
حمل دوجے ہابیل تے اوسدی بھین لبودہ آئی
جد جمیں ہزار اولاد نہ تد آدم حوا فانی
تد قابیل تے بھین اقلیما اول جوڑا جایا
ایہ بعضے اہل علم دا قول جو سہ زمین پر جائی
قابیل اقلیما جمے حوا درد نہ خون دسیا یا
تا حوا دکھ ایذا ہیں پایاں ہوئی خون آلودہ
اگلے جوڑے دا بیٹا پچھلے بیٹی نال ملاوے
تے اسدی بھین لبودا کرکے عقد قابیل دوائیں
جو بھین میری وہ صورت سوہنی ہے اساں جنت جایا
قابیل کہے رب حکم نہ کیتا کہیں توں آپ پینواں
جس مقبول ہووے قربانی سو اقلیما ویا ہووے
اگ سفید آوے جس کہا دی اوہ مقبول ہو جاوے

ـــــــــــ

ف شاہ عبد القادر نے وچ موضح دسے لکھیا ہے جو اہل کتاب نوں ایہ قصہ بنی اسرائیل دا سنایا جو انہاں نا بعد اری موسیٰ علیہ السلام دی نہ کیتی تا نعمت تھیں محروم رہے ہیں جیکر ہتھیں ہن تابعداری اس پیغمبر اسا ڈے دی یعنی محمد رسول اللہ دی نہ کر دسے تاں ایہ نعمت ہور نا ندی

فائدہ

اسے کلے تر اتھین نصیب ہو جاوے محروم نامراد رہیا واسطے فرمائے اللہ تعالیٰ نے قصہ قابیل تے ہابیل دا بیان فرمایا جو اتھیں حسد نہ کرو حسد کیتی قابیل دی کر وسے تاں تاں اللہ قابیل والے ا۔ وسے خوار ہو جاوے نال جہاں دی لے نعمت دوہاں جہاں دے وانسے تھیں محروم رہیا واسطے ۱۲ منہ عفی عنہ

جو نا مقبول نہ اگ آوی لتس گڈر کتے کھاون — تا باہر گئے جو لے قربانی پربت اپر جاون
قابیل نقابل کرے زراعت سنداان لیایا — ندلیاں ہرگز ہیں قبولی یانہ دل وچ پایا
ہابیل لیا یا بہتر دنبہ اڑا اپنیوں چن کے — دل وچ خیال رضا ربانی حکم الٰہی سن کے
دعا منگی فر آدم جان اوہ پربت تی دہر آئے — اگ آئی اسمانوں دنبے کھئی ان نہ کھائی
فر قابیل زیادہ غصے رد ہوئی قربانی — آدم حج گیا فر کے حبت رضا ربانی
ہابیل اڑا اپنے وچ آہا آ قابیل بولایا — جو تینوں قتل ضرور ہیں کرسان اسنو غرض سنایا
جو مین وچہ کی برائی آکھیوس دمیری قربانی — تے تیری کیوں مقبول ہوئی فر بولیا اوہ رحمانی
جو متقیاں تھیں رب قبولی مین وس کجہ نہ بھائی — قابیل کہیا توں ہیں میری سے کرسیں بہروڈیائی
مین ہیں تیری بد شکل کران تین فخر کرن اولادن — میریاں فرزنداں دے اتے بدہاں فساداں

لَئِنْ بَسَطْتَ اِلَیَّ یَدَکَ لِتَقْتُلَنِیْ مَآ اَنَا بِبَاسِطٍ یَّدِیَ اِلَیْکَ لِاَقْتُلَکَ

البتہ جے دراز کریں توں طرف میری ہتھ اپنا تا جو قتل کریں مینوں نہیں ہیں دراز کرنیوالا ہتھ اپنا طرف تیری جو قتل

اگر دراز کنی بسوئے من دست خود را تا بکشی مرا من ہرگز دراز نہ کنم بسوی تو دست خود را تا بکشم ترا

جے توں ہتھ لمان کرسیں مین ول تا توں مارین مینوں — مین تیر طرف نہ ہتھ لیاراں تا جو ماراں تینوں

اِنِّیْۤ اَخَافُ اللّٰہَ رَبَّ الْعٰلَمِیْنَ

تحقیق ڈردا ہاں میں اللہ مالک جہاناں دے تھیں
ہر آئینہ من میترسم از خدا پروردگار عالمہا

مین اوستھیں ڈراں جو اوہ ہے پالن ہار جہاناں — اوہ قاتل کنون نوا آور آہا آکھی بغوی دانا
نہ ہتھ ہلایوس خوف گناہوں ابن عمر فرمایا — اندر شرع نبی ایہ کم جائز جویں عثمان کمایا

اِنِّیْۤ اُرِیْدُ اَنْ تَبُوْٓءَ بِاِثْمِیْ وَ اِثْمِکَ فَتَکُوْنَ مِنْ اَصْحٰبِ النَّارِ ۚ وَ ذٰلِکَ جَزٰٓؤُا الظّٰلِمِیْنَ

تحقیق میں ارادہ کرناہاں جو لیجاویں توں گناہ میرا تے گناہ اپنا فر ہوویں توں صاحباں دوزخ دیاں تھیں ہے تے

ہر آئینہ من میخواہم کہ ببری گناہ مرا و گناہ خود را پس باشی از اہل دوزخ و این سزا ستمگاران ست

مین چاہان بیار گناہ میرا ہور اپنا تون لیجاوین
یعنی میں نا قتل کران تدہ جی تون ہنیون ماریں

فر ہووین وچ زخو الیاں تہیں ایہ ظلم سزائیں پاوین
میری خون گناہ بھی اپنے اگلے گھن سد ہارین

فَطَوَّعَتْ لَهُ نَفْسُهُ قَتْلَ أَخِيهِ فَقَتَلَهُ فَأَصْبَحَ مِنَ الْخَاسِرِينَ

تے ماری دتی واسطے اوسد نفس اوسدے نے قتل کرنو بہائی اپنیدی پس قتل کیتیس اوسنون پس ہوگیا زیانکاران تھیں

پس نفس او سہل ساخت در نظر او کشتن برادرش را پس بکشت او را و شد از زیانکاران

پس ماری دلی جی اوسدے جو بھائی اپنا مارے
قابیل نجانے کیونکر ماران لش ابلیس دسیا یا
قابیل ڈٹہا فر سمجھیا او دین ماریوس سکا بہائی
ہابیل آہا وہ سال عمر تدمار ستیوس سیدا نے
فرنال حیرانی بٹہیا اوسنون کہان درندے آئی
چالی روز بابر بس دنان کنڈا پر چائی فر یا

تا ماریوس اسنون ہوگیا ٹوٹے والا اہل خسارے
ہک ننکھی پچھڑ کے سر اوسدا او دو سنگو پہوڑ وکہایا
ستے نون سر تہچھر وڈا ماریوس جان ویہائی
قابیل غ جانے کیا ہن کیچے ہوگیا وچ زیانے
کہدڑ دیوچہ گھت ہیت نون کنڈ اپنی تے چائی
اوہ گند ہویا درندی پنکھی گردہوون دکھہ جریا

فَبَعَثَ اللَّهُ غُرَابًا يَبْحَثُ فِي الْأَرْضِ لِيُرِيَهُ كَيْفَ يُوَارِي سَوْءَةَ أَخِيهِ

پس بہیجیا اللہ نے ہک کانو جو پٹہ وچہ زمین دے تا جو دکھاوے اوسنون جو کوین چھپاوے اوہ لاش بہائی اپنے دی

پس فرستاد خدا زاغی را کہ میکاوید در زمین تا بنماید بوی چگونہ پوشند تن مردار برادر خود را

پس بہیجیا ہک کانو اللہ نے پٹ زمین دکہیا وے
ہک کانو دوجی نون ماریا ٹویا کہٹ زمین دبایا

تا اوہ احمق لاش بہائی اپنے دی کوین لوکاوے
قابیل ڈٹہا فر سمجھیا تا فر کہٹ قبر دفنایا

قَالَ يَا وَيْلَتَىٰ أَعَجَزْتُ أَنْ أَكُونَ مِثْلَ هَٰذَا الْغُرَابِ فَأُوَارِيَ سَوْءَةَ أَخِي

کیہا ای افسوس ہنیون نہ ہو سکیا میں کہ جو ہوواں مانند اس کانو دی پس چھپاواں لاش بہائی اپنے دی

گفت ای وای بر مین آیا عاجز شدم از انکہ باشم مانند این زاغ پس بپوشیدمی تن مردار برادر خود را

کہے افسوس نہ ہر یا میتہوں ہوواں اس کانو جیہا

تا بہائی اپنے لاش لوکاواں جالیا دکہہ دیہا

فَاَصْبَحَ مِنَ النّٰدِمِیْنَ	فر ہو گیا پشیماناں نہیں پس شد از پشیمان شدگان
فر قابیل ہویا پشیمان جو لاش کہوں ہر پاچائی	اہیر قتل بہائی نہیں ناپشیمانی آئی
جد ہابیل شہید ہویا سبہ رکہہ زمین تہرمانے	تے ہابی کوڑے ہیوے کہٹے متغیر سبہ کہانے
سبہ دہرتی گرد غبار ہوئی ست روز بہونچال کیتائی	آدم ویکہہ کے وچہ سمجہیا ہے کجہ آفت آئی
فر ہند ولایت آیا چہپیا بہائی کنتہ قابیلا	قابیل کہیا میں خبر نہیں کجہ نا ہا اوس کہیلا
تا آدم ہزار رونا غمان تہیں مدت بہتی رویا	فر شیث پیغمبر جایا نہیں ہابیل خلیفہ ہویا
ہابیل ہوئی نہیں تچہے شیث ولادت ہی پنچیا لاز	شیث دا معنے ہبۃ اللہ ہے صاحب علم جمالان
اوسنوں علم دتا رب ساعت گہڑیان دینہ راناز	ہر ساعت وچہ طور عبادت رب تہیں ملیان دی آناز
اوہ آدم دا ولیعہد خلیفہ اللہ پاک بنایا	پنجاہ صحیفے آسماناں تہیں اسنوں وحی لیایا
قابیل نقابل نوں فر آدم دعا کیتا دہرکاریا	جو وچ لکہیا فر جنبہ فرسین فرسبین نوں ہتہیاریا
اس پکڑیا منہ قلیماں دے نہا طرف عدن دی	فر ابلیس ملیاتس اوتہے ہو اوہ زمین یمن دی
اگہیوس اگ جو کہا گئی ہابیلے دی قربانی	جو پوجا آتش دی اوہ کردا آہا کہیا طوفانی
توں بہی آتشکدہ بنا کر اسدی کریں عبادت	توں تے سبہ اولاد بہی تیری پکڑ وہا عادت
اس آتشکدہ بنایا پوجن لگا آتش واہی	سبہ تہیں اول اگ پوجن پاس کڈہیا راہ گمراہی
فر جو کوئی اوس نقابل کولوں لنگہے تہر ماری	ہک انہے پتہر سنوں کہاما پتہر ہتہیارے
قتل گوناگوں عذاب ہمیشہ روز قیامت تاہیں	فر اولاد قابیل بہی وگڑی بریان کرن ادہیز
اہنان ڈہول طنبوتی سارنگیان ہور ہنیہریان مزماراز	اگ پوجن تے زنا خمر سبہ کردے بریان کاران
اوڑک غرق ہوئی طوفانوں اندر نوح زمانے	حضرت شیث اولاد رکہی رب لکہیا بغوی دانے
معالم وچہ بخاری اہوں باسناد لیایا	عبداللہ بن مسعود کہیا جو سرور خود فرمایا

حد کد خون ہووے کوئی ظلموں روز قیامت تائیں
لس حصہ قابیل ملے جس کڈہیا راہ اداہین

مِنْ اَجْلِ ذٰلِكَ كَتَبْنَا عَلٰى بَنِىْٓ اِسْرَآءِيْلَ اَنَّهٗ مَنْ قَتَلَ نَفْسًاۢ بِغَيْرِ نَفْسٍ اَوْ فَسَادٍ فِى الْاَرْضِ

ایسے واسطے لکھیا اساں اپر بنی اسرائیل دے ایہ جو جو کوئی قتل کرے کسے جان نوں سوا بدلے کسی جان دے یا خرابی دی وجہ زمین دے

بسبب این حادثہ حکم کردیم بر بنی اسرائیل کہ ہر کہ بکشد کسی را بغیر عوض کسے و بغیر فساد در زمین بغیر قطع طریق و ارتداد

ایسے کارن حکم کیتا اساں اسرائیل اولادان | جو جو کوئی قتل کرے کسے نوں بے باجھ قصاص فساد از

فَكَاَنَّمَا قَتَلَ النَّاسَ جَمِيْعًا ؕ وَمَنْ اَحْيَاهَا فَكَاَنَّمَآ اَحْيَا النَّاسَ جَمِيْعًا ؕ

پس گویا قتل کیتس لوکاں نوں سب نوں تے جس نے جوایا اوس نوں پس گویا جوایوس لوکاں نوں سب نوں

پس چنانستے کہ کشتہ است مردمان ہمہ یکجا و ہر کہ سبب زندگانی کسی شد پس چنانستی کہ زندہ ساخت مردمان

پس گویا قتل کیتے اس ظالم سارے لوک وچارے | تے جس نے کوئی جوایا گویا لوک جوایوس سارے

فساد مراد جو کفر کرے یا محصن زنا کماوے | یا رہزن جو ہاڑے مارے ہووے اُسنوں شرع مرادے

جس کیتا اک دلیر ہویا خود لوک دلیر بناوے | اول رسم گھتی جس سبھناں خوناں بہار اُٹھائے

اک کسے جو نبی نوں قتل کرے یا شاہ عادل نوں مارے | گویا اس ہتھیار ہی کٹھے منڈے رہدے سارے

تے جس نے نبی بادشاہ عادل نوں کرکے مدد بچایا | گویا کہ اس بچائے رہدے سارا لوک جوایا

حسن کہے جس اک کٹھا یا کٹھے لکھ ہزاران | اوہ وچہ قصاص ہر یسی اکو جیہی سٹر سی نت ماران

تے جس نے خون معاف کیتا کسے نوں قصاص بچایا | اس گویا لوک جیوائے سارے ایڈا درجہ پایا

وَلَقَدْ جَآءَتْهُمْ رُسُلُنَا بِالْبَيِّنٰتِ ثُمَّ اِنَّ كَثِيْرًا مِّنْهُمْ بَعْدَ ذٰلِكَ فِى الْاَرْضِ لَمُسْرِفُوْنَ ۝

تے البتہ تحقیق آئے انہاں نوں رسول اساڈے نال ظاہر دلیلاں دے فر البتہ بہت انہاں تھیں پچھے اس دے وچہ زمین دے حد

و ہر آئینہ آمدند بہ بنی اسرائیل پیغمبران ما بہ نشانہا روشن باز بسیاری از ایشان بعد ازین در زمین تجاوز کنندگانند

تے ٹھیک انہاں ول نبی اساڈے نال دلیلاں آئے | فر بہتیاں پچھے اس دے وچہ زمین اسراف کمائے

إِنَّمَا جَزَاءُ الَّذِينَ يُحَارِبُونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ وَيَسْعَوْنَ فِي الْأَرْضِ فَسَادًا أَنْ يُقَتَّلُوا

سوا اسدے نہیں جو بدلہ انہاں دا جو لڑائی کردے ہین نال اللہ دے تے رسول او سدے تے دوڑدے ہین وچہ زمین

دے فساد نوں ایہی ہے جو کٹھے جاون

جز این نیست کہ جزا کسانیکہ جنگ میکنند با خدا و رسول او و می شتابند در زمین بقصد فساد یعنی قطع طریق

تے دوڑن وچہ زمین فسادین کرنا قتل ایہائی		ٹھیک جزا تہاں جو کردی رب رسول لڑائی

أَوْ يُصَلَّبُوا أَوْ تُقَطَّعَ أَيْدِيهِمْ وَأَرْجُلُهُمْ مِنْ خِلَافٍ أَوْ يُنْفَوْا مِنَ الْأَرْضِ

یا سولی اتے جاون یا کٹے جاون ہتھ انہاندے تے پیر انہاندے الٹے داؤن یا نکالے جاون ہین تھین

یا بردار کردہ شوند یا بریدہ شود دستہائی و پایہا ایشان از جانب مخالف یا دور کردہ شوند از وطن

یا سولی چڑھے جاون یا الٹے ہتھ تے پیر کپیون
جو رہزن پھڑ ہتھیاراں لٹن مارن مسلماناں نوں
جے مال بھی لٹیا خون بھی کیتا سولی ہار چڑھائی
سجا ہتھ تے پیر کھبا سر دو وین کٹے جاون
یا نفی زمین تھین جلاوطن کرو یعنی قید بہانے
ایہ قول قتادہ اوزاعی ہور شافعی مذہب آیا
تے بعضے کہن جو بادشاہاں نوں اختیار ایہائی
اس شان نزول بخاری ہیوں وچ معالم لیایا
قرابت ہو ا مدینے دی نہ انہاں موافق آئی
ڈاچیاں دودھ تے بول انہاں نوں پیتا نبی بتایا
تے تک لے چلے او تہ وطن نوں ہو کے تندرست ہاتھی
فر ہتھ تے پیر تہاں کٹوائے اکھیں سل پھرائی

یا زمین تھین دور ترائے جاون یعنی قید کچیون
جو خون کرن کجھ مال نہ لٹن کیجے قتل شیطاناں
جو خون نہ کیتا مال لٹیا تہاں پیر تے ہتھ کپائی
جو بن خون نہ اتے لٹوں رہزن پکڑ خالی آون
یا ترتیب حکم ایہ چارے آکھن عالم دانے
بھی حنفی مذہب اینویں اکثر اہل علم فرمایا
انہاں نکاں تھین جھیڑا جا ہین او ہو جائز بہائی
بک ٹول عکل تھین مسلم ہو کر پاس نبی دے آیا
بنی کیہا وچہ صدقی والیاں اوٹھاں ٹہیر دیہائی
جاں اچھے ہوئے تاجھیڑ واٹھا نوں الا مار ونجایا
یا نبی تہاں مگر دوڑائے انہاں پکڑ لیائی
داغ نہ دتے رت نہ ٹھہری مرگئے سب ترہائی

ذٰلِكَ لَهُمْ خِزْيٌ فِي الدُّنْيَا وَلَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيْمٌ ۙ

ایہ واسطے انہاں دے خواری ہے وچ دنیا دی تے واسطے انہاں دے وچ آخرت دے ہے عذاب وڈا

این رسوائی ست ایشان را در دنیا و ایشان راست در آخرت عذاب عظیم

ایہ کارن انہاں فسادیاں البیاں دی دنیا وچہ خواری	تے آخر وڈا عذاب تنہاں نوں سخت مصیبت بھاری

اِلَّا الَّذِيْنَ تَابُوْا مِنْ قَبْلِ اَنْ تَقْدِرُوْا عَلَيْهِمْ ۚ فَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ

مگر جنہاں نے توبہ کیتی اگے اس تھیں جو قادر ہووے تسیں اوپر انہاں دے پس جانو جو تحقیق اللہ بخشنہار مہربان ہے

مگر کسانیکہ توبہ کردند پیش از آنکہ دست یابید بر ایشان پس بدانید کہ خدا آمرزندہ مہربان ست

مگر جو توبہ کرن تساڈی قدرت کنوں اگیرے	تا جانو اللہ بخشنہار رحمت اوسدی گھیرے
جی حالت کفر ایہ کیتے کسی ونت ایمان لیا یا	اگے قدرت پاون تہیں تس دنیا کجھ نہ آیا
جو خون کیتے انہے مال لٹے اس دنیا کجھ نہ آوی	جی مسلم راہزن پکڑ انکوں تہیں اگے توبہ لیاوے
تاربدی حق معاف ہوون تس بندیاں دی حق ناہیں	تے قدرت پچھے توبہ تہیں کجھ ناہیں نفع کداہیں

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَابْتَغُوْٓا اِلَيْهِ الْوَسِيْلَةَ وَجَاهِدُوْا فِيْ سَبِيْلِهٖ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ

اے اوہ لوکو جو ایمان لیائے ڈرو اللہ تھیں تے طلب کرو طرف اوسدی وسیلہ تے جنگ کرو وچہ راہ اوسدے تاخلاصی پاؤ

اے مسلمانان بترسید از خدا و طلبید قرب بسوئی او و جہاد کنید در راہ او تا رستگار شوید

اے اہل ایمانوں ڈرو اللہ تہیں تے ڈھونڈو قرب الٰہی	تے جنگ کرو وچہ راہ اوسدے تا پاؤ تسیں رہائی
وسیلہ ہر اوہ چیز جو اسدے یاروں قرب لبھیوے	طاعت تقوی نبی قرآن سبب قرب دا تھیوے
یعنی تابع پیغمبر دے ہو کر عمل کماہو	تا مقبول ہووہی ہر نیکی قرب الٰہی پاؤ

جے لپنے عقل قیاسوں نیکی کرو تا اوگت جاسی
ہر قول فعل وچہ پیروی اوسدی کرو تا قرب ہتھ آسی

ف امام سیوطی رحمۃ اللہ نے وچ تفسیر جلالین دے لکھیا ہے جدان اللہ غفور رحیم دا لیاونا ایہ فائدہ دیندا ہے جو اللہ تعالی اپنے حقوق معاف کر دیندا ہے جو حدان وچ ایہہ حق بندیاں دے نہیں معاف ہوندے مگر جدان بندے معاف کرن ۱۲ منہ

یعنی جیکر رہزن انہاں اگے پکڑن توبہ ... تاں حق اللہ معاف ہوندا ہے تے حق بندیاں دا باقی ہے جو قصاص یا بدلہ ... معاف کرن تاں اوہ بھی معاف ہو جاندا ہے

ع ۵ ۹

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا لَوْ أَنَّ لَهُم مَّا فِي الْأَرْضِ جَمِيعًا وَمِثْلَهُ مَعَهُ لِيَفْتَدُوا بِهِ

تحقیق اوہ لوک جو کافر ہوئے جے ہووے واسطے انہاندے جو کجھ وچہ زمین دے ہے سبھو مانند اوسدے نال اوسدے تا بدلہ دیون آپ

ہر آئینہ کافران اگر باشد بدست ایشان آنچہ در زمین ست ہمہ یکجا و ہمراہ او مانند او ہمہ بہائے آنکہ عوض خود دہند از

جو کافر لوک جے پاس ہووے انہاں وچہ زمین جو سارا | اتے اتنا ہور بہی نال جو بھر دیہ پاون چھٹکارا

مِنْ عَذَابِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ مَا تُقُبِّلَ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

عذاب دن قیامت دے تھیں نا قبول ہوویگا انہاں تھیں تے واسطے انہاندے عذاب دردناک ہے

از عذاب روز قیامت ہرگز قبول کردہ نشود از ایشان و ایشان راست عذاب درد دہندہ

عذاب قیامت تھیں اوہ بدلہ مول قبول نہ تھیوے | تے کارن انہاں عذاب کہاندے ہر دم خیال کجیوے

يُرِيدُونَ أَن يَخْرُجُوا مِنَ النَّارِ وَمَا هُم بِخَارِجِينَ مِنْهَا وَلَهُمْ عَذَابٌ مُّقِيمٌ

چاہنگے ایہ جو باہر آون دوزخ تھیں تے نہیں اوہ باہر آون والے اوستھیں تے واسطے انہاندے ہے عذاب ہمیشہ

بخواہند کہ بیرون روند از دوزخ و نیستند بیرون رفتگان از دوزخ و ایشان راست عذاب دائم

چاہنگے اوہ کافر جو دوزخ تھیں باہر آون | تے نہیں اوہ باہر آون والے دکھ ہمیشہ پاون

وَالسَّارِقُ وَالسَّارِقَةُ فَاقْطَعُوا أَيْدِيَهُمَا جَزَاءً بِمَا كَسَبَا نَكَالًا مِّنَ اللَّهِ

تے چور مرد تے چور عورت پس کٹو ہتھ اونہاں دوہاندے بدلہ اس چیز دا جو کمائی انہاں عبرت ہے اللہ تھیں

✣ و مرد دزد و زن دزد ببرید دست ایشان را جزاء آنچہ بعمل آوردند عبرت از طرف خدا

تے چوری والا مرد تے عورت کٹو ہتھ دوہاندے | بدلہ انہاں کمائی عبرت رب تھیں جہت انہاندے

وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

تے اللہ زبردست صاحب حکمت دا ہے

و خدا غالب دانا ست

منزل ٢

تے اللہ غالب کرے جو چاہے حکمت والا سوئی
ابن زبیر نہ شرط نصاب چوری دی کجھ ٹھراوے
تے اکثر شرط نصاب کہن پر اختلاف نصابان
ابوبکر عمر عثمان علی وا ایہو قول اہیائی
بغوی عائشہ کنون نبی تھین باسناد لیایا
بہی مالک اہو ن نافع تھین اوہ ابن عمر تھین لیایا
سفیان ثوری ہور حنفی بہی دہ درم نصاب ٹھراون
ہک پنجدرم ہک تن بتاون اس گھٹ کہن ناہین
یا بہر در کھولا ہے کوئی اس تھین چیز چوراوے

سجا ہتھ کپیوی بندون تم نصاب جے ہووی
ہر تھوڑی چیز چوروں تھین بہی سجا ہتھ کٹاوی
اکثر ہک دینار چوتھائی قیمت کرن حسابان
بہی عمر جو بیٹا عبد عزیز بہی شافعی قول اوزاعی
چور ربع دینار یا وہ چوراوی تاہتہ کپن آیا
گسے ترتیہ درماندی ڈھال چرائی حضرت ہتھ کپایا
عبد اللہ بن مسعود کنون ایہ بعض روایت لیاون
بہی شرط جو کری نیاہون چوری کپن ہتھ تدا ہین
جے خبگلو چہ نہ راکھا حافظ ناہتہ کپن آوے

فَمَنْ تَابَ مِنْ بَعْدِ ظُلْمِهٖ وَاَصْلَحَ فَاِنَّ اللّٰهَ يَتُوْبُ عَلَيْهِ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ

پس جو کوئی تائب ہویا پچھے ظلم اپنے دے تے نیک عمل کیتے پس تحقیق اللہ پھیر کر داہے اوپر اوسدے تحقیق اللہ بخشنہار مہربان ہے

پس ہر کہ توبہ کرد بعد از ستم خود و کار شائستہ بعمل آورد پس ہر آئینہ خدا برحمت باز میگردد برو ہر آئینہ خدا آمرزندہ

فر توبہ کرے جو پچھے ظلموں عمل بہی نیک کماوے
جے توبہ کرے گناہ چوری دا ن بخشے بخشنہار
یعنی ہتھ کپن تھین پچھے توبہ واجب ناہین
جو مال چورایا کٹن پچھے بہی سبھ بھرنا آوے
جے مال ہووی موجود تا ساری نال اتفاق بھراون

ہے رب غفور رحیم اس توبہ قبوے موڑ آیا دے
مجاہد کہو جو ہتھ کپن تس توبہ ایہ چھڑکا را
پر قول صحیح جو کٹن پچھے توبہ کرے گنا ہین
ایہ اکثر کہن تے ابوحنیفہ مال نہ اوس بھراوے
جے قائم نہین تا اکثر قیمت ہندی چور بھراوے

اَلَمْ تَعْلَمْ اَنَّ اللّٰهَ لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ يُعَذِّبُ مَنْ يَّشَآءُ وَيَغْفِرُ لِمَنْ يَّشَآءُ

کیا نہین جانا توں ایہ جو اللہ واسطے اوسدے ہے بادشاہی آسماناں دی تے زمین دی عذاب کرے جسنوں چاہے تے بخشے

آیا ندانستہ کہ خدا مراو راست بادشاہی آسمانہا و زمین عذاب میکند ہر کرا خواہد و می آمرزد ہر کرا خواہد

توں جاناں نہیں جو بادشاہی آسمان زمین اﷲ نوں	عذاب کری جس چاہے بخشے چاہے جس گناہ نوں
وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ	تے اﷲ اپر ہر چیز دے قادر ہے
	وخدا بر ہمہ چیز توانا است
تے اﷲ ہر شے اپر قادر کرے معاف کبیرے	جے چاہے کری عذاب تے پکڑے نال گناہ صغیرے

يٰۤاَيُّهَا الرَّسُوْلُ لَا يَحْزُنْكَ الَّذِيْنَ يُسَارِعُوْنَ فِي الْكُفْرِ مِنَ الَّذِيْنَ قَالُوْۤا اٰمَنَّا بِاَفْوَاهِهِمْ

اے رسول ناغمناک کرن تینوں اوہ لوک جو دوڑدے ہین وچ کفر دے انہاں تھیں جو کہیا انہاں منیاں اساں نال

اے پیغمبر اندوہگین نکنند ترا آنانکہ سعی میکنند در کفر از آنانکہ گفتند بزبان خویش ایمان آوردیم

جو دوڑن وچ کفر دے ناغم کھاہ انہاں تھیں پیارے	جو آکھن نال مونہاں دے ہیں ایمان لیائے سارے

وَلَمْ تُؤْمِنْ قُلُوْبُهُمْ ۛ وَمِنَ الَّذِيْنَ هَادُوْا ۛ سَمّٰعُوْنَ لِلْكَذِبِ سَمّٰعُوْنَ لِقَوْمٍ اٰخَرِيْنَ

تے نہیں منیاں دلاں انہاں دیاں انہاں تھیں جو یہودی ہوئے سنن والے ہین اسطے جھوٹھ دے سنن والے ہین واسطے گروہ دوجیاں دے

وایمان نیاوردہ است دل ایشان و از قوم یہود نیز ایشان شنوندگان اند سخن دروغ را شنوندگان اند برائے گروہ

تے منیاں نہیں انہاں دے دلاں تی ناغم کھاہ یہوان	جو سندے کارن جھوٹھ دی کارن قوم دوجی مردوداں
لَمْ يَأْتُوْكَ	جو نہیں آئے تیرے تائیں
	کہ ہنوز پیش تو نیامدہ اند یعنی جاسوسان خیبریان اند

اوہ دوجی قوم نہ آئی تیں ول یعنے خیبر والے	ایہہ بنی النضیر قریظہ آہے خبراں لین رذالے
جو دوڑن وچ کفر دے یعنے کرن پیار کفاراں	جو منہ مونہوں نہ دلوں منافق عادت جو اشراراں
تے سندے کارن جھوٹھ جو سنکر باہر کوڑ ہولاواں	جان سنن کلام حقانی باہر جاکر جھوٹھ بناواں
یا ایہہ مراد جو جھوٹھ سنن انہاں سچ نہ سنیا بھاوے	ایہہ آیت حق یہوداں آئی وچہ معاملے لیاوے
یک عورت مرد زنا کیتا اشراف جو خیبر پاندے	اوہ محصن[1] وچہ توریت رجم سی ماننے حق دو ہاندی

یہودی نچا ہن رجم کرن تہنان اشرافی دی پارون
بنی قریظہ دیول جندے گیلے انہان آئے
جے مار کتائی کیتے تاسنون رجم کیتے تا نابیز
تابنی نضیر قریظہ اگے آگے انہان بات سنائی
بہت اختلاف نضیر قریظہ آئی پاس نبی دی
نبی کہیا منظور تسانون آہو انہان الایا
تا انہان قبول نہ کیتا جبرائیل ایہ بات سکھائی
نبی کہیا ہک جوان الوآن گورا اکھون کانا
ابن صوریا جس آکھن کہیا شخص اوہ وچہ تساڈے
وچہ تورت موسی پرجو کجہ اللہ علم اتارے
آکہیا نبی بولاؤ اوسنون سدیا حاضر آیا
نبی کہیا توں سب تہین وڈا عالم وچہ انہاندے
تا آکہیا نبی یہودان نوں اس منصف آہین ہنائی
تا نبی کہیا تین قسم خدا جس باجہ الاہ نہ کوئی
جس مصرون تسین نکالی دریا چیر یا پار لنگھائی
تے سلوی من جنگلوچہ بھیجیا کیتا بدل سایا
ہے وچہ کتاب تساڈی حکم رجم محصن زانی
مین ڈردی سچ الایا جہوٹھہ آکہو لیا ناہ بدلایا
ہیی تون ہن دس محمد کیا کجہ وچہ کتاب تمہاری
اس آکہیا قسم خدا جس موسے نوں تورت اتاری
تا نبی کہیا تسان کد تہین پھریا جیہڑہ رخصت والا
جے کیر کنگال زنا ہتین پھڑدے حد کرینہ جاری
تا پادشاہ دی جاچے دی بیٹی کیتا زنا بچایا

ہین کتاب محمد دیوچہ رجم نہین ہن ہارون
جو کجھ دیون ایہ مسئلہ ہو انہان صلح بنی اوہ ہمسکے
اوہ زانی عورت مرد بھی نالے پنج مدینہ راہین
انہان آکہیا قسم خدا اوہ کرے حکم رجم دا انباکی
جو محصن زانی دی حد کیا کجہ وچہ کتاب تیر یدی
تا جبرائیل رجم دا حکم لیایا نبی سنایا
جو ابن صوریا ہک عالم وڈا اوہ منصف کرہیائی
ہو وچہ فدک دے رہندا انہان آکہیا اسین پچھانا
انہان آکہیا روی زمین پر ہورنہ ایسا وچہ تساڈی
اسدا عالم اوس جیہا ہن ناہین وچہ ہمارے
نبی کہیا توں صوریا بیٹیا آہو اوس بتایا
اس آکہیا اینویں جان سینوں وڈا عالم کہندے
انہان آکہیا وہ وہ جو ایہ آکہے سب سچ الیایتے
جس موسی نوں تورت اتاری سہنان خالق سوئی
سن لشکر فرعون ڈبایا غرقون تسین بچائے
تے وچہ تورت حلال حرامون واضح حکم سنایا
تا صوریا بیٹے آکہیا آہو سینوں قسم ربانی
جے بولان جھوٹھہ نا چاہے ہینوں اوہ تورات جلایا
نبی کہیا ہے رجم جے چار گواہ ہوون بدکاری
جو وچہ تورت اینویں ہی لکھی زانی نوں سنگساری
اس آکہیا اسین شریف زانی تہین کردے آہو نالا
فر بہت زنا اشرافان دے یوچہ رسم پئی بدکاری
فر ہورس عامان لوکان وچون کیتا پھڑیا آیا

نا بادشاہ نے چاہیا اس زانی نوں رجم کراوے
جے بادشاہ دا چاچو بیٹا اول مار یا جاوے
فر کہیا اساں علماواں آوہکا بات ٹھراپئے
نا جلد اتے تحمیم نکالی مارکرن سونہہ کالا
فر منہ کالا کردونہ کھوتیاں تے الٹے دونویں چڑہا کے
جان چھوڑ یا بیٹے سچ کہیا تس طعنے کرن یہودی
اوس کہیا قسم محمد ہینوں نال تورت جو آئی
تا حضرت نے رجم کرائے دووین مسجد دے دروازے
بھی وچ ہے عالم مالک راہوں ابن عمر تھیں لیایا
عبد اللہ کہے میں ڈٹھا جان انہاں تہر دجن لگی

اوسدی قوم کہیا کیوں ساڈا زانی مار یا جاوے
تد ایہہ زانی ساڈیوں قوموں جد رجمدی کھاہی
باجہ رجم تھیں اعلےٰ ادنیٰ ہکا حد بنائیے
چالی واری مارن اول رسا گندہک والا
دم گدہے ول منہ انہاں کرکے سارا شہر پھرائی
تو دیرہ لائی سچ منہاں جھب تیں وچہ نا ہبودی
میں ڈردے ہو توں جھوٹھ نہ بولیا سچی بات سنائی
تے کہیا خدایا حکم تیرے میں کیتے ٹر فرماتے
اس قصے وچہ حکم رجم دا جد حضرت فرمایا
اوہ مرد جھکے عورت دی اپر تا اس تے نہ وگے

یُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ مِنْ بَعْدِ مَوَاضِعِهِ يَقُولُونَ إِنْ أُوتِيتُمْ هَٰذَا فَخُذُوهُ

پھیر دے ہیں سخناں نوں پچھے ٹکانے لگنے انہاں دے کہندے ہیں جیکر دتا گیا تساں نوں ایہہ حکم تاں پکڑو سنوں

تغییر میکنند کلمات را بعد از ثبوت آنہا در موضع خویش میگویند اگر داده شوید این حکم محرف قبول کنید

پھیرن اوہ کلمات الٰہی سکے ہر جگہ جا ئیں | کہن جے دتے جاؤ ایہہ کم تاں پکڑو اس تائیں

وَإِنْ لَمْ تُؤْتَوْهُ فَاحْذَرُوا ۚ وَمَنْ يُرِدِ اللَّهُ فِتْنَتَهُ فَلَنْ تَمْلِكَ لَهُ مِنَ اللَّهِ شَيْئًا

تے جیکر نا دتے جاؤ اوہ حکم تاں پرہیز کرو تے جو شخص چاہے اللہ گمراہی اسدی پس توں ہرگز مالک نہیں واسطے

واگر آنرا داده نشوید پس احتراز نمائید و ہر کہ خدا ضلالت اور ارادہ کردہ است نتوانی برای او از خدا چیز از ہدایت

تے جیکر ایہہ نہ دتے جاؤ تاں تسیں ہو کنارے | تے جس گمراہی اسدی چاہے تیں وس کجھ نہ پیارے

أُولَٰئِكَ الَّذِينَ لَمْ يُرِدِ اللَّهُ أَنْ يُطَهِّرَ قُلُوبَهُمْ ۚ لَهُمْ فِي الدُّنْيَا خِزْيٌ

ایہہ لوگ اوہ ہیں جو نہیں ارادہ کیتا اللہ نے جو پاک کرے دلاں انہاں دیاں نوں واسطے انہاں دے وچہ دنیا دے

ایشان آنانند کہ نخواستہ است خدا کہ پاک کند دل ایشان را ایشان راست در دنیا رسوائی

وَلَهُمْ فِي الْاٰخِرَةِ عَذَابٌ عَظِيْمٌ	تے واسطے اوناندے وچ آخرت دے عذاب ہے وڈا
	وایشانراست در آخرت عذاب بزرگ
ایہ لوک نہ چاہیا رب اونانداں پاک دلانئوں کرنا	اونان دنیا وچہ خواری لگے وڈی عذابان جرنا

سَمّٰعُوْنَ لِلْكَذِبِ اَكّٰلُوْنَ لِلسُّحْتِ ۭ فَاِنْ جَاۗءُوْكَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ اَوْ اَعْرِضْ عَنْهُمْ

سننے والے واسطے جھوٹھ دے بہت کہانیوالے واسطے حرام دے پس جیکر آون تیئوں تا حکم کر وچہ اونانداں یا منہ موڑ اونان تھیں

ایشان شنوندگانند سخن دروغ را خورندگانند حرام را یعنی رشوت را پس اگر بیایند پیش تو پس حکم کن

ایہ سننے والے جھوٹھ تے کہاون سحت حرام طوفانی	جو آون تیں ول حکم کریں یا کرتوں سو گردانی

وَاِنْ تُعْرِضْ عَنْهُمْ فَلَنْ يَّضُرُّوْكَ شَيْـــًٔـا ۭ وَاِنْ حَكَمْتَ فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِالْقِسْطِ

تے جیکر منہ موڑیں توں اونان تھیں تا ہرگز نہ زیان کج کر سکن تیرا کجہ تے جیکر حکم کریں تا حکم کر درمیان اونانداں نال عدل دے

واگر اعراض کنی از ایشان ہیچ زیان نرسانند ترا و اگر حکم کنی پس حکم کن درمیان ایشان بانصاف

تے جے منہ موڑیں اونان کنوں تا کجہ نہ کہوسن تیرا	جے حکم کریں تا کر انصافوں اونان وچہ نبیڑا
اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُقْسِطِيْنَ	تحقیق اللہ دوست رکھدا ہے عدل کرنیوالیانئوں
	ہر آئینہ خدا دوست میدارد عدل کنندگان را

ٹھیک اللہ ہے دوست رکھدا اہل انصافان تائیں	یہودی عالم رشوت لے کے کردے حکم جفائیں
جس کیہے جو در بانہی گنشدہ آکھ اونان وچ یکھالی	فرجو کجہ آکھے من لیون اتّس سچا کرن ہنہ کالے
اولٹھیا نوکرن اوہ ظالم بھی تحریف کتابان	تا حضرت پاس بہی بعضی جھگڑے بہیجے اونان خبر اناں
ہکا اوہ جو آگے گذرا یا قصہ رجم زانی دی وا لا	ہک وچہ قصاص جو رکھدے لے علی ادنی فرق نرالا
سرداراں آون پاس نبیدے بہیجن ہوراں تائیں	تے کہن جے ساڈی وانگ کہے تا منّوں نہیں تا ناہیں
ایہ لوچہ غرض جے حکم کرے معمول اساڈا اسکے	تا روز قیامت سند لیائی پیش خدا اوہ جہیکو
اوہ جانن توریت نہ پڑہیا تاکسے خبر بتائی	اللہ خبر نبی نوں دتی دے وچہ توریت جو آئی

ل احمد تعالی نے پیغمبر نوں اختیار دتا چاہے حکم کرے چاہے روگردانی کرے اہل علم نوں وی اسی طرح
حاکم مسلمان نوں اختیار ہے
منزل ۲
میان ایشان یا اعراض کن از ایشان

تا حضرت فر تورت منگا کر قائل کرن انہانوں	خوار ہوون تے شرمندی ہو کرمن آپ زبانوں
تے حضرت دی دل ہے ترد انہاں جھگڑیاں باروں	جو اپنے دین موافق ہودھسی ہمسن نا انکاروں
جے اوہناں دے دستور موافق کرو تا رب راضی	جے کجھ نہ بولی نا خوش ہوون کرن شکایت ساری
تا ایہناں آیتاں وچ نبی نوں رب مخبر کیتا	جو جو منہ موڑ اعراض کرین کجھ خوف نہیں تیں میتا
جے حکم کرین تا کر انصافوں جیونکر رب اتارا	تا ایں حضرت حکم کیتا انہاں قائل کر کے ماریا

وَكَيْفَ يُحَكِّمُونَكَ وَعِنْدَهُمُ التَّوْرٰىةُ فِيهَا حُكْمُ اللّٰهِ ثُمَّ يَتَوَلَّوْنَ مِنْ بَعْدِ ذٰلِكَ

تے کس طرح حاکم ٹھیرا ندے ہین تینوں تے پاس انہاندے تورت ہے وچ اوسدے حکم اللہ دا ہے فر منہ موڑدے ہین پچھے ایس دے

وچگونہ حکم میکنند ترا و نزدیک ایشان تورےت ہست کہ در آن حکم خدا ہست باز اعراض میکنند بعد از ین

وَمَآ اُولٰٓئِكَ بِالْمُؤْمِنِينَ	تے نہیں ایہ لوک ایمان والے
	ونیستند ایشان معتقدان
تے تینوں حاکم کوں کرن انہاں اپن تورت حقانی	اسوچہ حکم رجم دا نانی جان کرن بے ایمانی
فر جان پچھان ایہ حکم رجم دا روگردانی کرتے	نال تورت ایمان نہ لیائے صدق یقین نہ دھر دے

اِنَّآ اَنْزَلْنَا التَّوْرٰىةَ فِيهَا هُدًى وَّنُورٌ يَحْكُمُ بِهَا النَّبِيُّونَ الَّذِينَ اَسْلَمُوا

تحقیق اساں اتاریا تورت نوں وچ اوسدے ہدایت تے روشنی ہے حکم کردے نال اوسدے پیغمبر جو مطیع ہوئے

ہر آئینہ ما فرو آوردیم تورےت را در وی ہدایت و روشنی است حکم میکنند بآن پیغمبران کہ منقاد حکم الٰہی اند

اساں ٹھیک تورت اتاری اسوچہ نور ہدایت آہی	حکم کرن اس نال پیغمبر جو منقاد ا آہے

لِلَّذِينَ هَادُوا وَالرَّبّٰنِيُّونَ وَالْاَحْبَارُ بِمَا اسْتُحْفِظُوا مِنْ كِتٰبِ اللّٰهِ

واسطے انہاں دے جو یہودی ہوئے تے علم کردے خدا دے لوک تے عالم نال اس چیز دے جو یاد کرائی گئی اوہ کتاب اللہ دی تھیں

برائے یہود و حکم میکنند خدا پرستان و احبار ایشان ہم حکم میکردند انچہ حافظ آن گردانیدہ شدند از کتاب خدا

ہیودان کارن حکم کرن ہور عالم لتے ربانے
حکم کرن توریت پیغمبر ہوسے بعد جو آئی
عیسےٰ عمل توریت نہ واجب ہور محمد تائین

نال اس چیز جو یاد کرائی گئی کتاب حقانی
عیسےٰ اگے ہر پیغمبر عمل توریت کمائے
ایہ صاحب شرع رسول کتابان اسہ کنون عطائیر

وَكَانُوا عَلَيْهِ شُهَدَاءَ ۚ فَلَا تَخْشَوُا النَّاسَ وَاخْشَوْنِ وَلَا تَشْتَرُوا بِآيَاتِي ثَمَنًا قَلِيلًا ۚ

تے آہے اوپر اسدے گواہ پس نہ ڈرو لوکان تھین تے ڈرو میں تھین تے نہ خریدو نال آیتاں میریاں دے مل تھوڑا

وبران گواہ بودند پس مترسید از مردمان و بترسید از من و خرید مکنید بآیتہاء من بہا اندک

تے آہے اوپر اسدے شاہد لوکان کنون نہ ڈرہو
یعنے خوب بیقین اوہنان ایہ حکم کتاب آہی

تے میں تھین ڈرو تے تھوڑا مل آیات خرید نکرہو
پس کیوں ڈرن لوکان تھین ہی کیوں رشوت لین تباہی

وَمَنْ لَمْ يَحْكُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللَّهُ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْكَافِرُونَ

تے جو کوئی حکم نہ کرے نال اس چیز دے جو اتاری ہے اللہ نے پس اوہ ہی لوک کافر ہین

و ہر کہ حکم نہ کند بآنچہ خدا فرو فرستادہ ہست پس ایشانند نامعتقدان

تے جو کوئی حکم نہ کرے اس نال جو اللہ نازل کیتا
بعضے کہن جو حق یہودان ایہ تے آیتان آیان
یک کہن جو منکر تھیے کتابون حکم مخالف کردا
جو حکم الٰہی حق سنجھلے حکم خلاف چلاوے
یک کہن جو کل احکام مخالف کرے سو کافر تھیوے
جان پچھان جو کرے مخالف تس ایہ حکم ایہائی

پس اوہ لوک کتابون منکر حصہ کفرون لیتا
یک کہن جو علم اہین ہر سٹ وچہ معالم بابان
بے تحقیق اوہ ظالم فاسق بھی تس حکم کفر دا
اوہ ظالم ہور فاسق وڈا ایہ کفر نہ آوے
جو بعض احکام خلاف کرے اوہ کافر نہ گنیوے
جس حکم نہ ظاہر پایا دلیون بھلا کفر نہ بہائی

وَكَتَبْنَا عَلَيْهِمْ فِيهَا أَنَّ النَّفْسَ بِالنَّفْسِ وَالْعَيْنَ بِالْعَيْنِ وَالْأَنْفَ بِالْأَنْفِ

تے لکھیا اساں اوپر انہاں دے وچہ اسے ایہ جو جان بدلے جان دے اکھ بدلے اکھ دے تے نک بدلے نک دے

و لازم ساختیم بر یہود در توریت کہ شخص بعوض شخص ست و چشم بعوض چشم ست و بینی بعوض بینی ست

تے اکھ دے بدلے اکھ تے نک دے بدلے نک شمارو	تے لکھیا اساں اُنہاں پر اوس وچ جی بدلے جی مارو

وَالْاُذُنَ بِالْاُذُنِ وَالسِّنَّ بِالسِّنِّ وَالْجُرُوْحَ قِصَاصٌ

تے کن بدلے کن دے تے دند بدلے دند دے تے زخماں دا بدلا ہے

وگوش عوض گوش ست ودندان عوض دندان وحکم زخمہا اعتبار مماثلت ہست

تے زخماں دے وچ بدلا ہے جے مثل مثل تھیوے	تے کن دے بدلے کن تے دندان بدلے دند کڈھیوے
جو ہک دا بدلا ہک برابر فرکیوں کرن تباہی	یعنی وچ توریت یہوداں ہویا حکم الٰہی
ایہ نال توریت نہ حکم کریندے حصہ کفروں پایا	ایہ ہک دے بدلے دو مارن ایہ رب کتھے فرمایا
جتھے برابر ہو سکے تتھے عوض برابر عدے	والجروح قصاص جو زخماں وچ برابر بدلے
تے جتھے برابر نا ہو سکے تتھے قصاص نہ تھیوے	جویں ہتھ یا پیر یا جیہ کٹی لتاں اتنا عضو کٹھیوے

فَمَنْ تَصَدَّقَ بِهٖ فَهُوَ كَفَّارَةٌ لَّهٗ ۭ وَمَنْ لَّمْ يَحْكُمْ بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ فَاُولٰۗىِٕكَ هُمُ الظّٰلِمُوْنَ

پس جو کوئی خیرات کرے نال اوسدے پس اوہ کفارت ہے واسطے اوسدے تے جو کوئی حکم نہ کرے نال اوسدے جو اتاریا ہے اللہ نے اوہ لوک ظالم ہین

پس ہر کہ عفو کند آن زخم پس این عفو کفارت ست ویرا و ہر کہ حکم نہ کند بانچہ خدا فرستادہ ہست پس آن گروہ ایشانند

جو حکم نہ کرن جو رب اتاریا ظالم بھلے راہوں	پس جو کرے معاف زخم کفارت ہوس گناہوں

وَقَفَّيْنَا عَلٰٓي اٰثَارِهِمْ بِعِيْسَى ابْنِ مَرْيَمَ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ التَّوْرٰىةِ

تے پچھوں بھیجیا اساں اوپر کھوج انہاندے عیسیٰ بیٹا مریم دا سچا کرنے والا اوس چیز دا جو اگو اوسدے ہے توریت تھیں

وازپس فرستادیم بر پے این پیغامبران عیسیٰ پسر مریم را باور دارندہ آنچہ پیش او بود کہ توریت است

اساں گھلیا مگر انہاندے کھوجیں عیسیٰ پت مریم نوں
سچا کرے جو اگے لتاں توریت موسیٰ دی قوم نوں

وَاٰتَیْنٰہُ الْاِنْجِیْلَ فِیْہِ ھُدًی وَّنُوْرٌ وَّمُصَدِّقًا لِّمَا بَیْنَ یَدَیْہِ مِنَ التَّوْرٰیۃِ

تے دتی اساں اوسنوں انجیل وچ اوسدے ہدایت تے چانن ہے تے سچا کرنیوالی اس چیز نوں جو اگے اوسدے ہے تورت تھین

و دادیمش انجیل دروے ہدایت و روشنی است و باور دارندہ آنچہ پیش وے بود کہ توریت باشد

تے دتی اساں انجیل عیسے نوں اس وچہ نور ہدایت	تے سچا کرے جو اگے سی تھین ہے تورت عنایت

وَھُدًی وَّمَوْعِظَۃً لِّلْمُتَّقِیْنَ ؕ

تے ہدایت تے نصیحت ہے واسطے پرہیزگاراں دے

و ہدایت و پند متقیان را

تے ہے انجیل ہدایت ہور نصیحت متقیاں نوں	ذکر حلال حرام نہ اس وچہ جوں زبور بیانوں

وَلْیَحْکُمْ اَھْلُ الْاِنْجِیْلِ بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰہُ فِیْہِ ؕ وَمَنْ لَّمْ یَحْکُمْ بِمَآ اَنْزَلَ اللّٰہُ فَاُولٰٓئِکَ ھُمُ الْفٰسِقُوْنَ

تے چاہیئے حکم کرن صاحب انجیل دے نال اوسدے جو اتاریا اللہ نے وچ اوسدے تے جو کوئی حکم نہ کرے نال اوسدے جو اتاریا اللہ نے پس اوہی لوک بدکار ہین

و فرمودیم باید کہ حکم کنند اہل انجیل بآنچہ فرو فرستادہ است خدا تعالیٰ در وے و ہر کہ حکم نکند بآنچہ فرستادہ است خدا ایشان

تے حکم کرن انجیل والے جو اس وچہ رب اتارے	جو حکم نہ کرن اتارے رب دے سو فاسق تہیاری

وَاَنْزَلْنَآ اِلَیْکَ الْکِتٰبَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَیْنَ یَدَیْہِ مِنَ الْکِتٰبِ وَمُھَیْمِنًا عَلَیْہِ

تے اتاری اساں طرف تیری کتاب نال سچ دے سچا کرنیوالی اس چیز نوں جو اگے اوسدے ہے کتاباں تھیں تے نگہبان اوپر اوسدے

و فرو فرستادیم بسوئے تو کتاب را براستی باور دارندہ آنچہ پیش وے است از کتاب و نگہبان بر وے یعنے تحریف را از غیر تحریف جدا مے سازد

تے بھیجیا اساں قرآن تیر بول سچ کتاب حقانی مہیمن ہے نگہبان تے شاہد ہور امین سچیارا	سچا کرے کتاباں اگلیاں بہی کرد انگہبانی جو حال کتاباں اگلیاں سند اکرے قرآن بکہانی

ف مہیمنا اوس شاہد اتے امین
ابن عباس ہتین ہے سنے ایہو
قول قتادہ سنے مجاہد تے سدی
سنے کسائی دا ہے تے کہیا بعض
سنے شاہد اور مصدق سنے کہیا
سعید بن جبیر سنے مؤتمن علیہ
یعنی امین رکہیا گیا سنے کہیا
حسن سنے امین سنے کہیا بعض
اصل مہیمن دا مؤیمن ہے پس
ہمزہ اوسط نال ہے دے سنے

مترجم

کیتا گیا یعنے قرآن امین ہے
اوپر سیاں کتاباں اگلیاں دے
پس جو خبر دیوین اہل کتاب
اگلیاں کتاباں تھیں جیکر
موافق ہووے نال قرآن دے
تاں یقین کرو تے جیکر مخالف
ہووے تاں یقین نہ کرو
قرآن دے سنے کہیا بعض نے معنے
مہیمنا دا قاضیا ہے یعنے
رقیبا ہے تے حافظا ہے سبہ
معنے ایہ قریب ہین دو جو دے
ہین واللہ تعالیٰ اعلم بالصواب

۱۲ منہ

عن مصدقا حال سے ہے
الکتاب بالحق ذوالحال
الکتاب بمعنی جنس

فَاحْكُمْ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللّٰهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ عَمَّا جَاءَكَ مِنَ الْحَقِّ

پس حکم کر وچہ انہاندے نال اس چیز دے جو اتاری ہے اللہ نے تے نہ پیروی کر خواہش انہاندی دی ہٹ کے اس تھیں جو آیا تینوں

پس حکم کن درمیان ایشان بانچہ فرود آوردہ است خدا و پیروی مکن خواہش ایشانرا اعراض کنان از آنچہ آمد بتو از

پس کر توں حکم تہناں وچہ جو کجھ تیں ول ہے اتاریا	نہ خواہش مگر اوہناں دی جا ودین حقوں ہٹکر چاریا

لِكُلٍّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا وَلَوْ شَاءَ اللّٰهُ لَجَعَلَكُمْ أُمَّةً وَاحِدَةً

واسطے ہر ہک دے کیتا اسان تساں تھیں شریعت تے جیکر چاہندا اللہ البتہ کردا تساں نوں امت ہکا

برائے ہر گروہے از شما مقرر ساختہ ایم شریعتے و راہے و اگر خواستے خدا گردانیدے شمارا یک امت

کیتا اسان تساں تھیں شرع تے رستہ ہر ہک تائیں	جے چاہے کرے تساں نوں امت ہکا اللہ سائیں
شرعت ہو شریعت منہج واضح راہ ایہا ای	دین ہکو توحید تے ہر ہک جدا شریعت آئی

وَلٰكِنْ لِيَبْلُوَكُمْ فِي مَا آتَاكُمْ فَاسْتَبِقُوا الْخَيْرَاتِ إِلَى اللّٰهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيعًا

اپر چاہیا تا آزماوے تساں نوں وچہ اس چیز دے جو دتی تساں نوں پس دوڑو نیکیاں ول طرف اللہ دی ہے رجوع تساڈا سبھ

ولیکن خواست کہ بیازماید شمارا در آنچہ بشما دادہ است پس شتابی کنید بسوئے نیکو کاری ہا بسوئے خدا رجوع شما ست

چاہیا تا آزماوے تساں جو دتس آپ تساں نوں	تا جبہ جبہ نیکیاں کرو بیدول قرب ہو سبھناں نوں

فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ فِيهِ تَخْتَلِفُونَ

پس خبر دیوے گا تساں نوں نال اس چیز دے جو آہے تسیں وچہ جھگڑا کردے

پس خبر دہد شمارا بانچہ در آن اختلاف میکردید

فر دیسی خبر تساں نوں جس وچہ جھگڑا کردے آہے	فر ہر ہک تائیں بدلہ دیسی جو کجھ عمل کیتا سے

وَأَنِ احْكُمْ بَيْنَهُمْ بِمَا أَنْزَلَ اللّٰهُ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَهُمْ وَاحْذَرْهُمْ

نصاریٰ دے حکم کر درمیان انہاندے نال اس چیز دے جو اتاری اللہ نے تے نہ پیروی کر خواہش انہاندی تے بچ انہاں تھیں

و فرمودیم کہ حکم کن میان ایشان بانچہ فرود آوردہ است خدا و پیروی مکن خواہش ایشانرا و بترس از ایشان

تے کر توں حکم انہاں وچہ جو کجہ اللہ حکم اتاریا	متے نا کر پیروی خواہش انہاں دی انہاں کنوں ہمیشہ

اَنْ يَّفْتِنُوْكَ عَنْۢ بَعْضِ مَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ اِلَيْكَ ۭ فَاِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمْ اَنَّمَا يُرِيْدُ اللّٰهُ

اشتہین جو بہلاون تینوں بعض اس چیز تھیں جو اتاری اللہ نے طرف تیری تے جیکر منہ موڑن تاں جان جو چاہندا اللہ

ازانکہ گمراہ کنند ترا از بعض آنچہ فرو فرستادہ است خدا بسوی تو پس اگر اعراض کنند پس بدان کہ میخواہد خدا

مت او دندہ بلاون بعض جو تیں ول ربتہیں آیا	کہ جو منہ موڑن پس پھیرن جان جو حق تعالیٰ رب چاہیا

اَنْ يُّصِيْبَهُمْ بِبَعْضِ ذُنُوْبِهِمْ ۭ وَاِنَّ كَثِيْرًا مِّنَ النَّاسِ لَفٰسِقُوْنَ

ایہ جو کجہ پہونچاوے انہاں نوں نال بعضے گناہاں انہاں دے نے تحقیق بہتے آدمیاں تھیں البتہ بدکار ہین

کہ عذاب کند ایشان را بسبب بعض گناہان ایشان و ہر آئینہ بسیاری از مردمان بدکار باشند

جو کجہ عذاب پہنچاوے انہاں شامت بعض گناہاں	تے بہتے آدمیاں تھیں فاسق نفس پلیت گمراہ
سن وچہ معالم ابن عباسوں کجہ سردار یہوداں	کجہ وچوں گمراہ لوکاں کجہ ال انہاں یہوداں
جو چلو محمد پاس چپ ساہیں کجہ گمراہ کرساہیں	جا کر کہیا اوہناں جا کجہ اسیں عالم اشرف آہیں
تے جو اسیں تیرے مگر لگساہیں لگسن سب یہودی	اساں کجہ تدبیر لگائی تیرے کارن وچ یہودی
جو لوکاں نال اساڈے جھگڑا تیں ول انہاں ہیں نبیّے	جے ساڈوں ہی چاکریں تاں تیرے ہم تیں ہو جائیے
جان اسیں ایمان لیائے سبھے لوک ایمان لیاون	دل وچ قصد ایمان نہ انہاں دغا فریب کماون
جو لالچ دیکھے حق کیں نہیں قدم تئی تھبکاون	تاں اللہ آیات اتاری بہتیں ہووے پیس یاروں

اَفَحُكْمَ الْجَاهِلِيَّةِ يَبْغُوْنَ ۭ وَمَنْ اَحْسَنُ مِنَ اللّٰهِ حُكْمًا لِّقَوْمٍ يُّوْقِنُوْنَ

کیا فر حکم جاہلیت والے چاہندے ہین اور کون خوبتر ہے اللہ تھیں حکم ولوں واسطے قوم دے جو یقین کردے ہین

آیا حکم جاہلیت میخواہند و کیست خوبتر از خدا باعتبار حکم برائے قومی کہ یقین دارند

بہلا جاہلیت دا حکم ایہ بانوں ظلم اندھیر جاہلیّن
تے کون اللہ تھیں بہتر حکموں اہل یقیناں تائیں

فعسی اللہ ان یاتی بالفتح او امر من عندہ فیصبحوا علی ما اسروا فی انفسہم ندمین

پس شتاب ہے جو اللہ لیاوے فتح نوں یا کجھ کم اپنے پاسوں فیر ہو جاون اوپر اس چیز دے جو چھپائی وچہ دلاں اپنیاں دے پشیمان

پس نزدیک است کہ خدا بیارد فتح را یا چیزی دیگر را از نزدیک خود پس پشیمان شوند بر آنچہ پنہان می داشتند در دل خویش

پس جیں ہوون لیس یا ہو چھپاون کنوں ہر اصول پشیمان	پس جب اللہ فتح لیاوے یا کم اپنے پاسوں

ویقول الذین امنوا اہولاء الذین اقسموا باللہ جہد ایمانہم

تے کہنگے او جو ایمان لیائے کیا ایہ لوک ہین جو قسمان کہاندے نال اللہ دے وڈیان قسمان اپنیان

وبگویند مومنان یعنی روز قیامت آیا ایشانند آنانکہ قسم خوردند بخدا سخت ترین سوگندہای خویش

انہم لمعکم حبطت اعمالہم فاصبحوا خسرین

جو تحقیق اوہ نال تساڈے ہین نابود ہو گئے عمل انہاندے پس ہو گئے زیان کار

کہ البتہ ایشان ہمراہ شما اند امروز نابود شد عملہای ایشان پس گشتند زیانکار

قسمان سخت جو تحقیق اسین ہاں ساتھ تساڈے پر روز حشر دی کہسن یا جد کھل نفاق گیا ہے	نے کہسن مومن کیا ایہ لوگ جو قسمان تے ہد بیان کہ دی حبط ہوئے اعمال تہاندے ہو گئے وچہ زیانے

یایہا الذین امنوا من یرتد منکم عن دینہ فسوف یاتی اللہ بقوم

اے لوکو جو ایمان لیائے جو کوئی پھر جائے تساں تہین دین اپنے تہین پس لیاویگا اللہ اک گروہ نوں

ای مومنان ہر کہ از شما بر گردد از دین خود پس خواہد آورد خدا گروہے را

پس اللہ اک قوم لیاسی جو تس پیاری ہوسی	ای اہل ایمان جو پھرے تساں تہین اپنے دینوں کجی

یحبہم ویحبونہ اذلۃ علی المؤمنین اعزۃ علی الکفرین

جو دوست رکھدا ہے انہاں نوں تے اوہ دوست رکھدے ہین اس نوں نرمی کرنیوالے اوپر مومناں دے سختی کرنیوالے اوپر کافراں دے

کہ دوست میدارد ایشانرا و ایشان دوست میدارند او را فروتن اند برای مومنان درشت طبع اند بر کافران

مومناں پر نرم کفاراں اپر سخت ہنجار رون	جو دوست رکھیں انہاں وہ دوست رکھن اسنوں پیارو

يُجَاهِدُونَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ وَلَا يَخَافُونَ لَوْمَةَ لَائِمٍ

جنگ کرنگو وچ راہ اللہ دے تے نا ڈرن گے کسے ملامت کرنے والے دی تہین

جہاد میکنند در راہ خدا و نمی ترسند از ملامت ملامت کنند

جنگ کرن وچ راہ اللہ دے خوف نہ کرن ملامت ‖ اوہ ابوبکر ہور ساتھی اوسدے دتی رب کرامت

ایہ قول علی ہور حسن قتادہ ابوبکر حق آئی ‖ جو بعد وفات نبیدے وگڑی بہتی عرب لوکائی

اوہ ادا زکوۃ نہ کرن تا دعیہ جنگ صدیق بنایا ‖ سب یار نبیدی کرن کراہت حضرت عمر الایا

جو کلمہ پاک کہن اوہ ساری کیونکر کرن لڑائی ‖ ابوبکر کہیا میں لڑساں جو نہ کرن زکوۃ ادائی

سب یار نبیدی جنگ نہ چاہن جو اوہ مومن سارے ‖ پھڑ تلوار صدیق ہکلا باہر ٹریا پیارے

سب یار لاچار ٹرے فر گرہی دتی فتح الٰہی ‖ اول کرن کراہت آخر سبھناں گل سلاہی

جو بعد نبیاں ابوبکر دے تل نو جمیاں کوئی ‖ جو وانگ پیغمبر اللہ ہکلا چلیا بہادر سوئی

وچ حیاتی حضرت پھر گئے ترے فرقے سہلا سون ‖ بنی مدلج وچ اسود کاہن بنیاں پیغمبر ہاسون

یمن ولایت مل گیا اوہ سرور خط لکھایا ‖ معاذ جبیل نوں سن ہمراہاں کرنا کید لڑایا

یک مومن نے اسود کٹھا وچ فرشتے ستا ‖ اوسے رات پیغمبر وسیا ماریا گیا اوہ کتا

یک مرد مبارک جسنوں کٹھا نا نو فیروز بتایا ‖ اگلو دن فر حضرت دنیا فانی چھوڑ سدھایا

ربیع اول دی آخر خبر مدینے اوسدی آئی ‖ ایہ پہلی فتح جو ابوبکر خوشخبری اسدی پائی

فر بنی حنیف یمامے والے مگر مسیلے لگے ‖ جان اوس نبوت دعوی کیتا وفات نبی تھیں اگو

لکھیوس خط جو کنوں مسیلے جو ہے نبی الٰہی ‖ طرف محمد نبی جو ربدا اوہ میرا وچ شاہی

فر حضرت اوس جواب لکھیا ایہ نبی محمد داؤن ‖ طرف مسیلے جھوٹے دی ہو ملک زمین خداؤن

جسنوں چاہے بندیاں وچوں ملک زمین بناتے ‖ تے عاقبت متقیاں دی کارن کافر سول بناوہی

فر بعد وفات نبیدی لشکر بھیجیا ابوبکر نے ‖ خالد ابن ولید کیتا سردار صدیق اکبر نے

تا جنگ عظیم کیتا وچ لشکر ماریا اوہ ہنیارا ‖ وحشی نام غلام کٹھا جس کٹھا حمزہ پیارا

راکوع ۾ هگکن مراد جو علي سوالي تائين	وچ رکوع انگوٺي ڏني تدهن سائل کي ياد
هڪڙن جو ڪل نمازي مومن هڪ ڏهين پيارڪي	ايهو قول محمد باقر علي جو آهي اهو ئي سهارو

وَمَنْ يَّتَوَلَّ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا فَاِنَّ حِزْبَ اللّٰهِ هُمُ الْغٰلِبُوْنَ ۚ

۽ جو ڪوئي دوست رکي الله کي ۽ رسول کي ۽ تن کي جن ايمان آندو پس تحقيق گروه الله جو اهو غالب

وهر که دوستي کند با خدا و رسول او و با مومنان پس هر آئينه گروه خدا ايشان هستند غالب ✦

جو سڀني کي دوست رکي اهل ايمان	پس ٿيا گروه الله جا اهو غالب جي جهان
ريد نبي پيارا طاعت سڀ فرمانبرداري	مومنان کي مراد مهاجر يار ۽ انصاري

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِيْنَ اتَّخَذُوْا دِيْنَكُمْ هُزُوًا وَّلَعِبًا

اي ايمان وارو نه ڪريو دوست انهن کي جن ڪيو دين اوهان جو ٺٺولي ۽ راند

اي مسلمانان دوست مگيريد کساني را که مسخره و بازي گرفته اند دين شما را

اي ايمان وارو نه ڪريو دوست انهن لوڪن کي	جن ڪيو دين اوهان جو ٺٺولي بازي جانب

مِّنَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ مِنْ قَبْلِكُمْ وَالْكُفَّارَ اَوْلِيَآءَ ۚ وَاتَّقُوا اللّٰهَ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ

انهن مان جن کي ڏنو ويو ڪتاب اوهان کان اڳ ۽ ڪافرن کي دوست نه ڪريو ۽ ڊڄو الله کان جيڪڏهن آهيو ايمان وارا

از کسانيکه داده شده ايشان را کتاب پيش از شما و ساير کافران را و بترسيد از خدا اگر مسلمانيد

جن کي ملي ڪتاب اوهان کان اڳ گناهه	۽ ڊڄو الله کان جي آهيو مومن پاڪ نماز

وَاِذَا نَادَيْتُمْ اِلَى الصَّلٰوةِ اتَّخَذُوْهَا هُزُوًا وَّلَعِبًا ؕ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَعْقِلُوْنَ

۽ جڏهن سڏيو ٿا طرف نماز ڏي ڪن ٿا ان کي ٺٺولي ۽ راند اهو هن سبب جو اهي قوم آهن جا نه سمجهي

وچون ندا کنيد بسوي نماز مسخره و بازي گيرند آنرا اين بسبب آنست که ايشان گروهي هستند که نمي فهمند

جان تسیں پکارو طرف نماز اوہ ٹھٹھا بازی کردے	ایہہ اس کارن جو قوم کفاران وچ نہ عقل سدھیری
بعض یہود تے بعضے مشرک ٹھٹھا کردے بانگان	ایہہ محض بے عقلی نام ایہنوں کرن جو عقلاں سارے انکارا
جو رب دا نام پکارن ظاہر عزت نال وڈیائی	ایہہ سر سر دین اندر ہے خبر چنگا سوچ کی سر بیائی

قُلْ يٰٓاَهْلَ الْكِتٰبِ هَلْ تَنْقِمُوْنَ مِنَّآ اِلَّآ اَنْ اٰمَنَّا بِاللّٰهِ وَمَآ اُنْزِلَ اِلَيْنَا

کہہ اے صاحب کتاب دیو نہیں عیب پکڑدے تسیں اساتھیں مگر ایہہ جو ایمان لیائے ہاں اسیں نال اللہ دے تے نال اس چیز دے جو اتاری گئی ہے طرف ساڈی

بگو اے اہل کتاب عیب نمی گیرید بر ما مگر آنکہ ایمان آوردیم بخدا و بآنچہ فرو فرستادہ شدہ است بسوی ما

توں کہہ اے اہل کتابو کی تساں ساڈا عیب لبھایا	مگر ایہہ جو اللہ منیا اس کتے جو اساں ول آیا

وَمَآ اُنْزِلَ مِنْ قَبْلُ ۙ وَاَنَّ اَكْثَرَكُمْ فٰسِقُوْنَ ۝

تے نال اس چیز دے جو اتاری گئی ہے اگے تے ایہہ جو اکثر تساڈے بدکار ہین

و بآنچہ فرو فرستادہ شدہ است پیش ازین دیگر آنکہ بیشتر از شما بدکارانند

تے جو کجھ اگے رب اتارا منیاں اساں کجھ انوار	تے ایہہ جو اکثر لوک تساڈے فاسق بے فرمانا
کجھ لوک یہود نبی ول آئے ابن عباس بتایا	پچھیا کیہڑے کیہڑے پیغمبر جیہناں توں صدق لیایا
نبی کہیا ابن اللہ منیاں نبی جو جو ول آیا	موسیٰ ابراہیم تے کل رسولاں آیا سچ سنایا
جاں نام عیسیٰ دا لیا پیغمبر اوہ انکار لیائے	جو دین تساڈا اس تھیں بدتر سند آکھ سنائے
تد ایہہ آیت نازل ہوئی وچ معالم لیا وے	هَلْ تَنْقِمُوْنَ کی ویر کرو تسیں ہو ضد وچ بتا دی

قُلْ هَلْ اُنَبِّئُكُمْ بِشَرٍّ مِّنْ ذٰلِكَ مَثُوْبَةً عِنْدَ اللّٰهِ ۭ مَنْ لَّعَنَهُ اللّٰهُ وَغَضِبَ عَلَيْهِ

توں کہہ بھلا خبر دیواں میں تسانوں بدتر دی اس تھیں جزا دیوں پاس اللہ دے اوہ شخص ہے جو لعنت کیتی اس نوں اللہ نے تے غصے ہویا اوپر اوس دے

بگو آیا خبر دہم شما را ببدتر ازین باعتبار جزا نزد خدا آن ہر کسی است کہ لعنت کرد او را خدا و خشم کرد

ف ۵۔ یعنی کہہ توں اہل کتاب یعنی جو کیا ہو جب تساڈی دشمنی تساڈی اگر ایہہ جو اساں ساریاں کتاباں اللہ دیاں منیاں ہے تے تساں بعض نوں انکار کیتا تے ایسے ایہہ تے دے ہاں لائق تسیں فاسق ہو ۔۔ معالم

ف ۶۔ ایہہ افر ۔۔ مجرز

ف ۷۔ حضرت لوں جواب انسان سمجھاں دیو دراں دا سکھایا ۔۔ تے بندراں تے سوراں وچ لوگ اندر وسے ۔۔ کرکے ایہہ تو اوہ ہین جو دین نے خدا سے بے ایمان ۔۔ ایہہ صفتاں رکھ کے بہتیں ایمان ۔۔ ازاں السنت گیتی ۔۔ سب کتاباں نے اندر سو ۔۔ تابع بن ۔۔ لکھی ۔۔ یہودی ۔۔

قون کہیں وسان بدتر ہتھیں اللہ پاس ثوابون	اوہ شخص جو لعنت رب کری اتے غضہ قہر عذابون

وَجَعَلَ مِنْهُمُ الْقِرَدَةَ وَالْخَنَازِيرَ وَعَبَدَ الطَّاغُوتَ ۚ

تے کیتے انہاں تھیں باندرتے خوک نے جس پوجیا شیطان نون

وگردانید از ایشان بوزنگان وخوکان وکسیکہ پرستید معبود باطل را

أُولَٰئِكَ شَرٌّ مَكَانًا وَأَضَلُّ عَنْ سَوَاءِ السَّبِيلِ

ایہ لوگ بدترین جاگہ ولون تے گمراہ تر ہین سدھی راہ تھیں

این گروہ بدتر اند باعتبار جائے وگمراہ تر اند از راہ راست

تے کیتے بعض اہناں تھیں باندر سور تے بت پوجاری ایہ اللہ پاک جواب یہودان نبیون آپ سکھایا	ایہ بدتر لوک مکان ولون تے راہون بھلن ہاری جو سٹ تھیں بدتر حال تساں نوں وچ دنیا عقبے آیا

وَإِذَا جَاءُوكُمْ قَالُوا آمَنَّا وَقَدْ دَخَلُوا بِالْكُفْرِ وَهُمْ قَدْ خَرَجُوا بِهِ ۚ

تے جس وقت آوندے ہین تساں نوں کہندے ہین ایمان آندا اساں تے تحقیق داخل ہوئے نال کفر دے تے باہر گئے نال اسدے

وچون بیایند پیش شما گویند ایمان آوردیم حالانکہ باکفر در آمدند وباکفر بیرون رفتند

تے پاس تساں جدا آون آکھن اسیں ایمان لیائے	تے ٹھیک وڑے اوہ نال کفر دے نال لئے فردہای
وَاللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا يَكْتُمُونَ	تے اللہ خوب جاننے والا ہے اوہ چیز جو آہے چھپاندے
	وخدا دانا ترست بآنچہ مے پوشیدند
تے اللہ بہتر جانے جو اوہ دل وچ کفر چھپاون	اوہ پاس تساڈے کافراون کافر ہی ٹر جاون

وَتَرَىٰ كَثِيرًا مِنْهُمْ يُسَارِعُونَ فِي الْإِثْمِ وَالْعُدْوَانِ وَأَكْلِهِمُ السُّحْتَ ۚ لَبِئْسَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝

تے دیکھدا ہیں بہتیاں نوں اہناں تھیں دوڑدے وچ گناہ تے تعدی کرنے دے تے کھانے حرام نوں البتہ برا ہے اوہ کجھ جو آہے کردے

ومی بینی بسیارے از ایشان سعی میکنند در گناہ وتعدی وحرام خوردن خویش ہر آئینہ بد چیز یست کہ بعمل آوردند

ف ۱ [illegible] شکل [illegible] سرداخوار [illegible] روایت [illegible] ابن عباس [illegible] ابن ابی حاتم [illegible] صحابہ [illegible] واللہ اعلم

ف ۲ [illegible] منافق [illegible] کفر [illegible] الذین امنوا وجہ النہار [illegible] من اہل الکتاب [illegible]

عمار

تے وچہ حرام کہاون دیہے اوہ سند اکم تہاہان		توں ویکھیں بہت انہاں تھیں دوڑن اندر ظلم گناہان

لَوْلَا یَنْهٰىهُمُ الرَّبّٰنِیُّوْنَ وَ الْاَحْبَارُ عَنْ قَوْلِهِمُ الْاِثْمَ وَ اَكْلِهِمُ السُّحْتَ ؕ لَبِئْسَ مَا كَانُوْا یَصْنَعُوْنَ ۝

کیوں نہیں منع کردے انہاں نوں ربانی لوگ بولنے انہاں دے تھیں جھوٹھ نوں تے کھانی انہاں دی تھیں حرام نوں البتہ بری ہے اوہ چیز جو آہے کردے

چرا منع نمیکنند ایشانرا خداپرستان و دانشمندان از دروغ گفتن ایشان و حرام خوردن ایشان ہر آئینہ بد چیز

بولن کوڑ تے کہان حراموں سند اکم ند الی		کیوں نہیں منع انہاں نوں کردے عالم لوک ربانی

وَ قَالَتِ الْیَهُوْدُ یَدُ اللّٰهِ مَغْلُوْلَةٌ ؕ غُلَّتْ اَیْدِیْهِمْ وَ لُعِنُوْا بِمَا قَالُوْا ۘ

تے کہیا یہودی نے ہتھ اللہ دا بدھا ہویا ہے بدھے گئے ہتھ انہاں دے تے لعنت کیتے گئے نال اس سخن دے جو بولا

وگفتند یہود دست خدا بگردن بستہ است یعنی بخل دارد بگردن بستہ باد دستہا ایشان و لعنت کردہ شد بسبب آنچہ

بدھے ہتھ انہاں دے خیروں لعنت رب کریندا		تے کہیا یہودی نے ہتھ اللہ دے بدھے رزق نہ دیندا

بَلْ یَدٰهُ مَبْسُوْطَتٰنِ ۙ یُنْفِقُ كَیْفَ یَشَآءُ ؕ

بلکہ دونویں ہتھ اوسدے کھلے ہیں خرچ کردا ہے جس طرح چاہندا ہے

بلکہ دو دست او کشادہ است خرچ میکند چنانکہ میخواہد

ہک ہتھ مہر دا ہور قہر دا ہو ضو وچ ویکھیا ہے جویں سمع بصر ہور وجہ اللہ دا وچ قرآن پڑھیوے کہن سلف بکیفوں منکر انکار نہ ہیساں		بلکہ دووین ہتھ اوسدے کھلے خرچ کرے جویں چاہے سن وچ معالم ہتھ اللہ دی صفت بکیف نمیوے بھی وچ صحیح حدیثاں آیا من فرض ایہا ئی

وَ لَیَزِیْدَنَّ كَثِیْرًا مِّنْهُمْ مَّاۤ اُنْزِلَ اِلَیْكَ مِنْ رَّبِّكَ طُغْیَانًا وَّ كُفْرًا ؕ

تے البتہ زیادہ کریگا بہتیاں نوں انہاں تھیں اوہ جو کجھ اتاریا گیا ہے طرف تیری رب تیرے تھیں سرکشی تے کفر

والبتہ بیفزاید در حق بسیاری از ایشان آنچہ فرو فرستادہ شد بسوی تو از پروردگار تو نافرمانی و کفررا

تے بہتیک بہت زیادہ کرسی انہاں یہوداں تائیں
جو جو آیت نازل ہوئے تیوں تیوں کفر ودہا وی

جو تیں ول رب تھیں آیا بے فرمائی کفر ادا ہیں
تہناں صندوں حسدوں کفر تکبر ہر دم ودہدا جاوے

وَاَلْقَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاۤءَ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ

تے ڈالی اساں درمیان اونہاں دے دشمنی تے ویر تا دینہہ قیامت لگ

وافگندیم درمیان فرقہ ہائے یہود دشمنی وناخوشی تا روز قیامت

اساں ڈالیا وچہ انہاں دے ویر تے بغض قیامت تائیں
یا آپسو چہ یہوداں فرقے ہک دوجے دے ویری

یعنے وچہ یہود نصاریاں ڈالے ویر بلا ہیں
نا اتفاق ہوسی کدی انہاں آپسو چہ نہ خیری

كُلَّمَآ اَوْقَدُوْا نَارًا لِّلْحَرْبِ اَطْفَاَهَا اللّٰهُ وَيَسْعَوْنَ فِى الْاَرْضِ فَسَادًا

ہر واری جو بالدے ہین اگ واسطے لڑائی دے بجھاندا ہے اوسنوں اللہ تے دوڑدے ہین وچہ زمین دے فساد نوں

ہرگاہ کہ برمے افروزند آتشے را برائے جنگ فرومی نشاندش خدا ومی شتابند در زمین برائے فساد

وَاللّٰهُ لَا يُحِبُّ الْمُفْسِدِيْنَ

تے اللہ دوست نہیں رکھدا فساد کرنیوالیاں نوں

وخدا دوست نمی دارد مفسدان را

جد بالن اگ لڑائی کارن اللہ اگ بجھاوے
جد تھیں لوگ یہودی وگڑے چھوڑ کتاب الٰہی
اس تھیں پچھے وچہ لڑائیاں ہار شکست کھاری

تے دوڑن وچہ زمین فسادیں ب فساد نہ بھاوے
تد تھیں فتح نہ جنگ انہاں نوں لگے نصرت آہی
بی حضرت وقت شکست بہی آخر تا ہن رہسی جاری

وَلَوْ اَنَّ اَهْلَ الْكِتٰبِ اٰمَنُوْا وَاتَّقَوْا لَكَفَّرْنَا عَنْهُمْ سَيِّاٰتِهِمْ وَلَاَدْخَلْنٰهُمْ جَنّٰتِ النَّعِيْمِ

تے جیکر اہل کتاب ایمان لیاوندے تے پرہیزگاری کردے البتہ دور کردے اسیں انہاں تھیں بدیاں انہاندیاں تے
داخل کردے وچہ باغاں نعمت والیاں دے

واگر اہل کتاب ایمان آوردند و پرہیزگاری میکردند نابود ساختیم از ایشان گناہان ایشان و درآوردیم ایشان را

تے جیکر اہل کتاب ایمان تی تقویٰ عمل کماندے یعنے نال محمد ہور قرآن ایمان جے لیاون	اسیں کجے دور انہاں تھیں بدیاں جنت انہاں لیجاندے تے کفر شرک پرہیز کرن تاں نعمت جنت پاون

وَلَوْ اَنَّهُمْ اَقَامُوا التَّوْرٰىةَ وَالْاِنْجِيْلَ وَمَآ اُنْزِلَ اِلَيْهِمْ مِّنْ رَّبِّهِمْ

تے جیکر قائم رکھدے توریت اتے انجیل نوں تے اوہ کجھ جو اتاریا گیا ہے طرف انہاندی رب اونہاندی تھیں

واگر ایشان برپا داشتندے حکم توریت و انجیل را و آنچہ فرود آوردہ شدہ است بسوئے ایشان از پروردگار

تے جے اوہ قائم رکھدے حکم توریت انجیل دے تاہیں	تے جو کجھ اگے پچھے طرف انہاندے بھیجیا سائیں

لَاَكَلُوْا مِنْ فَوْقِهِمْ وَمِنْ تَحْتِ اَرْجُلِهِمْ ۗ مِنْهُمْ اُمَّةٌ مُّقْتَصِدَةٌ ۗ وَكَثِيْرٌ مِّنْهُمْ سَآءَ مَا يَعْمَلُوْنَ

البتہ کھاندے اپنے اتہوں تے تلے پیراں اپنیاندے تھیں بعض انہاں تھیں جماعت درمیانی ہے تے بہت انہاں تھیں برا اوہ جو کردے

خوردندی از بالائے خود و از زیر پاہائے خود از ایشان گروہے ہست میانہ رو و بسیارے از ایشان بدچیزے

تاں کھاون اپرلوں بھی تلے پیراں دے یوں عیش بہاراں اپرلوں مینہ اندی برکت ہیٹھوں کھیت اگاوے یا اتوں میوے باغاں کھاں ہیٹھوں کھیت اناجاں	بعضے انہاں ہیاں اچنگے لوگ تہاں بدکاراں یا برکت بہت مراد جو ہیٹھوں اتوں وزی آوے عمل کتاب اتے ہو جب غنی کرے محتاجاں

يٰٓاَيُّهَا الرَّسُوْلُ بَلِّغْ مَآ اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَّبِّكَ ۗ وَاِنْ لَّمْ تَفْعَلْ فَمَا بَلَّغْتَ رِسَالَتَهٗ

اے رسول پہنچادے جو کجھ اتاریا گیا ہے طرف تیری رب تیرے تھیں تے جیکر نا کیتا توں تاں نا پہنچایا توں پیغام اسدا

اے پیغامبر برسان آنچہ فرود آوردہ شدہ است بسوئے تو از جانب پروردگار تو اگر نکردی نرسانیدہ باشی پیغام

اوہ نبی جو دین وچ آیا رب تھیں لوکاں سبھ پہچائیں عائشہ کہیا جو آکھے سرور ہے کجھ وحی چھپایا جے ہک آیت بھی نبی چھپاوے گویا نہ کجھ پہنچایا	تے جو ناسبھ پہچاویں فرقوں کجھ پہنچایا نائیں سو جھوٹھ کہے اوہ کون چھپاوے جان رب فرمایا اوہ ضائع ساوی رلا نہ رکھے جو کجھ وحی لیایا

وَاللّٰهُ يَعْصِمُكَ مِنَ النَّاسِ ۭ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْكٰفِرِيْنَ

تے اللہ بچا ویگا تینوں لوکاں تھیں تحقیق اللہ تعالی نہیں ہدایت کرداکافران نوں

وخدا نگہدارد ترا از مردمان ہر آئینہ خدا راہ نمی نماید گروہ کافران را

تے اللہ شر لوکاں دی کولوں تینوں آپ بچاوے	اللہ قوم کفاران ہرگز سدھی راہ نہ لاوے
اس آیت تھیں اگے پہرا رکھدے یار نبید ے	ایہ آیت آہی بنی ہٹائے وچ حدیث صحیح دے

قُلْ يٰٓاَهْلَ الْكِتٰبِ لَسْتُمْ عَلٰي شَيْءٍ حَتّٰي تُقِيْمُوا التَّوْرٰىةَ وَالْاِنْجِيْلَ وَمَآ اُنْزِلَ اِلَيْكُمْ مِّنْ رَّبِّكُمْ

کہہ اے صاحب کتاب دیو نہیں تسیں اپر کسے چیز دے تاجو قائم کرو توریت تے انجیل تے اوہ چیز جو اتاری گئی طرف تساڈی رب تساڈے تھیں

بگو اے اہل کتاب نیستید بر چیزے تا آنکہ برپا کنید حکم توریت و انجیل او آنچہ فرود فرستادہ شدہ است بسوئے شما از پروردگار شما

کہہ اہل کتاب نہیں تسیں دینوں اپر چیز کسے دے	تاقائم کرو توریت انجیل جو آیا وچوں رب دے
یعنے جد لگ عمل نہ کرسو کل کتاب الٰہی	کہہ توں صاف انہاں نوں تد لگ سبھ وچہ گمراہی

وَلَيَزِيْدَنَّ كَثِيْرًا مِّنْهُمْ مَّآ اُنْزِلَ اِلَيْكَ مِنْ رَّبِّكَ طُغْيَانًا وَّكُفْرًا

تے البتہ زیادہ کریگا بہتیاں نوں انہاں تھیں اوہ جو اتاریا گیا ہے طرف تیری رب تیرے تھیں سرکشی تے کفر

والبتہ بیفزاید در حق بسیارے از ایشان آنچہ فرود فرستادہ شدہ است بسوئے تو از جانب پروردگار تو یعنی قرآن طغیان و کفر

تے ٹھیک زیادہ کرسی بہتیاں اہل کتاباں تائیں	جو تیں ول آیا رب تھیں بیفرمانی کفر اوائیں
فَلَا تَاْسَ عَلَي الْقَوْمِ الْكٰفِرِيْنَ	پس ناغم کہاہ اپر قوم کافراندے
	پس اندوہگین مشو بر قوم کافران
پس توں ناغم کہاہ محمد اپر قوم کفاران	جو کفر تے بیفرمانی انہاں کرسی خوار اشراران

اِنَّ الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا وَالَّذِیْنَ هَادُوْا وَالصَّابِئُوْنَ وَالنَّصٰرٰی

تحقیق اوہ لوک جو ایمان لیائے تے جیہڑے یہودی ہوئے تے بے دین تے نصارے

ہر آئینہ مسلمانان و یہودان و ہم چنین بت حال ستارہ پرستان و ترسایان

تے جیہڑے ہوئے یہود تے صابی اینویں جو ترسائی	ٹھیک جو لوک ایمان نہ بانوں لیا ہو لوں لیا ہو

مَنْ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَالْیَوْمِ الْاٰخِرِ وَعَمِلَ صَالِحًا فَلَا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَلَا هُمْ یَحْزَنُوْنَ

جو کوئی ایمان لیایا نال اللہ دے تے دیہاڑے قیامت دے تے عمل کیتے نیک پس نہیں خوف اوپر انہاں دے تے نا اوہ غم کھاون گے

ہر کہ ایمان آورد از ایشان بخدا و روز آخر و کرد کار شائستہ پس نیست بر ایشان ہیچ ترس و نہ ایشان اندوہگین شوند

تاں کوئی خوف انہاں دے اپر نا تنہاں غم سندا ئی ہاکہن مراد جوا پو اپنے وبے اسو بن سارے	جس منیا ان رب روز قیامت عمل بھی نیک کمائے اس آیت دا معنے گذر یا پہلے وچ سپارے

لَقَدْ اَخَذْنَا مِیْثَاقَ بَنِیْٓ اِسْرَآءِیْلَ وَاَرْسَلْنَآ اِلَیْهِمْ رُسُلًا

البتہ تحقیق پکڑیا اساں عہد بنی اسرائیل دا تے بھیجے اساں طرف انہاں دے پیغمبر

ہر آئینہ گرفتیم عہد بنی اسرائیل را و فرستادیم بسوئے ایشان پیغمبران را

تے بھیجے اساں تنہاں نوں بہت پیغمبر نال ارشادوں	تحقیق لیا اساں عہد کنوں یعقوب بنی اولادوں

كُلَّمَا جَآءَهُمْ رَسُوْلٌ بِمَا لَا تَهْوٰٓی اَنْفُسُهُمْ فَرِیْقًا كَذَّبُوْا وَفَرِیْقًا یَّقْتُلُوْنَ

ہر واری جو آیا انہاں نوں رسول نال اس چیز دے جو نا چاہندے دل انہاں دے ہک فرقے نوں جھٹلاؤندے تے ہک فرقے نوں قتل کردے

ہر گاہ کہ آمدی بایشان پیغمبرے با آنچہ دوست نمی داشت نفس ایشان گروہے را دروغ نسبت کردند و گروہے را می کشتند

تا فرقہ ہک جھٹلایا کتنیاں قتل کریندے آہے	جاں لیایا انہاں دا پیغمبر جو دل انہاں نہ چاہے

وَحَسِبُوْٓا اَلَّا تَكُوْنَ فِتْنَةٌ فَعَمُوْا وَصَمُّوْا ثُمَّ تَابَ اللّٰهُ عَلَیْهِمْ ثُمَّ عَمُوْا وَصَمُّوْا

تے گمان کیتو نے ایہ جو نا ہوویگا فتنہ پس انہے تے بولے ہو گئے فر رجوع کیتا اللہ نے اپر انہاں دے فر انہے تے بولے ہوئے

و پنداشتند کہ ہیچ عقوبت نخواہد بود پس کور شدند و کر گشتند پس باز گشت برحمت خدا بر ایشان پس باز کور شدند و کر گشتند

تے کیتا ظلم ہوسی بختی انہے بوے ہوئے	فر کیتا رب رجوع تہاں فر انہے بوے ہوئے
كَثِيرٌ مِّنْهُمْ وَاللَّهُ بَصِيرٌ بِمَا يَعْمَلُونَ	بہتے انہاں تھین تے اسہ ویکھدا ہے جو کردے ہیں
	بسیاری از ایشان و خدا بیناست بآنچہ می کنند
سبت انہاں تہیں انہے بولے حق نہ ویکھن مسندے	تے اللہ ویکھن والا جو اوہ کم کرن اوگن دے
فتنے کنوں مراد عذاب یا سخت دلی گمراہی	جو ٹھاون نبیاں قتل کیتاں خوف نہ رکھن ماہی
تا حق سنن حق ویکھن تہیں رب انہے بولے کیتے	فر کیتا رحمت پھیر ارب انجیل تے عیسے دتے
فر انہے بولے ہوئے بہتیرے جداں محمد آیا	بعضیاں منیاں بعضیاں انہو سو کر فیر چھوٹھا یا

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ ۖ وَقَالَ الْمَسِيحُ
يَا بَنِي إِسْرَائِيلَ اعْبُدُوا اللَّهَ

البتہ تحقیق کافر ہوئے اوہ لوک جو کیہا انہاں البتہ اللہ اوہو مسیح بیٹا مریم دا تے کیہا مسیح نے ای فرزند و یعقوب دیو عبادت کرو اللہ دی

ہر آئینہ کافر شدند کسانیکہ گفتند اللہ ہمانست عیسے پسر مریم و گفتہ بود عیسے ای بنی اسرائیل پرستید خدا را

جہناں کیہا مسیح بن مریم اللہ کافر ٹھیک اوہ بہتا	تے کیہا مسیح ای اسرائیلیو بندے کون رہو کنارے	

رَبِّي وَرَبَّكُمْ ۖ إِنَّهُ مَن يُشْرِكْ بِاللَّهِ فَقَدْ حَرَّمَ اللَّهُ عَلَيْهِ الْجَنَّةَ وَمَأْوَاهُ النَّارُ

جو رب میرا تے رب تساڈا ہے تحقیق ایہ بات ہے جو کوئی شریک کرے نال اللہ دے پس تحقیق حرام کیتا ہے اللہ نے

اوپر اوسدے بہشت نے جاگہ اوسدی دوزخ ہے

پروردگار من و پروردگار شما ہر آئینہ کسیکہ شریک خدا مقرر میکند حرام کردہ است خدا برو بہشت را و جای

او جا گروانہ دی جو رب میرا رب تسا ہاں	جو شرک کرے محروم بہشتوں جاگہ اسدی بہا ہاں
وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنصَارٍ	تے نہیں واسطے ظالماں دے کوئی مددگار
	و نیست ستمگاران را ہیچ یاری دہندہ

تے ناہیں اہل ظلم دے کارن مدد والا کوئی
مشرک برابر ظلم نہ کوئی مشرک ظالم سوئی

ف [illegible] ولی اللہ [illegible] الرحمٰن [illegible] حضرت محمد [illegible] سیپیٹا [illegible] والا علم [illegible]

ف شاہ ولی اللہ [illegible] اعتقاد [illegible] شرک [illegible] تعالی [illegible]

لَقَدْ كَفَرَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّ اللَّهَ ثَالِثُ ثَلَاثَةٍ وَمَا مِنْ إِلَٰهٍ إِلَّا إِلَٰهٌ وَاحِدٌ

البتہ تحقیق کافر ہوئے وہ لوگ جو کہا انہاں تحقیق اللہ تریجا ترینہ دا ہے تے نہیں کوئی معبود سوا معبود ایک

ہر آینہ کافر شدند کسانے کہ گفتند کہ خدا سیوم سہ کس ست و ہیچ الٰہ نیست مگر الٰہ یگانہ

اوہ کافر ہے شک جو آکھن اللہ تریجا ترینہ معبوداں	تے نا معبود سوا ایک اللہ جو کچھ کہیا مردوداں

وَإِنْ لَمْ يَنْتَهُوا عَمَّا يَقُولُونَ لَيَمَسَّنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ

تے جیکر باز نہ آئے اس چیز تھیں جو کہندے ہیں البتہ لگیگا انہاں لوکاں نوں جو کافر ہوئے انہاں تھیں عذاب درد والا

واگر باز نمانند از آنچہ مے گویند خواہد رسید کافران از ایشان عذاب درد دہندہ

تے جیکر باز نہ آون ستھیں جو ایہہ کہن بلا رے	تا لگسی انہاں کفاراں تائیں سخت عذاب کہیارے
بعض نصاری کہن جو اللہ آپ مسیح بن آیا	اوہ ہندواں وانگ حلول آکھن سب کافر انہاں بنایا
تے بعضے تریہ معبود بناون اللہ ایک انہاں تھیں	ایک عیسیٰ ایک روح قدس یا مریم کہن تنہاں تھیں

أَفَلَا يَتُوبُونَ إِلَى اللَّهِ وَيَسْتَغْفِرُونَهُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

کیا تائب نہیں ہوندے طرف اللہ دی تے نا بخشش منگدے ستھیں تے اللہ بخشنہار مہربان ہے

آیا رجوع نے کنند بسوئی خدا و آمرزش نمی طلبند از وے و خدا آمرزندہ مہربان ست

ایہ کیوں نہ کرن رجوع خدا ول بخشش طلب نہ کردے	تے اللہ بخشنہار تائب لوکاں بخشنے نال مہردے

مَا الْمَسِيحُ ابْنُ مَرْيَمَ إِلَّا رَسُولٌ قَدْ خَلَتْ مِنْ قَبْلِهِ الرُّسُلُ وَأُمُّهُ صِدِّيقَةٌ

نہیں مسیح بیٹا مریم دا مگر پیغمبر تحقیق گذری ہیں اگے ستھیں پیغمبر تے ماں اسدی صدیقہ یعنی سچیاری آہی

نیست عیسیٰ پسر مریم مگر پیغامبرے گذشتہ اند پیش از وے پیغمبران و مادر او ولیہ بود

نہیں مسیح بیٹا مریم دا اباجہ رسول آہے	لنگ اگے بہت پیغمبر گذرے ماں او صدیقہ آہی
یعنے عیسیٰ نبی اللہ دا مریم اسدی پیاری	جیویں ہور پیغمبر تے ولی اللہ ہے ہمیشہ جاری

ف شاہ عبد القادر جیویں فرزند شاہ ولی اللہ نے دہ موضح وچ لکھیا ہے جو نصاریٰ دے دو قول ہیں بعض کہندے ہیں جو اللہ اوہو ہی ہے جو صورت عیسیٰ دے ظاہر ہویا تے بعض کہندے ہیں جو ترے حصے ہو گیا اک حصہ اللہ رہیا تے اک حصہ روح القدس ہو گیا تے اک حصہ مسیح بن گیا ایہ دو ویں قول کفر ہیں تعالیٰ اللہ عن ذالک علواً کبیرا بے شک حق اے تاں تے اولیاء اللہ دے اس قسم دا اعتقاد کرنا جائز نہیں بلکہ اس طرح کہنا چاہیے جو اللہ تعالیٰ [illegible]

فائدہ

نے فرمایا ہے ما المسیح ابن مریم الا رسول قد خلت من قبلہ الرسل وامہ صدیقۃ واللہ اعلم بالصواب

ع لیعنے عیسیٰ بیٹا مریم دا رسول ہے جیویں ہور رسول خدا نہیں اسے طرح ایہ بھی رسول خدا نہیں

سم یعنے صدیقہ آیت ۱۲ [illegible] صدیقہ دا اسدے کیہا [illegible] باجو تصدیق آیتاں [illegible] صفت [illegible] صدقت بکلمات ربہا [illegible]

كَانَا يَأْكُلَانِ الطَّعَامَ انْظُرْ كَيْفَ نُبَيِّنُ لَهُمُ الْآيٰتِ ثُمَّ انْظُرْ أَنّٰى يُؤْفَكُوْنَ

آہے دونویں کھاندے کھانا ویکھ کس طرح اسیں بیان کردے ہاں واسطے انہاں دے نشانیاں پھر ویکھ کدھر الٹے جاندے ہین

ہر دو می خوردند طعام ببین چگونہ بیان می کنیم برائے اوشان نشانہا باز ببین چگونہ گردانیدہ می شوند

اوہ دوویں کھانا کھاندے آہے اللہ کیوں بناون	ویکھ اسیں کویں کھول بیان سناہے فرمایا لٹے جاون
استھیں ہور دلیل کی وڈی جو کوئی کھانا کھاوے	تس غائط بول بھی حاجت تہاوے اللہ کویں سداوے

قُلْ أَتَعْبُدُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مَا لَا يَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَّلَا نَفْعًا ۚ وَاللّٰهُ هُوَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ

کہہ کیا پوجا کردے ہیو سوا اللہ دے اس چیز دی جو مالک نہیں واسطے تساڈے زیان نقصان نا نفع نوں تے اللہ اوہ سننے والا

بگو آیا عبادت کنید بجز خدا چیزے را کہ نمی تواند برائے شما زیانے ونہ سودے و خدا ہمانست شنوا دانا

کہہ کیا پوجو باجھ خدا جس نفع زیان نہ ساری	تے اللہ سنن تے جانن والا مالک نفع زیان خساری

قُلْ يٰٓأَهْلَ الْكِتٰبِ لَا تَغْلُوْا فِيْ دِيْنِكُمْ غَيْرَ الْحَقِّ وَلَا تَتَّبِعُوْٓا أَهْوَآءَ قَوْمٍ

کہہ اے صاحب کتاب دے ودھ نا زیادتی کرو وچہ دین اپنے دے سوا حق دے تے نا پیروی کرو خواہشاں اس قوم دیاں دی

بگو اے اہل کتاب از حد مگذرید در دین خود بناحق و پیروی مکنید خواہش نفس قومی را

کہہ اہل کتاب نہ حدوں لنگھو اندر دین لساہاں	باجھوں حق تے مگر نہ جاوہو خواہش قوم انہاں

قَدْ ضَلُّوْا مِنْ قَبْلُ وَأَضَلُّوْا كَثِيْرًا وَّضَلُّوْا عَنْ سَوَآءِ السَّبِيْلِ

جو تحقیق گمراہ ہوئے اگے تے گمراہ کیتو نے بہتیاں نوں تے بھلے سدھے راہ تھیں

کہ گمراہ شدند پیش ازین و گمراہ کردند مردمان بسیار را و کجروی کردند از راہ راست

جو بھلے ٹھیک تساتھیں اگے لوک بھی بہت بھلائے	تے بھلے سدھے راہ کنوں وچہ گمراہی دے آئے
یعنے دادے باپ تساں ہور عالم پیر تساہی	لتھیں انہاں مگر نہ لگو جو خود ڈبے وچہ گمراہی

لُعِنَ الَّذِیْنَ کَفَرُوْا مِنْ بَنِیْٓ اِسْرَآئِیْلَ عَلٰی لِسَانِ دَاوٗدَ وَعِیْسَی ابْنِ مَرْیَمَ

لعنت کیتے گئے اوہ لوک جو کافر ہوئے اولاد یعقوب دی وچوں اوپر زبان داؤد تے عیسیٰ بیٹے مریم دی

لعنت کردہ شدگان کافران از بنی اسرائیل بر زبان داؤد و عیسیٰ پسر مریم

لعنت کیتے گئے اوہ کافر اسرائیل اولادوں | زبان داؤد عیسیٰ بن مریم اپر کفر فسادوں

ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَّكَانُوْا يَعْتَدُوْنَ

ایہ نال اس سبب دے ہے جو بے فرمانی کیتیو نے تے آہے حدوں لنگھدے

این بسبب آنست کہ نافرمانی میکردند و از حد میگذشتند

ایس کارن جو حدوں لنگھن کردی بے فرمانی
جان جنہیں وار شکار انہاں کر حیلہ روا بنایا
تاں بندر سب ہوئے جیوین گذریا پہلے وچ سپارے
تاں عیسےٰ آکھیا لعنت انہاں آیت کریں خدایا

داؤد پیغمبر ایلے والیاں لعنت کہی زبانی
داؤد کہیا اونہاں لعنت کرکے آیت کریں خدایا
تے مائدہ والی بار عیسیٰ دے کافر ہوئے ہتھیارے
اوہ خوک ہوئے ایہ قصہ آخر اس سورت دے آیا

كَانُوْا لَا يَتَنَاهَوْنَ عَنْ مُّنْكَرٍ فَعَلُوْهُ ؕ لَبِئْسَ مَا كَانُوْا يَفْعَلُوْنَ

آہے نہ منع کر دے ہک دوجے نوں اس بد کم تھیں جو کیتیو نے ہنوں البتہ بد ہے اوہ چیز جو آہے کر دے

یکدیگر را منع نمیکردند از آن عمل زشت کہ مرتکب آن شدند ہر آئینہ بد چیز است کہ میکردند

نہ ہک دوجے نوں منع کراں جو کر دے اوہ برائی
سن وچ معالم بن مسعود دوں با اسناد لیا یا
جان ہک برائی کر دا دوجا اوسنوں منع کریندا
گویا نہ ڈٹھا سی کل اوسنوں کردا اوہ برائی
تاں دل انہاں ہک دوجے پر ماری ہکو جیہے کیتے
تے آکھیا قسم اللہ دی جس ہتھ میری جان ایمانی

ہے ٹھیک برا اوہ کم جو کر دے غیرت دین گوائی
جو آہا اسرائیلیاں دے وچ ایہ کم نبی بتایا
فردوجے دیہاڑ کل بہندا اوس اکھاندا تے رل پیندا
اللہ پاک جان ڈٹھا جو انہاں بے غیرت دین گوائی
اوہ بندر سور بنائے پرایہ قصے لیے
امر کرو سبہنائی لوکاں منع کرو برائیے

ایہ قصہ گذریا پہلے وچ تفسیر آیت ولقد علمتم الذین اعتدوا منکم فی السبت دے ہیٹھ
صفحہ ۳۳ کہیا حضرت عیسیٰ نے اللہم العنہم واجعلہم آیۃ یعنی اے رب لعنت کر ایہناں نوں تے کر ایہناں نوں نشانی قدرت اپنی دی تاں دوجے لوک عبرت

منزل ۲

پکڑن تے نصیحت لین اگر
احوال انبیاء دا ایہ قصہ اوس
سورت دے آخر تے سیپارے وچ ستویں
اس پیپلے وچ اشارہ اللہ تعالیٰ
تیں اشارہ حضرت صلی اللہ علیہ وسلم
فرمایا حضرت علی لسان داؤد
لعنواعلیہم علی لسان داؤد ذالک بما
عیسیٰ بن مریم ذالک بما
عصوا وکانوا یعتدون ۱۲
معالم

تے پکڑ دتھندا نان ہندے کموں پکڑ ہشیار ہو نہیں تان ملان بتاڈیان نوں رب مک وچ ہر بار	تے حق اپر تھان پھر گئے رکھو باطل کنون بچاؤ تے لعنت کریتا نون جونکر اوہ ملعون ہتھیارے

تَرٰی کَثِیْرًا مِّنْہُمْ یَتَوَلَّوْنَ الَّذِیْنَ کَفَرُوْا لَبِئْسَ مَا قَدَّمَتْ لَہُمْ اَنْفُسُہُمْ

دیکھدا ہیں توں بہتیاں نوں اہناں تھیں دوستی کردے اہناں لوکاں دی جو کافر ہوئے البتہ بری
ہے اوہ چیز جو اگے بھیجی واسطے اہناں دے نفساں اہناں دیاں نے

مے بینی کہ بسیاری از ایشان دوستی میکنند با کافران یعنے با مشرکان ہر آینہ بدچیزے ست
کہ پیش فرستادہ ست برائی ایشان نفوس ایشان

تو دیکھیں بہت اہناں تھیں کردے یاری نال کفاران	ہے برا جو اگے بھیجیا اپنے کارن نفس شراران

اَنْ سَخِطَ اللّٰہُ عَلَیْہِمْ وَفِی الْعَذَابِ ہُمْ خٰلِدُوْنَ۝

ایہ جو غضب کیتا اللہ نے اپر اونہاں دے تے وچ عذاب دے اوہ ہمیشہ رہنے والے ہین

آن چیز خشم گرفتن خداست بر ایشان و ایشان در عذاب جاوید باشند

جو غضب کیتا رب اہناں اپر ہیں عذاب مدامی	ایہ حق یہودیاں اہل نفاقاں ویکھ معالم نامی

وَلَوْ کَانُوْا یُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰہِ وَالنَّبِیِّ وَمَا اُنْزِلَ اِلَیْہِ مَا اتَّخَذُوْہُمْ اَوْلِیَآءَ

تحقیق ہوندے ایمان لیاندے نال اللہ دے تے پیغمبر دے تے اس چیز دے جو اتاری گئی طرف اوسدی البتہ نہ پکڑدے اہناں نوں دوست

واگر ایمان آوردندے بخدا و پیغمبر یعنے پیغمبر خود و آنچہ فرو فرستادہ شدہ ہست بسوئے البتہ دوست نگرفتندے مشرکانرا

جے اللہ ہور پیغمبر سندے بھی جو اس ول آیا	تا اہل کفر نوں پیار نہ کردے جونکر اہناں کمایا
وَلٰکِنَّ کَثِیْرًا مِّنْہُمْ فٰسِقُوْنَ۝	ایپر بہتے اہناں تھیں بدکار ہین
	ولیکن بسیارے از ایشان فاسقانند

	ایپر بہت اہناں تھیں فاسق فاش کرن بدکاران ایہ اہل نفاقاں حق جو کردے پیار یہود کفاران	

منزل ۲

لَتَجِدَنَّ اَشَدَّ النَّاسِ عَدَاوَةً لِّلَّذِيْنَ اٰمَنُوا الْيَهُوْدَ وَالَّذِيْنَ اَشْرَكُوْا

البتہ پاوینگا توں سخت تر لوکاں دے وچہ دشمنی دے واسطے اونہاں دے جو ایمان لیائے ہیں یہودیاں نوں تے انہاں نوں جو شرک کریں

ہر آئینہ بیابی سخت ترین مردمان در عداوت مسلمانان یہود و مشرکانرا

توں پاویں سخت زیادہ سبھنیں دشمن اہل ایماناں		لوک یہود تے جیہڑے مشرک ویری مسلماناں

وَلَتَجِدَنَّ اَقْرَبَهُمْ مَّوَدَّةً لِّلَّذِيْنَ اٰمَنُوا الَّذِيْنَ قَالُوْٓا اِنَّا نَصٰرٰى ط

تے البتہ پاوینگا توں نزدیک تر اونہاں دے وچہ دوستی دے واسطے اونہاں دے جو ایمان لیائے انہاں لوکاں نوں

جو کہیا انہاں اسیں نصاری ہاں

ہر آئینہ بیابی نزدیکترین مردمان در دوستی مسلمانان کسانے را کہ گفتند ما نصاریٰ ایم

تے پاویں بہت قریب لوکاں تھیں دوستی اندر پیار		اہل ایماناں کارن جیہڑے آکھن اسیں نصاریٰ

ذٰلِكَ بِاَنَّ مِنْهُمْ قِسِّيْسِيْنَ وَرُهْبَانًا وَّاَنَّهُمْ لَا يَسْتَكْبِرُوْنَ ○

ایہ بات نال اس سبب دے ہے جو بعضے اونہاں تھیں علم والے تے عبادت کرنیوالے ہیں تے اوہ جو اوہ نہیں تکبر کردے

این بسبب آنست کہ از جنس ایشان ہستند دانشمندان و گوشہ نشینان و بسبب آنست کہ ایشان تکبر نمیکنند

ایہ پیار محبت اسکارن جو عالم بعض انہاں دے
مدرس کر وچہ جو اس آیت تھیں فضل علما جاپے
تے نجم آخر دا عابد رکھن اوہ بھی نافع بھائی
ہک کہن ایہ صفت تمام نصاریاں سختی صفت یہوداں
بھی اہل شرک دی بار یہود کی کر دی سخت بہ بابایاں
سن وچہ معالم لکھے والیاں نے نقل سنا پکایا
تاہر ہر وچہ محلے وسنی مسلمان دی تائیں
تا بعضے دیہوں فری تے بعضے تائب رب کہائی

تے نال عبادت بعض تے نا اوہ فخر تے کبر کماندے
علم جیہا کجھ ہور نہ نافع پڑھے سو سمجھ آپے
ایہ بھاوین وچہ نصاریٰ صفتاں اونہیں ترک دنیا دی
نصاریٰ دلدے نرم انہاں تھیں اہل انہاں سخت حسوداں
ہک کہن جو مسلم ہوئے نصاریٰ حق تہاں ایہ آیا ہے
جو مسلماناں نوں تنگ کر وانہاں چاہن دین مٹایا
کرن عذاب دیون تکلیفاں گوناگون ایذایاں
تے ابو طالب اون حامی کر کے نبی نوں رب بچائی

جان حضرت یار دکھیار ہی ڈٹھے چلوواہ نہ کائی
تا حکم کیتا اصحاباں سرور حبشی زمین سدہاوو
نہ ظلم کرے اوہ شاہ نہ اوتھے کسیبوں کوی دکھاوے
تا یاراں سر دتے چار زناں بگ اقول ہوئی آہی
زبیر بیٹا عوام تے عبدالرحمن عوف دا جایا
بھی ابو حذیفہ سن عورت جو سہلہ نام گرامی
عثمان بیٹا مظعون تے حاطب ہور سہیل پیارے
پنجویں سال نبوت تنہیں ماہ رجب نیک عنہیں
فر جعفر ابوطالب دا بیٹا ہور اصحاب بہتیرے
فر عمرو عمارہ مکے والیاں حبشی طرف چلائے
جویں سورت عمران اندر اوہ قصہ گذریا سارا
فر سال چھیویں ہجرت تنہیں پچھے سرور خط لکھیا
جو ام حبیبہ نال نبی دے عقد نکاح کراوے
فر ام حبیبہ دی طرف نجاشی باندی اپنی گھلی
تا اپنا ہار او تار گلوں اس باندی دے گل پایا
چار سو مہر دینار نجاشی بھیجیا اپنے پاسوں
فر جعفر سن یاراں ہور حفصت کشتی تے چڑھ آیا
ہور بھی ستھ جنے سنگ اسدے دیگر خط چلایو ہر
مین بیعت کیتی جعفر دی ہتھ تدہ چھیر اہمائی
مین بیٹا اپنا تیں ول بھیجیا جو چاہیں خود آواں
فر کشتی ازہا والی ڈبی وچہ دریا فضناؤں
باسٹھ مرد اپنا نوجہ حبشی اٹھ ولایت شاہوں
تا حضرت پڑھ لئیں اہناں نوں آخر نیک سنائی

اوہ وقت صبر دا آہا تد لگ آہی منع لڑائی
جو صالح ہی سردار ملک دا امن اوتھے وچ پاوو
لتھیں اوتھی ٹھیر وجد لگ اللہ ساڈا کم بناوے
عثمان سمیت رقیہ بنت رسول جو تس گھر آہی
عبداللہ بن مسعود تے مصعب بن عمیر جو آیا
بھی ابو سلمہ سن عورت اپنی جو ام سلمہ نامی
تے عامر ابن ربیعہ سن ام لیلے ٹرے وچارے
ایہ پہلی ہجرت کشتی چڑھ کے پوہنچے حبش زمینے
بیاسی مرد سوا زن طفلاں کیتے حبشی ڈیرے
تھکے ویکر پاس نجاشی جو انہاں پچھان منائے
تیراں سال یا وہ کمٹ کیتا مہناں اتھہ گذارا
عمر امیہ دی ہتھہ طرف نجاشی خط وگایا
تے جو کجھ اہل اسلاموں حبشی طرف مدینے آوے
جو تیری طلب پیغمبر کیتی خبر خوشی سن پہلی
تے اذن نکاح خالد نوں دتس تا اس عقد پڑھایا
فر ام حبیبہ طرف مدینے بھیجی با اخلاصوں
نجاشی بھی فر بیٹا اپنا ازہا نگر وگایا
ای نبی اللہ دے تیکوں سچا منیم لکھہ وگا بوس
مین مسلم ہویا اللہ دی کارن دلتھیں نال صفائی
تے السلام علیکم نبی اللہ دے مین پہونچاواں
تے جعفر سن ستر ہمراہاں بھیجیا فضل خدا اوں
اوہ زاہد لوک پوشاکی اونالی حجرے جنہاں مقفان
تا سنکر اوہ ایمان لیائے شوقوں نیر وہائی

وَاِذَا سَمِعُوْا مَآ اُنْزِلَ اِلَى الرَّسُوْلِ تَرٰٓى اَعْيُنَهُمْ تَفِيْضُ مِنَ الدَّمْعِ

تے جس وقت سندے ہین اوہ کجہ جو اتاریا گیا ہے طرف پیغمبر دی ویکھیں تون انہاندیان اکھین گدیان ہین آنسوئین

وچون بشنوند آنچہ فرو فرستادہ شد بہ پیغامبر بہ بینی چشمہا ایشان اشک میریزد

تے جدا وہ سنن کتاب الہی طرف رسول جو آئی — تون ویکھا و نہاندیان اکھیان ہین ہنجون نال

مِمَّا عَرَفُوْا مِنَ الْحَقِّ ۚ يَقُوْلُوْنَ رَبَّنَآ اٰمَنَّا فَاكْتُبْنَا مَعَ الشّٰهِدِيْنَ

اسچیز تہین جو پچھانی انہان حق تہین کہندے ہین اے رب ساڈے ایمان لیاندا اسان پس لکھ سانون نال گواہاندے

بسبب آنچہ شناختند از حق میگویند ای پروردگار ما ایمان آوردیم پس بنویس ما را با شاہدان یعنی جماعہ کہ

اس کارن جو حق پچھاتا ٹھیک نشانیان پایان — کہن رباسان منیان لکھ اسان نال گواہان بہایان

یعنی خاص محمد یاندی سانون ساتھ رلائین — جیہڑی روز قیامت ہوسن شاہد نبیان نائین

وَمَا لَنَا لَا نُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَمَا جَآءَنَا مِنَ الْحَقِّ ۙ

تے کیا ہے جو نہ ایمان لیایے اسین نال اللہ دے تے اس چیز دے جو آئی ہے سانون حق تہین

وچیست مارا کہ ایمان نیاریم بخدا و آنچہ آمدہ است بما از دین راست

تے کیا ہے سانون نال اللہ دے کوئین ایمان لیائیے — تے جو اسان آیا حق کنون اوہ کوئین نہ سچ منائیے

وَنَطْمَعُ اَنْ يُّدْخِلَنَا رَبُّنَا مَعَ الْقَوْمِ الصّٰلِحِيْنَ

تے طمع رکھنے ہان اسین ایہ جو داخل کرے سانون رب ساڈا نال قوم نیکاندے

وچیست مارا کہ طمع نہ کنیم کہ داخل کند مارا پروردگار ما با قوم صالحان

تے رکھدے اسین اُمید جو داخل کریسی سانون سائین — نال گروہان نیکان اندر جنت اعلےٰ جائین

فَاَثَابَهُمُ اللّٰهُ بِمَا قَالُوْا جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا

فر ثواب دتا انہانون اللہ نے بدلے اس سخن دے جو آکھیا انہان باغ جو وگدیان ہین تلے انہاندے نہران ہمیشہ رہنے والے

پس جزا داد ایشان را خدا بران مقولہ کہ گفتند بوستانہا میرود زیر آن جوئہا جاویدان آنجا

ف۔ روایت کیتی ہے عطا نے جو کیہا ابن عباس نے جو ایہ آیت وچ حق نجاشی دے تے یاران اوس دیاندے نازل ہوئی جد جعفر بن ابی طالب نے زوجہ حبشی دے سورہ مریم پڑھ کے انہانون سنائی پس سبب رونے دے آنسو بہہ ٹرے تا جو حضرت جعفر فارغ ہویا قرأت توں الخ کمال وانشد

مخزن

ف۔ یعنی واللہ اعلم سبب معالم یعنی جد انہان ایمان لیا یا تا طعن ملامت دیتی انہان اسی طرح جواب کیتی یا اوہنان انہان اسی طرح ایمان دا جواب دتا مالنا لا نؤمن باللہ الیٰ آخرہ وچ عباسی۔ ف۔ ایہ وین ایہ گل ذکر کیتی نے تفسیر وچ آیت سیقول دے وکدی لکھی اتے آیت وسطا لتکونوا شہداء علی الناس دے ہے

اوکار

وَذٰلِكَ جَزَآءُ الْمُحْسِنِيْنَ ۝

تے ایہ ہے بدلہ نیکی کرنے والیاں دا

وایں ہست جزاے نیکوکاران

پس بدلہ دتا رب اہنانوں بدلے قول تہاڈے
تے ایہو بدلہ نیکوکاراں جنت اہل ایماناں

باغ جنہاں چلن تتاں نہراں جنت انہاں نوں چہ سہتے
جو چنگے عمل کماون بولن چنگے سخن زباناں

وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا وَكَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَآ اُولٰٓئِكَ اَصْحٰبُ الْجَحِيْمِ ۝

تے جو لوک کافر ہوئے جھوٹھایوسے آیتاں ساڈیاں نوں اوہ صاحب دوزخ دے ہین

وکسانے کہ کافر شدند وبدروغ نسبت کردند آیات مارا ایشان اند اہل دوزخ

تے جیہڑے کافر ہوکے ساڈیاں آیتاں جھٹیاں جھوٹھیاں
اوہی لوک جہنم والے ڈبیاں سب کمایاں

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تُحَرِّمُوْا طَيِّبٰتِ مَآ اَحَلَّ اللّٰهُ لَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوْا

اے اوہ لوکو جو ایمان لیائے نہ حرام کرو پاکیزہ چیزاں جو حلال کیتیاں اللہ نے واسطے تساڈے تے حد تھیں نہ لنگھو

اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِيْنَ ۝

تحقیق اللہ دوست نہیں رکھدا حد لنگھن والیاں نوں

ہر آئینہ خدا دوست نمیدارد از حد گذرندگان

اے اہل ایمان نہ کرو حرام جو پاک حلال اشیائیں
سن وچہ عالم پاک دِن سرور لوکاں نوں وعظ سنایا
تاں گھر عثمان بن مظعون اکٹھہ کیتا اصحاباں
ابوبکر علی تے ابن مسعود ابوذر مقفل نالے
بھی سالم مولی ابی حذیفہ کیتیاں مٹھیہ صلاحاں
تے آکھن کپڑے وفی بدائیم راتیں کھلے گذارو
نا پاس زنانے جاونا کدی خوشبو بدن لگاو
جاں ایہ گل سنی پیغمبر آیا کہیا کوں ایہاں
ساڈا آکھیا اسی حضرت کیتا نیکی نال ارادے

تے حد لنگھو دوست نہ رکھدا لنگھن والیاں سائیں
ذکر قیامت کیتا سن خوف لوکاں نوں آیا
دس اصحاب اکٹھے بیٹھے دل وچہ فکر عذاباں
عمر بھی ابن عمر مقداد بھی سلمان فارس والی
جو راہب بنکر تاٹ ہنداونا ونداں فالحالاں
نہ سونا فراش نہ گوشت کھاونا کدی چربی بورو
تے وچہ زمین پھروں سیلانداں خلاصی پاوں
جو سبھک اتفاق کیتا تساں لکی ایہا نہاں کاراں
میتوں حکم نہیں ایہ رتبہ نہیں کیہا رسول خدا دی

۳ ای مومنان حرام مکنید لذائذ آنچہ خدا حلال ساختہ است شمارا و از حد مگذرید

منزل ۲

ہے نقصان مراحق ٹھیک تسانوں سون قیام بھی کر ہو　　بھی روزے رکھو کدی نہ رکھو ہیری عادت وہیریو
مین کران قیام بھی سوندا روزے رکھدا کدی کدا ہین　　بھی گوشت چربی کھاوان صحبت نسان بھی چھوڑان ناہیں
ایہ سنت ﷺ چال میری ہے استھین پھیر سو نہین اوہ میرا　　فر لوک اکٹھے کر کے خطبہ پڑھیا نبی وڈھیرا
ایہ کی حال لوکاں دا جہنان زنان حرام ٹھہرایان　　بھی کھانا خوشبو ملنا سونا خواہش زنان شایان
مین ایہ کم نا فرماوان ہنو تسین نہ راہب سارے　　ترک زنان ہور گوشت ناہین اندر دین ہمارے
نہ حجرے ملن وین میرا ہے چھوڑو سب قباحت　　رہبانیت جنگ تسانوں وزہ تسان سیاحت
سب کرو عبادت ناک اسدی ہور شریک نہ لیاؤ　　عمرہ حج زکوٰۃ نمازان بھی رمضان کماؤ
سدھے چلو نہ کرو تشدد جیونکر اگلیان کیتا　　تا رب انہاں تے سختی کیتی رہندیان حجرہ لیتا
تد ایہ آیت نازل ہوئی وچ معالم پایا　　بھی ہور حدیث اینوین ہے مطلب با اسناد لیایا

وَكُلُوا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللَّهُ حَلَالًا طَيِّبًا ۚ وَاتَّقُوا اللَّهَ الَّذِي أَنْتُمْ بِهِ مُؤْمِنُونَ

تے کھاؤ اس چیز تھین جو روزی دتی تسانوں اسنے حلال پاکیزہ تے ڈرو اللہ تھین جو تسین نال اسدے ایمان لیاوندے ہو

وبخورید آنچہ روزی داده است شمارا خدا حلال پاکیزه وبترسید ازان خدا کہ شما بوے ایمان آورده اید

تے کھاؤ پاک حلال جو روزی کیتی رب تسانوں　　تے ڈرو اللہ تھین جسنوں تسان منیا وچ لیاون ایمانوں

لَا يُؤَاخِذُكُمُ اللَّهُ بِاللَّغْوِ فِي أَيْمَانِكُمْ وَلَٰكِنْ يُؤَاخِذُكُمْ بِمَا عَقَّدْتُمُ الْأَيْمَانَ

نہین پکڑدا تسانوں اللہ نال بےقصد وچ قسمان تساڈیاں دے پر پکڑدا ہے تسانوں نال اس چیز دے جو گنڈھ دتی ہے تسان

باز خواست نمی کند از شما خدا بلغو در سوگندہای شما ولیکن باز خواست میکند از شما بسبب محکم کردن سوگندہا بقصد

نہ پکڑے تسان خدا وچ قسمان جہڑیاں بےقصد جو کردی　　پر پکڑے نال اسدے جیہڑے ارادہ دھر دے
اوہ قسمان بار آہے کر بیٹھے قصہ جنہاں اسدا پایا　　اونہاں کیہا جو قسمان نہ پن کیا کریے وچ ایہ آیت لیایا

فَكَفَّارَتُهُ إِطْعَامُ عَشَرَةِ مَسَاكِينَ مِنْ أَوْسَطِ مَا تُطْعِمُونَ أَهْلِيكُمْ أَوْ كِسْوَتُهُمْ

پس کفارت اسدی کھواونا دساں فقیراں دا ہے درمیانہ اوہ کہ جو کھواندے ہو ٹبراں اپنیاں نوں یا پہناونا انہاندا

پس کفارت یمین منعقدہ طعام دادن دہ مسکین است از جنس میانہ از آنچہ میخورانید اہل خود را یا پوشش دادن

کفارت اوس کھواون دہ مسکینان اوسط کھانا
ہر مسکین پڑوپی آن جو غالب قوت شہر دا
ایہ ابن عباس بہی ابن عمر دا قول بہی زید انصاری
اہل عراق کہن دو مدان اوہا ٹوپہ ہتیوے
ابو حنیفہ ٹوپہ جو ادہ ٹوپا کنک دیوا وے
بہی سو انہین جا نیا ندی قیمت جیسی درم دینار اُہ
بہی رو انہین کی نون دیون کھانا دہان فقیران
چاہو وسانون کھانا دیوے چاہے وسان پہناوے

جیہا گہر وچ کھان ہمیشہ یا پوشاک پہنانا
مدنی دے ہک رطل ہور ثلث رطل ہک ہجرا
بہی قول سعید عطا ہور قاسم حسن بہی ابن یساری
ایہ عمر علی انہین کرن روایت ہر ہران گنیوے
بہی شام صبح دو وقت کھاون کھانا روا نباوے
ایا ابو حنیفہ جائز آکہے وچ معالم ساران
جے دہ دن ہک فقیر کھولے حنفی روا نظیران
جو جامہ اکثر بدن ڈھکے یا روا نماز ہو جاوے

اَوْ تَحْرِيرُ رَقَبَةٍ ۖ فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ ۚ ذَٰلِكَ كَفَّارَةُ أَيْمَانِكُمْ إِذَا حَلَفْتُمْ ۚ

یا چہوڑ دینا ہک گردن ہر اپس جو کوئی نا پاوے روزے تن رکہ ندے ایہ کفارت قسمان تساڈیاں دی جد قسم کھاؤ

یا آزاد کردن بردہ پس ہر کہ نیابد لازم ست روزہ داشتن سہ روز ہست کفارت سوگندہاے شما چون سوگند خورید

یا آزاد کرن ہک گردن ترسے کم گوہ جیسے　|　جے کجہ نہ لبہس روزے تے دن قسم کفارت ایہی

وَاحْفَظُوا أَيْمَانَكُمْ ۚ كَذَٰلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ

تے نگاہ رکہو قسمان اپنیانون اسی طرح بیان کردا ہے اللہ واسطے تساڈے آیتان اپنیان تاجو تسین شکر کرو

و نگہدارید سوگندہاے خود را ہمچنین بیان میکند خدا براے شما آیتہاے خود را تا بود کہ شما شکر کنید

تے نگاہ رکہو تسین قسمان اپنیان کرکے قول ہاروا
جو توڑن اگے بہر کفارت بعضے کہن روا ای
جو نبی کہیا کوئی قسم گہیے فر دیکہے ہور چنگیائی
تے بعضے کہن جو توڑن اگے روا کفارت ناہیں
تے نگاہ رکہو تسین قسم مراد جو قسمان مول نہ کھاؤ

اینویں کری بیان خدا آیات تا شکر گذارو
ایہ عمر تے ابن عباس تے عائشہ کہن حدیث بہی آئی
تا قسم کفارت بہرئیے کر جس کم وچ بہلیائی
ایا ابو حنیفے قول معالم توڑے بہرے تداہین
پر قول اصح مراد جو کہا کر قسم نہ توڑ گواؤ

اینگاه رکهن ہی بہتر جے اوہ فضل کم نہ ہووے مثالم وچہ بخاری راہون باسناد لیایا	جی فضل ہور نا کم کرے اوہ قسم کفارت دیوے جو بہتر جانے بہری کفارت بھنے قسم تنایا

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّمَا الْخَمْرُ وَالْمَيْسِرُ وَالْأَنصَابُ وَالْأَزْلَامُ رِجْسٌ مِّنْ عَمَلِ الشَّيْطَانِ ۝

اے لوکو جو ایمان لیائے سوا ایسے نہین جو خمر تے جوئے تے نشان تہانڈے تے تیر فال دے پلیت ہن کم شیطان دے نہین

اے مسلمانان جز این نیست کہ خمر و قمار و نشانہا معبودان باطل و تیرہای فال پلید است از کردار شیطان

اے اہل ایمانوں خمر تے جوا جو ہین تہان تہان جو	ہی تیر فالا نوں نجس ایہن سب کم پلید دیواندی

فَاجْتَنِبُوهُ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ ۝	پس پرہیز کرو اسنہین تا تسین خلاصی پاؤ پس احتراز کنید ازوی تا بود کہ شما رستگار شوید
پس ہاں پرہیز کرو تسین ایسے تھین تہاڈا ن خلاصی پاؤ	فاجتنبوہ پرہیز جیل نیڑے نجس نہ جاؤ

إِنَّمَا يُرِيدُ الشَّيْطَانُ أَن يُوقِعَ بَيْنَكُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ فِي الْخَمْرِ وَالْمَيْسِرِ

سوا ایسے نہین جو ارادہ کردا ہے شیطان ایہو ڈالے وچہ میان تساڈے دشمنی تے ویر وچہ خمر تے جوئے دے

جز این نیست کہ میخواہد شیطان کہ بیندازد در میان شما دشمنی و ناخوشی بسبب خمر و قمار

چاہے ٹھیک شیطان جو دشمنی ویر تسانوں وچہ ڈالا جو پی کر خمر جان مست ہوون تا کرن فساد لڑایان	وچہ خمر تے جوئے جو ہین دساون خمر تے جوئے والے تے جوئے وچہ گھر بار ہتاون تان بہی کہنان جتایا

وَيَصُدَّكُمْ عَن ذِكْرِ اللَّهِ وَعَنِ الصَّلَاةِ فَهَلْ أَنتُم مُّنتَهُونَ

تے بند کرے تسانوں یاد اللہ دی تہین تے نماز تہین پس کیا ہو تسین باز آون والے

و باز دارد شمارا از یاد خدا و از نماز پس آیا الحال شما باز ایستادید

تے بند کرے تسان ذکر اللہ تہین ہور نمازان پالنا	پس ہو تسین ہٹے ہٹنے والے سمجھو عقل قیاسو

[illegible]

وَاَطِيعُوا اللّٰهَ وَاَطِيعُوا الرَّسُولَ وَاحْذَرُوا فَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ
فَاعْلَمُوْٓا اَنَّمَا عَلٰى رَسُوْلِنَا الْبَلٰغُ الْمُبِيْنُ

تے فرمانبرداری کرو اللہ دی تے فرمانبرداری کرو رسول دی تے پرہیز کرو پس جیکر منہ موڑو تاں جانو جو اپڑے رسول ساڈے دے سر پہنچا دینا ظاہر ہے

و فرمانبرداری کنید خدا را و فرمانبرداری کنید پیغمبر او را و بترسید پس اگر روگردانید پس بدانید کہ بر پیغامبر ما نیست مگر پیغام رسانیدن آشکارا

تے کرو طاعت رب نبی دی کرو پرہیز حراماں	جے منہ موڑو تاں جانو نبی تے آکھن کھول سناں
سن وچ جامع ابن عمر نبیں با اسناد لیایا	جو گل ہنگر حرام ساڈے سرور ہے فرمایا
وچ دنیا خمر جو پیوے بندہ جو دسرور فرمادی	ہے واجب اد ا پر اس نوں طیبن خبال لیوادی
فر آکھیا طیبن خبال کی جانوں عرق ہو دوزخیاں دا	بی مالک آہوں ابن عمر نبیں وچ جامع آندا
جو نبی کہیا کوئی خمر جے پیوے بن توبہ مرجاوے	اوہ روز قیامت جنت والا خمر نہ ہرگز پاوے
بی ابن عمر نبیں باسناد جو سرور جو فرمایا	ربلعنت کری خمر نوں تی جس پیتا بی جس پیایا
بی وچن ہو در خرید ن لئے بی جو ل اس کہاوے	جو کڈھے خمر کڈھاوے جو چکے تے جو چکواوے

لَيْسَ عَلَى الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ جُنَاحٌ فِيْمَا طَعِمُوْٓا اِذَا
مَا اتَّقَوْا وَّاٰمَنُوْا

نہیں اپر انہاں دے جو ایمان لیائے تے عمل نیک کمائے گناہ وچ اس چیز دے جو کہادھی انہاں جد پرہیز گاری کیتی تے ایمان لیائے

نیست بر کسانیکہ ایمان آوردند و عملہا شائستہ کردند گناہے در آنچہ خوردند چون پرہیز گاری کردند و ایمان آوردند

نہیں گناہ تہناں جو مومن نیک اعمال کمائے وچ خمر جو پیتا اگے جد اوہ ڈری ایمان لیائے	

ربع

وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ ثُمَّ اتَّقَوْا وَّاٰمَنُوْا ثُمَّ اتَّقَوْا وَّاَحْسَنُوْا ؕ وَاللّٰهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِيْنَ ۝

تے کم چنگے کیتے انہاں فر پرہیزگاری کیتی تے ایمان لیاۓ فر پرہیزگاری کیتی تے احسان کیتا تے اللہ دوست رکھدا

وکارہا شائستہ کردند باز پرہیزگاری کردند وایمان آوردند باز پرہیزگاری کردند ونیکوکاری نمودند وخدا دوست میدارد نیکوکاران را

تے چنگے عمل کیتے فر تقوی ہور ایمان دوباری
فر تقوی احسان کیتا رب نیکوکار پیاری

جاں خمر حرام ہویا تد پچھیا پیغمبر تھیں یاران
جو پیش منع تھیں ہوئی سن پیندے ہوئی کی انہاں سیلاران

تا ایہ آیت رب بھیجی اپر تنہاں گناہ نہ کوئی
جو پیش منع تھیں پیتا کھادا سو چہ پکڑ نہ ہوئی

اذا ما اتقوا جدوں بچے شرک تھیں اتے ایمان لیائے
ثم اتقوا فر بچے حرم تھیں دور جو تھیں دہائے

ثم اتقوا فر کل حراماں چھوڑ احسان کمایا
یا اول شرکوں دوم حراموں تریجا شبہوں آیا

شاہ ولی اللہ کہیا مراد جو تقوی نت کماون
نال ایمان تے تقوی جیہڑے ثابت قدم ہو جاون

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَيَبْلُوَنَّكُمُ اللّٰهُ بِشَيْءٍ مِّنَ الصَّيْدِ تَنَالُهٗٓ اَيْدِيْكُمْ وَرِمَاحُكُمْ

اے لوکو جو ایمان لیائے البتہ آزماویگا تسانوں اللہ نال کجھ چیز دے شکار تھیں جو پہنچدے ہیں ہتھ تساڈے

اے مسلمانان ہرآئینہ می آزماید شمارا خداتعالی بچیزے از شکار کہ برسد بآن دستہاۓ شما ونیزہاۓ شما

اے اہل ایمان تسانوں نال شکار خدا آزماوے
جو پہنچن اسنوں ہتھ تساڈے اتے نیزے تیر اوے

لِيَعْلَمَ اللّٰهُ مَنْ يَّخَافُهٗ بِالْغَيْبِ ۚ فَمَنِ اعْتَدٰى بَعْدَ ذٰلِكَ فَلَهٗ عَذَابٌ اَلِيْمٌ

تا جانے اوسنوں جو ڈردا ہی اس تھیں بن ڈٹھے ہی پس جو کوئی حد لنگھی پچھے اس تھیں پس واسطے اس دے عذاب ہے دردوالا

تا معلوم کند خدا کسے اکہ غائبانہ از وی می ترسد پس ہر کہ تعدی کند بعد ازیں پس ویراست عذاب دردہندہ

تا جانے رب جو کہڑا ڈردا ہے اس تھیں بن ڈٹھے
جو کرے تعدی پچھے اس تھیں وکھ عذاب اوہ ڈٹھے

بنا احرام جان آئے مومن سال حدیبیہ والے ۔ وحشی جنگل ڈیریاں اندر آون پہرن اودالے

جھنان بہوں تکن ہنہ سو چھوڑ بچے آنڈے جانوراندی ۔ بھی بہا ہی چالی نال جو پکڑن کتے نال تھاندی

تے نیزیاں نال شکار جو وڈے مارن ٹھکیران ۔ ایہ محرم منع شکار جنگلدا لکھیا وچہ تفسیران

آزماون معنی ظاہر کرن سطبعان بیفرمانان ۔ حاجت رب نہیں آزماون ظاہر باطن دانا

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَقْتُلُوا الصَّيْدَ وَاَنْتُمْ حُرُمٌ ۭ وَمَنْ قَتَلَهٗ مِنْكُمْ مُّتَعَمِّدًا فَجَزَاۗءٌ

اے لوکو جو ایمان لیائے نہ مارو شکار جدتسین احرام والے ہوو تے جو کوئی ماری اوس نون تسان تھین جان کر پس بدلہ ہے

اے مسلمانان مکشید شکار را چون احرام بستہ باشید و ہر کہ بکشد اور ا از شما بالقصد پس واجب ست جزا

اے اہل ایمان شکار نہ مارو وچہ حالت احرامی ۔ جو جان شکار تسان تھین مارے بدلہ بھری خامی

مِّثْلُ مَا قَتَلَ مِنَ النَّعَمِ يَحْكُمُ بِهٖ ذَوَا عَدْلٍ مِّنْكُمْ هَدْيًاۢ بٰلِغَ الْكَعْبَةِ

مثل اس چیز دی جو مارے حیوانان تھین حکم کرن نال اوسدے دو صاحب عدالت دے تسان تھین قربانی بھیجنے والی کعبہ دی

و آن جزا مانند چیزیست کہ اور اکشتہ است از جنس چار پایان حکم کنند بآن دو صاحب عدالت از شما باشد آن

اسدی مثل چار پاسی اس تھین کنون حیوانان ۔ جو حکم کرن دو نیک تسان تھین گھلے ہدی کعبہ نا

اَوْ كَفَّارَةٌ طَعَامُ مَسٰكِيْنَ اَوْ عَدْلُ ذٰلِكَ صِيَامًا لِّيَذُوْقَ وَبَالَ اَمْرِهٖ

یا کفارت ہے کہوا ونا مسکیناندا یا برابر اوسدے روزے تا جو چکھے خرابی کم اپنے دی

یا آن جزا کفارت ست از طعام فقیران یا برابر آن از روزہ تا بچشد جزائے کردار خود

یا بہر کفارت طعام فقیران قیمت مثل شکاری ۔ یا اوس برابر صوم تا چکھے بدلہ اپنی کاری

ہے اختیار جو ترنیہ کمان نہیں کر ویہا وین کٹھیرا ۔ یا مثل شکار حیوان خریدے منصف آکھن جھیرا

ایہ عمر علی عثمان تے ابن عباس تے ابن عمر دا ۔ بہی عبدالرحمن بن عوفون ایہ قول روایت کردا

اہنان شتر مرغ دا اوہنہ تے گورخر دن ہگا وو دیوائی ۔ دنبہ نر گہ کبوتر بکری اینوین قمری بہائی

ایہ ڈی حرم وچ جیکر سے فر حرم فقیران نوں دے
فر نکا ہک ٹیڈی ہر نوں دیوے حرم فقیران
ایہ ڈنڈی جتنہ چاہے تہ ایہ کیہ حاجت حرم نکا کی
تے مالک کہو جو مثل نہ دیوے قیمت کری شکار
تے ابو حنیفہ کہے جو جیب ناہین مثل حیواند
یا اس قیمت دا ان خرید صدقہ کری جی چاہے
یا ہر ادھ ٹوپے کنک دی بدلے ہکہک روزہ رکھی

یا مثل حیواندی قیمت دا ان طعام بازاروں گھنے
یا ہک ٹیڈی بدلے روزہ ہک کیہ تخمیران
اسوچہ نفع فقیران ناہین کیہ جیڈ روانی
اس قیمت دا طعام خریدی صدقہ کری یا ہاری
قیمت کری شکار اس قیمت مل لیے فرباؤ
کنک دی بدلے ادھ ٹوپہ ہر نوں ٹوپہ جیہی آہے
ایہ اہل علم دے قول معالم اندر بغوی لکھے

عَفَا اللّٰهُ عَمَّا سَلَفَ وَمَنْ عَادَ فَيَنْتَقِمُ اللّٰهُ مِنْهُ وَاللّٰهُ عَزِيزٌ ذُو انْتِقَامٍ

معاف کیتا اللہ نے اس تھیں جو گذر گیا جو کوئی پھیر کریگا پس بدلا لویگا اس تھیں اللہ غالب صاحب بدلے دا

عفو کردہ است خدا از انچہ گذشت و ہر کہ دیگر بار کند انتقام گیرد ازوی خدا و خدا غالب صاحب انتقام است

جو اگے منع کرن تھیں گذریا اوہ معاف نکا روا
جو منع کرن تھیں بعد کرے قتل ڈاڈھی مار کھیوے

جو پھیر کرے پس بدلا لیسی اس تھیں رب جبار وں
جو ماروں پچھے پھیر کری اوہ لائق دوزخ تھیوے

أُحِلَّ لَكُمْ صَيْدُ الْبَحْرِ وَطَعَامُهُ مَتَاعًا لَكُمْ وَلِلسَّيَّارَةِ

حلال کیتا گیا واسطے تساڈے شکار دریا دا اتے کھانا اوس دا فائدہ واسطے تساڈے واسطے مسافراں دے

حلال کردہ شد برای شما شکار دریا و خوردن آن تا منفعت باشد برای شما و برای قافلہ

روا شکار تسانوں دریا کھانا ماہی تس اسے
ہر ادھیوان جو آبی پانی دے وچ رہندے
جو پانی سٹیا کنڈے اوپر اوہ طعام ایہاری
یا کہن ماہی شور طعام جو پکر لون رکھاون
حیوان آبی دو قسم اسین یکے تجہی حلال انہاں
مرے بے آفت یا باآفت ہر دو وجہ روای

نفع تساڈے کارن ہے سب سفری جان سکھالی
جو ماریا آپ شکار جو پانی سٹے کھانا کہندے
ایہ ابن عباس تے ابن عمر ابو ہریرہ بیانی
تے صید بحر تے ساری مچھی محرم جائز کھاون
دوسرا سبھی ہور بکری جائز ہر انواعوں
ابو حنیفہ کہے بے آفت مرے حلال نہ بہائی

ف ایہ حدیث روایت کیتی ہے ابوسعید خدری نے ۔ ف ایہ حدیث روایت کیتی ہے ابو ہریرہ رضی نے پیغمبر صلی اللہ علیہ وسلم تھیں ۔ ف اوس شخص نوں کہ محرم ہو کے شکار کیتا مجاہد نے آکھیا ہے عمداً کیتا ہووے بھل کے ۔

کانوں ہور آل اٹھوان چوپائے کتا وڈہن والا
بھی حرم اندر ایہہ پنج جناور مارن نبی بتائے

انہاں پنجاں باجھوں ماریاں جنھی کہن کفارت آوے
کانوں بدلے او تے سب بنایا چار اوہی فرمائے

کنڈ خوک ٹرکھ شینہ چیتا ماریاں نہ شاہ بہراوے
بک گرگ معاف قیاسوں کہن سو چپ ماہ کفارت

بھی گل وریندے ڈوہن والے ہور حدیث کمالا
شافعی کل حرام جناور کرے قیاس عبارت

جَعَلَ اللّٰہُ الْکَعْبَۃَ الْبَیْتَ الْحَرَامَ قِیٰمًا لِّلنَّاسِ وَالشَّھْرَ الْحَرَامَ وَالْھَدْیَ وَالْقَلَآئِدَ ؕ

کیتا ہے اللہ نے کعبہ ایہہ گھر حرمت والا سبب قائم رہنے دا واسطے لوکاں دے تے مہینہ حرمت والا تے قربانی تے قلادے

گردانید خدا تعالےٰ کعبہ را کہ خانہ بزرگوار است سبب انتظام امور مردمان و ماہ حرام را و قربانی را آنچہ در گردن

رب کیتا کعبہ گھر حرمت والوکاں جہت قیامی
وچہ ملک عرب بادشاہ کوئی نت فساد اٹھایاں

بھی حرمت والے ماہ بھی ہدی قلادے کار نظامی
ف لٹ مارن گھر انہاں دا چہ تہیں سمان آیان

مگر بزرگی خانے کعبے امن قائم رہندے
انہاں چونہہ ماہاں وچہ سفر تجارت کھلے لوک کریندے

بھی حرمت والے چار مہینے کسے نوں کجھ نہ کہندے
ہور ہدی قلادہ والیاں نوں اوہ عربی نہ دکھ دیندے

ایہہ کعبے ماہ حرام قلادے بھی ہدی پابند ہو رون
آون جاون گھر جاون لوکاں چین اسرارون

ذٰلِکَ لِتَعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰہَ یَعْلَمُ مَا فِی السَّمٰوٰتِ وَمَا فِی الْاَرْضِ وَاَنَّ اللّٰہَ بِکُلِّ شَیْءٍ عَلِیْمٌ

ایہ واسطے اس دے ہے تا جانو جو اللہ جاندا ہے جو کجھ وچہ آسماناں دے ہے تے جو کجھ وچہ زمین دے تے ایہ جو اللہ ہر شے جانن والا ہے

این برائے آن است کہ بدانید کہ خدا میداند آنچہ در آسمانہا است و آنچہ در زمین است و بدانید کہ خدا

ایس کارن تا جانو ٹھیک جو اللہ سب کجھ جانے
جس کجھ وچہ صلاح بھلیائی اہل زمین آسماناں

ہے جو کجھ وچہ آسماناں تے میاں بھی ہر چیز پچھانے
سو اللہ نوں سبھ بہتر معلم صاحب علم یگاناں

اِعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰہَ شَدِیْدُ الْعِقَابِ وَاَنَّ اللّٰہَ غَفُوْرٌ رَّحِیْمٌ ؕ

جانو ایہہ جو اللہ سخت عذاب والا ہے تے ایہہ جو اللہ بخشنہار مہربان ہے

بدانید کہ خدا سخت عقوبت است و بدانید کہ خدا آمرزندہ مہربان است

واسطے کعبہ اوس دی بلند ہووناہے ۔ تے کعبہ نوں کعبہ کہندے ہین ... جواناں نوں کعب کہندے جو انہاں دا سینہ اُچا ہووے ۔ ف یعنی ایہہ ہے جو اللہ تعالیٰ نے کعبے نوں سبب انتظام دا بنایا ہے وچ کماں دین دنیا دے ۔ کم دین دا حج عمرہ ... تے کم دنیا دا سوداگری نال ... کوئی کسے نوں ... حرمت والے ... انتظام معاش دا ... ف سوداگری

ف ... تے قلادہ ... ہدی ... نوں

جانو ایہ جو اللہ صاحب سخت عذاباں والا ۔ تے ایہ جو اللہ بخشنہارا صاحب مہر الٰہوالا

مَا عَلَى الرَّسُولِ اِلَّا الْبَلٰغُ ۭ وَاللّٰهُ يَعْلَمُ مَا تُبْدُوْنَ وَمَا تَكْتُمُوْنَ ۝

تے نہیں اُپر رسول دے مگر سنیہا پہونچاونا تے اللہ جاندا ہے جو کجھ تسیں ظاہر کردے ہو تے تسیں چھپاندے ہو

نیست بر پیغامبر مگر رسانیدن پیغام خدا سیداند آنچہ آشکارا مے کنید و آنچہ پنہان مے کنید

نہیں رسول اُپر کجھ مگر پہونچاون خوب سنیہا ۔ تے اللہ جانے کرد جو ظاہر کرد جو پنہان چھپا

قُلْ لَّا يَسْتَوِي الْخَبِيْثُ وَالطَّيِّبُ وَلَوْ اَعْجَبَكَ كَثْرَةُ الْخَبِيْثِ ۚ

کہہ نہیں برابر پلید تے پاک اگرچہ خوش لگے تینوں بہتایت پلید دی

بگو اے محمد برابر نیست پلید و پاک واگرچہ در عجب آرد ترا بسیاری پلید

کہہ نہیں برابر پاک پلید حلال حرام جو بالوں ۔ بہتا تینوں خوش لگے تیں بہت پلید جو بابجہ حلالوں

تھوڑا ملے جو شرع موافق پاک حلال چنگیرا ۔ تے بہتا ملے جو شرع خلاف نہ بکر پلید و دھیرا

فَاتَّقُوا اللّٰهَ يٰۤاُولِي الْاَلْبَابِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ ۝

پس ڈرو اللہ تھیں اے صاحب عقلاں دیو تا تسیں خلاصی پاؤ

پس بترسید از خدا اے خداوندان خرد تا رستگار شوید

پس ڈرو اللہ تھیں عقل والیو پاو تداں خلاصی ۔ ایہ شر کی حاجیاں دی حق آئی قصہ جہاں لکھ بیہی

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَسْئَلُوْا عَنْ اَشْيَآءَ اِنْ تُبْدَ لَكُمْ تَسُؤْكُمْ ۚ

اے لوکو جو ایمان لیائے نا سوال کرو چیزاں تھیں جیکر ظاہر کیتیاں جاون وچ اجہاڈے آ ناخوش کرن تسانوں

ای مسلمانان سوال مکنید از ان چیزہا کہ اگر ظاہر کردہ شود حقیقت آنہا پیش شما غمگین کند شمارا

اے اہل ایمان سوال کرو تسیں نبی نوں اوہ شیاں ۔ جو ظاہر کیتیاں جاہن تسانوں برا لگن دل نا میرا

معالم وچہ بخاری وچ اوہناں ابن عباس لیایا ۔ جو مسخری طور نبی نوں بعضے لوکاں سوال الایا

کسے کیہا کہ ابیم ڈاچی وسین کہتے اوہ مقبولا جان اجب حج ہوئی کسے پچھیا ہر سال نون آون		کسے آکھیا باپ میرا ہے کیہڑا ایناں دس سولا تد آیا ایت آئی بعضے ہور سبب تا دن

وَاِنۡ تَسۡـَٔـلُوۡا عَنۡهَا حِيۡنَ يُنَزَّلُ الۡقُرۡاٰنُ تُبۡدَ لَـكُمۡ

تے جیکر سوال کروگے اُنہیں جسوقت اتار یا جاندا ہے قرآن ناظاہر کیتیاں جاونگیاں اسطے تساڈے

واگر سوال کنید ازان وقتے کہ فرود آوردہ می شود قرآن البتہ ظاہر کردہ شود پیش شما

اوہ ظاہر کیتیاں جاسن تساں نوں جی نبی ول لیاوے		تے جر تسین کرو سوال جدان قرآن اتار یا جاوے

عَفَا اللّٰهُ عَنۡهَا ؕ وَاللّٰهُ غَفُوۡرٌ حَلِيۡمٌ

معاف کیتا اللہ نے انہاں سوالاں تہیں تے اللہ بخشنہار تحمل کرنیوالا ہے

عفو کرد اللہ تعالی ازان سوالات وخدا آمرزندہ بردبار ست

تے اللہ بخشنہار تحمل والا اس تہیں ڈرہو تاعمر کیہا یا حضرت بخشو جو کسے سوال الایا تا ہویا معاف ہٹا یا غصہ وچہ معالم لکھے		معاف کیتے رب سوال جو اگلے فیر نہ لیسے کرہو جان لوکاں سوالوں بہت اکا یا حضرت غصہ آیا جو ایہیں قریب ہانے کفروں ادب آداب سکے

قَدۡ سَاَلَهَا قَوۡمٌ مِّنۡ قَبۡلِكُمۡ ثُمَّ اَصۡبَحُوۡا بِهَا كٰفِرِيۡنَ

تحقیق پچھیا سی ایہک گروہ نے اگے تساں تہیں فر ہو گئے نال اوسدے کافر

ہر آینہ سوال کردہ بودند از مثل آن چیزہا قومے پیش از شما باز کافر شدند بآنہا

فر کافر ہوئے نہ عمل کیتا جو بھیجیا حکم الہی		ٹھیک سوال کیتا ہک قوم جو پیش تساں تہیں آہے

مَا جَعَلَ اللّٰهُ مِنۡۢ بَحِيۡرَةٍ وَّلَا سَآئِبَةٍ وَّلَا وَصِيۡلَةٍ وَّلَا حَامٍ

نہیں مقرر کیتا اللہ نے بحیرہ تے نہ سائبہ تے نہ وصیلہ تے نہ حام

مشروع نکردہ است خدا تعالی ہیچ بحیرہ ونہ سائبہ ونہ وصیلہ ونہ حام را

ف بحیرہ وہ جس کا کن چیرن دو کندی ہے تے بحیرہ ڈاچی کن پانی ہے جو بتی چھوان دا جیم سائبہ چھوڑ دیندے سانڈ بنا کے سائبہ دا سا بنی ہے جو لبار اور پراوسکا نہیں لدی ۱۲

تے سوار نہ کر دیندی ہین وصیلہ ... معنی ... ۱۲

عموماً ... سائبہ ... سرا ان حرن دی ... نہیں

نا اللہ حکم بحیرے کیتا سائبہ نہیں بنایا — نہ حکم وصیلے کیتا نہ کوئی حامی اوس بنایا
سُن وچہ معالم ابن عباسوں ڈاچی کہن بحیرا — جو بچہ پنج الوتی جاوے کن دیوں چیر بحیرا
نالدن اسنوں جیت نہ کترن رہ کن ناگہاہ پانی — جے پنجواں بچہ نر ہووے سبہ کہاون مرد زنانی
جے مادی ہووے کن چیرن لس کہلی چہوں خالی — زناں نوں ٹہرہن نہ دودہ پیون لس مرداں جلالی
جے اوہ مری حلال ہووے رل مرد زناں سبہ کہاون — تے سائبہ اوٹھ جوندر من فر سائبہ سانہ بناون
جوین کہن بیمار جو صحت پاوے یا غائب گہر آوے — ناں اوٹھ یا ڈاچی ہیری سائب فارغ ہووے کہاوے
وصیلہ بکری بہیڈ یا دنبی ست سُوگے جدو یائی — جو ستواں نر تا ذبح کرن سبہ کہاون مرد لوکائی
اس مادی کہن وصیلہ جو اس بہائی نال بچایا — اوس دودہ حرام زناں پر جانن گوشت روا نہ پایا
جے مادی ہووے جوڑا تن اسنوں فارغ وچہ اڑدے — جے جوڑا ہووے نر مادہ اوس نہ نوں ذبح نہ کردے
حامی اوٹھ جو ڈاچیاں لتے پاون بچے جائے — دہ سُو جدوے پوترے لدہن لائق آئے
اسنوں حامی کہن جو بہارون اپنی ٹہہ بچائے — نہ ارن چرن نہ گہاہ پانی ہنددیوں کن رسم ٹکائی
جے مرگا گوشت مرد زناں کہاون اسدا سارے — ایہہ بدرسماں پایاں عمرو لہی قرائی مارے
بنی کہیں ڈٹہا اسنوں دوزخ اندر سڑدا — آندراں فرے وہرو ہی ہو بواسدی تہیں کہہ مروا
جو اول سبہ تہیں اسمٰعیلی دین اسے بدلایا — بت بنائے حام بحیرہ سائبہ نام ٹکایا

وَلٰكِنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا يَفْتَرُوْنَ عَلَى اللّٰهِ الْكَذِبَ وَاَكْثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُوْنَ

ایہہ اوہ لوک جو کافر ہوئے جوڑدے این اپر اللہ دے جہوٹہ تے بہتے انہاندے نہیں سمجہ دے

ولیکن کافران دروغ بر خدا مے بندند وبسیاری از ایشان در نمے یابند

ایہہ کافر لوک اللہ پر جہوٹہ طوفان بناون — تے اکثر لوک نہ عقل کرن کجہہ سمجہ سیاہ نہ آون

وَاِذَا قِيْلَ لَهُمْ تَعَالَوْا اِلٰى مَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ وَاِلَى الرَّسُوْلِ قَالُوْا حَسْبُنَا مَا وَجَدْنَا

تے جد کہیا جاندا ہے اوہناں نوں آؤ طرف اس شی دی جو اتاری ہے اللہ نے تے طرف رسول دی آکہندے ہن کافی ہے سانوں اوہ کجہہ جو پایا ہے

وچون گفتہ شود ایشانرا بیائید بسوئے آنچہ فرو فرستادہ است خدا و بسوئے پیغامبر گویند بس است مارا آنچہ یافتیم بران پدران خود را

تاکہیں سانوں اوہ راہ کافی جس پروڈے پائے		آوطرف قرآن نبی جان تہناں آکھیا جائے

اَوَلَوْ كَانَ اٰبَآؤُهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ شَيْئًا وَّلَا يَهْتَدُوْنَ ۰

کیا اگرچہ ہوون باپ دادے انہاں دے ناجاندے کجھ تے ناراہ پاوندے

واگرچہ پدران ایشان ہیچ نمے دانستند وہیچ راہ نمے یافتند

تے ناانہاں آپ ہدایت ڈٹھی تاہی گمراہ جاندی		بھلا لوڑ کجھ نرکہن علموں وڈے باپ انہاندے

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا عَلَيْكُمْ اَنْفُسَكُمْ لَا يَضُرُّكُمْ مَّنْ ضَلَّ اِذَا اهْتَدَيْتُمْ

اے او لوکو جو ایمان لیائے نگاہ رکھو نال اپنیاں نوں ناضرر کریگا تسانوں او شخص جو گمراہ ہویا جدراہ پایا تسے

اے مسلمانان محافظت کنید خویشتن را ضرر نمے رساند شمارا کسے کہ گمراہ شد چون شماراہ یافتہ شدید

نہ قصان پہان کسی گمراہی جان تسیں راہ پر آؤ		اے اہل ایمان خلاف شرع تسیں اپنا آپ بچاؤ

اِلَى اللّٰهِ مَرْجِعُكُمْ جَمِيْعًا فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ ۔

طرف اللہ دی ہے پھر جانا تساڈا سب دا پس خبر دیگا تساں نوں نال اس چیز دی جو آہے تسیں کردے

بسوی خدا است رجوع شما ہمہ یکجا پس خبر دہد شمارا بآنچہ عمل مے کردید

ہے اللہ طرف رجوع تساڈا اسول جا سو ساری
سن وچ ہے عالم ہک دینہ حضرت ابوبکر فرمایا
ایہ جہن اسر بھلیائی منع برائیوں وچ جب ناہین
جان وچ جہن لوک برائی فر نہ تغیر ویکھہ نہ کردے
بہی کہیا جو امر کرو بھلیائی منع کرو برائی
جان سبھے تساڈے غالب ہوسن سخت عذاب کرسی
من ضل مراد جو ذمی مشرک ہور یہود نصارا ے
تے مسلماناں تسیں ویکھہ برائی چپ نہ کرنی آئی

فروہی خبر تساں نوں جو تسیں کردے آہے کاری
ایہ آیت پڑھ لوک تے معنے الٹا دل وچ پایا
ایا الٹی سمجھ نہ سمجھ سنیوم کہندا نبی کدا ہین
رب عام عذاب کری انہاں سبھناں دی نیا ہور حشر دے
نہیں تاں بری کریو رب غالب سخت کرن اوکھیائی
فر نیک تساڈے کرن دعائیں ہول قبول نہ پیسن
گمراہی انہاں دی ضرر تساں نوں جزیہ بھرن بچارے
ہتھاں نال منع زبانوں نہیں تاں دلوں خطائی

ابن عباسؓ کہیا جے لوک قبولن واجب کہنا — جو رد انکار کرن تد اپنا آپ بچا چپ رہنا

بھی وچہ سعالم با اسناد حدیث نبی نہیں لیایا — جو امر بہلیاں منع بریایوں کرو نبی فرمایا

جان دیکھیں شح مطاع جو تنگی دلوچہ حکم چلاوے — وہوی متبعا جو خواہش پیروی کیتے جاوی

و اعجاب کل ذی رای برایہ جو پکڑن خود رائی — تے کم ضروری دیکھیں تار کہہ اپنا آپ بچائی

تے چھوڑیں کم عواماں جیکر اپنا دین سمہالیں — اوہ وقت صبر دا دین نہ چھوڑیں اوکھا سو جالیں

دین کہیں تد مشکل ہوسی جیوں ہتھ وچہ انگیارا — ہا میں بہت اجر پنجاہ اصحاباں ملسی بہارا

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا شَهَادَةُ بَيْنِكُمْ إِذَا حَضَرَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ حِينَ الْوَصِيَّةِ اثْنَانِ

اے لوکو جو ایمان لیائے گواہی درمیان تساڈے جد حاضر ہووے کسی تساڈے نوں موت وقت وصیت دے دو ہین

اے مسلمانان نصاب شہادت درمیان شما وقت وصیت چون برسد یکی از شما موت دو کس اند

اے اہل ایمان گواہی وچہ تساڈے دو شخصاں دی — وقت وصیت جس ویلے کسی حاضر موت ہو جاندی

ذَوَا عَدْلٍ مِنْكُمْ أَوْ آخَرَانِ مِنْ غَيْرِكُمْ إِنْ أَنْتُمْ ضَرَبْتُمْ فِي الْأَرْضِ فَأَصَابَتْكُمْ مُصِيبَةُ الْمَوْتِ

دو ہین صاحب عدل دے تساڈے وچوں یا دو ہور غیر تساڈے تہیں جیکر تسیں سفر کرو وچہ زمین فیر پہنچے تساں نوں

کہ صاحب عدالت باشند از شما یا دیگران از غیر شما اگر شما سفر کردہ باشید در زمین پس رسد بشما مصیبت موت

دو صاحب عدل تساڈے تہیں یا کہے ہور گروہ پرائی — جے وچہ زمین پھر و گئے پہنچے موت مصیبت پائی

تَحْبِسُونَهُمَا مِنْ بَعْدِ الصَّلَاةِ فَيُقْسِمَانِ بِاللَّهِ إِنِ ارْتَبْتُمْ لَا نَشْتَرِي بِهِ ثَمَنًا

بند رکھو اونہاں نوں پچھے نماز دے یعنے عصر دے پس قسم کہاون نال اللہ دے جیکر شک کرو تسیں نہیں خریدا اسیں نال

اگر شک داشتہ باشید باز دارید ایشان را بعد از نماز یعنے نماز عصر پس قسم خورند بخدا کہ نخریم عوض سوگند بخدا

بند رکھو اونہاں بعد نمازوں جیکر شک تساں نوں — تا قسم اللہ دی کرن نہ لیندے عوض اسیں ایہنوں

وَلَوۡ كَانَ ذَا قُرۡبٰى وَلَا نَكۡتُمُ شَهَادَةَ اللّٰهِ اِنَّاۤ اِذًا لَّمِنَ الۡاٰثِمِيۡنَ

اگرچہ ہووے صاحب قرابت نہ لُکائیندا سون گواہی الله دی تحقیق اسین سو وقت البتہ گنہگاران تھین ہوئے

واگرچہ کسیکہ برای نفع او گواہی میدہیم صاحب قرابت باشد و پنہان نمیکنیم گواہی خدا را ہر آئینہ ما از گنہگاران باشیم

اوہ بہادین جو لیش قریبی ہووے تا بہی عوض نہ لیے	نہ شاہدی ربدی سین چہپایئے تا فر عاصی ہوئیے

فَاِنۡ عُثِرَ عَلٰۤى اَنَّهُمَا اسۡتَحَقَّاۤ اِثۡمًا فَاٰخَرٰنِ يَقُوۡمٰنِ مَقَامَهُمَا

پس جیکر خبر ہوئی اپر اس بات دے جو انہان وہان حق ثابت کیتا ہے جہو ٹہ ہتین پس ہور دو شخص کہڑے ہوون جاگہ انہاں دی

پس اگر اطلاع واقع شد بر آنکہ این دو گواہ حاصل کردند گناہی پس باستند دو کس دیگر کہ قرابت قریبہ داشتہ باشند بجائے آنہا

پس جے خبر ہووے انہان کیتا ثابت حق گناہ ہوت	تا کہڑے ہوون دو دوجے شاہد جاگہ انہان گواہون

مِنَ الَّذِيۡنَ اسۡتَحَقَّ عَلَيۡهِمُ الۡاَوۡلَيٰنِ

انہان لوکان تہین جو حق ثابت کیتا ہے اوہر اونہاندے بہت قریبی

از جماعہ کہ مال را حق خود ساخت ہر یکے از دو گواہ دروغ زبر بستی بر ایشان

انہان کنون جو حق تہمان تے ثابت ہو یا جہاون	جو حق دا کیہ بہت قریبی یا اوہی حق داون

فَيُقۡسِمٰنِ بِاللّٰهِ لَشَهَادَتُنَاۤ اَحَقُّ مِنۡ شَهَادَتِهِمَا

پس قسم کہاون نال الله دے البتہ گواہی ساڈی درست تر ہے گواہی انہان دی تہین

پس سوگند خورند بخدا کہ گواہی ما درست تر است از گواہی آن دو

تا قسم الله دی کرن جو ساڈی سچی بہت گواہی	انہان گواہی کنون جا جے جہوٹی دتے آہی

وَمَا اعۡتَدَيۡنَاۤ اِنَّاۤ اِذًا لَّمِنَ الظّٰلِمِيۡنَ

تے نہیں ظلم کیتی اساں تحقیق اسیں سو وقت البتہ ظالمان تہین ہا ۔ و از حد نہ تجاوز کردہ ایم ہر آئینہ ما آنگاہ

تے حدوں اسیں نہ لنگھیے نا فر ظالمان کنوں ہو جائیے
تمیم داری ہور عدی جو بیٹا زید دوویں نصرانی
وچہ شام بدیل بیمار ہویا فر کاغذ اس منگایا
جان سخت بیماری ہوئی تا دوویں ساتھی وصی بنائے
جان ہویا تا ساتھیان پھولیا اسدا رخت جو سارا
جو ترسوی مثقال رپا وچہ کرکے جدا لوکایا
جان انہان پھولیا لدہا کاغذ ہرشے لکھی پائی
تے پچھیا یار اساڈی ڈٹھی چیز اسبابوں کائی
انہان پچھیا کجھ تجارت کیتی انہان کہیا جو ناہیں
انہان آکھیا لمی مرض نہ ہوئی نا کجھ خرچ زیادہ
سب اسباب لکھیا وچہ اسدے سب اسان لیہ آیا
انہان آکھیا سانوں خبر نہ پیالے جو سانوں اپڑایا
ایہ جھگڑا پاس نبی دی لیائے پہلی آیت آئی
جو اسان خیانت کجھ نہ کیتی سبہ کجھ گھر پہنچایا
فر اوہ پیالہ مدت پچھوں دوہاں دی گھر پایا
فر کیتا انکار جو شاہد باجھ نہ منے کوئی
یعنے جو انہان قسمان وچہ الیان خیانت ظاہر ہوئی
اتھے قسم مراد شہادت تھیں جو وارث قسمان پاون
بعد عصر انہان قسم اٹھائی پیالہ نبی ہوڑایا
جو رب رسول دوویں سچ بولے اسان خیانت کیتی
اتھے وارث قسم جو انہان وچہ صیان ہیہ دا دعوی کیتا

اس شان نزول معالم ہور بخاری کنوں لیائے
ایہ شام ولایت چلے تجارت نال بدیل ابیائی
جو مال اسباب اس نال آہا لکھ کاغذ خرجی پایا
تے اکھیوس سب اسباب ہیر اگر میری وچ دیوا ہیج
ہک پیالہ چاندی نقش سونہری پھڑ لیا کرکے پیارا
جان گئے مدینے گھر اسدے وچ سبھ اسباب پہرایا
اوہ پیالہ لکھیا وچہ نہ لدہا گئے عدی ول بہائی
تمیم تے عدی کہیا اس کجھ نہ ویچیا ہرگز بہائی
انہان پچھیا لمی ہوئی بیماری کتنیں خرچ تداہیں
وارث بولے رخت وچوں اسان پایا خط آمادہ
ہک پیالہ روپے وچہ لبھے اس دا وجہ کی آیا
اوہ سبہ کجھ اسان حوالی کیتا رکھ نہیں کجھ لیتا
تا حضرت بعد عصر دے دوہاں رہدی قسم کرائی
تا سر چھوڑ دوہاں نوں تا غیبی علم نہ پایا
جان پچھیا کس خریدا سی اسان شاہد پاس نہ آیا
تا حضرت پاس لیائے ﷺ وحی آیت نازل ہوئی
تا ہور دو شخص جو اقربا میت شاہد ہوون سولی
تا عمرو جو ابن العاص تے مطلب آئے قسم اٹھاون
تمیم داری فر بعد اسلاموں میاں سچ بتایا
فر توبہ استغفار کیتی حمد رب ہدایت دلی
وارث منکر ہوون تاہیں قسم ہے تہاں دتا

ذٰلِكَ أَدْنٰىٓ أَنْ يَّأْتُوْا بِالشَّهَادَةِ عَلٰى وَجْهِهَآ أَوْ يَخَافُوْٓا أَنْ تُرَدَّ أَيْمَانٌ

ایہ بہت نزدیک ہے اس تھیں جو لیاون گواہی اپر وجہ اسدے یا ڈرن تھیں جو ہور بہان جاون قسمان پچھو قسمان انہاندیاں دے

این اسلوب نزدیکتر است تا بیارند گواہی بر وجہ آن یعنی بر وجہیکہ باید در گواہی اوند یا بترسند ازانکہ رد کردہ شود سوگندہا

اقرار کیتا ۱۲ معالم ع قولہ تعالیٰ یا ایہا الذین امنوا شہادۃ بینکم الآیۃ ع دوجی آیت یعنی قولہ تعالیٰ وان عثر الآیۃ ع اوہ میت بدیل نامی مولیٰ آل عمرو بن العاص سہمی ۱۲ مدارک ع یعنی وارث میت دے مدعی آہے مدعی لوون قسم نہیں ولی چاہدی بلکہ مدعا علیہ جو منکر ہوندا ہے اوس نوں ولی چاہدی ہے نال حکم حدیث صحیح دے البینۃ علی المدعی والیمین علی من انکر یعنے گواہ لازم ہیں

بیان

اور مدعی کرنے والے دو سچے قسم چاہئے اپر اوس دے جو انکار کردا ہے وچہ اس قصے دو وارث نوں جو مدعی ہو قسم دتی ہے واسطے جو اوہ مدعا علیہ ہوئے ذلک اشارت ہے

ایتھیں ہے نزدیک جو لیاون چنگی وچہ گواہی
یعنے مدعیاں نوں قسم دیوں وچہ حکمت ایہی

یاڈرن جو قسم انہاندی پچھے قسماں کرن تباہی
جو مدعا علیہ اس خوفوں کرسی سچی قسم جو ہین ہی

وَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاسْمَعُوْا ط وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفٰسِقِيْنَ ؏

تے ڈرو اللہ تھیں تے سنو تے اللہ نہیں ہدایت کردا قوم بدکاراں نوں

وبترسید از خدا و بشنوید حکم او و خدا راہ نمی نماید گروہ فاسقان را

تے ڈرو اللہ تھیں سنو نصیحت جہیڑو ہو بدکاراں | تے اللہ نہیں ہدایت کردا قوماں جو بدکاراں

يَوْمَ يَجْمَعُ اللّٰهُ الرُّسُلَ فَيَقُوْلُ مَاذَآ اُجِبْتُمْ ط قَالُوْا لَا عِلْمَ لَنَا ط

جس دن اکٹھا کریگا اللہ رسولاں نوں پس کہیگا کیا جواب دتے گئے تسیں کہنگے کجھ علم نہیں واسطے ساڈے

یاد کن آن روز کہ جمع کند خدا پیغامبران را پس گوید چہ جواب دادہ شدید شمارا گویند ہیچ دانش نیست مارا

جیدن جمع کریگا رب نبیاں فر کہسی انہاں تائیں | جوکی تساں حکم قبولیا لوکاں کہسن علم اساں نا ہیں

اِنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوْبِ

البتہ توہی ہے جاننے والا غیباں دا

ہر آینہ توئی دانندہ امور پنہانی

ٹھیک توہی ہیں عالم غیباں ہور نجانے کوئی
نہ پچھلی خبر جو ساڈے پچھے کی انہاں عمل کمایا
باسناد بخاری ہے اہوں انس روایت لیا ئی
میں انہاں پچھاناں فر اوہ غائب کیساں یار اوہ
ابن عباس کہیا جو ہول قیامت ہوش لیجاسی
فرا پواہی است کارن دیسن نبی گواہی
ہو ضحع وچہ سوال ہوسی ایہ کارن ٹھہر کفاراں
اوہ کلی علم جوا ے رب دے کرسن عجز نیازوں
ایہ خبر دلی جو نال غرور شفاعت عمل نہ کردی

اساں ظاہر خبر جو ڈٹھا سنیاں باطن خبر نہ ہوئی
نہیں خاتمہ انہاں خبر نہ سانوں تیں سب علم خدایا
جو نبی کہیا کجھ لوک اہت تھیں حوض تے آنسی
کہسن تینوں خبر جو انہاں کیتا پچھے تیرے
اس ہولوں کجھ جواب نہ دیسن ہوش تہاں فر آسی
ایہ وچہ معالم البغوی لکھیا اس پر رحم الٰہی
جو دسو کی انہاں ہنیاں کی خبراں باراں
جو خبر نفاق اخلاص اللہ نوں بیاں خبر نہ رازوں
نہ اذلوں ہے جہ شفاعت نہ دلدی حال گواہی بھردی

إِذْ قَالَ اللّٰهُ يٰعِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ اذْكُرْ نِعْمَتِي عَلَيْكَ وَعَلٰى وَالِدَتِكَ

جد کہیگا اللہ اے عیسے بیٹے مریم دے یاد کر نعمت میری اپر اپنے اتے اپر ماں اپنی دے

آنوقت کہ گوید خدا تعالیٰ اے عیسے پسر مریم یاد کن نعمت مرا بر خویش و بر والدہ خویش

جس دن کہسی اللہ عیسے مریم بیٹے تائین	کر یاد جو نعمت میری تیرے بہی تیں ماں تو عطائین

إِذْ أَيَّدْتُكَ بِرُوحِ الْقُدُسِ تُكَلِّمُ النَّاسَ فِي الْمَهْدِ وَكَهْلًا

تے قوت دتی میں تینوں نال جان پاک دے باتان کرداتوں لوکان نوں وچہ پنگہوڑے دے ہوتے ادہ بڈہا

چون قوت دادم ترا بروح القدس سخن مے گفتی با مردمان در گہوارہ و در حالت سمری

جد میں قوت دتی روح القدسوں تیرے تائین	پنگہوڑے وچہ بہی حال وڈی لوکان سخن لائین

وَإِذْ عَلَّمْتُكَ الْكِتٰبَ وَالْحِكْمَةَ وَالتَّوْرٰىةَ وَالْإِنْجِيلَ وَإِذْ تَخْلُقُ مِنَ الطِّينِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ بِإِذْنِي

تے جد سکہایوم تینوں لکہنا تے علم توریت تے انجیل تے جد پیدا کردا ہیں توں مٹی تہیں مانند صورت جانور

و چون آموختم ترا کتاب و دانش و توریت و انجیل و چون پیدا میکردی از گل مانند شکل مرغ بحکم من

جان تدہ سکہایوم لکہنا علم توریت انجیل تمامی	تے حکم میرے تہیں شکل جناور خاکون کریں گرامی

فَتَنْفُخُ فِيهَا فَتَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِي وَتُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ بِإِذْنِي

پس پہوک ماردا ہیں توں وچہ اوسدے پس ہو جاندا پنکہی نال حکم میرے تے چنگا کردا توں انہا جماندرو تے کوڑہے نال

پس دم میزدی در وے پس مے شد مرغے بحکم من و نیکو میکردی کور مادر زاد را و برص دار را بحکم من

پہر مارین پہوک توں اسوچہ تہیے جناور حکم الاہوں
تے چنگا کریں جماندروا انہان کوہڑی حکم خداؤن

وَاِذْ تُخْرِجُ الْمَوْتٰى بِاِذْنِىْ وَاِذْ كَفَفْتُ بَنِىْٓ اِسْرَآءِيْلَ عَنْكَ اِذْ جِئْتَهُمْ بِالْبَيِّنٰتِ

جد کڈھدا تون مردیانون نال حکم میرے تے جد بند کیتا مین بنی اسرائیل نون تین تھین جس ویلے لیایا تون انہانون معجزے

وچون بیرون می آوردی مردگان را بحکم من وچون باز داشتم شر بنی اسرائیل را از تو آنگاہ کہ آوردی تو دیگر نشان

تے جد بین باز رکھا اسرائیلی قتل تیرے تھین		تے جد تون مردے گوردن کڈھین ندے حکم میرے تھین

فَقَالَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْهُمْ اِنْ هٰذَآ اِلَّا سِحْرٌ مُّبِيْنٌ

پس کہیا انہان لوکان جو کافر ہوئے انہان تھین نہین ایہ مگر جادو ظاہر

پس گفتند کافران از ایشان نیست این مگر سحر آشکارا

جو نہین ایہ مگر جادو ظاہر گفتاران بدکاران		جد معجزے انہان ابس لیایون کہیا انہان کفاران

وَاِذْ اَوْحَيْتُ اِلَى الْحَوَارِيّٖنَ اَنْ اٰمِنُوْا بِىْ وَبِرَسُوْلِىْ قَالُوْٓا اٰمَنَّا وَاشْهَدْ بِاَنَّنَا مُسْلِمُوْنَ

تے جد حکم بھیجیا مین طرف حواریاندی جو ایمان لیاؤ نال میرے تے نال رسول میرے کہیا انہان ایمان آندا اسان تون گواہ رہو

وچون الہام فرستادم بسوی حواریان کہ ایمان آرید بمن وبپیغامبر من گفتند ایمان آوردیم وگواہ باش یا عیسیٰ براینکہ

انہان کہیا جو منیا اسان شاہد رہین مطیع اسین حکم تیرے ہون		جان کیتم حکم حواریان منو مین ہور نبی میرے نون

اِذْ قَالَ الْحَوَارِيُّوْنَ يٰعِيْسَى ابْنَ مَرْيَمَ هَلْ يَسْتَطِيْعُ رَبُّكَ اَنْ يُّنَزِّلَ عَلَيْنَا مَآئِدَةً مِّنَ السَّمَآءِ

جد کہیا حواریان نے اے عیسیٰ بیٹے مریم دا آیا کرسکدا ہے رب تیرا ایہ جو اتارے اپر ساڈے خوانچہ اسمان تھین

چون گفتند حواریان ای عیسیٰ پسر مریم آیا میتواند پروردگار تو کہ فرو فرستد برما خوانے از آسمان

	جد کہیا حواریان اے عیسیٰ بھلا رب تیرا کر سکے جو مائدہ آسمانان تھین بھیجے سانون کھانے پکے	

الربع

الربع

۱؎ جس وقت وحی کیتی اسان طرف حواریان دی یعنی الہام کیتی اسان نے وچ دلان انہاندے ایہ گل تاں نے کہیا ابو عبیدہ نے

منزل ۲

یعنی امر کیتا اسان حواریانون

۲؎ حرف الیٰ زائد ہے تے حواری خواص یار حضرت عیسیٰ علیہ السلام دے سن تے ایہہ [illegible]

اگلیاں تے پچھلیاں سادیاں وچ ہن ہک معجزہ رب تعالیٰ
یعنے اوہ دن عید بنا ئے جس دن مائدہ آوے

اتے روزی دیا سانوں تیں ہیں بہتر روزی دینے والا
تے ہر ہک سا تھیں اگلا پچھلا جو آوے سو کھاوے

قَالَ اللّٰهُ اِنِّیْ مُنَزِّلُهَا عَلَیْكُمْ فَمَنْ یَّكْفُرْ بَعْدُ مِنْكُمْ فَاِنِّیْۤ اُعَذِّبُهٗ

کیہا اللہ نے تحقیق میں اتارنیوالا ہاں اسنوں اپر تساڈے فر جو کوی کفر کرے پچھے استھیں
تساڈے وچوں پس تحقیق میں عذاب کرانگا اوسنوں

گفت خدا من فرود آورندہ ام آنرا بر شما پس ہر کہ از شما کافر شود بعد ازیں پس من تعذیب کنم اورا

اللہ کیہا میں نازل کرساں مائدہ اپر تمہارے
فر جو کافر تھیسی تساں تھیں کراں عذاب کہیا رے

عَذَابًا لَّاۤ اُعَذِّبُهٗۤ اَحَدًا مِّنَ الْعٰلَمِیْنَ۠

ایسا عذاب جو نا عذاب کرانگا اوہ ہک کسے نوں جہاناں تھیں یعنے وچ اس زمانے دے

عذابے کہ تعذیب نکنم آن ہیچ یک را از اہل عالم

اجیہا سخت عذاب جو کراں عذاب ہور کس تائیں
ایہ قصہ وچ معالم بغوی ابن عباس سوں لیایا
فر جو سوال کر دو رب تھیں انہاں ترپہ بچائے
تا مائدہ سوال کیتیو نے رب تھیں مائدہ ملک لیائی
تا عیسے ہیں پوشاک اونالی زاری کر کر رووے
تا خوانچہ سرخ دو بدلیاں تو چہ لعنہ انہاں دسایا
تا عیسے رو کر آکھیا یا رب شاکر اساں ہنائیں
اوہ چیز عجیب جو اگے ایسی چیز نہ کسے دسیائی
عیسے کہیا جو سب تھیں بہتر کھوے نام الاہو لن
تا عیسے وضو کر کے لمی بہت نماز گذاری
اوہ بھی بریاں وچہ نہ کنڈا نا او تے چھلڑ کوئی

سبھ جہاناں وچوں اس کافروں سخت سزائیں
جو ترپہ دینہ روزی رکھو عیسے سبھناں نوں فرمایا
تے کیہا جو کار کیہ دی کیجے کھانا خوب کھوائی
سلمان کیہا جد سوال حواریاں عیسے عرض سنائی
آکھی یا رب آسماناں تھیں مائدہ نازل ہووے
ہک ہیٹھ بدل ہک اپر لتھا اگے حاضر آیا
ایہ مائدہ رحمت کریں نہ فتنہ کریں عذاب سزا ئیں
تے خوشبو خوب عجائب کسی دماغ نہ اگے پائی
شمعون کیہا تون سبھ تھیں اجیے نیک نبی پاک گناہوں
تے رو رو بہت رمال اتاریا ذکر زباں نوں جاری
سر وچہ لون تے سرکہ دم وچہ چربی جاری ہوئی

تے گوناگون دوا اے اوسدے رکھی سبز ترکاری

گہیوں ہاکسی ہور روٹیاں اپر دوہے تے جین قدیدونہ

انہاں آکھیا یا روح اللہ اول توں ہی سنہیں کھائیں

ایہ کھاون اے ہی جہنان بنگیا خوف انہاں دل آیا

تے کہیا جو کھاو رزق مبارک رب دیدو لوں بتانون

اوہ تیراں سو مسکین آہے رج کھادا مرد زنانی

اوہ وکھن جاندے ویکھدیاں ہی نظروں نجات ہوئی

انہیاں ہنڈیاں ہین پران فقیر غنی رب کیتے

فر چالی روز ہمیشہ اتری روٹی ویلے آوے

جاں سایہ ڈہلے دوپہروں مائدہ اوڈ چڑہے آسمانی

فر وحی کیتا رب عیسیٰ دے ول مائدہ غنی نہ کھاون

تا غنیاں ایہ گل بری منائی وسواساں وچہ ولے

کہن ایہ مائدہ حق نہیں آسمانوں کیونکر آوے

جو شرط کیتا میں اول جو اس تہیں کافر تھیوے

تاں عیسیٰ کہیا جو کرین عذاب تا بندیاں واہ نکالی

فر تری سے تریہ مرد انہاں بتہیں سنے نال نہ ماندے

اوہ اگلیاں اہا توجہ کیتیاں دوڑ کراں جہیڑے

تے خوک عیسیٰ ول وکہن سوون کرن طواف دوالے

اوہ رووں ہیر ہاون اکھیں ہو سوار بولیا جاوے

تے روٹیاں نال پنج زیتون آہا مک روٹی اپر کاری

عیسیٰ کہیا جو قدرت رب تیں ہے ایہ فضل مزیدولہ

عیسیٰ کہیا پناہ اللہ دی میں نا ایہ کہا وان ناہیں

تا عیسیٰ انہیاں کوڑھیاں لے لیاں بھکھیاں سد بلایا

تے دو جیاں کارن فتنہ آفت ہوا ایہ ابتلا نوں

تے مچھلی ثابت جوین لتھی فر اللہ چڑھ ہی آسمانی

جنہاں کھادا صحت پائی دکھہ آزار نہ باقی کوئی

اوہ جنہاں نہ کھادا پچھون تاون کیوں نہ حصے لیتے

مرد زناں رل غنی فقیر ہی چھوٹا وڈا کھاوے

ویکھدیاں فر غائب ہووے قدرت رب تعالیٰ

اوہ مسکیناں محتاجاں دہ توں غنی نہ ہیڑے جاوے

آپ نیوں وچہ شک ہی لوگ بہتیرے شکیں پائے

فر وحی دوبارہ رب دی طرفوں عیسیٰ دے ول جاوے

میں سخت عذاب کراں تس جو اوہ ہور نہ کسی کچھ وے

جو بخشش کریں عزیز حکیماں ہیں پروا نکالی

فجری خوک شکل بن اٹھے لوک وکہن گونہ کہاندے

لوک عیسیٰ ول آئے دوڑی روو ہا اوہ دو ہیرے

جاں عیسیٰ انہاں بلاوے سراں ہلاون رووں نالے

تر دو نہ جیوے کوئی فیر سبہ وچہ عالم لیا وے

وَاِذْ قَالَ اللّٰهُ يٰعِيْسَى ابْنَ مَرْيَمَ ءَاَنْتَ قُلْتَ لِلنَّاسِ اتَّخِذُوْنِيْ وَاُمِّيَ اِلٰهَيْنِ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ

تے جد کہیگا اللہ اے عیسیٰ بیٹے مریم دے کیا توں کہیا ہا واسطے لوکاں دے جو پکڑو مینوں تے ماں میری نوں معبود سوا اللہ دے

و یاد کن آنوقت کہ گوید خدا اے عیسیٰ پسر مریم آیا تو گفتی مردمان کہ خدا گیرید مرا و مادر مرا بجز اللہ تعالے

ف عیسیٰ نے ... مچھلی ... روٹیاں نے ... زیتون ... سرکہ ... لوکاں ... خاصیت ... رب تعالیٰ ... ہیں ... حاشیہ ... ف

تنبیہ

مضمون عیسیٰ علیہ السلام نے ... رجوع اللہ ... دیناں دیاں نہیں ... آخرت ... علیہ السلام نے ... دنیا آخرت دیاں نہیں ... قدرت ... فضل اپنے نہیں ... واللہ اعلم

ف عیسیٰ نے قیامت نوں کہنا ... انت قلت للناس ... ف

جد کہے خدا عیسیٰ کہیا توں آکھیا لوکاں تائیں	جو میں اتے ماں نوں میری معبود بناؤ رب بن سائیں
انہوں ہن ظاہر باطن معلم لگ نہ کائی	ایہ سوال نصاریاں جھڑکاں کارن جہناں ججھ لنگھائی
بی ہکارن جو عیسے لوکاں کر اقرار سناوے	میں ہندہ ٹھیک تا جھوٹھ نصاریاں ظاہر ہا ہر آوی
جاں عیسیٰ حکم سنے ایہ کنبن جوڑ جسے دے ساری	تے ہر ہڈہ والوں لہو جاری ہو یوس ڈردی مارے

قَالَ سُبْحٰنَكَ مَا يَكُوْنُ لِيْٓ اَنْ اَقُوْلَ مَا لَيْسَ لِيْ بِحَقٍّ

کہے گا پاکی ہے تینوں نہیں واسطے میرے ایہ جو بولاں اوہ جو نہیں واسطے میرے حق

گوید پاکی یاد میکنم ترا نسزد مرا کہ بگویم آنچہ لائق من نیست ✽

عیسے کہے جو پاکی تینوں ایہ گل لائق میںنوں	جو آکھاں اوہ جو حق نہ میرا خاص خدائی تینوں

اِنْ كُنْتُ قُلْتُهٗ فَقَدْ عَلِمْتَهٗ ؕ تَعْلَمُ مَا فِيْ نَفْسِيْ وَلَآ اَعْلَمُ مَا فِيْ نَفْسِكَ ؕ

جے میں ہوندا میں کہیا اوہ تحقیق البتہ توں ہا ہوندا اوہنوں تُوں جاندا ہیں جو وچ جیو میرے دے ہے تے نہیں جاندا میں جو وچ

اگر گفتہ باشم این قول پس تو تحقیق دانستہ باشی آنرا میدانی آنچہ در ضمیر من ہست و نمیدانم آنچہ در ضمیر تست

اِنَّكَ اَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوْبِ ۝	البتہ توں جانن والا غیباں دا ہے
	ہر آئینہ تو دانندۂ امور پنہانی ✽
جے کہندا میں تیں معلم ہوندا دلدی اتے توں جانے	تے میںنوں جیہڑی بیت نہ معلم توں رب غیب پچھانے

مَا قُلْتُ لَهُمْ اِلَّا مَآ اَمَرْتَنِيْ بِهٖٓ اَنِ اعْبُدُوا اللّٰهَ رَبِّيْ وَرَبَّكُمْ ۚ

نہیں کہیا میں انہاں نوں مگر جو کجھ امر کیتا سی تیں میںنوں نال اوسدے ایہ جو بندگی کرو اللہ دی پ جیہڑا میرے تے رب اپنے دی

نگفتہ ام با ایشان مگر آنچہ فرمودہ بودی مرا آن کہ پرستید خدا را پروردگار من و پروردگار شما

ناکہیو میں انہاں مگر جو میںنوں کہنا توں فرمایا	جو پوجا کرو اللہ دی مالک میرا ایہی بتلان آیا

وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيْدًا مَّا دُمْتُ فِيْهِمْ ۚ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِيْ كُنْتَ اَنْتَ الرَّقِيْبَ عَلَيْهِمْ ؕ

تے آہا میں اوپر انہاں دے شاہد جد تائیں رہا انہاں وچ پس جد اٹھا لیا توں میںنوں تا آہا توں ہی نگہبان اوپر انہاں دے

و بودم بر ایشان نگہبان مادامیکہ بودم میان ایشان پس وقتیکہ برگرفتی مرا تو بودی نگہبان بر ایشان

قال الله هذا يوم ينفع الصادقين صدقهم

تے ہیساں اپر تہاں ہیں شاہد جد لگ وچہ ہیں آیا	جاں مینوں تدہ اٹھایا فر توں حافظ پاک الاہا
وَاَنْتَ عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ شَہِیْدٌ	تے توں اپر ہر شے دے نگہبان ہیں۔
	وتو بر ہمہ چیز نگہبانی
تے توں ہیں ہر شے اپر شاہد حافظ یار خدایا	توں سب اعمال بندیاں دا شاہد ہر دا حافظ آیا

اِنْ تُعَذِّبْهُمْ فَاِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَاِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَاِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِیْزُ الْحَكِیْمُ

جیکر عذاب کریں انہانوں پس ٹھیک اوہ بندے تیرے ہیں جیکر بخشیں انہانوں پس تحقیق توں غالب حکمتوں والا ہیں

اگر عذاب کنی ایشان را پس ایشان بندگان تو اند واگر بیامرزی ایشان را پس توئی غالب استوار کار

جے کریں عذاب انہانوں پس تحقیق اوہ بندے تیرے	تے جو انہاں بخشیں پس توں غالب حکمت ہر کم گہیرے
یعنی مراد توں مالک ہیں جو کریں عذاب کفار نوں	جو اہل ایمان انہاں نہیں بخشیں توں غالب کاران
یعنی جو اہل کفر نوں بخشیں کجھ نقصان نہ تیرا	جو رحمت بخشش حکمت تیری ہر شے اپر گہیرا
سن وچہ معالم مسلم ساہوں با اسنادلیائے	جد ایہ دو آیتاں پڑہ کر ساڈے سرور ہتھ اٹھائے
ہک ایہ آیت ہور سورہ ابراہیم دی قصے والی	رب انہن اضللن کثیرا تیک رحیم سمھالے
فر یار خدایا امت میری امت یار خدایا	رو رو عرض سنایا جبرائیل پیغام لیایا
جو مالک تیرا جانے پچھے توں کیوں ہیار رووین	تا حضرت کی حقیقت جبرائیل پوچھائی او لکھوین
تا اللہ حکم کیتا جبرائیلا اکھ محمد تائیں	میں تینوں راضی کر ساں امت طرفوں نا غم کھائیں

قَالَ اللّٰهُ هٰذَا یَوْمُ یَنْفَعُ الصّٰدِقِیْنَ صِدْقُهُمْ لَهُمْ جَنّٰتٌ تَجْرِیْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ

کہیگا اللہ ایہ دن ہے جو نفع کریگا سچیاں نوں سچ انہاں دا واسطے انہاں دے بہشت ہیں چلدیاں ہیں تلے انہاں دے نہراں

گوید خدا کہ این روز یست کہ نفع کند راستان را راستی ایشان ایشان را باشد بہشتہا میرود زیر آن جویہا

	کہے خدا ایہ اوہ دن جو سچ نفع کرے سچیاراں	
	انہاں کارن باغ بہشتاں چلدیاں ہیٹھ انہاں دے نہراں	

خٰلِدِيْنَ فِيْهَآ اَبَدًا رَضِىَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوْا عَنْهُ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ

نت رہن گے وچہ اوسدے ہمیشہ راضی ہویا اللہ انہاں تھیں تے راضی ہوئے اوہ اس تھیں ایہہ ہے مراد پاؤنا وڈا

جاودان درآنجا ہمیشہ خوشنود شد خدا از ایشان و خوشنود شدند ایشان از خدا و ہمیت رستگاری بزرگ

اوہ جنت وچہ ہمیشہ رہسن ربانہاں تھیں راضی	تے راضی جو اوہ اس تھیں ہے ایہ فوز عظیم فیاضی

لِلّٰهِ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا فِيْهِنَّ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيْرٌ

واسطے اللہ دے ہے بادشاہی آسماناں دی تے زمین دی تے جو کجھ وچہ انہاں دے ہے تے اوہ اوپر ہر شے دے قادر ہے

خدائے راست بادشاہی آسمانہا و زمین و آنچہ در آنہاست ۔ او بر ہمہ چیز تواناست

ملک خدا آسمان زمین تے جو کجھ وچہ انہاں دے	تے اوہ ہر شے اپر قادر اجر ویسی عملاں دے

سُوْرَةُ الْاَنْعَامِ مَكِّيَّةٌ وَّهِىَ مِائَةٌ وَّخَمْسُوْنَ اٰيَةً وَّعِشْرُوْنَ رُكُوْعًا

سورہ انعام بمکہ نازل شد و این یکصد و پنج و شصت آیت است و از ابن عباس مروی است کہ

مگر شش آیت ازان بمدینہ آمدہ وما قدروا اللہ تا سہ آیت و قل تعالوا اتل تا لعلکم تتقون۔

ایہ سورت ہکی رات اکٹھی سگے نازل ہوئے اوہ ملک پڑھسن تسبیحاں تے تحمیداں حمد ربانہاں جو ہنوں پڑھے نبی فرمایا ستر ہزار فرشتے	ستر ہزار فرشتے نال جو ہو ہاں وہ ہام انہوہی نانہی پیا وچہ سجدے پڑھ تسبیح کرے شکر اہاں اس کا سن اوہ کرن دعائیں ہکدینہ رات فرشتے

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِيْمِ

اَلْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِىْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ وَجَعَلَ الظُّلُمٰتِ وَالنُّوْرَ

سب تعریف واسطے اللہ دے جس نے پیدا کیتے آسمان تے زمین تے بنائے انہیرے تے چانن

ستایش آن خدائے راست کہ آفرید آسمانہا و زمین را و پیدا کرد تاریکیہا را و روشنی

هور انہیرے چانن حکمت قدرت نال بنائے	سب تعریف اللہ نوں جس آسمان زمین اپائے

ثُمَّ الَّذِیْنَ کَفَرُوْا بِرَبِّهِمْ یَعْدِلُوْنَ ۝

فیر اوہ لوگ جو کافر ہوئے نال رب اپنے دے برابری کردے ہین

باز کافران با پروردگار خویش برابر مے کنند یعنی معبودان باطل را

جیہڑے کجھ بھی نا کرسکن عقل ہین کجھ ڈھوران تے نور ہکو اسلام جو چانن سدھا راہ الٰہی تے سورہ اسرا آخر آیت ختم توریت بنجانون	فر بھی کافر نال اللہ دے کرن برابر ہوران ظلمات جمع دا لفظ جو بہتے راہ کفر گمراہی کعب کہے احبار جو پہلی آیت ایہ توراتون

هُوَ الَّذِیْ خَلَقَکُمْ مِّنْ طِیْنٍ ثُمَّ قَضٰۤی اَجَلًا ؕ وَ اَجَلٌ مُّسَمًّی عِنْدَهٗ ثُمَّ اَنْتُمْ تَمْتَرُوْنَ ۝

اوہ ہے جس نے پیدا کیتا تسانوں مٹی تھیں فیر مقرر کیتی اجل تے ہک اجل مقرر کیتی گئی ہے پاس اسدے یعنے قیامت فر تسیں شک کردے ہو

اوست آنکہ بیافرید شما از گل باز مقرر کرد وقت مرگ را و مدتے معین ہست نزدیک او باز شما شک مے کنید

تے اجل معین ہے تس اگے فر تسان شک پائے جو موتوں پچھے حشر تائیں تس علم خدا ا ستعالی ہک موت اجل ہک حشر تائیں ہر وچہ عالم پایا جو قاطع رحم ہووے بدکار تا دنیا عمر گھٹاون جمع خطاب اولاد جو اوسدی اصل مٹی تھیں آیا	ہے اوہ حاکون تسیں اپائے مہلت فیر ٹھرائی پہلی مہلت موت بندے لگ دوجی برزخ والی ابن عباس کہیا ہر بندے دو دو اجلان آیان جو نیک ہووندی رحم کرے تس مہلت عمر ودھاون خَلَقَکُمْ مِّنْ طِیْنٍ یعنے آدم خاک اوپایا

وَهُوَ اللّٰهُ فِی السَّمٰوٰتِ وَ فِی الْاَرْضِ ؕ یَعْلَمُ سِرَّکُمْ وَ جَهْرَکُمْ وَ یَعْلَمُ مَا تَکْسِبُوْنَ

تے اوہ ہے معبود سچا وچہ آسماناں دے تے وچہ زمین دے جاندا ہے ہولی بولنا تسا ڈا تے اچی پکارنا تسا ڈا تے جاندا ہے جو تسیں کماندے ہو

واوست خدا یعنی متصرف فرمان روا در آسمانہا و در زمین میداند پنہان شما و آشکار شما و میداند آنچہ

جانے ہیبت پکار تسادی جو تسان عمل کمایا	تے اوہ معبود سچا اسماناں وچ زمین بھی آیا

وَمَا تَاْتِيْهِمْ مِّنْ اٰيَةٍ مِّنْ اٰيٰتِ رَبِّهِمْ اِلَّا كَانُوْا عَنْهَا مُعْرِضِيْنَ

تے نہیں آوندی انہانوں کائی نشانی نشانیاں رب انہاندیاں تھیں مگر ہوندے ہین اس تھیں منہ موڑنوالی

ونمی آید بکافران ہیچ نشانہ از نشانہائے پروردگار ایشان الا ازان روگردان شدند

مگر ایہ کافر نگے اس تھیں کردے روگردانی	ناں آوے انہاں نشانی معجزہ قدرت رب نشانی
ہاکہن مراد قرانوں آیت سن کافر منہ پھیرے	جیوں شق القمر جیں چڑھیا ہور نشان بہتیرے

فَقَدْ كَذَّبُوْا بِالْحَقِّ لَمَّا جَآءَهُمْ ۚ فَسَوْفَ يَاْتِيْهِمْ اَنْۢبٰٓؤُا مَا كَانُوْا بِهٖ يَسْتَهْزِءُوْنَ ۝

پس تحقیق جھوٹھایا انہاں حق نوں یعنے محمد یا قرآن جد آیا انہاں نوں پس البتہ آونگیاں انہانوں

خبراں اس چیز تھیں جو آہے نال اس چیز دے ٹھٹھے کردے

پس ثابت شد کہ ایشان بدروغ نسبت کردند سخن راست را چون بیامد بایشان پس خواہد آمد بایشان

جزائے آنچہ بودے مسخرہ میکردند

جد آون انہاں خبراں جس چیزوں ٹھٹھے پاندے	پس ٹھیک جھٹایا حق انہاں جد آیا پاس تہناندے
انہاں نوں دنیا وچ دکھالے بدر الدر وز بدر دے	دین اسلام قرآن نبی نوں کافر ٹھٹھے کردے
بہی بعد نبی اصحاباں نوں ملے جگو چہ و ستم کہایں	بہی جنگ احزاب حنین بہی مکے فتحاں جابجائیں

اَلَمْ يَرَوْا كَمْ اَهْلَكْنَا مِنْ قَبْلِهِمْ مِّنْ قَرْنٍ مَّكَّنّٰهُمْ فِى الْاَرْضِ مَا لَمْ نُمَكِّنْ لَّكُمْ

کیا نہیں ڈٹھا انہاں جو کتنے ہلاک کیتے اساں اگے انہاں تھیں قرن ہے مقدور دتا سی اساں انہانوں

وچ زمین دے اوہ جو نہیں مقدور دتا اساں تسانوں

آیا ندیدہ اند کہ چہ قدر ہلاک کردہ ایم پیش از ایشان از امتہا کہ استقرار دادہ بودیم ایشانرا در زمین آنقدر کہ

ڈٹھا انہاں جو کتنیاں صدیاں اگے اساں اٹھا یاں | جنہاں دولت شاہیاں دتیاں سن اساں جو اونہاں نا ہاں

وَاَرْسَلْنَا السَّمَآءَ عَلَیْهِمْ مِّدْرَارًا وَّجَعَلْنَا الْاَنْهٰرَ تَجْرِیْ مِنْ تَحْتِهِمْ

تے بھیجیا سی اساں اسمان یعنی بدل اپر اونہاں دے پے درپے وسنے والا تے کیتیاں اساں نہراں چلدیاں ہیٹھ انہاں دے

وفرستادہ بودیم باران بر ایشان پے درپے ریزندہ و پیدا کردیم جوئہا میرفت زیر ایشان

تے بھیجے مینہ اسماناں انہاں اوپر جھڑیاں دے ہاراں | تے کیتیاں نہراں ہیٹھ انہاں دے چلدیاں بہت بہاراں

فَاَهْلَكْنٰهُمْ بِذُنُوْبِهِمْ وَاَنْشَاْنَا مِنْۢ بَعْدِهِمْ قَرْنًا اٰخَرِیْنَ۝

پس ہلاک کیتا اساں انہاں نوں نال گناہاں انہاندیاں دے تے پیدا کیتا پچھے انہاں دے گروہ دوسرا

پس ہلاک کردیم ایشانرا بگناہان ایشان و پیدا کردیم بعد از ایشان امتے دیگر یعنے مردمان دیگر

فیر مار گوایا اساں انہاں نوں بہاروں تہاں گناہاں | تے پیدا کیتا مگر انہاں نہیں لوکاں ہور گناہاں

وَلَوْ نَزَّلْنَا عَلَیْكَ كِتٰبًا فِیْ قِرْطَاسٍ فَلَمَسُوْهُ بِاَیْدِیْهِمْ لَقَالَ الَّذِیْنَ
كَفَرُوْۤا اِنْ هٰذَاۤ اِلَّا سِحْرٌ مُّبِیْنٌ

تے جیکر اتار دے اسیں اپر تیرے کتاب یعنی لکھیا ہویا وچ کاغذ دے پس ٹولدے اوسنوں نال ہتھاں اپنیاں دے
البتہ کہندے اوہ جو کافر ہوئے نہیں ایہ مگر جادو ظاہر

واگر فرو فرستادیم بر تو نوشتہ در ورقی پس مساس میکردند آنرا بدست خود میگفتند کافران نیست این مگر جادو ظاہر

تے جے اسیں اپر تیرے گھلدے کاغذ دے وچ لکھیا
جنہاں نصیب ہدایت ناہیں انہاں نہیں جانے
نضر تے نوفل ہور عبداللہ پاس نبی دے آئے
مگر جاں اسماں نوں لکھی ہوئی کتاب لیاویں

تاں ہتھاں نال ٹولن کافر آکھن جادو دیکھیا
جو اکھیں ویکھن نہیں ٹوہن ناہیں کفر کماندے
آکھن جو توں اساں سناویں ساڈا شبہ ہٹائے
تے نال فرشتے شاہد آون چار مقرب ساویں

اوہ بن گواہ جو توں ہیں نبی تے ایہ کتاب ربانی
تد ایہ آیت نازل ہوئی ویکھ معالم جا تی

وَقَالُوا لَوْلَا أُنزِلَ عَلَيْهِ مَلَكٌ ۖ وَلَوْ أَنزَلْنَا مَلَكًا لَّقُضِيَ الْأَمْرُ ثُمَّ لَا يُنظَرُونَ

تے کہیا انہاں کیوں نہ اتاریا گیا اوہدے اتے فرشتہ تے جیکر اتاردے اسیں فرشتہ البتہ فیصل ہو جاندا کم فیر نہیں ڈھل دتی جاندی

وگفتند کافران چرا نہ فرو آوردہ شد بر پیغامبر فرشتہ واگر فرو فرستادیم فرشتہ را البتہ بانجام رسانیدہ شدی کار ایشان باز مہلت دادہ نہ شوند

تے کہن کیوں اسپر ملک آوے ظاہر اساں وکھاوے یعنی جیونکر طور قدیموں ملک عذاب لیاوں	جے آوے ملک تاں جھگڑا مکے فرکوئی ڈھل نہ پاوے جد ملک عذاب دا سیاون کارن مہلت فیر نہ پاون

وَلَوْ جَعَلْنَاهُ مَلَكًا لَّجَعَلْنَاهُ رَجُلًا وَلَلَبَسْنَا عَلَيْهِم مَّا يَلْبِسُونَ

تے جیکر کردے اسیں اوہنوں فرشتہ البتہ کردے اوہنوں مرد تے البتہ شبہ ڈالدے اسیں اوپر انہاں دے جو شبہ کردے ہین

واگر میگردیم آن فرستادہ را فرشتہ لازم میشد کہ کنیمش مرد وہر آئینہ مشتبہ میکردیم بر ایشان آنچہ الحال اشتباہ

جے کردے اسیں رسول فرشتہ صورت مرد وچ دے یعنی ملائکہ دسدے بشر وچ صورت نبی وسیاوے	تے شبہ انہاں نوں ہوندا جو کجھ ہن ایہ شبہ کریندے تے صورت نبیاں شبہ نوں ہین جونکر ہن انسان آوے

وَلَقَدِ اسْتُهْزِئَ بِرُسُلٍ مِّن قَبْلِكَ فَحَاقَ بِالَّذِينَ سَخِرُوا مِنْهُم مَّا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ

تے البتہ ٹھٹھا کیتا گیا نال پیغامبراں دے اگے تیں تھیں پس گھیر لیا انہاں نوں جو مسخری کردے انہاں تھیں اس چیز نے جو اس دے نال اوہ ٹھٹھا کردے

وہر آئینہ تمسخر کردہ شد بہ پیغامبران پیش از تو پس فرود آمد بہ تمسخر کنندگان از ایشان جزای آنچہ بآن تمسخر می کردند

تے تیتھوں اگے رسولاں اگلیاں نال سبھی لوکاں ٹھٹھو کیتے	پس گھیر لیا مسخری والیاں نوں اس ٹھٹھے بدلے لیتے

قُلْ سِيرُوا فِي الْأَرْضِ ثُمَّ انظُرُوا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُكَذِّبِينَ

کہہ سیر کرو وچ زمین دے پھر ویکھو کیوں ہویا انجام جھوٹ دے والیاں دا

بگو سیر کنید در زمین باز نظر کنید چگونہ شد آخر کار دروغ دارندگان

کہ تسیں سیر کرو وچہ دھرتی فیر نظر خود کرہو | کوین انجام جھوٹھاون والیاں ہویا تسیں بہی ویکھو

قُلْ لِّمَنْ مَّا فِي السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ؕ قُلْ لِّلّٰهِ ؕ كَتَبَ عَلٰى نَفْسِهِ الرَّحْمَةَ ؕ

توں کہہ واسطے کس دے ہے جو کجہ وچہ آسماناں دے تے زمین دے ہے کہہ واسطے اللہ دے ہی لکھی ہے اس نے اپر آپ دے مہربانی

بگو کراست آنچہ در آسمانہا و زمین ست بگو خدا راست لازم کرد بر خود مہربانی

توں آکھ جو کس دا ملک جہڑا وچہ آسمان زمین دے کائی
کہہ خاص اسے دا آپ اتے لکھ رحمت ذمے لائی

اس آیت وچہ رغبت دلی روگرداناں تائیں
جو کرن رجوع اوس ول وڈی رحمت وہ سائیں

جو جھب پکڑ نہ کرے گناہوں ویکھہ کرے نت ٹالا
جو اس ول کرے رجوع تلے ہے اوہ توبہ قبولن والا

ابوہریرہ تھیں باسناد حدیث نبی فرمائی
جاں پیدا کر چکا رب خلقت لکھہ کتاب ٹکائی

اوہ پاس اللہ دے عرش اپر ہے ایہ کجھ وچہ لکھایا
جو رحمت میری تائیں غلبہ غضب میرے تے آیا

ان رحمتی سبقت غضبی دوم روایت بنائی
جو رحمت میری غضب میرے تھیں ودہ کر غالب آئی

بہی ابوہریرہ تھیں باسنا جو پیغمبر فرمایا
جو اللہ دی سو رحمت تھیں اک حصہ تھلے آیا

جن انسان حیوان پتنگے کیڑے ہور پرندی
مہر محبت الفت اس تھیں آپس وچہ کریندے

بہی ماواں فرزنداں پر شفقت اثر اوسے دا آیا
تے ہک گھٹ سو رحمت رب روز قیامت حبت ٹکایا

بہی باسناد بخاری اہوں عمر خطاب بتاوے
جو قیدی پاس نبی دے آئے اک عورت گھبراوے

شیروں ہندی تھن اوسدا اوہ دوڑی فری وچارے
جتھے لڑکا ویکھے پکڑے دودھ چکھاوے پیارے

اوہ سینے نال لگاوے پیاروں ویکھہ نبی فرمایا
جو دسو ایہ زن بچہ اپنا چاہے اگ تے پایا

یاراں کہیا لگدی چاہئے کدی نہ اگ وچہ پاوے
نبی کہیا رب مہربان یا تیرا اس تھیں زیادہ آوے

لَيَجْمَعَنَّكُمْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ لَا رَيْبَ فِيْهِ ؕ اَلَّذِيْنَ خَسِرُوْٓا اَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ ۝

البتہ اکٹھے کریگا تسانوں طرف دن قیامت دے جو نہیں شک وچہ اوسدے جنہاں نے گواچھڈیا اپنیاں جاناں نوں پس اوہ نہیں ایمان لیاؤندے

البتہ جمع کند شمارا در روز قیامت ہیچ شک نیست در آن آنانکہ زیان کردند در حق خویشتن پس ایشان ایمان نمی آرند

[Marginal handwritten note:] ع الی اسی ... ایہ مضمون ... البتہ جمع کریگا ... تاںوں وچہ قبراں ... ماویں معالم التنزیل ... والیاں خواری ... گناہاں گوں عذاب ... پس تسیں عبرت ... نصیحت حاصل کرو ... محمد حسین

اوہ کرسی جمع تسانوں روز قیامت شک کوئی جنہاں آپنی گھاٹا دتا سو ل ایمان نہ لیاون سوئی

وَلَهُ مَا سَكَنَ فِي اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ

تے واسطے اوسدے ہے جو کجھ آرام کردا ہے وچ رات دن تے دینہ دے تے اوہ سننے والا جانن والا ہے

و او راست آنچہ ساکن شد در شب و روز و اوست شنوا دانا

تے اوسدا ملک جو وستے ٹہیرا اندر رات دیہاندے تے اوہ سب سن تے جانن والا جانے راز دلاں دے

قُلْ أَغَيْرَ اللَّهِ أَتَّخِذُ وَلِيًّا فَاطِرِ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ وَهُوَ يُطْعِمُ وَلَا يُطْعَمُ

کہہ بھلا بغیر اس دے پکڑاں میں دوست جو پیدا کرنیوالا ہے آسماناں دا تے زمین دی اتے اوہ کھواندا ہے تے نہیں کھلایا جاندا

بگو آیا دوستی گیرم بجز خدا پیدا کنندہ آسمانہا و زمین و او رزق میدہد و رزق داده نمیشود

کہہ با جھ اوہدے یار پکڑاں جس انبر دہرت بنائی اوہ روزی نت کھوائی تا اوہ کدی کھوایا جائے

قُلْ إِنِّي أُمِرْتُ أَنْ أَكُونَ أَوَّلَ مَنْ أَسْلَمَ وَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْمُشْرِكِينَ

کہہ تحقیق میں امر کیتا گیا ہاں ایہ جو ہوواں میں اول اوہ شخص جو مسلمان ہویا تے نہ ہو ہرگز شرک کرنیوالیاں وچوں

بگو ہر آئنہ من امر کردہ شدہ است مرا کہ باشم نخستین مسلمانان و گفتہ شد کہ مباش البتہ از مشرک

کہہ امر کیتا رب مینوں ہوواں مہرے مسلماناں
جاں کہیا کفار محمد جی ہن دین پوان ول آ وین
تد ایہ آیت آئی ویکھہ معالم ہور عباسی

تے مول نہ ہو وین کنوں شریک کرنیدیاں پیغمبراں نوں
اسیں دولت دے زنان کرا بے عزت شاہی داوین
ولی شراد خدا معبود ہی مددگار لکھیا اسی

قُلْ إِنِّي أَخَافُ إِنْ عَصَيْتُ رَبِّي عَذَابَ يَوْمٍ عَظِيمٍ

کہہ تحقیق میں ڈردا ہاں جیکر بے فرمانی کراں رب اپنے دی عذاب دن وڈے تھیں

بگو ہر آئنہ من میترسم اگر نافرمانی پروردگار خود کنم از عذاب روز بزرگ

کہیں قرآن جو پیغمبر بانی رب اپنے دی کرسان	جے غیر اللہ نوں پوجاں سخت عذاب قیامت جرسان

مَنْ يُّصْرَفْ عَنْهُ يَوْمَئِذٍ فَقَدْ رَحِمَهٗ ؕ وَذٰلِكَ الْفَوْزُ الْمُبِيْنُ

جو کوئی ہٹایا جاوے اس تھیں اس دن پس البتہ مہربانی کیتی اوہ اس تے ایہے مراد پانا ظاہر

ہر کہ عذاب باز داشتہ شود از وی آن روز پس مہربانی کرد خدا بر وی ہمین است مطلب یابی ظاہر

جو شخص بچایا اس تھیں اس دن بیشک اوہ رحمت پائی	تے ایہو بچن عذابوں اس دن ظاہر فوز ایہا ای

وَاِنْ يَّمْسَسْكَ اللّٰهُ بِضُرٍّ فَلَا كَاشِفَ لَهٗۤ اِلَّا هُوَ ؕ وَاِنْ يَّمْسَسْكَ بِخَيْرٍ فَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَیْءٍ قَدِيْرٌ

تے جیکر لگاوے تینوں اللہ کجھ تکلیف نہیں کوئی کھولنے والا اس دا سوا اس دے تے جے لگاوے تینوں بھلیائی

تاں اوہ ہر شئے اُتے قادر ہے

واگر سختی رساند خدا بتو پس نیست دفع کنندہ آن را مگر او واگر نعمت رساند بتو پس او بر ہمہ چیز توانا است

جے تینوں کجھ لگاوے اللہ اس نوں کون ہٹاوے	تے جے تنہ بھلا کرے اوہ ہر شئے قادر کر جو بھاوے
ابن عباس نوں آکھیا نبی وچ لیا دے	جو نبی کہیا رکھ یاد اللہ نوں تینوں اوہ بچاوے
رکھیں یاد اللہ نوں اگے لئے اوسنوں پاویں	وچ نرمی حال تکھیاں رہنوں سختی نفع اٹھاویں
جان ہنگیں منگ اللہ تھیں چاہیں خلاص نہ پاویں	جو کجھ لکھیا ہوسی ہن سکھے قلم دو بارے
جے ساری خلقت نفع پہنچاونا چاہے تینوں	جو رب لکھیا سو ہوسی کتنا زور لگاون
جے کوشش کرن ضرر دیونی تیں جو رب لکھیا ناہیں	اوہ سوا دکھ پہنچا سکن تیں جو سولاون اینویں

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهٖ ؕ وَهُوَ الْحَكِيْمُ الْخَبِيْرُ

تے اوہ ہے غالب اُپر بندیاں اپنیاں دے تے اوہ ہے غالب حکمت والا خبر دار

و اوست غالب بالائی بندگان خود و اوست دانا آگاہ

تے اوہ ہر غالب بندیاں اپنیاں اُپر کر موجب ہے	تے اوہ ہر حکمت والا سب اوس خبر ان ٹوٹے ناہیں

قُلْ اَیُّ شَیْءٍ اَکْبَرُ شَهَادَةً ؕ قُلِ اللّٰهُ شَهِیْدٌۢ بَیْنِیْ وَبَیْنَكُمْ ۟ وقف

کہہ کہیڑی چیز بہت وڈی ہے گواہی وچوں کہہ اللہ ہی گواہ درمیان میرے تے درمیان تساڈے

بگو چہ چیز عظیم تر است در باب شہادت بگو خداست اظہار کنندہ است میان من و میان شما

توں آکھ جو کیہڑی وڈی چیز گواہی وچ اعتبار دی
خدا بگو والیان کہیا محمد لیا توں شاہد کوئی
جو اسان ڈٹھا کوئی جیہڑا تینوں سچا جانے
تا ایہ آیت رب گھلی بچہ انہاں کیدی وڈی گواہی

کہہ اللہ شاہد اسان تساں وچ جسنوں خبر سنجاروں
جو کہو توں حق رسول اللہ اکرے تسلی سوی
اسان اہل کتابوں پچھیا نا کوئی تینوں حق پچھانے
جے کہن جواب تا بہتر نہیں تا آکھ جواب آپ الہی

وَاُوْحِیَ اِلَیَّ هٰذَا الْقُرْاٰنُ لِاُنْذِرَكُمْ بِهٖ وَمَنْۢ بَلَغَ ؕ

تے وحی کیتا گیا ہے طرف میری ایہ قرآن تا ڈراواں تساں نوں نال اوسدے تے جسنوں پہونچیا

و وحی کردہ شد بسوی من این قرآن تا بیم کنم شما را بآن و بیم کنم آن را نیز کہ قرآن باو برسد

تے وحی کیتا میرے ول اللہ ایہ قرآن گرامی
یعنی جسنوں پہونچے ملکیں وچ قیامت تائیں
جو لوکاں تئیں پہونچاوین نہیں توڑے ہکا آیت
تے جو کوئی جان پچھان میری سر جھوٹھ حدیث بناوے
بیبی بن مسعود وں باسناد جو سرور خود فرمایا
جو سخن میرا سن یاد کرے فر خوب اگاں سمجھاوے
مقابل آکھو سن بلیغ جو کروے فکر معانی

تا اس دے نال ہیں تساں ڈراواں ہی جس پہنچیا نامی
ابن عمر نہیں باسناد جو کہیا پیغمبر سائیں
تے اہل کتابوں کم حدیثاں نہیں گناہ شکایت
اوہ جا ہک اپنی دوزخ اندر ٹھیک تیار کراوے
جو اس بندے نوں تازہ خوش رکھ توں بار خدایا
سُنی غیر فقیہ جو یاد رکھے فر افقہ نوں پہونچاوے
جو سنے قرآن گویا اس سنیاں نبی نوں وچ کہہ بانی

اَئِنَّكُمْ لَتَشْهَدُوْنَ اَنَّ مَعَ اللّٰهِ اٰلِهَةً اُخْرٰی ؕ قُلْ لَّاۤ اَشْهَدُ ۚ

بھلا تسیں گواہی دیندے ہو ایہ جو نال اللہ دے معبود ہور ہین کہہ میں نہیں گواہی دیندا

آیا شما اثبات مے کنید کہ با خدا ہستند خدایان دیگر بگو من اثبات نمے کنم

کیا تسین گواہی دیندے اللہ نال ضا ہور آئے | توں آکھ نہ مین ایہ دیاں گواہی تسین شیطان ہو لائے

قُلْ إِنَّمَا هُوَ إِلٰهٌ وَّاحِدٌ وَّإِنَّنِيْ بَرِيْٓءٌ مِّمَّا تُشْرِكُوْنَ ۝

توں کہہ سوا اسدے نہیں جو اوہ معبود ہکلا ہے تے تحقیق مین بیزار ہاں اس چیز تیں جو تسین شریک بناندے ہو

بگو جز این نیست کہ او خدا ایگانہ ہست و ہر آئینہ من بیزارم از آنچہ شما شریک مقرر مے کنید

کہہ اس بن ہور نہ گل جو اللہ ہے معبود ہکلا | مین ٹھیک بیزار اہناں تیں جو تسین کرو شریک سوا

اَلَّذِيْنَ اٰتَيْنٰهُمُ الْكِتٰبَ يَعْرِفُوْنَهٗ كَمَا يَعْرِفُوْنَ اَبْنَآءَهُمْ

اوہ لوک جو دتی اساں انہاں نوں کتاب پچھاندے ہیں اوس نوں جویں پچھاندے ہین پتران اپنیاں نوں

آنانکہ ایشاں را کتاب دادہ ایم می شناسند حقیقت این قول را یعنے کلمہ توحید چنانکہ می شناسند پسران خود را

جہاں دتی اساں کتاب پچھانن سچ محمد تائیں | جویں پچھانن پتران اپنیاں شک شبہ کجھ ناہیں

اَلَّذِيْنَ خَسِرُوْٓا اَنْفُسَهُمْ فَهُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ ۝

جہاں گھاٹا دتا جاناں اپنیاں نوں پس اوہ نہیں ایمان لیاوندے

آنانکہ زیان کار شدند در حق خویشتن ایشان ایمان نمی آرند

جہاں گھاٹا دتا اپنے تائیں اوہ نہ مومن ہوندے | رب کھہ گھر جنت کے دوزخ وچ کیتا ہر ہر بندے

جو کافر اوہ گھر جنت لیندے مومن اہل ایماناں | تے موہناندی گھر دوزخ والا کافراں نوں خسراناں

وَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اَوْ كَذَّبَ بِاٰيٰتِهٖ ۭ اِنَّهٗ لَا يُفْلِحُ الظّٰلِمُوْنَ

تے کون ہے بہت ظالم اس شخص تیں جو جوڑے اپر اللہ دے جھوٹھ یا جھٹلاوے آیتاں اسدیاں نوں تحقیق نہیں خلاصی پاندے ظالم

و کیست ستمگار تر از کسیکہ بربست بر خدا دروغ را یا بدروغ نسبت کرد آیات او را ہر آئینہ رستگار نمی شوند

تے کون ہے ظالم وڈا اس تھیں جو رب تے جھوٹھ بناوے
یا آیتاں اوس جھوٹھا دے ظالم لوک نجات نہ پاوے

وَيَوْمَ نَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ثُمَّ نَقُولُ لِلَّذِينَ أَشْرَكُوا أَيْنَ شُرَكَاؤُكُمُ
الَّذِينَ كُنتُمْ تَزْعُمُونَ ۝

تے جس دن اسیں سبہ اکٹھے کرانگے ایہناں نوں سبہ نوں فر کہانگے انہاں نوں جو شرک کردے آہے
کتھے ہین شریک تساڈے جو آہے تسیں دعوے کردے

و یاد کن آنروز کہ حشر کنیم ایشانرا ہمہ یکجا باز گوئیم شرکا نرا کجا اند آن شریکان شما کہ ایشانرا بظن اثبات میکردید

تے جس دن سبہ اکٹھے کرینگے جیہڑے شرک جو کردے	کتھے ہین شریک تساڈے ظن جنہاں تسیں دھردے

ثُمَّ لَمْ تَكُن فِتْنَتُهُمْ إِلَّا أَن قَالُوا وَاللَّهِ رَبِّنَا مَا كُنَّا مُشْرِكِينَ

فر نہ ہووے گا بہانہ انہاں دا مگر ایہو جو کہنگے قسم ہے اللہ رب ساڈے دی نہیں آہے اسیں مشرک

بعد ازان نباشد عذر ایشان مگر آن کہ گویند قسم بخدا پروردگار ما کہ مشرک نہ بودیم

فر کجھ نہ ہوسی عذر او نہاندا مگر جو کہسن سارے	ہے قسم اللہ دی رب جو ساڈا شرک نہ ہو کنا کو
فتنے کنوں مراد جواب یا عذر بہانہ آیا	بہی معنے آزمائش دے فتنے معنے عشق بہی پایا
تاہ سدن عشق محبت بتاں پیران عبیرا تہے	اہو نتیجہ ویسی کرسن صاف انکار نتا ہے
جو دلوچہ کہم سوارن والے شافع دلون بنائے	اسدن ہو بیزار انہاں تہیں سبہ انکار لیائے

انظُرْ كَيْفَ كَذَبُوا عَلَىٰ أَنفُسِهِمْ ۚ وَضَلَّ عَنْهُم مَّا كَانُوا يَفْتَرُونَ ۝

ویکھ کویں جھوٹھ بولی اپر جاناں اپنیاں دے تے گم ہو یا انہاں تہیں جو آہے جھوٹھ جوڑدے

بنگر چگونہ دروغ گفتند بر خویشتن و گم گشت از ایشان آنچہ افترا میکردند

ویکھ کویں انہاں جھوٹھ الایا اپر اپنیاں جاناں	تے گم ہو یا انہاں تہیں جو انہاں جوڑیا جھوٹھ شیطاناں
یعنے کوڑ بہانہ کیتا دنیا شرک کمتے	تے بہل گئے انہاں بت بلائیں سارے کم دے گئے

وَمِنْهُم مَّن يَسْتَمِعُ إِلَيْكَ ۖ وَجَعَلْنَا عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ أَكِنَّةً أَن يَفْقَهُوهُ وَفِي آذَانِهِمْ وَقْرًا ۚ

تے بعض انہاں تہیں او ہی جو کن دہر دا ہے طرف تیری تے کیتے ہین اساں اپر دلاں انہاندے پردے مت سمجھ لین اسنوں تے

واز ایشان کسی ہست کہ گوش می نہد بسوی تو و پیدا کردہ ایم بر دل ایشان پردہا تا نہ فہمند آنرا و در گوش ایشان گرانی را

بعض انسان تہہ کن و ہرن اسان دی لتی پردی لائی
ابو سفیان تے ابو جہل ہور نضر ولید امیہ
بن حرب ۱۲ بن حارث ۱۲ بن مغیرہ بن خلف
ایہ سنن قرآن نبی ول آئے سنکر فیر سدھائے
نضر کہیا میں کجھ نہ سمجھیا ہلدے ہوٹھ دسیاون
ابو سفیان کہیا میں کجھ سمنیاں جو سچ الاوے

جو تیرا کہیا نہ سمجھن بھی مچ کناں بوجھ لگائے
بھی عتبہ شیبہ پت ربیعہ بھی پت خلف ابیا
پچھن نضر کی کہے محمد کہیا سنکر اسیں آئے
ہن جوین کہانیاں قصاں سناوان لعج بن ایہ جاتی جاوو
ابو جہل کہیا کر ہوش نہ سنی منیاں ہوت دسیاوو

وَاِنْ يَّرَوْا كُلَّ اٰيَةٍ لَّا يُؤْمِنُوْا بِهَا ۭ حَتّٰٓي اِذَا جَاۗءُوْكَ يُجَادِلُوْنَكَ

جیکر ویکھن اوہ سب نشانیاں ناہ ایمان لیاون نال انہاندے تا بجدیکہ جدآون تیرے پاس جھگڑدے

واگر بہ بینند ہر معجزہ ایمان نیارند بآن تا وقتیکہ بیایند پیش تو سکابرہ کنان با تو

جے ویکھن معجزے سبھ جو ہنگن ہرگز منن ناہیں | تا جد آون جھگڑا کردے تیرے پاس کداہیں

يَقُوْلُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْٓا اِنْ هٰذَآ اِلَّآ اَسَاطِيْرُ الْاَوَّلِيْنَ

کہندے ہین اوہ لوک جو کافر ہوئے نہیں ایہ مگر کہانیاں اگلیاندیاں

گویند این کافران نیست این مگر قصہ ہای پیشینان

کہن اوہ لوک جو کافر جو نگر بولیا نضر ہتھیارا | نہیں ایہ مگر کہانیاں اگلیاں لوکاں کروکنارا

وَهُمْ يَنْهَوْنَ عَنْهُ وَيَنْــــَٔــوْنَ عَنْهُ ۚ وَاِنْ يُّهْلِكُوْنَ اِلَّآ اَنْفُسَهُمْ وَمَا يَشْعُرُوْنَ

تے اوہ منع کردے ہین اُتھیں تھوں رہندے ہین اُتھیں تے نہیں ہلاک کردے مگر جاناں اپنیاں نوں تے ناہیں سمجھدے

وایشان منع می کنند از متابعت او و دور می شوند از متابعت او و ہلاک نمی کنند مگر خویشتن را و نمی دانند

تے اُتھیں منع کرن ایہ لوکاں دور بھی اُتھیں ہندے
پیروی نبی تھیں لوکاں ہکو ابو جہل سن یاران
بانبی نوں کوئی دکھ نہ ہووے آپ ایمان نہ لیاوے
جیہڑا اُتھیں سوہناے اوہ دیہ محمد سانوں

نہ کرن ہلاک سوا خود جاناں سمجھ نہ سول دہر ہندی
ہک کہن ایہ ابو طالب دے حق جو کردا منع کفاران
رل سردار آئے گل آکھن لے ہک جوان جو بھاوے
اس کہیا میں تیرا اپنا کارن مارن دیاں لتاں نوں

تاڈو اپترین بے پالان عقل گیا گھنہ . بیرا
اس کہیا جو خوف نہ عار قریشیان تاہین سلم تیلون

بنی کیہا ہو موسن چاچا شافع بنان مین تیرا
پر تین تہین شرہاوان لیکان جدانگ تیکین جیوان

وَلَوْ تَرٰٓى اِذْ وُقِفُوْا عَلَى النَّارِ فَقَالُوْا يٰلَيْتَنَا نُرَدُّ وَلَا نُكَذِّبَ بِاٰيٰتِ رَبِّنَا

ز کانے سکے دیکہین تون جسو تہیری جاونگر اپر اگدی پس کنگو اکاشکر اسین پہیر جایی تے نا جہٹلایون آیتیان ہ اپنے دیا نیون

و تعجب کنی اگر بہبینی ایشان را وقتیکہ بازداشتہ شوند نزدیک آتش پس گویند ای کاش باز گردانیدہ شویم
پس بدروغ نسبت نکنیم آیات پروردگار خویش را

وَنَكُوْنَ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ ۝

تے ہو جایی اسین ایمان لیاون والیان تہین
وشویم از مسلمانان

ے دیکہین جہان ٹہرای جاسن کافر اگ کنارے
تے تیتیان ہاکہ آنہیو دیان فرکدی جہوٹنگیے ناہین

نا کہسن ہے کوین مڑ جایی فر ہو من بنیے سلدے
یعنی سر کتابان بدیان میٹے دلون تدا ہین

بَلْ بَدَا لَهُمْ مَّا كَانُوْا يُخْفُوْنَ مِنْ قَبْلُ ۚ وَلَوْ رُدُّوْا لَعَادُوْا لِمَا نُهُوْا عَنْهُ

بلکہ ظاہر ہوگیا و سطو انانا ندہو کجہ آہے چہپاندی لگے استہین تے جیکر موٹرہ جاون البتہ مڑجاون طرف
اس چیزدی جو منع کیتے گیے مین استہین

نہ بلکہ ظاہر شد ایشان را جزای آنچہ می پوشیدند پیش ازین یعنے جزائے عقائد باطلہ را واگر
باز گردانیدہ شوند البتہ رجوع کنند بسوی آنچہ منع کردہ شیدند ازان

بلکہ ہویا تہنان ظاہر جو کم اگے انسان چہپایا

جو موڑی جاہن تا کرن اوہی کم سنہ جہنان پہیر آیا

وَاِنَّهُمْ لَكٰذِبُوْنَ ۝

تے تحقیق اوہ البتہ جہوٹے ہین
وہر آینہ ایشان دروغ گویانند

تے شک اہین اوہ جہوٹے کہن جو نامر کفر کملیے

جو دنیا طرف ہہا دن سانون ہو من بن جاییے

وَقَالُوْٓا اِنْ هِىَ اِلَّا حَيَاتُنَا الدُّنْيَا وَمَا نَحْنُ بِمَبْعُوْثِيْنَ ۝

تے کیہا انہان نہین اے مگر زندگانی ساڈی دنیا والی تے نہین اسین اٹہائے جاونوالے
وگفتند نیست ہیچ حیات مگر زندگانی این جہان و نیستیم ما برانگیختگان

تے کُھس نہیں فر جیسن مگر ایہ دنیا دی زندگانی — تے نہیں اسین فیر اٹھائے جاندے قول کفار اندا انی

وَلَوْ تَرٰۤى اِذْ وُقِفُوْا عَلٰى رَبِّهِمْ ؕ قَالَ اَلَيْسَ هٰذَا بِالْحَقِّ ؕ قَالُوْا بَلٰى وَرَبِّنَا ؕ

تے کاش کے ویکھیں توں جس وقت کھلے کیتے جاونگے اگے رب اپنے دے کہیگا بھلا نہیں ایہ حق کہنگے البتہ ہے قسم رب ساڈے دی

و تعجب کنی اگر ببینی آنگاہ کہ باز داشتہ شوند بحضور پروردگار خویش گوید خدا آیا این درست نیست
گویند آری درست قسم پروردگار ما

جد ویکھیں جد ہان کھلا رے جاسن رب اگے فرماوے — بھلا حق نہیں ایہ کہسن آہو قسم ربی اساں آوے

قَالَ فَذُوْقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْفُرُوْنَ ۧ

فرماویگا پس چکھو عذاب سبب اسدے جو آہے تسیں کفر کردے

گوید بچشید عذاب را بسبب آنکہ کافر بودید

رب کیسی خر چکھو ہنڑ عذاب کفر دی بار ون — کیسے موقف حشر انکار کرن کیسے موقف کفر اقرار ون

قَدْ خَسِرَ الَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِلِقَآءِ اللّٰهِ ؕ حَتّٰۤى اِذَا جَآءَتْهُمُ السَّاعَةُ بَغْتَةً

تحقیق ٹوٹا پایا انہاں لوکاں جھوٹھا بولے ملنا اللہ دا تاجس وقت آئی انہاں نوں قیامت اچانچک

بتحقیق زیانکار شدند آنانکہ بدروغ نسبت کردند ملاقات خدا را تا آنگاہ کہ بیاید بایشان قیامت ناگاہ

ٹھیک نقصان پایا انہاں جنہاں رب دا ملن جھوٹھا یا — تاجد وقت قیامت اچانچیت انہاں نوں آیا

قَالُوْا يٰحَسْرَتَنَا عَلٰى مَا فَرَّطْنَا فِيْهَا ۙ وَهُمْ يَحْمِلُوْنَ اَوْزَارَهُمْ عَلٰى ظُهُوْرِهِمْ ؕ

کہنگے ای افسوس سانوں اپر اس چیز دے جو تقصیر کیتی اساں وچہ اوسدے تے اوہ اٹھاونگے بھار اپنے اپر پٹھاں اپنیاں دے

گویند ای پشیمانی ما بر تقصیر ما در باب قیامت و ایشان بردارند بارہا خویش ابر پشت ہا خویشتر

کہسن ہے افسوس اساں جو سوچ گزران پا یا — تے اپنے بھار اٹھاسن اپر کنڈاں بری کمایاں

الَا سَآءَ مَا یَزِرُوْنَ ؀	خبردار بری چیز ہے جو بھار چاندے ہین آگاہ شوید بد چیزے ست آنچہ بر میدارند
خبردار ہے بری چیز جو کافر بھار اٹھاون جان مومن قبرون نکلو اگون سوہنا شخص ہک آوے کر کہے پچھانے ہینون ہانا مومن کہے جو نا ہین ہین دنیا اندر کیتی تہرے اپر بہت سواری تے کافرون بد شکل بے ہک بد بو سخت ڈراوے اوہ کہے مین عمل پلیدہ تیرا ہان تین پر کران سواری جیونکہ اس آیت وچ ایہہ حال کفار بتایا	اوہ عمل برے بد شکل بنا کر اپر تہنان چڑھاون خوشبو خوش صورت خوشبو لس آوے سخن الاوے اوہ کہے مین نیک عمل ہان تیرا اٹھیرہ مین پر پورا ہین فر آیت سورہ مریم آخر شاہد اتہہ گذار ی آکہے نہ پچھاتا مینون اوہ انکار لیا وے جو دنیا وچ اٹھایو م تینون مدت بہت گذاری ایہ محی السنۃ سدی کولون وچ معالم لیایا

وَمَا الْحَیٰوۃُ الدُّنْیَآ اِلَّا لَعِبٌ وَّلَھْوٌ ط وَلَلدَّارُ الْاٰخِرَۃُ خَیْرٌ لِّلَّذِیْنَ یَتَّقُوْنَ ط اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ ؀

تے نہین جیانی دنیا دی مگر کھیڈ تے مشغولہ تے البتہ گھر آخرت دا بہتر ہے واسطے اونہاں دے جو پرہیزگاری کردے ہین بھلا فر نہین عقل کردے ہو

ونیست زندگانی دنیا مگر بازی و لہو و ہر آئینہ سرای آخرت بہتر است متقیان را آیا در نمی یابید

تے نہین جیانی دنیا مگر ان بازی کھیڈ ایہا ئی	تے عاقبت بہتر متقیا نون کیون بتان ہوش نہ آئی

قَدْ نَعْلَمُ اِنَّہٗ لَیَحْزُنُکَ الَّذِیْ یَقُوْلُوْنَ فَاِنَّھُمْ لَا یُکَذِّبُوْنَکَ

تحقیق جاندے ہان اسین جو البتہ اوہ غمناک کردا ہے تینون جو کجھ ایہ کہندے ہین پس تحقیق اوہ نہین جھوٹھا ندے تینون

ہر آئینہ میدانیم کہ اندوہگین میکند ترا آنچہ ایشان میگویند پس ہر آئینہ ایشان بدروغ نسبت نمیکنند ترا

تحقیق اسانون معلم جو اوہ تینون غم وچ پاون	جیہڑے سخن کہن اوہ پس اوہ تینون نان جھوٹھاون
وَلٰکِنَّ الظّٰلِمِیْنَ بِاٰیٰتِ اللّٰہِ یَجْحَدُوْنَ ؀	ایہہ ظالم لوگ نال آیتان اللہ دیاندے انکار کردے ہین ولیکن این ستمگاران آیات خدا را انکار میکنند

ایہ ظالم آیتاں ربدیاں نال انکار لیاون
اخنس پچھیا ابوجہل تھیں ہن کوئی ہور نہ سُندا
ابوجہل کہیا ہیں قسم خدا اوہ سچا ٹھیک ایہا ای
پر اساں نہ مَنیاں اسکا رن جو اوہ کرسی سرداری
بھی کعبے دی ربانی دار الندوہ دی خزانی
بھی ہکدیا ابوجہل نے آکھیا سرورعالم تائیں
ایہ پر آ ہیں جھوٹھا ہے جو توں آکھیں رب تھیں آیا

ابوجہل تے اخنس ملے ہکلے بغوی ایہ فرماون
دسیں سچ محمد کیہا سچا جھوٹھا بندا
اوہ بولے سچ نہ سنیاں تھیں جھوٹھ عمر وچہ بہائی
بنو قصی ملے جہنڈا اہو سقایت ساری
بنوقصی بھی نساں ملی ہاسلوی تھیں رہی بہن چہائی
اسیں تہمت جھوٹھ نہ دیندے تینوں سچو سچ بتائیں
تد ایہ آیت آئی وچہ معالم لکھیا سدا پایا

وَلَقَدْ كُذِّبَتْ رُسُلٌ مِّنْ قَبْلِكَ فَصَبَرُوْا عَلٰى مَا كُذِّبُوْا وَاُوْذُوْا حَتّٰٓى اَتٰىهُمْ نَصْرُنَا ؕ

تے البتہ ٹھیک جھوٹھائے گئے پیغمبر اگے تیں تھیں پس صبر کیتو نے اپر اوسدے جو جھوٹھائے گئے تے دکھ دتے گئے تلجوائی انہاں نوں
و ہر آئینہ بدروغ نسبت کردہ شد پیغامبران پیش از تو پس صبر کردند بر تکذیب خویش و رنجانیدہ شدن خویش تا
تے ٹھیک جھوٹھائے گئے پیغمبر اگلے صبر کیتو نے | اپر جھٹلانے دکھ جرنے تا اساں مدد آیونے

وَلَا مُبَدِّلَ لِكَلِمٰتِ اللّٰهِ ۚ وَلَقَدْ جَآءَكَ مِنْ نَّبَاِى الْمُرْسَلِيْنَ ۝

تے نہیں کوئی بدلاون والا سخناں اللہ دیاں نوں تے ٹھیک آیا تینوں بعض خبراں پیغمبراں دیاں
و نیست ہیچ تغیر دہندہ وعدہ ہائے خدا را و ہر آئینہ آمدہ بتو بعض خبر پیغمبران
تے کوئی نہیں جو وعدے رب دے سو قع تھیں بدلائی | تے ٹھیک تینوں کجھ قصے بعض رسولاں گھلیاں آئی

وَاِنْ كَانَ كَبُرَ عَلَيْكَ اِعْرَاضُهُمْ فَاِنِ اسْتَطَعْتَ اَنْ تَبْتَغِيَ نَفَقًا فِى الْاَرْضِ

تے جیکر بھارا ہویا ہے اپر تیرے منہ موڑنا انہاں دا پس جے کرسکدا ہیں توں ایہ جو طلب کریں سرنگ وچہ زمین دے
و اگر گراں شدہ باشد بر تو روگردانی ایشان پس اگر مے توانی کہ بجوئی سوراخے در زمین
تے جیکر بھار ہویا تیری پر موہنہ موڑن کفاراں | تا جے کرسکیں ڈھونڈہیں سرنگ ہیں وچہ شہر اراں

أَوْ سُلَّمًا فِي السَّمَاءِ فَتَأْتِيَهُم بِآيَةٍ ۚ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَجَمَعَهُمْ عَلَى الْهُدَىٰ

یا پوڑی وچ اسمانانؔدی پس لیاویں تیں انہانوں معجزہ تے جیکر چاہندا اللہ البتہ کٹھا کردا انہانوں اُپر ہدایت دے

یا نردبانے در آسمان پس بیاری پیش ایشان معجزہ واگر خواستے خدا جمع ساختے ایشانرا بر ہدایت

یا پوڑی وچ آسمان دے ہرن فرلیاویں معجزہ کوئی

جے اللہ چاہے کرے کٹھے سدھی راہ پر سوئے

فَلَا تَكُونَنَّ مِنَ الْجَاهِلِينَ

پس ہرگز نہ ہوتوں ناداناں تھیں

پس مباش از جاہلان

تاناہوہرگز توں ندانان موضع وچہ بتادو

ایسا معجزہ نال ہے نت خلقت اوس کھپائی

فرشاید کہ حضرت دے دل خیال توہیں ہی آیا

تا سبھے کم اللہ نوں سونپے دل وچہ نہ گھبراوے

جو کافر کہن جے نبی ہووے ایہ معجزہ نت وکھاوے

جو کوئی ویکھے صدق لیاوے سچ پیغمبر جانے

وچ اس آیت تعلیم الٰہی پیارے نوں سمجھایا

جو کجھ اللہ کرے سو ہووے صبر جمیل کماوے

إِنَّمَا يَسْتَجِيبُ الَّذِينَ يَسْمَعُونَ ۘ وَالْمَوْتَىٰ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ ثُمَّ إِلَيْهِ يُرْجَعُونَ

سوا اس کے نہیں جو قبول کردے ہیں اوہ لوک جو سندے ہیں تے مردے اٹھاویگا انہانوں اللہ فیر طرف اوسے دی موڑے جاونگے

نیز این نیست کہ قبول میکنند آنانکہ می شنوند و مردگان یعنی کافران بر انگیزد ایشانرا خدا باز بسوے او گردانیدہ شوند

ٹھیک قبولن سخن جو سندے سن جواب الاون

یعنے مومن سن قبولن دل تھیں حکم خدائی

جان کافر مو توں بعد اٹھسین منن نفع نکرسی

فر مردے رب اٹھاسی انہاں فر اسول مڑ جاون

تے کافر مردے سن نہیں دل کناں مہر لگائی

فر طرف اللہ دی جاسن ہر کوئی عملاں ملسی ہر

وَقَالُوا لَوْلَا نُزِّلَ عَلَيْهِ آيَةٌ مِّن رَّبِّهِ ۚ قُلْ إِنَّ اللَّهَ قَادِرٌ عَلَىٰ أَن يُنَزِّلَ آيَةً وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

تے کہیا انہاں کیوں نہ اُتاری گئی اُپر اوسدے رب اوسدے تھیں نشانی کہہ البتہ اللہ قادر ہے اُپر اسدے جو اتارے نشانی

و گفتند چرا فرود آوردہ نشد بر پیغامبر نشانہ از جانب پروردگار او بگو ہر آئینہ خدا قادر ست بر آنکہ فرو

آکھن کیوں نہ نازل ہوئی اوہ پر نشانی کوئی	کہہ رب قادر بھیجے آیت پر ایہہ کرن نادانی
ایسے معجزے آہیں جو منگدے کیوں اس طرح آدی	جو کوہ زمین فراخ کرے وچ نہر یاں بہت وگاوے
تے صفا پہاڑی سونا تھیوے ایہہ کیوں گرداہیں	کر رب قادر سب کر سکے پر اس وچ بہت بلائیں
جے منگیا معجزہ لتاں ویکھ ادھر فرمایاں نہ بناوے	ناقت ہلاک ہووجن گلے مہلت مول نہ پاوے

وَمَا مِنْ دَآبَّةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا طٰٓئِرٍ يَّطِيْرُ بِجَنَاحَيْهِ إِلَّآ أُمَمٌ أَمْثَالُكُمْ

تے نہیں کوئی چلنے والا وچ زمین دے تے نہ کوئی پنکھی جو اڈدا ہے نال پراں اپنیاں دے مگر امتاں ہین مانند تساڈی

و نیست ہیچ جانور در زمین و نہ ہیچ پرندہ کہ می پرد بدو بال خود مگر ایشان جماعتہا اند مانند شما

تے نہیں جناور وچ زمین دے پنکھی اڈن والا	مگر گروہ مانند تساڈی خلقیا رب تعالی
اوہ وانگ تساڈے ہر اک دے حاجت منیہ کھائی	سبھ محتاج اندر سے ہر اک خالق رازق جائی

مَا فَرَّطْنَا فِي الْكِتٰبِ مِنْ شَيْءٍ ثُمَّ إِلٰى رَبِّهِمْ يُحْشَرُوْنَ ۰

نہیں چھوڑی اساں وچ کتاب دے کائی چیز فرطرف رب اپنے دی اکٹھا کیتا جاونگا

فرو گذاشت نکردہ ایم در کتاب یعنی لوح محفوظ ہیچ چیز را باز بسوی پروردگار خود حشر کردہ خواہند شد

نہیں چھوڑیا اساں کتاب اندر کچھ لوح وچ سب لکھایا	فیر ہاں کیتا ویولی طرف جیں جیو حشر لتاں جدوں آیا
ایہو ہر یوں باسناد جو حضرت خود فرماوے	جو ہر حق والا وچ قیامت حق اپنا بھر پاوے
جو سنگاں والی بکری مارے گھول بکری تائیں	اوہ سنگا والی بدلے بھری عدل کرے سبھ تائیں

وَالَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا صُمٌّ وَّبُكْمٌ فِي الظُّلُمٰتِ

تے جنھاں جھٹلایاں آیتاں ساڈیاں اوہ بولے تے گنگے ہین وچ انھیریاں دے

وکسانیکہ بدروغ نسبت کردند آیات ما کر اند وگنگ اند در تاریکیہا اند

تے جنھاں جھٹلایاں آیتاں ساڈیاں بولے گنگے ہوئے

وچ انھیریاں کفر جہلدیاں رہن ہیراں کھلوتے

مَن يَّشَاِ اللّٰهُ يُضْلِلْهُ ؕ وَمَن يَّشَاْ يَجْعَلْهُ عَلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ

جسنوں چاہے اللہ گمراہ کری سنوں تے جسنوں چاہے کرے اوسنوں اپر راہ سدھے دی

ہر کرا خواہد خدا گمراہ کندش و ہر کہ را خواہد براہ راست کرداندش

تے جس چاہے لیس لیاوے اپر سدھے رستے پیارے		جس چاہے گمراہ کرے رب وچ کفر دی مارے

قُلْ اَرَءَيْتَكُمْ اِنْ اَتٰىكُمْ عَذَابُ اللّٰهِ اَوْ اَتَتْكُمُ السَّاعَةُ اَغَيْرَ اللّٰهِ تَدْعُوْنَ

کہہ کیا دیکھیا ہے تساں جیکر آوے تسانوں عذاب اللہ دا یا آوے تسانوں قیامت بھلا سوا اللہ دے پکارو گے

بگو آیا دیدید اگر بیاید بہ شما عذاب خدا یا بیاید بہ شما قیامت آیا بغیر خدا تضرع مے کنید

جیکر ہو تسیں سچے		اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ۝
اگر راست گو ہستید		
تا اللہ ہا سچہ پکارو جے تسیں سچے ہو وچہ دعوی		کہہ دسو تساں عذاب جے پیدا یا تساں قیامت آوے

بَلْ اِيَّاهُ تَدْعُوْنَ فَيَكْشِفُ مَا تَدْعُوْنَ اِلَيْهِ اِنْ شَآءَ وَتَنْسَوْنَ مَا
تُشْرِكُوْنَ ۝

بلکہ اوسنوں پکارو گے پس کھولدیگا اوہ چیز جو پکاردے ہو طرف اسدے جیکر چاہسی تے بھلاو گے اوہ چیز جو شریک کردے آہے

نہ بلکہ خاص بجناب او دعا می کنید پس دفع میکند آنچہ دعا می کنید برای دفع آن اگر خواہد و فراموش میکنید آنچیز را کہ

تے جاون بھل شریک تسانوں جیہڑے سمجھے آہے جوں وچہ جہاز انہیں تسانتاں بلایے شرک بھلاوے		بلکہ اسینوں خاص پکارو کھولے دکھ جے چاہے شرک عرب پکارن اللہ سختی سخت جان آوے

وَلَقَدْ اَرْسَلْنَآ اِلٰٓى اُمَمٍ مِّنْ قَبْلِكَ فَاَخَذْنٰهُمْ بِالْبَاْسَآءِ وَالضَّرَّآءِ لَعَلَّهُمْ
يَتَضَرَّعُوْنَ ۝

تے تحقیق بھیجے پیغمبر اساں طرف امتاں دی اگے تیں تھیں فیر پکڑیا اساں انہاں نوں نال تنگی تے بیماری دے تاجو اوہ عاجزی

و ہر آئینہ فرستادیم بسوے امتان پیش از تو پس در گرفت کردیم ایشان را بہ تنگی معیشت و بیماری تا زاری کنند

اسان ٹھیک پیغمبر انسان دیول بھیجے اگے تیرے | فر تنگی دکھ لگائے کرن جو زاری اگے میرے
توبہ زاری عجز نیاز دن رب نوں بہت پیاری | تا ہین بہت پیار یاراں اپنیاں دیندا ابہ کھ بیماری

فَلَوْلَا إِذْ جَاءَهُمْ بَأْسُنَا تَضَرَّعُوا وَلٰكِنْ قَسَتْ قُلُوبُهُمْ

پس کیوں نہ جد آیا اہناں نوں عذاب ساڈا عاجزی کیتی ایپر سخت ہوئے دل اہناں دے

پس چرا نہ زاری کردند وقتیکہ آمد بایشان عذاب ولیکن سخت شد دل ایشان

فر کیوں نہ زاری کیتی جداں عذاب اہناں نوں آیا | ایپر سخت ہوئے دل اہناں شرک فساد کمایا

وَزَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطٰنُ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝

تے زینت دتی واسطے اہناں دے شیطان نے اس چیز نوں جو آہے کردے ۔

و زینت داد در نظر ایشان شیطان آنچہ میکردند

تے سوہنے کیتے اہناں نوں شیطان جو عمل کماندے | اس ہکھوں دکھوں نرم نہ ہوندے نا ہدیوں پچھتاندے

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهٖ فَتَحْنَا عَلَيْهِمْ أَبْوَابَ كُلِّ شَيْءٍ ؕ

پس بھل گئے اوہ چیز جو نصیحت کیتے گئے نال اوس دے کھولے اساں اپر اہناں دے دروازے ہر شے دے

پس چون فراموش کردند آنچہ پند دادہ شد ایشان را آن کشادہ ساختیم بر ایشان درہائے ہمہ چیز

فر جد اہناں جو ملی نصیحت اپنے دلوں بھلائی | کھولے اساں تہاں پر دروازے سبکھ وکھائی
اوہ تنگی دکھ گوائے بخشی فرحت صحت ساری | ایہ استدراج اللہ دی طرفوں ایہی مکر قہاری

حَتّٰى إِذَا فَرِحُوا بِمَا أُوتُوا أَخَذْنٰهُمْ بَغْتَةً فَإِذَا هُمْ مُبْلِسُونَ ۝

تا اس وقت تک جد خوش ہوئے نال اس چیز دی جو دتے گئے پکڑیا اساں اہناں نوں یکبارگی پس ناگاہ اوہ ناامید ہوگئے

تا آن ہنگام کہ شادیان گشتند بآنچہ دادہ شد در گرفت کردیم ایشانرا ناگہان پس شدند ناامید شوندہ

تا جد خوشی ہوئی اہناں کامل نعمت نال جو پائی | اساں پکڑیا اچاچیت اہناں نوں جھب ناامید آئی

[illegible]

فَقُطِعَ دَابِرُ الْقَوْمِ الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا وَالْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعٰلَمِيْنَ

پس کٹی گئی جڑھ اس قوم دی جو ظلم کردے آہے تے سب تعریف واسطے اللہ پالنوالے جہانان دے ہے

پس بریدہ شد بیخ گروہ ستمگاران وسپاس خدا است کہ ہست پروردگار عالمہا

پس کٹ گئی جڑھ قوم جو آہا اونہاں ظلم کمایا
گنہگاراں نوں اللہ اول تھوڑا دکھ پہنچاوے
جے تھوڑی پکڑ نہ سمجھن تا فر توبہ کرن نہ زاری
جاں ڈاڈھی خوشی کمال تنہاں فر ہا چسیت سر ڈر دے
عقبی کیہے جو حضرت اکھیا جہ سنا لم لیاوے
تے بندہ نت گناہ کرے ایہ استدراج ایہائی

تے سب تعریف اللہ نوں پالنہار جہان جو آیا
جے توبہ زاری کرن تا بخشے بھکھ آزار گواوے
تا دکھ ہٹاوے فرحت آوے دولت نعمت ساری
ایہ عادت رب ہلا وا دیکر مارے بیخ اکھاڑے
جاں وکھن اللہ بندہ دیوے جو بندے نوں بھاوے
فلما نسوا ما ذکروا ایہ آیت نبی سنائی

قُلْ اَرَءَيْتُمْ اِنْ اَخَذَ اللّٰهُ سَمْعَكُمْ وَاَبْصَارَكُمْ وَخَتَمَ عَلٰى قُلُوْبِكُمْ مَّنْ اِلٰهٌ غَيْرُ اللّٰهِ

کہہ تسیں خبر دیہو مینوں جیکر کھڑ لیوے اللہ شنوائی تساڈی تے بینائی تساڈی تے مہر لگا دیوے اپر دلاں تساڈیاں دے
کون خدا ہے سوا اللہ دے

بگو آیا دیدید اگر باز گیرد خدا شنوائی شمارا وچشمہائی شمارا ومہر کند بر دلہائی شما کیست خدا غیر اللہ تعالیٰ

کہہ وسو رب جے کھوہ لوے تساڈی شنوائی بینائی
اتے مہر دلاں پر کرے تا کسنوں اللہ باجھ خدائی

يَأْتِيْكُمْ بِهٖ اُنْظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْاٰيٰتِ ثُمَّ هُمْ يَصْدِفُوْنَ

جو لیا دیوے تسانوں اوہ چیزاں ویکھ کس طرح پھیر پھیر بیان کریندے ہاں اسیں نشانیاں فیر اوہ روگردانی کردے ہین

کہ آن را باز دہد شما ببین چگونہ گوناگون بیان مے کنیم آیتہا را باز ایشان روگردان مے شوند

جو لیاوے تساں وچ چیزاں ویکھ اسیں کویں بیان کیتے ہین
جے ایسے رانبیہ کرد خدا ہوروانہیں عقل گوا دیوے

فیر ایہ منکر ہٹ سن جاندے پھیر پرے ہین
تا اللہ بہج خدا ہور کیہڑا جو تساں موڑ دیاوے

قُلْ اَرَءَيْتَكُمْ اِنْ اَتٰىكُمْ عَذَابُ اللّٰهِ بَغْتَةً اَوْ جَهْرَةً هَلْ يُهْلَكُ اِلَّا الْقَوْمُ الظّٰلِمُوْنَ ۝

کہہ خبر دیو تسیں جیکر آوے تساں نوں عذاب اللہ دا اچانک یا ظاہر ہلاک کیتی جاوے گی مگر قوم ظالماں دی

بگو آیا دیدید اگر بیاید بشما عذاب خدا ناگہان یا آشکارا آیا ہلاک کردہ شوند مگر قوم ستمگاران

نا ہجون ظالم قوم تباہ ہوون ہلاک ہو جاوے	کہ اچانچیت یا ظاہر جے تساں نوں عذاب آ ویگا

وَمَا نُرْسِلُ الْمُرْسَلِيْنَ اِلَّا مُبَشِّرِيْنَ وَمُنْذِرِيْنَ فَمَنْ اٰمَنَ وَاَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَيْهِمْ وَلَا هُمْ يَحْزَنُوْنَ ۝

تے نہیں بھیجدے اسیں پیغمبراں نوں مگر خوشخبری دینے والے تے ڈراونے والے پس جو کوئی ایمان لیایا تے بھلا کیتا پس نہیں خوف اوہناں نوں تے نا اوہ غم کھاونگے

ونمی فرستیم پیغامبران را مگر بشارت دہندہ و بیم کنندہ پس ہر کہ ایمان آورد و نیکوکاری کرد پس ہیچ ترس نیست بر ایشان ونہ ایشان اندوہگین شوند

جو مومن ہوئے تے صالح تنہاں خوف نا اوہ غم کھاون	نہیں بھیجے اساں پیغمبر مگر بشارت خوش سناون

وَالَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا يَمَسُّهُمُ الْعَذَابُ بِمَا كَانُوْا يَفْسُقُوْنَ ۝

تے اوہ لوگ جنہاں جھٹلایا آیتاں ساڈیاں نوں لگیگا اوہناں نوں عذاب نال اس دے جو سن بدکاری کردے

وکسانیکہ دروغ نسبت کردہ اند آیات مارا برسد بایشان عذاب بسبب فاسق بودن ایشان

لگے تنہاں عذاب اوہناں بدکاری بدلہ پایا	تے جنہاں جھٹلایاں آیتاں ساڈیاں کفر کیتا

قُلْ لَّآ اَقُوْلُ لَكُمْ عِنْدِيْ خَزَآئِنُ اللّٰهِ وَلَآ اَعْلَمُ الْغَيْبَ وَلَآ اَقُوْلُ لَكُمْ اِنِّيْ مَلَكٌ

کہہ نہیں کہندا میں تساں نوں جو پاس میرے خزانے اللہ دے ہین تے نہیں جاندا ہاں غیب نوں تے نہیں کہندا میں تساں نوں

بگو نمی گویم بشما کہ نزدیک من است خزانہائے خدا و نمیدانم غیب را و نمیگویم بشما کہ من فرشتہ ام

تون کہہ نا کہناں خزانے رب دے پاس میرے ہین سارے	نہ جاناں غیب بتاں فرشتہ اپنے تسان بلارے
جان ابو جہل تے یاراں سدیاں لئے سخن الائے	جو سونا کرے پہاڑ یا ندیاں نکے زمین وگائے
ایہ آیت آئی کہہ انہاں ایہ گل میرے وس نہ کائی	میں کدان کہیا جو رزق خزانہ میرے ہتھ ابہائی
تے غیب جاناں جکدہ لیسن تساں عذاب سزائیں	نا بناں فرشتہ جو میں کھانے پینے حاجت نا ہیں

إِنْ أَتَّبِعُ إِلَّا مَا يُوحَىٰ إِلَيَّ ۚ قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الْأَعْمَىٰ وَالْبَصِيرُ ۚ أَفَلَا تَتَفَكَّرُونَ ۝

نہیں پیروی کردا میں مگر اس چیز دی جو وحی کیتا جاندا طرف میری کہہ بہلا برابر ہوندا ہے اندھا تے سوجا کھہ پس کیوں نہیں

پیروی نمیکنم مگر چیزے را کہ وحی کردہ شد بسوی من بگو آیا برابر میشود نابینا و بینا آیا تامل نمیکنید

نا تابعداری کراں مگر جو میں ول وحی لیا وے	کہہ اندھا بینا کدان برابر کیوں تساں فکر نہ آوے

وَأَنذِرْ بِهِ الَّذِينَ يَخَافُونَ أَن يُحْشَرُوا إِلَىٰ رَبِّهِمْ

تے ڈراتوں نال اوسکے انہاں نوں جو ڈردے ہیں اس تھیں جو اکٹھے کیتے جاون طرف رب اپنے دی

و بترسان بقرآن آنانکہ میترسند از آنکہ حشر کردہ شوند بسوی پروردگار خویش

توں نال قرآن ڈراوین احمد اہل ایماناں تائیں	جو رکھدے خوف حشر دا جمع کیچن سب لگے سائیں

لَيْسَ لَهُم مِّن دُونِهِ وَلِيٌّ وَلَا شَفِيعٌ لَّعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ۝

نہیں واسطے انہاں دے سوا اوسدے کوئی دوست تے نا سفارش کرنے والا تا او وہ پرہیزگاری کرن

نباشد ایشان را بجز خدا ہیچ دوستی و نہ سفارش کنندہ تا پرہیزگاری کنند

نہ کارن انہاں سوا اس تھیں کوئی یار شفاعت والا	تا اوہ بچن برایوں ڈرن اس تھیں پاک تعالے

وَلَا تَطْرُدِ الَّذِينَ يَدْعُونَ رَبَّهُم بِالْغَدَاةِ وَالْعَشِيِّ يُرِيدُونَ وَجْهَهُ

تے نا دور کر انہاں لوکاں نوں جو پکاردے ہیں رب اپنے نوں نال صبح تے شام دے چاہندے ہیں ہونا اوسدا

و دور مکن کسانے را کہ مناجات میکنند پروردگار خویش با مداد و بہ شبانگاہ میطلبند روے اورا

زد درہٹا توں تہناں جو ربدی بہت عبادت کردی	ہر صبح بہی شام پکارن ربنوں طلب اسی دی دہرد ے

مَا عَلَيْكَ مِنْ حِسَابِهِم مِّن شَيْءٍ وَمَا مِنْ حِسَابِكَ عَلَيْهِم مِّن شَيْءٍ فَتَطْرُدَهُمْ فَتَكُونَ مِنَ الظّٰلِمِينَ ۝

نہیں اپر تیرے حساب اہناں دے تہیں کجھ تے نا اپر اہناں دے حساب تیرے تہیں کجھ پس ترامیں توں اہناں نوں پس ہووین گا توں ظالماں تھین

نیست بر تو از حساب ایشان چیزے و نیست از حساب تو بر ایشان چیزے تا برانی ایشان را پس گردی از ستمگاران

نہ اہناں حساب تیرے پو کجھ نہ تیرا اپر او ہناں دے سلماں آتے جناب کہیا ایہہ حق اساڈی آیت رل میٹھے تال بہیدے مگر وچ عینی قریش بہی آئو ساڈے پاس انالی جیہے آکہیا او ہناں رسولا اہناں جلیاں کنوں اساں بہو ٹہے بو تہیں اساں جہو پرا او تانہی کہیا میں اہل ایماناں دور ترا اں ناہیں وکیل عہد بوتیں ول آون بہتر م اسانوں آ وی تا ایہی گل نہ حضرت تا منی فر اہناں عرض ہنالی تا ایہہ گل آری کیتی حضرت اوہناں کہیا لکہہ دیہو تے ایہیں کنوں بیٹھے تدا یہ آیت وحی لیایا تاں ساڈوں بنی بولایا آئے کہیا سلام اسانوں حضرت وچ اساڈی بہندے بنکر ہکو جیہے .. فر کہندے محمد اسدنوں جس ایہہ حکم سیتوں فرمایا

نا اہناں ترامیں فر توں ہوسی جیہڑی ظلم کماندی بلال صہیب عمار غریب اصحاب جو اہل ہا ہیں اقرع ہور عیینہ ہور بہی ویکہہ اساں گھبرائے جو اہناں ہیٹا دیں تا ایہیں بہندے پاس تیرے مقبولا توں جا بیٹہیں اسیں بنائیں جو توں حکم ساڈ ینہ اہناں کہیا جو ساڈی کاسن کر فر مجلس جد اکٹہیر جو اہناں ٹلا ہاں نال اسانوں ویکہیں اساں تہاڈو جو مجلس وچ کر بیٹہ اہناں نول منہ ساڈ ہول بہائی مااکافد بنی ہنگایا علے سمانکہہ دیدا بہو بالشکرین تا ہیں دو آیت کا لمہ نبی ہٹا یا کتب ربکم علی نفسه الرحمة خوشی تسانوں اساں گہوڑیاں نال بہیدی گوڈیاں لگدی قرب اوہیو ہیں صبر کران سنگ تساں بہی جیون مران نساں دو جا

وَكَذٰلِكَ فَتَنَّا بَعْضَهُم بِبَعْضٍ لِّيَقُولُوا أَهٰؤُلَاءِ مَنَّ اللّٰهُ عَلَيْهِم مِّن بَيْنِنَا

تے ایسی طرح آزمایا ہے اساں بعض اہناں دیوں نال بعضے تا جو کہن کیا ایہہ لوک ہا ہیں جو احسان کیتا ہے اللہ اپر اہناں دے ساڈے وچوں

وہمچنین امتحان کردیم بعض مردمان را ببعض تا گویند آیا این جماعت انعام کردہ است خدا بر ایشان از میان ما

وَكَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيٰتِ وَلِتَسْتَبِيْنَ سَبِيْلُ الْمُجْرِمِيْنَ ۝

تے اسیطرح جدا جدا بیان کرنے ہاں اسین آیتان تے تا جو ظاہر ہو جاوے راہ گناہگاران دا

وہم چنین تفصیل مے کنیم نشانہا را تا ظاہر شود راہ ستمگاران

تے انیوین کھول بیان کرندے ہاں اسین ایہ آیا تان | تے تا جو ظاہر ہووے رستہ گناہ گاران بدوانان

قُلْ اِنِّيْ نُهِيْتُ اَنْ اَعْبُدَ الَّذِيْنَ تَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ قُلْ لَّآ اَتَّبِعُ اَهْوَآءَكُمْ

کہہ تحقیق میں منع کیتا گیا ہاں ایہ جو بندگی کران انہاندی جو پکاردے ہو تسین سوا اللہ تے کہہ نہین پیروی کردا ہین

خوہشان تساڈیان دی

بگو ہر آئینہ منع کردہ شدہ مرا کہ عبادت کنم آن کسانی را کہ شما مے پرستید بجز خدا بگو پیروی نمیکنم آرزوہا شمارا

کہہ مین منع جو پوجان جہنان خدا بن تسین پوکارو | کہہ مین پیروی کران نہ خواہش نفس تسان جگہہ یارو

قَدْ ضَلَلْتُ اِذًا وَّمَآ اَنَا مِنَ الْمُهْتَدِيْنَ ۝

تحقیق گمراہ ہو جاوان مین اسوقت تے نا ہووان مین راہ پاون والیان تہین

ٹھیک ہووان گمراہ تدان نا ہووان اہل ہدایت | اجے اہل ایمان ترا ہان آکہے لگان اہل غوایت

قُلْ اِنِّيْ عَلٰى بَيِّنَةٍ مِّنْ رَّبِّيْ وَكَذَّبْتُمْ بِهٖ مَا عِنْدِيْ مَا تَسْتَعْجِلُوْنَ بِهٖ

کہہ تحقیق مین اپر دلیل روشن دے ہان رب اپنے تہین تے جھوٹھایا تسان اسنون نہین پاس میرے جو شتابی منگدے ہو اسنون

کہہ مین اپر حجت رب تہین اوسنون تسان جھوٹھایا | جو تسین شتابی منگو مین تہین اوہ مین پاس نہ آیا

اِنِ الْحُكْمُ اِلَّا لِلّٰهِ يَقُصُّ الْحَقَّ وَهُوَ خَيْرُ الْفٰصِلِيْنَ ۝

نہین حکم مگر واسطے اللہ دے بیان کردا ہے حق نون تے اوہ بہترین فیصل کرنیوالیان دا ہے

نیست حکم مگر خدا را بیان مے کند دین درست را و او بہترین فیصل کنندگان ہست

آن دلیل برانیت نزدیک من آنچہ شما نزد دی طلبید آنرا

نہ حکم کسیئوں مگر اللہ نوں سچ بیان بتاوے
جاں کافر نضر وغیرہ آکھیا اساں عذاب لیاویں

اوہ بہتر فیصل کرنے والا جھگڑے خوب چکاوے
یارب جے ایہہ سچا توں پتھر اساں وساویں

قُلْ لَّوْ اَنَّ عِنْدِیْ مَا تَسْتَعْجِلُوْنَ بِهٖ لَقُضِیَ الْاَمْرُ بَیْنِیْ وَبَیْنَكُمْ ؕ وَاللّٰهُ اَعْلَمُ بِالظّٰلِمِیْنَ ۝

کہہ جیکر ہوندی پاس میرے اوہ چیز جو جلدی کردے ہو نال اوسدے البتہ فیصل کیتا جاندا درمیان میرے
تے درمیان تساڈے تے اللہ دانا تر ہے نال ظالماں دے

بگو اگر بودے نزدیک من آنچہ بزودی میطلبید ہر آئینہ بانجام رسانیدہ شدے کار میان من و میان
شما و خدا دانا تر است بستمگاران

کہہ جے ہوندا پاس میرے جو منگدے تسیں شتابی
تے اللہ بہتر جانے اہل ظلم نوں ٹک نہ کائی

تاں مکدا جھگڑا اساں تساں وچہ رہے نہ نت خرابی
اوہ نضر بدر وچہ بہڑ کر کٹھا ویکھ عباسی بہائی

وَعِنْدَهٗ مَفَاتِحُ الْغَیْبِ لَا یَعْلَمُهَاۤ اِلَّا هُوَ ؕ وَیَعْلَمُ مَا فِی الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ؕ

تے پاس اوسدے ہین کنجیاں غیب دیاں نہیں جاندا انہاں نوں کوئی مگر اوہ تے جاندا ہے جو کجھ وچہ جنگل دے تے دریا

ونزدیک اوست کلیدہائے غیب یعنی انواع علم غیب نمی داندش مگر او و میداند آنچہ در بیابان و دریاست

تے اوسدے پاس جیہاں ہیں کنجی بھید نہ جانے کوئی

باجہ خدا اوہ تے جانے جو وچہ جنگل دریا سوئی

وَمَا تَسْقُطُ مِنْ وَّرَقَةٍ اِلَّا یَعْلَمُهَا وَلَا حَبَّةٍ فِیْ ظُلُمٰتِ الْاَرْضِ وَلَا رَطْبٍ وَّلَا یَابِسٍ

تے نہیں جھڑدا کوئی پتر مگر جاندا ہے اوسنوں تے نہ کوئی دانہ وچہ انھیریاں زمین دیاں دے تے نہ کجھ تری تے نہ خشکی

ونمی افتد ہیچ برگ الا میداندش و نہ افتد ہیچ دانہ در تاریکیہای زمین و نہ ہیچ تری و خشکی

تے ناکوئی جھڑے درختوں پتر مگر خدا اس جانے
جو پتر جھڑی جو اپر ثابت سبہ معلوم خدا نوں

نہ دانہ وچہ زمین انھیریاں سبہ تر خشک پچھانے
گلا زندہ سکا مردہ ہر شے علم خدا نوں

إِلَّا فِي كِتَابٍ مُّبِينٍ ۝

مگر وچہ کتاب بیان کرنے والی دے ہے یعنے لوح محفوظ

الا ثبت ست در کتاب روشن

مگر اوہ وچ کتاب جو روشن لوح محفوظ ایہا ائی
جو گنجیان غیب ایہ نہجر اللہ باجہ نہ کوئی جانے
تے کل کی ہوسی کسے نہ علم ہو جو بینہ کدیوسی
بن مسعود کیہا رب ہر شے علم نہی نوں دتا

سن وچہ معالم با اسناد حدیث نبی فرمائی
جو شکم مانواندی اندر حملہ احال نہ کوئی پچھانی
نہ جانے کہہڑی ہر تی مرسی کدان قیامت ہوسی
نگران علم جو غیبی گنجیان وکیہ معالم بتیا

وَهُوَ الَّذِي يَتَوَفَّاكُم بِاللَّيْلِ وَيَعْلَمُ مَا جَرَحْتُم بِالنَّهَارِ ثُمَّ يَبْعَثُكُمْ فِيهِ

تے اوہ اللہ اوہ ہی جو جان قبض کردا ہے تساڈی وچہ رات دے تے جاندا ہے جو کمایا تسان وچہ دیہ

دے فیر اوٹھاندا ہے تسان نوں وچہ اوسدے

و اوست آنکہ قبض روح شما میکند شب یعنی وقت نوم و میداند آنچہ کسب کردید بروز باز بر

تے اللہ اوہ جو فوت کریہو تسان اتیں ملنہ جاگ او | تے جانے جو تسان دیہ کمایا فر تسان دیہن اٹھاوے

لِيُقْضَىٰ أَجَلٌ مُّسَمًّى ۖ ثُمَّ إِلَيْهِ مَرْجِعُكُمْ ثُمَّ يُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

تا جو پوری کیتی جاوے میعاد مقرر فیر طرف اوسدے ہے فرجانا تساڈا فیر خبر دیویگا تسانوں نال اس چیز دے

تا بانجام رسانیدہ شود میعاد معین باز بسوی او باز گشت شما ست باز خبر دہد شما را با آنچہ میکردید

تاپوری کیتی جاوے اجل معین مردیان تائیں | فر تسان اسیول ٹہرنا فر تسان عمل بتاوے سائیں

وَهُوَ الْقَاهِرُ فَوْقَ عِبَادِهِ ۖ وَيُرْسِلُ عَلَيْكُمْ حَفَظَةً حَتَّىٰ إِذَا جَاءَ أَحَدَكُمُ الْمَوْتُ تَوَفَّتْهُ رُسُلُنَا وَهُمْ لَا يُفَرِّطُونَ

تے اوہ ہی غالب اپر بندیاں اپنیاں دے تے بھیجدا ہے اپر تساڈے نگہبان تا اسوقت لگ جد آلی
ہک تساڈے نیوں موت جان کڈھ دے ہین اوسدی فرشتے ساڈے تے اوہ قصور نہیں کردے

و اوست غالب بالائے بندگان خود و مے فرستد بر شما ملائکہ نگہبان تا وقتیکہ بیاید یکے را از شما مرگ

قبض روح او کنند فرستادگان ما و ایشان تقصیر نمی کنند

تے اوہو ہے غالب اوپر بندیاں اپنیاں شک نہ کوئی
تاجد آوے کسے تساں تھیں موت فرشتے مارن
حفظ کنون مراد فرشتے حافظ عمل بندیاں دے
وچہ خبر جو رب بہری سب دیا ملک الموت دیوا اگے

تے بھیجے اوپر تساڈے حافظ کرن حفاظت سوئی
تے اوہ تقصیر نہ کرن حکم وچ جو نکر حکم گذارن
رُسُلُنَا کنون جمع ملک الموت تے یار جو جان لیجاندے
جوین خوانچہ جیتھوں چاہے پکڑے سدیاں آون وگے

ثُمَّ رُدُّوْٓا اِلَى اللّٰهِ مَوْلٰىهُمُ الْحَقِّ ؕ اَلَا لَهُ الْحُكْمُ ۟ وَهُوَ اَسْرَعُ الْحٰسِبِيْنَ

پھیر موڑے جاونگے طرف اللہ دی جو کارساز اوہناں دا حق ہے خبردار وسطے اوسدے ہے حکم تے اوہ شتاب حساب کرنیوالا ہے

باز گردانیدہ شوند مردگان بسوئے اللہ خداوند ایشان کہ حق است مر او راست حکم و او شتاب ترین حساب

فر موڑے جاسن طرف خدا جو مولی سچا اوہناں دا — ہے اوسدا حکم تے اوہ جھب لیکھا کرسی سب بندیاں دا

قُلْ مَنْ يُّنَجِّيْكُمْ مِّنْ ظُلُمٰتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ تَدْعُوْنَهٗ تَضَرُّعًا وَّخُفْيَةً ۚ

کہہ کون نجات دیندا ہے تساں نوں انہیریاں جنگل تے دریا دیاں تھیں پکاردے ہو اوسنوں زاری کرکے تے پوشیدہ کرکو

بگو کیست کہ میرہاند شمارا از تاریکیہاء بیابان و دریا یعنے از مصیبتہاء بیابان و دریا مناجات میکنید بجناب

کہہ کون نجات تساں نوں سختیاں بر بحر تھیں دیندا — پوکاروا جی زاری کرکے خفیہ سب سنیندا

لَىِٕنْ اَنْجٰىنَا مِنْ هٰذِهٖ لَنَكُوْنَنَّ مِنَ الشّٰكِرِيْنَ

جیکر خلاصی دیوے سانوں اس آفت تھیں البتہ ہووانگے اسیں شکر کرنیوالیاں تھیں

میگوئید اگر رہائی دہد مارا ازین محنت ہر آئینہ باشیم از شکر کنندگان

جے اساں چھوڑاوے اس سختی تھیں کریے شکر گذاری — معنے شکر پچھان نعمت حق آوائی ساری

قُلِ اللّٰهُ يُنَجِّيْكُمْ مِّنْهَا وَمِنْ كُلِّ كَرْبٍ ثُمَّ اَنْتُمْ تُشْرِكُوْنَ

کہہ اللہ خلاصی دیندا ہے تساں نوں اس تھیں تے ہر سختی تھیں فیر تسیں شرک کردے ہو

بگو خدا میرہاند شمارا ازان محنت واز ہر اندوہے باز شما شریک او مقرر میکنید

فرشتین شرک کروتے غیر نوں کارو باجہ خداؤن	کہ ایہ لتاں جھوڑ ای استھیں بہی سر سخت بلاؤ

قُلْ هُوَ الْقَادِرُ عَلَىٰ أَن يَبْعَثَ عَلَيْكُمْ عَذَابًا مِّن فَوْقِكُمْ أَوْ مِن تَحْتِ أَرْجُلِكُمْ

کہ جو اوہ قادر ہی ایہ اوسدے جو بہیجے اپر تساڈے عذاب اپر تساڈے تہیں یا تلے پیراں تساڈیاں تہیں

بگو اوست توانا بر آنکہ فرستد بر شما عذابے از بالا شما یعنے چنانکہ سنگ بر قوم لوط بارید یا از زیر پاے شما یعنے چنانکہ قارون بزمین رفت

ایر دلوں یا ہیٹھ پیراں وچوں زمیوں یا آسمانوں	کہ اوہ قادر اسپر بہیجے سخت عذاب تساں نوں
جویں لوط تے صالح نوح دی امت تے اون عاد نگری	ایر دوں جو پتھر بجلی گڑا طوفان انہیری
جویں قوم شعیب قارون نگہیر یا لغوی ایہ فرمادے	تے پیراں ہیٹھوں خسف نگہیر اسخت بہو چال کیتا وے

أَوْ يَلْبِسَكُمْ شِيَعًا وَيُذِيقَ بَعْضَكُم بَأْسَ بَعْضٍ

یا ملا دیوے تساں نوں گروہ گروہ مختلف کرکے تے چکھاوے بعض تساڈیوں لڑائی بعض دی

یا جمع کند شما را گروہ گروہ وبچشاند بعض شما را جنگ بعض

تے آپسو چہ چکھاوے جنگ لڑ ایاں ہکدوجے نوں	یا کرے اکٹھے فوجاں فوجاں کرکے سبہ تساں نوں

انظُرْ كَيْفَ نُصَرِّفُ الْآيَاتِ لَعَلَّهُمْ يَفْقَهُونَ ۝

ویکھ جو کس طرح پھیر پھیر بیان کرنیہاں اسیں آیتاں نوں تا جو اوہ سمجھن

بنگر چگونہ گوناگون بیان میکنیم آیتہارا تا بفہمند

تا ایہ سمجھن اجے بہی سمجھ نہ آوے کجہ بدذاتاں	ویکھ جو کوں بیان کرائیں طرح طرح آیاتاں

وَكَذَّبَ بِهِ قَوْمُكَ وَهُوَ الْحَقُّ ۚ قُل لَّسْتُ عَلَيْكُم بِوَكِيلٍ

تے جہوٹھا یا اوسنوں قوم تیری نے تے اوہ حق ہے کہ نہیں میں اپر تساڈے داروغہ

وبدروغ نسبت کردند قرآن را قوم تو و آن راست ست بگو نیستم بر شما نگہبان

جو ٹہایا اوسنون قوم تیری اتے ہے قرآن حقانی | کہہ نہین وکیل مین تسان اپر جو کران نگہبانی

لِكُلِّ نَبَاٍ مُّسْتَقَرٌّ وَّسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ۝

واسطے ہر خبر دے یعنی خبران قرآن والیان تئین وقت ہے قرار پکڑنے دا تے البتہ جانوگے تسین

ہر خبر را ہنگامے ست وخواہید دانست

ہر ہر خبر دا وقت مقرر وچ قرآن جو پایان | تے جانوگے تسین آپے جدا اوہ ظاہر تسان وچ سایان

وَاِذَا رَاَيْتَ الَّذِيْنَ يَخُوْضُوْنَ فِيْٓ اٰيٰتِنَا فَاَعْرِضْ عَنْهُمْ حَتّٰى يَخُوْضُوْا فِيْ حَدِيْثٍ غَيْرِهٖ ط

تے جدوں ویکھیں انہانوں جو جھگڑا کردے ہین وچ آیتان ساڈیان دے پس منہ پھیر انہان تئین اوتھوں تائین جو بحث کرن وچ بات دوسری اوس دے

وچون ببینی آنانرا کہ بحث شروع میکنند در آیتہای ما پس رو بگردان از ایشان تا وقتیکہ بحث شروع کنند

جان تکہین انہان جو جھگڑن ساڈیان آیتان وچ انکارو | منہ پھیر انہان تئین تا جو جھگڑن ہور گفتارون

وَاِمَّا يُنْسِيَنَّكَ الشَّيْطٰنُ فَلَا تَقْعُدْ بَعْدَ الذِّكْرٰى مَعَ الْقَوْمِ الظّٰلِمِيْنَ ۝

تے جیکر بہلا دیوے تینوں شیطان پس نا بیٹھ پچھے یاد آونے دی نال قوم ظالمان دی

واگر فراموش گرداند ترا شیطان پس منشین بعد یاد آوردن با گروہ ستمکاران

تے جیکر تینوں شیطان بہلاوے ہکر وسر جاوے | تا نا بہہ نال گروہ ظالم دے ہکیا یاد جان آوے

وَمَا عَلَى الَّذِيْنَ يَتَّقُوْنَ مِنْ حِسَابِهِمْ مِّنْ شَيْءٍ وَّلٰكِنْ ذِكْرٰى لَعَلَّهُمْ يَتَّقُوْنَ ۝

تے نہین اپر انہاندے جو پرہیزگاری کردے ہین حساب انہاندے تھین کچھ اپر نصیحت کرنی ہے تا جو اوہ پرہیز کرن

ونیست بر کسانیکہ پرہیز گردند از حساب کافران چیزے ولیکن بر ایشان لازم است پند دادن تا شود کہ پرہیزگاری کنند

تے نہین انہاں پر کجھ جو خوضون لیکہا کچھ کفاران | اپر کرن نصیحت لازم تا اوہ بچن اشراران

ف یعنی جس وقت جاہل بیوقوف دین وچ عیب کڈھن تے طعن ملامت تے ٹھٹھا کرن تاں اس مجلس تھین اٹھ جاویے تے جیکر خطرہ اوس صورت وچ باتاں نال مشغول ہووے تھین اٹھ جانا بہتر جاوے تاں ایسے لوکاں دی صحبت اصلوں موقوف کریے ایہہ واسطے نصیحت دے بٹھانا نہ کی غرض ہے

منزل ۲

موضع ۱۲ ف یعنی ...

جاں پہلی آیت آئی ہٹکیا بیٹھن نال اُنہاں دے — تاں یاراں تنگی ہوئی جو ہر جا اوہی جھگڑے پاندے
مسجد وچہ نماز طواف بھی کرنا مشکل آیا — تاں دوجی آیت جیت نصیحت بیٹھن روا ہٹایا

وَذَرِ الَّذِيْنَ اتَّخَذُوْا دِيْنَهُمْ لَعِبًا وَّلَهْوًا وَّغَرَّتْهُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا

تے چھوڑ دے انہاں نوں جو پکڑ یا نے دین اپنا کھیڈ تماشا تے فریب دتا ہے اوہناں نوں زندگانی دنیا دی

وبگذار کسانے را کہ دین خود گرفتند بازی و لہو را و فریفت ایشاں را زندگانی دنیا

تے چھوڑ انہاں جو پکڑیا اپنا دین تماشا بازی — تے دتا انہاں فریب جیاتی دنیا والی تازی
ہر فرقے رب عید بنائی ہوس ہو کفاراں — ہر ہر قوم تماشا بازی عید خوشی بدکاراں
ہک اہل اسلام جو عید نمازاں قربانی تکبیراں — بھی جمعہ نماز خوشی دن اوہ بھی اضحٰی فطر الطیبراں

وَذَكِّرْ بِهٖٓ اَنْ تُبْسَلَ نَفْسٌۢ بِمَا كَسَبَتْ ۖ لَيْسَ لَهَا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَلِيٌّ وَّلَا شَفِيْعٌ

تے نصیحت کر نال اسدے استھیں جو ہلاک کیتا جاوے کوئی شخص سبب اسدے جو کمایا اس نہیں
واسطے اوسدے سوا اللہ دے کوئی دوست تے نا سفارشی والا

وپند دہ بقرآن برائے احتیاط از آنکہ بہلکہ گذشتہ شود نفسے بسبب آنچہ کردہ بہت نیست اورا
بجز خدا تعالیٰ ہیچ دوست ونہ شفاعت کنندہ

تے دہ توں پند سنال جو نفس بخبر پکڑیا جاوے — بدلی عملاں فر اللہ بن ولی شفیع نہ پاوے
اے نال قرآن نصیحت کرنا لوک ایمان لیاون — جو لے کیتو بدے بہت بے خبری پکڑے جاون

وَاِنْ تَعْدِلْ كُلَّ عَدْلٍ لَّا يُؤْخَذْ مِنْهَا ۗ اُولٰٓئِكَ الَّذِيْنَ اُبْسِلُوْا بِمَا كَسَبُوْا

تے جیکر بدلہ دیوے سارے بدلے نہ لیا جاوے گا استھیں ایہہ لوک ہن اوہ جو جیہڑا ہلاک کیتے گئے نال اسچیز دے جو کمایا سو

و اگر عوض خود دہد ہر فدا کہ تواند گرفتہ نشود از وے آں جماعت آنانند کہ بہلکہ گذشتہ شدند بوبال آنچہ کردند

جے بدلہ بھرے اوہ ہر بدلہ ناستھیں لیا نہ جاوے — ایہہ لوک اوہی جو عملاں بد پچھے مارے سٹائے

لغات

لعب ... روایت ہے ابن عباس ... صحبت انہاں دی چھوڑ دے ... نصیحت کر ان نال ... تبسل ... ہلاک کیتا جاوے ... قتادہ نے قید کیتا جاوے ... ابن زید نے پکڑیا جاوے ... کوئی شخص سبب بُرے عملاں دے ... جزا دتا جاوے ...

لَهُمْ شَرَابٌ مِّنْ حَمِيْمٍ وَّعَذَابٌ اَلِيْمٌ بِمَا كَانُوْا يَكْفُرُوْنَ ۝

واسطے اونہاندی پینا ہے پانی گرم تہین تے عذاب ہی دردوالا نال اس سبب دے جو آہے کفر کردی

ایشان راست آشامیدنی از آب جوشانیدہ وایشان راست عذاب دردوہندہ بسبب آنکہ کافر بودند

انہاں کارن پانی گرم پیون نوں سخت عذاب کمیا ہے — بارے کفر جو کیتا اتوں اپرکفر سدہارے

قُلْ اَنَدْعُوْا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ مَا لَا يَنْفَعُنَا وَلَا يَضُرُّنَا وَنُرَدُّ عَلٰۤى اَعْقَابِنَا بَعْدَ اِذْ هَدٰىنَا اللّٰهُ

کہہ کیا پکاریے اسین سوا اللہ دے اس چیز نوں جو نا نفع کرے سانوں تے نا زیان کرے سانوں تے
موڑی جایے اپر اڈیان اپنیاں دے پچھے اس دے جو راہ دکھایا سانوں اللہ نے

بگو آیا مناجات کنیم بجز خدا کسے را کہ نفع ندہد مارا و زیان نرساند مارا و باز گردانیدہ شویم بر پاشنہای
خود بعد از آنکہ راہ راست نمودہ است مارا خدا

کہہ جس نفع زیان نہ طاقت سدبن اسین پکاران — اتے بعد ہدایت رب دی ٹرکیوں پیے نال کفاران

كَالَّذِى اسْتَهْوَتْهُ الشَّيٰطِيْنُ فِى الْاَرْضِ حَيْرَانَ لَهٗۤ اَصْحٰبٌ يَّدْعُوْنَهٗۤ اِلَى الْهُدَى ائْتِنَا ؕ

مانند اس شخص دی جو ڈالدتا او سنوں شیطاناں نے وچہ زمین دی حیران کر کے واسطے اوس دے یار ہین جو
بلاندے ہین او سنوں طرف ہدایت دی جو آ ساڈی ول

مانند کسیکہ گمراہ کردہ باشند او را پریان در زمین حیران مانندہ مر او را یاران اند کہ میخوانندش بسوی راہ راست

جوین شخص بھلایا اسنوں پریاں وچہ زمین برلایا	اوس دے یار بلاون تس آ اتول بماہ اسان پایا
ایہہ رب مثال دتی جوین جنگل غول کسے برلاون	تس یار بلاون اتول رستہ اتول غول بولاون
جے غولاں کہیا منے بھلیں ہر او انہے جو منے یاراں	مومن طرف توحید بلاون شرک شیطان کفاراں
ایہہ آیت حق عیینہ تے اصحاب نبی دیاں آئی	عیینہ غول بھلاے یاراں دے سے شرک بریائی

تے طرف اسلام اصحاب سدن تس وچہ عباسی لیا یا | ہک کہن صدیق دے بیٹے عبدالرحمن حق فرمایا

قُلْ اِنَّ هُدَى اللّٰهِ هُوَ الْهُدٰىؕ وَاُمِرْنَا لِنُسْلِمَ لِرَبِّ الْعٰلَمِيْنَۙ

کہہ تحقیق ہدایت اللہ دی اوہو ہدایت ہی تے امر کیتا گیا اسانوں جو مطیع ہوئے واسطے رب جہانانڈے

بگو ہر آئینہ ہدایت خدا ہمان ست ہدایت حقیقی و فرمودہ شدہ ست مارا کہ منقاد شویم پروردگار عالمہا

کہہ ٹہیک ہدایت اللہ دی ہے سدہا راہ سیاہ | تے حکم ہویا اساں مسلم ہوئے کارن رب جہانان

وَاَنْ اَقِيْمُوا الصَّلٰوةَ وَاتَّقُوْهُؕ وَهُوَ الَّذِيْۤ اِلَيْهِ تُحْشَرُوْنَ

ایہ جو قائم رکھو نمازنوں تے ڈرو اوستھیں تے اوہ اوہ ہے جو طرف اوسدی اکٹھے کیتے جاؤگے

و فرمودہ شد کہ برپا دارید نماز را و بترسید از خدا و اوست آنکہ بسوی او حشر کردہ خواہید شد

تے حکم ہویا جو پڑہو نمازان تے اللہ تھیں ڈرہو | تے اللہ اوہ جو سبھ ول ہکدن جمع ہو کرسبہ ٹرہو

وَهُوَ الَّذِيْ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ بِالْحَقِّؕ وَيَوْمَ يَقُوْلُ كُنْ فَيَكُوْنُ قَوْلُهُ الْحَقُّؕ

تے اوہ اللہ اوہ ہے جو پیدا کیتس آسماناں تے زمین نوں نال حقدے تے جس دن کہندا ہے جو ہوپس ہو جاندا ہے

و اوست آنکہ بیافرید آسمانہا و زمین بتدبیر محکم و روزیکہ بفرماید کہ بشو پس میشود سخن او درست

تے اللہ اوہ جس انہر وہری کارن حق اپائے | تے جس دن کہے جو ہو پس ہووے قول اسدے سچ آہے

وَلَهُ الْمُلْكُ يَوْمَ يُنْفَخُ فِي الصُّوْرِؕ عٰلِمُ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِؕ وَهُوَ الْحَكِيْمُ الْخَبِيْرُ

تے واسطے اوسدے ہے بادشاہی جس دن پہو کیا جاویگا وچہ قرنا دے جاننے والا غیب تے ظاہر دا ہے تے اوہ حکمت والا

و مر او راست بادشاہی روزیکہ دمیدہ شود در صور داننده پنہان و آشکار است و اوست استوار کار آگاہ

تے اسکا رن بادشاہی جس دن پہوک وجی قرنا ئین | جانن والا غیب تے ظاہر حکمت خبران سائیں

یعنے ہسدن ملک اللہ نون ہور کسی کجہ نا ہین
تے صور ایہی قرنا جوین سنگ بہوک فرشتہ مارے
ہبی با اسناد جو سرور آکہیا جیہن گران ہین کیونکر
تا یاران کہیا جو کیا فرماؤ اوسدی دہشت ماری

جو دنیا وچہ کجہ ملک مجازی جا سن آٹہہ تداہین
ایہ وچہ معالم با اسناد جو حضرت لکہیا پیارے
تے صور والی جہک منہ وچہ دہر یا کن جبہوگ سنگر
تا حسبنا اللہ ونعم الوکیل تا یانبی پیارے

وَاِذْ قَالَ اِبْرٰهِيْمُ لِاَبِيْهِ اٰزَرَ اَتَتَّخِذُ اَصْنَامًا اٰلِهَةً اِنِّيْۤ اَرٰىكَ وَقَوْمَكَ فِيْ ضَلٰلٍ مُّبِيْنٍ

تے جد کہیا ابراہیم علیہ السلام نے واسطے باپ اپنے آزر دے جو بہلا پکڑدا ہین تون بتان نون معبود العبتہ ویکہدا ہان
مین تینون تے قوم تیری نون وچہ گمراہی ظاہر دے

ویاد کن چون گفت ابراہیم پدر خود آزر را آیا خدا میگیری بتان را ہر آینہ من می بینم ترا و قوم ترا در گمراہی ظاہر

جان ابراہیم کہیا پیو نون کیا بت معبود بناوین
تے آزر لقب تی تارخ نام جو شہر کوفے وچہ رہندا
ابراہیم تولد ہویا وچہ نمرود نرہ بن کنعان ۱۴ ما نے
نمرود ڈٹہا وچہ خواب جو چڑہیا تارا اوڈا نورانی
تا ساحر کاہن سد بلا یوس قصہ خواب سنایا
اس گرد نواحی جمبی آ تہین بادشاہی تہ جاسی
تا حکم کیتس جو قتل کرو اس سال جو لڑکا جمے
پر جیہڑی کم خدا خود کرنے جمیاں کون ہٹائے
جو لڑکا شکم مائی وچہ آیا اکہیوس لڑکے مارو
جان مائی قریب ولادت جاتا باہر دوڑی دوڑی
تے خبر آزر نون کہینی دوڑ یا لڑکا وچ اوٹہایا
نا دنبا ہر جاوی ددہ چنگہا وے خبر اس نت لیاوی
اوہ ہکے غار نیہ وچہ سیٹے جنبا لڑکا رب ود ہاوے

مین ویکہان تون سن قوم جو وچہ گمراہی ظاہر جادین
جو گرد نواحی کوفے وستی وچہ معالم کہندا
اوہ کافر مہر خدائی دعوی ہبی سر تاج ٹہائی
جو سورج چن گئی روشنائی ڈریا اوہ شیطانی
او نہان کہیا جو لڑکا سال اس اندر جائی ظاہر آیا
نون تیرا ال تیرا تہہ اوسدے کنون ہلاکی ہاسی
تے پاس نہ تان ہی مردنہ جاون جیل کرے جمے
وچہ شکم مائیدے آیا کاہن پاس کافر دی آئے
جو لڑکا جمے قتل کرو تس سال وچ ایہ سارو
ہک خشک نہری وچہ جیہکر لڑکا مرآئی دل گیر
ہک سرنگ نہروچہ کہٹی وہر یا نوے پتھر لایا
جان جاوی ویکہے انگلیان بتہین جنگہدا اودہ سیاوے
اوہ سوا برس وچہ غار رہیا تہ جوان نظر وچہ آدمی

لفظ آزر کہیا ابن اسحاق تے کلبی تے ضحاک نے ایہ نام ہے
باپ ابراہیم دیدا تے تارخ بہی نام ہے اوسدا جیوں اسرائیل
تے یعقوب دو دوین نام ہین تے کہیا مقاتل نے آزر لقب ہے

فوائد

تارخ نام ہے کہیا بعض نے آزر عیب ہے وشنام ہے بزبان کلدانی جو ہبی تون آزر کہندے اس واسطے کہیا بعض نے کہ اس نام اسی صنم سے جسکی عبادت کرنا تہا

تا تانوں اکھیوس کدہ ایتھوں فراتیں کڈھیا تا لی	تا ویکھہ اسمان زمین پیدائش فکروں نظر دوڑالی
اکھیوس جس میں پیدا کیتا روزی نت پہنچاوے	اوہو رب میرا تس کراں عبادت ہور الہ نہ بھاوے
جاں اُول آسمان نکلیا اول تارا اکھ وسیا یا	ایہ رب میرا ہے شاید فر اوہ لہندا نظری آیا
اکھیوس ایہ خود عاجز فر اس ڈٹھا چن جاں چڑھیا	ایہ رب میرا فر لتھا ڈٹھس عاجز ہر تی وڑیا
فر سورج چڑھیا ڈٹھوس اکھیوس سب ووڈا ایہ میرا	فر لتھا ڈٹھس ایہ رب ناہیں ہویا بیزار ودھیرا
ہو رب وہ جس نے ایہ سب خلقی زمین اسمان اُپائی	تا اللہ باجہ شریک پچھانس اللہ خود سمجھائے

وَكَذٰلِكَ نُرِيٓ اِبْرٰهِيمَ مَلَكُوتَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَلِيَكُونَ مِنَ الْمُوقِنِينَ ۝

تے اسیطرح ویکھاندے ساں اسیں ابراہیم نوں بادشاہی آسماناں دی تے زمین دی تاجو ہووے اوہ یقین کرنیوالیاں ہیں

وہمچنین می نمودیم ابراہیم را ملک آسمانہا و زمین تا او از یقین کنندگان باشد یعنی چنانکہ بروی ظاہر کردیم کہ بتان لائق عبادت نیستند نیز ظاہر ساختیم کہ ستارہ و ہر چہ در آسمانہا و زمین ست لائق عبادت نیست واو ولیکون زائدہ است فتح الرحمن

تے ہنویں اسیں دکھاندے ابراہیم نوں ملک آسماناں	تے ملک زمین تا ہووے کنوں یقین کنندیاں دے اماناں
ملکوت مبالغہ صیغہ ملکوں وچ معالم لیایا	ہک پتھر اُہدے کھلا تا کتھوں اسنوں سبھ دکھایا
احوال آسماناں عرش ملک بھی ہیں تا تحت الثرا تیر	تے جنت وچ مکان بھی اپنا ڈٹھس اعلی جائیں

فَلَمَّا جَنَّ عَلَيْهِ الَّيْلُ رَاٰ كَوْكَبًا ۚ قَالَ هٰذَا رَبِّي ۚ فَلَمَّآ اَفَلَ قَالَ لَآ اُحِبُّ الْاٰفِلِينَ ۝

پس جد کجلیا اسنوں رات نے تا ڈٹھس ہک تارا آکھیوس ایہ رب میرا ہے فیر جد چھپ گیا آکھیوس نہیں دوست رکھدا چھپ جاون والیاں نوں

پس چون تاریک شد بروے شب دید ستارہ گفت ایست پروردگار من پس چون فرو رفت گفت دوست

جاں رات اسیری تارا ڈٹھس کہیا میرا ایہہ سائیں	جاں تارا لتھا آکھیوس چاہاں چھپن والیاں ناہیں

تا حضرت ابراہیم نے ہک شخص سیاہی کردا ڈٹھا تا بد دعا کیتی اوہ مرگیا فر ہور بدکاری کردا ڈٹھا اسنوں بھی بد دعا کیتی مرگیا فر ہور ڈٹھا بد دعا کرنی چاہی تا اللہ نے فرمایا ابراہیم

هڪ ڪهن اهي پيش بلوغون آکيا طفلي حال نرالي
ايه چار وجه تاويل ڪرن هڪ استفهام بناون
هڪ حجت پڌرن ڪارڻ آکهن اڳ قوم نادانان
هڪ فعل ڪهن محذوف يقولون رب ميرا ايه ڪهندے
جاوه تعظيم ستاريان ڪون هر سمجه ڪماندے
جوين هٿ پريشان ها پس هدايت ڪارڻ گيا حواري
تنهان وچ جا مين هويا اعتباري مشوره لين صلاحان
اس ڪهيا جو بت ائے سب وڌ ڪر گريه اري
اس آکهيا الله اڳے روڪر حال پوڪاريو سارے

هڪ ڪهن ايه شڪ نه نبيان لائق اوه عارف رحماني
جوين أَفَإِنْ مِّتَّ فَهُمُ الْخَالِدُونَ الف حذف فرماون
جو رب ميرا اهيلا ايه تين جانو جهوٺي زعم گمانين
هڪ ڪهن هولي هولي جهوٺي ڪيتوس پاس جو رهندے
انهان وچ ار وار ڏيکهاسمجهايوس عيب تے نقص انهاندے
وجه ظاهر هيبت تعظيم ڪرے انهان ڪيتي خاطرداري
هڪ سخت غنيم تنهان هٿ آيا جيهن اوه فلاحان
انهان گريه ڪيتا ڪجه نه بنيان آخر فير دوباري
انهان ڪيتا دشمن هٽيا سب اوه مسلم هوے وچاري

فَلَمَّا رَاَ الْقَمَرَ بَازِغًا قَالَ هٰذَا رَبِّيْ فَلَمَّآ اَفَلَ قَالَ لَئِنْ لَّمْ يَهْدِنِيْ رَبِّيْ لَاَكُوْنَنَّ مِنَ الْقَوْمِ الضَّآلِّيْنَ۔

فر جد ڈٹهس چن چڑهيا آکهيوس ايه رب ميرا هے فر جد چهپ گيا آکهيوس جيڪر نه هدايت ڪرے مينون رب ميرا البته هو جاوان مين قوم گمراهان تهين

پس چون ديد ماه را طلوع ڪرده گفت اينست پروردگار من پس وقتيڪه فرو رفت گفت اگر هدايت نکند مرا پروردگار من شوم از گروه گمراهان

فر چن چڑهيا جد ڈٹهس آکهيوس ايه رب ميرا سائين — جان لٿا آکهيا هدايت ربدي جے لان گمراهين

فَلَمَّا رَاَ الشَّمْسَ بَازِغَةً قَالَ هٰذَا رَبِّيْ هٰذَآ اَكْبَرُ فَلَمَّآ اَفَلَتْ قَالَ يٰقَوْمِ

فر جد ڈٹها اس سورج نون روشن ڪهيا ايه رب ميرا هے ايه سب تهين وڏا هے پس جد چهپ گيا آکهيوس اے قوم ميري

پس وقتيڪه ديد آفتاب را طلوع ڪرده گفت اينست پروردگار من اين بزرگتر است پس چون فرو رفت

اِنِّيْ بَرِيْٓءٌ مِّمَّا تُشْرِكُوْنَ۔

تحقيق مين بيزار هان اس چيز تهين جو شريڪ بناندے هو

هر آئينه من بيزارم از آنچه شريڪ مقرر مے ڪنيد

جان سورج چڑھیا ڈٹھس آکھیوس ایہہ وڈا رب میرا	جان لتھا آکھیوس اے قوم میں شرکوں ہویا بیزار وڈھیرا

اِنِّیْ وَجَّهْتُ وَجْهِیَ لِلَّذِیْ فَطَرَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ حَنِیْفًا وَّمَآ اَنَا مِنَ الْمُشْرِكِیْنَ

تحقیق میں متوجہ کیتا منہ اپنا واسطے اوسدے جس نے پیدا کیتے آسمان تے زمین موحد ہو کے تے نہیں میں مشرکاں تھیں

ہر آئینہ من متوجہ ساختم روی خود را بسوی کسیکہ پیدا فرید آسمانہا و زمین در حالتیکہ حنیفم و نیستم از مشرکان

میں کیتا منہ اپنا سول جس انبر وہرت بنائے	موحد ہو کر ماں اوہناں وچوں جہناں شرک کمائی
جان ابراہیم جوان ہویا پیو کمان نال بلاوے	اوہ بت گھڑ ہی لتھ دیوے تا اوہ وچ شہر وچا آوے
تا ابراہیم لیجاوے آکھے بت خریدو کوئی	جو نفع نہ کرے زیان پہنچاوے دوہیں جہانی سوئی
دستھیں کوئی خریدے راتیں نہر اپے لیجاوے	لے بت خریدے بہنر نوں آکھے سر بت نہر جھوکاوے
اٹھیں نال دکھاوے لوکاں صاف لتاں گمراہی	تا شہر اسدا اشتہر ہویا جھگڑن لوک تباہی

وَحَآجَّهٗ قَوْمُهٗ ؕ قَالَ اَتُحَآجُّوْٓنِّیْ فِی اللّٰهِ وَقَدْ هَدٰىنِ ؕ

تے جھگڑا کیتا اوس نوں قوم اوسدی نے کہیوس کیا جھگڑا کردے ہو نال میرے وچ حق اللہ دے تے تحقیق راہ وکھایا ہے اوس نے مینوں

وجدال کردند با او قوم او گفت آیا جدال میکنید با من در باب خدا و تحقیق ہدایت کردہ است مرا

تے جھگڑیاں اس ناس کیوں قوم جو اسدی ساری	ادس کہیا کی جھگڑا دین خدا وچ عقل تساں کیوں ہاری
تے مینوں ہدایت کیتی راہ توحید وکھایا	اوکھیں توں نہ ڈرناں ڈرین تا ایہ بت چاہن تدہ وکھایا

وَلَآ اَخَافُ مَا تُشْرِكُوْنَ بِهٖۤ اِلَّآ اَنْ یَّشَآءَ رَبِّیْ شَیْـًٔا ؕ

تے نہیں ڈردا ہیں اس چیز تھیں جو شریک بناندے ہو نال اوسدے مگر ایہہ جو چاہے رب میرا کجھ

ونمیترسم از انچہ شریک مقرر میکنید با خدا ولیکن میترسم از انکہ خدا ارادہ کند چیز

تے میں نہ ڈراں اہناں تھیں جیہڑے تساں شریک بنائے	مگر جو رب میرا کجھ چاہے سختی یا دکھ لائے

ع ۱۳ ... سبحانہ اعلم ۱۲ ... وچہ اصل ... ۱۲

جو اللہ چاہے سو کر سکے نفع زیان بند یا نون	اوہ بت بیجان کی کر سکن کیون نا ہین سمجہتا سونز

وَسِعَ رَبِّي كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ۗ أَفَلَا تَتَذَكَّرُونَ ۝

سما لیا ہی رب میری نے ہر چیز نون نال علم دے کیا فر نہین نصیحت پکڑ دی نتین

واحاطہ کردہ است پروردگار من ہمہ چیز از جہت دانش آیا پند نمی گیرید

گھیر یا رب میری ہر شے نون علمون وکہنہ کالی	فر تسین کیون نہ لہو نصیحت چھوڑ شرک برائی

وَكَيْفَ أَخَافُ مَا أَشْرَكْتُمْ وَلَا تَخَافُونَ أَنَّكُمْ أَشْرَكْتُمْ بِاللَّهِ

تے کوین ڈران مین اس چیز تہین جو شریک بنائی نہاتے نہین ڈرد تسین جو شریک کیتا تسان نال اللہ دے

وچہ گونہ ترسم از کسے کہ او را شریک مقرر ساختید وشما نے ترسید ازانکہ شریک خدا مقرر کردید

تے کوین مین تہین ڈران جو آپون تسان شریک بنائی	تے تسین نہ ڈرو جو نال اللہ دی ہور شریک ٹھہراے

مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهِ عَلَيْكُمْ سُلْطَانًا ۚ فَأَيُّ الْفَرِيقَيْنِ أَحَقُّ بِالْأَمْنِ ۖ إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ۝

اس چیز نون جو نہین اتاری نال اوسدا اوپر تساڈے کجہ دلیل پس کہیڑا دوہان فرقیان تہین لائق ہے نال امن دے جے تسین جاندے ہو

چیزیرا کہ فرو نفرستادہ است بشما دلیلے برای آن پس کدام یک ازین دو گروہ سزاوار تر است بامن اگر میدانید

جو اللہ نال تسان پر نہین دلیل اتاری کالی	پس کہیڑا تول بہجونی لائق ہوجے دہہر دو انائی

الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ لَهُمُ الْأَمْنُ وَهُمْ مُهْتَدُونَ ۝

اوہ لوک جو ایمان لیائے تے نا ملایا انہان ایمان اپنا نال ظلم دے ایہو لوک واسطے انہاندے بہجونی ہے تے اوہی راہ پاونیوالے ہین

تمام فرو نکسا نیکہ ایمان آوردند و نیامیختند ایمان خود را بشرک آنجماعتہ ایشان راست ایمنی و ایشانند راہ یافتگان

ل یے کوین خوف کران مین اس چیز تہین جو شریک بنا نے تسان ... مین ... تے تسین نہین ڈردے اس چیز نون جو اللہ دے ... اوسدی کجہ دلیل نہین اتاری
اوہ اللہ قادر مطلق ... لائق ... تے تسین ... تے فرمایا الذین آمنوا ... ظلم

جو لوک ایمان لیائے نال ایمان نہ شرک ملایا | اوہناں کارن خاص بےخوفی بھی تہناں اوہ ہدایت پایا
معالم وچہ بخاری اوہوں بن مسعود بتاوے | ایہ آیت مشکل بارڈری جو کون نہ ظلم کماوے
تا حضرت کیہا جو ظلم کنوں اتھے شرک مراد ایہا ای | ان الشرک لظلم عظیم ایہ آیت شاہد آئی

وَتِلْكَ حُجَّتُنَآ اٰتَيْنٰهَآ اِبْرٰهِيْمَ عَلٰى قَوْمِهٖ ۭ نَرْفَعُ دَرَجٰتٍ مَّنْ نَّشَاۗءُ ۭ

تے ایہی دلیل ساڈی دتی اساں ابراہیم نوں اپر قوم اوسدی دے بلند کرینہاں درجے جسنوں چاہنے ہاں

واین است حجت ما دادیمش ابراہیم را بر قوم او بلند مے کنیم در مراتب ہر کرا مے خواہیم

تے ایہ دلیل اس قوم اپر اساں ابراہیم بتائی | اسیں جسنوں چاہیے اچے درجے کریے علم دانائی

اِنَّ رَبَّكَ حَكِيْمٌ عَلِيْمٌ ۝ وَوَهَبْنَا لَهٗٓ اِسْحٰقَ وَيَعْقُوْبَ ۭ كُلًّا هَدَيْنَا ۚ

تحقیق رب تیرا حکمت والا علم والا ہے تے دتا اساں واسطے اوسدے اسحاق تے یعقوب ہر ہکنوں ہدایت کیتی اساں

ہر آئینہ پروردگار تو استوار کار دانا است و عطا کردیم ابراہیم را اسحاق و یعقوب ہر یکی را از ایشان ہدایت کردیم

تحقیق تیرا رب حکمت والا صاحب علم ایہا ای | اساں دتا اوہنوں تیر تے یا ہر نوں راہ نمائی

وَنُوْحًا هَدَيْنَا مِنْ قَبْلُ وَمِنْ ذُرِّيَّتِهٖ دَاوٗدَ وَسُلَيْمٰنَ وَاَيُّوْبَ وَيُوْسُفَ

تے نوح نوں ہدایت کیتی اساں اگوں ستھیں تے اولاد اوسدی تہیں داؤد نوں تے سلیمان تے ایوب تے یوسف نوں

و نوح را ہدایت کردیم پیش ازین و از اولاد ابراہیم راہ نمودیم داؤد و سلیمان و ایوب و یوسف

تے نوح نوں اساں ہدایت کیتی ابراہیم تھیں اگے | تے نوح اولاد داؤد سلیمان یوسف صابر وگ

وَمُوْسٰى وَهٰرُوْنَ ۭ وَكَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُحْسِنِيْنَ ۝ وَزَكَرِيَّا وَيَحْيٰى وَعِيْسٰى وَاِلْيَاسَ ۭ

تے موسیٰ تے ہارون نوں تے اینویں جزا دینے ہاں اسیں احسان کرنیوالیاں نوں تے زکریا تے یحییٰ تے عیسیٰ تے الیاس نوں

و موسیٰ و ہارون را و ہمچنین جزا میدہیم نیکوکاران را و ہدایت کردیم زکریا و یحییٰ و عیسیٰ و الیاس را

تے زکریا تے یحییٰ عیسیٰ بھی الیاس ہدایت راہین	اتے موسیٰ ہارون اینویں اسین نیکاں اجر دیوائین

كُلٌّ مِّنَ الصّٰلِحِيْنَ ۙ وَاِسْمٰعِيْلَ وَالْيَسَعَ وَيُوْنُسَ وَلُوْطًا ؕ وَكُلًّا فَضَّلْنَا عَلَى الْعٰلَمِيْنَ ۙ

ہر کہ نیکاں تھین آہا نے اسمٰعیل نوں تے الیسع تے یونس تے لوط نوں تی ہر ہک نوں بزرگی دتی اساں اپر جہاناں دے

ہر یک از صالحان بود وہدایت کردیم اسمٰعیل والیسع ویونس ولوط را وہر یک را افضل دادیم بر اہل زمانہ

الیسع تی یونس لوط اساں ہر نوں تی جگ وڈیائی	ایہہ ہر ہک نیکاں کنوں ہتے اسمٰعیل ہدایت پائی

وَمِنْ اٰبَآئِهِمْ وَذُرِّيّٰتِهِمْ وَاِخْوَانِهِمْ ۚ وَاجْتَبَيْنٰهُمْ وَهَدَيْنٰهُمْ اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ

تے باپاں اونہاندیاں تھین تے اولاد اونہاندی تھین تے بھایاں انہاندیاں تھین تے قبول کیتا اساں انہاں نوں تی ہدایت کیتی اساں انہاں نوں طرف راہ سدھے دی

وہدایت کردیم بعض از پدران ایشان و اولاد ایشان و برادران ایشان و برگزیدیم ایشان را ودلالت کردیم ایشان را بسوے راہ راست

تی چن لیا اساں انہاں نوں سدھے راہ ول راہ وکھائی	تی بعض پیو ان فرزندان بھایاں تھناں ہدایت پائی

ذٰلِكَ هُدَى اللّٰهِ يَهْدِيْ بِهٖ مَنْ يَّشَآءُ مِنْ عِبَادِهٖ ؕ وَلَوْ اَشْرَكُوْا لَحَبِطَ عَنْهُمْ مَّا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ۝

ایہہ ہدایت اللہ دی راہ وکھاندا نال اوسدے جسنوں چاہے بندیاں اپنیاں تھین تے جے اوہ شرک کردے البتہ نابود ہو جاندا اونہاں تھین جو آہے کردے

اینست ہدایت خدا دلالت میکند بدان ہر کرا خواہد از بندگان خویش واگر شریک مقرر میکردند نابود شدے از ایشان آنچہ کردہ بودند

بندیاں کنوں تے شرک جو کرو عمل نابود ہو جاوی	ہے ایہہ ہدایت رب دی جسنوں چاہے راہ وکھاوی

أُولٰئِكَ الَّذِينَ آتَيْنٰهُمُ الْكِتٰبَ وَالْحُكْمَ وَالنُّبُوَّةَ فَإِنْ يَكْفُرْ بِهَا هٰؤُلَاءِ

ایہ لوک ہین جو دتی اساں انہاں نوں کتاب تے حکمت تے پیغمبری پس جیکر کفر کرن نال اوس دے ایہ لوک

این جماعت آنانند کہ دادیم ایشان را کتاب و حکمت و پیغامبری پس اگر کافر شوند بآیات قرآن این کافران

ایہ لوک جو دتی اساں کتاب نبوت (پیغمبری) حکم جنہاں نوں		جے کفر کرن ایہو لوک نہ منن کی پرواہ اساں نوں

فَقَدْ وَكَّلْنَا بِهَا قَوْمًا لَيْسُوا بِهَا بِكٰفِرِينَ ۝

پس تحقیق مقرر کیتا اساں نال اوس دے ہور قوم نوں جو نہیں نال اوس دے کفر کرنیوالی

تا مقرر ساختیم برائے ایمان بآنہا گروہے را کہ ہرگز بآنہا کافر نشوند

پس ٹھیک مقرر اساں کیتی ہک قوم اس دے کارنے جو بکے نہ اوہناں سولاں کنوں انکار کریے یا اہل یمن نہ منن اوہناں من لگ آسمان		جو منن دلوں بجانوں انہاں نے کدی کفر گنہار ناں لوک مدینے والے منن ایسے اساں بنائے مہاجر تے انصار مراد لکھی فتح الرحمانی

أُولٰئِكَ الَّذِينَ هَدَى اللّٰهُ فَبِهُدٰهُمُ اقْتَدِهْ قُلْ لَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ أَجْرًا

ایہ لوک اوہ ہین جنہاں نوں ہدایت کیتی اللہ نے پس نال ہدایت انہاں دے پیروی کر نہیں منگدا مین تساں تھیں

این جماعت انبیا کسانند کہ ہدایت کرد ایشان را خدا پس بروش ایشان اقتدا کن بگو سوال نمیکنم از شما ہیچ مزد بر تبلیغ قرآن

ایہ لوک ہدایت جنہاں کیتی رب تعالیٰ نوں ہو اساں منگنا		کہہ تساں سوال نہ کراں میں ہرگز اجر ایہناں سلیاں دے
إِنْ هُوَ إِلَّا ذِكْرٰى لِلْعٰلَمِينَ ۝		نہیں ایہ مگر نصیحت واسطے جہاناں دے
		نیست این مگر پند عالمہارا
نہیں ایہ مگر نصیحت سارے کل اہل جہاناں		خیر خواہی کر سب کارن جہان تے انسانان

وَمَا قَدَرُوا اللّٰهَ حَقَّ قَدْرِهٖ إِذْ قَالُوا مَا أَنْزَلَ اللّٰهُ عَلٰى بَشَرٍ مِنْ شَيْءٍ

اور نہ قدر کیتی ایہناں اللہ دی حق قدر اوس دے جد آکھیونے نہیں اتاری اللہ اتے کسی آدمی دے کائی شے

و صفت نکردند یہود خدا را حق صفت او چون گفتند فرو نفرستادہ است خدا بر ہیچ آدمی چیزے

نیکیتی صفت اللہ دی لوکاں جیوں لس حق ایہائی
مالک بیٹا حنیف آہا ہک عالم وڈا یہوداں
بنی کہیا تیں قسم اللہ دی جس توریت اتاری
جو لکھیا اللہ دشمن ہے کہڑا عالم ہوئے موٹے تائیں
اکھیوس قسم اللہ دی رب ناہ کیتے کجھ اوتاریا
موسی تے توریت نہیں ہے بھیجی توں خود جانے
میں غصے وچ ایہ آکھیا انسان آکھیا جاہ مردودا
توں علما ئیدی لائق ناہیں بے اعتبار ٹھہرایا

جد آکھن کسے بشر تے اللہ بھیجی ناہ شے کائی
اوہ مکے اندر نال نبیدی جھگڑیا رل مردوداں
حضرت موسی اپر ہے ایہ وچ کتاب تمہاری
اوہ غصے ہویا جو موٹا آہا کہیا کر سخت بلائیں
جاں سنیاں یہوداں طعن کرن تعین آکھیا کی ہتھیاریا
اس کہیا محمد ہنیوں غصے کیتا سخت وہگانے
توں غصے وچ اللہ پر بولیں سخن ناحق بیہودہ
تے کعب جو اشرف دا بیٹا اوسدی جا سردار بنایا

قُلْ مَنْ اَنْزَلَ الْكِتٰبَ الَّذِیْ جَآءَ بِهٖ مُوْسٰی نُوْرًا وَّهُدًی لِّلنَّاسِ تَجْعَلُوْنَهٗ قَرَاطِیْسَ

کہہ کس نے اتاری ہی کتاب اوہ جو لیایا سی سنوں موسی روشنی تے ہدایت واسطے لوکاں دی کر دیہو تسیں سنوں

بگو کہ فرو فرستاد کتابیکہ آوردہ است اورا موسی روشنی وہدایت مردمان را می گردانید اورا دو قسم ورقہا

کہہ کس اوہ کتاب اتاری جسنوں موسے لیایا | نور ہدایت لوکاں اوہ تساں لکھ لکھ بہت کھنڈایا

تُبْدُوْنَهَا وَتُخْفُوْنَ كَثِیْرًا ۚ وَعُلِّمْتُمْ مَّا لَمْ تَعْلَمُوْۤا اَنْتُمْ وَلَاۤ اٰبَآؤُكُمْ ؕ قُلِ اللّٰهُ ۙ

ظاہر کردیہو تسیں سنوں تے چھپاندیہو بہت تے سکھائے گئے ہو تسیں اوہ کجھ جو نہیں جاندے آہے تسیں تے
ناباپ تساڈے کہہ اللہ نے یعنے اتاری سی

آشکارا میکنید آنرا و پنہان میکنید بسیاری را و آموختہ شد ید یعنے در قرآن آنچہ نمید انستید شما و
نہ پدران شما مید انستند بگو خدا فرود آورد

جو ظاہر کردے بہت چھپاؤ بھی تسیں رب پڑھائی
جو کجھ تساں تے پواں تساڈیاں اگے علم نہ پائی

ثُمَّ ذَرْهُمْ فِي خَوْضِهِمْ يَلْعَبُونَ

فر چھوڑ اہناں نوں وچ بحث اپنی دے کھیڈدے

باز بگذار ایشان را در بحث ایشان در حالتیکہ بازی

جو وین جواب تا بہتر نہیں تا اگے جو رب اتارے | فر چھوڑ تہاں ایس بحث اندر ہو کھیڈدے بد کارے

وَهَذَا كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ مُّصَدِّقُ الَّذِي بَيْنَ يَدَيْهِ وَلِتُنذِرَ أُمَّ الْقُرَى وَمَنْ حَوْلَهَا

تے ایہ کتاب ہے اتاریا اساں اوس نوں برکت والی سچا کرنیوالی اس چیز نوں جو اگے اوسدے ہے تے
تا ڈراویں توں مکے والیاں نوں تے جیہڑے گرد اوسدے ہین

واین قرآن کتابیست کہ فرستادہ ایم او را بابرکت باور دارندہ آنچہ پیش از وی بود و تا بیم کنی اہل مکہ را و کسانے

اساں ایہ کتاب مبارک بھیجی اگلیاں سچ بناوی | تا مکے والیاں بھی جو اس نواحی نبی ڈراوی

وَالَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ يُؤْمِنُونَ بِهِ وَهُمْ عَلَى صَلَاتِهِمْ يُحَافِظُونَ

تے جیہڑے لوک ایمان لیائے ہین نال آخرت دے ایمان لیاندے ہین اوہ نال قرآن دے تے اوہ اپر نماز اپنی دے

ومعتقدان آخرت البتہ ایمان می آرند بقرآن وایشان بر نماز خود محافظت مے کنند

تے جنہاں یقین قیامت نال قرآن ایمان لیاون | تے اپر نمازاں پنجاں دے اوہ عمل ہمیشہ کماون
ام القریٰ مکے دا نام جو بڈا گراواں بہائی | جو سبہ لوکاں دا مرجع ہو اس وچوں زمین وچھائی
جو لہا کنوں مراد زمین سبہ مشرق مغرب تائین | اول عرب تے پچھوں سبہ لوکاں نال قرآن ڈرائین

وَمَنْ أَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرَى عَلَى اللَّهِ كَذِبًا أَوْ قَالَ أُوحِيَ إِلَيَّ وَلَمْ يُوحَ إِلَيْهِ شَيْءٌ

تے کون ہے وڈا ظالم اوس تھیں جو بناوے اپر اللہ دے جھوٹھ یا کہے وحی کیتا گیا ہے طرف میری تے نہیں وحی

وکیست ستمگار تر از کسیکہ بربست بر خدا دروغ یا گفت وحی فرستادہ شدہ است بمن و حقیقت نفرستادہ شدہ است

تے کون ہے تھیں وہ ظالم جیہڑا رب پر جھوٹھ بناوے | یا کہے جو میں نوں وحی ہویا کجھ وحی نہ اس ول آوے

وَمَنْ قَالَ سَاُنْزِلُ مِثْلَ مَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ ؕ

تے جس نے کیہا نازل کراں گا میں مانند اس چیز دی جو نازل کیتی اللہ نے

وازکسیکہ گفت فرود خواہم آورد مانند آنچہ فرود آورد خدا

تے جیہڑا کہے اتاراں میں جویں اللہ پاک اتارے قتادہ کہے مسیلمہ جھوٹے حق ایہہ آیت آئی بھی دعوی کرے وحی دا آپے سورتاں کجھ بناوے

جھوٹھ خدا اپر کہے جویں پیغمبر لا فانی ہری اوہ ساحر کاہن آہا دعوی کرے نبوت پائی دو شخص وکیل نبی دل بھیجیوس وچہ معالم لیاوے

وَلَوْ تَرٰۤى اِذِ الظّٰلِمُوْنَ فِيْ غَمَرٰتِ الْمَوْتِ وَالْمَلٰٓئِكَةُ بَاسِطُوْۤا اَيْدِيْهِمْ ۚ اَخْرِجُوْۤا اَنْفُسَكُمْ ؕ

تے کاش کہ ویکھیں توں جس وقت جو ظالم وچہ سختی موت دی ہووں تے فرشتے پسارے کھلے ہتھ اپنے نکالو جاناں اپنیاں

و تعجب کنی چون بنگری وقتیکہ ظالمان در شدائد مرگ باشند و فرشتگان دست خود دراز میکنند میگویند

تے جے ویکھیں جد ظالم سختی موت اندر حیراں ہان یعنے جے ایہہ حال ویکھیں تہاں وچ ہکہ تعجب لیاویں سوہن وا روح خوشیوں نکلو تہاں دے کاران

تے ملک الٰہی ہتھ پسارہ کہن کڈھو خود جاناں ایہہ شرط جواب مقدر لیتے ویکھ معالم بہاویں تے روح کافر دا اڑیاں لائے تدی فرشتے مارن

اَلْيَوْمَ تُجْزَوْنَ عَذَابَ الْهُوْنِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُوْلُوْنَ عَلَى اللّٰهِ غَيْرَ الْحَقِّ

اج دن بدلہ دتے جاؤ گے تسیں عذاب خواری دا نال اس سبب دے جو آہے تسیں کہندے اپر اللہ دے سوا حق دے

امروز جزا داده خواہید شد عذاب رسوا کننده بسبب آنکہ میگفتید بر خدا ناحق

اج بدلہ سختاں دا تساں نوں سخت عذاب خواری

جو آہے کہندے اللہ اپر ناحق گل دو بیاری

وَكُنْتُمْ عَنْ اٰيٰتِهٖ تَسْتَكْبِرُوْنَ

تے آہے تسیں آیتاں اللہ دیاں تھیں تکبر کردے

بسبب آنکہ از تصدیق آیات او سرکشی میکردید

تے آہے تسیں تکبر کردے کنوں آیات الٰہی

نال قرآن ایمان نہ لیائے نال ہنکار تباہی

وَلَقَدْ جِئْتُمُوْنَا فُرَادٰى كَمَا خَلَقْنٰكُمْ اَوَّلَ مَرَّةٍ وَّتَرَكْتُمْ مَّا خَوَّلْنٰكُمْ وَرَآءَ ظُهُوْرِكُمْ

تے البتہ تحقیق آئے تسیں پاس ساڈے اکلے جیوں پیدا کیتا ہے تسانوں پہلی واری تے چھوڑ آیا تساں جو کجھ دتا سی اساں پچھے کنڈ اپنی دے

وگو بالیم پیر آمدید پیش ما تنہا چنانکہ آفریدہ بودیم شمارا اول بار و گذاشتید آنچہ عطا کردہ بودیم شمارا الیر

آئے تسیں کاہرو سانوں اول جیوں اپائے کافراں نوں رب روز قیامت کہسی جھڑ کی جو آئے سروں پیروں سبہ اتوں ننگر ختنے باجہ بہی ہوسن	جو اساں فانا دولت دنیا کنڈ پچھے چھڈ آئے نہ مال متاع نہ زن فرزند نہ لشکر خادم لیائے اوہ چاوڑ آ کڈ کنہہ گئی ہن ہوشیمان کہلوسن

وَمَا نَرٰى مَعَكُمْ شُفَعَآءَكُمُ الَّذِيْنَ زَعَمْتُمْ اَنَّهُمْ فِيْكُمْ شُرَكٰٓؤُا

تے نہیں ویکھدے اسیں نال تساڈے شفاعت کرنیوالیاں تساڈیاں نوں جو دعوی کردے آہے تسیں جو اوہ وچہ تساڈے شریک ہین

ونمی بینیم با شما شفاعت کنندگان شمارا آنانکہ گمان میکردید کہ ایشان در تربیت شما شریکان خدا اند

نہ دسدے نال تساڈے جو تساں نوں شفیع بناؤ	تے کردے ظن جو وچہ تساڈے ہین شریک ٹہرائو

لَقَدْ تَّقَطَّعَ بَيْنَكُمْ وَضَلَّ عَنْكُمْ مَّا كُنْتُمْ تَزْعُمُوْنَ

البتہ تحقیق قطع ہوگئی پیوندی رسیان تساڈے تے گم ہوگیا تساں تھیں جو کجھ آہے تسیں ظن کردے

ہر آئینہ بریدہ شود پیوند میان شما و گم شد از شما آنچہ گمان مے کردید

ہن ٹٹ گئی اوہ تساں پیوندی آپو وچہ آہی	تے گم ہوگیا تساں تھیں جو تساں ظن آہا ہراہی

اِنَّ اللّٰهَ فَالِقُ الْحَبِّ وَالنَّوٰى يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَمُخْرِجُ الْمَيِّتِ مِنَ الْحَيِّ

تحقیق اللہ پھوڑنیوالا دانیاں دا تے گٹکاں دا ہے کڈھدا ہے جیوندے نوں مردے تھیں تے کڈھنوالا مردے دا جیوندے تھیں

ہر آئینہ خدا شگافندہ دانہا و خستہ ہاست بیرون مے آورد زندہ را از مردہ و بیرون آرندہ مردہ است از زندہ

تحقیق اللہ ہے پھوڑنوالا دانیان گٹکان تائین | مردیوں زندہ زندیوں مردہ کڈھن والا سائین

ذٰلِكُمُ اللّٰهُ فَاَنّٰى تُؤْفَكُوْنَ ۝ فَالِقُ الْاِصْبَاحِ ۚ وَجَعَلَ الَّيْلَ سَكَنًا

ایہ ہے اللہ فیر کدھر فیری جاندے ہو پھوڑن والا صبح دا تے کیتس رات نوں آرام

این ست خدا پس از کجا برگردانیدہ می شوید شگافندہ صبح ست وگردانید شب را آرام گاہ

ایہو اللہ فر تسین کتول اولٹے فیرے جاؤ | کھولن والا صبح تے کیتس رات آرام تا پاؤ

وَّالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ حُسْبَانًا ۭ ذٰلِكَ تَقْدِيْرُ الْعَزِيْزِ الْعَلِيْمِ

تے سورج تے چن نوں گردفرنے والے ایہ ہے اندازہ غالب دانا دا

وگردانید آفتاب وماہ را معیار حساب این ست تقدیر خدا غالب دانا

تے سورج چن حساب کارن جو گردہمیشہ فردی
جو ہفتے سال مہینے جاپن گردش نال اہناندے | ہے ایہ اندازہ اللہ غالب صاحب علم ہنر دے
اوہ اللہ غالب توڑے جانے سبھ تدبیر تہاندی

وَهُوَ الَّذِيْ جَعَلَ لَكُمُ النُّجُوْمَ لِتَهْتَدُوْا بِهَا فِيْ ظُلُمٰتِ الْبَرِّ وَالْبَحْرِ ۭ

تے اوہ ہی جسنے بنائے واسطے تساڈے تارے تا جو راہ پاؤ نال اہناندے وچہ انہیریاں جنگل تے دریا دیاندے

واوست آنکہ بیافرید برائے شما ستارہا تا راہ یابید بسبب آنہا در تاریکیہائے بیابان ودریا

تے اوہ ہو جس تساڈی خاطر بہت بنائے تارے | تا تسین نال تہاندے راہ پاؤ جنگل بحر اندہارے

قَدْ فَصَّلْنَا الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ يَّعْلَمُوْنَ ۝

تحقیق نکھیڑیا اسان آیتان نوں واسطے اس قوم دی جو جاندی ہین

ہر آئینہ بتفصیل بیان کردیم نشانہارا برائے گروہے کہ میدانند

ٹھیک اسان خوب نکھیڑ نشانیان وحدت دیان سمجھایان
کارن سمجھ اہناندی جیہڑے رکھدے علم دانایان

فوائد

ف فانی تؤفکون
کدھر جو جاندے جاندے ہو اللہ
تینوں ستے دوستی اوسدی تینوں
عرت ہوراندی تجھے واضح ہووے

نشانیاں قدرت تے توحید
دیاں ہیں ... تے بغیر
... جو کہہ نہ جانا
... ہی

وَهُوَ الَّذِیْٓ اَنْشَاَکُمْ مِّنْ نَّفْسٍ وَّاحِدَةٍ فَمُسْتَقَرٌّ وَّمُسْتَوْدَعٌ

اوہ ہے جس نے پیدا کیتا تسانوں شخص ہکی تھیں پس تسانوں جگہہ رہنے دی ہے تے جگہہ سونپنے دی

واوست آنکہ پیدا کرد شمارا از یک شخص پس شمارا قرار گاہے ہست و ودیعت جاے

تساوہ جس نے جان ہکی تھیں سارے تسیں آیائے جا قرار جو شکم مائی وچہ ٹھہرے مدت تائیں ہک جا قرار پوان پٹہ اکھن ہک زمین تباون	فر جا قرار تسانوں بھی ہک سوپن جا بنائے تے سوپن جا قبر وچہ رکھسی تیک قیامت سائیں تے سوپن جا رحم یا جنت دوزخ ہے فرماون

قَدْ فَصَّلْنَا الْاٰیٰتِ لِقَوْمٍ یَّفْقَهُوْنَ

تحقیق کھول کے بیان کیتیاں اسان نشانیاں واسطے اس قوم دی جو سمجھ دے ہین

ہر آئینہ بتفصیل بیان کردیم نشانہا را برائے گروہے کہ می فہمند

ٹھیک اسان کھول نشانیاں سمجھنوالیاں نوں سمجھایاں	جنہاں ہے بی نصیب سمجھن سمجھان مار شیطان گوایاں

وَهُوَ الَّذِیْٓ اَنْزَلَ مِنَ السَّمَآءِ مَآءً فَاَخْرَجْنَا بِهٖ نَبَاتَ كُلِّ شَیْءٍ

تے اوہ ہے جس نے اتاریا آسمان تھیں پانی فر کا لی اسان نال اوسدے انگوری ہر شی دی

واوست آنکہ فرود آورد از آسمان آبے پس بیرون آوردیم بسبب آن آب رویندہ را از ہر قسم

تے اوہ ہے جیہڑا آسمانان تھیں پانی مینہ اتارے	فر اسان نکالی اسدے نال انگور زمین تھیں سارے

فَاَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُّخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُّتَرَاكِبًا ۚ وَمِنَ النَّخْلِ مِنْ طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِیَةٌ

پس نکالیاں اسان اس تھیں سبزیاں نکالنے ہاں انہاں تھیں دانے ہکدوجے تے چڑھے ہوئے کھجیاں گچھے

پس بیرون آوردیم از آن آب سبزہ بیرون مے آریم از آن سبزہ دانہا یکے بر دیگرے پیوستہ واز درختان خرما از شاخہا او یک طائفہ شاخہائے بزمین نزدیک شدہ ہست

بَدِيعُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ اَنّٰى يَكُونُ لَهٗ وَلَدٌ وَّلَمْ تَكُنْ لَّهٗ صَاحِبَةٌ

اوہ نوان پیدا کرنیوالا آسماناں دا اتے زمین دا ہے کیونکر ہووے واسطے اوسدا اولاد تے نہیں اسدے عورت

دا آفرینندۂ آسمانہا و زمین ست چگونہ باشد او را فرزندی حالانکہ نبود او را زن

اس با جہ نمونے انبر وہر لی قدرت نال بنائے		اوہ زن نہیں پاک منزہ فرلتس بیبے کیونکر آہی

وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ذٰلِكُمُ اللّٰهُ رَبُّكُمْ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ

تے پیدا کیتی اوس نے ہر چیز تے اوہ نال ہر چیز دی جانن والا ہے ایہہ اللہ رب تساڈا نہیں کوئی معبود مگر اوہ

و بیا فرید ہر چیز را او بہر ہر چیز دانا ست این ست خدا پروردگار شما نیست ہیچ معبود مگر او

تے پیدا کیتس ہر شے تے اوہ ہر شے جانن والا		ایہ ہے اللہ رب تساڈا اک معبود نرالا

خَالِقُ كُلِّ شَيْءٍ فَاعْبُدُوهُ وَهُوَ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ وَّكِيلٌ

پیدا کرنے والا ہر چیز دا ہے پس بندگی کرو اوسکی تے اوہ اوپر ہر شے دے کارساز ہے

آفرینندہ ہر چیز ست پس پرستش کنید او را و او بر ہر چیز کارساز است

اوپاون والا ہر شے دا تس کرو عبادت سارے		تے ہر شے اپر اوہ وکیل جو ہر دے کم سنواری

لَا تُدْرِكُهُ الْاَبْصَارُ وَهُوَ يُدْرِكُ الْاَبْصَارَ وَهُوَ اللَّطِيفُ الْخَبِيرُ

نہیں پاوندیاں سنوں نظراں تے اوہ پاوندا ہے سب نظراں نوں تے اوہو باریک دیکھنے والا خبردار

درنمی یابند او را چشمہا یعنے در دنیا و او درمی یابد چشمہا را و او ست مہربان آگاہ

نا گھیرن اسنوں نظراں تے اوہ نظراں گھیرن والا		تے اوہ ہر نازک ویکھن والا خبردار تعالے
تدرک معنے گھیرن شے نوں کنہ لبھن ساری		ہر طرفوں اس حداں لبھن بے پرایہ نہ جاری
معتزلے اس آیت تھیں بہل منکر ہوئے دیدار دوں		جو جنت وچہ محال نہ بجھان اوہ مطلق انکاروں
اہل سنت دا مذہب اللہ جنت وچہ دسیاوے		جو وچہ قرآن حدیثاں آیا مومن شک لیاوے

ف یعنی واسطے نوان پیدا کرنیوالا آسماناں دا اتے زمین دا جو بے مثال اسدے اوہ نہ بنا یا کوئی نمونہ تے مثال نہیں ہو یا پہلے جو ایسا قادر ہے تاں حاجت اوسنوں فرزنداں دی کیا حاجت اوہ زندہ اسطے مدد تے عمر اہی بعد فرزند دے ہے مطلوب معبود کاربار وچ بدلے یا واسطے نام ہو وے یا وارث نا ہو وے تے اوہ اپنے بعد دی ہر پئے مرنے دے ناموں اشتعال کی احتیاج باقی زندہ لا تے ہر طرح بنی بچوں ہے اس نوں کسی طرح ہی

ف ۲ حاجت فرزند دی نہیں وز ایہی سبھ پر اس واسطے کہ اللہ تعالیٰ ہر چیز دا خالق ہے خالق نوں نال مخلوقاں دے کی وجہ سکاوت تے کفو تے شکل ہووے نا معقول نہیں ہے

ف ۳ یعنے اکھیاں اوس نوں قوت نہیں جو اللہ تعالیٰ نوں دیکھ سکن بلکہ جیکر اللہ تعالیٰ آپ ہی اپنی ذات دیکھاوے اسدی طاقت اسدے جو اوہ لطیف ہے موضح القرآن

ہک کہن جو لام سقدرا ایتھے وچہ معالم لکھیا ہک کہن ایہ لام ہے عاقبت کارن اور کہ اینویں تھیوے جیوں حضرت موسیٰ دے وچہ قصے اللہ خود فرمایا شاہ ولی اللہ پہلا معنے وچہ فتح الرحمٰن	لِنَقُلْ یَقُولُوا معنے تا نہ کافر کہن جو سکھیا جو لیکون لھم آندر وچہ قرآن لبھیوے لِیَکُوْنَ لَھُمْ عَدُوًّا ایہہ بھی لام عاقبت دا آیا جلال سیوطی دوجا لکھیا وچہ تفسیر قرآنی

اِتَّبِعْ مَآ اُوْحِیَ اِلَیْکَ مِنْ رَّبِّکَ لَآ اِلٰہَ اِلَّا ھُوَ وَاَعْرِضْ عَنِ الْمُشْرِکِیْنَ

پیروی کر اس چیز دی جو وحی گیتی گئی ہے طرف تیری رب تیرے تھیں نہیں کوئی معبود مگر اوہ تے منہ پھیر مشرکاں تھیں

یا محمد پیروی کن چیزی را کہ وحی کردہ شد بسوی تو از جانب پروردگار تو ہیچ معبودی نیست مگر او و اعراض کن از مشرکان

جو وحی تیرے رب تھیں ہویا کر تس تابعداری	نہ اس بن معبود خدا ہی کر توں مشرکاں تھیں بیزاری

وَلَوْ شَآءَ اللّٰہُ مَآ اَشْرَکُوْا وَمَا جَعَلْنٰکَ عَلَیْھِمْ حَفِیْظًا وَمَآ اَنْتَ عَلَیْھِمْ بِوَکِیْلٍ

تے جیکر چاہندا اللہ تاں نہ شرک کردے اوہ تے نہیں کیتا اساں تینوں اُپر اُنہاں دے نگہبان تے نہیں توں اُپر اُنہاں دے داروغہ

و اگر خواستے خدا شریک مقرر نمیکردند و نگردانیدیم ترا بر ایشان نگہبان و نیستی تو بر ایشان متعہد

جے چاہندا رب تاں شرک نہ کردے نا اساں تدہ بنایا	اُوپر اُنہاں دے حافظ نا توں اُنہاں داروغہ آیا

وَلَا تَسُبُّوا الَّذِیْنَ یَدْعُوْنَ مِنْ دُوْنِ اللّٰہِ فَیَسُبُّوا اللّٰہَ عَدْوًا بِغَیْرِ عِلْمٍ

تے برا نہ بولو تسیں اُنہاں نوں جو پکاردے ہن سوا اللہ دے پس برا بولن گے اوہ اللہ نوں تعدی تھیں بسوا علم دے

و اے مسلماناں دشنام مدہید کسانی را کہ مشرکان می پرستند بجز خدا زیرا کہ ایشان دشنام خواہند داد خدا را از روئے ظلم بغیر دانش

	نہ بولو برا ایو کارن مشرک اللہ باجہ جنہاں نوں تا مشرک ظلموں بن علموں مت بولن برا خدا نوں	

كَذٰلِكَ زَيَّنَّا لِكُلِّ اُمَّةٍ عَمَلَهُمْ ثُمَّ اِلٰى رَبِّهِمْ مَّرْجِعُهُمْ فَيُنَبِّئُهُمْ بِمَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ۝

اینویں زینت دتی اساں واسطے ہر فرقے دے عمل اوہناں دے نوں فر طرف رب اپنے دی ہے رجوع انہاں دا پس خبر دیویگا انہاں نوں نال اس چیز دے جو آہے کردے

ہمچنین آراستہ کردیم در نظر ہر گروہے کردار آن گروہ باز بسوئے پروردگار ایشان رجوع ایشان باشد پس خبر دہد ایشان را بعاقبت حال آنچہ میکردند

اساں اینویں ہر فرقے نوں عمل انہاں دے نظر سہائے
فر ربّ دی طرف رجوع تہاناں فر عملاں خبر سنائے

وَاَقْسَمُوْا بِاللّٰهِ جَهْدَ اَيْمَانِهِمْ لَئِنْ جَآءَتْهُمْ اٰيَةٌ لَّيُؤْمِنُنَّ بِهَا ؕ

تے قسماں کھاندے ہین نال اللہ دے سخت قسم اپنی جو البتہ جیکر آوے ایہناں نوں کوئی معجزہ البتہ ایمان لیاونگے

وسوگند خوردند کافران بسخت ترین سوگندان خویش کہ اگر بیاید بدیشان معجزہ البتہ ایمان آرند بآن

تے قسماں نال اللہ دے کافر قریش والیاں کھاون
جو معجزہ انہاں آہے آوے ٹھیک ایمان لیاون

کہن قریش تیوں موسیٰ عیسیٰ معجزے اساں سناوین
اسیں تیرے نال ایمان لیایئے جو اوہ اساں دکھاوین

نبی کہیا کی چاہو آکہن صفا پہاڑی سونا
یا مردے اٹھ کہن توں سچا کریے تداں اہنا

یا ظاہر اساں فرشتے دسن تیری دین گواہی
تانبی کہیا فیر سوچ جو ہک بات دکھاواں چاہی

انہاں آکھیا قسم آدی فر اسیں تابع تیرے سارے
بھی یاراں کہیا جو سنگو رب تینیں معجزے ربّ اتارے

تا حضرت اٹھ دعا کرن توں سونا تھیوے پہاڑی
تا جبرائیل آیا رب کیتا تینوں ہے مختاری

جو چاہیں منگ تا صفا مجز نوں سونا خاص ہو جاسی
پر جو ایہہ فیر نہ من سخت عذاب انہاں جھب آسی

جو چاہیں چھوڑ تا توبہ کرسی جس دی قسمت ہوئی
تا حضرت آکھیا ایہو بہتر تائب تھیوے جو کوئی

قُلْ اِنَّمَا الْاٰيٰتُ عِنْدَ اللّٰهِ وَمَا يُشْعِرُكُمْ اَنَّهَا اِذَا جَآءَتْ لَا يُؤْمِنُوْنَ

کہہ سوا اسدے نہیں جو معجزے پاس رب دے ہیں کیہ خبر معلوم کراندی ہے تسانوں جو تحقیق او معجزے جد آیا ایمان نہ لیاونگے

بگو جزاین نیست کہ معجزہا نزدیک خدا است وچہ چیز مطلع ساختہ شمارا اے مسلمانان بیستے آیا مید لیکہ ...

قوں آکھدے جو معجزے پاس اللہ دے اتے کی خبر تسانوں | جو جد اوہ آوی سول نہ من نہیں بضیب جہناں نوں

وَنُقَلِّبُ أَفْئِدَتَهُمْ وَأَبْصَارَهُمْ كَمَا لَمْ يُؤْمِنُوا بِهِ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَنَذَرُهُمْ فِي طُغْيَانِهِمْ يَعْمَهُونَ ۝

تے پھیر دیانگے اسیں دل اہناں دے تے اکھیں اہناں دیاں جیہا ایمان نہ لیائے نال اوس دے پہلی واری تے چھوڑانگے اہناں نوں وچ گمراہی اپنی دے بھلے پھرنگے

و برگردانیم دل ایشان و چشم ایشان را چنانکہ ایمان نیاوردند بقرآن اول بار و بگذاریم ایشان را در گمراہی

جویں اول اہناں منیاں نہ دل اکھیں تنہاں پھیوے | تے چھوڑسیا اہناں جیوں وچ گمراہی وتن راہ نہ لایے

وَلَوْ أَنَّنَا نَزَّلْنَا إِلَيْهِمُ الْمَلٰٓئِكَةَ وَكَلَّمَهُمُ الْمَوْتٰى وَحَشَرْنَا عَلَيْهِمْ كُلَّ شَيْءٍ قُبُلًا

تے جے اسیں اتاردے طرف اہناں دی فرشتے تے گلاں کردے اہناں نوں مردے تے اکٹھی کردے اسیں اپر

اگر ما بیغرستادیم بسوے ایشان فرشتگان را و سخن میگفتند با ایشان مردگان و جمع میکردیم بر ایشان ہمہ چیز گروہ گروہ

تے جے اسیں ملک اہناں نوں گھلدے مردے سخن الاون | تے جمع کردے جمیع اہناں پر ہر شی ساہمنے اہناں دیاں

مَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا إِلَّا أَنْ يَشَآءَ اللّٰهُ وَلٰكِنَّ أَكْثَرَهُمْ يَجْهَلُونَ ۝

نہ ہوندا جو ایمان لیاون مگر ایہ جو چاہے اللہ اپر اکثر اوہناں دے جاہل ہین

ہرگز ایمان نمی آوردند مگر وقتیکہ خواستے خدا و لیکن بسیاری از ایشان نادانی کنند

نہ ہوندے ایہ جو من لیسوں مگر جو اللہ چاہی | اپر اکثر اوہ نجانن جہلوں جاہن کوراہے
ہک آکہن قبلا جمع قبیل جو آون فوجاں فوجاں | ہک کہن مقابل معنے ساہمنے آون جس ہوجان

وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَا لِكُلِّ نَبِيٍّ عَدُوًّا شَيٰطِيْنَ الْإِنْسِ وَالْجِنِّ يُوحِي بَعْضُهُمْ إِلٰى بَعْضٍ

تے ایسے طرح کیتے اساں واسطے ہر پیغمبر دے دشمن شیطان آدمیاں دے تے جناں دے سکھاندے ہین بعض اہناں دے طرف بعض دی

و ہمچنین پیدا کردیم برائے ہر پیغامبرے دشمنان را که شیاطین از آدمیان و از جن بطریق وسوسہ القا میکنند بعضے

تے اینءَ ہر پیغمبر کا رن دشمن اسان بنائے | شیطان انسان تے جن جو ہکڑ وجھن ونؤن سو پائی

زُخۡرُفَ الۡقَوۡلِ غُرُوۡرًا ؕ وَلَوۡ شَآءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوۡهُ فَذَرۡهُمۡ وَمَا يَفۡتَرُوۡنَ

ملمع کیتی ہوئی بات فریب لئے تے جیکر چاہیندا رب تیرا نہ کردا ہئنون پس چھوڑ انہانکھے جو کجھ افتراء کردا ہئین

سخن بظاہر آراستہ تا فریب دہند و اگر خواستے پروردگار تو نمیکردند این کار پس بگذار ایشان را با افتراء

سوہنا سخن بنا کر جو بھا ہکڑ وجھن ونؤن ٹھگن | جی چاہی رب کرن تون انسان چھوڑ جو کیتے وگن

جہت تسلی سرور الله ایہ آیات اتاری | جو اینءَ خیال سولان انگلیان جا دتسا ودی جاری

جوین تیر دشمن ہین ایہ مشرک انگلیان اینءَ آہی | جوین انگلیان نبیان فتنہ و تی رب بسیی تھد جا ہے

بعضے کہن شیطان ودفرتے ہکر جنان سنگ رہندے | ہک آدمیان سنگ رہندا ہے کوئی انس شیطان کہندے

ابلیس گیلے کہر ٹول جنانول و جھا طرف انسانا نہ | اوہ ہک وجھ جد ملن تہ آدون جیبلہ ہکر بہانا نہ

تے بعضے کہن شیطان ابہی ہر سرکش جو منہ ترانا | جن شیطان کا عفون تسوانس شیطان نہ جانا

جن شیطان جان نہنگ سہی کوئی ہوس وانکھا ہے | تا آدمی سرکش دیوان جاوہ جو لش کیوین بھولاوئی

ابوذر کے جو حضرت اکھیا منگ پناہ الٰہی | جن شیطان تے انس شیطانون نا پاون گمراہی

ہین اکھیا حضرت انس شیطان سہی ہوندا ند فرمایا | اوہ جن شیطانون سخت برا ہے وچہ معالم لیایا

وَلِتَصۡغٰۤى اِلَيۡهِ اَفۡـِٕدَةُ الَّذِيۡنَ لَا يُؤۡمِنُوۡنَ بِالۡاٰخِرَةِ وَلِيَرۡضَوۡهُ وَلِيَقۡتَرِفُوۡا مَا هُمۡ مُّقۡتَرِفُوۡنَ

تے تا جو جھکس طرف اوسندے دل انہاندی جو نہین ایمان لیائے نال آخرت دے تے تا جو پسند کرن اسنوں تے تا جو کر لین جو کجھ اوہ کرنے والے ہین

والقامی کنند سخن بظاہر آراستہ تا میل کنند بسوی او دلہائی کسانیکہ ایمان ندارند بآخرت و تا پسند کنند او را و تا عمل کنند آنچہ ایشان کنندہ اند یعنے آنچہ لائق ایشان است

ملمع کہن تا سول جھکن قلوب جو باجھ ایمانی | تے کرن پسند تے کیتے جیلن جو کم کرن شیطانی

ایہ آیت زمانے حال ہوا فق خبر خدا فرمائی | ہر ایہ گل نہ تو ہین ہوئی ہن دہر تھین لگی آئی

ہک عالم حق کہن اوہ بدعت شرکوں ہٹکن لگ کان
ہک ہوریدا ہین عالم وچن سو ہنے سخن بناون
ہین نال کیدان کرن نصیحت بات شنو وچیاں دے
پر جنہوں ہدایت چاہے جہیاں کوں بہلاوے

قرآن جدہتھون حق ہولاون جگاند یوچہ ہوکان
اوہ حیلہ مکرتا ویلوں سب کجھ کر گیدے او کہاون
تے نا انسان بھول گناہاں دے کہوں تہیا جھگڑا اپہر جاندی
تے جنہوں نہیں نصیب بہے اہت کوں جو لکھ رلاوے

اَفَغَيْرَ اللّٰهِ اَبْتَغِیْ حَكَمًا وَّهُوَ الَّذِیْۤ اَنْزَلَ اِلَیْكُمُ الْكِتٰبَ مُفَصَّلًا

بہلا فرسوا اللہ دے ڈھونڈھاں میں حکم کرنے والا تے اوہ ہے جس نے اتاری طرف تساڈی کتاب جدا جدا کر کے

بگو آیا طلب کنم فیصل کنندہ بجز خدا و اوست آنکہ فرو فرستاد بسوی شما قرآن را واضح کردہ شدہ

بہلا باجھ اللہ تھیں حاکم چاہاں فیصل کرے جو جھیڑے
کافر کہن جو اساں تساں وچہ منصف کرئیے کوئی

تاں اوہ ہے جس قرآن تساں نوں بھیجیا حکم نبیڑے
ہے وچہ عالم لکھیا تد ایہ آیت نازل ہوئی

وَالَّذِیْنَ اٰتَیْنٰهُمُ الْكِتٰبَ یَعْلَمُوْنَ اَنَّهٗ مُنَزَّلٌ مِّنْ رَّبِّكَ بِالْحَقِّ
فَلَا تَكُوْنَنَّ مِنَ الْمُمْتَرِیْنَ ۝

تے اوہ لوگ جو دتی اساں انہانوں کتاب جاندے ہیں جو اوہ قرآن اُتاریا گیا رب تیرے تھیں
نال حق دے پس نہ ہو شک کرنے والیاں تھیں

و کسانیکہ دادہ ایم ایشان را کتاب یعنی توریت میدانند کہ قرآن فرو فرستادہ شدہ است از
پروردگار تو براستی پس مباش از شک کنندگان

اساں دتی جنہاں کتاب سو جانن ٹھیک رب اتاریا
شاہ ولی اللہ کہے جو مکے اندر سورتاں آون
تے جھگڑیاں وچہ پہنے آیاں انہاں نوں وچہ لبھیوے
سدی وچہ جو مکے اندر اہل کتاب نہ کوئی
جان گئے مدینے اہل کتاباں نوں طرف اسلام بلایا
یا ایہ یعنی جو جانن آدمیاں دل آ گئی وحی الٰہی

حق دے نال تاں ناہو شکاں والیاں کنوں پیاریا
وچہ انہاں ذکر جو اہل کتاب قرآن نوں حق مناون
جو اہل کتاب قرآنوں منکر اسدا وچہ کی تھیوے
وعدوں انہاں کیتی سرور سچا آکھن سوئی
نہ فرقہ دوں منکر ہوئی بعض دلاں وچہ پایا
تے وچہ قرآن محمد سیدی صدق دلیل انہاں آہی

وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ صِدْقًا وَّعَدْلًا ؕ لَا مُبَدِّلَ لِكَلِمٰتِهٖ ۚ وَهُوَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ

تے پوری ہوئی بات رب تیرے دی وچہ سچیدی تے انصاف دی نہیں کوئی بدلنے والا سخن اوسدے نوں تے اوہ ہے سنن والا جانن والا

و تمام ست سخن پروردگار تو در راستی و انصاف ہیچکس تغیر کنندہ نیست سخنہائے اورا و او ست شنوا دانا

تے مالک تیرے دی گل پوری سچوں تے انصافوں	کوئی اسدی بات نہ بدل سکے اوہ شنوا دانا صاف ولہ
یعنے وعدہ وعید جو رب دی سچ ہوس سب ہوپے	تے امر نہی اوس عدل اہین سب کرو نہ کم ادھورے
جو اسدا حکم نہ بدل ہووے اتے وعدہ خلاف نکردا	ہاک کہن مراد جو غلبہ دین تے وعدہ نبی نصر دا

وَاِنْ تُطِعْ اَكْثَرَ مَنْ فِى الْاَرْضِ يُضِلُّوْكَ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ؕ اِنْ يَّتَّبِعُوْنَ اِلَّا الظَّنَّ

تے جیکر آکھے لگیں توں بہتیاں لوکاں دے جو وچہ زمین دے ہین گمراہ کر دینگے تینوں راہ اللہ دی تھیں نہیں پیروی کردے مگر ظن دی

واگر فرمانبرداری کنی بسیاری را از اہل زمین گمراہ کنند ترا از راہ خدا پیروی نمے کنند مگر گمان را

جے آکھے لگیں اکثر لوکاں وچہ زمین جو رہندے	بھلاون تینوں رب دے راہوں ظناں پچھے ویندے
وَاِنْ هُمْ اِلَّا يَخْرُصُوْنَ ۝	تے نہیں اوہ مگر اٹکل کردے ہین
	و نیستند مگر دروغ گو
اٹکل نال بناون مسئلے کرن حرام حلالاں	تے جنہیں حرام حلال بناون اٹکل نال جہالاں

اِنَّ رَبَّكَ هُوَ اَعْلَمُ مَنْ يَّضِلُّ عَنْ سَبِيْلِهٖ ۚ وَهُوَ اَعْلَمُ بِالْمُهْتَدِيْنَ ۝

البتہ رب تیرا اوہ خوب جاندا ہے اوسنوں جو بھلدا ہے راہ اوسدے تھیں تے اوہ خوب جاندا ہے راہ پاونوالیاں نوں

ہر آئینہ پروردگار تو دانا تر است کسیکہ دور میشود از راہ وی و او دانا تر است براہ یافتگان ۝

ٹھیک تیرا رب بہتر جانے جو اس دے راہوں بھلدا
تے جانے خوب ہدایت والیاں اوہ ہے عالم کل دا

ف کیہا بعض نے سخن رب دا دین دی حجت دیہے ثابت ہویا تحقیق رب نے پورا کیتا نال نصر تے فتح دے رسول اپنے نوں تے دوستاں اپنیاں نوں نہیں کوئی بدلنے والا حکم اوسدے نوں سخن تے کیہا بعض نے یعنے ظاہر ہویا دین رب تیرے دا راستی تے انصاف نال نہیں کوئی بدلنے والا دین اوسدے نوں عباسی ف ابن

واگر لوک زمین والے کافر مشرک نے گمراہ نے بہکا رہے کیہا بعض نے دین ہین نے اپنے قرآن نے نال جو جہڑا آکھیا اپنی علیہ وسلم دے رسول اللہ صلی اللہ علیہ و چہ جکم مردار نے مسلمانا نے جو جہڑا ہین تے نہیں کہاندے کھاندے ہو یا جیوان کہ اپنا مار یا ہویا نہیں ہوچکے اوستنوں مار یا آپ چوا اپنا ندا کھاندے تاں آیات اتریاں اپنا ندیاں سبہانہ نہ ہچ جانو واللہ اعلم شیرانہ تو سمجھ حاکم

فَكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللّٰهِ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ بِآيَاتِهِ مُؤْمِنِيْنَ ۝

پس کھاؤ اس چیز تھین جو یاد کیتا گیا ہو نام اللہ دا اپر او سدے جیکر ہولتسین نال آیتان او سدیان دے

پس بخورید آنچہ یاد کردہ شد نام خدا بروے اگر مومن ہستید بآیات خدا

پس کھاؤ استھین جس پر نام اللہ دا پڑھیا جاوے | جیکر ہولتسین من والے آیتان اسدیان تساوے

وَمَا لَكُمْ أَلَّا تَأْكُلُوا مِمَّا ذُكِرَ اسْمُ اللّٰهِ عَلَيْهِ وَقَدْ فَصَّلَ لَكُمْ مَا حَرَّمَ عَلَيْكُمْ

تے کیا ہے تسانوں جو نہ کھاؤ اس چیز تھین جو یاد کیتا گیا ہو نام اللہ دا اوپر او سدے تے تحقیق جدا جدا بیان کیتا ہو واسطے تساڈے جو کجھ حرام کیتا ہے اپر تساڈے

وچیست شمارا کہ نمی خورید از آنچہ ذکر کردہ شدہ ست نام خدا بروے و حالانکہ بتفصیل بیان کردہ است برائے شما آنچہ بر شما حرام ساختہ است

تے کیا ہے تسان نکھاؤ جو شے کتھی نام خد اتھین | تے ٹھیک نکھیڑ بیان کیتا اس جو تسان بہنے خدا نیز

إِلَّا مَا اضْطُرِرْتُمْ إِلَيْهِ ۝ | مگر جو لاچار ہووتسین طرف او سدے

| الا آنچہ مضطر باشید بسوئے او

مگر ضرورت وقت لاچاری رخصت کہان جے ہو | جو نکر وچہ بیماری دے جیے گذریا شرح تماہون

وَإِنَّ كَثِيْرًا لَيُضِلُّوْنَ بِأَهْوَائِهِمْ بِغَيْرِ عِلْمٍ إِنَّ رَبَّكَ هُوَ أَعْلَمُ بِالْمُعْتَدِيْنَ ۝

تے البتہ بہت لوک گمراہ کردے ہین نال خواہشان اپنیاں دے سوا علم دے تحقیق رب تیرا اوہ خوب جاندا ہے

و ہر آئینہ بسیاری گمراہ میکنند بخواہش نفس خویش بغیر دانش ہر آئینہ پروردگار تو دانا تر است بستمگاران

تے بہتے خواہش نفسان پچھے جہلوں ٹھیک ہولاؤ | ٹھیک تیرا رب جانی اُنہاں حدوں لنگھ جاون

وَذَرُوْا ظَاهِرَ الْإِثْمِ وَبَاطِنَهُ إِنَّ الَّذِيْنَ يَكْسِبُوْنَ الْإِثْمَ سَيُجْزَوْنَ

تے چھوڑ دیہو ظاہر گناہ نوں تے چھپے او سنوں تحقیق اوہ لوک جو کماندے ہن گناہ البتہ جزا دتی جاوے گی

و ترک کنید آشکارا گناہ را و پنہان او را ہر آئینہ کسانے کہ گناہ می کنند جزا دادہ خواہند شد

بِمَا كَانُوا يَقْتَرِفُونَ ۝

نال اس چیز دے جو آہے کماندے

بجب آنچہ مے کردند

تے چھوڑو ظاہر باطن بدیاں ہر قسم برائی

ٹھیک جو برا کماندے ہن پاوں بدلہ اوس کمائی

وَلَا تَأْكُلُوا مِمَّا لَمْ يُذْكَرِ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَإِنَّهُ لَفِسْقٌ ۗ وَإِنَّ الشَّيَاطِينَ لَيُوحُونَ

تے نکھاؤ اس چیز تھیں جو نہیں یاد کیتا گیا نام اللہ دا اپر اوسدے تے تحقیق اوہ البتہ بدکاری ہے تے تحقیق شیطان وسوسہ ڈالدے ہین

و مخورید از آنچہ یاد کردہ نشد نام خدا بروے و ہر آئینہ خوردنش گناہ ہست و ہر آئینہ شیاطین وسوسہ القا

نہ کھاؤ تسیں نام اللہ دا جسپر نہ پڑھیا ہین

جو ٹھیک اوہ فسق تے ٹھیک شیطان پاندے دل یاراں اپنیاں

إِلَىٰ أَوْلِيَائِهِمْ لِيُجَادِلُوكُمْ ۖ وَإِنْ أَطَعْتُمُوهُمْ إِنَّكُمْ لَمُشْرِكُونَ ۝

طرف دوستاں اپنیاں دی تاں جھگڑن نال تساڈے تے جیکر تسیں فرمانبرداری کرو انہاندی ٹھیک تسیں البتہ

بسوئے دوستان خویش تا خصومت کنند با شما و اگر فرمانبرداری ایشان کنید ہر آئینہ شما مشرک باشید

اوہ خود یاراں سمجھاون تاں اوہ جھگڑ اکرن تساہین
جو مشرک نہ نری عبادت غیراں ہو صحیح وجہ بتایا
مشرک لوک نبی تھیں پچھن بکری جو مر جاوے
اوہ کھن تہاڈے کہین حلال جو تسوں خود یاتہ یاراں مار کے
تے جو شئی اللہ ماری اس نوں تسیں حرام بناؤ
جے کہیا منو انہاں تسیں بھی مشرک کرد حلال اخر انکا

جو تسیں انہاندی آکہے لگو تسیں بھی مشرک رہیو
بلکہ اطاعت غیر اللہ بھی حکم شرک دا آیا
اوہ کس نے ماری اللہ ماری حضرت انہاں بتاوے
بھی کریو شکار جو کتا چیتا باز یا چرغ شکاری
ایہ نازل آیت وسوسیاں شیطانیاں مگر نجاؤ
اسو چہ دلیل ہے حرام فعل دا انہاں کفر تمامان

أَوَمَن كَانَ مَيْتًا فَأَحْيَيْنَاهُ وَجَعَلْنَا لَهُ نُورًا يَمْشِي بِهِ فِي النَّاسِ

بھلا اوہ کوئی جو آہا مردہ فر اساں جوایا اس نوں تے کیتا اساں واسطے اوسدے نور جو ٹردا ہو نال اوسدے

آیا کسیکہ مردہ بود پس زندہ ساختیمش و پیدا کردیم برائے او نورے کہ میرود با و در میان مردمان

بھلا جو کوئی آہا مردہ فر اساں کیتا اسنوں زندہ　　تے دتا اسنوں نور جو ٹردا لوکاں وچہ سوہندا

كَمَنْ مَّثَلُهٗ فِى الظُّلُمٰتِ لَيْسَ بِخَارِجٍ مِّنْهَا ؕ كَذٰلِكَ زُيِّنَ لِلْكٰفِرِيْنَ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ۝

اوس شخص دی جو صفت اوسدی ہے وچہ انھیر یاں دے نہیں نکلنے والا اوتھیں انہوں زینت کیتا گیا واسطے کافراں دے جو آہے

مانند کسی باشد کہ صفتش اینست در تاریکیہا نیست بیروں آیندہ ازاں ہمچنیں آراستہ کردہ شدہ است در نظر کافراں

ہے اوس انگوں جو وچہ انھیریاں باہر کدی نہ آوے　　اینویں عمل کفاراں نظر اونہاں دی وچہ سوہاوی

معالم وچہ ایہ آیت حضرت حمزے دی حق آئی　　جاں ابو جہل گوہیدی بہوسی سرور طرف چلائی

حمزے خبر ہوئی ہو غصے ابو جہل ول آیا　　تس ہتھ کماں نشکاروں آیا اجے ایمان نہ لیایا

نال کماں اوہ ابو جہل نوں مارے کر کے اوہ زاری　　جوائی ابو یعلے توں نہ ویکھیں جہس لیاندی خواری

اس عقل سفیہ بنائی ساڈی بتاں بوے نہ مندا　　تے پیو دادیاں نہیں کرے خلاف تاں بولیا حمزہ بندا

جو کوں سفیہ فروده لتا نہیں پتھر پوجو ساری　　تاں حمزے کلمہ پڑھیا شہادت جیں چاہے رب تاں رے

وَكَذٰلِكَ جَعَلْنَا فِىْ كُلِّ قَرْيَةٍ اَكٰبِرَ مُجْرِمِيْهَا لِيَمْكُرُوْا فِيْهَا ؕ

تے اینویں کیتے اساں وچہ ہر وستی دے وڈے گنہگار اوسدے تاں اوہ مکر کرن وچہ اوس دے

وہم چنیں پیدا کردیم در ہر دیہے رئیساں فساق آں دیہ تا فساد کنند دراں دیہ

تے اینویں ہر وستی وچہ وڈے فاسق اساں بنائے　　تاں مکر فساد کرن وچہ اوسدے جو ین لکے وچہ آئے

وَمَا يَمْكُرُوْنَ اِلَّا بِاَنْفُسِهِمْ وَمَا يَشْعُرُوْنَ۝

تے نہیں مکر کردے مگر نال جاناں اپنیاں دے

وتحقیقت فریب نمیکنند مگر در حق خویشتن ونمی دانند

تے مکر اونہاں دی جاں تنہاں دل پر ایہ سمجھن ناہیں　　جو دنیا وچہ عذاب خواری اگے دوزخ بھاہیں

ایہ عادت ہمیشہ سب سولاں دے حق جاری　　جو اول لوک غریب سولاں کردے تابعداری

تے دولتمند ہنکار بھرے تنہاں دیندے دکھ ایذا ئیں　　غم ہن بہی لوک جو تابع نبیاں حال ایہو سب جائیں

لکے والیاں مکر جو ہر رستے لکے ولے　　چار بندی ہر راہ وچہ انہاں بٹھائی سخت رذالی

تا آون والیاں ہشکن طرف محمد کوئی نہ جاوے | کہن ہین ہشیار اتے ہک کوڑ انہی سدا اوے

وَإِذَا جَآءَتْهُمْ آيَةٌ قَالُوا لَنْ نُّؤْمِنَ حَتّٰى نُؤْتٰى مِثْلَ مَآ اُوْتِيَ رُسُلُ اللّٰهِ

تے جد آندی ہے اہنانوں کائی نشانی کہندے ہین ہر گز نہ مناں گے اسین تا جو دتے جاوی مانند اوسدی جو دتی گئے رسول

وچون بیاید بایشان نشانہ گویند ایمان نیاریم تا وقتیکہ دادہ شود مارا مانند آنچہ دادہ شدہ است پیغمبران خدارا

جاں آوے انہاں نشانی آکھن اسین ایمان نہ لیاوی | جد لگ جو کجھ ملیا رسولاں اسیں بہ دتے جاوی
ابو جہل کہیا اسین شرک اندر سنگ عبد مناف اولادن | دو شرطی گھوڑیاں وانگوں بر و برابر وچہ فسادن
ہن عبد منافی کہن اساں وچہ نبی وحی تس آوے | جد لگ ساں بہی وحی نہ آوے منن اساں تیں بہاوے
بلکہ کہن ولیہ کہیا جے سچا کم نبوت والا | تا ہین بہتر ساں عمر وڈا بہی دولتمند نرالا

اَللّٰهُ اَعْلَمُ حَيْثُ يَجْعَلُ رِسَالَتَهٗ | اللہ خوب جاندا ہے جتہے رکہے پیغمبری اپنی
 | خدا دانا تر است بمحل نہادن پیغمبری خود
اللہ بہتر جانے جتہے دہرے نبوت تاہین | یعنے اوسنوں معلم جو تس لائق اتے جو ناہین

سَيُصِيْبُ الَّذِيْنَ اَجْرَمُوْا صَغَارٌ عِنْدَ اللّٰهِ وَعَذَابٌ شَدِيْدٌ ۢ بِمَا كَانُوْا يَمْكُرُوْنَ ۝

البتہ پہونچیگی انہاں نوں کانوں جو گناہ کردے ہین خواری نزدیک اللہ دے تے عذاب سخت سبب اسدے جو آہے

وخواہد رسید این گناہگاران را رسوائی نزدیک خدا و عذاب سخت بسبب آنکہ بدی می اندیشیدند

جو تب پہونچیگی بدکاراں نہ بہے پاسوں ذلت خواری | تے سخت عذاب جہانی وہ ہین بدی مکر بیکاری

فَمَنْ يُّرِدِ اللّٰهُ اَنْ يَّهْدِيَهٗ يَشْرَحْ صَدْرَهٗ لِلْاِسْلَامِ ۚ

پس جو کوئی چاہے اللہ جو ہدایت کردے اسنوں کھولدیندا ہے سینہ اوسدا واسطے اسلام دے

پس ہر کرا خدا خواہد کہ ہدایت کندش کشادہ کند سینہ اورا برائے اسلام

بہن جو کوئی چاہے اللہ اسنوں اوہ ہدایت لاوے | کھولدیوے اس سینہ رغبت مسلمانی ول آوے

وَمَنْ يُّرِدْ اَنْ يُّضِلَّهٗ يَجْعَلْ صَدْرَهٗ ضَيِّقًا حَرَجًا كَاَنَّمَا يَصَّعَّدُ فِى السَّمَآءِ ؕ

تے جسنوں چاہندا ہے جو گمراہ کرے سنوں کردا ہے سینے اوسدے نوں تنگ بند گویا کہ زور نہیں چڑھدا ہے وچ آسماندے

وہر کرا خواہد کہ گمراہ کندش تنگ کند سینہ اورا در نہایت تنگی گویا بالا میرود در آسمان

تے جس چاہے گمراہ کرے تس سینہ تنگ بناوے		ڈاڈھا تنگ گویا آسمانی چڑھدا اوکھت جاوے

كَذٰلِكَ يَجْعَلُ اللّٰهُ الرِّجْسَ عَلَى الَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ ۝

ایسے طرح کردا ہے اللہ پلیدی نوں اپر انہاں لوکاندے جو نہیں ایمان لیاوندے

وہم چنیں مے اندازد خدا ناپاکی را بر کسانے کہ ایمان نمے آرند

اینویں دھرے پلیدی اللہ اپر بے ایماناں جد ایہہ آیت آئی کسے سوال نبی تھیں کیتا جو نور ہدایت ہے جو اللہ دل مومن دے پاوے سائل کیہا کی اوس علامت سرور کیہا دو بارے		اوہ خوبیاں دین اسلام نہ سمجھن ماری سجہ شیطاناں جو شرح صدر کیا معنے تا فرحضرت اکسیا ایتا تا کھل جاوے دل سینہ اوسدا حق اسلام وسیاوے رجوع عاقبت دل دوری دنیا ہر دم موت طیارے

وَهٰذَا صِرَاطُ رَبِّكَ مُسْتَقِيْمًا ؕ قَدْ فَصَّلْنَا الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ يَّذَّكَّرُوْنَ

تے ایہہ راہ رب تیرے دا سدھا تحقیق نکھیڑ کے بیان کیتیاں اساں نشانیاں واسطے اس قوم دی جو نصیحت پکڑدی ہیں

واین اسلام راہ پروردگار تست راست آمدہ ہر آئینہ تفصیل کردیم نشانہا را برای گروہیکہ پند پذیرشوند

تے ایہہ رب تیرے دا رستہ سدھا ول جس نا ہیں		اساں آیتاں کھول سنایاں قوم جو لین نصیحت تائیں

لَهُمْ دَارُ السَّلٰمِ عِنْدَ رَبِّهِمْ وَهُوَ وَلِيُّهُمْ بِمَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ۝

واسطے انہاندے گھر سلامتی دا ہے پاس رب اپنے دے تے اوہ ہے دوست انہاندا بسبب اوسدے جو آہے کردے

ایشانراست سرا سلامتی یعنی بہشت نزدیک پروردگار ایشان و او کارساز ایشان است بسبب آنچہ

ہے دار سلام بہشت انہاندا مالک پاس تنہانڈے		اوہ دوست انہاندا اوس بدلے جو آہے عمل کمانڈے

وَيَوْمَ يَحْشُرُهُمْ جَمِيعًا ۚ يَا مَعْشَرَ الْجِنِّ قَدِ اسْتَكْثَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ

تے جس دن کٹھے کریگا انہاں ساریاں نوں اے گروہ جناں دی تحقیق بہت لئے گئے تسیں آدمیاں تھیں

و روزیکہ حشر کند خدا ایشان را ہمہ یکجا گوید اے گروہ جن یعنی شیاطین تابع خود بسیار گرفتید از مردماں

تساں بہشت بھولائے آدمیاں تھیں کیتی بہت شیطاناں	تے جس دن جمع کرو رب سبھناں جناں تے انساناں

وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَغْنَا أَجَلَنَا

تے کیہا دوستاں اوہناں دیاں نے آدمیاں تھیں اے رب ساڈے فائدہ اٹھایا بعض ساڈے نے نال بعض

دے تے پہونچے اسیں وعدے اپنے نوں

وگفتند دوستان ایشان از آدمیان اے پروردگار ما بہرہ مند شد بعض ما از بعض و رسیدیم بمیعاد خویش

بعضے ساڈے نال بعض دے اجل مقرر آیا	تے آکھن یار شیطاناں انسوں رب نفع اٹھایا

الَّذِي أَجَّلْتَ لَنَا ۚ قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَالِدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ ۗ

جو مقرر کیتا سی توں واسطے ساڈے فرماویگا اگ ہے جاگہ تساڈی ہمیشہ رہو گے وچ اس دے مگر جو چاہیا اللہ نے

کہ معین کردہ بودی برائے ما گوید خدا آتش جائے شماست جاویدان آنجا لیکن آنچہ خدا خواستہ است

ہے دوزخ جائی تساں نت رہو مگر جو اللہ بھاوے	تے پہونچی اجل معین اپنے رب تہناں فرمائے

تحقیق رب تیرا حکمت والا دانا ہے	إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ
ہر آئینہ پروردگار تو استوار داناست	ہے تحقیق تیرا رب حکمت والا سبھ کجھ دانا

یار شیطاناں کافر جیہڑے تابعدار شیطاناں دے
ہو موافق ہکدوجھے دے رہنا وچہ بدکاری
بھی خواہش نفساں کم برے انہاں سمجھے سہل وکھائے
بھی نذر نیاز خوشامد کردے بھی فرمان برداری
پس کی حکم جناب الٰہی ساڈے نوں بے جواب بتائے

تے نفع اٹھاون ہکدوجے تھیں ہکدوجے تھیں یاری
بھی غیبی خبراں جھوٹھ بھی جادو انہاں شیطان سکھائے
تے آدمیاں تھیں نفع تہناں جو کردے تابعداری
تے پہونچی اجل مراد قیامت محشر حاضر آئے

لے مراد جناں تھیں شیطان
یعنی بہت لوک تابع اپنے کرکے نیکی راہ تھیں گمراہ کیتے
تیں یعنی فرماویگا اللہ تعالیٰ
وچ اگ دے ۔ ہمیشہ رہنا
یعنی بادشاہ سے لشکر
پچھے بہت لشکر کیتے
کرنے والے الارب
یعنی لکھا سے ہر کار جوتابعدار
شیطاناں دوست آدمیاں
بہت وچ دے فائدہ پایا
بکدوجے تھیں آدمی ساڈا
نال تابعداری سے خوشامد داری
نذراں نیازاں وعدیاں
کیتیاں تے وعدہ ورد تھیں
انسان یاراں
تے انہاں دے نام

تے لوکاں انہاں کیتیاں نے اوہ
سمجھے توں بہت مدد کردی رہی
رنگ کھٹیاں تساں نال
دکھاوے ساڈی دل خوش کردی
تے انہاں دی نام لے اسیں
منت دھیان ورد ہو جاندیاں
بیماریاں دور ہو جاندیاں
تے غیبی خبراں لوکاں
سکھیاں انہاں نے جادو
لوکاں نوں سکھاندے رنگ رنگ
تے ہزار انہاں دے موافق خواہشاں
انہاں ساڈے بندیاں تے سکھاندے
ساڈے بندیاں سب اسباب بیان
تے بھی تابعداری شیطاناں
دیئے نال خواہش نفسانی دی

کہ افسوس ہے بیہود نفس پرستی تے اجل انجام ہووے
ہر شے جس دا علم اللہ نوں ہے حکمت

جو جائے تساں ہے دوزخ دائم مگر جو اللہ بہاوے — یعنے جتنا قدر رکھے اتھ دوزخ وچہ نہ پاوے
ہک آکہن مگر او قدر جو کڈہ آتش تہیں وقت کسی ہے — زمہریر اندر انہاں سٹن اوہ مستثنے اتہے

وَكَذٰلِكَ نُوَلِّىْ بَعْضَ الظّٰلِمِيْنَ بَعْضًا بِمَا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ ۝

تے اینویں اسیں دوست کرنے ہاں بعضے ظالمان نوں بعضیاں دے سبب اوس دے جو آہے کماندے

وہم چنین مسلط می کنیم بعض ستمگاران را بر بعض بشامت آنچہ مے کردند

تے اینویں ظالمانوں اساں ہکدوجہے دا یار بنائے — بدلے ظلم تے کفر فساداں جو کجھ انہاں کمائے
ہک کہن مراد جو غالب کریئے ہکدوجہے دے اُتے — یا جویں ہوسن یار ہکدوجے اینویں کافر گئے
ہک کہن جو بدکاراں تے حاکم ظالم رب بناوے — ہک کہن جو ہکدوجہے پچھے دوزخ وچہ وگاوے

يٰمَعْشَرَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ اَلَمْ يَاْتِكُمْ رُسُلٌ مِّنْكُمْ يَقُصُّوْنَ عَلَيْكُمْ اٰيٰتِىْ

اے گروہ جناں تے آدمیاں کیا نہیں آئے آہے تساں نوں پیغمبر تسانتہیں بیان کردے اپر تساڈے آیتاں میریاں

اے گروہ جن و انس آیا نیامدند بشما پیغمبران از جنس شما میخواندند برشما آیات مرا

اے ٹولہ جناں آدمیاں کیا تساں رسول نہ آئے — جنس تسادی تہیں آیتاں میریاں انہاں بیان سنائے

وَيُنْذِرُوْنَكُمْ لِقَآءَ يَوْمِكُمْ هٰذَا ؕ قَالُوْا شَهِدْنَا عَلٰٓى اَنْفُسِنَا

تے ڈراوندے تساں نوں ملاقات اس دن تساڈے تہیں کہن گے گواہی دتی اساں اپر جاناں اپنیاں دے

و بیم میکردند شمارا از ملاقات این روز شما گویند اعتراف کردیم بر خویشتن

تے اس دن اوتھاں خوف سناندے سبھ کہسن ایہے — اسیں آپ گواہی دیندے جانیاں نفساں اپر سارے
اول کفر شرک برایوں سبھ انکار کریسن — جاں عضو انہاں گواہی دیسن تد اقرار کریسو
رُسُلٌ مِّنْكُمْ نبی تساں تہیں خاص گروہ انساں نوں — دوہاں ٹولاں مخاطب نبی ہک تہیں وہ خطاب ہے ہنوں
ضحاک کہے پیغمبر جنوں ایہ دلیل لیایا — کلبی کہیا جو ہر پیغمبر آدمیاں وچ آیا
مگر محمد جو ایہہ طرف جناں انساناں آئے — مجاہد کہے نذیر جناں تہیں نبیاں تہیں سن

وَغَرَّتْهُمُ الْحَيٰوةُ الدُّنْيَا وَشَهِدُوْا عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ اَنَّهُمْ كَانُوْا كٰفِرِيْنَ

تے فریب دتا سی انہاں نوں زندگانی دنیا دی نے تے گواہی دتی انہاں اپر جاناں اپنیاں دے ایہہ جو آہے اوہ کافر

و فریب داده بود ایشان را زندگانی دنیا و گواهی دادند بر خویشتن که ایشان کافر بودند

تے ٹھگیا انہاں حیاتی دنیا دی ایمان نہ لیائے	تے دین گواہی خود جاناں پر جو انہاں کفر کمائے

ذٰلِكَ اَنْ لَّمْ يَكُنْ رَّبُّكَ مُهْلِكَ الْقُرٰى بِظُلْمٍ وَّاَهْلُهَا غٰفِلُوْنَ

ایہہ واسطے اس دے ہے جو نہیں رب تیرا ہلاک کرنیوالا گرانواں نوں نال ظلم دے تے لوک انہاں دے بے خبر ہوون

این ارسال رسل بسبب آنست که هرگز پروردگار تو هلاک کننده شهرها نباشد بجزای ظلم در حالیکه

ایہہ اس کارن جو رب نہ کرے ہلاک گرانواں تائیں یعنے ماہر رسولاں بھیجیاں رب عذاب لیائے	بدلے ظلم تے شرک تہاں تے خبر انہاں کجھ نا ہیں جاں بھیجے نبی تے لوک نہ منن تا انہاں بیخ و نجائے

وَلِكُلٍّ دَرَجٰتٌ مِّمَّا عَمِلُوْا ؕ وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُوْنَ

تے واسطے ہر ہک دے درجے ہین اس چیز تھیں کیتی انہاں نے نہیں رب تیرا بیخبر اس تھیں جو کردے ہین

و هر شخص را مرتبه ها است از اجر آنچه عمل کردند و نیست پروردگار تو بیخبر از آنچه عمل می آرند

تے ہر ہک تائیں درجے عمل جو بھلی یا بری کمائی نیکیاں بدلہ ملکد و جیہے تہیں درجے جیہو جیہے سندے	تے رب تیرا بیخبر نہ اس تھیں جو بندے کر آئے تے بدیاں بدلہ ملکد و جیہے تہیں وجوہ عذاب لہندے

وَرَبُّكَ الْغَنِيُّ ذُو الرَّحْمَةِ ؕ اِنْ يَّشَاْ يُذْهِبْكُمْ وَيَسْتَخْلِفْ مِنْۢ بَعْدِكُمْ مَّا يَشَآءُ

تے رب تیرا بے پرواہ ہے صاحب رحمت دا اجیکر چاہے لیجاوے تساں نوں تے خلیفہ کرے پچھے تساں تھیں جیہڑا چاہے

و پروردگار تو غنی خداوند رحمت است اگر خواهد دور کند شما را و جانشین سازد پس از شما هر که خواهد

ہے بے پرواہ میرا رب رحمت والا اجیکر بھائے	تساں لیجاوے پچھو جا تساڈی ہور بہاوے

ع یعنے نہیں ایہہ رب ... ظالم ... دی

حزب

تساں نوں ایہہ وعید ہے ڈراوے لئے ... کافراں ... جیویں جو ... نسل قوم دوسرے دی ... کشتی نوح علیہ السلام

كَمَآ أَنشَأَكُم مِّن ذُرِّيَّةِ قَوۡمٍ ءَاخَرِينَ ۝ إِنَّمَا تُوعَدُونَ لَأٓتٍ وَمَآ أَنتُم بِمُعۡجِزِينَ

جیسا پیدا کیتس تسانوں اولاد قوم دوسری تھین تحقیق جو کجھ وعدہ کیتے جاندے ہو لتسین البتہ آون والا ہے تے نہیں تسیں عاجز کرنے والے

چنانکہ پیدا کرد شمارا از نسل قومی دیگر ہر آینہ آنچہ وعدہ کردہ میشود شمارا البتہ آمدنی ست و نیستید شما عاجز

جو وعدہ ہوتسان سے آون تسیں ڈیہن والے		جوں تسان اپایوس ہور گروہوں نسل بنسل کالی

قُلۡ يَٰقَوۡمِ ٱعۡمَلُواْ عَلَىٰ مَكَانَتِكُمۡ إِنِّي عَامِلٞۖ فَسَوۡفَ تَعۡلَمُونَ مَن تَكُونُ لَهُۥ عَٰقِبَةُ ٱلدَّارِۚ

کہہ اے قوم میری عمل کرو اپر جاگہہ اپنی دے البتہ میں بھی عمل کرنیوالا ہاں پس البتہ جانوگے کون ہے جو ہووے گا واسطے اوسدے عاقبت دا گھر

بگوای قوم من عمل کنید شما بر حالت خویش ہر آینہ من نیز عمل کنندہ ام زود باشد کہ بدانید کسی را کہ باشد او را عاقبت پسندیدہ در آخرت

تھیں جانوگس کا بن اوہ گھر عاقبت والا ہوندا جو میں بھی عمل تے تسیں بھی کریے آپو اپنی جا ئیز		کہہ عمل کرو ای قوم جا اپنی میں بھی عمل کریندا ایہ امر وعید شدید کفاران نکے والیان تا ئیو
تحقیق نہیں خلاصی پاوندے ظالم		إِنَّهُۥ لَا يُفۡلِحُ ٱلظَّٰلِمُونَ ۝
ہر آینہ رستگار نشوند ظالمان		
خود معلوم کروگے کیہڑا جنت عیش گذار ہو		ٹھیک نجات نپاون ظالم کافر مشرک سارے

وَجَعَلُواْ لِلَّهِ مِمَّا ذَرَأَ مِنَ ٱلۡحَرۡثِ وَٱلۡأَنۡعَٰمِ نَصِيبٗا فَقَالُواْ هَٰذَا لِلَّهِ بِزَعۡمِهِمۡ

تے بنایا انہاں واسطے اللہ دے اوس چیز تھیں جو پیدا کیتی اوس نے کھیتی تے چارپایاں تھیں حصہ پس کہیو نے ایہ واسطے اللہ دے

و مقرر کردند برای خدا از آنچہ او پیدا کردہ است از جنس زراعت و چارپایان حصہ گفتند این حصہ برای خدا است

وَهٰذَا لِشُرَكَآئِنَا

تے کھیت ڈنگر نہیں جو رب خلقے حصہ انسان بنایا

تے ایہ واسطے شریکان ساڈیان دے ہے

وایں حصہ برائے شرکا کہ ما مقرر کردہ ایم

کہن ایہ حصہ رب دا ظنون تے ایہ بتان آیا

فَمَا كَانَ لِشُرَكَآئِهِمْ فَلَا يَصِلُ اِلَى اللّٰهِ وَمَا كَانَ لِلّٰهِ فَهُوَ يَصِلُ اِلٰى شُرَكَآئِهِمْ

پس جو کجھ ہووے واسطے شریکان انہاندیاں دے پس نہیں پہنچدا طرف اللہ دی تے جو کجھ ہووے واسطے اللہ دے پس اوہ پہنچدا ہے طرف شریکان انہاندیاں دی

پس آنچہ بود برائے شرکا ایشان نمیرسد بخدا و آنچہ باشد برائے خدا میرسد بشرکاء ایشان

پس جو تھاں شریکان حصہ رب دی طرف نجاوے
مشرک کہے والے حصہ رب دا ایک ٹھر اندے
اوہ سکینان محتاجان بھی مہمانان خرچہ بناون
جے رب دے حصے تھیں کجھ تدلدا جے وچ بتاندے
جے بتان حصے تھیں کجھ رلدا حصے وچ رلانے
جے رب دے حصے تھیں شے کائی ہے یا گم ہو جاوے
جے بتاں والے حصیوں کر یا گم ہووے شے کائی

تے جو کجھ اللہ کارن آہا طرف شریکان آوے
کھیتی ڈنگر ہر ہر جنسوں اپنے دلوں بناندے
تے حصہ ہک بتاں اندا کر دے بتاں عجاور کھاوے
کہن خدا پرواہ نہ اُسدی نا اوہ چیز موڑاندے
اوہ بتاں وچ بل ہوٹن آکھن ایہ محتاج نمانے
تا کجھ پرواہ نہ رکھن اُسدی وچہ معالم لیاوے
تا رب دے حصے تھیں کدہ اُسوچہ چاہن وہ شے پائی

سَآءَ مَا يَحْكُمُوْنَ

ہے بُرا جو حکم کرن ایہ مشرک رب دا حصہ تھینا

بُرا ہے جو کجھ حکم کردے ہین اوہ

بد چیزے ست کہ مقرر میکنند

جس ڈنگر کھیت اپائے نت پہنچائے کھانا پینا

وَكَذٰلِكَ زَيَّنَ لِكَثِيْرٍ مِّنَ الْمُشْرِكِيْنَ قَتْلَ اَوْلَادِهِمْ شُرَكَآؤُهُمْ لِيُرْدُوْهُمْ

تے ایسے طرح زینت دتی ہے واسطے بہتیاں دے مشرکاں تھیں مارسٹنا اولاد اپنی دا شریکان انہاندیاں نے تا جو ہلاک کرن

وہمچنیں آراستہ کردہ است در نظر بسیارے از مشرکان قتل اولاد ایشان را شرکاء ایشان تا ہلاک کنند ایشان را

تے انیویں زینت دتی بہتیاں اہل شرک شیطاناں
یعنی بیٹیاں نوں ندیاں وچ سوہنا انہاں وکھایا

جو اپنی قتل اولاد کرن تا کرن ہلاک ناداں
شرکاء انہاں شیطاناں پیر نجاودھ جہاں پیٹایا

وَلِيَلْبِسُوا عَلَيْهِمْ دِينَهُمْ ۖ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا فَعَلُوهُ ۖ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ

تے تاجو رلادیون اوپر انہاندے دین انہاندے نوں جیکر چاہندا اللہ کدی ایہ کم نہ کردے پس چھوڑ انہاں نوں تے جو جھوٹ جوڑدے ہین

وتا مختلف کنند بر ایشان دین ایشان را و اگر خواستے خدا نکردندے این کار پس بگزار ایشان را با مفتریات

تے رلے پاون انسان دین تہاں نے جے چاہو رب دا
پس چھوڑ تہاں نوں اتے جو کجھ جھوٹھ بناون حال کفر دا

وَقَالُوا هَٰذِهِ أَنْعَامٌ وَحَرْثٌ حِجْرٌ لَا يَطْعَمُهَا إِلَّا مَنْ نَشَاءُ بِزَعْمِهِمْ

تے کیہا انہاں ایہ چارپائے ہین تے کھیتی ہے اچھوتے نہیں کھاندا اسنوں مگر او کوئی جو چاہیے اسیں نال گمان

وگفتند این چارپایان و زراعت حجر است نخورد آن را مگر آنکہ ما خواہیم بگمان خویش

تے کہن ایہ ڈنگر کھیت حرام جو ایہناں گھڑ گھڑ کے
اسیں جس نوں چاہیے ٹھٹوں کسے دلوں بنا کے

وَأَنْعَامٌ حُرِّمَتْ ظُهُورُهَا وَأَنْعَامٌ لَا يَذْكُرُونَ اسْمَ اللَّهِ عَلَيْهَا افْتِرَاءً عَلَيْهِ ۚ

تے جانور ہین جو حرام کیتیاں گیاں ہین پٹھاں انہاں دیاں تے جانور ہین جو نہیں یاد کردے نام اللہ دا اوپر انہاندے جھوٹھ بنا کے اوپر اسدے

وچارپایان دیگر اند کہ حرام کردہ شدہ است سواری بر پشت آنہا و چارپایان دیگر اند کہ نام خدا نمیگیرند نزد ذبح آن بسبب آنکہ دروغ بستہ اند بر خدا

تے ہور حیوان حرام اسواری پٹھاں تہاں ٹھہراون
یعنی حل حرام انہاں خود آپے دلوں بناون

تے ہور حیوان جو بسمل یا جہون کسنہ جھوٹھ بناون
تے اسدے اوپر جھوٹھ کہین جو سانوں اس فرمائی

سَيَجْزِيهِمْ بِمَا كَانُوا يَفْتَرُونَ

تے البتہ بدلہ دیویگا انہاں نوں نال اوسدے جو آہے جھوٹھ جوڑدے

وجزا خواہد داد ایشان را بمقابلہ آنچہ افترا میکردند

اپنے دلوں بنا کر مسلے رب دے ذمے لاندے	جھب کہ وسی انہاں خدا جو آہے جھوٹھ بنائے

وَقَالُوا مَا فِي بُطُونِ هٰذِهِ الْأَنْعَامِ خَالِصَةٌ لِّذُكُورِنَا وَمُحَرَّمٌ عَلٰى أَزْوَاجِنَا

کیہا انہاں جو کجھ وچ پیٹ انہاں حیواناں دے ہے خالص ہے واسطے مرداں ساڈیاں دے تے حرام ہے اوپر عورتاں

وگفتند آنچہ در شکم این چہار پایان باشد حلال ست برائے مردان ما و حرام ست بر زنان ما

اوہ کہرا حلال اساڈیاں مرداں نوں حرام ایہائی	تے کہن جو پیٹ حیواناں انہاں حمل اندر بنی آئی

وَإِن يَكُن مَّيْتَةً فَهُمْ فِيهِ شُرَكَاءُ ۚ سَيَجْزِيهِمْ وَصْفَهُمْ ۚ إِنَّهُ حَكِيمٌ عَلِيمٌ

تے جیکر ہووے مردہ پس اوہ وچ اوس دے شریک ہین البتہ جزا دیوے گا انہاں نوں کہنے انہاں دے دی تحقیق

واگر مردہ باشد ہمہ در ان شریک اند جزا خواہد داد بمقابلہ بیان ایشان ہر آئینہ او استوار کار دانا ست

ہے رب حکیم علیم وسی انہاں بدلہ قول انہاندے	جے مویا جمے تا اوہ سبہ سیری مرد زناں رل کھاندے

قَدْ خَسِرَ الَّذِينَ قَتَلُوا أَوْلَادَهُمْ سَفَهًا بِغَيْرِ عِلْمٍ وَحَرَّمُوا مَا رَزَقَهُمُ اللَّهُ

تحقیق زیاں کار ہوئے اوہ لوگ جو قتل کیتو نے اولاد اپنی نوں بیوقوفی تھیں سوا علم دے
تے حرام کیتو نے اس چیز نوں جو روزی دتی انہاں نوں اللہ نے

ہر آئینہ زیانکار شدند آنانکہ کشتند فرزندان خود را از جہت بیخبری بغیر دانش و حرام کردند
آنچہ روزی داد خدا ایشان را

جہلوں بے علموں اتے منع بنایا رزق خداؤں	ٹھیک زیاں کیتا جنہاں کُہا اپنیاں فرزنداں نوں

الربع افْتِرَاءً عَلَى اللَّهِ ۚ قَدْ ضَلُّوا وَمَا كَانُوا مُهْتَدِينَ

جھوٹھ جوڑ کے اُپر اللہ دے تحقیق گمراہ ہوئے اوہ تے نہیں آہے راہ پاؤنیوالے

بسبب دروغ بستن بر خدا و تحقیق گمراہ شدند ایشان و نہ شدند راہ یافتگان

منزل ٢

جھوٹھ بنا کر اللہ اُپر حلال حرام بنائے	ٹھیک ہے ہو گمراہ تے نا اوہ سدھے راہ والے آئے

وَهُوَ الَّذِيٓ اَنْشَاَ جَنّٰتٍ مَّعْرُوْشٰتٍ وَّغَيْرَ مَعْرُوْشٰتٍ وَّالنَّخْلَ وَالزَّرْعَ

تے اوہ ہی جس نے پیدا کیتے باغ ٹہنیاں اُتے چڑھائے ہوئے تے بغیر چڑھائے ہوئے تے درخت کھجور اندے

وخدا آنست کہ پیدا کرد بوستانہائی برداشتہ شدہ بر پایہا و بوستانہا غیر برداشتہ شدہ بر پایہا و پیدا

تے اوہ ہی جس نے باغ اُپائے بعضے اتاں چڑھائی	تے بعضیاں نا چڑھائی ہور کھجوراں کھیت اُپائی
معروشات جو زمین تی کہندن ابن عباس ہتھاں دی	جو ول انگور کدو خربوزہ زمین تے وچھ جاوے
فر جیہڑے ہور درختاں چھتاں اپر تہناں چڑھاون	تے نا معروش درخت یا بوٹے جو خود اچی جاون
ضحاک کہیا ایہ دو وین قسماں خاص انگوروں آئے	بعض چڑھائی جیہڑے کہاں بعضی نہیں چڑھائی

مُخْتَلِفًا اُكُلُهٗ وَالزَّيْتُوْنَ وَالرُّمَّانَ مُتَشَابِهًا وَّغَيْرَ مُتَشَابِهٍ ط

رنگا رنگ ہیں کھانے اوسدے یعنی میوے تے دانے اوسدے تے درخت کنوتی انار دی ہکو جیہے تے نا ہکو جیہے

گوناگون میوہا ہر یکے و زیتون و انار را مانند یک دیگر و غیر مانند یک دیگر

رنگا رنگ تہناں پھل کیتے مٹھے کھٹے کوڑے	تے کنو انار بھی ہک جیہے تے نا ہک جیہے جوڑے
جو رنگ تے پتر ہکو جیہے اندر نظر دسیاون	تے کھادیاں مزہ نہ ہکو جیہا جدا جدا ہر پاون

كُلُوْا مِنْ ثَمَرِهٖٓ اِذَآ اَثْمَرَ وَاٰتُوْا حَقَّهٗ يَوْمَ حَصَادِهٖ ۖ وَلَا تُسْرِفُوْا

کھاؤ پھل اوسدے تھیں جد پھل لیاوے تے دیو حق اوسدا دن کٹنے اوسدے دے تے نا اسراف کرو

بخورید از میوہای آن چون میوہ بیرون آورد و بدہید زکوٰۃ او را روز دروون وی و اسراف مکنید

کھاؤ پھل اوسدا جد پہلے تی حق اداتس کر ہو	جس دن کٹو کھیتی میوے اتے اسرافوں ڈر ہو

اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الْمُسْرِفِيْنَ ۙ	تحقیق اوہ دوست نہیں رکھدا اسراف کرنیوالیاں نوں
	ہر آئینہ خدا دوست ندارد اسراف کنندگان را

اللہ ٹھیک نہ دوست رکھدا اسرف لوکاں تائیں	حق مراد زکوٰۃ کہن ہک عشر دیوے ہر سائیں

یک کہن مراد خیرات مالوں کیتا حکم اسے تھے	فرض زکوۃ مدینے ہوئی مکے فرض نہ آئی
جان فرض زکوۃ ہوئی ناسخ ایہ منسوخ بناون	سبہ منسوخ زکوتوں نفقے وچ قرآن جو آون
کلبی کہے جو ثابت ڈنگیا بہ حجور رکہہ کہجوری	ہکدنہ سارا ونڈیا کہرین نہ لیا یا خرچ ضروری
یک کہن جو حکم موافق ربے اوہ اسراف نہ تھیوے	بہا وین بکدی شریعت سو لے ربدی راہ ونڈیوے
جے ہکو درم یا یک پڑولی خرچے وچ گناہان	ایہ وچ معالم لکھیا ہوسی اوہ اسراف تدا ہالا

وَمِنَ الْاَنْعَامِ حَمُوْلَةً وَّفَرْشًا ؕ كُلُوْا مِمَّا رَزَقَكُمُ اللّٰهُ وَلَا تَتَّبِعُوْا خُطُوٰتِ الشَّيْطٰنِ ؕ

تے پیدا کیتے چوپایاں تھیں بہار چاون والے تے فرش کھاؤ اس چیز تھیں جو روزی دتی تسانوں اللہ تے نہ پیروی کرو قدماں شیطان دیاں دی

و پیدا کرد چہارپایان باربردارندہ را و جانورے کہ بر زمین غلطانند بجہت ذبح بخورید ازانچہ روزی دادہ است خدا شمارا و پیروی مکنید گامہائے شیطان را

تے چارپایاں تھیں لادے ہور جو کارن ذبح وچھائے	کھاؤ جو رب روزی کیتا مگر شیطان نہ جاؤ
اِنَّهٗ لَكُمْ عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ ۙ	تحقیق اوہ واسطے تساڈے دشمن ظاہر ہے
	ہر آئینہ او شمارا دشمن ظاہر است
بیشک شیطان تساڈا دشمن ظاہر وَیر کماوے	فرش مراد حیوان جو چھوٹے لدن بہار نہ چاوے

ثَمٰنِيَةَ اَزْوَاجٍ ۚ مِنَ الضَّاْنِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْمَعْزِ اثْنَيْنِ ؕ قُلْ ءٰٓالذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ

اٹھ جوڑ بھیڈاں تھیں دو بکری تھیں دو کہہ دو نراں تھیں حرام کیتا ہے خدا نے ہشت قسم از گوسپند دو قسم و از بز دو قسم بگو آیا

اَمِ الْاُنْثَيَيْنِ اَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ اَرْحَامُ الْاُنْثَيَيْنِ ؕ نَبِّئُوْنِيْ بِعِلْمٍ اِنْ كُنْتُمْ صٰدِقِيْنَ ۙ

یا دو مادیاں تھیں یا جیہڑے تن جو گھیرے ہوئے اوس دے رحماں دو مادیاں خبر دیوو مینوں نال علم دے جیکر ہو تسیں سچے

یا این دو مادہ را یا آنرا کہ مشتمل شدہ است بروے رحمہائے این دو مادہ خبر دہید مرا بدانش اگر ہستید راستگو

وَمِنَ الْاَنْعَامِ معطوف ہے ... پایاں تھیں ... حیوان چہار ... فرش اوہ حیوان جو ... ذبح ... بکریاں بھیڈاں ... زمین ... رزق حلال ... شیطان

فرش

الربع

اٹھ جوڑی دو بھیڈ دو بکری کہہ کس منع بنایا
خبر دیہو تسیں مینوں علموں سنہ دلیل جو رکھدے

دو نراں حرام بنایا مادیاں یا جس رحمان گھیر ایا پایا
جو تسیں سچ حرمت دسو نہیں تاں جھوٹھ کیوں بکدے

وَمِنَ الْإِبِلِ اثْنَيْنِ وَمِنَ الْبَقَرِ اثْنَيْنِ قُلْ آلذَّكَرَيْنِ حَرَّمَ أَمِ الْأُنْثَيَيْنِ

تے اٹھاں تھیں پیدا کیتے دو تے گاواں تھیں دو کہہ بھلا دوناں نراں حرام کیتا ہے اللہ نے یا دو مادیاں نوں

و پیدا کرد از شتر دو قسم واز گاو دو قسم بگو آیا این دو نر را حرام کردہ است خدا یا این دو مادہ را

تے اوٹھاں تھیں دو گاواں تھیں دو نر مادہ ہر کیتا
کہہ دوناں نراں حرام کیتا رب یا دو مادیاں ہیتا

أَمَّا اشْتَمَلَتْ عَلَيْهِ أَرْحَامُ الْأُنْثَيَيْنِ أَمْ كُنْتُمْ شُهَدَاءَ إِذْ وَصَّاكُمُ اللَّهُ بِهَٰذَا

یا اوہ چیز جو گھیر ایا پایا ہے اپر اوس بچہ دان دو مادیاں دے یا آہے تسیں حاضر جس ویلے حکم کیتا سی تساں نوں

یا آنچہ کہ مشتمل شدہ است بروی رحمہائے این دو مادہ آیا حاضر بودید وقتیکہ حکم کرد شمارا خدا باین

یا جس چیز تے دو مادیاں رحماں گھیر ایا پایا
ایہ جھگڑا نال یہودی کیتا مالک شق دے بیٹھے
کہیں محمد اساں سنیاں توں چیزاں منع بتاویں
تا نبی کہیا تساں حیواناں تھیں بعض حرام ٹھہرایا
ایہ اٹھ جوڑے رب کہاویں لفظ اٹھاویں جہت بنائے
ایہ نر طرفوں یا مادی طرفوں دسو حرمت آئی
جے کہندا نر دی طرفوں حرمت تا منع ہن نر سارے
جے رحم گھیر یا اردوں کہے تا کل منع نر مادے

یا تسیں گواہ آہے جد رب ایہ حکم تساں فرمایا
اوہ نال یہودی جھگڑے دو جھوں مشرک سنے بیٹھے
جو یہود آکھے اساں کردی توں ہن منہ اتہاں فرماویں
جو وچہ حرمت وجہ نکوئی حکم بے اصل بنایا
بکری بھیڈ گاؤ ہور ڈاچی چار تتھاں نہ آئے
تا مالک چپ حیرانی اندر گل نہ اوس کا اٹھائے
جو مادی طرفوں کہے تا سبھے مادیاں منع وچارے
بی بیخوں ستوں بچے حرمت اصلوں بی بنیاوے

تا نبی کہیا کی ہو یا ای مالک بات نہ منہوں الاویں
مالک کہیا توں بول ہن سناں جو تمہارا حکم سناویں

فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰی عَلَی اللّٰہِ کَذِبًا لِّیُضِلَّ النَّاسَ بِغَیْرِ عِلْمٍ اِنَّ اللّٰہَ لَا یَهْدِی الْقَوْمَ الظّٰلِمِیْنَ ۰

پس کون وڈا ظالم ہے اوتہیں جو جوڑے اپر اللہ دے جھوٹھ تا گمراہ کرے لوکاں نوں سوا علم دی تحقیق اللہ نہیں راہ دیکھاندا قوم ظالماں دے تئیں

پس کیست ستمگارتر از کسیکہ ببندد بر خدا دروغ تا گمراہ کند مردمانرا بغیر دانش ہر آئینہ خدا راہ نمی نماید قوم

تا لوک بہولاوے بن علموں رب ظالم راہ نہ لاوے	وڈا ظالم کون جو رب تے جھوٹھ بناوے

قُلْ لَّآ اَجِدُ فِیْ مَآ اُوْحِیَ اِلَیَّ مُحَرَّمًا عَلٰی طَاعِمٍ یَّطْعَمُهٗٓ اِلَّآ اَنْ یَّکُوْنَ مَیْتَةً

کہہ نہیں پاندا میں وچ اس چیز دے جو وحی گھتی گئی ہے طرف میری حرام کیتا گیا اپر کھانے والے دے جو کھاوے اسنوں مگر ایہ جو ہووے مردار

بگو نمی یابم در آنچہ وحی فرستادہ شد بسوی من ہیچ چیز حرام بر خورندہ کہ بخورد آنرا مگر آنکہ باشد مردار

اپر کھان والے جو کھاوے مگر جو آپے مر جاوے	کہہ میں منہ نہ پاواں سو وچ وحی جو میں ول آوے

اَوْ دَمًا مَّسْفُوْحًا اَوْ لَحْمَ خِنْزِیْرٍ فَاِنَّهٗ رِجْسٌ اَوْ فِسْقًا اُهِلَّ لِغَیْرِ اللّٰہِ بِهٖ

یا لہو وہیا گیا یا گوشت خوک دا پس تحقیق اوہ پلید ہے یا فسق جو نام لیا گیا واسطے غیر اللہ دے نال اوسدے

یا خون ریختہ شدہ یا گوشت خوک پس ہر آئینہ آن حرام است یا آنچہ فسق باشد کہ برای غیر خدا آواز بلند

یا فسق جو غیر اللہ دے کاراں ذبح کرن شی کائی	یا لہو جو وگے یا گوشت خوک جو ٹھیک پلید اہا ای
بھی اول سورت مائدہ دے وچ آیت ذکر جو ہوئی	ہاکہن حرام فقط ایہ چیزاں ہور حرام نکوی
ایہ نال قرآن تے وچ حدیثاں حضرت بہت بتائی	نے اکثر کہن جو وہ انہاں بہتیں ہور حرام بھی آئے
جو حضرت منع درندہ کیتا ہر ذی ناب جو آیا	جو مسلم راہوں وچ معالم ابن عباسوں لیایا
بھی اُتو تیریوں باسناد جو مالک اہ لکائے	یعنی اکّی دار درندہ بھی پنکھی جنگل والی

امام مالک صاحب موطا

جو ر انگلی دار درندہ ہر ہر بنی حرام بتایا
شاہ ولی اللہ کہے اس آیت وچ ایہی حصر اضافی
کتا شیر یا باز اگرچہ حرمت ہے اتفاقی

ایہ وچ معالم مے السنۃ البغوی لکھ سدھایا
بہیمۃ الانعام اندر سی بحث کفاران صافی
وچ آیت ذکر کفاران جھگڑا ذکر نہ چیزان باقی

فَمَنِ اضْطُرَّ غَيْرَ بَاغٍ وَّلَا عَادٍ فَإِنَّ رَبَّكَ غَفُورٌ رَّحِيمٌ

پس جو کوئی لاچار ہو یا نہ باغی نا عادی پس تحقیق رب تیرا بخشنہار مہربان ہے

پس ہر کہ درماندہ شود نہ بغی کنندہ و نہ از حد گذرندہ پس ہر آئینہ پروردگار تو آمرزندہ مہربان است

پس جو شخص لاچار ہو یا نہ کرن تعدی والا
یعنے وقت ضرورت جفت کھاوے شخص حلالا
ایہ مسئلہ اگے ذکر ہویا سیہ دونہہ وچ سپارے

نا باغی پس تیرا رب ہے بیشک غفور رحیم تعالی
پر قدر ضروری حد نہ لنگھے نا اوہ باغی نا ہون
بھی اُہل لغیر اللہ دے گذرے مطلب سارے

وَعَلَى الَّذِينَ هَادُوا حَرَّمْنَا كُلَّ ذِي ظُفُرٍ ۖ وَمِنَ الْبَقَرِ وَالْغَنَمِ حَرَّمْنَا عَلَيْهِمْ شُحُومَهُمَا

تے اوپر اُنہاں لوکاں دے جو یہودی ہوئے حرام کیتا اساں ہر صاحب ناخن والے گائیں تے بھیڈان بکریاں تھیں حرام کیتی اساں اُپر اُنہاں دے چربی اُنہاں دی

و بر یہود حرام ساختیم ہر جانور ناخن دار مثل شیر و شتر مرغ و از گاؤ و گوسفند حرام ساختیم بر ایشان

تے اساں حرام یہوداں اُپر ہر نوہ دار ٹھہرایا
ذی ظفر حیوان جو جدا نہ انگلیں انہوں ہون آئے
ہاں کس حیوان جو سنبا نوالی وچ معالم لیا یا

بھی گائیں بھیڈ بکریدی چربی اُنہاں فرمایا
جویں اٹھ تے شتر مرغ ہور بطک مرغابی فرمائی
جویں گھوڑا گورخراں خراستر سہا عباسی پایا

إِلَّا مَا حَمَلَتْ ظُهُورُهُمَا أَوِ الْحَوَايَا أَوْ مَا اخْتَلَطَ بِعَظْمٍ

مگر جو چربی اُٹھائی ہے پٹھ اُنہاں دی یا آندران نے یا چمڑ گئی نال ہڈاندے

مگر پیہ کہ بر داشتہ است آنرا پشت این دو قسم یا بر روده ها یا آنچه متعلق شده با استخوان

عہ غیر باغ ہے اضطر دی ضمیر دا
حال مفعول عالم الیم فاعل ہے

مگر جو پٺ تنهان جي يا تنهان آندرن ۾ هجي يا جا وچ ۾ هڏين جي سان گڏيل هجي

جا وچ ۾ هڏين جي سان گڏيل هجي سي نه حرام ڪياسين تن تي

ذٰلِكَ جَزَيْنٰهُمْ بِبَغْيِهِمْ ۖ وَاِنَّا لَصٰدِقُوْنَ ۝

اهو بدلو ڏنو اسان اُنهن کي بدلي سرڪشي انهن جي ۽ تحقيق اسين سچا آهيون

اين طور جزا داديم ايشان را بمقابله ستم ايشان و هر آئينه ما راست گوئيم

اهو بدلو اسان انهن کي ڏنو سندن ظلم ڪرڻ جي ڪري ۽ ٺيڪ اسين سچا آهيون خبرن ڏيڻ ۾

فَاِنْ كَذَّبُوْكَ فَقُلْ رَّبُّكُمْ ذُوْ رَحْمَةٍ وَّاسِعَةٍ ۚ وَلَا يُرَدُّ بَاْسُهٗ عَنِ الْقَوْمِ الْمُجْرِمِيْنَ ۝

پوءِ جيڪڏهن ڪوڙو ڀانئين توکي پس چئو ته رب اوهان جو صاحب رحمت ڪشاده جو آهي ۽ نه هٽايو ويندو عذاب سندس ڏوهارين کان

پس اگر بدروغ نسبت کنند ترا بگو که پروردگار شما خداوند مهربانی بسیار است و رد کرده نمی شود عقوبت

جي تنهنجو انهن کي ڪوڙو ڀانيو ته چئو ته رب جي رحمت وڏي وسيع آهي ڏنهن رحمت وارو دنيا ۾ جيسين انهن عذاب نه لاٿو آهي

نه ٽرندو عذاب انهن جو جڏهن بدڪرن ۽ ان جان غضب قهر جو وقت هوي ته ڦري ٿو نه جاوي

سَيَقُوْلُ الَّذِيْنَ اَشْرَكُوْا لَوْ شَآءَ اللّٰهُ مَآ اَشْرَكْنَا وَلَآ اٰبَآؤُنَا وَلَا حَرَّمْنَا مِنْ شَيْءٍ ۚ

البت چوندا اهي ماڻهو جن شرڪ ڪيو جيڪڏهن الله گهري ها ته شرڪ نه ڪريون ها اسين نه ابا ڏاڏا اسان جا ۽ نه حرام ڪريون ها ڪا شيءِ

زود باشد که بگویند مشرکان اگر خواستی خدا یعنی رضائے او بودے شریک مقرر نمیکردیم و نه پدران ما مقرر کردندے و نه حرام میکردیم چیزے را

جڏهن مشرڪ جي هيءَ جواب آهي ته اسين شرڪ نه ڪيون ها جي رب نه گهري ها انهن کي هيءَ ڳالهه منظور آهي بلڪ اهو پسند ان کي آهي اوس فرمائي

۽ نه ابا ڏاڏا ڪري شرڪ ۽ نه ڪو حرام بڻائيندي ها اسين ۽ نه ابا ڏاڏا اسان جا رب جو جواب ڏيون ٿا انهن کي

كَذٰلِكَ كَذَّبَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتّٰى ذَاقُوْا بَاْسَنَا ؕ قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِّنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوْهُ لَنَا ؕ

اینویں جھوٹھایا انہاں لوکاں جو اگے انہاں تھیں آہے تاجو چکھیونے عذاب ساڈا آکھ بھلا پاس تساڈے ہے کجھ علم تھیں پس نکالو اوس نوں واسطے اساڈے

ہمچنین بدروغ نسبت کردند کسانیکہ پیش از ایشان بودند تا آنکہ چشیدند عقوبت ما بگو آیا هست نزدیک شما دانشے تا بیرون آرید او را برائے ما

ایسے طرح نہ منیاں اگلیاں چکھیا مزہ عذاباں اگلے کافر بھی انہاں وانگوں کردے خام بہانے	کدے تساں پاس دلیل جے علموں لیا ہو کدہ کنایا تا جو مزہ عذاباں چکھیا او کھڑ بیخ گیا ئے

اِنْ تَتَّبِعُوْنَ اِلَّا الظَّنَّ وَاِنْ اَنْتُمْ اِلَّا تَخْرُصُوْنَ ۟

نہیں پیروی کردے تسیں مگر ظن دی تے نہیں تسیں مگر اٹکل کردے ہو

پیروی نے کنید مگر شبہ را و نیستید شما مگر دروغ گو

نہ پچھے لگ ظن بہاں تسیں اٹکل جھوٹھ بناؤ	جے علموں سند کتابوں کھوتا کیوں پیش نہ لیاؤ

قُلْ فَلِلّٰهِ الْحُجَّةُ الْبَالِغَةُ ۚ فَلَوْ شَآءَ لَهَدٰىكُمْ اَجْمَعِيْنَ ۟

کہہ پس واسطے اللہ دے ہے دلیل پوری پس جیکر چاہندا البتہ ہدایت کردا تساں نوں سب نوں

بگو خدا است ہست دلیل محکم پس اگر خواستی خدا ہدایت کردے شما را ہمہ یکجا

کہہ فر اللہ کارن حجت سچی دانی پوری اللہ سبھ دلیلاں وچ اصح پورا بیان کر سمجھایاں	پس جے چاہے کرے ہدایت سبھناں تساں نوں جو نخے بھیج کتاباں ہور پیغمبر قسمت والیاں پایاں

قُلْ هَلُمَّ شُهَدَآءَكُمُ الَّذِيْنَ يَشْهَدُوْنَ اَنَّ اللّٰهَ حَرَّمَ هٰذَا ۚ

کہے آؤ گواہاں اپنیاں نوں جیہڑے گواہی دیندے ہیں جو اللہ نے حرام کیتا ہے انہاں چیزاں نوں

بگو بیارید گواہان خود را آنانکہ گواہی میدہند کہ خدا حرام ساختہ است این را

قل صدا اللہ تعالیٰ نے وچہ پہلی آیت دے فرمایا جو لیاؤ دلیل اپنی حرمت انہاں چیزاں دی کہ دے نہ کر سکے ہاں خبر آئے دلیل اپنی نہیں تا فرمایا اوہناں نوں کہ تسیں تابع ہیں

منزل ٢

فاصی واسطے اللہ دے ہے حجت بالغہ یعنی دلیل اس کی سچی پوری یعنی ... واسطے ... [illegible]

... [illegible]

عقیمیں ... [illegible]

کہہ تسیں لیاؤ شاہد اپنے جیہڑے دیون گواہی | | جو اللہ ٹھیک منع ایہ کیتا جو کہندے تسیں واہی

فَإِنْ شَهِدُوا فَلَا تَشْهَدْ مَعَهُمْ وَلَا تَتَّبِعْ أَهْوَاءَ الَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا

پس جے گواہی دیون اوہ تا توں گواہی نہ دیئیں نال اہناں دے تے نا پیروی کر خواہشاں اہناں دیاں جنہاں نے جھٹلایا

پس یا محمد اگر بفرض گواہی دہند تو معترف مشو با ایشان و پیروی مکن خواہش کسانیکہ بدروغ نسبت

پس جے دیون گواہی تا توں نا دیئیں نال اہناں دے | | نہ خواہش پچھے لگ تہناں جو آیتاں اساں جھوٹھیاں

وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالْآخِرَةِ وَهُمْ بِرَبِّهِمْ يَعْدِلُونَ ۝

تے اہناں دی جو نہیں ایمان لیاوندے نال آخرت دے تے اوہ نال رب اپنے دے برابر کردے ہیں

وکسانیکہ اعتقاد ندارند بآخرت و ایشان با پروردگار خود برابر می کنند

نہ تہناں خواہش مگر جو عاقبت نال ایمان لیاون | | اتے اپنے مالک نال برابر غیراں اوہ بناون

قُلْ تَعَالَوْا أَتْلُ مَا حَرَّمَ رَبُّكُمْ عَلَيْكُمْ أَلَّا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا

کہہ توں آؤ پڑہاں میں اوہ چیز جو حرام کیتی ہے رب تساڈے اپر تساڈے ایہ جو نا شریک بناؤ نال اوسدے کجھ تے نال ماں باپ دے احسان کرنا

بگو بیائید تا بخوانم آنچہ حرام کردہ است پروردگار شما بر شما فرمودہ است کہ شریک او مقرر مکنید چیزے را و بوالدین

کہہ آؤ پڑہاں جو چیز تساں پر رب حرام بنائی | | جو نا تس نال شریک کرو کجھ ماپیو نال بھلیائی

وَلَا تَقْتُلُوا أَوْلَادَكُمْ مِنْ إِمْلَاقٍ نَحْنُ نَرْزُقُكُمْ وَإِيَّاهُمْ

تے نا قتل کرو اولاد اپنی خوف تنگی دے تھیں اسیں روزی دیندے ہاں تساں نوں تے اونہاں نوں

ونکشید اولاد خود را از ترس فقر ما روزی میدہیم شمارا و ایشان را ✣ ✣ ✣

نہ قتل کرو فرزندان اپنیاں محتاجی تھیں ڈردے		اسیں روزی دیندے تساں تے انہاں نوں فی تسیں کیوں کردے

وَلَا تَقْرَبُوا الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ ۚ وَلَا تَقْتُلُوا النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ

تے نا نیڑے جاؤ بیحیایاں دے جو ظاہر ہے اوستھیں تے جو چھپی ہے نہ قتل کرو اس جی نوں جو حرام

و نزدیک مشوید بہ بیحیائی را آنچہ علانیہ باشد ازان و آنچہ پوشیدہ باشد و مکشید ہیچ نفس را
کہ حرام ساختہ است خدا کشتنش الا بحق

تے نیڑے نہ جاؤ ظاہر باطن ہے بے حیائی		نہ قتل کرو بن حقوں جان جو رب حرام بنائی

ذَٰلِكُمْ وَصَّاكُمْ بِهِ لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ ۝ وَلَا تَقْرَبُوا مَالَ الْيَتِيمِ إِلَّا بِالَّتِي هِيَ أَحْسَنُ

ایہ بات نصیحت کردا ہے نال اوسدے تا جو تسیں سمجھو تے نا نیڑے جاؤ مال یتیم دے مگر نال اس صورت دے

و این حکم فرمودہ است شمارا تا بود کہ شما بفہمید و نزدیک مشوید بمال یتیم الا بخصلتے کہ وے نیک است

ایہ حکم نصیحت کرے تساں تا تسیں سمجھو بہاں		تے مال یتیم نہ نیڑے جاؤ مگر جو طور بہا رہے خوبی دا

حَتَّىٰ يَبْلُغَ أَشُدَّهُ ۖ وَأَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيزَانَ بِالْقِسْطِ ۖ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا

اس وقت تائیں جو پہونچے قوت جوانی اپنی نوں تے پورا کرو میپ تول نال عدل دے نہیں تکلیف
دیندے اسیں کسے نوں مگر قدر طاقت اوسدے دا

تا آنکہ رسد بجوانی خود و تمام کنید پیمانہ و ترازو را بانصاف تکلیف نمی دہیم ہیچکس را مگر قدر طاقت او

تا پہنچے جوانی تیک تے پورا میپ تول انصاف		اسیں طاقت وڈ تکلیف نہ دیندے کسے نوں رحمت فرمان

وَإِذَا قُلْتُمْ فَاعْدِلُوا وَلَوْ كَانَ ذَا قُرْبَىٰ ۖ وَبِعَهْدِ اللَّهِ أَوْفُوا

تے جد بات کہو تاں انصاف کرو اگرچہ ہے صاحب خویشی والے تے نال عہد اللہ دے وفا کرو

و چون سخن گوئید پس رعایت انصاف بنمائید اگرچہ آن محکوم علیہ صاحب قرابت باشد و بعہد خدا وفا کنید

جو عمل کرو تس جنت تھیں تا دوزخ سخت عذابان	ایہ حکم ایہیں سبہ ادیبان پر ایہو اصل کتابان
بھائیں خویش ہووے اتے پورے کرو عہد الٰہی	جان بات کہو تا عدل حکم وچ اینویں وچ گواہی
کدی نہیں منسوخ ہوئے ایہہ ابن عباس بتائے	ایہ سبھ کتابان آسمانی وچ حکم خدا فرماتے

ذٰلِكُمْ وَصّٰىكُمْ بِهٖ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُوْنَ ۙ وَاَنَّ هٰذَا صِرَاطِيْ مُسْتَقِيْمًا فَاتَّبِعُوْهُ ۚ

ایہ بات نصیحت کردا ہے تساں نوں نال اوہسدا جو تسیں نصیحت پکڑو تے ایہ جو ایہ راہ میرا اسدا ہے

این حکم فرمودہ است شمارا تا پند پذیر شوید و خبر دادہ است کہ آنچہ مذکور شد راہ من است راست درست آمدہ

ایہ حکم نصیحت رب کرے تساں نوں تا تسیں ہسن قبولو	ہے ایہ راہ میرا اسدا لگو اسدے مگر نہ بھولو

وَلَا تَتَّبِعُوا السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنْ سَبِيْلِهٖ ۭ ذٰلِكُمْ وَصّٰىكُمْ بِهٖ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ

تے نا پیروی کرو راہاں دوجیاں دی پس جدا کرسن تساں نوں اوسدے تھیں ایہ بات ہے جو نصیحت کردا ہے تساں نوں نال اوسدا تا تسیں پرہیزگاری کرو

و پیروی مکنید راہہا دیگر را کہ این راہہا جدا کنند شمارا از راہ خدا این حکم فرمودہ است شمارا تا پرہیزگاری

ایہ رب نصیحت کرے تساں نوں تا تسیں بچ گناہ ہو	نا ہور راہاں دے مگر چلو تا جدا کرن اس اہو
جو سرور خط کھچیا تے اکھیا ایہ راہ رب دا آیا	ایس وچ معالم بن مسعود وں با اسناد دیا یا
جو ایہ سب راہ شیطانی سر ہر کھلا شیطان بلاوے	فیر سجے کھبے اوسدے بہت لکیران کھچ بتاوے

ثُمَّ اٰتَيْنَا مُوْسَى الْكِتٰبَ تَمَامًا عَلَى الَّذِيْٓ اَحْسَنَ وَتَفْصِيْلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ وَّهُدًى وَّرَحْمَةً

فیر دتی اساں موسیٰ نوں کتاب واسطے پورا کرنے نعمت دے اوپر اس شخص دے جو نیکی کردا ہے تے واسطے تکھیڑ تے بیان ہر شے دے تے ہدایت تے مہربانی دے

باز بخشیدیم کہ دادہ بودیم موسیٰ را کتاب با نعمت تمام کنیم بر ہر کہ نیکوکار بود و بیان کنیم ہر چیز را و جہت ہدایت

فردی اساں کتاب ہو دی نعمت پوری نیکاں ۔ تے ہر شے جدا بیان تے رحمت ہور ہدایت لوکاں

لَعَلَّهُمْ بِلِقَاءِ رَبِّهِمْ يُؤْمِنُونَ

تا جو اوہ نال ملن رب اپنے دے ایمان لیاون

تا ایشاں بلاقات پروردگار خویش ایمان آرند

تا اوہ ملن رب اپنے دے نال ایمان لیاون ۔ جو اساں حرام ازل وچ کیتیاں ایہیں ان شکورا ۔ فردی اساں کتاب ہو دی تاں اُنہاں کنول بیان سنایا

شاہ ولی اللہ اس آیت دو پچھے ایہ سمجھاون ۔ آہت نوح ایہہ بن پہلیاں ختت رہیاں محظوراں ۔ ایہوین فائدہ موضح دیوچ عبد القادر لیایا

وَهَٰذَا كِتَابٌ أَنزَلْنَاهُ مُبَارَكٌ فَاتَّبِعُوهُ وَاتَّقُوا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

ایہ کتاب ہے اتاری اساں برکتوالی پس پیروی کرو ہسدی تے پرہیزگاری کرو تاتسیں رحمت کیتے جاؤ

واین قرآن کتابیست کہ فرو فرستادیمش با برکت پس پیروی او کنید و پرہیزگاری کنید تا مہربانی کردہ

شد ایہہ قرآن کتاب اتاری ہے اساں برکتاں والی ۔ پس پیروی اسدی کردے ڈرو ہوا ور رحمت والی

أَن تَقُولُوا إِنَّمَا أُنزِلَ الْكِتَابُ عَلَىٰ طَائِفَتَيْنِ مِن قَبْلِنَا وَإِن كُنَّا عَن دِرَاسَتِهِمْ لَغَافِلِينَ

ایسا نہ ہووے جو کہو تسیں سوا ایسدے نہیں اتاری گئی کتاب اپر دو گروہاں دے اگے اساں تھیں تحقیق آہے

اسیں پڑھنے انہاں دے تھیں بے خبر

فرستادیمش تا نگوئید جز این نیست کہ فرو آوردہ شد کتاب یعنی توریت و انجیل بر دو گروہ پیش

از ما و تحقیق بودیم از خواندن ایشان بیخبر

تا ایہہ نہ کہو جو دو فریقاں تے رب کتاب اتاری ۔ یعنی عرب تے تلوں اساں کتاب نہ آئی

اساں تھیں پڑھنے ساڈوں پڑھیں انہاں دے خبر نہ ساری ۔ توریت انجیل بولی سائیں ساڈوں سمجھ نہ کائی

أَوْ تَقُولُوا لَوْ أَنَّا أُنزِلَ عَلَيْنَا الْكِتَابُ لَكُنَّا أَهْدَىٰ مِنْهُمْ ۚ فَقَدْ جَاءَكُم بَيِّنَةٌ مِّن رَّبِّكُمْ وَهُدًى وَرَحْمَةٌ

یا کہو تسیں جے اتاری جاندی اپر ساڈے کتاب البتہ ہوندے اسیں زیادہ ہدایت والے انہاں تھیں پس تحقیق آئی تساں نوں دلیل اسپاٹ تے ہیرا

یا گوئید اگر فرود آمدہ شدے بر ما کتاب ہر آئینہ بودیم راہ یافتہ تر از ایشان پس آمدہ است بشما حجتے از پروردگار شما و ہدایت و بخشایش

یا کہو جے طرف اساں کتاب ہوندی تاں ہوندے وہ انہاں تھیں	ہدایت ولوں تاں آئی قساں دلیل قرآن خدا تھیں
جو ہے او وہ خاص ہدایت رحمت عذر نہ باقی کوئی	عربی خاص زبان تساڈی پڑھ کر سوچو سوئی

فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنْ كَذَّبَ بِاٰيٰتِ اللّٰهِ وَصَدَفَ عَنْهَا ؕ سَنَجْزِي
الَّذِيْنَ يَصْدِفُوْنَ عَنْ اٰيٰتِنَا

پس کون ہے وڈا ظالم اس کولوں جیہڑا جھٹلایوس آیتاں اللہ دیاں نوں تے پھریا انہاں تھیں البتہ
بدلہ دیواں گے اسیں انہاں نوں جو پھردے ہین آیتاں ساڈیاں تھیں

پس کون ہے ظالم وڈا اوس تھیں جو آیتاں رب جھٹلاوے	تے پھرے انہاں تھیں جب اس تھیں بدلہ دتا جاوے

سُوْٓءَ الْعَذَابِ بِمَا كَانُوْا يَصْدِفُوْنَ

برا عذاب ہی بدلہ اوسدا جو آہے پھردے
بدترین عذاب بسبب آنکہ اعراض میکردند

برا عذاب جیکہا ہے ظالم منہ پھیرن دی بار لواں
تھیں کلمہ پاک نہ پیندا اٹھدا بہہ نت بنی سدا واں
پہلا شرک جو سب تھیں بدتر اس تھیں ہٹدے ناہیں
فر ناپیو دا حق رب تھیں تھلے سمجھے اس نکوئی
فر دھیاں قتل نہ چھوڑیا جے لکھ اہل علم سمجھائے
فر نا نواطت کنجر بازی جو اخر بہ پایان
فر خون ناحق تاں رب تھیں فر ضا کری بہ ہنر نکوئی
فر سب پیو ن چہ عدل نہ کرنے رکھدے فرق وڈیرے
فر عہد پیمان جو حق اللہ دے کریہ خیال نہ کوئی
ہین کی ہدایت تساں نوں باقی رب کتاب اتاری

اے اہل اسلام سنو تسیں کن دھر کے ایہ آیات ہنجارون
فر سہ حرام جو ڈنگر ہٹ دے ہین اکھیں سیٹ کماؤ
جے ہو شرک توبہ بادجہ مرے تس دا ٹھکانہ دوزخ بھائیں
تہناں خت حسرت جہر سو ہر ہمیشاں اجب ہوئی
ہین اہل عمل عالم ہے خون نوں چھوڑیا پچھا نہ آئی
ظاہر باطن سب تھیں کردی سچ سناواں بھاراں
فر مال یتیم ہی ہضم کرن سب رسم قدیموں ہوئی
فر کوڑ گواہی کوڑ قسم ہی بولن جھوٹھ بتیرے
تے مسلمانی واسطے کرنی تابعداری ہوئی
تے نبی حبیب محمد بھیجیا خلقت بہت سواری

هَلْ يَنْظُرُوْنَ اِلَّاۤ اَنْ تَاْتِيَهُمُ الْمَلٰٓئِكَةُ اَوْ يَاْتِيَ رَبُّكَ اَوْ يَاْتِيَ بَعْضُ اٰيٰتِ رَبِّكَ

نہیں ویکھدے ہو مگر ایہ جو آون انہاں نوں فرشتے یا آوے رب تیرا یا آون بعض نشانیاں رب تیرے دیاں
آیا منتظر نیستند مگر آنکہ بیایند بدیشان فرشتگان یا بیاید حکم پروردگار تو یا بیاید بعض نشانہائے

ایہ نہیں اوڈیکن مگر جو ملک الموت انہاں نوں آون
یعنے خبران سب سنایاں کسر نہیں ہن کائی
جو ملک الموت یا ملک عذابان آون انہاں ٹھاون
یا بعض نشانیاں قیامت جو دن چڑھسی مغربوں آوے

یا آوے رب تیرا یا بعض نشانیاں رب دا سیاون
ہن کی ہور اوڈیکن منکران ہوت قیامت آئی
یا روز حشر بکیف خدا ہور صفاں فرشتیاں آوے
ایہ تاں ہیچ سہن نفع نہ کرسی غیب ایمان جو راوے

يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ

جس دن آیاں بعض نشانیاں رب تیرے دیاں نہ نفع کریگا کسے شخص نوں ایمان اسدا جو نہیں ایمان لیایا سی اگے ستھیں

روزیکہ بیاید بعض نشانہائے پروردگار تو نفع نہ دہد نفسے را ایمان او کہ ایمان نیاوردہ بود پیش ازیں ایمان او

جس دن آیاں بعض نشانیاں بے دیاں نفع نہ کردا — کسے نوں اوس ایمان جو اگے صدق ایمان نہ دھروا

أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيمَانِهَا خَيْرًا قُلِ انْتَظِرُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ

یا کمایوس وچ ایمان اپنے دے بھلیائی کہہ اوڈیکو تحقیق اسیں اوڈیکن والے ہاں

یا نفع نہ دہد نفسے را کہ کسب کردہ بود در ایمان خود عمل خیر تو بہ او بگو انتظار کنید ہر آینہ ما نیز منتظریم

یا جس نہیں کمائی اگے وچ ایمان بھلیائی
یعنے خیر عبادت اندر ہے اخلاص ایمانی
جو اس دن رکھیا پیش بلوغ یا پچھے جسے کوئی
جے مومن عاصی اس دن توبہ ہے مقبول تا ہیز
معالم ہور مدارک ہور جلال سیوطی لیائی
بھی شاہ ولی اللہ عبد القادر اینویں لکھ سدھائی
جو اس دن پیش ایمان نہ آندا جس نیک عمل کمائی

توں آکھ اوڈیکو ایہ کم اساں بھی ایہ اوڈیک بہائی
کافر ہور منافق توبہ کرن تاں رد ہو یا نے
انہاں ایمان قبول نہ تھاؤں اسوجہ بحث نہ ہوئی
عاصی دی وچ قبول نکیہے تس توبہ کرے گناہیں
جو توبہ عاصی اس دن بدیوں نہ مقبول ہو جاوے
تے زاہدی وچ حسن البصری نہیں خوب تاویل تائی
وہ ویکھ نشان جو عمل چنگیرے اوہ کرے تاں اوگت جاوے

جے اوس دن توبہ کرے گناہوں خواہش وچ تائی
چاہے کرے قبول جسے چاہے کرے عذاب تباہی

إِنَّ الَّذِينَ فَرَّقُوا دِينَهُمْ وَكَانُوا شِيَعًا لَّسْتَ مِنْهُمْ فِي شَيْءٍ ۚ إِنَّمَا أَمْرُهُمْ إِلَى اللَّهِ

تحقیق اوہ لوک جو ٹکڑے ٹکڑے کیتو نے دین اپنے تے ہو گئے ٹولے ٹولے نہیں توں انہاں تھیں وچ کسے چیز دے سوا اسدے نہیں جو حکم اونہاں دا طرف اللہ دی ہے

بتحقیق کسانیکہ پراگندہ کردند دین خود را و گروہ گروہ شدند نیستی از ایشان در ہیچ حساب خبر این نیست کہ کار ایشان گذاشتہ شدہ است بسوئے خدا

جنہاں اپنا دین کیتا متفرق ہو گئے ٹولے ٹولے	توں نہیں تنہاں تھیں چیز کسے وچ کم انہاں ول ہوئے

ثُمَّ يُنَبِّئُهُم بِمَا كَانُوا يَفْعَلُونَ

پھر خبر دیویگا اُنہاں نوں نال اسدے جو آہے کردے ＊ باز خبر دہد ایشان را بعاقبت آنچہ میکردند

پھر دیسی خبر انہاں نوں جو انہاں بھلا یا بُرا کمایا
بعض یہود مجوس ہو گئے تے بعض ہوئے نصرانی
اک کہن مراد جو بدعت والے بد مذہب گمراہی
معالم وچ عرباض کنوں یہ بات اسناد لیایا
جو نکر اسنوں بہت ڈر ہو دل اکھیں نیر دہائے
اکھیوس ہور نصیحت کرو تا سرور کہیا دو بارے
ہبا دین کیے غلام جے حبشی تا بہی حق قبولو
جو میری چال تے یاراں میریاں محکم ڈنگ کھو بہاؤ
عبداللہ بن عمرو کیہا جو سرور خود فرمایا
تے میری امت ترے ہور ستر فرقے ہیسن تمامے

یعنے دین جنیفے ہکو لوکاں بہت کمند آیا
تینوں پکڑ نہیں تنہاں ہا ہر ہک پکڑیا دین جتا لی
توں انہاں کنوں بیزار اوہ تیں تھیں تعین مقبول اکھی
جو حضرت فجر نماز پڑھی فر اساں وعظ سنایا
ہک مرد کہیا جن نصیحت کرن جو وقت ودا عی
جو ڈرو اللہ تھیں منوں حکم لتش کر ہو تا بعدار
جو زندہ رہسی جھگڑے ویکھسی سنت پکڑ و نہ بھولو
تے نویاں کماں گمراہی بدعت اپنا آپ بچاؤ
جو اسر ایلی دوہ ہور ستر فرقہ دین کھنڈایا
مگر ہکو جنہاں چال میری تے یاراں میریاں بیا یے

ابن مسعود کیہا جو بہتر سخن کتاب الہی
تے بہتر چال اچال محمد نویں کمیں گمراہی

مَنْ جَآءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهٗ عَشْرُ اَمْثَالِهَا ۚ وَمَنْ جَآءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزٰٓى اِلَّا مِثْلَهَا

جو کوئی لیاوے نیکی پس واسطے اوسدے ہے دس گنان اس تھیں تے جو کوئی لیاوے برائی پس نا بدلہ دتا جاوے گا مگر مانند اسدے

ہر کہ آورد نیکی پس او راست دہ چند آن و ہر کہ آورد بدی را جزا دادہ نخواہد شد الا مثل آن

جو نیکی کرے تاں دس حصے تس فضلوں ربّ ہووے	تے جو کوئی بدی کرے اوہ ہکو بدلہ عدلوں پاوے
وَهُمْ لَا يُظْلَمُوْنَ	تے اوہ ظلم نہ کیتے جاون گے
	والیشان ستم کردہ نخواہند شد
اتے اوہ ظلم نہ کیتے جاسن نیکی گھٹ توابون	تے بدلہ بدی بدیاں ہکو پورا ظلم نہ ودہ عذابون
سن وچ صحیح مسلم راہوں با اسناد لیایا	ابو ذر کہے جو نبی کہیا ایہ اللہ خود فرمایا
جو نیکی کرے تاں دہ حصہ تس ہور بہی بہتے ہاون	جو بدی کرے تس ہکو بدلہ چاہاں بخش ہٹاوان
جو میں ول گٹھ آوے تہہ آوان جو ہتھ آوے بندہ	میں ہتھ آوان جو شر دا آوے میں جھب دوڑ رلندا
جو مینوں ملے زمین برابر بدیاں نال لیاوے	جے شرک نہ کردا نال میرے کجھ اتنی بخشش پاوے

قُلْ اِنَّنِيْ هَدٰىنِيْ رَبِّيْٓ اِلٰى صِرَاطٍ مُّسْتَقِيْمٍ ۚ دِيْنًا قِيَمًا مِّلَّةَ اِبْرٰهِيْمَ حَنِيْفًا ۚ

کہہ تحقیق مینوں ہدایت کیتی میرے رب میرے نے طرف راہ سدھے دی دین درست طریقے ابراہیم دی شرک چھوڑن والے

بگو ہر آئینہ دلالت کردہ است مرا پروردگار من بسوئی راہ راست مراد میدارم دین درست کیش

کہہ مینوں رب ہدایت کیتی سدھا راہ وکھایا	دین درست طریقہ ابراہیم حنیفے پایا
وَمَا كَانَ مِنَ الْمُشْرِكِيْنَ	تے ناہیں سی اوہ شرک کرنے والیاں وچوں
	ونبود از مشرکان

	تے ناہا شرک کریندا ایہہ تھیں اوہ ابراہیم پیارا دعوی جھوٹھ قریش جو مشرک اسدا دین نیارا	

قُلْ اِنَّ صَلَاتِیْ وَنُسُکِیْ وَمَحْیَایَ وَمَمَاتِیْ لِلّٰہِ رَبِّ الْعٰلَمِیْنَ ۙ
لَاشَرِیْکَ لَہٗ ۚ

کہہ تحقیق نماز میری تے عبادتاں میریاں تے جیونا میرا تے مرنا میرا واسطے اللہ پالنہار جہاناں دے ہے نہیں شریک واسطے

بگو ہر آئینہ نماز من و حج و قربانی من و زندگانی من و موت من ہمہ برای خدا است پروردگار عالمہا ہیچ شریک

کہہ ٹھیک نماز تے حج میری ہور مرن جیون قربانی		کارن اللہ رب جہاناں ہور شریک نہ ثانی

وَبِذٰلِکَ اُمِرْتُ وَاَنَا اَوَّلُ الْمُسْلِمِیْنَ ۝ قُلْ اَغَیْرَ اللّٰہِ اَبْغِیْ
وَّھُوَ رَبُّ کُلِّ شَیْءٍ ؕ

تے نال اوسدے حکم کیتا گیا ہاں میں تے میں پہلا مسلمان ہاں کہہ کیا سوا اللہ دے ڈھونڈھاں میں رب تے اوہ ہے رب

و باین توحید فرمودہ شد مرا و من نخستین مسلمانانم بگو آیا طلب کنم پروردگاری غیر خدا و اوست پروردگار

تے اس توحید دا حکم میں نوں میں پہلا مسلمانان		کہہ ماجہ اللہ دے رب ڈھونڈاں اوہ ہے دا رب دا

وَلَا تَکْسِبُ کُلُّ نَفْسٍ اِلَّا عَلَیْھَا ۚ وَلَا تَزِرُ وَازِرَۃٌ وِّزْرَ اُخْرٰی ۚ

تے نہیں کماندا کوئی جیو مگر اپر آپ دے تے نہیں اٹھاندا کوئی اٹھاون والا بھار دوسرے دا

و عمل نمیکند ہیچ کسے مگر بر ذات خود و بر نمیدارد ہیچ بردارندہ بار دیگر را

تے ناکوئی برا کماوے مگر اوہ آپے بھار اٹھاوے		تے ناکوئی بھار اٹھاون والا بھار دوجے دا چاوے

ثُمَّ اِلٰی رَبِّکُمْ مَّرْجِعُکُمْ فَیُنَبِّئُکُمْ بِمَا کُنْتُمْ فِیْہِ تَخْتَلِفُوْنَ ۝

فر طرف رب اپنے دے ہے پھر جانا تساڈا فر خبر دیگا تساں نوں نال اس چیز دے جو آہے وچ اوسدے جھگڑدے

باز بسوی پروردگار شما رجوع شما باشد پس خبر کند شما را بانچہ در آن اختلاف میکردید

	فر رب دی طرف رجوع تساں فر دیسی خبر تساں نوں جنہیں کمیں تسیں جھگڑے کردے فیصل کرو ہتا نوں	

عبادت اور قربانی یا حج قربانی میری یا حج میری یا دین میرا ... جیونا میرا تے مرنا میرا واسطے اللہ ... نیک وچ حیاتی تے مرنے ... ایمان ... واسطے اللہ ... پہلا مسلمان

وارثاں اپنے ... اوپر ... ابن عباس ... نوں ... مسلمانان ... دین ... تشریح

وَهُوَ الَّذِي جَعَلَكُمْ خَلَٰٓئِفَ الْأَرْضِ وَرَفَعَ بَعْضَكُمْ فَوْقَ بَعْضٍ دَرَجَٰتٍ

تے اوہ ہی جسنے کیتا تسانوں جانشین زمین دے تے بلند کیتا بعض تساڈیوں نوں اُپر بعض دے درجیاں وچ تاکہ

واو آنست کہ ساخت شمارا بادشاہان زمین و بلند کرد بعضے را بالاء بعضے درجہا

تے اوہ ہے جس نے تسیں خلیفے وچ زمین بنائے	تے بعض تساڈیوں بعضیاں اُپر درجے شان ودھائے

لِّيَبْلُوَكُمْ فِي مَآ ءَاتَىٰكُمْ ۗ إِنَّ رَبَّكَ سَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُۥ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌۢ

تا جو آزماوے تسانوں وچ اُس چیز دے جو دتی تسانوں تحقیق رب تیرا جلدی عذاب کرنیوالا ہے تے تحقیق اوہ بخشنہار

تا بیازماید شمارا در آنچہ دادہ است ہر آئینہ پروردگار تو شتاب کنندہ عقوبت است و ہر آئینہ او آمرزندہ مہربان است

تا آزماوے تسانوں جو دنیا اس عطا ہیں	ہے اوہ جلد عذاب کنندہ بخشش رحمت ساہیں
ایہ اس نوں حکم جو اگلیاں استاں تسیں خلیفے	ہک وچ نہیں وددہ گھٹ کیتے وچ معاش وظیفے
بہی وچ پیدائش لے مدھر سوہنے کو جھوٹے	بھی عزت علم فضل ہور قوت وددہ گھٹ رب پائیو
ہے جلد عذاب الا رب تیرا کرے ہلاک کفاراں	تے بخشنہارا اہل ایماناں رحمت نیکوکاراں

سُورَةُ الْأَعْرَافِ مَكِّيَّةٌ وَهِيَ مِائَتَانِ وَسِتُّ ءَايَاتٍ وَأَرْبَعٌ وَعِشْرُونَ رُكُوعًا

سورۃ اعراف وچ مکے نازل ہوئی تے ایہ دو سو تے چھ آیت ہے تے وچ اوسدے چوی رکوع ہین

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَٰنِ الرَّحِيمِ

الٓمٓصٓ ﴿١﴾ كِتَٰبٌ أُنزِلَ إِلَيْكَ فَلَا يَكُن فِي صَدْرِكَ حَرَجٌ مِّنْهُ لِتُنذِرَ بِهِۦ

ایہ کتاب ہے جو اتاری گئی ہے طرف تیری پس نہ ہووے وچ سینے تیرے تنگی اوسدے تھیں تاکہ ڈراویں توں نال اوسدے

این کتابے است کہ فرود آوردہ شد بسوے تو پس باید کہ نباشد در سینہ تو ہیچ تنگی از تبلیغ او فرود آوردہ شد تا بیم

نہوی سینے تیرے بوجھ تنگی سمجھاوین		ہے ایہ کتاب اتاری تیں ول تا اس نال ڈراوین

وَذِكْرٰى لِلْمُؤْمِنِيْنَ ۝ اِتَّبِعُوْا مَآ اُنْزِلَ اِلَيْكُمْ مِّنْ رَّبِّكُمْ وَلَا تَتَّبِعُوْا مِنْ دُوْنِهٖٓ اَوْلِيَآءَ ؕ

تے نصیحت ہے واسطے مومناں دے پیروی کرو اس چیز دی جو اتاری گئی طرف تساڈی رب تساڈے تھیں تے نا پیروی کرو سوا اس دے دوستاں دی

و برائے پند مسلمانان پیروی کنید آنرا کہ فرود آوردہ شد بسوئے شما از جانب پروردگار شما و پیروی مکنید بجز وے دوستان را

جو لتھا طرف تساڈی رب تھیں چھوڑ غیر پیارے		تے اہل ایمان نصیحت ہے تس پیروی کرو ہو سارے

قَلِيْلًا مَّا تَذَكَّرُوْنَ ۝ وَكَمْ مِّنْ قَرْيَةٍ اَهْلَكْنٰهَا فَجَآءَهَا بَاْسُنَا بَيَاتًا اَوْ هُمْ قَآئِلُوْنَ ۝

تھوڑا ہے تسیں نصیحت پکڑدے ہو تے کئی وستیاں ہلاک کیتیاں اساں انہاں نوں پس آیا انہاں نوں عذاب ساڈا رات نوں یا اوہ دوپہرین ستے آہے

اندکی پند می پذیرید و بسا دیہہ ہلاک کردیمش پس آمد بوے عقوبت ما ایشان شبانگاہ آرمیدہ بودند یا وقتیکہ ایشان درخواب نیمروز بودند

پس آیا تہاں عذاب جاں رات یا دینہ نوں نیندر ان آہا		تھوڑی تسیں نصیحت لئو کئی وستیاں اساں گوایا

فَمَا كَانَ دَعْوٰىهُمْ اِذْ جَآءَهُمْ بَاْسُنَآ اِلَّآ اَنْ قَالُوْٓا اِنَّا كُنَّا ظٰلِمِيْنَ ۝

فر نہیں سی پکارنا انہاں دا جد آیا اونہاں نوں عذاب ساڈا مگر ایہ جو کہن لگے تحقیق اسیں آہے ظالم

پس نبود قول ایشان چون بیامد بایشان عقوبت ما الا آنکہ گفتند ہر آینہ ما ستمگار بودیم

ٹھیک خدایا	فر نہیں سی قول انہاں دا جد اونہاں قہر اساڈا آیا مگر جو کہن لگے اسیں آہے ظالم یارب خدایا	

یعنے تابعداری سوا قرآن دے تے اللہ دے ہور دوستاں دے شیطاناں جناں تے انساناں تھیں جو اوہ گمراہ کرن گے تاں نوں شرک تے بدعت تے فساد سکھاون گے ۱۲ مدارک ف قائلون جمع ہے قائل دی جو اسم فاعل ہے قیلولہ تھیں معنے قیلولہ دا آرام کرنا وقت دوپہر اندے اگے

حدیث

اوس کنے نال شنید رشتوں وے ۱۲ معالم قوم لوط علیہ السلام دی نوں عذاب آیا سویرے ہی سویر وقت تے قوم شعیب دی دوپہر وقت ۱۲ مدارک ف قیلولہ وے ۱۲ معالم دعوٰی انہاں دی یعنے قول انہاں دا تے پکارنے انہاں دی عاجزی تے دعا تے دعوٰے نال اپنے نہ جنا دعوٰے بھی آکدا ہے تے پکار دے نال یعنے نہ مہورے آکھدا ۱۲ معالم

فَلَنَسۡـَٔلَنَّ الَّذِیۡنَ اُرۡسِلَ اِلَیۡہِمۡ وَلَنَسۡـَٔلَنَّ الۡمُرۡسَلِیۡنَ ۙ

پس البتہ پچھانگے اسین اونہاں لوکاں نوں جو رسول بھیجے گئے طرف اونہاندی تے البتہ پچھانگے رسولاں نوں

پس البتہ سوال خواہیم کرد از کسانیکہ پیغامبر فرستادہ شدہ بسوی ایشان و البتہ سوال خواہیم کرد پیغامبرانرا

فر پچھانگے اسین تنہاں جو مرسل طرف اونہاندی آئی ہوسی سوال اِسَت جو کس کس کیا تابعداری	تے پچھانگے اسین کل رسولاں تساں پیغام پہچائے تے سوال رسولاں جو کس منیاں کون ہویا انکاری

فَلَنَقُصَّنَّ عَلَیۡہِمۡ بِعِلۡمٍ وَّمَا کُنَّا غَآئِبِیۡنَ ۝

فر البتہ بیان کرانگے اسین اوپر اونہاندے نال علم دے تے نہیں آہے اسین غائب

پس البتہ بیان خواہیم کرد بحضور ایشان یعنی ہمہ اعمال ایشان بدانش و نبودیم غائب

فر کھول سناوانگے اسین اونہاں نال علم دے سارا	تے اسین آہے غائب معلم سب خفیا آشکارا

وَالۡوَزۡنُ یَوۡمَئِذِ ۣالۡحَقُّ ۚ فَمَنۡ ثَقُلَتۡ مَوَازِیۡنُہٗ فَاُولٰٓئِکَ ہُمُ الۡمُفۡلِحُوۡنَ ۝

تے تولنا اوس دن حق ہے پس جو کوئی بھاری ہوئے تول اوسدے پس ایہ لوک اوہی خلاصی پاونوالے ہین

و سنجیدن اعمال بانصاف آن روز بودنی ست پس ہر کہ گران شد پلہ نیکیہاء او پس ایشان اند رستگار

تے تولن عملاں روز قیامت ثابت شک نہ کوئی	فر نیکیاں تول جنہاندے بھارے تہناں خلاصی ہوئی

وَمَنۡ خَفَّتۡ مَوَازِیۡنُہٗ فَاُولٰٓئِکَ الَّذِیۡنَ خَسِرُوۡۤا اَنۡفُسَہُمۡ بِمَا کَانُوۡا بِاٰیٰتِنَا یَظۡلِمُوۡنَ ۝

تے جو کوئی ہولا ہویا تول اوسدا پس ایہ لوک اوہیں جو گھاٹا دتو نے جاناں اپنیاں نوں سبب اوسدے جو تھے نال آیتاں ساڈیاں دے ظلم کردے

و ہر کہ سبک شد پلہ نیکیہاء او پس آنجماعہ آنانند کہ زیان کردند در حق خویشتن بسبب آنکہ بآیات ما انکار کردند

اسکارن جو آپتان ساڈیان تہین اُنہان کفر کمایا جو اِیہ بہارا روز قیامت انہان لوکان آوے تے جب اِیہے وچ حق ہویا اوہ بہارا لائق آیا وچ دنیا باطل پچھے لگے باطل ہوئے آئے	تے جد اپہ نیکیان ہولا اوہنان گھاٹا پایا ابو بکر خود وقت مرن دے عمر نون ایہ فرماوے جو تابع حق آہے وچ دنیا بہارا حق اوٹھایا تے جنہان ہولا اسدن حق نہ بہار اُٹھائے

وَلَقَدْ مَكَّنّٰكُمْ فِي الْاَرْضِ وَجَعَلْنَا لَكُمْ فِيْهَا مَعَايِشَ ۭ قَلِيْلًا مَّا تَشْكُرُوْنَ ۝

تے تحقیق قدرت دتی اساں تسانون وچ زمین دے تے کیتے اساں واسطے تساڈے وچ اوسدے روزگار تھوڑا ہے جو تسیں شکر کردے ہو۔

وہر آئینہ استقرار دادیم شمارا در زمین و پیدا کردیم برائے شما در آنجا اسباب معیشت اندکی شکر میکنید

تے ہی وچ معاش کیتے تسیں تھوڑا شکر لیاجو	تے ٹھیک اساں وچ زمین تسانون قدرت دتی تاکہ

وَلَقَدْ خَلَقْنٰكُمْ ثُمَّ صَوَّرْنٰكُمْ ثُمَّ قُلْنَا لِلْمَلٰٓئِكَةِ اسْجُدُوْا لِاٰدَمَ ۖ

تے البتہ تحقیق اساں پیدا کیتا تسانون فیر صورت بنائی تساڈی فر کیہا اساں واسطے فرشتیاں دے

وہر آئینہ آفریدیم شمارا یعنی پدر شمارا باز صورت بستیم شمارا یعنی پدر شمارا باز گفتیم فرشتگان را کہ سجدہ کنید

فیر کیہا فرشتیاں سجدہ کرو آدم نون سرداری	تے ٹھیک اپایا اساں تسانون صورت فیر سوارے

فَسَجَدُوْٓا اِلَّآ اِبْلِيْسَ ۭ لَمْ يَكُنْ مِّنَ السّٰجِدِيْنَ

پس سجدہ کیتا انہان مگر ابلیس نہ ہویا سجدہ کرنے والیاں تہین

پس سجدہ کردند مگر ابلیس نبود از سجدہ کنندگان

قَالَ مَا مَنَعَكَ اَلَّا تَسْجُدَ اِذْ اَمَرْتُكَ ۭ

کیہا اللہ نے کس چیز نے منع کیتا تینون جو نہ سجدہ کیتا تون جد حکم کیتا میں تینون

گفت خدا چہ چیز منع کرد ترا از انکہ سجدہ کنی وقتیکہ امر کردم ترا

تا سجدہ کیتا سبہناں مگر ابلیس نہ ساجد ہویا | رب کیہا کی مانع سجدیوں تینوں حکم میرا جد ہویا

قَالَ اَنَا خَيْرٌ مِّنْهُ خَلَقْتَنِيْ مِنْ نَّارٍ وَّخَلَقْتَهٗ مِنْ طِيْنٍ

کیہا میں بہتر ہاں اس تھیں پیدا کیتا توں مینوں اگ تھیں تے پیدا کیتا توں اوسنوں مٹی تھیں

گفت من بہترم ازو کہ آفریدہ مرا از آتش و آفریدہ او را از گل

کیہا ابلیس میں بہتر اس تھیں ایہ دلیل لیایا / جو مینوں آتش کنوں اپایا خاکوں اوہ بنایا

ایہ ابلیس قیاس کیتا جو آتش ہے نورانی / خاک کنوں ایہ بہتر ہے جو خاک جسم ظلمانی

سن وچ معالم لکھیا ابن عباس اینویں فرمایا / جو سبہ تھیں پہل قیاس کیتا ابلیس خطا ول دھایا

جو دین قیاس کرے خود عقلوں نال ابلیسے لدا / ابن سیرین کیہا جو سورج پوجن قیاس عقل دا

ابن جریر کیہا ابلیس خبیث قیاسوں بھلا / جو آتش بہتر سمجھیا خاکوں فضل جو دیوے اللہ

ایہ بجانس فضل اوہ نے فضل خدا جس دیتا / کئی وجہاں تھیں فضل مٹی نوں آتش اپر میتا

وچ خاک تواضع عجز نیاز تحمل حلم صبوری / ایسے پاروں آدم تائب ہو کر تھیا حضوری

تے آتش دے وچ تیزی سبکی جرات بہی اوچیائی / اسکارن ابلیس ہنکار وڈیائی لعنت پائی

بہی خاک تمامی جمع کرے سبھ آتش سہار تمند او کو / تے خاک سبب حیاتی ہر شے کھیتی گھاہ اگاوے

بہی بوٹے رکھہ ہٹی تہیں جمن آتش ہر نوں ساڑے / تے خاک سمیٹے سبہ خلقت پہر کڈہے حشر دیہاڑے

قَالَ فَاهْبِطْ مِنْهَا فَمَا يَكُوْنُ لَكَ اَنْ تَتَكَبَّرَ فِيْهَا فَاخْرُجْ اِنَّكَ مِنَ الصّٰغِرِيْنَ

کیہا پس اتر جاہ اس تھیں پس نہیں لائق واسطے تیرے ایہ جو تکبر کریں وچ اوسدے پس نکل تحقیق توں

گفت پس فرود رو از آسمان زیرا کہ لائق نیست ترا کہ سرکشی کنی در آن پس بیرون شو ہر آئنہ تو از خوار شوندگانی

رب کیہا اتر اس تھیں اس وچ لائق نہیں وڈیائی / پس نکل اتھوں ٹھیک تیرے کرم ذلت خواری آئی

بک کہن مراد جنت تھیں اتر یک آکھن آسمانوں / ہک کہن جو ملک زمین آہا اس کڈھیا اس مکانوں

پھر ماپوان وچ سمند روڈیا تخت بحر اخضر تے / نہ وڈہی زمین وچ مگران ڈردا چوران انگوں ڈرتے

جزیرہ ۱۲

جو حکم اللہ تہیں ہویا مخالف آکھیا رب تعالٰی	تے لائق نہیں آسمان یا جنت وچ تکبر والا

قَالَ أَنظِرْنِي إِلَىٰ يَوْمِ يُبْعَثُونَ ۝ قَالَ إِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ ۝

کیہا اوس نے مہلت دیہو مینوں اس دن تائیں جو اٹھائے جاونگے قبراں تہیں فرمایا تحقیق توں مہلت دتے گیاں وچ

دگفت بار خدایا مہلت دہ مرا تا روزیکہ آدمیان برانگیختہ شوند گفت خدا ہر آئینہ تو از مہلت دادہ شدگانی

رب فرمایا مہلت تینوں دن آخر دے تائیں	اگیہوس مہلت دیہو مینوں تا روز حشر دے تائیں
رب فرمایا پہلے نفخے تائیں زندہ رکھاں	اس چاہیا جو روز حشر تک جیوان ہوت نہ چکھاں

قَالَ فَبِمَا أَغْوَيْتَنِي لَأَقْعُدَنَّ لَهُمْ صِرَاطَكَ الْمُسْتَقِيمَ ۝

کیہا اوس پس نال اس سبب دے جو گمراہ کیتا توں مینوں البتہ بیٹھانگا میں واسطے انہاندے اپر راہ سدھے تیرے

پس گفت بسبب آنکہ گمراہ کردی مرا البتہ بنشینم برائے آدمیان بر راہ راست تو یعنی تا ازاں منع کنم

اس آکھیا فر اس کارن جو توں میں گمراہ بنایا	میں بہساں تیرے راہ سدھے پر چاہاں انسان ہوون گمراہ

ثُمَّ لَآتِيَنَّهُم مِّن بَيْنِ أَيْدِيهِمْ وَمِنْ خَلْفِهِمْ وَعَنْ أَيْمَانِهِمْ وَعَن شَمَائِلِهِمْ

فر البتہ آوانگا انہاں نوں اگے انہاندے تہیں تے پچھے انہاندے تہیں تے سجے انہاندے تہیں تے کھبے انہاندے تہیں

پس البتہ بیایم بسوی ایشان از پیش ایشان واز پس پشت ایشان واز جانب راست ایشان واز جانب چپ

وَلَا تَجِدُ أَكْثَرَهُمْ شَاكِرِينَ ۝	تے نہ پاویگا توں اکثر انہاندے نوں شکر کرنے والے
	ونیابی اکثر ایشان را شکر گذار

فر آواں اگوں پچھوں سجیوں کھبیوں پاس تہاہارا	تے نہ پاویں توں اکثر انسان کردے شکر گذاران

اگوں پچھوں سجیوں کھبیوں ہر طرفوں آوے
پر اتوں رحمت ربدی نازل ہووے نہ کھلی جاوے
تروکی

قَالَ اخْرُجْ مِنْهَا مَذْءُومًا مَّدْحُورًا ۖ لَّمَن تَبِعَكَ مِنْهُمْ لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنكُمْ أَجْمَعِينَ ٥

فرمایا نکل جا اتھوں تھیں بھیڑے حال ہی تراہیا ہویا البتہ جو کوئی پیروی کریگا تیری انہاں تھیں ضرور بھر کرانگا دوزخ نوں لتساں سبھناں نوں

گفت بیرون رو از آسمان نکوہیدہ راندہ شدہ بخدا ہر کہ پیروی کند ترا از آدمیان البتہ پر کنم دوزخ را از شما ہمہ یکجا

کیہا نکل جاہ اتھیں بھیڑے حال سٹیا دھرکاریا	جو تیرے مگر اونہاں تھیں لگا دوزخ بھرساں ساریاں

وَيَا آدَمُ اسْكُنْ أَنتَ وَزَوْجُكَ الْجَنَّةَ فَكُلَا مِنْ حَيْثُ شِئْتُمَا وَلَا تَقْرَبَا هَٰذِهِ الشَّجَرَةَ

تے اے آدم وس توں تے بیوی تیری وچ بہشت دے پس کھاؤ جس جگہ تھیں چاہو تے نیڑے نہ جاؤ اس درخت دے

وگفتیم اے آدم ساکن شو تو و زن تو در بہشت پس بخورید از ہر جا کہ خواہید و نزدیک مشوید باین درخت

فَتَكُونَا مِنَ الظَّالِمِينَ ٥	فر ہو جاؤ گے تسیں ظالماں تھیں کہ خواہید شد از ستمگاران
اے آدم وس جنت سن بیوی کھا ہو جتھوں چاہو	تے نیڑے اوس درخت نہ ڈھکو فر ظالم بن جاہو

فَوَسْوَسَ لَهُمَا الشَّيْطَانُ لِيُبْدِيَ لَهُمَا مَا وُورِيَ عَنْهُمَا مِن سَوْآتِهِمَا

پھر وسوسہ ڈالیا واسطے انہاں دے شیطان نے تا جو ظاہر کرے واسطے انہاں دے اوہ چیز جو چھپائی گئی انہاں تھیں شرمگاہ اونہاں دی تھیں

پس وسوسہ داد ایشان را شیطان تا آشکارا گرداند برائے ایشان آنچہ پوشیدہ بود از نظر ایشان از شرمگاہہائے ایشان

فر وسواس شیطان کیتا انہاں نوں ظاہر کرداوے	جو کجھ آہا چھپیا انہاں تھیں کنوں نگیج کھولاوے

لہ وسوسہ بات شیطانی ہے جو وچ دل آدمی دے ڈالدا ہے ... فوسوس لہ الشیطان ... ابلیس نوں ... وسوسہ کرنے دے ... پیغمبراں نوں ... پیغمبر ...

بیان

داعیاً الی ... الذی من ... ولیس الیہ ... من الاضلال شیء ... بھیجیا گیا ہاں میں ... ہدایت ... شیطان زینت کرنے والا ... گمراہ کرنے ... واللہ اعلم بالصواب ١٢

وَقَالَ مَا نَهٰىكُمَا رَبُّكُمَا عَنْ هٰذِهِ الشَّجَرَةِ اِلَّآ اَنْ تَكُوْنَا مَلَكَيْنِ اَوْ تَكُوْنَا مِنَ الْخٰلِدِيْنَ ۝

تے کہیا نہیں منع کیتا تسانوں رب تساڈے نے اس درخت تھیں مگر اس خطرے تھیں جو ہو جاوو تسیں دو فرشتے یا ہو جاوو ہمیشہ رہنے والیاں تھیں

وگفت منع نکردہ است شمارا پروردگار شما ازین درخت مگر برائے احتیاط ازانکہ شوید دو فرشتہ یا شوید

تے کہیا شکیار ربتسانوں اوس کہوں جو کھاؤ
مگر جو ہنو فرشتے یا نت رہن والی ہنجاؤ

وَقَاسَمَهُمَآ اِنِّيْ لَكُمَا لَمِنَ النّٰصِحِيْنَ ۝ فَدَلّٰىهُمَا بِغُرُوْرٍ

تے قسم کھتی اوسنے اگے انہاں دے جو تحقیق میں واسطے تساڈے البتہ خیر خواہاں تھیں ہاں پس اتاریوس انہاں نوں نال

وقسم خورد برائے ایشان کہ من از نصیحت کنندگانم شما را پس بسوی پستی اندخت ایشان را بفریب دادن

تے قسماں کر کے انہاں نوں جیں ٹھیک سکھلائن چالاں
پس نال فریب اتار بہشتوں سٹیوس انہاں تھاہاں

فَلَمَّا ذَاقَا الشَّجَرَةَ بَدَتْ لَهُمَا سَوْاٰتُهُمَا وَطَفِقَا يَخْصِفٰنِ عَلَيْهِمَا مِنْ وَّرَقِ الْجَنَّةِ

فر جد چکھیو نیں درخت نوں ظاہر ہو گئے واسطے انہاں دے شرمگاہ انہاں دے تے لگے پیوند کرنے اپر اپنے پتر بہشت دے

پس چوں چشیدند آن درخت را ظاہر شد ایشان را شرمگاہ ایشان و شروع کردند کہ برگے بالائے برگے مے چسپانیدند بر خویش از برگ درختان بہشت

فر جد اوہ چکھیا رکھ انہاں خوب ننگ گھاڑ دسیائی
تے لگ جوڑن برگ جنت دے اپنے بدن لگائے

ابن عباس کہیا جے ناہا القمہ تلے لنگھایا
تہاں اوڈ گئی پوشاک بدن تھیں ننگ اگھاڑ دسایا

انہاں بکدوجے دا فرج نہ ڈٹھاسی اگے کدی
اوہ ناخن جو انگ پوشاک نورانی کا ہاں وچ رہا سی

جان ننگے ہوئے تاں شرم آئی فر پتر جوڑن لگے
برگ انجیراں لیکر جوڑے لائے پچھے اگے

ابی کہیا جو سرو ورگا آدم قد درازی
سرپہ وال زیادہ جو نکر کہیجی اچی تازی

بن کعب ۱۲ — درخت خوشہ ۱۲

جان خطا پیا تس جامے اُتے تُہاڈے موں ورٹے تا رب بلایا آدم ہیں تہیں ثُہا کنول جاوے	ڈال پھری تس سکہ جنت دی ڈال درخت نجھوڑے آدم کہیا نہ تُہا یارب شرم تیں تہیں ہیں آوے

وَنَادٰىهُمَا رَبُّهُمَآ اَلَمْ اَنْهَكُمَا عَنْ تِلْكُمَا الشَّجَرَةِ وَاَقُلْ لَّكُمَآ اِنَّ الشَّيْطٰنَ لَكُمَا عَدُوٌّ مُّبِيْنٌ

تے پوکاریا انہاں نوں رب اُنہاں دے جو بھلا نہیں منع کیتا سی میں تسانوں اس درخت تھیں تے نہیں
کہیا سی تسانوں جو تحقیق شیطان واسطے تساڈے دشمن ہے ظاہر

وندا کرد ایشانرا پروردگار ایشان کہ آیا منع نہ کردہ بودم شمارا ازیں درخت و نگفتہ بودم شمارا کہ ہر آئینہ
شیطان شمارا دشمن آشکار است

تہانوں رب پوکاریا ایہ کہہ منع میں کیتا تہا تا آدم تہیں رب پچھیا آدم حوا دے لا وے تا رب کہیا اے حوا جویں توں خون درخت دا پایا تے سپ نوں آکھیا پیر تیرے کٹ دیاں منہ پر سیر ابلیس نوں آکھیا جاہ ابلیسا ملعونا مدحورا	تے ٹھیک شیطان تساڈا دشمن ظاہر کہیا نہ آہا حوا کہے مینوں سپ آکھیا سپ ابلیس تساڈے اسدے بدلے ہر مہینے خون زناں نوں آیا جو کوئی ملے تیں سر بھنسی ذلت خواری جر سیں ایہ وچ معالم سے السنہ قصہ لکھیا پورا

قَالَا رَبَّنَا ظَلَمْنَآ اَنْفُسَنَا ٚ وَاِنْ لَّمْ تَغْفِرْ لَنَا وَتَرْحَمْنَا لَنَكُوْنَنَّ مِنَ الْخٰسِرِيْنَ

کہیا انہاں اے رب ساڈے ظلم کیتا اساں جاناں اپنیاں نوں تے جیکر توں نہ بخشیں واسطے ساڈے تے نہ
رحمت کریں سانوں البتہ ہووانگے ہیں زیاں کاراں تھیں

گفتند اے پروردگار ما ستم کردیم بر خویش و اگر نیا مرزی مارا و مہربانی نکنی بر ما البتہ از زیانکاران باشیم

انہاں آکھیا یارب ظلم کیتا اساں جاناں اپنیاں تائیں	جے توں اساں بخشیں نہ رحم کریں تا ہوئے گھاٹیوالے

قَالَ اهْبِطُوْا بَعْضُكُمْ لِبَعْضٍ عَدُوٌّ ۚ وَلَكُمْ فِى الْاَرْضِ مُسْتَقَرٌّ وَّمَتَاعٌ اِلٰى حِيْنٍ

کہیا اتر جاو تسیں بعض تساڈا واسطے بعض دے دشمن ہیں تے واسطے تساڈے وچ زمین دے ٹکانا ہے تے فائدہ لینا تک زمانے

گفت خدا فرود روید بعض شما بعض را دشمن خواہد بود و شمارا در زمین استقرار و بہرہ مندی باشد تا وقت معین

تسان وچہ زمین ٹکانا فائدہ مدت تائین آیا	تسین مکہ جہیدے دشمن اترجاو رب فرمایا

قَالَ فِيهَا تَحْيَوْنَ وَفِيهَا تَمُوتُونَ وَمِنْهَا تُخْرَجُونَ

کہیا وچہ اوسے دے جیوگے تے وچہ اوسے دے مرد گے تے اوسے تہین نکاسے جاؤگے

گفت خدا در زمین زندگانی خواہید کرد و در آنجا خواہید مرد و از آنجا بیرون آوردہ شوید

فرزنداں جنت ملسی سدن دوزخ جاہ مداں تہین	رب کہیا زمین وچہ جیوں مرن نکلن فیر تساں نوں
حاہیری انہاندے دوالی آدم اوس ہٹا یا	جان ہوئی آدم نوں حاضر ہوئی ملکاں گھیر لیا یا
مین جو کجھ سختی پائی اوہ سب پائی یاروں تیرے	جو چھوڑ فرشتے رب میرے پاس آون اوہ سیرے
پائی وی وچہ بیری پتر پائے سنت جاری	جان نفت ہویا غسل فرشتیاں دی ماتری ترتوارے
سراندیب پہاڑ جو ہند زمین وچہ ویکہ دار کی بہائی	بہی خوشبوئی نے کفن دے تے تیرے قبر ہی لحد بنائی

يٰبَنِيْٓ اٰدَمَ قَدْ اَنْزَلْنَا عَلَيْكُمْ لِبَاسًا يُّوَارِيْ سَوْاٰتِكُمْ وَرِيْشًا ط

اے بیٹیو آدم دیو تحقیق اتاریا اساں اپر تساڈے جہڑا اوجو کجدا ہے شرمگاہ تساڈیوں تے پر ہاوا

اے فرزندان آدم ہر آئینہ فرود آوردیم بر شما لباسی کہ بپوشد شرمگاہ شمارا و فرود آوردیم جامہائے زینت را

جو کجے ستر تساڈا بہی ہور زینت نال سوہاوا	اے آدم بیٹیو ٹہیک تساں پر بہیجیا اساں پہاوا
قوت حیواناں تے انساناں لہتہین پیدا سدے	یعنے مینہ اساں نوں بہیجیا روئی گہاس اگا رسے
انہہ مراد پوشاک تجمل زینت ہر قسماں دی	ریشم اصل وچہ جانوراں پر زینت جانوراں دی

وَلِبَاسُ التَّقْوٰى ذٰلِكَ خَيْرٌ ؕ ذٰلِكَ مِنْ اٰيٰتِ اللّٰهِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُوْنَ ۝

تے پر ہاوا تقوی دا اوہ بہتر ہے ایہ نشانیاں اللہ دیاں تہین ہے تا جو اوہ نصیحت پکڑن

ولباس پرہیزگاری وے از ہمہ بہتر است این از نشانہای خدا است تا ایشان پند پذیر شوند

ایکنوں نشانیاں دہریاں ہن تا انہاں نصیحت آوے	اتے پوشاک پرہیزگاری دی اوہا بہتر بہاوے
اساں دنیا وچہ تدبیر سکہا کر جاسے فیر پہناوے	یعنے جنت وچہ اس دشمن جاسے دور کرائے

عہ سراندیپ جزیرہ ہے۔ لنکا دہاں جہڑیاں بھیں استے ملک لنکا دالحق ہے نال ہندوستان دسے۔ محمد حسین۔

جو ہن پوشاک پرہیزگاری دی اوہا خوب ہے اوڑ عورت بہت باریک پہنے جسنہیں بدن دسیاوے پھر ولفصیحت اس قصے تہیں شامت میغر مالی	مردا نہینو ریشم چاہے زنان حلال پہناؤ زینت زیب پرایان مردان اپنا گدی وکیہاؤ جو انہان مقبولان سرگندی انہیان پریشانی

یٰبَنِیْٓ اٰدَمَ لَا یَفْتِنَنَّکُمُ الشَّیْطٰنُ کَمَآ اَخْرَجَ اَبَوَیْکُمْ مِّنَ الْجَنَّۃِ یَنْزِعُ
عَنْہُمَا لِبَاسَہُمَا

اے بیٹیو آدم دیو نا گمراہ کرے تسانوں شیطان جو ہن باہر کڈھیوس ماپے تساڈیوں بہشت تہیں
اتار دیر انہان تہیں پوشاک اونہان دی

اے فرزندان آدم گمراہ نکند شمارا شیطان چنانکہ بیرون آورد پدر و مادر شمارا از بہشت می کشید از ایشان

اے آدم بیٹیو مونہ کرونا تسان شیطان بہلائے	جو ہن باپ تسیتوں کڈھ جاے انہان لباس

لِیُرِیَہُمَا سَوْاٰتِہِمَا ؕ اِنَّہٗ یَرٰىکُمْ ہُوَ وَقَبِیْلُہٗ مِنْ حَیْثُ لَا تَرَوْنَہُمْ ؕ

تا جو وکیہاوے انہانوں شرمگاہ انہاندی تحقیق اوہ دیکہدا ہے تسانوں اوہ تے قبیلہ اوسدا
اسوجہ تہیں جو نہیں وکیہدے تسیں انہانوں

تا بنماید ایشانرا شرمگاہ ایشان ہر آینہ شیطان و قوم او مے بیند شمارا از آنجا کہ شما نمی بینید ایشانرا

تا انہان جو کیہاوے فرج انہاندے شیک اوہ تے قبیلے جتہڑا اوشمن بہہ کجہ و یکہے آپ مول دسیائے	دیکہے اوہ تسانوں نا اوہ تسان سیاون جیلی اسٹہیں بچن محال مگر جس انہہ آپ بچاوے

اِنَّا جَعَلْنَا الشَّیٰطِیْنَ اَوْلِیَآءَ لِلَّذِیْنَ لَا یُؤْمِنُوْنَ ۝

تحقیق اسان کیتا ہے شیطانان نوں دوست واسطے و نہانے جو ایمان نہیں لیاوندے

ہر آینہ ما ساختیم شیاطین را کارگذار کسانیکہ ایمان ندارند

وَاِذَا فَعَلُوْا فَاحِشَۃً قَالُوْا وَجَدْنَا عَلَیْہَآ اٰبَآءَنَا

جو وقت کوئے مین بدکاری کرندے ہین پالیے اسان اپر اسدے باپان اپنیان نوں

وکارگذار آنانکہ چون بکنند کار زشت گویند یافتیم بر این کار پدران خود را

حد کرن برائی کہن پاپا اسان اسپر پوان بد انداز	شیک بنایا اسان شیطان دوست بے ایمانان

وَاللّٰهُ اَمَرَنَا بِهَا ۚ قُلْ اِنَّ اللّٰهَ لَا يَاْمُرُ بِالْفَحْشَآءِ ۚ اَتَقُوْلُوْنَ عَلَى اللّٰهِ مَا لَا تَعْلَمُوْنَ ۞

تے اللہ نے امر کیتا ہے ساڈوں نال اسدے کہہ تحقیق اللہ نہیں حکم کردا نال بدکاری دے کیا کہندے ہو تسیں اپر اللہ دے اوہ کجھ جو نہیں جاندے

وخدا فرمودہ است مارا بآن بگو ہر آئینہ خدا نمے فرماید بکار زشت آیا میگوئید بر خدا آنچہ نمیدانید

نال بدی کیوں بولو رب سنتے علم نہ جس امر دا	تے اللہ امر اسان ایہ کیتا کہہ رب امر نہ کردا

قُلْ اَمَرَ رَبِّيْ بِالْقِسْطِ ۟ وَاَقِيْمُوْا وُجُوْهَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ وَّادْعُوْهُ مُخْلِصِيْنَ لَهُ الدِّيْنَ ۚ

کہہ حکم کیتا ہے رب میرے نے نال انصاف دے تے ایہ جو سدھا کرو منہ اپنے نزدیک ہر نماز دے تے پکارو اسنوں خالص کردے واسطے اوسدے عبادت نوں

بگو فرمودہ است پروردگار من بانصاف وفرمودہ است کہ راست کنید روی خود را یعنی بسوی کعبہ نزدیک ہر نماز وے پرستید او را برائے او خالص

ہر وقت نماز تے اوس پکارو خالص دین خدا نوں	کہہ حکم عدل رب میرا کرے تے سدھا کرو منہ تسیں

كَمَا بَدَاَكُمْ تَعُوْدُوْنَ ۟ فَرِيْقًا هَدٰى وَفَرِيْقًا حَقَّ عَلَيْهِمُ الضَّلٰلَةُ ۚ

جویں پہلا پیدا کیتس تساں نوں پھر آؤگے اک فرقے نوں ہدایت کیتی ہے تے اک فرقہ ثابت ہوئی اوپر انہاں دے گمراہی

چنانکہ آفرید شمارا ہمچنان دیگر بار خواہید شد گروہی را راہ نمود وگروہی را ثابت شد بر ایشان گمراہی

انہاں ب ہدایت کیتی انہاں سر گمراہی	جویں پیدا تساں ایویں اوتویں پھر جان حکم الٰہی

اِنَّهُمُ اتَّخَذُوا الشَّيٰطِيْنَ اَوْلِيَآءَ مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَيَحْسَبُوْنَ اَنَّهُمْ مُّهْتَدُوْنَ ۞

تحقیق انہاں پکڑیا شیطاناں نوں دوست سوا اللہ دے تے ظن کردے جو اوہ راہ پاون والے ہین

ہر آئینہ ایشان شیاطین را دوست گرفتند بجز خدا وے پندشتند کہ ایشان راہ یافتگانند

ٹھیک بنان شیطان اللہ بن مددگار بنائے	تے دلوچ ظن کرن جو انسان راہ ہدایت پائی
اسدیوچہ دلیل جو کافر دین اپنا حق جانے	ایہی کفر معاند جیہا جو ناحق سنبھالی
نہ ایہہ جو کافر تائیں کافر کہنا شرط ایمانی	ضد نہ دین اندر کجھ لائق سمجھن سوچن والے

یٰبَنِیْٓ اٰدَمَ خُذُوْا زِیْنَتَکُمْ عِنْدَ کُلِّ مَسْجِدٍ وَّکُلُوْا وَاشْرَبُوْا وَلَا تُسْرِفُوْا

اے بیٹیو آدم دیو پکڑو زینت اپنی نزدیک ہر نماز دے تے کھاؤ تے پیوتے حد نہیں نہ لنگھو

اے فرزندان آدم بگیرید زینت خود را یعنی لباس خود را نزدیک ہر نماز و بخورید و بیاشامید و از حد

اے آدم جیٹیو پکڑو زینت اپنی وقت نمازی	تے کھاؤ پیو حد نہ لنگھو رکھو نگاہ اندازی
یعنے وقت طواف نمازاں ہو پوشاک دوالی	نہ ننگے کرو طواف جیویں اوہ مشرک کرن کالی
تے کھاؤ پیو حد نہ لنگھو طیب جمع رب کیتی	کلبی کہے جو اہل شرک وچہ حج ایہہ عادت لیتی
نہ رج کھاون نہ چربی حج وچہ سمجھن ایہہ تعظیماں	اہل اسلام کیہا اسین اوہے کارن حج کریاں
ایہہ آیت رب بھیجی چربی گوشت بھی رج کھاؤ	تے حد نہ لنگھو روا جیہڑیاں دلوں حرام بناؤ

اِنَّهٗ لَا یُحِبُّ الْمُسْرِفِیْنَ

تحقیق اوہ دوست نہیں رکھدا حد تھیں لنگھن والیاں نوں

ہر آئینہ خدا دوست نمی دارد از حد گذرندگان را

ٹھیک نہ دوست رکھے اللہ حدوں لنگھن والیاں تائیں	کھاؤ پہنو جائز چیزاں بن اسراف اوتھائیں

قُلْ مَنْ حَرَّمَ زِیْنَةَ اللّٰهِ الَّتِیْٓ اَخْرَجَ لِعِبَادِهٖ وَالطَّیِّبٰتِ مِنَ الرِّزْقِ ؕ

کہہ کس نے حرام کیتی ہے زینت اللہ دی جو نکالی ہے اوس نے واسطے بندیاں اپنیاں دے تے پاکیزہ چیزاں

بگو کہ حرام کرد زینت خدا را کہ پیدا کردہ است برای بندگان خود و کہ حرام کردہ است پاکیزہ را از رزق

کہو کس منع کیتی جو زینت اللہ پاک نکالی	اپنے بندیاں کارن اتھوں رزق جو پاک حلالی

قُلْ هِیَ لِلَّذِیْنَ اٰمَنُوْا فِی الْحَیٰوةِ الدُّنْیَا خَالِصَةً یَّوْمَ الْقِیٰمَةِ ؕ

کہہ اوہ واسطے انہاں لوکاں دے جو ایمان لیائے ہیں وچ حیاتی دنیا دے خالص ہن دن قیامت دے

بگو آن پاکیزہا از ملابس و مآکل برائے مسلمانان ہست در زندگانی دنیا خالص شدہ مر ایشان را روز قیامت

تے خالص وچ قیامت اہل ایماناں کارن بنیا		تون کہہ وہ اہل ایماناں کارن وچ حیاتی دنیا

كَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ يَّعْلَمُوْنَ ۝

ایسے طرح بالتفصیل بیان کرنے ہاں اسین آیتاں واسطے اس قوم دے جو جاندے ہین

ہم چنین بیان مے کنیم نشانہا را برائے گروہیکہ مے دانند

دنیا وچ شریک سب کافر خالص روز حشر دی		اسین اینوین کھول بیان نشانیاں اہل علم نوان کہو

قُلْ اِنَّمَا حَرَّمَ رَبِّيَ الْفَوَاحِشَ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ وَالْاِثْمَ وَ
الْبَغْيَ بِغَيْرِ الْحَقِّ

کہہ سوا اسدے نہین جو حرام کیتا ہے رب میرے نے بیحیایاں نوں جو ظاہر ہین انہاں وچوں تے جو چھپیاں
ہین تے گناہ نوں تے سرکشی سوا حق دے

بگو جز این نیست کہ حرام کردہ است پروردگار من بیحیائیہا را آنچہ علانیہ باشد ازان و آنچہ پوشیدہ
باشد و حرام کردہ است گناہ و تعدی ناحق

ہور گناہ تعدی ناحق آپس اندر بھایان		کہہ رب بیحیایاں ظاہر باطن سب حرام بنایاں

وَاَنْ تُشْرِكُوْا بِاللّٰهِ مَا لَمْ يُنَزِّلْ بِهٖ سُلْطٰنًا وَّاَنْ تَقُوْلُوْا عَلَى اللّٰهِ مَا
لَا تَعْلَمُوْنَ ۝

تے ایہ جو شریک بناؤ نال اللہ دے اس چیز نوں جو نہین اتاری نال اسدے دلیل تے ایہ جو کہو اوپر اللہ دے جو کجھ

و آنکہ شریک مقرر کنید چیزے را کہ خدا ہیچ دلیل برآن نازل نکردہ است و آنکہ بگوئید بر خدا آنچہ نمیدانید

تے ایہ جو اللہ اوپر جو ناجانو نوں جھوٹھ الاو		تے ایہ جو نال اللہ دے باجھ دلیل شریک بناؤ

وَلِكُلِّ اُمَّةٍ اَجَلٌ فَاِذَا جَآءَ اَجَلُهُمْ لَا يَسْتَاْخِرُوْنَ سَاعَةً وَّلَا يَسْتَقْدِمُوْنَ

تے واسطے ہر امت دے ہک وقت مقرر ہے پس جد آندا ہے وقت انہاں دا نہ پچھے رہندے ہین ہک گھڑی تے اگے ودھدے

و ہر گروہے را میعادے است پس چون بیاید میعاد ایشان تاخیر نکنند یک ساعت و نہ سبقت کنند

تے ہر امت نوں وقت مقرر اُنہاں جد آوے — نہ پچھے رہندے یک ساعت نہ اگے ہی وہ جاوے

یٰبَنِیْٓ اٰدَمَ اِمَّا یَاْتِیَنَّكُمْ رُسُلٌ مِّنْكُمْ یَقُصُّوْنَ عَلَیْكُمْ اٰیٰتِیْ ۙ

اے بیٹیو آدم دیو جیکر آون تسانوں پیغمبر تسا ہتیں بیان کرن اپر تساڈے آیتاں میریاں

گفتیم اے فرزندان آدم اگر بیایند بشما پیغامبران از جنس شما میخوانند بر شما آیات مرا

اے آدم کے بیٹیو جنس تساڈی ہوں تساں سوں جے آون — آیتاں میریاں اپر تساڈے پڑھ بیان سناون

فَمَنِ اتَّقٰى وَ اَصْلَحَ فَلَا خَوْفٌ عَلَیْهِمْ وَ لَا هُمْ یَحْزَنُوْنَ ۝ وَ الَّذِیْنَ كَذَّبُوْا
بِاٰیٰتِنَا

پس جو کوئی پرہیزگاری کرے تے نیکی کماوے پس نہیں کجھ خوف اپر اُنہاں دے تے نہ اوہ غم کھانگے تے
جنہاں لوکاں جھوٹھا یا آیتاں ساڈیاں نوں

پس ہر کہ پرہیزگاری کند و نیکوکاری نماید پس ہیچ ترس نباشد بر ایشان و نہ ایشان اندوہگین
شوند و کسانیکہ بدروغ نسبت کردند آیات مارا

وَ اسْتَكْبَرُوْا عَنْهَاۤ اُولٰٓىٕكَ اَصْحٰبُ النَّارِ ۚ هُمْ فِیْهَا خٰلِدُوْنَ

تے تکبر کیتو نے اُنہاں نہیں اوہ لوک رہنے والے دوزخ دے ہیں اوہ وچ اوسدے ہمیشہ رہنے والے ہیں

و سرکشی کردند از قبول آنہا ایشان باشندگان دوزخ اند ایشان آنجا جاویدان اند

پس جو ڈرے تے نیک ہووے تہناں خوف اندوہ نہ کوئی — تے جنہاں جھوٹھایاں آیتاں کبر دوزخ جاگہ ہوئی

فَمَنْ اَظْلَمُ مِمَّنِ افْتَرٰى عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اَوْ كَذَّبَ بِاٰیٰتِهٖ ؕ اُولٰٓىٕكَ
یَنَالُهُمْ نَصِیْبُهُمْ مِّنَ الْكِتٰبِ ؕ

پس کون ہے بہت ظالم اوس تھیں جو بنائے اپر اللہ دے جھوٹھ یا جھوٹھاوے آیتاں اوسدیاں ایہ لوک پہچیگا اُنہاں نوں حصہ اُنہاں دا

پس کیست ستمگارتر از کسیکہ بربست بر خدا دروغ را یا بدروغ نسبت کرد آیات او را آنجماعہ برسد بایشان
بہرہ ایشان از آنچہ نوشتہ شد در لوح محفوظ

تن کان وڌيڪ ٻيو ظالم ڪير جيڪو رب تي ٺٺولي ڪري ۽ اُن جي آيتن کي ڪوڙو ڄاڻي	ان ماڻهن کي پنهنجو حصو لکيل سندن نصيب مان ملي ٿو، جيستائين زندگي آهي رزق ملي ٿو

حَتّٰۤی اِذَا جَآءَتۡهُمۡ رُسُلُنَا یَتَوَفَّوۡنَهُمۡ ۙ قَالُوۡۤا اَیۡنَ مَا كُنۡتُمۡ تَدۡعُوۡنَ مِنۡ دُوۡنِ اللّٰهِ ؕ

جوجڏهن آيا انهن ڏانهن اسان جا موڪليل قبض ڪرڻ ساڻ انهن جي روحن کي چون ٿا ته ڪٿي آهن اُهي جي سڏيندا هئا سواءِ الله جي

تا وقتيکه بيايند نزديک ايشان فرستادگان ما قبض ارواح ايشان کنند گويند کجا است آنچه شما مي پرستيد بجز خدا

تان جو اچن ٿا انهن وٽ اسان جا فرشتا	اُهي چون ٿا ته ڪٿي آهن اُهي جن کي پڪاريندا هئا سواءِ الله جي

قَالُوۡا ضَلُّوۡا عَنَّا وَشَهِدُوۡا عَلٰۤی اَنۡفُسِهِمۡ اَنَّهُمۡ كَانُوۡا كٰفِرِیۡنَ ۝

چون ٿا گم ٿي ويا اسان کان ۽ گواهي ڏين ٿا پنهنجن جانين تي ته اُهي هئا ڪافر

گويند گم شدند ايشان از ما و معترف شدند بر خويش باينکه ايشان کافر بودند

چون ٿا گم ٿي ويا اسان کان سڀ	۽ ڏين ٿا گواهي پاڻ تي ته اُهي ڪافر هئا

قَالَ ادۡخُلُوۡا فِیۡۤ اُمَمٍ قَدۡ خَلَتۡ مِنۡ قَبۡلِكُمۡ مِّنَ الۡجِنِّ وَالۡاِنۡسِ فِی النَّارِ ؕ

چيائين داخل ٿيو وچ انهن جماعتن جي جي تحقيق گذري ويون آهن اڳي توهان کان جنن ۽ ماڻهن مان وچ باهه جي

حکم کند خدا که داخل شويد همراه امتاني که گذشته اند پيش از شما از جن و انس در آتش

داخل ٿيو وچ انهن امتن جي	جيڪي توهان کان اڳ گذري ويون جنن ۽ ماڻهن مان باهه ۾

كُلَّمَا دَخَلَتۡ اُمَّةٌ لَّعَنَتۡ اُخۡتَهَا ؕ حَتّٰۤی اِذَا ادَّارَكُوۡا فِیۡهَا جَمِیۡعًا ۙ

جنهن وقت داخل ٿيندي هڪ جماعت لعنت ڪندي ڀيڻ پنهنجي کي تان جو جڏهن مليا وڃن وچ اُن سڀ

هرگاه که در آيد قومي لعنت کند قوم ديگر مانند خود را تا وقتيکه يکديگر برسند در دوزخ همه يکجا

جڏهن ڪا امت ڪافي لعنت ڀيڻ پنهنجي کي ڪندي
تان جو ملي سڀ دوزخ ۾ سڀ انهن کي ڀري

قَالَتْ أُخْرٰىهُمْ لِأُولٰىهُمْ رَبَّنَا هٰٓؤُلَآءِ أَضَلُّونَا فَآتِهِمْ عَذَابًا ضِعْفًا مِّنَ النَّارِ ۚ

کہنگے پچھلے اُنہاں دے واسطے اگلیاں اُنہاں دیاں کہ اے رب ساڈے ایہناں نے گمراہ کیتا سانوں پس دیہ ایہناں نوں عذاب دونا اگ تھیں

گوید جماعۂ متاخر از ایشان در حق جماعۂ متقدم از ایشان اے پروردگار ما ایشان گمراہ کردند مارا پس بدہ ایشان را عذاب دوچند از دوزخ

کہسن پچھلے پہلیاں بارے ربا نوں انہاں بھولایا	ایہں دے سخت عذاب دوزخ تھیں ایہنا دون سوایا

قَالَ لِكُلٍّ ضِعْفٌ وَّلٰكِنْ لَّا تَعْلَمُوْنَ ۝

کہے گا واسطے ہر ہک دے دونا ہے اپر تسیں نہیں جاندے

فرماید خدا ہر یکی را دوچند است ولیکن نمیدانید یعنی تابعین را عذاب کفر و تقلید و متبوعین را عذاب

رب کہسی ہر ہر نوں دونا اپر تسیں نہ جانو	نہ حال تساڈے انہاں معلم نا انہاں تسیں پچھانو

وَقَالَتْ أُوْلٰىهُمْ لِأُخْرٰىهُمْ فَمَا كَانَ لَكُمْ عَلَيْنَا مِنْ فَضْلٍ فَذُوْقُوا الْعَذَابَ بِمَا كُنْتُمْ تَكْسِبُوْنَ ۝

تے کہنگے اگلے انہاں دے واسطے پچھلیاں انہاں دیاں کہ پس نہیں واسطے تساڈے اُتے ساڈے کجھ بزرگی پس چکھو عذاب بدلے اوس دے

وگویند جماعۂ متقدم از ایشان جماعۂ متاخر را از ایشان پس نیست شمارا ہیچ بزرگی بر ما پس بچشید عذاب را

تے اگلے کہسن پچھلیاں نوں کجھ تساں بزرگی نہیں	پس چکھو کہ اس واسطے جو تسیں وڈے کفر کمائیں

إِنَّ الَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا وَاسْتَكْبَرُوْا عَنْهَا لَا تُفَتَّحُ لَهُمْ أَبْوَابُ السَّمَآءِ

تحقیق اوہ لوک جو جھٹلاوندے آیتاں ساڈیاں نوں تے تکبر کیتو انہاں تھیں نا کھولیا جاوے گا واسطے انہاں دے دروازے اسمان دے

ہر آئینہ کسانیکہ بدروغ نسبت کردند آیات مارا و سرکشی کردند از قبول آن ہرگز کشادہ نشود برای ایشان دروازہا

| جنہاں جھوٹھلایاں آیتاں ساڈیاں کبر ہنکار کمائے | نہ کھلسن در اسمان انہاں نوں جان نہ انہاں دی جو سد

تے عمل وعاہور روح کفاران کارن کھلن ناہین دراسمان دعائین عملان کہلدے اہل ایماناں	تہاں روح سجین دگاون ودتے جتہے دوزخ بہایئے نبی جدا ارواح انہاندی جاون کہلن در آسماناں

وَلَا يَدْخُلُوْنَ الْجَنَّةَ حَتّٰى يَلِجَ الْجَمَلُ فِيْ سَمِّ الْخِيَاطِ ؕ وَكَذٰلِكَ نَجْزِي الْمُجْرِمِيْنَ

تے داخل نہ ہونگے بہشتین تاجیوں داخل ہووے اٹھ وچہ سوراخ سوئی دے ۔ ایسے طرح آسین جزا دیندے ہاں گنہگاراں نوں

و در نیایند به بهشت تا وقتیکه داخل شود شتر در سوراخ سوزن یعنی محالست و همچنین جزا میدهیم گنهگاران را

نہ وڑن بہشتیں تا جو اٹھ سوراخ سوئی وڑ جاوے	تے اینویں گنہگاراں نوں بدلہ دیسی رب فرماوے

لَهُمْ مِّنْ جَهَنَّمَ مِهَادٌ وَّمِنْ فَوْقِهِمْ غَوَاشٍ ؕ وَكَذٰلِكَ نَجْزِي الظّٰلِمِيْنَ ۝

واسطے انہاں دے دوزخ تہیں وچھاونا ہے تے اوپر انہاں دے دوزخ تہیں لحاف ہین تے ایسے طرح جزا دیندے
ہاں آسین ظالماں نوں

ایشانرا از دوزخ فرش بود و از بالای ایشان از دوزخ پوششها باشد و همچنین جزا میدهیم ستمگاران را

کارن انہاں فراش آتش ہین اپر تہاں لحافاں	تے اینویں آسین جزا دیسا ہین ظالماں بے انصافاں
یعنی ہیٹھ اپر تہاں آتش چار چو فیروں گھیرے	پناہ الٰہی اوس آتش تہیں عاجز بندے تیرے

وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَعَمِلُوا الصّٰلِحٰتِ لَا نُكَلِّفُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَآ ۫ اُولٰٓئِكَ
اَصْحٰبُ الْجَنَّةِ

تے جو لوک ایمان لیائے تے عمل کیتے نیک نہیں تکلیف دیندے آسین کسینوں مگر قدر طاقت اوسدی دا اوہ

و کسانیکه ایمان آوردند و کارهای شائسته کردند تکلیف نمیدهیم هیچکس را اگر قدر طاقت او آنجماعه باشندگان

تے جہیڑے لوک ایمان لیائے کیتی نیک کمائی	آسین نا تکلیف کسینوں دیندے مگر بقدر سمائی

هُمْ فِيْهَا خٰلِدُوْنَ ۝ وَنَزَعْنَا مَا فِيْ صُدُوْرِهِمْ مِّنْ غِلٍّ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهِمُ الْاَنْهٰرُ

اوہ وچہ اوسدے ہمیشہ رہنے والے ہین تے کھچ لوانگے آسین جو کجھ وچہ سینیاں انہاندے ہی کینہ تہیں وگدیاں ہین تلے

ایشان آنجا جاویدان باشند و بیرون آریم آنچه در سینهای ایشان بود از کینه میرود زیر ایشان نهرها

ھ ایہ تعلیق محال ہے جو نا کدی اوٹھ وچہ نکہ سوئی دے درشگا کے نا کدی کافر دوزخ تہیں نکل کے وچ بہشت دے وڑے العیاذ باللہ من ذلک ۱۲ زاہدی
ھ مہاد فراش یعنی وچھاونا تے غواش جمع غاشیہ دی جیہڑی اپر تہیں ڈھکنے والی چیز نوں کہندے ہین یعنی لحاف وغیرہ ۱۲
ھ تکلیف شرعی تکلیف دا لازم کسی چیز دا جو وچہ اوسدے مشقت ہوئے اور اولئک مبتدا ہے تے اصحٰب الجنۃ

خبر جملہ ہو کے اوسدی خبر ہے تے ایہ مبتدا خبر جملہ ہو کے الذین دی خبر ہے تے لا نکلف نفسا الا وسعہا جملہ معترضہ ہے درمیان مبتدا خبر دے اوسدا فائدہ ایہہ ہے جو اسیں بعلوم ہویا
ھ وچہ دلاں نیکاں دے کوئی کھوٹ دی بجا حسد کینہ ۔۔۔ دے ۔۔۔ ہو وسے گی ۔۔۔ صفائی ۔۔۔ دنیا ۔۔۔ جس طرح ۔۔۔

اوہ جنت والے لوک ہمیشہ اسوچ کرن بہاراں
علی کہیا ہے ساڈے حق ایہ آیت اہل بدر دے
معالم وچہ بخاری کر اہوں با اسناد لیایا
اوہ جنت دور خدے سنہ ہے پُل آپس کہن صفائی
جان آپس وچہ صفائی تھیسی اذن جنت ول آوے
جوین دنیا وچہ پچھانن گھر خود ایویں جنت دے
دو چشمی ٹدہ اوسدے تھین جلدی ہک تھین مومن پیوے
ہک دو جے چشمے نہاون تھیسی حاصل تازہ روئی

اہناں سینوں دور کراہیں کینو بیٹھہ جلن تہاں اُتے
ہین عثمان زبیر تے طلحہ پاک سینے رب کر دے
جو دوزخ تھیں چھٹ مومن الحسن پل پر نبی تہا
جو ہک دوجھے پہلنا دینا کرن حقوق ادائی
فرقسم اللہ دی ہر کوئی اپنے گھر دل سنہ پادی
جنت دے دروازے کول ہک اللہ رکھہ کیہالی
شراب طہور ہوسی نت میتیاں کینے باہر تھیں
فرنا کدی ظاہر میل نہ باطن بدخوی بدگوئی

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلّٰهِ الَّذِیْ هَدٰىنَا لِهٰذَا وَمَا كُنَّا لِنَهْتَدِیَ لَوْلَاۤ اَنْ هَدٰىنَا اللّٰهُ

تے کہن سبھ تعریف واسطے اللہ دے ہے جس نے ہدایت کیتی ساڈوں طرف اوسدے نہیں ہے آہیں جو راہ
پاوندے جیکر نہ راہ وکھاندا ساڈوں اللہ

وگویند سپاس آنخدا را است کہ دلالت کرد مارا بسوئے بہشت وہرگز نہ بودیم کہ راہ یافتن اگر راہ نمودی مار اخدا

تے کہسن حمد اللہ نوں جس نے جنت راہ وکہائی | تے ناہی آہیں ہدایت پاندے جے رب راہ نہ لائی

لَقَدْ جَآءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ ؕ وَنُوْدُوْۤا اَنْ تِلْكُمُ الْجَنَّةُ اُوْرِثْتُمُوْهَا
بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ۝

البتہ تحقیق آئے پیغمبر رب ساڈے دے نال حق دے تے پکارے جاونگے ایہ جو بہشت ہے وارث کیتے گئے تسیں بدلے اوسدے

ہر آئینہ آمدند فرستادگان پروردگار ما بہ راستی و ندا کردہ شوند کہ این بہشت دادہ شوید آنرا بسبب آنچہ میکردید

ٹھیک پیغمبر رب ساڈے دے سچا دین لیائے
سن وچہ معالم ابوہریرہ یوں سرور خود فرمایا

تے کہسن فرشتے ایہ جنت تساں ورثہ عملوں پائی
جو ہر ہک کا رن ہک گھر جنت ہک گھر دوزخ آیا

جو گھر کافر دا جنت دا لا مومن ورثہ پاوے
تے گھر مومن دا دوزخ والا کافر ورثہ آوے

وَنَادَىٰٓ أَصْحَٰبُ ٱلْجَنَّةِ أَصْحَٰبَ ٱلنَّارِ أَن قَدْ وَجَدْنَا مَا وَعَدَنَا رَبُّنَا حَقًّا

تے پکارنگے رہنے والے بہشت دے رہنے والیاں دوزخ یانوں ایہہ تحقیق پایا اساں جو کجھ وعدہ کیتا سی سانوں رب ساڈے نے سچ

وندا کنند اہل بہشت اہل دوزخ را کہ ما ہر آئینہ یافتیم آنچہ وعدہ کردہ بود بما پروردگار ما

تے کہن پکار بہشتاں والے دوزخ والیاں تائیں	جو ٹھیک اساں سچ پایا جو اساں وعدہ کیتا سائیں

فَهَلْ وَجَدتُّم مَّا وَعَدَ رَبُّكُمْ حَقًّا ۖ قَالُوا۟ نَعَمْ ۚ فَأَذَّنَ مُؤَذِّنٌۢ بَيْنَهُمْ

پس بہلا پایا تساں جو کجھ وعدہ کیتا سی رب ساڈے نے سچ کہنگے ہاں پس پکاریگا اک پکارنے والا درمیان اونہاں دے

پس آیا یافتید شما ہم راست آنچہ شما وعدہ کردہ بود پروردگار شما گفتند آری پس آواز کند آواز کنندہ درمیان ایشان

پس تساں بہی پایا جو رب سچ کیتے سائیں	کہسن ہاں فیر اک پکارنوالا ایتہ پکاری

أَن لَّعْنَةُ ٱللَّهِ عَلَى ٱلظَّٰلِمِينَ ۝ ٱلَّذِينَ يَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ ٱللَّهِ وَيَبْغُونَهَا عِوَجًا

ایہہ جو لعنت اللہ دی اپر ظالماں دے ہے اوہ لوک جو بند کردے راہ اللہ دے تے تہیں تے چاہندے اوسنوں کجی

کہ لعنت خدا بر ستمگاراں است کہ باز میدارند مردماں را از راہ خدا و میخواہند برائے آں کجی

جو لعنت رب دی ظالماں اپر لوکاں بند جو کرے رب بہت گناہاں اپر ظالم وچ قرآن بتایا	راہ خدا اتہیں اتے چاہن اوہ ڈنگا نال کردی پر لعنت لفظ اجہاں اپر دینوں جہناں ہٹایا

وَهُم بِٱلْءَاخِرَةِ كَٰفِرُونَ ۝ وَبَيْنَهُمَا حِجَابٌ ۚ وَعَلَى ٱلْأَعْرَافِ رِجَالٌ يَعْرِفُونَ كُلًّۢا بِسِيمَىٰهُمْ

تے اوہ نال آخرت دے کافر ہیں تے درمیان دوہاں دے اک پردہ ہوویگا تے اپر اعراف دے مرد ہونگے پچھانگے ہر اک نوں

وایشان بآخرت اعتقاد ندارند و درمیان بہشت و دوزخ حجابی ہست و بر اعراف مردانی باشند کہ می شناسند

ہر یکے را از اہل ہر دو موضع بعلامت ایشان

اتے نال قیامت کا فراوہ اتے پردہ سنہ دوہاندے
یعنے جنت دوزخ دے سنہ پردہ ہک ہوجاسی
اوہ پردہ کندہ ہوسی جو بین اللہ وچہ حدیث بتایا
ابن عباسؓ نے کہے حذیفہ وچہ اعراف کہلوسن
اوہ نیکیاں ہاروں دوزخ تھیں لنگہ وچہ اعراف کہلوئن
اوہ کجہ مدت اعراف کہلوسن جتنی اللہ چاہے
عبداللہ بن مسعود دوں البغوی باسناد لیایا
جس نیکی ہک زیادہ بدیوں اوہ بہی جنت جاسی
اوہ نازک بہت لطیف ترازو ستی وزن جہوکاوے
تے جہناں نیکی بدی برابر وچہ اعراف کہلوسن
جان جنت ویکہن کہن سلام علیکم جنتیاں نوں
تے نیکیاں والیاں نور ملے اوٹھ ٹرسن او وچہ روشنائی
جان پل پہوچن اہل نفاقاں اللہ نور بوجہاوے
اعراف والیاں اوہ نور نہ کسی دا بوجہ کرن امیداں
فر اوڑک جنت اندر جاسن لوکاں کنوں پچہیرے

اعراف اپر کجہ لوک سنجہاتن ہر نوں نال موہاندے
یا دوزخیاں ہور جنتیاں سنہ پردہ رب بناسی
نام اعراف ایہی تن پردے وچہ معالم لیایا
جہناں برابر نیکیاں بدیاں وہ گہٹ ہول الہوسن
تے شامت بدیاں اہ وچہ تہیر وچہ بہشت پہوچے
فر فضل خدا انہیں جنت ورسن نت نرمسن اہے
جو لوکاں نال حساب حشر وچہ چاہے رب کرایا
جس نیکیاں تہیں ہک بدی زیادہ دوزخ جانگ پاسی
تے ہک رتی دا گشتیاں ہولا وچہ معالم لیایا ئے
اوہ جنت دوزخ والیاں ویکہن ہر تہیں واقف ہوسن
جان دوزخ والیاں ول تکن آکہن یا رب کہیں ساڈوں
ہکلے ہک سج مشعل ہر ہر مومن بہائی
تہناں حال بہشتی ویکہن آکہن یا رب نور بچاوے
جو نور اساڈ قائم اوڑک ہوسن فضل لغیداں
اوہ وچہ اعراف ہمیش نہ رہسن اوڑک جنت ڈیرے

وَنَادَوْا أَصْحَابَ الْجَنَّةِ أَنْ سَلَامٌ عَلَيْكُمْ ۚ لَمْ يَدْخُلُوهَا وَهُمْ يَطْمَعُونَ

تے پوکارن گے صاحبان جنت یاں نوں جو سلامتی ہے اپر تساڈے نہیں داخل ہوا جو وچہ اوسدے تے اوہ امید

وندا کنند اہل اعراف اہل بہشت را کہ سلام علیکم ہنوز بہشت نہ در آمدند وایشاں طمع آن دارند

اجو وچہ بہشت نہ داخل ہوئی کرن امید عطائیں	تے کہن پوکار سلام علیکم جنت والیاں تائیں

وَإِذَا صُرِفَتْ أَبْصَارُهُمْ تِلْقَاءَ أَصْحَابِ النَّارِ قَالُوا رَبَّنَا لَا تَجْعَلْنَا مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ

تے جد پہیریاں جاونگیاں نظراں انہاندیاں طرف دوزخ والیاں دی آکہنگے اے رب ساڈے نہ کر ساں نوں ساتہی قوم ظالماں دے

وچوں گردانیدہ شود چشم اہل اعراف بطرف اہل دوزخ گویند اے پروردگار ما مکن ما را ہمراہ گروہ ستمگاران

تے اکھن یا رب نا کر سانوں ظالماں اندر ہمراہی	تے جاں تھاں ووخیاں ول نظر ہوون مکّ آتی

وَنَادٰٓى اَصْحٰبُ الْاَعْرَافِ رِجَالًا يَّعْرِفُوْنَهُمْ بِسِيْمٰىهُمْ قَالُوْا مَآ اَغْنٰى عَنْكُمْ جَمْعُكُمْ

تے پوکارن گے صاحب اعراف دے شخصاں نوں جو پچھانن گے اُنہاں نوں نال چہریاں اونہاں دیاں دے کہن گے نا فائدہ کیتا تساں نوں جمعیت تساڈی نے

وندا کنند اہل اعراف مردانرا کہ میشناسند ایشانرا بعلامت ایشان گویند کفایت نکرد از شما جمعیت شما

تے جو آہے تسیں تکبر کردے	وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَكْبِرُوْنَ ۝
وآنکہ سرکشی میکردید	
کہن نفع تساں نوں اس جمعیت ہور ہکاران کران ملامت طعنے مارن کفر انکار شرورون اوہ مال اولاد ہکار تساڈے ہو گئے سبھ ازائین	تے اہل اعراف پچھانن جنہاں ملامت کرن ہکان تہاں سنے کالے ہور کوریاں اکھیں کتھے پچھانن دوروں لے نام پوکارن ہر ہر اہل کفر دے تائین

اَهٰٓؤُلَآءِ الَّذِيْنَ اَقْسَمْتُمْ لَا يَنَالُهُمُ اللّٰهُ بِرَحْمَةٍ

کیا ایہ اوہی لوک ہین جو قسم کھاندے تسیں جو نا پہونچاوے گا انہاں نوں اللہ رحمت

آیا این جماعہ اند آنانکہ شما قسم میخوردید کہ ہرگز خدا نرساند بایشان ہیچ رحمت

جو رحمت رب انہاں کدی نہ پاوے ویکھو شان تہاندے ویکھو رحمت گھیر یا انہاں ہو بہشت نصیباں	بھلا ایہ لوک جو انہاں اپر قسم خدا تسیں کھاندے ایہ جنت قبول کرن بشارت اہل ایمان غریباں

اُدْخُلُوا الْجَنَّةَ لَا خَوْفٌ عَلَيْكُمْ وَلَآ اَنْتُمْ تَحْزَنُوْنَ ۝

داخل ہو وو وچ بہشت دے نہیں کجھ ڈر اپر تساڈے تے نہ تسیں غم کھاؤ گے

گفتہ شد ایشانرا کہ در آئید بہ بہشت ہیچ ترس نیست بر شما و نہ شما اندوہگین شوید

نا کجھ خوف تساں نوں نا کدی تسیں غم و غمخواراں	حکم ہویا انہاں وڑو بہشتیں کرو عیش بہاراں

وَنَادَىٰٓ أَصْحَٰبُ ٱلنَّارِ أَصْحَٰبَ ٱلْجَنَّةِ أَنْ أَفِيضُوا۟ عَلَيْنَا مِنَ ٱلْمَآءِ أَوْ مِمَّا رَزَقَكُمُ ٱللَّهُ

تے پکارنگے صاحب دوزخ دے صاحبان بہشت نوں ایہ جو ڈیو اپر ساڈے کجھ پانی تھیں یا اس تھیں جو روزی دتی ہے تسانوں اللہ تعالیٰ نے

وندا کنند اہل دوزخ اہل بہشت راکہ بریزید برما چیزے از آب یا از سائر آنچہ روزی دادہ است شمارا خدا

تے دوزخ والی لوک پکارن جنت والیاں تائیں
اعراف والے جد جنت وڑسن ابن عباس بتائے
تا آکھن یا رب جنت اندر خویش اساڈے بھائی
انہاں دیکھن جنت وچہ نعیماں کردے عیش بہاران
تے اہل بہشت انہاں سنہاں بد صورت سنہ کالے

جو ڈیو ساڈے اپر پانی یا ہور رب عطائیں
تا دوزخ والیاں کفاراں دل جمع خلاصی آوے
کراؤ تا انہاں دیکھاں ہین سخن کراہین پر حضرت پائی
ایہ جنتیاں نوں ویکھ سنہاں کرسن تہاں پکاراں
نالے کے نام پکارسن خبر قرابت دسن نالے

قَالُوٓا۟ إِنَّ ٱللَّهَ حَرَّمَهُمَا عَلَى ٱلْكَٰفِرِينَ ٱلَّذِينَ ٱتَّخَذُوا۟ دِينَهُمْ لَهْوًا وَلَعِبًا

اوہ کہنگے تحقیق اللہ نے حرام کیتا ہے ایہناں دوہاں نوں اپر کافراں دے جنہاں پکڑیا دین اپنا کھیڈ تے تماشا

گویند خدا حرام ساختہ است این ہر دو را بر کافران آنانکہ دین خود گرفتند بازی و لہو را

اوہ کہن ٹھیک حرام کیتی رب نعمت ایہ کفاراں
جنہاں پکڑیا دین تماشا بازی خواہش نفس عذاراں

وَغَرَّتْهُمُ ٱلْحَيَوٰةُ ٱلدُّنْيَا ۚ فَٱلْيَوْمَ نَنسَىٰهُمْ كَمَا نَسُوا۟ لِقَآءَ يَوْمِهِمْ هَٰذَا

تے ٹھگیا انہاں نوں حیاتی دنیا دی نے پس اج بھولاواں گے اسیں انہاں نوں جیوں بھولایا سی انہاں ملنا اس دیہاڑے اپنے دا

وفریب داد ایشان را زندگانی دنیا پس امروز فراموش کنیم ایشان را چنانکہ ایشان فراموش کردند ملاقات این روز خود را

اتے مغرور انہاں نوں کیتا زندگی دنیا والی
اج اسیں بھولائیے جیوں بھولایا انہاں اج دیہاڑا حالی

وَمَا كَانُوا۟ بِـَٔايَٰتِنَا يَجْحَدُونَ

تے جیوں آہے نال آیتاں ساڈیاں دے انکار کردے

وچنانکہ انکار میکردند بآیات ما

تے جیہن اوہ آیتاں ساڈیاں تھیں انکار کریندے آہے ۔ بہولاون معنے چہوڑن نہاں اندر دوزخ بہاہے

وَلَقَدْ جِئْنٰهُمْ بِكِتٰبٍ فَصَّلْنٰهُ عَلٰى عِلْمٍ هُدًى وَّرَحْمَةً لِّقَوْمٍ يُّؤْمِنُوْنَ ۝

تے البتہ تحقیق لیاندی اساں انہاں نوں کتاب جو بیان کہولیا اساں اوسدا اپر علم دی ہدایت تے رحمت واسطے قوم دے جو ایمان لیاوندے ہین

وہر آئینہ آوردیم برائے ایشان کتابے کہ مفصل کردہ ایم آنرا بدانش برائے رہنمائی وبخشایش مومنان را

تے آندی اساں کتاب علم نیں کہول بیان بنائے ۔ ہدایت رحمت کارن لوکاں جو ایمان لیائے

هَلْ يَنْظُرُوْنَ اِلَّا تَاْوِيْلَهٗ ؕ يَوْمَ يَاْتِيْ تَاْوِيْلُهٗ يَقُوْلُ الَّذِيْنَ نَسُوْهُ مِنْ قَبْلُ

انتظار نمی کنند کفار مگر مصداق این وعدہ را روزیکہ بیاید مصداق آن گویند کسانیکہ فراموش کردہ بودند آن را پیش ازین

نہیں اڈیکدے مگر نال اوسدے نوں جیدن آویگی نال اوسدی آکھن گے اوہ لوک جو بہولا بیٹھے انہاں اوسنوں اگو

کیہا نہیں پایا اوڈیکن کافر مگر نال قرآنی ۔ جیدن اوہ انجام اونہاں نوں ظاہر ہوکر آیا
جو کجھ دنیا عاقبت وعدی کارن کفر ہویا نے ۔ آکھن تداں جنہاں اوہ وعدہ اگے دلوں بہلایا

قَدْ جَآءَتْ رُسُلُ رَبِّنَا بِالْحَقِّ ۚ فَهَلْ لَّنَا مِنْ شُفَعَآءَ فَيَشْفَعُوْا لَنَآ

تحقیق آئے پیغمبر رب ساڈے دے نال سچ دے پس کیا ہین واسطے ساڈے شفاعت کرن والے تا شفاعت کرن واسطے ساڈے

ہر آئینہ آمدہ بودند پیغامبران پروردگار ما براستی پس آیا ہستند برائے ما شفیعان تا شفاعت کنند برائے ما

جو ٹہیک پیغمبر ساڈے ربدی سچ لیائے ۔ پس ہے کوئی اساں شفاعت لاکر شفاعت کری

اَوْ نُرَدُّ فَنَعْمَلَ غَيْرَ الَّذِيْ كُنَّا نَعْمَلُ ؕ قَدْ خَسِرُوْٓا اَنْفُسَهُمْ وَضَلَّ عَنْهُمْ مَّا كَانُوْا يَفْتَرُوْنَ ۝

یا موڑے جاویں پس عمل کریں سوا اوسدے جو آہے اسیں کردے تحقیق گہاٹا دتو نے جاناں اپنیاں نوں تے گم ہویا انہاں تھیں جو

یا باز گردانیدہ شویم پس بکنیم غیر آنچہ میکردیم ہر آئینہ زیان کردند در حق خویشتن و گم شد از ایشان آنچہ

یا ٹروینیا دی ول جاہے کریے نیک کمایان	ٹھیک بیان کیتا انہان کھوٹیاں باتاں نوں بنایا
اسدن سچ نبیان کی حاصل ہین حق دا ویلا	کون شفیع چھوڑاوے انہان ویلا سخت دہیلا
تے فیر نہ دنیا تے کوئی آوے نہ کوئی اگے آیا	اسدن جزا سزا اہر ملسی جو کجھ اتھے کمایا

إِنَّ رَبَّكُمُ اللّٰهُ الَّذِي خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضَ فِي سِتَّةِ اَيَّامٍ ثُمَّ اسْتَوٰى عَلَى الْعَرْشِ

تحقیق رب تساڈا اللہ ہے جس نے پیدا کیتا اسماناں تے زمین نوں وچ چھیاں دیہاں دے فیر بلند ہویا اپر عرش دے

ہر آئینہ پروردگار شما آن خدا است کہ آفرید آسمانہا و زمین را در شش روز باز مستقر شد بر عرش الخ

ٹھیک تساڈا رب اللہ جس اتھے قدرت اوپایا
یعنی قدر اندازے چھ دن دے ایسا اتنی ہے
پر ہیں ستائی ع کر حمالی بندیاں ول سکھایا
تے بعضے کہن جو دنیا دے اگوں اوہ بھی چھ دن آہے
استوی دا معنے ٹھہریا ابن عباس سوں آیا
تے ابو حنیفہ وچ وصیت کیتی نفی قرار دن
ابو عبید ہکے چڑھیا ہے معنے استوی دا
تے معتزلے تعبیر کرن استولی غالب آیا
امام مالک نوں سوال کیتا کیسے استوی ہے کیونکر
کجھ چر ہٹھاں جھوکا سر بیٹھا فیر جواب الایا
ایہ کنہ حقیقت اسدی نا وچ عقل سماوے
تے تینوں میں گمراہ پچھانا مجلس کنوں کڈھایا
ہور اوزاعی ابن مبارک کہن صفات الٰہی
اعبرّوھا کما جاءت بلا کیف فرماون
یعنے چلاؤ انہاں نوں جیون آیاں سوا کیفیت دے
پہلے عالم اہلسنت دے ایہوں اکہ ہا ری

وچ مدت چھے روزاں فیر بلند عرش تے آیا
تے ہے رب قادر ہک لحظے وچ پیدا کرے جو چاہے
ہزاراں ہور دا قدرا وہ ہک دن وچ عالم لیایا
فراپر عرش بلند ہویا رب سومن سچ منیا ہے
تے کلبی ہور مقاتل انہوں اکھن لغوی لیایا
جو کہیں قرار مراد تہناں بیکیف مثال شمار وا
ایہ اہل سنت بیکیف پچھان جو نکر شان خدا دا
اہل سنت اس علم اللہ نوں سوپن فرض بتایا
امام سنے پر تریلی آئی سوال بیہودہ سنکر
جو استوی دا معنے ظاہر ہے کسے معلم آیا
ہے فرض ایمان لیاون اسپر بدعت سوال بتایا
سفیان ثوری ہور ابن عیینہ لیث سعد دا جایا
جو متشابہ آیتاں اندر منن فرض کما ہی
یعنے کنہ حقیقت باجھوں منن فرض بتاون
تے معتزلی بد مذہب صفتاں تھیں انکار لیا ہے

فقہ اکبر وچہ ابو حنیفے مسئلہ ایہ فرمایا
جونکر وچہ قرآن اللہ نے اپنی صفت بتائی
اسوچہ ہے انکار صفت جو مذہب اہل قدر دا
تے شرح اسد یوچہ ملا علی ایہ مسئلہ نال ملایا
تے مذہب معتزلیاں رد کیتس نال دلائل وافی
بہی وچہ کتاب وصیت ابو حنیفے ایہہ فرمایا
نہ اوہ محتاج عرش دا ناکس کیچے صفت قرار دون
تے امام الحرمین کہیا تاویل حرام ایمانی
امام رازی تہیں شرح اندر ایہ نقل لیایا قاری
پر ستہیں کجھ نہ لبھیا تاہں طرف قرآن ہیں آیا
الرَّحْمٰنُ عَلَی الْعَرْشِ اسْتَوٰی اثبات قرآنوں
تے لَیْسَ کَمِثْلِہٖ شَیْءٌ اسوچہ نفی ایہی تشبیہوں
فرا کیوس جمع ازماوے علماں جونکر ہین ازمایا
یعنے جو اثبات قرآنوں اسپر صدق لیائے
انہوین جو وچہ صحیح حدیثاں پیغمبر فرمایا
صفتاں تہیں انکار نہ کرے راہ تشبیہ جاہی
کمالیں اندر ام سلمہ تہیں ہور جعفر صادق پاسوں
جو استوی معلوم ایہی کیفیت کوئی نہ جانے
تے بیہقی ابو حنیفے کولوں ایہ روایت لیایا
نبی کہیا جو انکار کرے رب وچہ آسمان نہ جانے
تے شافعی احمد کہیا عرش پر اللہ وچہ آسماناں
اسحاق کہیا اجماع ایسے تے عرش اپر ہے اللہ
بہی ترمذی ابن ماجہ ہور بزاری بیہقی بہی ابو یعلا

جو منہ ہور تہہ بہی نفس اللہ دا ہے بے کیف بتایا
تے ید دا معنے قدرت نعمت کرن تاویل آئی
بہی معتزلیاں دا مذہب ہے ایہ مطلب فقہ اکبر دا
جو عرش اتے رب باجھ کیفیت من وجہ آیا
عقلی نقلی بہت دلائل لیایا کافی شافی
ہاں اسیں مقر جو رب عرش ایہہ وچہ قرآن جو پایا
ہے مذہب ایہ جمہور سلف دا تاویلاں انکار وں
اسپر ہے اجماع سلف دا نقل کیتا اس بہائی
جو علم کلام تے منطق وچہ ہیں ساری عمر گذاری
سبھ اہل تہیں اقرب رستہ سنوں ہیں ہن پایا
اِلَیْہِ یَصْعَدُ الْکَلِمُ الطَّیِّبُ سو ثابت فرقوں
وَلَا یُحِیْطُوْنَ بِہٖ عِلْمًا بہی نفی قرآن صریحوں
تاہیروا انگ پچہانے مطلب جونکر ہیں ہن پایا
تے نفی احادیثوں تشبیہوں اسدے راہ نجاتے
اوہ بہی ظاہر بن تاویلوں من وجہ آیا
بے تشبیہ بلا کیفیت ظاہر صدق لیائے
بہی ابو حنیفہ مالک جنہوں کر کے روایت خاصوں
تے کرن سوال کیفیت بدعت فرض ایمان جو آکھ
جو ایہ ٹہنگ آسمان اندر ہے ہر جا کہیں نہ آیا
ٹہنگ امام کہیا اوہ کافر اس وچہ شک نہ آنے
قرب نزول بہی باجھ کیفیت منیاں اہل ایماناں
ایہو قول امام بخاری ابو داؤد اہل اللہ
ہور بہت امام حدیث انہوین تہاں ارضی رب تعالی

ابراہیم کیہا اسان رستہ اہل سلف دا لیتا
اوہ استوا روے سارے قائل بن کیفوں تشبیہوں
ابن ابی حاتم وچ کتاب السنۃ نقل لیایا
جیون سفیان تے مالک ہور محدث اپنے پائے
بہی آکھیوس ابو زرعہ نوں پچھیوم باپ کنوں بہی
اونہاں آکھیا سبہ علما اسان پائے وچ عرب مدینے
ایہ سارے کہن عرش پر اللہ خلقوں جدا نرالا
لیس کمثلہ شئ جیون رب رسول بتایا
بہی غنیہ اندر شیخ جیلانی عبد القادر لیایا
بہی شیخ جلال الدین سیوطی وچ اتقان بتاوے
جو ہے اتفاق فقیہاں ساریاں مشرق مغرب تائیں
جو کجہ وچ قرآن حدیثاں فرض ایمان لیائے
جو وچ قرآن حدیث ہدایت خالص رلا نہ کوئی
او سدا ایہ علاج جو آپے رب رسول بتایا
تے جنہاں زیغ دلاں وچ اوہی ہر گز تاویلاں چاہون
معالم والا محی السنہ اہل حدیث ایہائی
اصحاباں ہور تابعیاں دا مذہب کہہ لیاوے
کشاف والا معتزلہ ہے جار اللہ نام علامہ
کجہ اہل سنت تفسیراں اسے سنی تابع ہووے
ہے مذہب اہل سلف دا اسلم عالم لکھدے ہائی
وچ شرح فقہ اکبر دے اینویں ملا علی بتایا
بہی تابعین بہی تبع تابعین بہی مجتہد بن النعمان
بہی وڈے صوفی اگلے جیوں جنید داؤد طائی

جنہاں عمل قرآن حدیث اجماع پر وچ عقائد کیتا
اوہ جدا ایہی سب خلقوں آکھن وچ کتابیں صریح
شافعی کنوں جو سنت مذہب جس پر سلف سدایا
جو اللہ عرش اپر سب آکھن بندیاں قرب بہی اے
جو دسو بینوں جس پر گذرے سنت مذہب وا
اہل عراق بہی مصری شامی سبہ نے خاص منگینے
بے تشبیہ تے باجہ کیفیت جو نکر شان تعالی
اوہ سب کجہ جانے ہر شے نوں اس علموں گھیر ایایا
جو اللہ جہت بلندی جاوی مالک عرش پر آیا
امام محمد بیٹا حسن جو شیبانی فرماوے
صفات الٰہی ہن واجب بے تشبیہ ورایئن
نا کجہ نال وہائے عقلوں ناقص کنوں گھٹائے
کجہ متشابہات دو ہاں وچ جہت آزمایش ہوئی
والراسخون فی العلم کہن سبہ ربدے پاسوں آیا
آپ گلوں ہور لوک ہزاراں اپنے نال بھلاون
پنجویں صدی اندر اوس عمدہ ایہ تفسیر بنائی
یا نال حدیث کرے تفسیر آیتدی جتنے پاوے
اوہ وچ تفسیر عقائد باطل لیایا بہت کلامان
اس وانگوں تاویل کرن اوہ مسلی شائع ہووے
متشابہات تاویل نہ کردے سو نہیں علم خدا دے
جو ایہ طریقہ سابقین الاولین دا آیا
بہی وڈے مفسر وڈے محدث ایہ طریق تماماں
ہور محاسبی مصری عقلی بہی معروف جو بہائی

سب متشابہات صفاتاں منیاں بن تشبیہوں
ساڈے وس نہ اوہ مسلہ واضح کر سمجھاون
کوئی بھلا کہے یارا کیہ جیوں سمجھایئوں سمجھائیں
ابو حنیفہ یوسف ہور محمد بھی شیبانے
جے اجے بھی کے یقین نہ آوے جو نکر میں سمجھایا
تاہور علاج بتاواں کارن شفقت اہل ایماناں
اللہ منیوم جونکر ہے اوہ اسمان نال صفاتاں
اسنہیں وچ نہ بحث کریں کجھ جھگڑا پانوں چہ گمراہی
معنے عرش سریر لغت وچہ تخت جو بادشاہاں دا

کیفیت انہاں دی نوں سونپی حق اہیو تنز یہوں
تے اللہ وس ہدایت کری سدہی راہ دل لیاون
سب اہل ایماناں سمجھ جتھائی بخشیں بار خدایا
بہی مالک شافعی احمد اینویں کہندے لوک سبائی
تے انہاں سبھ سالیاں نوائی مسئلیوں دا اعتبار و نجایا
جو مجمل آیا ایمان لیاون بجھوں ٹھل تہ باناں
تے سبھ قبولیوم حکم اللہ دے سوکھا راہ نجاتاں
شر شیطانوں شر دجالوں سنگ پناہ الٰہی
ہک کہن جو اچا سایہ کر داوچہ عالم آیا

يُغْشِى الَّيْلَ النَّهَارَ يَطْلُبُهُ حَثِيثًا ۙ وَّالشَّمْسَ وَالْقَمَرَ وَالنُّجُوْمَ مُسَخَّرٰتٍ بِاَمْرِهٖ ط

کجدا ہے رات نوں نال دینہ دے طلب کردا ہی اسنوں شتابی تے پیدا کیتا سورج چن تارے فرمانبردار نال

میپوشاند شب را بروز میطلبد شب روز را بشتاب و آفرید آفتاب و ماہ و ستارگان را رام شدہ بفرمان خدا

کجے رات دنوں دن راتوں طلب شتابی کرکے
یعنے گھڑیاں رات دیاں کدی دینہ نوں پوشاک پہناوے
کدہی رات وہی دن گھٹدا دینہ نوں رات پوشاک پہناوے
تے طلب حثیث جو دور چلے کے پچھے ملکر پاوے

تے سورج چن تارے خلقے تابعدار امر دے
رات گھٹے دن ودھے اوہ ساعت دینہ دی لیکھے
ایہ حذف کیتا جو اوس کلاموں ایہی سمجھیا جاوے
دینہ تے رات گویا ہکدوجے پچھے دوڑیا آوے

اَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْاَمْرُ ط تَبٰرَكَ اللّٰهُ رَبُّ الْعٰلَمِيْنَ ○

خبردار ہو واسطے اوسے سبھ پیدا کرنا تے حکم کرنا بہت برکت والا ہے اللہ رب جہاناں دا

آگاہ شو او راست آفریدن و فرمان روائی بغایت بزرگ است خدا پروردگار عالمہا

ہے اسنوں خاص پیدائش ہور حکومت زمین آسماناں
ہے وڈی برکت والا اللہ مالک سبھ جہاناں

اُدْعُوا رَبَّكُمْ تَضَرُّعًا وَّخُفْيَةً ؕ اِنَّهٗ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِيْنَ ۚ

پوکارو ربا پنے نوں عاجزی کرکے تے چھپا کے تحقیق اوہ دوست نہیں رکھدا حدلنگھن والیاں نوں

بپرستید پروردگار خود را زاری کنان و پوشیدہ از مردمان ہر آئینہ او دوست ندارد از حد گذرندگان را

پوکارو رب اپنے نوں زاری کرکے ہور پوشیدہ
تضرعا دا معنے اجے وچ عباسی لیا یا
حسینی بہی جلالین دینوری بیضاوی عباسی
یعنے زاری عجز نیاز وں ظاہر رب پوکارو
حسن علیہ ابیٹا آکھے وچ معالم لیا یا
اینویں ذکر تلاوت ہولی افضل اکثر کہندے
تے حدوں لنگھن ایہ جو سنگی مت بے وانگ نبیاں
جو ہوس ماہت میری نہیں تجہ حدوں لنگھن والی
ہک کہن جو حدوں لنگھن بہت بلند مراد آوازوں

اوہ ٹھیک نہ دوست رکھے جیہڑے لنگھن حد حمیدوں
تے وچ انعام معالم ہور مدارک ایہ بتایا
تضرع کرن تذلل زاری عجز نیاز لکھیا سی
بہی خفیہ ہولی اوس پوکارہ وہر دور وا شمار و
دعا ہولی ہور اچے ستر حصے فرق بتایا
جواچے ثابت اچی کریے افضل ہولی ہندے
معالم اندر بااسناد جا لکھیا شاہ صفیاں
وچہ طہارت پاکی لنگھن وچہ دعائیں نالے
بنی کہیا رب دور نہ بولا سنگو عجز نیاز وں

وَلَا تُفْسِدُوْا فِي الْاَرْضِ بَعْدَ اِصْلَاحِهَا وَادْعُوْهُ خَوْفًا وَّطَمَعًا ؕ

تے نہ فساد مچاؤ وچہ زمین دے پچھے درستی اسدی دے تے پوکارو سنوں خوف تے امید دے نہیں

و فساد مکنید در زمین بعد اصلاح آن و بپرستید او را بترس و امید

نہ کرو فساد زمین وچہ اسنہیں بعد جو رب سواری
یعنے بہیج پیغمبر اللہ کفر سے شرک ونجایا
تے رب پوکارو خوف امیدوں کرو دلیری ناہیں

تے رب پوکارو ڈر کر اسنہیں کہ امید غفاری
ہن رسمان کفر نہ کرو بریایاں کہو گیا گوایا
نا امید نہ ہوو ہرگز نا بے خوف کدا ہیں

اِنَّ رَحْمَتَ اللّٰهِ قَرِيْبٌ مِّنَ الْمُحْسِنِيْنَ

البتہ رحمت اللہ دی قریب ہے نیکوکاران نوں

ہر آئینہ بخشائش خدا نزدیک است از نیکوکاران

ہے ٹھیک اللہ دی رحمت نیڑے بندیاں نیکوکاراں

جیہڑے نیک کمایاں کردے گفتاراں کرداراں

۵ تحقیق نہیں

وَهُوَ الَّذِي يُرْسِلُ الرِّيحَ بُشْرًا بَيْنَ يَدَيْ رَحْمَتِهِ حَتَّى إِذَا أَقَلَّتْ سَحَابًا ثِقَالًا سُقْنَهُ

تے اوہ ہی جو بھیجدا ہے واؤن خوشخبری دینے والیان اگے رحمت اپنی دے تاجد اُٹھاندیان ہین بدل بھار اٹور دیہان اوسنون

وا وست آنکہ میفرستد بادہا مژدہ دہندہ پیش از رحمت خود تا وقتیکہ بردارد ابر گران را روان کنیم آنرا

تے اوہ جو بھیجے خوشخبری نون منہون اگے واؤن | تا جو وقت اٹھاون بدل بھارے سونہ ساون

لِبَلَدٍ مَّيِّتٍ فَأَنْزَلْنَا بِهِ الْمَاءَ فَأَخْرَجْنَا بِهِ مِنْ كُلِّ الثَّمَرٰتِ ۚ كَذٰلِكَ نُخْرِجُ الْمَوْتٰى

طرف شہر مردے دی فر اتار دیہان نال اوسدے پانی فر لکالدیہان نال اوسدے ہر قطر حد میوے ایسے طرح نکالانگے مردیان نون

بسوے شہری مردہ پس فرود آریم بوسطہ آن ابر آب را پس بیرون آریم بآن آب از جنس ہر میوہ ہمچنین بیرون

تورے اوسنون شہر موے ول پانی فیر وہاہے	فر اوسدے نال لکالیے میوے مردیان آوین جیوالیے
لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ ○	تا جو تسین نصیحت پکڑو
	تا شما پند پذیر شوید ○
تا تسین نصیحت پکڑو قدرت کامل ویکھ کے ایمان لیاؤ سن وچہ معالم ابن عباس تے ابوہریرہ بن کیتی فرالله تلے عرش دیون پانی واکون منیہ دساوے جان بدن تمام ہوون سبہ کامل جان تہنان وچہ پاوے فر دو جو نفخے اٹھسن منیدر منہ سران ہور اکھین بہی ابوہریرہ یون باسناد جو پیغمبر فرمادے	جو ہوئی زمین جیولے تسان جیواون مشکل ناہیں جان پہلا نفخہ صور ہوسی تا سبہ خلقت مرجاوے فیر وانگ انگوری قبراندیوچہ خلقت اوگ آوے فیر منیدر بھیجے کجہ مدت فرشتیان خلق وہاوے فر گہس ہیے ہے کس جگا یاسانون ستیان سکہین جو واؤن رحمت رب تہین رحمت کدی عذاب لیاوے

پس براں بولوا وسنون منکو رب تہین اس ہیلیاں
تے منگو تسین پناہ اللہ دی واون کنون برییای

وَالْبَلَدُ الطَّيِّبُ يَخْرُجُ نَبَاتُهٗ بِاِذْنِ رَبِّهٖ وَالَّذِیْ خَبُثَ لَا يَخْرُجُ اِلَّا نَكِدًا

تے شہر پاکیزہ نکلدی ہے انگوری اوسدی نال حکم رب اوسدے دے تے جیہڑا خبیث ہے نہیں نکلدی انگوری اوسدی مگر تھوڑا ہی نہیں جیہی

و شہر پاکیزہ برمی آید رستنی او بفرمان پروردگار او و زمین ناپاکیزہ برنمی آید رستنی او مگر ناہموار بدبر وئیدہ

تے پاک شہر دی کھیتی جمے حکموں خاطر خواہان	تے جیہڑا برا نہ جمس مگران تھوڑی حسان ماہان
پاک شہر جس مٹی چنگی کھیتی جمے سو کھی	تے شہر برا جس کلر وہری جمے تھوڑی اوکھی
مومن کافر دی حق اسدا ایہہ مثال بتاوے	جو مومن دا دل نرم پاکیزہ نفع نصیحت پاوے
جو نیکی سنے قبول کرے جیوں خوشبوں طاعت کردا	تے کافر دا دل سخت کلر جیوں نہیں نصیحت پھڑدا
معالم وچہ بخاری راہوں ابو موسے تھیں لیا یا	نبی کیہا جو علم ہدایت رب مینوں فرمایا
اوہ جیہڑا ہاں مینہ مثال اوہی جو پہنچے دہرتی چنگی	اوہ بوٹے گھاہ لبیار اگا وے کھیتی رنگ برنگی
تے بعضی زمین نیواں نگھی پانی ٹھل کھلارے	تس پانی ہیں لوک بھی ڈنگر نفع اٹھاون سارے
تے بعضی سخت میدان نہ جمے کجھ نہ ٹھلے پانی	ایہ کافر مثل نہ حق قبولن نہیں ہدایت بہانی
تے بھلی زمین جو پانی چکے کھیتی گھاہ جماوے	اوہ مومن مثل قرآن حدیثاں سمجھے پڑھے پڑھاوے
تے زمین نیواں جو پانی ٹھلے حفظ قرآن حدیثوں	آپ نہ سمجھیا اس پر لوکاں نفع ہویا تدریسوں

كَذٰلِكَ نُصَرِّفُ الْاٰيٰتِ لِقَوْمٍ يَّشْكُرُوْنَ ۟

ایسے طرح اسیں ہر طرح بیان کرنے ہاں آیتاں نوں واسطے اس قوم دے جو شکر گذاری کردی ہیں

ہم چنین گوناگون بیان مے کنیم نشانہای را برائے قومیکہ شکر گذاری میکنند

اسیں انہویں کردے آیتاں گوناگون بیان اطوار اُو	کارن شکر گذاران لوکاں نیک ہندیاں ہوشیار اُو

لَقَدْ اَرْسَلْنَا نُوْحًا اِلٰى قَوْمِهٖ فَقَالَ يٰقَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِّنْ اِلٰهٍ غَيْرُهٗ

البتہ بھیجیا اساں نوح نوں طرف قوم اوسدے دے پس کہیا اے قوم میری عبادت کرو اللہ دی نہیں تساں نوں کوئی معبود

ہر آئینہ فرستادیم نوح را بسوئے قوم او پس گفت اے قوم من عبادت کنید خدا را نیست شمارا ہیچ معبود بجز دے

پس وحی کیتا اللہ نے اے نوح عیب کیتا توں میں نوں یا عیب کیتا توں کتے نوں واللہ اعلم ۱۲ معالم

ٹھیک اساں بھیجیا نوح پیغمبر قوم نوں اس فرمایا | جو بندگی کرو اللہ دی اس بن ہور الاہ نہ آیا

اِنِّیٓ اَخَافُ عَلَیۡکُمۡ عَذَابَ یَوۡمٍ عَظِیۡمٍ قَالَ الۡمَلَاُ مِنۡ قَوۡمِهٖۤ اِنَّا لَنَرٰىكَ فِیۡ ضَلٰلٍ مُّبِیۡنٍ ۝

تحقیق میں ڈرناہاں اپر تساڈے عذاب دن وڈے دے تہیں کہیا سرداراں نی قوم اوسدی نہیں البتہ اسیں ویکھدے ہیاں تینوں وچ گمراہی ظاہر دے

ہر آئینہ من میترسم بر شما از عقوبت روز بزرگ گفتند اشراف از قوم او ہر آئینہ ما می بینیم ترا در گمراہی ظاہر

ٹھیک میں ڈراں تساں پر دن وڈے ہاں کنوں سزا اُس | کہیا ریساں کوموں تھیں اساں ویکھیں صاف کوراہیں

قَالَ یٰقَوۡمِ لَیۡسَ بِیۡ ضَلٰلَةٌ وَّلٰكِنِّیۡ رَسُوۡلٌ مِّنۡ رَّبِّ الۡعٰلَمِیۡنَ ۝

اکھیوس اے قوم میری نہیں مینوں کجھ گمراہی اپر میں رسول ہاں رب جہاناں دی طرفوں

گفت اے قوم من نیست با من ہیچ گمراہے ولیکن من پیغامبرم از جانب پروردگار عالمہا

نوح کہیا اے قوم میری کجھ نہیں مینوں گمراہی | اپیر ہاں پیغمبر رب جہاناں پاک الٰہی

اُبَلِّغُكُمۡ رِسٰلٰتِ رَبِّیۡ وَاَنۡصَحُ لَكُمۡ وَاَعۡلَمُ مِنَ اللّٰهِ مَا لَا تَعۡلَمُوۡنَ ۝

پہچاندا ہاں تساں نوں سنیہے رب اپنے دے تے خیر خواہی کرداہاں واسطے تساڈے تے جاندا ہاں اللہ دے حکم تھیں جو تسیں نہیں جاندے

میرسانم بشما پیغامہای پروردگار خود و نیک خواہی میکنم برائی شما و میدانم از حکم خدا آنچہ نمیدانید

میں تساں پیغام پہنچاواں ربدا کراں تساں خیر خواہی | تے جاناں حکم اللہ تھیں اوہ شے جو تساں معلوم ناہیں

اَوَعَجِبۡتُمۡ اَنۡ جَآءَكُمۡ ذِكۡرٌ مِّنۡ رَّبِّكُمۡ عَلٰی رَجُلٍ مِّنۡكُمۡ لِیُنۡذِرَكُمۡ وَلِتَتَّقُوۡا

کیا تعجب کیتو ہیوا یہ جو آئی تساں نوں نصیحت رب تساڈے تھیں اپر کسی مرد دے تساں تھیں تاجو ڈراوے تساں نوں تے تا

آیا تعجب کردید از انکہ آمد بشما پند از جانب پروردگار شما فرود آمدہ بر مردے از شما تا بیم کند شما را و تا پرہیزگار گردید

ل سینے نصیحت دا سیلیا اپنی جانی
سیاں دی چوں ہی جانی پنی لیلیا اپنی ای اپنی
م ایہہ جو عذاب
ربع ۳
ایعاسہم
اللہ تعالیٰ دی ہمیں ہٹایا جاندا
بدکاراں تھیں پہچیعا لم
ع عظیم صفت یوم دی یعنی
دن وڈا دن قیامت دا جو پنجاہ ہزار برس دا ہے۔
محمد حسین۔

[illegible]

کیا کرو تعجب ایہ جو تسان نصیحت رب تھیں آوے	ہکمرد اپر جو تسان ڈراوے تقوی راہ دکھاوے
وَلَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ	تے تاتسیں رحمت کیتے جاؤ
	وتا مہربانی کردہ شود بر شما
تے تاتسیں رحمت کیتے جاؤ لہو نجات عذابوں	تا بعد ازنہیان جنت حصہ لہو تواہون

فَكَذَّبُوْهُ فَاَنْجَيْنٰهُ وَالَّذِيْنَ مَعَهٗ فِي الْفُلْكِ وَاَغْرَقْنَا الَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا ؕ

پس جھوٹھا یو نے اوسنوں فر نجات دتی اساں اسنوں تے جو لوگ نال اوسدے آہے وچہ کشتی دے تے ڈوبیا اساں انہاں نوں جو جھوٹھا یا آیتاں ساڈیاں نوں

پس دروغ داشتند او را پس نجات دادیم او را و کسانے راکہ با وے بودند در کشتی و غرق ساختیم کسانی راکہ دروغ داشتہ بودند آیات مارا

اِنَّهُمْ كَانُوْا قَوْمًا عَمِيْنَ ۠	تحقیق اوہ آہی قوم انھی
	ہر آئینہ ایشان بودند گروہے نابینا
تحقیق آہی اوہ انھی قوم جو حق نہ راہ دسیا گو	وچہ سورت ہود ایہ قصہ سارا انشاء اللہ آوی

وَاِلٰى عَادٍ اَخَاهُمْ هُوْدًا ؕ قَالَ يٰقَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِّنْ اِلٰهٍ غَيْرُهٗ ؕ اَفَلَا تَتَّقُوْنَ ۠

تے طرف عاد دی بھیجیا بھائی اُنہاندے ہود نوں آکھیوس اے قوم میری بندگی کرو اللہ دی نہیں واسطے تساڈے کوئی معبود سوا اسدے بھلا پھر نہیں ڈردے تسیں

و فرستادیم بسوئے قوم عاد برادر ایشان ہود را گفت ای قوم من عبادت کنید خدا را نیست شمارا ہیچ معبود غیر او و آیا پرہیزگاری نمی کنید

تے بھیجیا عاد نبی تہناں بھائی ہود ہن کہیا انہاں نوں پس کیوں نہ ڈردے قہروں لو جو غیراں تائیں	جو بندگی اللہ کرو خاص بن ہور الاہ تساں نوں قہر عذاب خدا تھیں ڈر کے چھوڑو شرک ادا ہیں

ف عاد نام ہے بابا اس قبیلے دیدا عاد بیٹا عوص دا اوہ بیٹا ارم دا اوہ بیٹا سام بن نوح علیہ السلام دا سی ایہ قبیلہ عاد اوسے سد یا جاندا ہے تے ہود علیہ السلام بھائی اوہناں دا آکھیا ہے وچہ نسب دے تاوچہ دین دے سا ہے ہود علیہ السلام بیٹا

حاشیہ

رباح دا ہے اوہ بیٹا رباح دا اوہ بیٹا جلود دا اوہ بیٹا دا اوہ بن عوص دا لہے تے کہیا محمد بن اسحاق نے ہود علیہ السلام بیٹا شالخ دا ہے اوہ بیٹا ارفخشد دا اوہ بیٹا سام بن نوح دا واللہ اعلم ۱۲ صالح

رکوع ۵

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ قَوْمِهِ إِنَّا لَنَرَاكَ فِي سَفَاهَةٍ وَإِنَّا لَنَظُنُّكَ مِنَ الْكَاذِبِينَ ۝

کہیا سرداراں نوح کا فر ہوئے قوم اوسدی تھیں تحقیق اسیں البتہ ویکھدے ہاں تینوں وچ بیوقوفی دے تے البتہ ظن کردے ہاں تینوں جھوٹھیاں تھیں

گفتند اشراف کفار از قوم او ہر آئینہ ما مے بینیم ترا در بیخردی و ہر آئینہ ما می پنداریم ترا از دروغگویان

کیبیا کفار رئیساں قوسوں تینوں اسیں ویکھیا		وچ بیعقلی اتے جھوٹھیاں تھیں تینوں ظن کرائیے

قَالَ يَا قَوْمِ لَيْسَ بِي سَفَاهَةٌ وَلَٰكِنِّي رَسُولٌ مِنْ رَبِّ الْعَالَمِينَ ۝

کیہا ای قوم میری نہیں مینوں کجھ بیعقلی اپر میں پیغمبر ہاں رب جہاناں دے ولوں

گفت اے قوم من نیست با من ہیچ بیخردی ولیکن من پیغامبرم از جانب پروردگار عالمہا

ہو کیہا اے قوم میری نہیں بیعقلی میں کائی		ایپر ہاں پیغمبر رب جہاناں طرفوں بہائی

أُبَلِّغُكُمْ رِسَالَاتِ رَبِّي وَأَنَا لَكُمْ نَاصِحٌ أَمِينٌ ۝

پہچاندا ہاں تسانوں سنیہے رب اپنے دی تے میں واسطے تساڈے خیر خواہ امانتدار ہاں

میرسانم بشما پیغامہای پروردگار خود و من برائے شما نیک خواہ با امانتم

میں تساں پیغام پوچاواں سبے خیر خواہی تساں کرداں		امانتدار جو تساں بہی علم جھوٹھ فریبوں ڈردا

أَوَعَجِبْتُمْ أَنْ جَاءَكُمْ ذِكْرٌ مِنْ رَبِّكُمْ عَلَىٰ رَجُلٍ مِنْكُمْ لِيُنْذِرَكُمْ

بہلا تعجب کیتا تساں اتھیں جو آئی تسانوں نصیحت رب تساڈے تھیں اپر اک مرد تساں تھیں تا جو

آیا تعجب کردید ازانکہ آمدہ بشما پندی از جانب پروردگار شما فرود آوردہ بر مردی از شما تا بیم کند شمارا

کیا کرو تعجب ایہہ جو تساں نصیحت رب تھیں آئی

ہک مرد اپر تساں قوم وچوں جو تا اوہ تساں ڈراوے

وَاذْكُرُوْٓا اِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَآءَ مِنْۢ بَعْدِ نُوْحٍ وَّزَادَكُمْ فِي الْخَلْقِ بَصْۜطَةً

تے یاد کرو جس وقت کیتوس تسانوں خلیفے پچھے قوم نوح دے تے زیادہ کیتس تسانوں وچہ پیدائش دے فراخی

و یاد کنید نعمت الٰہی آنوقت کہ گردانید شمارا جانشین بعد از قوم نوح وافزود برای شما در خلقت قوت

تے یاد کرو جد تسیں خلیفے وچہ زمین بنائے گئے سو گز قد کسے سٹھ ستر کسے اسی کسی بارہ	نوحدی قوموں پچھوں تسان قوت قد رودہا گنبد جیڈے سر ہو ودان وچہ عالم ساران

خبران ۱۲

فَاذْكُرُوْٓا اٰلَاۗءَ اللّٰهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ ۝ قَالُوْٓا اَجِئْتَنَا لِنَعْبُدَ اللّٰهَ وَحْدَهٗ

پس یاد کرو نعمتاں اللہ دیاں تاجو تسیں خلاصی پاؤ کیہا اونہاں کیا آیا ہیں توں ساڈے نوں تاجو بندگی کریے

پس یاد کنید نعمتہای خدارا تا شما رستگار شوید گفتند آیا آمدہ پیش ما تا عبادت کنیم خدارا تنہا

پس نعمتاں ربدیاں یاد کرو تا پاہو تسیں خلاصی پا	اوہ کہن توں لیایا ساڈے نوں بندگی ہک اللہ دی خاصی

وَنَذَرَ مَا كَانَ يَعْبُدُ اٰبَاۗؤُنَا ۚ فَاْتِنَا بِمَا تَعِدُنَآ اِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِيْنَ

تے چھوڑ دیئے اسیں جو کجھ آہے پوجا کردے باپ دادے ساڈے پس لیا ساڈے نوں اوہ جو وعدہ کرداہیں ساڈے نوں

و بگذاریم آنچہ می پرستیدند پدران ما پس بیار پیش ما آنچہ وعدہ میکنی اگر ہستی از راستگویان

تے چھوڑئیے جو کجھ باپ اساڈے آہے پوجا کردے	جے ہیں توں سچا لیا اوہ وعدہ ساڈے نوں غضب قہر دے

قَالَ قَدْ وَقَعَ عَلَيْكُمْ مِّنْ رَّبِّكُمْ رِجْسٌ وَّغَضَبٌ ۭ اَتُجَادِلُوْنَنِيْ فِيْٓ اَسْمَاۗءٍ

کیہا ہود نے تحقیق واقع ہویا اُپر تساڈے عذاب تے غصہ کیا جھگڑدے ہو نال میرے وچہ ناماں دے

گفت ثابت شد بر شما از جانب پروردگار شما عقوبت و خشم آیا مکابرہ میکنید با من در باب چند نام

ہود کیہا تحقیق آیا تسان غضب عذاب الٰہی	کیا نال میرے تسیں جھگڑا کردے بابت ناماں واہی

ایہ رجس اصل اندر ہے رجز زے تھیں سیں وٹایا
معنے رجز عذاب عقوبت وچہ معالم لبھایا

منزل

سَمَّيْتُمُوهَا أَنتُمْ وَآبَاؤُكُم مَّا نَزَّلَ اللَّهُ بِهَا مِن سُلْطَانٍ فَانتَظِرُوا
إِنِّي مَعَكُم مِّنَ الْمُنتَظِرِينَ ۝

جو نام رکھے ہیں اوہ تساں تے باپاں تساڈیاں تے نہیں اتاری اللہ نے نال انہاندے کجھ دلیل پس
اوڈیکو تحقیق میں نال تساڈے اوڈیکن والیاں وچوں ہاں

کہ شما مقرر کردہ اید آنرا و پدران شما مقرر کردہ اند فرو دہ آمدہ است خدا بران ہیچ دلیل پس انتظار کنید
ہر آئینہ من نیز ہمراہ شما از منتظرانم

جو نام رکھو اوہ تساں ہے دو کیاں کجھ دلیل خدا نہیں
یعنی آپے بت بناؤ آپے نام رکھاؤ

پس تسیں اوڈیکو میں بھی ہاں تساں سنگ منتظراں میں
اس کم کارن کجھ دلیل نہ رب دی طرفوں پاؤ

فَأَنجَيْنَاهُ وَالَّذِينَ مَعَهُ بِرَحْمَةٍ مِّنَّا وَقَطَعْنَا دَابِرَ الَّذِينَ كَذَّبُوا
بِآيَاتِنَا ۖ وَمَا كَانُوا مُؤْمِنِينَ ۝

پس نجات دتی اساں ہود نوں تے انہاں نوں جو نال اوسدے آہے نال رحمت اپنے دے اور کٹ
سٹی جڑھ اوہناں دی جو جھٹلاندے آیتاں ساڈیاں تے نہیں آہے مومن

پس نجات دادیم اورا و کسانے کہ با او بودند بمہربانی از جانب خویش و بریدیم بیخ آنانکہ دروغ میداشتند آیات

فر ہود تے جیہڑے نال اوسدے اساں رحمت نال بچائے
ایہ قصہ عاد سب عالم اندر ابن اسحاق لیایا
ست عاد سن تیرھواں ہود پیغمبر آیا سے وچہ جنہاں دے
اوہ سارے تیاں وچوں احمق تیاں نام رکھائے
فرزند ہود پیغمبر دا سی حسب نسب وچ عالی
تا ہود نوں انہاں جھوٹھا آکھے کوٹ محل بنائے
فرشامت کفر تے ظلموں اس بارش بند رکھائی
جان مچاون عاجز آئے منہ پیتا ہر طرف وہر پائی

تے پٹ سٹی اساں جڑھ کافراں جو ایمان نہ لیائے
جنہاں ملک یمن وچ ہے تے ریگستان بنایا
وڈے قد آور سخت بندے آہے او لوکاں قہر کریندے
صد اصعود ہبا تیہاں بتاں انہوں نام بنائے
اوہ ظلموں بہت کریندے بندگی اللہ والی
تے لٹ مار وچ زمین دے شور فساد مچائے
تے سالاں ہک پنجاہ اسمانوں بھر کی بوند نہ آئی
جو وقت مصیبت لوکاں عادت آہی اوس ماں

وَاِلٰى ثَمُوْدَ اَخَاهُمْ صٰلِحًا ۘ قَالَ يٰقَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِّنْ اِلٰهٍ غَيْرُهٗ

تے بھیجیا طرف ثمود دی بھائی اوہناں دے صالح نوں آکھیوس اے قوم میری بندگی کرو اللہ دی نہیں واسطے

وفرستادیم بسوی قوم ثمود برادر ایشان صالح را گفت اے قوم من عبادت کنید خدارا نیست شمارا ہیچ معبود

تے طرف ثمود اوہناں دا بھائی صالح اوس فرمایا | جو بندگی کرو اللہ دی ہور الٰہ دا نہیں بن آیا

قَدْ جَآءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ ۭ هٰذِهٖ نَاقَةُ اللّٰهِ لَكُمْ اٰيَةً فَذَرُوْهَا تَاْكُلْ
فِيْٓ اَرْضِ اللّٰهِ

تحقیق آئی تساں نوں نشانی رب اپنے تھیں ایہہ اونٹھنی اللہ دی واسطے تساڈے نشانی پس چھوڑ دیو اوس نوں

ہر آئینہ آمدہ بشما دلیلے از جانب پروردگار شما این مادہ شتر ہست پیدا کردہ خدا نشانہ برای شما پس
بگذارید ش کہ چرا کند در زمین خدا

ٹھیک آیا تساں معجزہ تھیں اپنے ایہہ اللہ دی | تساں معجزہ چھوڑو کھاوے وچ زمین خدا دی

وَلَا تَمَسُّوْهَا بِسُوْٓءٍ فَيَاْخُذَكُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ

تے ناہتھ لگاؤ اوس نوں نال برائی دے پھر پکڑے گا تساں نوں عذاب درد والا

و مرسانید او را ہیچ گزندی کہ آنگاہ بگیرد شمارا عقوبت دردہندہ

تے ہتھ لاؤ اوس نوں برائی فر اوہ پھڑ سی تساں نوں | سخت عذاب الیم نہ پاؤ اوس تھیں کجھ چاہان

وَاذْكُرُوْٓا اِذْ جَعَلَكُمْ خُلَفَآءَ مِنْۢ بَعْدِ عَادٍ وَّبَوَّاَكُمْ فِي الْاَرْضِ

تے یاد کرو جس وقت کیتس تساں نوں خلیفے پچھے عاد دے تے جاگا دتیوس تساں نوں وچ زمین دے

و یاد کنید نعمت الٰہی آں وقت کہ گردانید شمارا جانشین بعد از قوم عاد و مستقر ارداد شمارا در زمین

تے یاد کرو جد تسیں خلیفے عاداں بعد بنائے
تے جا دتی تساں وچ زمین دے عیشاں نال وسائے

تَتَّخِذُونَ مِنْ سُهُولِهَا قُصُورًا وَّتَنْحِتُونَ الْجِبَالَ بُيُوتًا ۚ فَاذْكُرُوْا آلَاءَ اللّٰهِ

ٻاندهيو ٿا زمين انهيءَ جي سهڻي تي محل اڪري ٻاندهيو پهاڙن جي گهرن پس ياد ڪريو نعمتان الله جيون

ميسازيد از نرم آن كوشكها و تراشيد حفاها ميسازيد كوهها را پس ياد كنيد نعمتهاء خدا را

وَلَا تَعْثَوْا فِي الْأَرْضِ مُفْسِدِيْنَ يعني مشو در زمين فساد كنندگان ۱۲	۽ نه ڦرو وچ زمين جي فساد مچائيندڙ
	و تباهي مكنيد در زمين فساد افگنان
وچ نرم زمين محل پهاڙن کي گهران بناؤ	پس ياد ڪريو انعام خدا وچ زمين نه شور مچاؤ
و چه در زمين محل اساسے هاٿ تهنا وچ هندے	جو وچ پهاڙ بنائي گهر ڪي سڀال انهن وچ ٿيندي

قَالَ الْمَلَأُ الَّذِيْنَ اسْتَكْبَرُوْا مِنْ قَوْمِهٖ لِلَّذِيْنَ اسْتُضْعِفُوْا لِمَنْ آمَنَ مِنْهُمْ

ڪيائون وڏائي جو تڪبر ڪيتائون قوم اوسندي تنهن سان اُنهن جو ضعيف ڪيا گئے واسطي اُنهن جو ايمان

گفتند آن اشراف كه سركشي كرده بودند از قوم او مر آنان را كه ضعيف داشته اند از اشراف مر كساني را كه ايمان آورده بودند از ايشان

ڪيائون سيان قوم سندي تنهن سرڪشي جو ايمانون		ضعيفان تائين جنهان منيان صالح نبي جا نوان

أَتَعْلَمُوْنَ أَنَّ صٰلِحًا مُّرْسَلٌ مِّنْ رَّبِّهٖ ۚ قَالُوْا إِنَّا بِمَا أُرْسِلَ بِهٖ مُؤْمِنُوْنَ

ڇا اوهين ڄاڻو ٿا تحقيق صالح موڪليو ويو رب پنهنجي طرفون ڪيائون انهان تحقيق

آهيون نال انهيءَ شيءِ جو موڪليو ويو نال اوسندا ايمان آڻيندڙ

آيا ميدانيد كه صالح فرستاده شده است از جانب پروردگار خود گفتند اهل ايمان هر آئينه ما بشريعتيكه وے فرستاده شده است با آن شريعت معتقدانيم

ڪيا ڄاڻو تحقيق صالح موڪليا رب جي طرفون آيا		انهان ڪيو ٿيڪ ايمان اسان جو اوه تنهن منيا

منزل ۲

قَالَ الَّذِيْنَ اسْتَكْبَرُوْٓا اِنَّا بِالَّذِيْٓ اٰمَنْتُمْ بِهٖ كٰفِرُوْنَ ۝

کیہا اوہناں جو سرکش آہے البتہ اسیں نال اس چیز دے جو ایمان لیائے تسیں نال اس دے کافر ہاں

گفتند سرکشان ہر آئینہ ما بآنچہ معتقدان شدید کافرانیم

کیہا انہاں جو سرکش آہے ٹھیک اسیں انکاری	اس چیز دوں جو تسیں یقینوں ہو اقراری

فَعَقَرُوا النَّاقَةَ وَعَتَوْا عَنْ اَمْرِ رَبِّهِمْ وَقَالُوْا يٰصٰلِحُ ائْتِنَا بِمَا تَعِدُنَآ اِنْ كُنْتَ مِنَ الْمُرْسَلِيْنَ ۝

پس کٹ سٹیا انہاں ڈاچی تے سرکشی کیتی انہاں حکم رب اپنے دے تھیں تے کہیو نے صالح لے آ ساتھوں جو ڈرویندا ہیں جیکر ہیں پیغمبراں تھیں

پس کشتند آن مادہ شتر را و تجاوز کردند از فرمان پروردگار خویش و گفتند ای صالح بیار بما آنچہ وعیدے کنی اگر ہستی از پیغامبران

فر ناقہ کٹی انہاں وچی سرکش ہو گئے امر خدا تھیں	تے کہیا صالح لیا جو آکھیں جے ہیں توں نبیاں تھیں

فَاَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَاَصْبَحُوْا فِيْ دَارِهِمْ جٰثِمِيْنَ ۝

پس پکڑیا اوہناں نوں بھونچال نے پس فجری لٹے وچ گھراں اپنیاں دے گوڈیاں پر ڈگ ہوئے

پس درگرفت ایشانرا زلزلہ پس گشتند مردہ بزانو افتادہ در سرائے۔

فر پکڑیا انہاں بھونچال تاں فجری لٹے وچ گھراں دے	گوڈیاں بھار پئے ہو ڈھ گئے مردے سبھ سیاندے

فَتَوَلّٰى عَنْهُمْ وَقَالَ يٰقَوْمِ لَقَدْ اَبْلَغْتُكُمْ رِسَالَةَ رَبِّيْ وَنَصَحْتُ لَكُمْ وَلٰكِنْ لَّا تُحِبُّوْنَ النّٰصِحِيْنَ ۝

پس منہ پھیر لیا انہاں تھیں تے آکھیوس اے قوم میری البتہ پہچایا میں تسانوں سنیہا رب اپنے دا تے خیر خواہی کیتی واسطے تساڈے پر تسیں نہیں دوست

پس روی برتافت از ایشان و گفت ای قوم من ہر آئینہ رسانیدم بشما پیغام پروردگار خود و نیکخواہی کردم برائے شما ولیکن دوست

تاصالح کیہا چلو ہن توبالبھو جے تس پاؤ
جان بہاں گئے پہاڑان تے اوہ توبا انہاں نوں سیایا
بہت بلند پہاڑ کیتا رب بنکھی پوچھن ناہین
تربواری اڑ ڈاپا پتھر پایا اوہ وچہ وڑ پایا
تے دینہ گھرن گذار دعیشان نوں عدی سچ الٰہی
اوہ ٹھٹھے کرن گہن کہ ہوسی کیا کجہ اوس نشانی
صالح کہیا جو ویردیہاڑے ہوس نشان ہلے
فرانہاں نوان خبیثان سلل ابہو متا پکایا
تے جیکر جھوٹھا ہوتس سنون فی اچی نال رلایئے
تاحکم الٰہی نال فرشتیان پتھر مارہٹائے
اوہ صالحے گھر آئے پای یار وٹیان ہسر پھوڑے
فرانہاں قتل ارادہ کیتا حضرت صالح تائین
کہن ایہ ترہ دیہانداوعدہ کری ہلاک اساتوں
نی جے ایہ جھوٹھا تے دینہ پچے چاہو جو بن کرپا ہی
جو بن خلوف اپلیدی نگی ہندسہ ہر دن آئندے
فرصالح نوں اٹھ بہا ان لگے قتل کرن اساہیز
جان سنون فی ہونڈ حیران ہوئے فرمسلمانان نوں آکر
تامار دیان انہاں تیابتایا ہے وچ ہی غندی
جان فی سن چلیلے ہٹے بچیان فرانپا فکر ہوینے
جان لے اتنا ہی فریاد کران ہو ہکدن اجل وہا یا
فرو وون نکھن کر فریاداں رانتہ اگون فرآئی
قرتہ کہی ہنجر او ٹہے منہ کالے جونکر پلی سیاہی
فرصالح ہانت آیت وی چلیا لیکر اہل ایمانان

تاشاید تسین عذاب تے غضب الٰہی تہین نچ جاؤ
اوہ چاہن بکڑ لیاون رب پہاڑ بلند بنایا
جان صالح نوں فرد ٹہا بچے تے رووی ماری آہین
صالح کہیا جو سر ارڑاون ہکدن مہلت اڑیا
چیت تہے روز ہلاک ہو جاسو بدلہ اس گمراہی
بدہ دیہاڑے ڈاچی ماری کیتا کم شیطانی
جمعے نوں سرخ ہوس منہ جنہجہن تیدین کالے پیلے
جو صالح نوں رل یار وچ اوہ سچ بدلہ آیا
تاراتیں گھر صالحدے آئے جو تس ارگوا بیے
پچھلیاں یاریاں آکسا انہاں کیون تہی جرائی
تاکسیالے صالح توں ساڈے یار قتل کر چھوڑے
صالحدے فرخویش ہکٹھے بیان دہم کہاہین
جے سچا ہے کیوں ہورودہا وغضب تے قہر خدا نوں
راتیں ہٹے جان فجری اٹھے منہ پیلے تہاں آئے
تدان یقین عذاب گیتونے ہٹ گئی منگ لائے
صالح نہٹا ہنی غنیم وچہ لکیا وچ کہتا ئین
بچیں فی سوکہتی صالح ڈکہ تہانوں پونچائے
جان اوتہے گہہ رئیس عنندی ہوئے بالغ اس ہکدے
ہکدو چہرے منہ ویکھن دسن جو رنگ نظر آیونے
جان فی وچی فجر اٹھے منہ تے جونکر لہو لگایا
اکہن ہے دو ون گنے باقی ہک ابہائی
رو ون اکہن ہے فجری آیا قہر الٰہی
شام طرف وچ ہٹے فلسطین ریگستانان

تے فجری اٹھ ثمودیاں بیدے کفن جنھاں لگا
جان فڈ پہروں آپ چڑھیا کڑک ہی اسماںوں
تا سینیاں وچہ ہوئے دل ٹکڑے ٹٹیا شور کفر دا
جو وحی کیتا رب صالح نوں تیں قوم ڈاچی نوں مارے
صالح کہیا چوالیس مہینے لڑکا پیدا ہوسے
اوہناں کہیا چوالیس مہینے لڑکا جمے قتل کرائیں
فردسواں سالف دے گھر جمیا انہوں باپ کہا
اوہ لڑکا احمر ازرق آہا وڈا ہویا شتابی
انہاں آکھیا نویں جو پتر ساڈے صالح سفت کوہاے
جو آیہ تدبیر کرائیں ویکھن لوک جو سفر چلائیں
فر اپنے ڈیرے دی ول جاپے لوگ جہیں آون
تا ٹرے سفر نوں لوکاں فیٹیے ڈیرے کیتے جائے
فر جنہاں حال انہاں دا معلم خبر لوں نوں ہائی
اگھن اگے سفت مرائی صالح پتر اوہناندے
فر ہوئے اکٹھے لوک شہر دے ڈاچی مارن اٹے
معالم وچہ بخاری سہ ہوں ابن عمر تہیں لیا یا
حکم کیتا اتس کھوہوں پانی نہ کوئی پیو پیاوے
ہی آکھیا ڈاچی والے کھوہوں پانی پیو کھاو
فر کیہا نہ معجزہ منگو جیونکر انہاں منگے آہے
فر جہیڑی غاروں نوں تا چڑھیا اوہ بہی نبی و کہائی
فر سارے مار گوائے اللہ ابو رغال بچایا
فردسیا ایتھے دفن ہویا اوہ قبر ہی نبی ویکھائی
تا یاراں پٹ لکالیا سونا ڈنڈیا سہ اصحاباں

پئی زمین پر غضب اڈو دیکن جطرف ایمان نہ آئے
بجلی سخت بہی ہو ہزار آواز گھوکاٹ جہانوں
بہی سدی کنوں معالم اندر ہور روایت کردا
ایہ صالح خبر امت نوں کیتی کرن تعجب سارے
اوہ ڈاچی قتل کرسی غضب الٰہی سب پر پوسی
نو لڑکے انہاں ہارے جیہڑے جمے وچہ اوس باہیں
جو اگے اوس فرزند نہ کوئی ناہیں احمق سٹھا
جنہاں تیر کٹھے سنوں انہیں غصہ کرن بیتابی
تا صالح نوں سن ٹبر قتل کرندے متی پکائے
تے غار اندر دن رہکے راتیں صالح قتل کرائیں
آکھیے سانوں خبر نہیں کجہ تا اسان لوک سچاواں
فر غار اندر ونج لکے ڈگی غار تے ہیٹھ دبائے
جا کر ڈٹھے مردے روندی فیر شہر نوں آئے
ہن باپ بہی ماری سارے یارو ویکھو ظلم بندیائے
تا نام قدار سالف دے بیٹے ماری کافر کتے
جو جنگ تبوک دی راہ وچہ سرور ڈیرا اجر کرایا
کجہ لوکاں ٹبر یا آئے گدہی حضرت سب سٹاوے
تے اندر شہر نہ وڑو مگر جو وڑدی روندی جاوو
فر دسیا ڈاچی اس راہ آندی مڑ جاندی اس راہ
فر کیہا جو پیغمبراں نوں ہجے اوہ ڈاچی مار گوائی
حرم اندر اوہ آہا چھپیا ہویا جان باہر آیا
ہی آکھیا سونے دا تہیم اوسدے نال قبر وچہ بہائی
بنی ثقیف دا باپ آہا اوہ ابو رغال اعرابان

۲۲۷

جو صالح نال ایمان لیائے چار ہزار اوہ آہے	اوہ صالح نال روانہ ہوئے حضر موت سدھائے
فر صالح اوس وچ فوت ہویا ایہ رکھیا نام تداہین	فر اوہناں جا حضورا نام شہر بنایا آپ بناہیر
یک کہن جو صالح فوت ہوئے وچ عمر اٹھونجہ سالاں	ایہ وچ معالم محی السنہ لکھیا حال مقالاں

وَلُوطًا إِذْ قَالَ لِقَوْمِهِ أَتَأْتُونَ الْفَاحِشَةَ مَا سَبَقَكُم بِهَا مِنْ أَحَدٍ مِّنَ الْعَالَمِينَ ۝

تے بھیجیا لوط نوں جد کہیا اوسنے واسطے قوم اپنی دے کیا کردے ہو تسیں اوہ بدکاری جو نہیں کیتی اوہ اگے تسا تھیں کسے نے جہاناں تھیں

وفرستادیم لوط را آنوقت کہ گفت بقوم خود آیا میکنید آن بیحیائی کہ پیش از شما نکردہ است آنرا

تے لوط جاں آکھیا قوم تائیں کیا کرو تسیں برائی	جو اگے کسے نہ کیتی جگ وچ ایسی اوہ بیحیائی

إِنَّكُمْ لَتَأْتُونَ الرِّجَالَ شَهْوَةً مِّن دُونِ النِّسَاءِ ۚ بَلْ أَنتُمْ قَوْمٌ مُّسْرِفُونَ ۝

تحقیق تسیں البتہ آوندے ہو مرداں نوں واسطے شہوت دے سوا عورتاں تھیں بلکہ تسیں قوم حد تھیں لنگھن والے ہو

ہر آئینہ شما میروید بشہوت بسوی مردان بجز زنان بلکہ شما گروہ مسرفانید

ٹھیک تسیں مرداں دے ول آتے شہوت کارن آؤ	باجھ زناں تھیں بلکہ تسیں ہو قوم جو حد لنگھاؤ
یعنے حد حلالوں لنگھے طرف حرام سدھائے	چھوڑ حلال زناں حد لنگھے نفس شیطان بہکائے
اگے ایہ کم کسے نہ کیتا ہرگز وچ جہاناں	اول خود شیطان کرایا فیر اوہناں شیطاناں

وَمَا كَانَ جَوَابَ قَوْمِهِ إِلَّا أَن قَالُوا أَخْرِجُوهُم مِّن قَرْيَتِكُمْ ۖ إِنَّهُمْ أُنَاسٌ يَتَطَهَّرُونَ ۝

تے نہیں سی جواب قوم اوسدی دا مگر ایہ جو کہندے نکالو ایہناں نوں بستی اپنی تھیں تحقیق ایہ لوک پاک رہنے والے ہن

ونبود جواب قوم او الا آنکہ گفتند بیرون کنید ایشان را از دہ خود کہ ہر آئینہ ایشان مردم پاکیزگی طلب کنندہ اند

نہ اس بن اوہناں جواب جو آکھن سٹو اوہناں شہراں	ٹھیک ایہ لوک جو پاکی بہالن اوہناں گوانڈھ گواؤ

اس کم تھیں انکار کیتا جد لوکاں نے بہت اکائے تے تنگ آئے تاں ال کیاں خوبصورتاں دی زبردستی ایہ بدکاری شروع کیتا نے ... انہاں نوں ایہ عادت

ع ایہ طریقہ بھائی دا قصاں اتواں رکھیا اے ۔ جو کوئی ایہ فعل کریگا ۔ قیامت تائیں قصانوں نال تباہی گناہ ہو ویگا ۔ محمد حسین

فَاَنْجَيْنٰهُ وَاَهْلَهٗۤ اِلَّا امْرَاَتَهٗ ۖ كَانَتْ مِنَ الْغٰبِرِيْنَ ۞ وَاَمْطَرْنَا عَلَيْهِمْ مَّطَرًا ؕ

پس نجات دتی اساں سنوں تے ٹبر اوسدے نوں مگر عورت اوسدے نوں جو آہی ہیچ پچھانہہ والیاں تہیں تے وسایا اساں اوپر اوہناں دے مینہ پتھراں دا

پس نجات دادیم او را و اہلش را مگر زنش کہ بود از باقی ماندگان در آنجا و بارانیدیم بر ایشان بارانی یعنی از سنگ

تا اوسنوں ٹبر سنے بچایا عورت پچھاں رکھائی	تے اوہناں اپر مینہ وسایا پتھر قہر خدائی

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُجْرِمِيْنَ ۞

پس ویکھہ کیوں ہویا اوڑک کم گنہگاراں دا۔	پس بنگر چگونہ بود آخر کار گناہگاران
پس ویکھہ جو کیونکر ہوئی نہایت جہاں برا کمایا لوط بنی ہاران دا بیٹا تارخ بھی اس دا دا اوہ بابل زمین تہیں ہجرت کر کے نال چاچے دے آیا لوط نوں رب بنی فرکیتا کارن اہل سدوم	سورت ہود اندر ایہ قصہ ہندا چاہے آیا ابراہیم آہا اس دا چاچا دوست خاص خدا دا وچ فلسطین خلیل ٹکیا وچ اردن لوط ٹھہرایا شام ولایت وچ آہے اوہ شہر نواحی روم

وَاِلٰى مَدْيَنَ اَخَاهُمْ شُعَيْبًا ؕ قَالَ يٰقَوْمِ اعْبُدُوا اللّٰهَ مَا لَكُمْ مِّنْ اِلٰهٍ غَيْرُهٗ ؕ

تے بھیجیا طرف مدین دی بہائی اوہناں دے شعیب نوں کہیا اوس اے قوم میری بندگی کرو اللہ دی نہیں واسطے تساڈے کوئی معبود سوا اوس دے

وفرستادیم بسوی قوم مدین برادر ایشان شعیب را گفت ای قوم من بپرستید خدا را نیست شمارا ہیچ معبودی

تے بھیجیا مدین طرف شعیب جو آہا اوہناں دا بھائی اوہ مدین دی اولاد قبیلہ مدین سبھ سدیندے تے مدین بیٹا ابراہیم خلیل اللہ دا آیا شعیب نابینا آہا اوسنوں کہن خطیب نبیاں مدین لوک آہی سبھ کافر گھٹ منیندے گھٹ تولن	آکھیوس بندگی کرو خدا تساں ہور الٰہ نہ کائی اصحاب الایکہ نیکے والے بھی کجھ لوک اکھیندے شعیب آہا مدین دا پوتا وچہ معالم لیایا جو سوال جواب کریندا چنگے لوکاں نال نبیاں ظلم فساد خیانت ٹھگی کردے سچ نہ بولن

علا کہیا عطا نے جو شعیب علیہ السلام بیٹا نویب دا تے اوہ بیٹا مدین بن ابراہیم علیہ السلام دا تے کہیا محمد بن اسحاق نے شعیب بن میکائیل بن یشجر بن مدین بن ابراہیم خلیل اللہ تے ماں میکائیل دی بیٹی لوط علیہ السلام

مدین

وچ تاریخ ہے وا اوہ نے شعیب علیہ السلام وی کہیا بعض نے شعیب بن ... بن مدین بن ابراہیم علیہ السلام ... واللہ تعالے اعلم

قَدْ جَآءَتْكُمْ بَيِّنَةٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ فَاَوْفُوا الْكَيْلَ وَالْمِيْزَانَ وَلَا تَبْخَسُوا النَّاسَ اَشْيَآءَهُمْ

تحقیق آئی ہے تسانوں دلیل رب تساڈے تھیں پس پورا کرو مینے تے تول نوں تے نہ گھٹ دیہو لوکاں نوں

هر آئینه آمده است شما را دلیل از پروردگار شما پس تمام کنید پیمانه و ترازو را و ناقص مدهید مردمان را اشیاء ایشان را

ہے آئی تسانوں دلیل خدا تھیں ہیپ پن کرو پورا | تے گھٹ نہ دیہو لوکاں نوں چیزاں کرکے تول ادھورا

وَلَا تُفْسِدُوْا فِى الْاَرْضِ بَعْدَ اِصْلَاحِهَا ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ

تے نہ فساد کرو وچ زمین دے پچھے درستی اوس دے ایہہ کم بہتر ہے واسطے تساڈے جیکر ہوویں تسیں ایمان والے

و فساد مکنید در زمین بعد صلاح آن این کار که گفتیم بهتر است شما را اگر باور دارندگانید

نہ کرو فساد زمین وچ تسیں بعد خوبی سبھے اس دی | ایہہ بہتر ہے تسان کارن جو تسیں ہوو مومن اعتباری

وَلَا تَقْعُدُوْا بِكُلِّ صِرَاطٍ تُوْعِدُوْنَ وَتَصُدُّوْنَ عَنْ سَبِيْلِ اللّٰهِ مَنْ اٰمَنَ بِهٖ

تے نہ بیٹھو وچ ہر راہ دے ڈراندے ہوئے تے بند کردے ہو راہ اللہ دے تھیں اس شخص نوں جو ایمان لیایا نال اس دے

و منشینید بهر راه که بترسانید و باز دارید از راه خدا کسے را که ایمان آورده است باو

تے نہ بیٹھو ہر راہ اپر جو لوکاں نوں تسیں ڈراؤ
اوہ سبّا ہاں نے ہسندے جاندیاں ایہاں نوں کہنا | تے جو کوئی مومن ہووے رب دا اوہنوں اُس تھیں ہٹاؤ
جو کہندا شعیب ہٹاوے دینوں ہاں جو بندے

وَتَبْغُوْنَهَا عِوَجًا

تے چاہندے ہو اوس نوں کجی

و مے جوئید برائے آن راه کجی

وَاذْكُرُوْٓا اِذْ كُنْتُمْ قَلِيْلًا فَكَثَّرَكُمْ وَانْظُرُوْا كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِيْنَ

تے یاد کرو جدوں آہے تسیں تھوڑے پس بہتا کیتا تسانوں تے ویکھو جو کیونکر ہویا اوڑک فساد یاں دا

و یاد کنید آن وقت که شما اندک بودید پس بسیار گردانید شما را و بنگرید چگونه شد آخر کار مفسدان

تے چاہو اوہ راہ ربدا ڈھونڈ نگا لوکاں عیب بناؤ — تالوک نہ آون دین خدا ول بے اعتقاد بناؤ
تے یاد کرو جد تھوڑے ساہو فراس بہت ودھائے — تے ویکھو اگلیاں مفسد لوکاں کیونکر حال وہائے

وَاِنْ كَانَ طَآئِفَةٌ مِّنْكُمْ اٰمَنُوْا بِالَّذِیْٓ اُرْسِلْتُ بِهٖ وَطَآئِفَةٌ لَّمْ یُؤْمِنُوْا

تے جیکر ہی یک فرقہ لسا تہیں ایمان لیائے نال اس چیز دے جو بھیجیا گیا ہاں میں نال اوس دے تے یک ٹولہ ایمان نہ لیائے

واگرہست گروہے ازشما مومن بآنچہ فرستادہ شدم ہمراہ او وگروہے ناموسن ❖

فَاصْبِرُوْا حَتّٰى یَحْكُمَ اللّٰهُ بَیْنَنَا وَهُوَ خَیْرُ الْحٰكِمِیْنَ ۝

پس صبر کرو تا جو حکم کرے اللہ درمیان ساڈے تے اوہ بہتر حاکماں دا ہے

پس صبر کنید تا آنکہ فیصل کند درمیان ما واو بہترین حکم کنندگان ست

جے بعض لساں تہیں منیاں بعض نہ منیاں جے میں لیایا — تاٹھیرو تا رب حکم کرے اوہ بہتر حاکم آیا
یعنے واجب ہی سبھناں رل مل کر اتفاقی — جاں اختلاف کیتا رب فیصل کرسی ہو نہ باقی

قَالَ الْمَلَاُ الَّذِیْنَ اسْتَكْبَرُوْا مِنْ قَوْمِهٖ لَنُخْرِجَنَّكَ یٰشُعَیْبُ وَ
الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا مَعَكَ

کیہا سرداراں نے جو سرکش آہے قوم اوسدی تہیں البتہ نکال دیوانگے تینوں ای شعیب تے اہناں نوں جو

گفتند آن اشراف کہ سرکشی کردہ بودند از قوم او البتہ بیرون کنیم ترا ای شعیب و کسانی را کہ ہمراہ تو ایمان آوردہ اند

کیہا رئیساں سرکش قوموں تینوں اسیں کڈھاں گے — خودوتی کنوں شعیب بھی ہو مومن تیرے ساتھ رلائے

مِنْ قَرْیَتِنَآ اَوْ لَتَعُوْدُنَّ فِیْ مِلَّتِنَا ؕ قَالَ اَوَلَوْ كُنَّا كٰرِهِیْنَ ۝

وستی اپنی تہیں یا پھر آؤ گے وچہ دین اساڈے دے کیہا بھلا بھاویں ہوئیے اسیں خوش

از دیہ خود یا اینست کہ باز گردید در دین ما گفت آیا عود کنیم اگرچہ ناخواہان باشیم

یا پھر سو وچہ دین اساڈے تا تساں کڈھیے ناہیں — کیہا شعیب بھاویں اسیں ناخوش کیونکر پوان کو راہیں

قَدِ افْتَرَيْنَا عَلَى اللّٰهِ كَذِبًا اِنْ عُدْنَا فِيْ مِلَّتِكُمْ بَعْدَ اِذْ نَجّٰنَا اللّٰهُ مِنْهَا

تحقیق جوڑ بے اسیں اپر اللہ دے جھوٹھ جیکر مڑ جاوی اسیں وچ دین تساڈے دے پچھے اس تھیں جو بچایا ساتوں اللہ نے

ہر آئینہ بر بستہ باشیم بر خدا دروغے اگر باز گردیم در دین شما بعد از انکہ برہانید خدا مارا ازوی

جے مڑ اسیں وین تساتوں جایئے رب تے جھوٹھ بنائیے	جاں اللہ اساں بچایا اس تھیں مڑ کیوں اس راہ جائیے

وَمَا يَكُوْنُ لَنَآ اَنْ نَّعُوْدَ فِيْهَآ اِلَّآ اَنْ يَّشَآءَ اللّٰهُ رَبُّنَا ۭ وَسِعَ رَبُّنَا كُلَّ شَيْءٍ عِلْمًا ۭ

تے نہیں لائق ساتوں اے جو مڑ آئیے وچ اوسدے مگر ایہ جو چاہے اللہ رب ساڈا سما لیا ہے رب ساڈے نے ہر شی نوں علم وچ

وہرگز لائق نیست مارا کہ عود کنیم دران مگر آنکہ خواہد پروردگار ما احاطہ کردہ است پروردگار ما ہمہ چیز

تے مڑنا دین تساتوں ساتوں ہرگز نہیں روائی	مگر جے چاہے اللہ سر تے جس دے علم سمائی

عَلَى اللّٰهِ تَوَكَّلْنَا ۭ رَبَّنَا افْتَحْ بَيْنَنَا وَبَيْنَ قَوْمِنَا بِالْحَقِّ وَاَنْتَ خَيْرُ الْفٰتِحِيْنَ ۝

اپر اللہ دے توکل کیتا اساں اے رب ساڈے فیصل کر درمیان اساڈے تے درمیان قوم ساڈی دے نال حقدے تے توں ہیں بہتر فیصل کرنے والیاں دا

بر خدا توکل کردیم اے پروردگار ما فیصل کن درمیان ما و درمیان قوم ما براستی و تو بہترین فیصل

ہے رب پر اساں توکل یارب جھگڑا اساں نکھیڑ	جیوں ہی حق نزدیک تیرے توں بہتر حاکم سائیں

وَقَالَ الْمَلَاُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْ قَوْمِهٖ لَىِٕنِ اتَّبَعْتُمْ شُعَيْبًا اِنَّكُمْ اِذًا لَّخٰسِرُوْنَ ۝

تے کہیا سرداراں نے جو کافر ہوئے قوم اوسدی تھیں جیکر تابعداری کرو تسیں شعیب دی تحقیق تسیں اسوقت زیاں کار

وگفتند آن اشراف کہ کافر بودند از قوم او بیاران خود اگر متابعت کنید شعیب را ہر آئینہ شما آن ہنگام زیانکار

تے کہیا کفار ریا قوم نوں ہکدوجے نوں یاراں	جے پیروی کرو شعیب تا ہوو سدھے خساراں

فَاَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ فَاَصْبَحُوْا فِيْ دَارِهِمْ جٰثِمِيْنَ ۚۖ اَلَّذِيْنَ كَذَّبُوْا شُعَيْبًا

پس پکڙيائون انهانکي لرزي پس ٿي پيا وچ گهران پنهنجن جي گوڏن ڀر ڪريل. جن ڪوڙو ڄاتو شعيب کي

پس دريافت ايشان را زلزله پس صبح کردند در سراي خويش مرده بر زانو افتاده آنانکه دروغ داشتند شعيب را

گوڏن ڀر ڪريل جيڪي ڪوڙو ڪندا هئا شعيب کي	فير ٿيا پاڻ انهن ۾ صبح ٿيندي پنهنجي گهرن ۾

كَاَنْ لَّمْ يَغْنَوْا فِيْهَا ۚۛ اَلَّذِيْنَ كَذَّبُوْا شُعَيْبًا كَانُوْا هُمُ الْخٰسِرِيْنَ

گويا ته نه هئا رهيل انهن گهرن ۾ جن ڪوڙو ڄاتو شعيب کي اهي ئي هئا نقصان وارا

گويا نبودند آنجا آنانکه دروغ داشتند شعيب را ايشان بودند زيانڪار

هئا اهي نقصان وارا الله جي لعنت ۾	جهڙو هو وچ گهرن جي جن شعيب کي ڪوڙو ڄاتو

فَتَوَلّٰى عَنْهُمْ وَقَالَ يٰقَوْمِ لَقَدْ اَبْلَغْتُكُمْ رِسٰلٰتِ رَبِّيْ وَنَصَحْتُ لَكُمْ

پس منهن موڙيائين انهن کان ۽ چيائين اي قوم منهنجي تحقيق پهچايم اوهان کي پيغام پنهنجي رب جا ۽ ڪيم اوهان جي خير خواهي

پس بازگشت از ايشان و گفت اي قوم من رسانيدم بشما پيغامهاي پروردگار خود و نيکوخواهي کردم براي شما

پس منهن موڙي شعيب انهن کان ڪهيا اي قوم تباهي	مين ٺهيڪ پيغام پهچايم ۽ مدد کي ڪيتي خير خواهي

فَكَيْفَ اٰسٰى عَلٰى قَوْمٍ كٰفِرِيْنَ	پس ڪيئن غم کاوان مين اپر قوم ڪافرن جي
	پس چگونه اندوه خورم بر قوم ڪافران

پس ڪيونڪر غم کاوان مين مٿي اپر قوم ڪفار جي. سن وچ معالم ابن عباس کان قصه ڏين لياپيا ته گرمي سخت انهانکي پهچي ساه نه سو کهاو جي سردخانه وچ وڙن تا پاون گرمي اٿئه پاڻو فراوتي ربه هڪ ابل ڪيتا ٺنڍي ۽ گهلائي تانکه وچ انهن سڀ لوڪ پيا جمع هوئي انهن سارے	مين خير خواهي وچ ڪسر رکي ملنيان نا بدڪارن جو دوزخ جا دروازه الله اپر انهن کهولايا تهچاون نفع نه پاني سردن جو سو هو پيا نهاوي تانس شهر نه پيا ٻاهر دوڙي جنگل طرف ڪشاده اوس نه لڌي ڇانوين مرڊي جي انهان پاڳ مرد زنان سڀ ننڍي وڏي ڀائي خويش ٻياري

فر آتش رب گیتا اوہ بدل لاثان شعلے مارکے
فَاَخَذَهُمْ عَذَابُ يَوْمِ الظُّلَّةِ رب فرمایا
ہک ہم اگھن گرمی سخت ہی انہاں اول ست دہاڑے
ہٹیہ پہاڑ ٹبے نہران چشمہ راحت سنے پائی
اوہ ظلہ وانگ پہاڑ آیا ڈگ سبھی ہیٹھہ دبائی
ہک اصحاب الایکہ آہے دوجے مدین والے
تے مدین والے بجلی وانگوں کڑک فرشتے مارے

بھی ہین گہنتی تھر تھل چائیٹر ہوگئے سواہ انگیارے
ظلہ سایہ بان اوہ بدل ابن عباس بتایا
فردوروں ہک پہاڑ ڈٹھا کوئی پہنچیا ہیٹھہ پہاڑے
تا سدبولا پس سارے مدین جمع ہوئے اٹھہ بھائی
قتادہ کہے شعیب نبیدی قوم دو قسمان آہی
اصحاب الایکہ نال ظلہ ہی موئے ہلاک رزرالی
جو جبرائیل گجیا گڑ گجون مرگئے اوہ ہتیارے

وَمَا أَرْسَلْنَا فِي قَرْيَةٍ مِنْ نَبِيٍّ إِلَّا أَخَذْنَا أَهْلَهَا بِالْبَأْسَاءِ وَالضَّرَّاءِ لَعَلَّهُمْ يَضَّرَّعُونَ ۝

تے نہیں بھیجیا اسان وچ کسے وستی کوئی نبی مگر پکڑیا اسان لوکان او سدیانوں نال تنگی تے بیماری

ونہ فرستادیم در ہیچ دہے پیغامبرے مگر گرفتار کردیم اہل آنرا بسختی و رنج تا بود کہ ایشان زاری کنند

نہ بھیجیا اسان نبی کسے وستی جو اوہ نبی جھوٹھاون | مگر پھڑ یا تہنان تنگی سختی تا اوہ عجز لیاون

ثُمَّ بَدَّلْنَا مَكَانَ السَّيِّئَةِ الْحَسَنَةَ حَتَّىٰ عَفَوْا وَقَالُوا قَدْ مَسَّ آبَاءَنَا الضَّرَّاءُ وَالسَّرَّاءُ

فر بدل گیتی اسان جا گہہ برائی دی بھلیائی اوتھوں تائیں جو زیادہ ہو گئے تے کہن لگے تحقیق لگی سی
باباں ساڈیاں نوں سختی تے نرمی

باز دادیم بایشان بجای محنت راحت را تا آنکہ بسیار شدند و گفتند ہر آئینہ رسیدہ بود پدران مارا سختی و

فر جا ہک اس سختی دی اسان بدل گیتی بھلیائی
اوہ سختی شامت کفر نہ سمجھے عادت گنن زمانے

تا اوہ وڈھے ہوئے کہیا اسان ہو گئیاں سختی نرمی بابی
آکھن کال سدکال قدیموں عادت وچہ جہانے

فَأَخَذْنَاهُمْ بَغْتَةً وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ

پس پکڑیا اسان انہانوں اچانچیت اوہ نہیں جانے
پس گرفتیم ایشانرا ناگہان و ایشان خبر نداشتند

یعنے اوہ نہ سمجھن شامت کفر شرک دی آئی	فر پکڑیا اساں اچانک انہاں خبر عذاب نہ کائی

وَلَوْ اَنَّ اَهْلَ الْقُرٰىٓ اٰمَنُوْا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِمْ بَرَكٰتٍ مِّنَ السَّمَآءِ وَالْاَرْضِ

تے جیکر لوک انہاں وستیاں والے ایمان لیاوندے تے پرہیز گاری کردے البتہ کھولدے اسیں اپر انہاندے برکتاں آسمان تے زمین تھیں

واگر اہل دیہہا ایمان آوردندے وپرہیز گاری کردندے ہر آئینہ بکشادیم بر ایشان برکتہا از جانب آسمان و زمین

اسیں کھولدے آسمان زمین تھیں برکت بہت انہاں کردے تے برکت زمین زراعت باغاں تے بوٹے گھاہاں	تے جو اوہ وستیاں والے لوک ایمان تے تقوی ہر دے آسماناں تھیں برکت مینہ ہمیشہ خاطر خواہاں

وَلٰكِنْ كَذَّبُوْا فَاَخَذْنٰهُمْ بِمَا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ ۝

ایپر جھوٹھایا انہاں فر پکڑیا اساں انہاں نوں نال اس چیز دے جو آہے کماندے

ولیکن بدروغ نسبت کردند پس گرفتیم ایشان را بوبال آنچہ میکردند

تا پکڑیا اساں تہناں اس بدلے جو انہاں کفر کمائے	ایپر انہاں جھٹھایا نبیاں سول ایمان نہ لیائے

اَفَاَمِنَ اَهْلُ الْقُرٰىٓ اَنْ يَّاْتِيَهُمْ بَاْسُنَا بَيَاتًا وَّهُمْ نَآئِمُوْنَ ۝

بھلا فر بیخوف ہو گئے صاحب وستیاں دے اس تھیں جو آوے انہاں عذاب ساڈا راتیں اوہ ستے ہوون

آیا ایمن شدند اہل دیہہا ازانکہ بیاید عذاب با ایشان شبانگاہ وایشان خفتہ باشند

جو آوے انہاں عذاب ساڈا راتیں ستیاں گھلی	کیا فر ہوئے بیخوف ایہہ لکی بھی ہور وستیاں والی

اَوَاَمِنَ اَهْلُ الْقُرٰىٓ اَنْ يَّاْتِيَهُمْ بَاْسُنَا ضُحًى وَّهُمْ يَلْعَبُوْنَ ۝

تے کیا بیخوف ہو گئے صاحب وستیاں دے ایہہ جو آوے انہاں نوں عذاب ساڈا دن چڑھے تے اوہ کھیڈدے ہوون

آیا ایمن شدند اہل دیہہا ازانکہ بیاید با ایشان عذاب با وقت چاشت وایشان بازی میکنند

فائدہ

عمو نقل کیتا اللہ نے قول
حضرت نوح علیہ السلام
دا۔ استغفروا ربکم انہ کان
غفارا۔ یرسل السماء علیکم
مدرارا۔ بخشش منگو

تے کیا بیخوف ہوگئے ہیں ساتھوں جو آوے انہاں تائیں | عذاب ساڈا راتوں وچہ کہیڈ دے

أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ ۚ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ

کیا فر بیخوف ہوگئے مکر خدا دے تھیں پس نہیں بیخوف ہوندے مکر اللہ دے تھیں مگر قوم زیان کار

آیا ایمن شدند از مکر خدا پس ایمن نمیشوند از مکر خدا تعالے مگر گروہ زیان کاران ٭

کیا فر ہوگئے بیخوف بھولا دی رب دیوں مکر الٰہی | نہ بے ڈر مکر خداوں مگر ان خاسر قوماں واہی

أَوَلَمْ يَهْدِ لِلَّذِينَ يَرِثُونَ الْأَرْضَ مِن بَعْدِ أَهْلِهَا أَن لَّوْ نَشَاءُ أَصَبْنَاهُم بِذُنُوبِهِمْ

کیا نہیں راہ بتلاندی انہاں لوکاں نوں جو وارث ہوندے ہیں زمین دے پچھے مالکاں اوسدیاں دے

ایہ بات جو جیکر چاہیے اسیں پکڑیے انہاں نوں نال گناہاں اونہاں دیاں دے ٭

آیا واضح نشد برآنانکہ وارث زمین میشوند بعد از ہلاک ساکنان آن زمین واگر خواستیم عقوبت رسانیدیم ایشانرا بعوض گناہان ایشان

نظاہر ہویا تنہاں جو وارث زمیاں بعد ہویاں دے | جے چاہیے اسیں پہونچائیے سختی بدلے گناہ انہاں دے

وَنَطْبَعُ عَلَىٰ قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَسْمَعُونَ ۞ تِلْكَ الْقُرَىٰ نَقُصُّ عَلَيْكَ مِنْ أَنبَائِهَا

تے مہر کرنے ہاں اسیں اوپر دلاں انہاں دے پس اوہ نہیں سنڈے ایہ وستیاں ہیں قصہ کرنے ہاں اسیں اوپر تیرے خبراں انہاں دیاں تھیں

ومہر مینہیم بر دلہائے ایشان پس ایشان نمیشنوند این دیہا ذکر میکنیم پیش تو بعض اخبار آن

تے کردے مہر دلاں پر انہاں حق نہ اوہ سنیندے | انہاں وستیاں خبراں تیرے اپر قصے اسیں کریندے

وَلَقَدْ جَاءَتْهُمْ رُسُلُهُم بِالْبَيِّنَاتِ فَمَا كَانُوا لِيُؤْمِنُوا بِمَا كَذَّبُوا مِن قَبْلُ

تے البتہ تحقیق آئے انہاں نوں پیغمبر انہاں دے نال معجزیاں دے پس نہیں آہے جو ایمان لیاون نال اس چیز دے جو جھٹلایو نے اگے

وہر آئینہ آمدہ بودند باہل آنہا پیغمبران ایشان بمعجزہا پس ہرگز ایمان نیاوردند بآنچہ تکذیب کردہ بودند پیش ازان

تے آہے ٹھیک رسول انہاندے معجزے نال لیائے — یعنے معجزیاں تھین اگے جہنان ایمان نہ آندا

پس نا ہوئے جو منن جو کچھ اگے انہان جھوٹھائے — معجزہ ویکھہ بھی ہوئے نہ ہوسن گیا نہ کفر دلاندا

كَذٰلِكَ يَطْبَعُ اللّٰهُ عَلٰى قُلُوْبِ الْكٰفِرِيْنَ ۝ وَمَا وَجَدْنَا لِاَكْثَرِهِمْ مِّنْ عَهْدٍ

ایسے طرح مہر کردا ہے اللہ اپر دلاں کافراں دیاں دے تے نہ پایا اساں واسطے اکثر انہاندے عہد

ہم چنین مہر مے نہد خدا بر دل کافران ونیافتیم در اکثر ایشان وفا بہ عہد

اینویں مہر کریندا اللہ اپر دلاں کفاراں — تے نا پایا اساں بہتیاں نہاں ہالیں عہد اقراراں

وَاِنْ وَّجَدْنَآ اَكْثَرَهُمْ لَفٰسِقِيْنَ

تے البتہ پائے اساں اکثر انہاندے بدکار

وہر آئینہ یافتیم اکثر ایشانرا بدکار

تے شک اساں پائے بہتے بند فاسق فاجر ہو — یعنے عہد جو روز میثاقے اکثر توڑ کھلوئے

ثُمَّ بَعَثْنَا مِنْۢ بَعْدِهِمْ مُّوْسٰى بِاٰيٰتِنَآ اِلٰى فِرْعَوْنَ وَمَلَا۟ئِهٖ فَظَلَمُوْا بِهَا

فیر بھیجیا اساں پچھے انہاں تھیں موسیٰ نوں نال معجزیاں اپنیاں دے طرف فرعون دی تے کچہری اوسدی دی

پس ظلم کیتوے نال اونہاندے

باز فرستادیم بعد ایشان موسیٰ را با نشانہای خویش بسوئے فرعون و قوم او پس کافر شدند بآن نشانہا

فر بھیجیا اساں انہاں تھیں پچھے موسیٰ نال نشاناں — فرعون تے اوس کچہری ول نا منیاں بےایماناں

فَانْظُرْ كَيْفَ كَانَ عَاقِبَةُ الْمُفْسِدِيْنَ ۝ وَقَالَ مُوْسٰى يٰفِرْعَوْنُ

اِنِّيْ رَسُوْلٌ مِّنْ رَّبِّ الْعٰلَمِيْنَ ۝

پس ویکھہ جو کویں ہویا اوڑک حال فساد کرنیوالیاں دا تے کیہا موسیٰ نے اے فرعون تحقیق میں

رسول ہاں رب جہاناندے تھیں

پس بنگر چگونہ بود آخر کار مفسدان و گفت موسیٰ اے فرعون ہر آئینہ من پیغامبرم از جانب پروردگار عالمہا

پس ویکھہ جو کویں انجام فسادی لوکاں پھیر ماناں — تے موسیٰ کہیا اے فرعون میں بھیجیا رب جہاناں

ف ایسا عادت ہے ہمیشہ تھیں ضدیاں لوکاندی نے منکراں دی جاوے دلیل بھی ویکھہ کے قائم رہندے ہیں اوہ کافر معجزیاں نوں جادو سحر بناندے سے آہے تے اس زیادتی نے ضدی ایماناں نے صدیقاں صحیحاں نوں منسوخ چھڈاندے ہیں

منزل ۲

پایا و دلیلاں نیک نے شاہدے اپنی ضد نے انکار پر ہیں اپر اپنی ضد نے ہیں وہ ثابت رہندے ہیں

ف لفظ نہ پے اینویں مہر کریندا اللہ اپر دلاں کافراں دا ہے اللہ اپر دلاں انہاں کا فراندا پایا دے اوہ اینہاں نوں ایہہ چیں جو مہر لگا دتی اپر اوہناں دلاں کافراں دی تھیں جو ہٹ دے سے حالوں اتنی ہو

حَقِيقٌ عَلٰٓى اَنْ لَّآ اَقُوْلَ عَلَى اللّٰهِ اِلَّا الْحَقَّ قَدْ جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَةٍ مِّنْ رَّبِّكُمْ

ثابت ہاں اپر اسدے جو نا بولاں اپر اللہ دے مگر سچ تحقیق آیا ہاں میں تساڈے پاس نال دلیل دی رب تساڈے تھیں

سزا وارم بآنکہ نگویم بر خدا مگر سخن راست آوردہ ام بشما نشانہ از جانب پروردگار شما

ہاں ثابت ایہہ کہاں نہ ہر گز رب اپر بن ہوں | ٹھیک لیایا ہوں پاس تساڈے معجزہ رب دے پاسوں

فَاَرْسِلْ مَعِیَ بَنِیْٓ اِسْرَآءِیْلَ قَالَ اِنْ كُنْتَ جِئْتَ بِاٰیَةٍ فَاْتِ بِهَآ اِنْ كُنْتَ مِنَ الصّٰدِقِیْنَ

پس بھیج نال میرے بنی اسرائیل نوں کہیا فرعون نے جیکر ہیں توں لیایا معجزہ تاں لیا اوسنوں جیکر ہیں سچیاں تھیں

پس بفرست با من بنی اسرائیل را گفت اگر آوردہ معجزہ پس حاضر کن آنرا اگر ہستی از راست گویان

پس نال میرے گھل اسرائیلی اپنے وطن جو ہین | فرعون کہیا جے معجزہ لیایوں آں جے سچا آہیں

فرعون نے اسرائیلی سارے مشکل کیتیں لائے | جوہیں سارے پہلے گذر یا موسیٰ نہاں چھوڑائے

فَاَلْقٰى عَصَاهُ فَاِذَا هِیَ ثُعْبَانٌ مُّبِیْنٌ وَّنَزَعَ یَدَهٗ فَاِذَا هِیَ بَیْضَآءُ لِلنّٰظِرِیْنَ

پس سٹیا موسیٰ نے عاصا اپنا فر اچانچیت اوہ اژدہا ہے ظاہر تے نکالیوس ہتھ اپنا پس اچانچیت اوہ سفید ہے واسطے ویکھن والیاں دے

پس انداخت عصای خود را پس ناگہان آن عصا اژدہای ظاہر شد و بیرون آورد دست خود را پس ناگہان آن دست نورانی شد برای بینندگان

ورسٹیوس عاصا اچانچیت اسرال ظاہر ہو آیا | تے ہتھ کڈھیا گریبانوں چٹا لوکاں نوں وسیایا

جاں حضرت موسیٰ عاصا ڈالیا وچہ معالم لیا وی | اوہ وڈا عظیم اسرال ہویا ابن عباس تساوی

پیلا رنگ تے جتل ڈاڈھا ہدیا سنہ ڈراوے | دوہاں چباڑیاں دہنہ آہا اسی گز فرماوی

دم ایہا اوہ کھلا زمین تے ہک کوہ اچا ہویا | ہک زمین چباڑی دوجی اچی واگ محل کھلویا

وت فرعون نے جھٹ کیتس گنہہ منہ وچ پایا	تختوں لیس فرعون چلیا پرچے دہشت دوایا
چارسو واری دہشت گیا فرعونے اوس ڈیہاڑے	تے اوک چار نس ہیٹھ تے کہی پیران بیٹھ لیاڑھو
پنجیہ ہزار ہویا قتل دلے پیا ہر لٹ اجیہا	فرعون وڑیا گھر اندر ڈردا کرے پکار سنیہا
یا موسیٰ تین قسم اسدی جس نے بھیجیا تینوں	بین اسرائیلی گھلسان تینوں ہتھاں پکڑ تاہیں زور
تا موسیٰ عاصا پھڑیا لاٹھی بنیاں پھیر دوبارہ	تا فیر کہیا فرعون جیہے کوئی معجزہ ہور نظارہ
موسیٰ کہیا جو ہاں فرعونوں باہر ہتھ لیایا	نور بھریا جیوں سورج چڑھیا غالب نور دسیا یا
فرتہ بغل وچ پا پاٹر فر رنگ ہویا جیون جیہر	گندم گون آہا رنگ موسیٰ دا وچ عالم دسے

قَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ إِنَّ هٰذَا لَسٰحِرٌ عَلِيمٌ ۙ يُرِيدُ أَنْ يُخْرِجَكُمْ مِنْ أَرْضِكُمْ ۖ

کہیا سرداران قوم فرعون نے تحقیق ایہ البتہ جادوگر ہے وڈا دانا چاہندا ہے جو ڈکالے تانوں زمین تساڈی تھیں

گفتند اشراف از قوم فرعون بایکدیگر ہر آئینہ این شخص ساحر دانا ہست میخواہد کہ بیرون کند شمارا از زمین شما

کہیا رئیسان قوم فرعون جو ہویا ایہ ساحر دانا	چاہے باہر کرے تانوں زمینوں کڈھ حیرانا

فَمَاذَا تَأْمُرُونَ ۝ قَالُوا أَرْجِهْ وَأَخَاهُ وَأَرْسِلْ فِي الْمَدَائِنِ حٰشِرِينَ ۙ

پس کیا حکم کر دیندے ہو کہیا انہاں ڈھل دے اوسنوں تے بھائی اوسدے نوں تے بھیج وچ شہراں دے اکٹھے کرنیوالے

پس چہ میفرمائید گفتند ای فرعون موقوف دار او را و برادر او را و بفرست در شہرہا نقیبان را

پس کہیا حکم کرو انہاں آکھیا لا رادے ہٹاؤ	تے شہراں وچ کٹھے کرنیوالے لوک وگاؤ

يَأْتُوكَ بِكُلِّ سٰحِرٍ عَلِيمٍ ۝ وَجَاءَ السَّحَرَةُ فِرْعَوْنَ

تا جو لیاون تیرے تائیں ہر جادوگر علم والا تے آئے جادوگر فرعون تائیں

تا بیارند پیش تو ہر ساحر دانا را و آمدند ساحران پیش فرعون

تا لیاون تیرے پاس سیانے جو سب ساحران تے	آئے ساحر رل کر سارے ول فرعون دیوانے

قَالُوٓا اِنَّ لَنَا لَاَجْرًا اِنْ كُنَّا نَحْنُ الْغٰلِبِيْنَ ۝ قَالَ نَعَمْ وَاِنَّكُمْ لَمِنَ الْمُقَرَّبِيْنَ

کیہا انہاں تحقیق واسطے ساڈے بدلہ ہی جیکر ہوئے اسیں غالب کیہا اوس نے ہاں اتے تحقیق تسیں مقرباں تھیں ہووو گے

گفتند ہر آئینہ مارا مزدی بیاید اگر ما غالب شویم گفت آری و ہر آئینہ شما از مقربان باشید

انہاں کیہا جو ٹھیک اساں کجھ بدلہ بھی لیسیں غالب آ گئے
سن وچ معالم لکھیا جد فرعون غصا وسیایا
تاں سوچیا جو اس نال مقابل ساحر وڈے کرایئے
فرزند ہے اسرائیلیاں دے اس جادو سکھن لائے
تے جد سیانا موسیٰ دی بھی اوہ فرعون بلائے
استاداں کئیں اتنا جادو ایہناں نوں سکھلایا
مگر جو کم ہووے اسمانی طاقت سحر نہ کاٹے
مقابل کیتے بہتر ساحر ستر اسرائیلی
نگبی کیہا استاد تہناں دو سر دو مجوسی ہے
ستر ہزار آہے سب ساحر عکرمہ قول ایہا نے

فرعون کیہا ہاں ٹھیک تساں نوں اسیں قریب بہائی
جو قدرت نال اسدی وڈ سپ عظیم ہو آیا
حج آکھیں وڈے ہون وچ جادو ایسے شخص لبھیگا ہی
کہ ساحر وڈا ماہر آہا لڑکیاں سحر سکھائے
استادی نال انہاں دے آیا پھیوس کی پڑھ آہے
جو وڈی زمین دے ساحر سارے سنے ٹکڑ دوڑ آیا
فر ساری بادشاہی دے ساحر سد گھل بیاہی
دو قبطی سردار اونہاں دے ماہر سحر جو ہے
غنیوے شہروں اتے شاگرد انہاں دے ستر ساہی
ہکا اسی ہزار کہن ہکا باراں وچ معالم بھائی

قَالُوْا يٰمُوْسٰٓى اِمَّآ اَنْ تُلْقِيَ وَاِمَّآ اَنْ نَّكُوْنَ نَحْنُ الْمُلْقِيْنَ ۝

کیہا انہاں اے موسیٰ یا ایہہ جو توں ڈالیں سٹے یا ہوولنگے اسیں ڈالنے والے

گفتند اے موسیٰ یا این ست کہ نخست تو افگنی یا باشیم افگنندہ

ساحراں کیہا اے موسیٰ یا توں اول عصا ڈالیں
تے یا سوچیے اسیں اول والے کیہڑی گل توں بالیں

قَالَ اَلْقُوْا ۚ فَلَمَّآ اَلْقَوْا سَحَرُوْٓا اَعْيُنَ النَّاسِ وَاسْتَرْهَبُوْهُمْ وَجَآءُوْ بِسِحْرٍ عَظِيْمٍ

کیہا سٹو تسیں ڈالو پس جد ڈالیو سحر کیتو نے اکھیں لوکاں دا مدہانوں ڈرایو نے انہاں نوں تے لیائے جادو وڈا

گفت موسیٰ شما افگنید پس آن ہنگام کہ افگندند بجادو بستند چشمہاے مردمان را و بترسانیدند ایشان را و آوردند

۱۵ ساحراں نے طریق ادب دا
نظر رکھیا نال موسیٰ علیہ السلام
دے اتے کہیا جو اگے موسیٰ یا
موسیٰ اول توں عصا ڈالیں
[illegible]

ستعال

معالم التنزیل ۱۲

اکیوس ڈالو جد انہاں نے ایسا سحر اکہیں تون کیتا
نظر بندی کر لوک ڈرائے وڈا سحر کمایا کیتا

حقیقت شے دی لوک نہ ویکھن نظر بندی تخیلوں
جادو سحر حقیقت ایہا نظر اندر تبدیلون

انہاں نے سوٹے لکڑ ڈیاں لے بہت سٹائے
وانگ پہاڑاں جنگل بھریا لوکاں سپ دسیائے

اوہ جنگل کوہ انہاں کوہ چوڑا بھریا رسیاں کاٹھانا
اوہ ہکدو جہوں تے ہج ہج چڑھدے وسن ہرن ہٹھانا

وَاَوْحَيْنَا اِلٰى مُوْسٰى اَنْ اَلْقِ عَصَاكَ ۚ فَاِذَا هِيَ تَلْقَفُ مَا يَاْفِكُوْنَ

تے وحی بھیجیا اساں طرف موسی دی ایہہ جو ڈال عصا اپنا پس چاچیت اوہ نگل لیندا ہے اوہ چیز جو جھوٹھ جوڑدی آہے

و وحی فرستادیم بسوی موسی کہ بیفگن عصا خود را پس ناگہان آن عصا فرومیبرد آنچہ بدروغ اظہار میکردند

تے وحی کیتا اساں موسی ول جو عصا اپنا ڈالے
تاچانک عاصی نگل لیتے جو کوڑے سانگ نکالے

اوہ رسی لکڑ ہک بھڑ کے عاصی سب لنگہائی
فرجہت کیتیس لوکاں دل نٹھے لسن راہ نہ پائی

وچہ بہاں دے ہام انہوں ہی ڈگڈگ پیراں ہتھ لتاڑے
پنجیہ ہزار ہوئے مل دل کے ہندے اوس دہاڑے

تاموسی پکڑ لیا اوہ عاصا بنگیا فیر ڈنگوری
ایہہ وچ معالم محی السنہ لکھہ گیا بعشورے

فَوَقَعَ الْحَقُّ وَبَطَلَ مَا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ ۚ فَغُلِبُوْا هُنَالِكَ وَانْقَلَبُوْا صٰغِرِيْنَ

پس واقع ہویا حق تے باطل ہو گیا جو کجھ آہے اوہ کردے پس مغلوب ہو گئے اوتھا گھ تے پھر گئے خوار ہو گئے

پس ثابت شد حق و باطل شد آنچہ ایشان میکردند پس قوم فرعون مغلوب شدند آنجا و خوار گشتند

فر ثابت ہو گیا حق تے ہو گیا جھوٹھ جو سانگ بنائے
پس ہار گئے فرعونی اوتے خوار گھریں مڑ آئے

جو ساحراں کیہا جے موسی سحر تا ساڈا سحر نجاسی
جد ڈٹھا سحر نہ ہو تا جاتا اوہ بیچ امر خدا سے

وَاُلْقِيَ السَّحَرَةُ سٰجِدِيْنَ ۚ قَالُوْٓا اٰمَنَّا بِرَبِّ الْعٰلَمِيْنَ ۚ رَبِّ مُوْسٰى وَهٰرُوْنَ

تے ڈالے گئے جادوگر سجدہ کرنیوالے آکھیونے ایمان لیاندا اساں نال رب جہاناں دے نال رب موسی تے ہارون دے آکھیدے

و انداختہ شدند ساحران سجدہ کنان گفتند ایمان آوردیم بپروردگار عالمہا خدای موسے و ہارون

تے ڈگے ساحر سجدے کہن اساں منیاں رب جہاناں
جیہڑا رب ہارون تے موسے خالق زمین آسماناں

ملہ فوقع الحق یعنی ظاہر ہو گیا حق
مجاہد نے فرمایا ظاہر ہو گیا حق یعنی غالب
ہو گیا تے غالب ہو گیا حق تے
باطل ہو گیا تے نابود ہو گیا جو کجھ
آہا انہاں کیتا یا سحر نہیں جو
ساحراں نے ویکھیا اس دسے کیہا
مڑ ایہہ موسے دا کم سحر دا
ساڈے رستے لکڑ کاٹھ
ملامت ہتھ نہ فر جد رسے تے
لکڑ کاٹھ ہلون نابود ہو گئے

فائدہ

تا انہاں یقین ہو گیا جو ایہہ
کم موسے علیہ السلام دا
نہیں بلکہ حق کار خانہ الہی
نہیں ہے تا ایمان لیائے
[illegible] روایت کیتا
۱۲ ایہہ سالم جو ساحراں نون ۷ پچہ
سا ایہہ جو سجدہ ہوئے بہشت
اوس سجدہ ہوئے اپنے ورجہ
دیا پائے گھر [illegible]
دے نظر آ ہوئے [illegible]
نہیں انہاں نے [illegible]
۱۱ امنا تربیت [illegible]
۱۲ ملک سورہ طہ حقیقت جیہ
مدعی سحر دنیاں [illegible]
دنیاں بدی بدی [illegible]
ساحر [illegible] حقیقت
[illegible] نظر بندی [illegible]
[illegible] سنا [illegible]

جو وڈے ساحر نال موسے دے آہا قول پکایا اس کیہا برابر سحر میرے سحر نہ ہرگز آوے	جو میتھوں نبی لعبد دا عشین جے ہین غالب آیا جو ہین پر توں غالب ہین ہنسان پیا فرعون دے ساتھ

قَالَ فِرْعَوْنُ اٰمَنْتُمْ بِهٖ قَبْلَ اَنْ اٰذَنَ لَكُمْ ۚ اِنَّ هٰذَا لَمَكْرٌ مَّكَرْتُمُوْهُ فِي الْمَدِيْنَةِ

کیہا فرعون نے ایمان لیائے تسیں نال اسدے اگے ستھیں جو حکم کراں میں واسطے تساڈے البتہ ایہ مکر ہے جو مکر کیتا ہی

گفت فرعون آیا ایمان آوردید بموسی پیش ازانکہ دستوری دہم شمارا ہر آئینہ این تدبیر یست کہ اندیشیدہ اید آنرا

فرعون کیہا تساں میاں سنوں سیر پیش اہر دی	ایہ نہیک مکر ہے مکر کیتا تساں اندر ایس شہر دے

لِتُخْرِجُوْا مِنْهَآ اَهْلَهَا ۚ فَسَوْفَ تَعْلَمُوْنَ ۝ لَاُقَطِّعَنَّ اَيْدِيَكُمْ وَاَرْجُلَكُمْ مِّنْ خِلَافٍ

تا جو کڈھو ایتھوں لوکاں ایس دیاں نوں پس البتہ جانو گے البتہ کپانگا میں ہتھ تساڈے تے پیر تساڈے طرف الٹ تھیں

تا بیرون کنید ازین شہر ساکنان آنرا پس خواہید دانست البتہ ببرم دستہائے شمارا و پاہائے شمارا بخلاف یکدیگر

تاماہر کرد شہر تھیں لوکاں پس ہن معلم کرسو	تساں تہہ تے پیر مخالف طرفوں کپاسے سختی جرسو

ثُمَّ لَاُصَلِّبَنَّكُمْ اَجْمَعِيْنَ ۝ قَالُوْٓا اِنَّآ اِلٰى رَبِّنَا مُنْقَلِبُوْنَ ۝ وَمَا تَنْقِمُ مِنَّآ

فر البتہ سولی چڑھاونگا تساں نوں سارہاں نوں کیہا انہاں تحقیق اسیں طرف رب اپنیدی مڑ جاسنے والے ہاں

تے تیں عیب پکڑیا توں اسا نہیں

باز بردار کنم شمارا ہمہ یکجا گفتند ہر آئینہ ما بسوئے پروردگار خود رجوع کنندگانیم و انکار نمیکنی بر ما

فر تساں سولی دیساں سبہناں جادو گراں الایا	جو اساں خدا ول جانا شک نہ تیرا کجھ گوایا

اِلَّآ اَنْ اٰمَنَّا بِاٰيٰتِ رَبِّنَا لَمَّا جَآءَتْنَا ۭ رَبَّنَآ اَفْرِغْ عَلَيْنَا صَبْرًا وَّتَوَفَّنَا

مُسْلِمِيْنَ ۝

مگر ایہو ایمان آندا اساں نال نشانیاں رب اپنے دیاں جد آیاں ساڈے کول اے رب ساڈے ڈوہلے اتے ساڈے صبر مار ہین مسلمان

مگر آنکہ ایمان آوردیم بہ نشانہائے پروردگار خویش چون بیامد بما اے پروردگار ما بریز بر ما شکیبائی و قبض

گر جو منے معجزے رب لے تے جدان اسانون		یا رب صبر اسان پر وٹ تے مارین مسلمانانون

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِ فِرْعَوْنَ أَتَذَرُ مُوسَىٰ وَقَوْمَهُ لِيُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ

تے کیہا سرداران قوم فرعون دی نے کیہ بھلا چھوڑیں گا توں موسیٰ نوں تے قوم اوس دی نون تاں فساد کرن وچ زمین دے

وگفتند اشراف از قوم فرعون آیا می گذاری موسے و قوم او را تا فساد کنند در زمین ؛

تے کیہا کجھری فرعونے کیا موسے رکھنا بچا یا یعنے پوجا فرعونے تیہن لوکان ایہ ہٹاون		تے قوم بہی سدی تا انہا نو وچ زمین فساد مچا یا توں کیون چھوڑیا ایہنان ترے چاہی مار مکا ونا

وَيَذَرَكَ وَآلِهَتَكَ ۚ قَالَ سَنُقَتِّلُ أَبْنَاءَهُمْ وَنَسْتَحْيِي نِسَاءَهُمْ

تے چھوڑے اوہ تینوں تے معبوداں تیریاں نون کیہا البتہ کہانگے اسیں پتراں انہاں دیاں نون تے زندہ

چھوڑانگے دھیاں اوہناں دیاں

تا بگذارد عبادت ترا و معبودان ترا گفت خواہیم کشت پسران بنی اسرائیل را و زندہ خواہیم گذاشت

تے چھوڑے پوجا تیری نالے تیریاں معبوداں دی		آکھیوس قتل کراں ایہناں پتر چھوڑاں دھیاں
وَإِنَّا فَوْقَهُمْ قَاهِرُونَ		تحقیق اسیں اپر ایہناں دے غالب ہاں
		و ما بر ایشان غالبانیم
تے ہتیاں اسیں اتہاں پر غالب جے ہے جو چاہیئے کراں		ایہ و جبی داری حکم قتل دا اکیتس باجھ گناہیں

قَالَ مُوسَىٰ لِقَوْمِهِ اسْتَعِينُوا بِاللَّهِ وَاصْبِرُوا ۖ إِنَّ الْأَرْضَ لِلَّهِ يُورِثُهَا

کیہا موسیٰ نے واسطے قوم اپنی دے یاری چاہو نال اللہ دے تے صبر کرو تحقیق زمین واسطے اللہ دے ہے وارث کردا ہے

گفت موسے بقوم خود مدد طلبید از خدا و صبر کنید ہر آئینہ زمین خدا را است وارث می کند

موسیٰ قوم اپنی نوں کیہا مدد جا ہو رب تیہن پاسے		تے صبر کرو ہو زمین اللہ دی ورثہ دیندا اسانے

مَنْ يَّشَاۤءُ مِنْ عِبَادِهٖ ؕ وَالْعَاقِبَةُ لِلْمُتَّقِيْنَ ۝

جسنوں چاہندا ہے بندیاں اپنیاں وچوں تے انجام نیک واسطے پرہیزگاراں دے ہو

ہر کرا خواہد از بندگان خویش و آخر کار برائے پرہیزگاران است

اوہ جسنوں چاہے بندیاں وچوں وارث زمین بناوے

انجام نیک فتح رب باری متقیاں تھیں آوے

قَالُوْۤا اُوْذِيْنَا مِنْ قَبْلِ اَنْ تَاْتِيَنَا وَمِنْۢ بَعْدِ مَا جِئْتَنَا ؕ

کیہا اوہناں دکھ دتے گئے اسیں اگے اس تھیں جو آیا توں ساڈے کول تے پچھے اس تھیں جو آیا توں ساڈے

گفتند ایذا دادہ شدیم پیش از انکہ بیائی نزدیک ما و بعد از انکہ آمدی نزد یک ما

ما اسرائیلیاں آکھیا سانوں بنیا دکھ ایذا ہیں
اوہ ساحر جد ایمان لیائے ابن عباس بتایا
اوہ کہن جو پیش نبوت تیری پتر ساڈے کوہائے
ہن کہن جو اس تھیں اگے رکھدا ایک دو پہر نگارے

اگے آون تیریوں ہی جد آیوں ساڈے تائیں
چھے لکھ اسرائیلی تابع حضرت موسیٰ آیا
ہن نال رسالت آیوں فر اوہ دو دکھ دوبایا
فرعون آکھے بعد وگاری ہن دیہاڑی ساری

قَالَ عَسٰى رَبُّكُمْ اَنْ يُّهْلِكَ عَدُوَّكُمْ وَيَسْتَخْلِفَكُمْ فِى الْاَرْضِ فَيَنْظُرَ
كَيْفَ تَعْمَلُوْنَ ۝

کیہا اوس نے جو رب تساڈا ہلاک کرے دشمن تساڈے نوں تے خلیفہ کرے تسانوں وچہ زمین دے
پس ویکھے کیونکر عمل کردے ہو

گفت امید ہست کہ پروردگار شما ہلاک کند دشمن شما را و خلیفہ گرداند شما را در زمین پس بنگرد چگونہ

کیہا امید جو رب تساڈا دشمن مار گواوے

تسانوں وچہ زمین خلیفے کر کے تساں ہی عمل کیہے

وَلَقَدْ اَخَذْنَاۤ اٰلَ فِرْعَوْنَ بِالسِّنِيْنَ وَنَقْصٍ مِّنَ الثَّمَرٰتِ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُوْنَ ۝

تے البتہ تحقیق پکڑیا اساں قوم فرعون دی نوں نال کالاں دے تے گھاٹے میوہ یاں دے تاجو اوہ نصیحت پکڑن

و ہر آئینہ گرفتار کردیم کسان فرعون را بقحط ہا و نقصان میوہ ہا تا شود کہ ایشان پند پذیرند

تے ٹھیک اساں پکڑیو قحطاں نال تے سیوےیاں نقصاناں	فرعون دی قوم تا لین نصیحت ویکھ زیاناں

فَاِذَا جَآءَتْهُمُ الْحَسَنَةُ قَالُوْا لَنَا هٰذِهٖ ۚ وَاِنْ تُصِبْهُمْ سَيِّئَةٌ يَّطَّيَّرُوْا بِمُوْسٰى

پس جد آوندی انہاں نوں بھلیائی کہندے واسطے ساڈے ہے ایہ تے جیکر پہنچدی انہاں نوں بریائی بدفالی پکڑدے نال موسے

پس چون آمد بایشان فراخی گفتندی این لائق ماست و اگر برسید بایشان سختی شگون بد گرفتندی بموسے

پس جد آوے انہاں بھلیائی کہن سانوں ایہ آئی	تے موسے نال تطیر کرن جد پہنچے انہاں بریائی

وَمَنْ مَّعَهٗ ؕ اَلَآ اِنَّمَا طٰٓئِرُهُمْ عِنْدَ اللّٰهِ وَلٰكِنَّ اَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُوْنَ ۝

تے نال انہاں دے جو ہمراہ اوسدے ہے خبردار ہوسو آسدے نہیں جو بدفالی انہاں دی ہے اس اللہ دے ہے ایپر اکثر انہاں دے

و کسانیکہ با وی بودند آگاہ باش جز این نیست کہ شگون بد ایشان نزدیک خدا است و لیکن بیشتر ایشان نمیدانند

تے موسیٰ یاراں شوم کہن ہے ٹھیک اوہ بد ہو اوہ	ایپر اکثر اوہ سمجھاں نہ بولن نفس ہوا اون
جے بارش بہت ارزانی راحت قسمت کہن ہماری	اوہ بدبا فضل انعام نہ سمجھن کرن نہ شکر گذاری
جے کال و با بیماری تنگی شامت کہن انہاں دی	ایہ جد تیں آئے سختیاں آون شامت کنوں تہاں دی
چار سو سال گیتی اس شاہی سختی گدی نہ آئی	ویہ تے چھے سو سال عمر تس ویکھ معالم بھائی
نا فرعون نوں ٹٹا تپ ہکدن بکھ نہ درد بیماری	تائین کریں خدائی دعویٰ ہیشیں عمر گذاری
ہے وچہ حقیقت سبھ کجھ رب تیں راحت رنج تمامی	ہنی کفر ہدایت بدی نیکی سبھ ہے تقدیر علامی

وَقَالُوْا مَهْمَا تَاْتِنَا بِهٖ مِنْ اٰيَةٍ لِّتَسْحَرَنَا بِهَا ۙ فَمَا نَحْنُ لَكَ بِمُؤْمِنِيْنَ

تے کیہا انہاں جو کجھ لیاویں گا توں ساڈے پاس نشانیاں تیں تا جادو کریں سانوں نال اوسدے پس نہیں اسیں

و گفتند کسان فرعون ای موسیٰ ہر چہ بیاری آنرا از نشانہا تا سحر کنی ما را بدان پس نیستیم ترا باور دارندہ

تے آکھیا انہاں توں جو کجھ لیاویں معجزہ ہیں تکیا ئیں	تا سحر کریں اس نال اساں نوں کدی نہ اسیں منا ہیں

اوہ چالے معجزے ویکھ انہاں نوں بھول یقین نہ آیا
عاصا ہتھ سفید بھی کال تے گھاٹا میویاں پایا

فَاَرْسَلْنَا عَلَيْهِمُ الطُّوْفَانَ وَالْجَرَادَ وَالْقُمَّلَ وَالضَّفَادِعَ وَالدَّمَ اٰيٰتٍ مُّفَصَّلٰتٍ قف

پس بھیجیا اساں اپر اُنہاں دے طوفان مینہ تے ٹکری تے جچڑیاں تے ڈڈو تے لہو نشانیاں جدا جدا

پس فرستادیم بر ایشان طوفان و ملخ و کنہ و غوک ہا و خون نشانہا جدا کردہ شدہ

فَاسْتَكْبَرُوْا وَكَانُوْا قَوْمًا مُّجْرِمِيْنَ

پس تکبر کیتو نے تے آہے قوم گنہگار

پس سرکشی کردند و بودند قوم گنہگار

تا بھیجیا اساں طوفان تنہاں ٹکری جچڑ ڈڈو نے سعید جبیر قتادہ بن اسحاقون ابن عباس سون جو ساحر جداں ایمان لیائے فرعونی سبھ ہارے ایہناں معجزے چار نہ منے موسیٰ عرض کیتا درگاہ رب طوفان گھلیا انہاں اپر ست دن مینہ برسایا اوہ وچ گھراں دے بیٹھ نہ سکن بہت تا غرق ہو جاندے تے رلے ملے گھر قبطیاں سبطیاں آہے سبھ بھرے سبھی وچ زمیناں قبطیاں پانی کھلا نہ سکن وہی فرا گھبیا رل مل یا موسیٰ منگ اللہ کنوں دعائیں فر موسیٰ دعا کیتی تداللہ اوہ طوفان ہٹایا فر یک مہینہ خیرین گذریا اوہ ایمان نہ لیائے اودھ پاندی تھیں کھیتی کھاندی رجن جتھے آ جھنجھن تھیں لا جھنجھن تائیں ٹکری کیتا ڈیرا جو ہن ایہ کھیتا دیں تیری نال ایمان لیائیں فر موسیٰ دعا کیتی رب ٹکری ہفتیوں بعد ہٹائے فر یک مہینہ خیرین گذریا اوہ ایمان نہ لیائے

تے لہو نشانیاں جدا جدا پس کیتا کبر رشدان وچ معالم کر روایت ایہناں جو ہاں پاسوں کر اتفاق کفر پر ثابت رہو کہن ہتھیارے جو یا رب ہے فرعون ہکایا معجزے منہ نا ہیں جو قبطیاں دے گھر پانی ڈوبے گل گل تیں آیا تے اسرائیلیاں دے گھر سکے ہوندے وچ اُنہاں دے سبطیاں دے گھر خشک تے قبطیاں دے ویہڑے مینہ بھر دے جھنجھن تھیں لا جھنجھن تائیں ایہا حالت آہی جس ہٹے تاموسیٰ ہٹیے بھیجے اسرائیلیاں تائیوں تے زمین وچوں گھاہ کھیتی وافر جمی دکھیلایا تا اسہ ٹکری گلی کھیتیاں کھاں باغاں کھائے تے اسرائیلی صحیح سلامت نا انہاں دکھ سنہیا تا عاجز ہو کر لاگے موسیٰ ہن ہے ویلا تیرا قول اقرار دے دتے ایہ گل تو ڑہنا ہیں ہر ٹکری دے سینے لکھیا لشکر وڈا خدا دی کہن جو کھانے دانے ساڈے جو گے رب بچائی

له سیلاب طوفان تھیں مینہ سخت ہے جوہن اوہ تھین سے بیان ہو وسیلگا تے کیہا مجاہد سنے تعطلے تے جو طوفان سوں دی کیہا و موت تے طوفان طاعون سے وچ لغت دیں وبا بیہڑی ہے ہر بہوتا الوفانا جو تے طوفان پیری پیکیاں بیان نہ سب ہے لغت پیکیاں ان پیاسیاں بیان ہین بیوپاری بیان ظاہر اوّل ایہ بیاری سب کمیں اوّل ای فرعونیان قبطیان موت ایہی فرعونیاں ہی

نفع

دے باقی رہی سنے جہل سو طغا یطغو تیں یا طاغ یطغون تیں سے واللہ اعلم معالم سے ۱۸۰ رکوع دیا سنجے بہد ریکھیا بیٹھ دہاں یان سلوک تے مچھ تاریکی تحت سیدھ ۱۸۰ کا سورۃ سب سیاپا یحیٰ بعد مبارک ۱۸۰ ار روز شنبہ تا شنبہ دیگر ہفتہ

تفسیر از معالم و غیرہ

ادڑ کی ہوئی غرق ہوئے سبھ کفروں بازنہ آئی		تاخوش ہٹیا فرو بابی جدا اسرائیلی ڈہائے

وَلَمَّا وَقَعَ عَلَيْهِمُ الرِّجْزُ قَالُوا يَا مُوسَى ادْعُ لَنَا رَبَّكَ بِمَا عَهِدَ عِنْدَكَ

تے جد واقع ہوندا اپر اینہاں دے عذاب کہندے اے موسیٰ دعا کرو واسطے ساڈے رب اپنے تھیں نال اس چیز دے جو مقرر کیتا ہے

وو قتیکہ فرود آمد بر ایشان عقوبت گفتند اے موسیٰ دعا کن بجناب پروردگار خود بآن اسماو ادعیہ کہ وحی کردہ

اگر دعا اساں کارن رب اپنے جو تیں پاس رکھائین		وجدان عذاب تہناں پر پوندا کہندے ہو تائین

لَئِنْ كَشَفْتَ عَنَّا الرِّجْزَ لَنُؤْمِنَنَّ لَكَ وَلَنُرْسِلَنَّ مَعَكَ بَنِي إِسْرَائِيلَ

البتہ جیکر کھولیں تاتوں اساتھیں عذاب نوں البتہ یقین کرانگے واسطے تیرے تے البتہ بھیجانگے نال

تیرے بنی اسرائیل نوں

اگر زائل کنی از ما عقوبت را البتہ معتقد شویم ترا و بفرستیم با تو بنی اسرائیل را

تے بھائی تیرے اسرائیلی تیرے نال چلاییے		تے ساتھیں دور عذاب کریں تاتینوں سچ منائیے

فَلَمَّا كَشَفْنَا عَنْهُمُ الرِّجْزَ إِلَى أَجَلٍ هُمْ بَالِغُوهُ إِذَا هُمْ يَنْكُثُونَ

پس جد کھولدے ہاسین اینہاں تھیں عذاب نوں اس مدت تائیں جو اوہ پہونچنے والے ہین اسنوں جلدی

اوہ عہد توڑ دیندے

پس چون زائل کردیم از ایشان عقوبت را تا مدتے کہ ایشان رسندگانند بآن ناگہان عہد می شکستند

اجا چیت اوہ عہد توڑ دیندے کردے کفر ادائین غرقوں اگے ہر ہر سختی ویکھ رب ہٹائی		فر جد اسیں عذاب ہٹاندے مہلت پہچن تائین مہلت پہچن والے تھیں اینہاں غرق مراد اینہاں

فَانْتَقَمْنَا مِنْهُمْ فَأَغْرَقْنَاهُمْ فِي الْيَمِّ بِأَنَّهُمْ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا وَكَانُوا عَنْهَا غَافِلِينَ

فر بدلہ لیا اساں اینہاں تھیں پس ڈوبیا اساں اینہاں نوں وچ دریا دے سبب اس دے جو اینہاں جھوٹھا یا آیتاں

پس انتقام کشیدیم از ایشان پس غرق کردیم ایشان را در دریا بسبب آنکہ ایشان دروغ می شمردند آیات

جو ساڈیاں آیتاں اوہ جھوٹھا ندے غفلت وچہ اسے	فر اساں بدلہ لیا انہاں تھیں وچہ دریا ڈوبائے

وَاَوْرَثْنَا الْقَوْمَ الَّذِيْنَ كَانُوْا يُسْتَضْعَفُوْنَ مَشَارِقَ الْاَرْضِ وَمَغَارِبَهَا الَّتِيْ بٰرَكْنَا فِيْهَا ؕ

تے وارث کیتا اساں اس قوم نوں جو آہے ضعیف گنے جاندے وچہ مشرقاں زمین دیاں تے مغرباں اوسدیاں
اوہ زمین جو برکت رکھی اساں وچہ اوسدے

ومیراث دادیم گروہے را کہ ضعیف شمردہ میشدند مشارق و مغارب زمین کہ برکت نہادہ ایم درآن

اسوچہ برکت ظاہر باطن موضح وچہ بتایا ایہی مصر تے فلسطین تے اردن وغیرہ عباسی بھائی	زمین مبارک شام مصر دی وچہ معالم لیایا مشرق اوہ زمین مبارک بیت مقدس آئی

وَتَمَّتْ كَلِمَتُ رَبِّكَ الْحُسْنٰى عَلٰى بَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ ۙ بِمَا صَبَرُوْا ؕ

تے پوری ہوئی بات رب تیرے دی سوہنی اسرائیل دے بیٹے اوسدے جو صبر کیتونے

ودرست شد وعدہ نیک پروردگار تو بر بنی اسرائیل بسبب آنکہ صبر کردند

بنی اسرائیلیاں نوں صبر دی مزدوری بدلہ صبر اپنا نوں ملیا وعدہ سچ اے آکھنے	تے رب تیرے دی بات جو سوہنی اسمان ہوئی پوری یعنے وعدہ رب جو کیتا فتح تہناں ہور شاہی

وَدَمَّرْنَا مَا كَانَ يَصْنَعُ فِرْعَوْنُ وَقَوْمُهٗ وَمَا كَانُوْا يَعْرِشُوْنَ

تے خراب کیتا اساں اوہ کجھ جو آہا بناندا فرعون تے قوم اوسدی ہتے جو کجھ آہے چڑھاندے

وخراب کردیم آنچہ ساختہ بود فرعون وکسان او وآنچہ برے افراشتند

فرعون تے اسدی قوم دا تاں جو چڑھندی جس تے ہاں سو بخراب کیتی سبھ رہا جو اجو انہاں چڑھائی	تے ڈھاہ خراب کیتا اساں جو کجھ کردا اوہ بناپن جو پکے کوٹ محل شہر سبھے ہے انہاں بنائے

وَجٰوَزْنَا بِبَنِيْٓ اِسْرَآءِيْلَ الْبَحْرَ فَاَتَوْا عَلٰى قَوْمٍ يَّعْكُفُوْنَ عَلٰٓى اَصْنَامٍ لَّهُمْ ۚ

تے لنگھایا اساں بنی اسرائیل نوں دریا تھیں پس گئے اوپر اک قوم دے جو بیٹھے رہندے ہن اوپر بتاں اپنیاں

وگذرانیدیم بنی اسرائیل را از دریا پس آمدند بر گروہے کہ مجاورت میکردند بر بتان خویش

تے اساں لنگھائے اسرائیلی دریا پار اتارے | تاں آئے قوم اپر جو بیٹھے بتاں پر ہتھیار رے

قَالُوا يٰمُوسَى اجْعَلْ لَّنَآ اِلٰهًا كَمَا لَهُمْ اٰلِهَةٌ ۭ قَالَ اِنَّكُمْ قَوْمٌ تَجْهَلُوْنَ

آکھیونے یا موسے بنا دے واسطے معبود جس طرح واسطے ایہناں دے معبود ہین کہیا تحقیق تسیں لوک ہو نادانی کردے

موسے بساز برائے ما معبودے چنانکہ ایشاں را ہستند معبودان گفت ہر آئینہ شما گروہے ہستید کہ نادانی میکنید

کہن یا موسے ساڈے کارن بہی معبود بنائیں | جویں اونہاں معبود کیہا تسیں جاہل ٹھیک بلا ایں
وہ قوم گائیں دی صورت پوجن ویس انہاں نوں آئی | وحدت مذہب شک ایہناں چلوں بانا لائی
ہناں جا بصورت جہت تسلی ربنوں خاص عبادت | سوچ دینی حضرت سمجھ جویں جاہلاں عادت

اِنَّ هٰٓؤُلَآءِ مُتَبَّرٌ مَّا هُمْ فِيْهِ وَبٰطِلٌ مَّا كَانُوْا يَعْمَلُوْنَ

تحقیق ایہ لوک برباد کیتا گیا ہے اوہ دین جو وچ اوسدے ہین تے باطل ہے اوہ جو کماندے ہین

ہر آئینہ این جماعہ باطل کردہ شدہ ہست مذہبیکہ ایشان در آنند و باطل ست آنچہ میکردند

شیک ایہ لوک اندر جس مذہب اوہ برباد ایہا ای | تے باطل ہے برباد بیہودہ جو ایہ کرن کمائی

قَالَ اَغَيْرَ اللّٰهِ اَبْغِيْكُمْ اِلٰهًا وَّهُوَ فَضَّلَكُمْ عَلَى الْعٰلَمِيْنَ

کہیا کیا سوا اللہ دے چاہاں میں واسطے تساڈے معبود تے اوس نے بزرگی دتی ہے تسانوں اپر جہاناں دے

گفت موسی آیا غیر خدا طلب کنم برائی شما معبودے و او فضل دادہ ست شما را بر عالمہا

موسے کہیا کی باجھ خدا معبود تساں میں چاہاں | تے اس نے سب جہاناں اوپر دتا فضل تساہاں

وَاِذْ اَنْجَيْنٰكُمْ مِّنْ اٰلِ فِرْعَوْنَ يَسُوْمُوْنَكُمْ سُوْٓءَ الْعَذَابِ

تے جد اساں نجات دتی تسانوں قوم فرعون دی تہیں جو پہنچاندے سے تسانوں برا عذاب

و یاد کنید نعمت ما چون نجات دادیم شما را از کسان فرعون میرسانیدند شما را عقوبت سخت

تے یاد کرو جد فرعون دی قوموں تسیں چھڑائے | جو کو ناگون عذاب تسانوں کر ایہناں پہنچائے

يُقَتِّلُونَ اَبْنَآءَكُمْ وَيَسْتَحْيُونَ نِسَآءَكُمْ ۚ وَفِي ذٰلِكُمْ بَلَآءٌ مِّنْ رَّبِّكُمْ عَظِيْمٌ

جو قتل کردے سن تیران تُساڈیاں نوں تے زندہ چھوڑدے دھیاں تُساڈیاں نوں تے وچ اسدے آزمائش سی ربّ تُساڈے ولوں وڈی

میکشتند پسران شمارا و زنده میگذاشتند دختران شمارا و درین مقدمه آزمایش بزرگ بود از جانب پروردگار شما

تے سدے وچ آزمائش آہی ربّ ولوں تُساں بھاری	قتل کرن تُساں تیر زندیاں رکھن دھیان تُمہاریاں

وَوٰعَدْنَا مُوْسٰى ثَلٰثِيْنَ لَيْلَةً وَّاَتْمَمْنٰهَا بِعَشْرٍ فَتَمَّ مِيْقَاتُ رَبِّهٖۤ اَرْبَعِيْنَ لَيْلَةً

تے وعدہ دتا اساں موسیٰ نوں تریہاں راتاں دا تے پورا کیتا اسنوں نال دساں دے پس پوری ہوئی

میعاد رب اوسدے دی چالیہ راتاں

و وعده کردیم با موسیٰ سی شب و تمام کردیم آن میعاد را بده شب پس کامل شد میعاد پروردگار او

پس پوری ربّ میعاد ہوئی جان چالی راتاں آیا وہ	اساں وعدہ کر موسیٰ تریہ راتاں دہ لیس نال وداہا
وعدہ کیتا نال بہراواں کردا رب جو چاہے	حضرت موسیٰ قوم سمیت جاں وچ مصر دے آہے
جس وچہ کُل بیان شریعت روانہ روان بناون	جو دشمن تُساں ہلاک کرے رب فیر کتاب بیں لیاون
حکم ہویا جو تریہ دن روزے رکھین پیش عطا تنہز	جاں دشمن غرق تا منگی موسیٰ اوہ کتاب خدا تنہز
منہ مسواک کیتا بن حکموں حکم خدا فر آیا	تا ماہ ذلقعد رکھی تریہ روزے مزہ بر امنہ پایا
دہ روزے ہور رکھ فیر جوں فر اوہ خوشبو آوے	جو منہ صائم دی خوشبو بہنوں دہ کستوری بہاوے
تا انہاں نوں ہا نوچہ وچہ ا پچھیا سامری الیا ن بھانا	فر موسیٰ دہ روزے رکھے چالی راتیں آیان

وَقَالَ مُوْسٰى لِاَخِيْهِ هٰرُوْنَ اخْلُفْنِيْ فِيْ قَوْمِيْ وَاَصْلِحْ وَلَا تَتَّبِعْ سَبِيْلَ

الْمُفْسِدِيْنَ ۝

تے کیہا موسیٰ نے واسطے بھائی اپنے ہارون دے خلیفہ ہو میرا وچ قوم میری دے تے کم سوار تے پیروی نہ کر راہ فساد یاں دے

و گفت موسیٰ برادر خود ہارون را جانشین من باش در قوم من و صلح کاری کن و پیروی مکن راہ تباہکاران را

تے انہاں نوں کم سوارین اتی نہ راہ وگڑیاں دے پینا	تے موسیٰ کیہا ہارون بھائی وچہ قوم خلیفہ رہنا

ہو ریہ مفسد لوکاں پھر ماناں مگر ہمول سدھاریز	یعنے کر احسان تے نرمی لوکاں دین سواریز

وَلَمَّا جَآءَ مُوسٰى لِمِيقَاتِنَا وَكَلَّمَهٗ رَبُّهٗ ۙ قَالَ رَبِّ اَرِنِيْٓ اَنْظُرْ اِلَيْكَ ؕ

تے جد آیا موسیٰ واسطے وعدے ساڈے دے تے کلام کیتی اوسنوں رب اوسدے نے کہیا اے رب میرے وکھا مینوں

و چون آمد موسیٰ بوعدہ گاہ ما و سخن گفت با او پروردگار او گفت ای پروردگار من بنما کہ من در نگرم

تے جد وعدے پر آیا موسیٰ رب کلام سنائی
سن وچ معالم غسل موسیٰ کر پاک کیتے سے جامی
تا ست فرسنگ چوپیروں اللہ بھیجیا سخت انھیرا
تے اوہ دو ملک جہاں نال بند یا اہدے اوہ بہی ورہٹائی
تے ظاہر عرش دسیایوس تا رب اوسنوں سخن سنائی
مناجات تا کہی فرشتے یعنے دلدی بہت سنائی
کلام سنی جاں یاجے وسیلے لوں لوں لذت بھر یا

آکھیوس یا رب تیں ول ویکھاں مینوں شوق اینہائی
فر طور سینا پر حاضر ہویا وعدے گاہ مقامی
ہواہم زمین ڈیوں ہور شیطانوں پاک کیتا اوہ ڈیرا
تے کہول اُتی آسماناں پردے ملک کھلے دسیائی
جبرائیل آہا سنگ اوسدے اسنوں سنیاں بجائی
تے قلم آواز بہی سنیاں موسیٰ قرب اوہی ایائے
شوق دیدار ہویا فر غالب کیتس عرض بجر یا

قَالَ لَنْ تَرٰىنِيْ وَلٰكِنِ انْظُرْ اِلَى الْجَبَلِ فَاِنِ اسْتَقَرَّ مَكَانَهٗ فَسَوْفَ تَرٰىنِيْ ۚ

کہیا اللہ نے ہرگز نہ ویکھ سکینگا توں مینوں ایپر نظر کر طرف پہاڑ دی پس جیکر برقرار رہیا اوہ جاگہ اپنی اتے

گفت خدا نخواہی دید مرا ولیکن نظر کن بسوے کوہ پس اگر قرار گیرد بجاے خود خواہی دید مرا

رب کہیا نہ ویکھ سکیں توں مینوں طرف پہاڑ تکائیں
جو بندے کسی نہ طاقت دنیا اندر مینوں ویکھے
اس کہیا میں سنی کلام تیری ہن شوق دیدار پیارے
جاں موسیٰ نال کلام کیتی رب سندی قول لیا یا
موسے نوں جی سوا اسی کیتی حجابیہ تا ہیں نام جو بولی
ابن اسحاق تے درب کنوں فر وچ معالم لیایا
جو بدل گجی بجلی کڑکے لشکے سخت انھیرا

جے ٹھہر یا رہیا پہاڑ تاں توں جد ویکھیں میرا ہیں
جو دنیا اندر مینوں ویکھے ہوت شتابی چکھے
ویکھ دیدار مرن ہیں پیارا زندیوں ہاجہ دیدارے
تا غوطہ مارا ابلیس زمین وچ اس جا ظاہر آیا
ہے اوہ شیطان تداں فر موسیٰ جا ہیا ویکھیں ہی
جاں موسیٰ سوال دیدار کیتا رب یہ احوال وکھیا یا
باراں باراں کوہ چوفیر پہاڑ پایا اینہاں گھبرا

تے سب آسمانان ملکان بنن فرمویا حکم الٰہی
آسمان پہلے دی ملک آئے فر شکل تہنان جیہیں گائیں
فر دوجے آسمان فرشتے آئے حکم اللہ ہوون
تا موسےٰ ڈٹھا یا ویکھ تہنان سن گئیاں ہر کی مقالون
چاہے کوئی خلاصی تہوں بیکا ہیں الایا
فر تیجے آسمان فرشتے آئے حکم جباروں
فر موسیٰ سخت ڈریا تے ہو گیا نا امید حیاتوں
فر چوتھے آسمان فرشتے شکل عجائب آئے
تے ہو پیدائش ساری انگوں ملن سفید اہناندی
تا موسے دا دل پھٹ گیا گھوڑے نال ہین دیوگے
فر پنجویں آسمان فرشتے آئے ست رنگو
تہنان جاندی نظر اوڑا او موسیٰ ڈھ او گا ڈرہی تے روے
فر چھیویں آسمان فرشتے آئے آتش ہتھ وچ پھڑدے
جان اوہ بولن تاں سب فرشتے کل اسمانان وچ الے
ہر یکدی سر چار منہ انہان شکل عجیب وی سیائی
آکھے یارب با در گہیں نے رحمت کنوں بھلائیں
فر میکائیل کہیا اے موسیٰ سخت ہوسی ڈر تیرا
فر حکم ہویا جو ستون انہیں لیاون عرش رہانا
تا کل آسمان فرشتیاں کہتی جئے الحمد ملکوتون
گو بنج پہاڑان نکلی ترٹا اڈیا سنے درختان
فر اللہ رحمت تینوں روح بھیجیا روحوں ہن گجایا
تا او سنوں فور نہ سارا ہی زندہ گنبد وچ کھلویا
جو یارب تینوں تینوں شیکا ویکھی تینوں کوئی

جو حملہ عرش ہوسے دے گندرو ویکھی شوکت شاہی
سخت آواز بدل جیوں گجن پاکی حمد ثنا ہین
شیران شکل پڑھن تسبیحان تقدیسان سبحانیوں
لون کنبدی سب بن کھلو لیشمان ہویا اس الون
کر صبر جو ہنگیو ویکھ تماشا اندک اجے دسیا یا
تا کہیان شکل گجن تسبیحون رنگ جو لاٹان نال ہیون
تا میکائیل کہیا ہے ویکھ جو ہنگیا صبر کمانون
اگلیان وچ انگ سانہ شکل اہناندی لاٹان رنگ دیبائے
گج آواز تہنان تسبیحان سخت کنوں اگلیاندی
تے وانا سخت تا صبر ہتایا میکائیل جیوں اگے
ہوسے شکل تے گج تہنان نا ویکھی تا سن سنگے
میکائیل کہیا کر صبر تے ویکھ جو کیونکر ہوودی
سورج کنوں زیادہ چانن سبھ تسبیحان کردے
سبوح قدوس آکھن سخت آوازون نالے
موسیٰ نال تہنان تسبیحان پڑھ ہو تی ردو بہائی
ہین کیونکر نکلان نکلیا سرسان ہان تاہیں ہجا ہیں
تے اوڑ جاسی دل تیرا کر فر صبر جمیل ودھیرا
جان نور عرش دا ظاہر ہویا ٹٹ پہاڑ سد ہانا
سبحان القدوس رب العزت ابدا لا یموت ول
تے موسیٰ ڈگا منہ پرنے بن روحوں ہوشوں ختیاں
تے جس تہیر گملا او لٹیا گنبد وانگ بنایا
تسبیحان تقدیسان کرد اسوالون تائب ہویا
جو تہبر ملک سبھے ویکھے دل ٹٹے کیا تیری عظمت ہوئی

لہ یعنی موسیٰ علیہ السلام فقط دو اسمانان دے فرشتیاں نوں ویکھ سکے تے سنے آواز سخت انہاں دی دی طاقت نہ رکھی ۱۲ واللہ اعلم

فوائد

سو یعنی زال دار نال پیر ...

تون رب جہانان مالک ملکان ہو۔ شرمایت آیا — کیا عظمت شان جلال تیرا مین توبہ ہار خدایا

فَلَمَّا تَجَلّٰى رَبُّهٗ لِلْجَبَلِ جَعَلَهٗ دَكًّا وَّخَرَّ مُوْسٰى صَعِقًا ۚ

ترجمہ ظہور کیتا رب اوسدے طرف پہاڑدی کیتا اوسنون ریزہ ریزہ تے ڈگ پیا موسیٰ بیہوش ہوکے

پس وقتیکہ ظہور کرد پروردگار او بران کوہ گردانید آن کوہ را زمین ہموار ساختہ وافتاد موسیٰ بیہوش شدہ

ترجمہ رب تجلی کیتا اوس جیلدے تائین — ٹکڑے ہویا پہاڑ تے ڈگا موسیٰ ہوش ورائیں

اوہ جبل عظیم آہا وچہ مدین نام زبیر سدیندی — ہکدرم قدرت نور وسیایا اڈ گیا سب کھندی

ستر ہزار حجابان تہین اس اندک نور دسیایا — پاک موسیٰ بیگے جتنا آکھن ہکمان ورم تبا یایا

ڈگا دگا معنے کٹن کٹ برابر کیتا — خاک ہویا یا ریت یا ٹکڑے ہوکر کھندے بیتا

ابن عباس تے حسن کہیا جو غشی موسیٰ نون آئی — قتادہ کہے جو مرکے ڈگا فیر خدا جیندا پائی

ایہ دیہاڑے دینہ عرفے دی کلبی حال بتاوی — تے نحر دیہاڑی روز جمعہ تورت اللہ تہین پاوے

جان موسیٰ ڈگا کہن فرشتے سست آسمانا نوالی — ایہ ویکھو عمران دا بیٹا ویکھن رب نون بہالی

فَلَمَّاۤ اَفَاقَ قَالَ سُبْحٰنَكَ تُبْتُ اِلَیْكَ وَاَنَا اَوَّلُ الْمُؤْمِنِیْنَ ۝

ترجمہ ہوش آئی اوس آکھیوس پاکی ہے تینون بازآیا میں ول تیرے تے میں اول مومنان داہان

پس چون بہوش آمد گفت بپاکی یاد میکنم ترا بازگشتم بسوی تو ومن اول مسلمانانم

ترجمہ ہوش آئی اس کہیا پاکی تدہ خدایا — میں تائب طرف تیری تے اول میں ایمان لیایا

جان ہوش ائی تد سمجھیا کیتم سوال عظیم کمالوں — جو میں اس لائق ناہا یارب میں توبہ اس خیالوں

قَالَ یٰمُوْسٰۤى اِنِّی اصْطَفَیْتُكَ عَلَى النَّاسِ بِرِسٰلٰتِیْ وَبِكَلَامِیْ ۖ فَخُذْ مَاۤ اٰتَیْتُكَ

کہیا اے موسیٰ تحقیق میں برگزیدہ کیتا تینون اُپر لوکاں دی نال پیغاماں اپنیاں دی تے نال کلام اپنے دے پس پکڑ جو دتا میں تینون

گفت ای موسیٰ بدرستیکہ من برگزیدم ترا بر مردمان بپیغام ہای خود وبشنوانیدن سخن خویش پس بگیر آنچہ عطا کردم ترا

رب کہیا اے موسیٰ شک نہین چنیاں لوکاں اپر تینون — اپنی نال کلام پیغاماں پکڑ و تم جس تے تون

وَكُنْ مِّنَ الشّٰكِرِيْنَ

تے ہوتوں شکر گذاراں ہتھیں کر شکر انعام الٰہی
کوئی ویکھہ نہ سکدا منہ ول بہ قرار کھدا اندہ ہو مداہی
بھی وچہ معالم با اسناد لیایا کعب علیہ احبار روایت
جو رب اساں تہتیں بہتر است جاہے باہر آئی
اگلیاں پچھلیاں سب کتاباں بدیاں ہن والی
یارب کر اوہ امت میری اللہ ایہہ فرمایا
میں ہوراست ہک پاوان ہتا کرسن حمد ربانا
سورج طرف خیال رکھن ہت وقت نمازاں تائیں
رب کیہا اوہ ہست احمد ہوسے ع فیر الایا
تے اونہاں قبول شفاعت ہوسی بھی مقبول دعائیں
رب فرمایا ہے اوہ امت احمد شاہ امیراں
جاں چڑہن اچیاں تاں اللہ اکبر لہن تاں حمد الٰہی
اوہ کرن تیمم جنب حدث تہیں پانی جتہ نہ پاون
یارب اوہ کر امت میری رب اگوں فرمایا
ہک امت پاوان شخص انہاں تہیں نیکی کری ارادہ
جو عمل بھی کر ہی تاں اوہ حصے دہ ست سو حصے پائیں
جے بدی کر ہی تاں ہک لکھیوے کر انہاں امت میری
فرا کیوس ہک ضعیف است مرحومہ بھی ہن پائی
اوہ ہک ظالم خود نقصان ہوسی بعضی ہوں سیانے
اوہ سارے رحمت داخل ہوسن اوہ کر امت میری
فراگیوس ہوسی ہک مصحف سینیاں وچہ تنہاں دے

تے ہو شکر کرنے والیاں تھیں

وباش از شکر کنندگان

اسدن بعد موسیٰ دے منہ تے روشنی غالب آہی
مردیاں تیک برقع لاہیا ویکھہ معالم نامی
جو موسیٰ وچہ توریت ڈٹھا احوال امت اخیاروں
امر کرن بھلیائی لوکاں منع کرن برائی
جنگ کرن گمراہاں دے سنگ اور کنال دجالے
یا موسیٰ اوہ امت احمد ہوسے فیر الایا
جاں کم ارادہ کرن تاں کہن کرے جے رب بہانا
دین اندر سبھ محکم میری امت اوہ بنائیں
پاک امت کہاں الکفارت صدقے وا انہاں نوں آیا
موسیٰ کیہا جو یارب میری امت اوہ بنائیں
موسیٰ کیہا امت ہک پاوان بہت تڑہیں تکبیراں
تے خاک طہور انہاں تے مسجد کل زمین رب جاہی
تے غرّ محجل آثر وضو تہیں اندر حشر دسیاون
یا موسیٰ اوہ امت احمد فر اوس عرض الایا
پر اندر عمل نہ آوی نیکی پاوے ہک آمادہ
جے بدی ارادہ کری نہ کیتی بدی نہ لکھے سائیں
رب کیہا اوہ امت احمد ہیں نہ امت تیری
جو وارث ہوں کتاب الٰہی اپر نبی جو آیے
تے بعضے مہری نیکیاں اندر ہر فضل ربانی
رب فرمایا اوہ بھی امت احمد ہیں نہ تیرے
پہنن جامہ رنگ بہشتی صفاں نماز بناندے

جونکر صفان فرشتیان کردے مسجد وچہ نماز ان
دوزخ وچہ نہ داخل ہوسی ہول انہان تہین کوئی
تون انہانون کرامت میری فضلون یار خدایا
جان شان محمد است پایا موسیٰ عاجز آیا
تا وحی کیتا رب موسیٰ ول ایہ ترتے آیات اتاری
و مِن قومِ موسیٰ اُمّۃ ایہ ترتے بہی آیت آئی

ذکر تلاوت نرم آوازون جو نکر نکل آوازان
نگر حساب اندر جو ویکہے سختی آتش سوئی
اوہ بہی امت نبی محمد الله خود فرمایا
آکہے کاش ہین یار محمد ہووان یار خدایا
ہک ایہہ مضمون جو اول گذریا دوجہ اگلی ساری
ناراضی ہوگیا موسے جان ج ب وقت ایہ وڈیائی

وَكَتَبْنَا لَهُ فِي الْأَلْوَاحِ مِن كُلِّ شَيْءٍ مَّوْعِظَةً وَتَفْصِيلًا لِّكُلِّ شَيْءٍ

تے لکہیا اسان واسطے اوسدے وچہ تختیاں دے ہر چیز تہین نصیحت بیان جدا جدا واسطے ہر چیز دے

ونوشتیم برائے موسے در لوحہا از ہر جنس برائے پند و برائے بیان ہر چیز

تے لکہیا تختیاں وچہ اسان موسیٰ کارن ہر ہر چیز نون
اوہ تختے ست یا دس تورات لکہ جنت بیڑ نون
وہ گز لوح لمان یا یاران نقش تورات بنائی
اوہ ساری کسی نہ پڑہی سوا چونہ بنیاں وچہ عالم
اسو وچہ ہر شے امر نہی تہین جسدی حاجت آہی

وعظ نصیحت ہور بیان بہی ہر شی جدا تمیز ول
یا سرخ یاقوت زبرجد سبزون یا ہور چیزون تہیر ول
اوہ وڈی بہت کتاب جو ستر اونٹہ اوہ بہار اٹہائے
موسے یوشع ہور عزیر تے عیسے والله اعلم
بہی وعظ نصیحت حکم شریعت حل حرام مناہی

فَخُذْهَا بِقُوَّةٍ وَأْمُرْ قَوْمَكَ يَأْخُذُوا بِأَحْسَنِهَا ۚ سَأُورِيكُمْ دَارَ الْفَاسِقِينَ ۝

پس پکڑ اوسنون نال قوت دے تے حکم کر قوم اپنی نون جو پکڑن نال بہتر اوسدے شتاب دکہاواں گا تسانون گہر فاسقاں دا

بگیر آنرا بقوت و بفرما قوم خود را تا عمل کنند بہترین آنچہ در وست خواہم نمود شمارا سرای گنہگاران

پس پکڑ توں قوت نال اسنون کر حکم بہی امت تائین
قوت کوشش نال عمل کرسن تی لائق ناہین
تے لپاندا گر وفرح عمل نہ کرسوا اسوچ وڑسو

جو عمل کرن تس بہتر جیب گہر نچیاں تسان وی کہیا ایں
تے احسن عمل عزیمت اولی رخصت ہی کاہین
یا عاد ثمود یا قبطیاں دی گھر ویکھ خلافوں ڈرسو

سَاَصۡرِفُ عَنۡ اٰيٰتِيَ الَّذِيۡنَ يَتَكَبَّرُوۡنَ فِي الۡاَرۡضِ بِغَيۡرِ الۡحَقِّ

البتہ موڑ رانگا مین ایتان اپنیان تہین اوہنانون جو تکبر کردے نامین وچہ زمین دے سوا حق دے

باز خواہم داشت از تامل در آیات خود کسانے را کہ تکبر مے کنند در زمین ناحق ❊

مین موڑ رہسا وان فہم قرآنون اوہنان لوکان تامیر ـ فکر تامل اوہنان نصیب نہ دلون ایمان لیا ون	جو کرن تکبر وچہ زمین دے ناحق تامل ہوا ایر شامت کبر عناد ہدایت سبے دلون ہاون

وَاِنۡ يَّرَوۡا كُلَّ اٰيَةٍ لَّا يُؤۡمِنُوۡا بِهَا‌ ۚ وَاِنۡ يَّرَوۡا سَبِيۡلَ الرُّشۡدِ لَا يَتَّخِذُوۡهُ سَبِيۡلًا ۚ

تے جیکر ویکھین اوہ سب نشانیان نا ایمان لیاونگے نال اوسدے تے جیکر ویکھین راہ بھلیائی دا نہین پکڑ دے سنون راہ

واگر بہ بینند ہر نشانہ کہ ہست ایمان نیارند باآن واگر بہ بینند راہ راستی را راہ نگیرند آن را

تے جیکر ویکھین ہر آیت اوہ سول ایمان نہ لیا ون ـ راہ اسلام ہدایت نیکی اوہنان نصیب ہو لے	تے جیکر ویکھین راہ نیکی دا اس راہ سول نہ آون گندے راہ گمراہی ول گمراہان ترت قبوے

وَاِنۡ يَّرَوۡا سَبِيۡلَ الۡغَىِّ يَتَّخِذُوۡهُ سَبِيۡلًا‌ ؕ ذٰ لِكَ بِاَنَّهُمۡ كَذَّبُوۡا بِاٰيٰتِنَا

تے جیکر ویکھین راہ گمراہی دا پکڑ دے ہین اوسنون راہ ایہ بدلے اوسدے ہے جو انہان جھوٹھا یا آیتان ساڈیانون

واگر بہ بینند راہ گمراہی را راہ گیرند آن را این بسبب آنست کہ ایشان دروغ داشتند آیات مارا

وَكَانُوۡا عَنۡهَا غٰفِلِيۡنَ ۞	تے آہے اوہنان تہین غافل
	وانان غافل ماندند
تے جیکر ویکھین راہ گمراہی ترت پون اس راہے	ایہ بدلے کفر آیات انہان ہو رغافل اوہنا تہین آہے

وَالَّذِيۡنَ كَذَّبُوۡا بِاٰيٰتِنَا وَلِقَآءِ الۡاٰخِرَةِ حَبِطَتۡ اَعۡمَالُهُمۡ‌ ؕ هَلۡ يُجۡزَوۡنَ اِلَّا مَا كَانُوۡا يَعۡمَلُوۡنَ ۞

تے جنہان جھوٹھا یا ان آیتان ساڈیان تے ملاقات آخرت نے نابود ہو گئے عمل انہاندے نہین جزا دتے جاندے مگر جو آہے کماندے

وکسانیکہ دروغ داشتند آیات مارا و دروغ داشتند ملاقات آخرت را نابود شد عملہای ایشان جزا دادہ نشوند

ع ۱۶

ف کہیا ابن عباس ... تکبر کردے ہین ... انہاندے دل ... قبول کرسے ... محروم رہندے ہین

مترجم

تہین ... عالم ... آیات ... مدارک ... سنیہران ... رحمہ اللہ

رکوع ۱۶

تے جنہاں جھوٹھایاں آیتاں ساڈیاں بہی ملاقات قیامت | نا ہووہو سبہ نیک عمل تہناں بدعملاں دی شامت

وَاتَّخَذَ قَوْمُ مُوسٰى مِنْ بَعْدِهٖ مِنْ حُلِيِّهِمْ عِجْلًا جَسَدًا لَّهٗ خُوَارٌ

تے پکڑیا قوم موسیٰ دی نے پچھے اسنھیں گہنیاں انہاندیاں تھیں وچھا جسہ جو واسطے اوسدے آواز گاں دی

وساختند قوم موسے بعد رفتنش از زیور قبطیان گوسالہ بدنے کہ او را آواز گاؤ بود

تے قوم موسیٰ دی موسیٰ پچھے گہنیوں وچھا گھڑیا
اوہ جسہ گوشت لہو والا گاں وانگوں ڈڑاوے
اوہ جسہ بیجان جو ڈٹھے تداں خدا انہاں ٹھہرایا
جاں بولے ہر کوئی سجدہ ڈگے چپ کرے سر چاوے

اَلَمْ يَرَوْا اَنَّهٗ لَا يُكَلِّمُهُمْ وَلَا يَهْدِيْهِمْ سَبِيْلًا ۘ اِتَّخَذُوْهُ وَكَانُوْا ظٰلِمِيْنَ

کیا نہ ڈٹھا انہاں جو اوہ کلام نہیں کردا انہاں نال تے نہیں دکھاندا انہاں نوں راہ پکڑ لیا اسنوں تے آہے اوہ ظالم

آیا ندیدند کہ آن گوسالہ با ایشان ہیچ سخن نمیگوید و دلالت نمیکرد ایشان را ہیچ راہ معبود گرفتند آن را و

نہ ڈٹھا انہاں جو سخن نہ کریندے نہ انہاں راہ بتاوے | معبود بنایا ظالم ہو کر جہلوں عقل نہ آوے

وَلَمَّا سُقِطَ فِيْٓ اَيْدِيْهِمْ وَرَاَوْا اَنَّهُمْ قَدْ ضَلُّوْا ۙ قَالُوْا لَئِنْ لَّمْ يَرْحَمْنَا رَبُّنَا

تے جد پشیمان ہوئے تے ڈٹھو نے ایہہ جو تحقیق گمراہ ہو گئے آکھیونے البتہ جیکر نہ رحمت کیتی ساڈے اتے رب ساڈے نے

وچون نادم شدند و دیدند کہ ایشان گمراہ شدہ اند گفتند اگر مہربانی نہ کند بر ما پروردگار ما

وَيَغْفِرْ لَنَا لَنَكُوْنَنَّ مِنَ الْخٰسِرِيْنَ

تے نہ بخشیا ساڈوں البتہ ہووانگے اسیں نال زیانکاراں تھیں

و نیامرزد مارا البتہ باشیم از زیان کاران

جاں بہت ہوئے پشیمان ڈٹھا ٹھیک بھلا اوہ راہوں
تاں آکھن اسیں وچ گھاٹے وڈے اگم دوزخ ماراں
کہیا جو رب رحمت کرے تے بخشے اساں گنہوں
ایہہ موسیٰ آئے بعد ندامت توبہ استغفاراں

وَلَمَّا رَجَعَ مُوْسٰٓى اِلٰى قَوْمِهٖ غَضْبَانَ اَسِفًا ۙ قَالَ بِئْسَمَا خَلَفْتُمُوْنِيْ مِنْۢ بَعْدِيْ

تے جد مڑ آیا موسیٰ طرف قوم اپنی دی غصے ہو کے پچھوتاندا آکھیوس برا ہے جو کجھ خلافت کیتی تساں میرے پچھے میں تھیں

وچون باز آمد موسیٰ بسوی قوم خود خشمناک شدہ اندوہگین گشتہ گفت بد جانشینی است جانشینی کردید پس از من

٢٥

جان پھریا موسیٰ قوم اپنی ول بھریا روہ اندوہی	اگے پیو ہن کی خلافت میری پین تہیں بعد کیتو ئی

أَعَجِلْتُمْ أَمْرَ رَبِّكُمْ ۚ وَأَلْقَى الْأَلْوَاحَ وَأَخَذَ بِرَأْسِ أَخِيهِ يَجُرُّهُ إِلَيْهِ

کیا شتابی کیتی تساں حکم رب اپنے تے تہیں سٹ تو س تختیاں نوں تے پکڑیوس سر بھائی اپنے دا کھچدا

آیا شتابی کردید از حکم پروردگار خویش و انداخت الواح را و گرفت موسیٰ سر برادر خود را میکشید بسوئے خود

بہلا چھیتی کیتی حکم رب نوں تساں تختے سہو پٹکے دا	تے سر داڑھی دے وال بھائی دے پکڑے چھکونا لے
چھیتی حکم خدا تہیں اگے وچھا پوچن لگے	یا وعدہ چالی راتیں رب تہیں کا ہلی ہو لتیں اگے
تختے غصے نال جو سٹے ترٹے اوڈ سد ہائے	ست حصے توریت آہی چہو اُڈ دے چڑھے ہوائے
خبراں غیبی وچہ جہناں دے اوڈ چڑھے آسمانی	ہک ہیا جو وعظ نصیحت اسوچہ شرع حکام آہے

قَالَ ابْنَ أُمَّ إِنَّ الْقَوْمَ اسْتَضْعَفُونِي وَكَادُوا يَقْتُلُونَنِي فَلَا تُشْمِتْ بِيَ الْأَعْدَاءَ

کہیا ای بیٹے ماں میری دے تحقیق اس قوم نے عاجز جاتا مینوں تے قریب آہے جو قتل کرن مینوں
پس ناخوش کر نال میرے دشمناں نوں

گفت ہارون اے پسر مادر من ہر آئینہ این قوم ضعیف شمردند مرا و نزدیک بودند کہ بکشند مرا پس
شاد مکن بسبب اہانت من دشمنان را

ہارون کہیا ای بھائی بے شک لوکاں عاجز جاتا سانوں	تے قتل قریب آہے پس نا کر خوش میں نال اعداں نوں
وَلَا تَجْعَلْنِي مَعَ الْقَوْمِ الظَّالِمِينَ	تے نا کر مینوں نال قوم ظالماں دے
	دشمار مکن مرا با گروہ ستمگاران
تے نال گن مینوں نال گروہاں جنہاں ظلم کمایا	تے ایس آہا ہارون ہووے تہیں وڈ الغوی لیایا

قَالَ رَبِّ اغْفِرْ لِي وَلِأَخِي وَأَدْخِلْنَا فِي رَحْمَتِكَ ۖ وَأَنتَ أَرْحَمُ الرَّاحِمِينَ

کہیا اے رب بخش مینوں تے بھائی میرے نوں تے داخل کر سانوں وچہ رحمت اپنی دے تے توں رحیم تر رحیماں دا ہیں

گفت موسیٰ اے پروردگار من بیامرز مرا و برادر مرا و داخل کن ما را در بخشایش خود و تو بخشایندہ ترین بخشایندگانی

اگے ہوویں یا رب بخش مینوں اتے بھائی میرے نوں	تے داخل کر وچ رحمت توں ایں سبھ تھیں ارحم سائیں

إِنَّ الَّذِينَ اتَّخَذُوا الْعِجْلَ سَيَنَالُهُمْ غَضَبٌ مِّن رَّبِّهِمْ وَذِلَّةٌ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا

تحقیق جنہاں پکڑیا وچھا خدا البتہ پہنچیگا انہاں نوں غضب رب انہاندے تھیں تے خواری وچ حیاتی دنیا دی

ہر آئینہ کسانیکہ معبود گرفتند گوسالہ را خواہد رسید بانہا عتاب خشم از پروردگار ایشان و رسوائی

ٹھیک بنایا جنہاں وچھا ہوسی جب انہاں نوں ذلت خواری اوہ ہکدو جے تھیں قتل کرائے	غضب جیہڑا اتے ذلت خواری دنیا وچ رہندیاں نوں یا قید قتل جلا وطن تے جزیہ حضرت دے وقت ہوائے

وَكَذَٰلِكَ نَجْزِي الْمُفْتَرِينَ

تے ایسے طرح بدلا دیندے ہاں اسیں جھوٹھ جوڑنوالیاں نوں

و ہمچنین جزا میدہیم افترا کنندگان را

تے اینویں جھوٹھ بناونوالیاں نوں دیندے اسیں جزا ایہو	ہے بدلہ ایہو مفتریاں نوں روز قیامت تائیں

وَالَّذِينَ عَمِلُوا السَّيِّئَاتِ ثُمَّ تَابُوا مِن بَعْدِهَا وَآمَنُوا إِنَّ رَبَّكَ مِن بَعْدِهَا لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ

تے جنہاں عمل کیتے برے فیر توبہ کیتی پچھے انہاں تھیں تے ایمان لیائے تحقیق رب تیرا پچھے اس تھیں البتہ بخشنہار مہربان ہے

و ہر آئینہ کسانیکہ گناہہا کردند باز توبہ نمودند بعد از گناہان و ایمان آوردند البتہ پروردگار تو بعد از

تے جنہاں کھوٹے عمل کیتے فیر تائب مومن ہوئے	ہے ٹھیک تیرا رب بخشنہار رحیم گناہاں کیتوں

وَلَمَّا سَكَتَ عَن مُّوسَى الْغَضَبُ أَخَذَ الْأَلْوَاحَ وَفِي نُسْخَتِهَا هُدًى وَرَحْمَةٌ لِّلَّذِينَ هُمْ لِرَبِّهِمْ يَرْهَبُونَ

تے جد چپ ہویا موسیٰ تھیں غصہ پکڑیوس تختیاں نوں تے وچ لکھیا انہاندے ہدایت آہی تے رحمت واسطے انہاندے

وچون ساکن شد خشم از خاطر موسیٰ گرفت الواح را و در مکتوب ہدایت بود و بخشایش آنانکہ ایشان از پروردگار خود مے ترسند

تے جد ہٹ گیا موسیٰ تھیں غصہ چُک لئیاں تختیاں تے وچ لکھیاں انہاں دے ہدایت تے رحمت لوکاں واسطے جہڑے اپنے رب کولوں ڈردے ہن

نسخے کنون مراد الواح جو لوح محفوظ ون لکھے | | یک کہن جان تختے ترٹے موسیٰ نقل تہاں لکیے گہے

وَاخْتَارَ مُوسَىٰ قَوْمَهُ سَبْعِينَ رَجُلًا لِّمِيقَاتِنَا ۖ فَلَمَّا أَخَذَتْهُمُ الرَّجْفَةُ قَالَ رَبِّ لَوْ شِئْتَ

تے چن لئے موسیٰ نے قوم اپنی تھیں ستر مرد واسطے وعدے ساڈے دے فر جد پکڑیا اُنہاں نوں زلزلے نے کیہا موسیٰ نے اے رب میرے جیکر چاہندا توں

واختیار کرد موسیٰ از قوم خود ہفتاد کس برائے میعاد ما پس وقتیکہ گرفت ایشاں را زلزلہ گفت موسیٰ اے پروردگار

تے چن لئے موسیٰ قوموں ستر مرد جہت میعاد | | فر جاں انہاں نوں لرزے گھیر لیا کہیوس جے چاہیں تاں

أَهْلَكْتَهُم مِّن قَبْلُ وَإِيَّايَ ۖ أَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ السُّفَهَاءُ مِنَّا ۖ إِنْ هِيَ إِلَّا فِتْنَتُكَ

ہلاک کردا توں انہاں نوں اگے اس تھیں تے مینوں بھی کیا توں ہلاک کردا ہیں ساڈے نوں بدلے اس چیز دے جو کیتی بے وقوفاں نے اساں تھیں نہیں ایہ مگر آزمایش تیری

پیش ازیں ایشاں را و مرا ہلاک میکردی آیا ہلاک میکنی مارا بجزای آنچہ کردند بیخرداں از قوم ما نیست این حادثہ مگر امتحان تو

ماریں انہاں تے مینوں اگو نہلا توں ماریں ساڈے نوں | | بدلے کم سفیہاں ساڈیاں ہے نہ ایہہ امتحان توں (ازمایش)

تُضِلُّ بِهَا مَن تَشَاءُ وَتَهْدِي مَن تَشَاءُ ۖ أَنتَ وَلِيُّنَا فَاغْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا ۖ وَأَنتَ خَيْرُ الْغَافِرِينَ

توں گمراہ کردا ہیں نال اس دے جسنوں چاہیں تے ہدایت کردا ہیں جسنوں چاہیں توں دوست ساڈا ہیں پس بخش ساڈے نوں تے رحمت کر ساڈے نوں تے توں بہتر بخشن والیاں دا ہیں

گمراہ میکنی باین ہر کرا خواہی و راہ مینمائی باین ہر کرا خواہی تو کارساز مائی پس بیامرز مارا و مہربانی کن برما و تو بہترین آمرزگانے

نوں آزمایش دی نال کریں گمراہ جنہانوں چاہیں
پس بخشش اسانوں رحمت کر توں بہتر بخشنہار الٰہ
تاں موسےٰ نوں رب کہیا جو لوکاں اپنے نال لیاویں
تاں ستر مرد لیا یا چن کے جو سردار انہاندے
تا تجلی ہی ہوئے سب کتب اسے فیر جو لائی
ابن عباس کہیا اوہ قصہ جدا جو اوتھے وہایا
دعا منگن نوں ستر ہوسن موسی لیکر دہایا
اونہاں آکھیا یا رب دیہ سانوں جو کجھ دتوا گی
اوہ کتنے سخت جو جوڑ انہاندے ترٹن والے ہوئے
اوہ آہے سب وزیر موسی دے تابعدار بھلیائی

تے جنہوں چاہیں کریں ہدایت دوست ساڈا آہیں
سدی کہیا جان وچھا پوجیا سبطیاں نہیں ہدکار اِذا
منہ کرن کل پوجا وچھیوں توبہ دار اہ پاویں
جان سنی کلام تا کہیا اللہ نوں ویکھ یقیں کراندی
جو ین سپارے پہلے اندر قصے انہاں سنڈ ہائی
ایہ قصہ جدا جو ستر ہوسن زلزلہ دی منہ آیا
اونہاں وچ دعا کجھ واد ہا کیتا اوہ ہارث بہانا
بہی پچھے گئے نہ بوہن زلزلہ آیا کنبن لگے
ہوئے بیہوش نہیں ہر ہوسے ڈریا شاید ایہ ہن ہوئے
اس روروگریہ زاری کیتی آفت رب ہٹائی

وَاكْتُبْ لَنَا فِي هَٰذِهِ الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ إِنَّا هُدْنَا إِلَيْكَ

تے لکھ واسطے ساڈے وچ اس دنیا دی بھلیائی تے وچ آخرت دی بھی تحقیق اسان توبہ کیتی طرف تیری

وبنویس یعنی مقدر کن برائے ما درایں دنیا نیکی ودر آخرت نیز نیکی ہر آئینہ ما رجوع کردیم بسوئے تو

تے لکھ اسان کارن اس دنیا وچ نیکی ہر بھلیائی
دنیا نیکی خیر عافیت نعمت دنیا دیئے

تے عاقبت وچ بھی نیکی ہتھوں اسان رجوع اُساڈے
عاقبت نیکی بخشش جنت نعمت وڈی یقینی

قَالَ عَذَابِي أُصِيبُ بِهِ مَنْ أَشَاءُ ۖ وَرَحْمَتِي وَسِعَتْ كُلَّ شَيْءٍ ۚ

کیہا عذاب میرا اپڑا نداہاں میں اوہ جنہوں چاہاں تے رحمت میری سما لیا ہے ہر شے نوں

گفت خدا عذاب من میرسانمش بہر کہ خواہم۔ و مہربانی من احاطہ کردہ است ہر چیز را

رب کہیا عذاب میرا جس چاہاں جنہوں اوہ پہچاواں
دنیا اندر رحمت شامل چنگیاں مندیاں ہر نوں
دنیا وچ اگرچہ شامل اوہپر واجب ناہیں

تے رحمت میری ہر شے گھیری واجب نہ فرماواں
تے روز قیامت متقیاں نوں خاص نہ اہل کفر نوں
ہے متقیاں نوں واجب ثابت ہر جا یک ہر گاہیں

ع وچ جنہاں ہے اوہ لکھی ہن رحمت اُس تے
دراد جنہوں ہن اوس تک لکھ واسطے ساڈے
لکھ تانیں واجب کر کے ثابت کر اُتا
ہتھ ہدنا تے ہدنا الیک رجوع کیتا
جس نال اُسیں نہ طرف تیری
التوبہ جو کیتا اسان طرف تیری
رجعنا ایہ کہیا بعض نے ہن توبہ ہوئے
کیہا ابن عباس ع تے قتادہ نے
ابن جریر نے کیہا ایہ نازل ہوئی
آیت ورحمتی وسعت کل شئ کیہا ابلیس نے میں بی
ہاں ہیں تاں رب لکھ ہن ہن الذین
تے یہودیاں تے نصاریٰ نے

منزل ٢

خارج ہو گیا پر یہود نصاریٰ
تے آرزو کیتی جو ہیں صاحب
تقوی تے زکوٰۃ تے ایمان دے
ہاں پر نازل ہوئی الذین
یتبعون الرسول النبی الامی
الذی تا آخر پس خاص ہوئی رحمت
واجب ہووے تابعدار محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ
وسلم دے تے کہیا بعض نے
اختیار کیتا موسیٰ علیہ السلام نے
ستر مرد تاں فرمایا اللہ تعالیٰ نے
موسیٰ نوں جو میں تاں دے
زمین ساری مسجد تے طہور بنا دئی
جیہڑے وچ تیں دے اوہ سکن
واللہ اعلم ۱۲ معالم

کافروں وچہ دنیا دیندا رزق تے دفع بلائیں	ایہہ برکت اہل ایمان فراخی رحمت زندیاں تائیں
تے ہوتوں پچھے رحمت خالص گھیرے اہل ایمانی	دنیا نفع مثال جو دیویں پاون نفع بیگانے
جان دیوی والا دیوے گیا جان سے گیا نالی	جو ہو رس نفع اٹھایا دیویں اوہ ہن کتھوں بھالی

فَسَاَكْتُبُهَا لِلَّذِيْنَ يَتَّقُوْنَ وَيُؤْتُوْنَ الزَّكٰوةَ وَالَّذِيْنَ هُمْ بِاٰيٰتِنَا يُؤْمِنُوْنَ

پس البتہ لکھانگا اسنوں واسطے انہاں لوکاں دے جو پرہیزگاری کردے ہین تے دیندے ہین زکوۃ تے جیہڑے اوہ نال آیتاں ساڈیاں دے ایمان لیاوندے ہین

پس خواہم نوشت رحمت کاملہ خود را برائے کسانیکہ پرہیزگاری میکنند و زکوۃ میدہند و کسانیکہ ایشان بآیات ما

پس لکھاں ہیں اوہ رحمت خاص پرہیزگاری جو کردے	تے دیہن زکوۃ نے آیتاں ساڈیاں نال ایمان جو دھردے

اَلَّذِيْنَ يَتَّبِعُوْنَ الرَّسُوْلَ النَّبِيَّ الْاُمِّيَّ الَّذِيْ يَجِدُوْنَهٗ مَكْتُوْبًا عِنْدَهُمْ

اوہ لوک جو پیروی کردے ہین رسول دی جو نبی ہے ان پڑھیا اوہ جو پاوندے ہین اسنوں لکھیا ہویا پاس اپنے

خواہم نوشت رحمت اخرویہ برائے آنانکہ پیروی میکنند آن پیغامبر را کہ نبی امی است آنکہ مییابند نعت او

جیہڑے کرن رسول نبی امی دی تابعداری	جو پاون اپنے پاس لکھی تس صفت اوصاف جو ساری

فِي التَّوْرٰىةِ وَالْاِنْجِيْلِ يَاْمُرُهُمْ بِالْمَعْرُوْفِ وَيَنْهٰىهُمْ عَنِ الْمُنْكَرِ وَيُحِلُّ لَهُمُ الطَّيِّبٰتِ

وچ توریت انجیل دے حکم کردا ہے انہاں نوں نال بھلیائی دے تے منع کردا ہے انہاں نوں برائی تھیں تے حلال کردا ہے واسطے انہاں دے پاکیزہ چیزاں

در توریت و انجیل میفرماید ایشانرا بکار پسندیدہ و منع میکند ایشانرا از ناپسندیدہ و حلال میسازد برائے

وچ توریت انجیل جو انہاں حکم چنگے فرماوے	تے منع کرے برائیوں چیزاں پاک حلال بتاوے

وَيُحَرِّمُ عَلَيْهِمُ الْخَبٰٓئِثَ وَيَضَعُ عَنْهُمْ اِصْرَهُمْ وَالْاَغْلٰلَ الَّتِيْ كَانَتْ عَلَيْهِمْ

تے حرام کردا ہے اوپر انہاں دے ناپاک چیزاں تے اتاردا ہے انہاں تھیں بھار انہاں دے تے گٹیاں جو آہیاں اوپر انہاں دے

و حرام میکند بر ایشان ناپاک را و ساقط میکند از ایشان بار گران ایشانرا و آن مشقتہا را کہ بود بر ایشان

ذکر اوصاف محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم

اوہ نبی امی محمد رسول اللہ صلی اللہ علیہ وسلم ہے کہیا ابن عباس نے اوہ نبی امی ... نہیں جاندے تے نا لکھنا پڑھنا تے نہ حساب ... صلی اللہ علیہ وسلم نے انا امۃ امیۃ لا نکتب ولا نحسب ...

ممنوع

اوسنوں ... کہیا بعض نے امی منسوب طرف امت دی ... ام القری ...

نے کرو حرام پلیت جو چیزاں سبھا ر اینہا تھیں لاہے
شان نزول اس آیت سیدا وچہ معالم لیا یا
ہیں کراں زمین طہور تے مسجد امت تیری تائیں
حمام پاخانہ قبراں جو اتھے پڑھن نماز نہ آئی
تے حفظ کراں توریت تسانوں یاد رہے ہمیشہ
جاں امت نوں ایہ خبر سنایوس ایہ گل اینہاں چاہی
فساکتبہا تا مفلحون موسیٰ نوں رب سنایا
تا رب کہیا جو نبی اونہا ندا ہوسی کہوں تہاں ناں
موسے کہیا جماعت ساڈی نعمت منگن آئی
تا اگلی آیت رب اتاری موسے راضی ہویا
معالم وچہ بخاری اہوں ابن عمر تھیں لیا یا
میں قسم خدا توریت اندر لکھی صفت جو بعض قرانی
توں امتیاں کارن پشت پناہ رسول تے بندہ میرا
نہ شور نہ غل بازار کرے نہ بدیوں بدی ہٹاوے
تے جد تک قوم ٹیڑھی راست نہ کرسی اٹھن نہ مارے
بولے کن تے انہیاں اکھیں دل گمراہی والے
بھی کعب الاحبار کنوں ہویا اسناد لیا یا
محمد خاص رسول اسدا سخت مزاج نہ یاوے
ایہ کرے معاف نہ پایاں کرے رو گردانی
ہر اچی جا تکبیر پڑھن اوہ لک بنھن سر جا تک
صفاں لڑنا نال یاں وچہ نماناں اگو صفاں تک
راتیں گھوکر ذکر قرآنوں جو نک گھن کھیا ندے
اغلال مراد احکام جو مشکل اہل یہودا ناہی

تے لاہے کٹ احکام جو مشکل اونہاں اوپر آہے
جو سن مردے جان لیکے موسیٰ آیا رب فرمایا
جتھے چاہو پڑھو نمازاں بابجہ اینہاں تھیں جائز
تے کراں آرام سکینہ تساں دل لا نوچہ ہو صفائی
مردزاں سب چھوٹے وڈے حر آزاد تے بردے
تا امت احمد دی کارن ہویا ایہ حکم الٰہی
موسیٰ کہیا جو نبی اونہا ندا اینوں کریں خدایا
توں اینہاں وقت نہ پاویں جے اوہ دنیا وچہ آندی
نعمت ملی تساں نوں ملکہ اوہ غیر اساڈے پائی
وَمِنْ قَوْمِ مُوسٰٓى اُمَّةٌ يَّهْدُوْنَ فہم ولید اکھوایا
جو صفت نبی توریت اندر ڈٹھی آپ بتایا
اے نبی بشیر نذیر توں شاہ ہیں موم طرف جلنے
نہ طبع درشت غلیظ تیری ہے نا تو متوکل تیرا
پر بدی معاف کریں اتے بخشے رو گردانی لیاوے
لَا اِلٰهَ اِلَّا اللّٰهُ سنگ ڈنگا دین سوارے
اسدے نال کرے رب سچے کھولے بخت نرالے
جو کعب کہے توریت اندر ہیں لکھیا ٹھیک ایہ یا یا
نہ وچہ بازاراں شور کرے نا بدیوں بدی ہٹاوے
امت اسدی ہر منزل وچ حمد پڑھن ربانے
تے وضو وچہ منہ ہتھاں پیراں دھوون کھفن انے
اوہ اسمان پکارے بانگا جد نماز او اسے
مکے جمے طابہ ہجرت شاہی ملک شام اندی
جو جیہڑا کہے گناہ کرے اوہ کٹن عوض گناہی

٢٦٤

بدلے خون قصاص ضرور نہ دیت پکڑی جاندی	ج جامہ تیہے پلید نا کترن تو بہ قتل اہناندی
بھی ہور بہت تکلیفان بنی اتار نوالے ہٹ دے	باجہ بسیت نماز نہ جائز جہین جہین کم نہ کرے

فَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا بِهٖ وَعَزَّرُوْهُ وَنَصَرُوْهُ وَاتَّبَعُوا النُّوْرَ الَّذِيْٓ اُنْزِلَ مَعَهٗٓ

پس جو لوک ایمان لیائے نال اوسدے تے قوت دتی انہانے اوسنوں تے مدد کیتیانے اسنوں تے پیروی کیتیانے

نور دی جو اوتاریا گیا ہے نال اوس دے

پس آنانکہ ایمان آوردند باو و تعظیم کردند اورا و یاری دادند اورا و پیروی کردند نور یرا کہ ہمراہ او نازل کردہ

ایہ لوک اوہی ہین خلاصی پاونوالے	اُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ ۟
ایشانند رستگاران	
تے تابع نور قرآن جو لیا یا اہنان خلاصی لیتی	پس جہنان اسنوں منیان تعظیم تے دتی یاری کیتی

قُلْ يٰٓاَيُّهَا النَّاسُ اِنِّيْ رَسُوْلُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ جَمِيْعَا ِۨ الَّذِيْ لَهٗ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ ۚ

کہہ توں ای لوکو تحقیق میں رسول اللہ دا ہان طرف تساڈے ساریان دی اوہ اللہ جو واسطے اوسدے ہے

بادشاہی آسمانان دی تے زمین دی

بگو اے مردمان ہر آئینہ من پیغامبر خدا ام بسوی شما ہمہ یکجا آنخدا ایکہ او راست بادشاہی آسمانہا و زمین

اللہ اوہ جس کارن شاہی ہین اتے اسمانان ۱۲ سبگا ہان	توں کہہ لوکو میں سبہ لسان ول بہیگ رسول خدا آیا ہاں

لَآ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ يُحْيٖ وَيُمِيْتُ ۠ فَاٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ النَّبِيِّ الْاُمِّيِّ

نہیں کوئی معبود مگر اوہ زندہ کردا ہے تے ماردا ہے پس ایمان لیاؤ نال اللہ دے تے رسول اوسدے جو

نیست ہیچ معبود مگر او زندہ میکند و می میراند پس ایمان آرید بخدا و پیغامبر او کہ نبی امی ست

نہ ہور کوئی معبود مگر اوہ زندہ کرے تے مارے پس منو اللہ اتے رسول جو نبی امی اس پیارے

تے دکھو وکھ کیتا اساں اونہاں نوں باراں دے قبیلے ہر ہر فرقہ امت بھاری یوتڑے اسرائیلی

وَاَوْحَيْنَآ اِلٰى مُوْسٰٓى اِذِ اسْتَسْقٰىهُ قَوْمُهٗٓ اَنِ اضْرِبْ بِّعَصَاكَ الْحَجَرَ

تے وحی کیتا اساں طرف موسی دی جس وقت پانی منگیا او سنتھیں قوم او سدی نے اے جو مار نال عاصے اپنے دے تہروں

ووحی فرستادیم بسوی موسی وقتیکہ آب خواستند ازوے قوم وے کہ بزن بعصای خود سنگ را

تے وحی کیتا اساں موسی ول جد قوم پانی منگ چکا ہے جو مار عاصا اس پتھر نوں ایہ قصہ گذر گیا ہے

فَانْۢبَجَسَتْ مِنْهُ اثْنَتَا عَشْرَةَ عَيْنًا ۭ قَدْ عَلِمَ كُلُّ اُنَاسٍ مَّشْرَبَهُمْ

پس پھٹے اس تھیں باراں چشمے تحقیق جان لیا ہر گردہ نے گھاٹ اپنا یعنی جاگھ پینے دی

پس روان شد ازان سنگ دوازدہ چشمہ بدانست ہر گروہے آبخور خود را

پس بہے اس پتھر تھیں باراں چشمے جاری ہوئے ہر یک ٹولے پچھان لیا اپنا پانی پینے دا گھاٹ جان کھلوئے

وَظَلَّلْنَا عَلَيْهِمُ الْغَمَامَ وَاَنْزَلْنَا عَلَيْهِمُ الْمَنَّ وَالسَّلْوٰى ۭ كُلُوْا مِنْ طَيِّبٰتِ مَا رَزَقْنٰكُمْ

تے سایہ کیتا اساں اوپر اونہاں دے بدلاں نوں تے اتاریا اساں اوپر اونہاں دے من تے سلوی کھاؤ پاکیزہ چیزاں تھیں جو روزی دتی اساں تسانوں

وسایہ ساختیم برایشان ابر را و نازل کردیم برایشان من و سلوی را گفتیم بخورید از پاکیزہا آنچہ روزی دادیم

تے سایہ ابر کیتا اونہاں اوپر سلوی من کھوایا کھاؤ چیزاں پاک جو رزق تسانوں اساں پہنچایا

وَمَا ظَلَمُوْنَا وَلٰكِنْ كَانُوْٓا اَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُوْنَ ۝ وَاِذْ قِيْلَ لَهُمُ اسْكُنُوْا هٰذِهِ الْقَرْيَةَ

تے نا ظلم کیتا اونہاں اساں نوں اپر آپے جاناں اپنیاں نوں ظلم کردے تے جد کہیا گیا واسطے اونہاں دے وسو وچ اس گراں دے

وایشان بر ماستم نکردند ولیکن برخویشتن ستم میکردند و یاد کن چون گفتہ شد ایشانرا کہ ساکن شوید درین

تے جد اسان کیہا اسانوں وچ اوس وستی دے وچ پیٹیا	تے ظلم نہ کیتا سانوں انہاں آپ اوپر کیتا

وَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ وَقُولُوا حِطَّةٌ وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا نَّغْفِرْ لَكُمْ خَطِيئَاتِكُمْ

تے کھاؤ ایتھوں جتھے چاہو تے کہو جھاڑ گناہ ساڈے تے وڑو دروازے سجدہ کرکے تاں بخش دیئے اسیں خطاں تساڈیاں

وبخورید ازیں دیہہ ہر جا کہ خواستہ باشید و بگوئید حطہ و داخل شوید بدروازہ سجدہ کناں تا بیامرزیم برائے شما گناہان شمارا

تے وڑو بوہے وچ جھک کر بخش کریئے خطاں ہاں	تے کھاؤ ایتھوں جتھے چاہو آکھو جھاڑ گناہاں

سَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ ۝ فَبَدَّلَ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ قَوْلًا غَيْرَ الَّذِي قِيلَ لَهُمْ

البتہ زیادہ دیانگے اسیں احسان کرنے والیاں نوں پس بدلایا جنہاں ظلم کیتا انہاں وچوں سخن سوا اس دے جو کہیا گیا واسطے انہاندے

زیادہ خواہیم داد نیکوکاران را پس بدل کردند ستمگاران از بنی اسرائیل سخنے غیر آنچہ فرمودہ شد ایشانرا

پس جیہڑا سخن جو حکم آہا بدلایا ظلم شعاران	اسیں ہور زیادہ دیئے ملوں بھلے نیکوکاراں

فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِجْزًا مِّنَ السَّمَاءِ بِمَا كَانُوا يَظْلِمُونَ ۝

پس اتاریا اسان اوپر انہاں دے عذاب آسمان تھیں بدلے اس چیز دے جو آہے ظلم کردے

پس فرستادیم برایشان عقوبتے از آسمان بمقابلہ آنکہ ستم مے کردند

بدلہ ظلم جو کردے آہے ستم ہزار جہانوں	پس بھیجیا اسان عذاب انہاں پر و باہی آسمانوں

وَاسْأَلْهُمْ عَنِ الْقَرْيَةِ الَّتِي كَانَتْ حَاضِرَةَ الْبَحْرِ إِذْ يَعْدُونَ فِي السَّبْتِ

تے سوال کر انہاں نوں اس وستی تھیں جو آہی کنارے دریا دے جس وقت تعدی کردے آہے وچ چھنچھر وار دے

وسوال کن یا محمد یہود را از حال دہے کہ بود ساکن بر لب دریا چوں اندازہ مے گذشتند در روز شنبہ

لے یعنی اترکیتا انہاں نوں ... بسبب انہاں دے بدل کیتا ... [illegible]

لے یعنی ... ابن عباس ... [illegible]

ربع

یہوداں نے ... ابراہیم علیہ السلام دی ... [illegible]

ع اللہ تعالیٰ ... [illegible]

عہ خطاؤں خطیہ ... [illegible]

[illegible]

تے پوچھ ایہو دان خبر جو وستی آہی پاس بحر دے	جد اوہ چھنچھن وار تعدی وچہ شکاران کردے

إِذْ تَأْتِيهِمْ حِيتَانُهُمْ يَوْمَ سَبْتِهِمْ شُرَّعًا وَيَوْمَ لَا يَسْبِتُونَ لَا تَأْتِيهِمْ

جد آندیان اہناں نوں مچھیاں ہا نہاندیان چھنچھن ہفتہ کردی ظاہر اتے جس دن نہیں ہفتہ کردے آہے نا آندیان اہناں نوں

وقتیکہ می آمدند ماہیان ایشان ظاہر شدہ روزیکہ ایشان تعظیم شنبہ مشغول میشدند و روزیکہ تعظیم شنبہ نمیکردند نمی آمدند بایشان

جد اوں مچھیاں اہناں ظاہر جس دن چھنچھن کردے	اتے جس دن اوہ کردے چھنچھن لگدیاں کی وچہ بحر دے

كَذَٰلِكَ نَبْلُوهُمْ بِمَا كَانُوا يَفْسُقُونَ ۝ وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِّنْهُمْ لِمَ تَعِظُونَ قَوْمًا

ایسے طرح ازماندے آہے اسیں اہناں نوں سبب اوس دے جو آہے فسق کردے تے جد کہیا اک جماعت نے اہناں تھیں جو کیوں

ہمچنین می آزمودیم ایشان را بسبب آنکہ فسق میکردند و یاد کن چون گفت گروہے از اہل آن دہ چرا پند میدہید گروہے را

اینویں اسیں انہاں آزماندے نال تہناں بدکاری	تے جد اک ٹول انہاں تھیں کہیا کیوں کرو نصیحت جماعت

اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا مَعْذِرَةً إِلَىٰ رَبِّكُمْ
وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ ۝

جو اللہ ہلاک کرنیوالا ہے اہناں نوں یا عذاب کرنیوالا ہے اہناں نوں عذاب سخت کہیا انہاں واسطے عذر
کرنے دے طرف رب تساڈے دی اتے شاید اوہ بچن

کہ خدا تعالیٰ ہلاک خواہد کرد ایشان را یا عذاب خواہد کرد ایشانرا عذاب سخت گفتند تا مارا عذری باشد
نزدیک پروردگار شما و تا باشد کہ ایشان پرہیزگاری کنند

اس قوم جو رب ہلاک کرے یا سخت عذاب چکھاوے اوہ لوک شہر دے قسم ہوئے اک مچھیاں پکڑن کہاون تریجہا ٹول جو منع کراں اس حیلے تھیں بدکاراں چپا تے فرقی غرض کیتا ایہہ ہکس والیاں تائیں انہاں کہیا نصیحت ساڈے ہے ایہہ عذر جناب بائی	انہاں کہیا جو عذر خدا اگے اتے شاید اوہ بچ جاوے دوجہا ٹول نہ کرن شکار نہ منع انہاں فرماون جان جنہاں کے باز نہ آئے سنا یاں انہاں نوں یاران جو کیوں انہاں کرو نصیحت بے پایان کردی جند ازائی اساں اپنا فرض اتار یا یا رب انہاں پند نہ بہائی

فَلَمَّا نَسُوا مَا ذُكِّرُوا بِهٖٓ اَنْجَيْنَا الَّذِيْنَ يَنْهَوْنَ عَنِ السُّوْٓءِ وَاَخَذْنَا الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا

پس جد بھولائی انھاں اوہ چیز جو نصیحت کیتے گئے نال اوسدے بچایا اساں انھاں نوں جو منع کردے برائی تھیں تے پکڑیا اساں انھاں نوں جو ظلم کرے

پس وقتیکہ فراموش کردند آنچہ پند دادہ شدند ایشانرا آن نجات دادیم کسانیرا کہ منع میکردند از کار بد و گرفتار کردیم ستمگاران را

بِعَذَابٍۭ بَـِٔيْسٍۭ بِمَا كَانُوْا يَفْسُقُوْنَ

نال عذاب شدید دے بدلے اوسدے جو اہے فسق کرے

بعذاب سخت بسبب آنکہ فاسق بودند

فر جد انھاں نصیحت بھلی ہاتھ اساں بچائے ہر کرنیوالے
ابن عباس کہیا میں سمجھیاں جو میں خدا فرمایا
تا عکرمے کہیا استاذ نوں تیں تینوں میں قربان ہو جاؤں
جے انھاں بچن نہ ذکر کیتا رب مارن ذکر بہی نائین
سن استاد شاگرد دکھے بہی حسن آیان بتاون
ابن عباس ۱۲

تے ظالماں نوں پھر فسق دے بدلے بری عذاب چکھیا گا
مانع نچے نے ظالم پکڑے چپکیاں حال نہ پایا
انھاں انکار کراہت ہیونوں آیت وچہ ہین پاوان
استاذ پسند سخن تس کیتا خلعت ملی تداہین
جو مانع ساکت بچے تے بعضے ساکت ہوے فرماوان

فَلَمَّا عَتَوْا عَنْ مَّا نُهُوْا عَنْهُ قُلْنَا لَهُمْ كُوْنُوْا قِرَدَةً خٰسِـِٔيْنَ

فر جد سرکش ہوئے اسچیز تھیں جو منع کیتے گئے اسیتھیں کہیا اساں واسطے انھاں دے ہو جاؤ باندر خوار

پس چون تکبر کردند از ترک آنچہ منع کردہ شدند ایشانرا ازان گفتیم ایشانرا شوید بوزنگان خوار شدہ

فر جد سرکش ہوئے اسیتھیں جو منع انھاں نوں کیتا
ایہ قصہ وچ سپارے پہلے دے وچ ہی پاؤ سدا ہایا

اساں کہیا انھاں نوں تھیو باندر خوار ہو جب بیتا
اوہ گردنیہ بندرے ہو گئے فر وچہ معالم لیایا

وَاِذْ تَاَذَّنَ رَبُّكَ لَيَبْعَثَنَّ عَلَيْهِمْ اِلٰى يَوْمِ الْقِيٰمَةِ مَنْ يَّسُوْمُهُمْ سُوْٓءَ الْعَذَابِ

تے جس وقت پکارو تا رب تیرے نجو البتہ بھیجیگا اوپر انھاں دے تا دن قیامت تک ایہ شخص جو پہنچاوے انھاں نوں برا عذاب

ویاد کن چون آگاہ گردانید پروردگار تو کہ البتہ بفرستد بر ایشان تا روز قیامت کسی اکہ برساند بایشان عقوبت

ف١ فلما نسوا یعنی جد انہاں نے چھوڑ دتا ما وعظوا بہ یعنی جو انہاں نوں نصیحت کیتی معالم
ف٢ اس قصے تھیں معلوم ہویا جو جس آدمی نوں حرام وچ چاہیا
حلال دے راہ نہ لبھیا بہی ادے کریں او لوکاں نوں حیلہ کرکے لبھدا او دہی بہی حلال رونی لبھیا
ف٣ نہ ہویا ہی پچھے تے بعضے ہی لوک انہاں نوں ویکھ کے منع کرن والے ہی سو فرمایا

منزل ٢

ف٤ تے کہیا ابن عباس نے نہ معلوم ہی نجات پائی منع کرنے والیاں نے تے ہلاک ہو گئے گناہ کرنیوالے
تے چپ کرنے والے تے ایہ نجات پائی نہیں ایہ وچ حق ترک کرنے
معالم
ف٥ تا اذن واذن بمعنی اعلام معلوم کرنا مانند توعد و اوعد دے
ف٦ کہیا ابن عباس تاذن ربک بمعنی کہیا ربک
تیرے ربّ نے کہیا مجاہد
معالم

کیتا
ف٧ حاکم
دے

جذ جذ تک فرمایا نیکی ظلم کیتا

جان حکم کیتا رب بھیجا پر یہوداں نیک قیامت اوہ جنگ لڑایاں کرن یہوداں تا اسلام لیاون	جو برا عذاب چکھاوے انہاں بیٹے احمد ہت نہیں تا جزیہ ادا کرن ہر سال خواری باون

إِنَّ رَبَّكَ لَسَرِيعُ الْعِقَابِ وَإِنَّهُ لَغَفُورٌ رَّحِيمٌ

البتہ رب تیرا جلد عذاب کرنے والا ہے تے البتہ اوہ بخشنہار مہربان ہے

ہر آئینہ پروردگار تو زود عقوبت کنندہ است و ہر آئینہ او آمرزندہ مہربان است

ہے ٹھیک تیرا رب بہت شتاب عذاب پہنچاونوالا وچہ توریت یہوداں نوں ایہ حکم خدا فرمایا جو خوار رکھے قیامت وچہ عذاباں کیونکہ نہیں نا فرمایا	تے ٹھیک بیشک اوہ بخشنہار رحمت والا بھانا جو عمل توریت قیامت جدچھوڑ یا جا سو جاکم آیا تاہر جا فرن الیل ہو وی بادشاہی ہتھ نا میں

وَقَطَّعْنٰهُمْ فِي الْاَرْضِ اُمَمًا مِنْهُمُ الصّٰلِحُوْنَ وَمِنْهُمْ دُوْنَ ذٰلِكَ ز

تے ٹکڑے ٹکڑے کیتا اساں انہاں نوں وچہ زمین دے فرقہ فرقہ بعضے انہاں نیکوکار ہیں تے بعض انہاں نہیں سوا

وپراگندہ کردیم بنی اسرائیل را در زمین گروہ گروہ بعض از ایشان شائستہ کار انند بعض از ایشان غیر ایشند

تے فرقہ فرقہ اساں انہاں نوں وچہ زمین کھنڈایا	بعض انہاں نہیں نیک ہیں تے بعض بے راہ آیا

وَبَلَوْنٰهُمْ بِالْحَسَنٰتِ وَالسَّيِّاٰتِ لَعَلَّهُمْ يَرْجِعُوْنَ

تے آزمایا اساں انہاں نوں نال بھلیاں اور بریاں تاں جو اوہ مڑ آون

و امتحان کردیم ایشان را بنعمتہا و سختیہا تا باز گردند یعنی بسوی راہ راست

تے آزمایا اساں نعمت کرم تے سختیاں نال انہاں نوں سب آپسو چہ مخالف ہو گئے بعد انہاں جدے یار رباس ہت نوں حال بنایا ڈر بے غضب الٰہی	تاں اوہ کرن جو ہر یا یوں ہر کرن نیک دادن جد جد مذہب ہو گئے ٹوٹے ملکاں وچہ ہتھیارے انہیں جہاں بھانا ہو ہی بدلے غرق ستا ہی

جو بنی کیتا امت نہیں کجھ بادر سو رہو جاسن
جیہڑا اوہ بہتر فرقے انہہ تہ بہتر راہ بناسن

ف شاہ عبد الحق درسے دیوچہ موضح القرآن دے لکھیا ہے تے وچہ بیضاوی دے لکھیا ہے جو وا جب کیتا رب نے اپنے آپ تے جو البتہ غالب کر سا گا اپر یہود دے تاقیامت دشمنان نوں لیس غالب کیتا ابراہیم نمرود نوں پچھے سلیمان تے بخت نصر مجوسی نوں نہ غالب کیتا محمد صلی اللہ علیہ وسلم نوں تے یہودی خوار ہوگئے تے جزیہ دینا کیتا ایہو حال رہسی آخر تائیں واللہ تعالیٰ اعلم

معرفت

ع جو ایمان لیائے عبد اللہ بن سلام تے یار اوس دے تے زمانہ حضرت صلی اللہ علیہ وسلم دے ایمان لیایا ہے دے وکے لوک طرف مشرق دے جیہڑا اوہ لوک دین ہیں دیں ہیں پچھے ... ... واللہ اعلم ... تے ... ایمان لیائے ...

فَخَلَفَ مِنْۢ بَعْدِهِمْ خَلْفٌ وَّرِثُوا الْكِتٰبَ يَاْخُذُوْنَ عَرَضَ هٰذَا الْاَدْنٰى

فر خلیفے بنے پچھے انہاں تھیں بُرے خلیفے جو وارث ہوگئے کتاب دے لیندے ہین اسباب اِس جہان کمینے دا

پس از پے در آمدند بعد از ایشان جانشینان بد کہ وارث توریت شدند اختیار میکنند متاع این عالم

فر ہوئے خلیفے بعد انہاں تھیں خلف نا خلف بتیرے	جو وارث ہوئے کتاب دے لیندے رشوت نال ہنیرے

وَيَقُوْلُوْنَ سَيُغْفَرُ لَنَا ۚ وَاِنْ يَّاْتِهِمْ عَرَضٌ مِّثْلُهٗ يَاْخُذُوْهُ ؕ

تے کہندے ہین البتہ بخشیا جاویگا واسطے ساڈے جیکر آوے انہاں نوں اسباب مانند اوسدے لیندے ہین اوسنوں

و میگویند آمرزیدہ خواہد شد برائے ما و اگر بیاید مثلے مانند آن البتہ بگیرند آن را

تے کہن جو سانوں بخشیا جاسی رشوت نال جو کھاندے	تے جو انہاں ہور اسباب ملے لیندے ڈر نہ لائے
بیٹھے کھان حرام تے کہندے اللہ بخشنہارا	جے فیر ملے پشیمان نہ ہوون لیکر کھاون سارے
اوہ استغفار زبانی توبہ ہرگز کم نہ آوے	نہ دل پشیمان نہ ترک سبھا یوں سبھ کجھ کھنچی جاوے

اَلَمْ يُؤْخَذْ عَلَيْهِمْ مِّيْثَاقُ الْكِتٰبِ اَنْ لَّا يَقُوْلُوْا عَلَى اللّٰهِ اِلَّا الْحَقَّ وَدَرَسُوْا مَا فِيْهِ ؕ

کیا نہیں پکڑیا گیا اوپر انہاں دے عہد کتاب دا ایہہ جو نہ بولن اوپر اللہ دے سوائے سچ دے تے پڑھیا ہے انہاں

آیا گرفتہ نشدہ است بر ایشان آن عہد کہ در توریت است کہ نگویند بر خدا مگر سخن راست و خواندہ

سبھا اینہاں اُتے حق توریت قول اقرار نہ پڑھیا	جو نا بیچوں حق نہ بولن رب تے وچ اوسدے انہاں پڑھیا
یعنی عہد توریت اندر ایہہ نال یہوداں کیتا	جو بولن سچ اللہ اُتے جھوٹھ نہ بولن ہرگز ہیتا
انہاں تئیں ہی توریت تے جان کر ایہہ جھوٹھ خدا اُتے بولن	ایہہ پڑھیا گندی کارن جان بوجھ کے اللہ اُتے بولن

وَالدَّارُ الْاٰخِرَةُ خَيْرٌ لِّلَّذِيْنَ يَتَّقُوْنَ ؕ اَفَلَا تَعْقِلُوْنَ ۝

تے جہان آخرت دا بہتر ہے واسطے انہاں لوکاں دے جو پرہیزگاری کردے ہین کیا نہیں سمجھدے تسیں

و سرای آخرت بہتر است پرہیزگاران را آیا فہم نمے کنید

تے گھر آخرت دا بہتر ہے پرہیزگاراں دے تائیں | پس کیوں نہیں سمجھو کرہو اوہ گھر جان اندر ایہہ

وَالَّذِيْنَ يُمَسِّكُوْنَ بِالْكِتٰبِ وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ اِنَّا لَا نُضِيْعُ اَجْرَ الْمُصْلِحِيْنَ

تے جو لوگ پکڑدے ہین کتاب نوں تے قائم رکھدے ہین نماز نوں تحقیق اسیں نہیں ضائع کردے ثواب نیکی

و آنانکہ تمسک میکنند بکتاب و برپا داشتند نماز را ہر آئینہ ما ضائع نمیسازیم مزد این نیکوکاران را

جہناں محکم پھڑ کتاب نوں بار پڑھی نماز ہی جوڑی | اسیں ہیک ضائع کریے انہاں نیکاں دی مزدوری

یعنی اہل کتاب جو مومن عمل کتاب کرینیدے | یا امت احمد پڑھن نماز تے عمل کتاب منیدے

وَاِذْ نَتَقْنَا الْجَبَلَ فَوْقَهُمْ كَاَنَّهٗ ظُلَّةٌ وَّظَنُّوْۤا اَنَّهٗ وَاقِعٌۢ بِهِمْ

تے جس وقت پٹیا اساں پہاڑ نوں اپر انہاندے گویا کہ اوہ سایہ بان ہے تے جاتا انہاں جو اوہ ڈگن والا ہے

و یاد کن چون برداشتیم کوہ را بالای ایشان گویا وی سایہ بانیست و گمان کردند کہ آن کوہ خواہد افتاد بر

تے جد اساں پٹ پہاڑ انہاں پر چھپر وانگ اٹھایا | تے ظن کیتا انہاں جو اوہ ڈگن والا اوپر آیا

خُذُوْا مَاۤ اٰتَيْنٰكُمْ بِقُوَّةٍ وَّاذْكُرُوْا مَا فِيْهِ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُوْنَ

پکڑ لو جو کجھ اساں دتا تسانوں نال قوت دے تے یاد کرو جو کجھ وچ اوس دے ہے تاجو تسیں بچو

گفتیم بگیرید آنچہ دادیم شمارا بجد تمام و یاد کنید آنچہ در وست تا بود کہ شما در پناہ باشید از عذاب

اساں کہیا جو پکڑ و قوت نال جو دتا اساں تساہاں | تے یاد کرو جو سوچ تاتسیں آؤ وچ پناہاں

وَاِذْ اَخَذَ رَبُّكَ مِنْۢ بَنِيْۤ اٰدَمَ مِنْ ظُهُوْرِهِمْ ذُرِّيَّتَهُمْ وَاَشْهَدَهُمْ عَلٰۤى اَنْفُسِهِمْ

تے جس ویلے پکڑیا رب تیرے نے فرزنداں آدم دیاں تھیں پٹھاں انہاندیاں تھیں اولاد انہاں دی نوں تے گواہ کیتا

و یاد کن چون گرفت پروردگار تو از بنی آدم از پشت ایشان اولاد ایشان را و گواہ گردانید

ایشان را بر ذات ایشان

عہ قرأت ابی بن کعب دی والذین مسکوا ہے نال صیغہ ماضی دے تے ایہہ خوب ہے کیونکہ عطف ماضی دا اوپر مضارع دے قلیل ہے مگر وجہ معتبر تے مراد مسکون تھیں عمل کرنا ہے نال اس چیز دے جو وچ کتاب دے ہے تے مراد انہاں تھیں مومن اہل کتاب دے ہین مانند عبداللہ بن سلام دی تے یاراں اوہناں دے

معنیٰ

ع ۹ ۲۱

سوا اس تھیں جو ارشاد ہے بموجب تورات دی عمل کرن سوا اس دے ...مراد ہے ...نبی صلی اللہ علیہ وسلم دی امت

عہ نتقنا اے معنی پٹیا اساں تے کہیا فراء نے غلقنا یعنی اٹھا لیا کہیا بعض نے رفعنا یعنی اٹھا لیا اساں تے کہیا ابن عباس نے اٹھا لیا اساں ...مراد اوہ ہے جو آیا وچ حدیث دے

حدیث دسے ان رجلا ... یعنی کہ اک آدمی بہشت ...

تے جد کڈھی رب تیرے پٹھوں آدم دیاں دے اولاد تنہاں ہاں — تے شاہد کیتا جانان اپنیاں اوپر تنہاں تنہاں ہاں

اَلَسْتُ بِرَبِّكُمْ ۗ قَالُوْا بَلٰى ۛ شَهِدْنَا ۛ

کیا نہیں ہاں میں رب تساڈا کہیا انہاں آہو ہاں توں رب اساڈا گواہ ہوئے اسیں

گفت آیا نیستم پروردگار شما گفتند آرے ہستی گواہ شدیم

کیا نہیں میں رب تساڈا انہاں کہیا یا رب آہو
ہک کہن فرشتیاں نوں رب آکھیا شاہد ہو تسیں اوہے
ہک کہن شہدنا رب کہیا میں شاہد ہو فرشتے

اسیں شاہد ہوئے فرشتیاں آکھیا مت مکر جاؤ
شہدنا کہیا فرشتیاں یا رب اسیں گواہ اقرار کے
ہک کہن شہدنا بندیاں آکھیا بعد اقرار فرشتے

اَنْ تَقُوْلُوْا يَوْمَ الْقِيٰمَةِ اِنَّا كُنَّا عَنْ هٰذَا غٰفِلِيْنَ

ایہ جو مت آکھو تسیں دن قیامت دی تحقیق اسیں آہے استھیں غافل

این شاہد گرفتن برائے احتراز ازان ست کہ گوئید روز قیامت ہر آئینہ ما بیخبر بودیم ازین توحید

مت آکھو روز قیامت سانوں اس دی خبر نکائی — اس کارن اقرار کرایا رب توحید منائی

اَوْ تَقُوْلُوْا اِنَّمَآ اَشْرَكَ اٰبَآؤُنَا مِنْ قَبْلُ وَكُنَّا ذُرِّيَّةً مِّنْۢ بَعْدِهِمْ ۚ

یا مت کہو جو سوا اسیں نہیں جو شرک کیتا سی پیو ساڈیاں نے اگے اساں تھیں تے آہے اسیں اولاد پچھے انہاں

یا گوئید کہ بجز این نیست کہ شرک آوردہ بودند پدران ما پیش از ما و ما نسلے بودیم آمدہ بعد از ایشان بغیر

یا مت کہو جو شرک کیتا پیاں دادیاں ساتھوں اگے — تے اسیں اولاد انہاندی بعد تنہاں تھیں پچھے لگے

اَفَتُهْلِكُنَا بِمَا فَعَلَ الْمُبْطِلُوْنَ ۝ وَكَذٰلِكَ نُفَصِّلُ الْاٰيٰتِ وَلَعَلَّهُمْ يَرْجِعُوْنَ ۝

بھلا فیر ہلاک کردا ہیں توں سانوں نال اس چیز دے جو کیتی جھوٹھیاں نے تے ایسے طرح کھول کھول
بیان کرے ہاں اسیں آیتاں نوں تے تا جو اوہ رجوع کرن

آیا ہلاک میکنی ما را بعقوبت آنچہ بدکاران کردند و ہم چنین بیان میکنیم آیتہا تا بازگردند

کیا فر اساں ہاک کرین توں الم بربان نے
یعنے سبھ کا رسان اقرار کرایا تاں گواہے
یا رب تکھن جو شرکت سانتھیں اگے ہوا کیا یا
توں شرک فساد انہاں دی بد کیوں ہمیں مار سٹیں تونا
یعنے جو تقلید پوا انہاں کا فر عذر لیاون
جے شبہ کرے کوئی حجت لازم تہاں اگے خود اقرار دی لا
تے اوہ اقرار نہ یاد کسینوں حجت کیونکر تھیوے
تے ہر ہک شخص زبان اپنی بھی دس اقرار نشانی
بس جہان ہو قائل اسدا موں مشرک سارے
فر اپنے دعویوں آپے جھوٹے لاجواب ہو جاوے
تے وچ معالم لکھیا اسدا واضح بہت دلیلاں
تے کل رسولاں پیغمبر اپنے سچے صاف بتائی
اوہ عہد بھلاون یاد دواون عذر نہیں کس کوئی
بھی وچ معالم عمر خطابوں باب اسنا دے لیایا
تاں نبی کہیا رب آدم خلقیا پٹھ اسدی ہتھ پھیریا
تے کہیا ایہ جنت کارن خلقے عمل بہشتاں کرسن
فر مسح کیتا پٹھ آدم اپر ہور اولاد نکالے
تے کہیا رسولا ہن کس کارن ہاں ہن عمل کریندے
تاں نبی کہیا جس بندے نوں رب جنت کارن کردا
تے جسنوں دوزخ کارن خلقیا اسدی کمیں لاوے
مقاتل کلبی ہور مفسر وچ معالم لیایا
اولاد سفید ذری جیوں کیڑیاں اوہ ہن اہسر آئے
فر کہیا اے آدم ایہ اولاد تیری سبھ جتنے کالے

اسیں اینویں کراں بیان آیات تاکرن رجوع ولائے
مت روز قیامت کہن توحید دوں سانوں خبر نہ آہی
اسیں اپناں دے پچھے لگے ساں نوں انہاں بھولایا
رب کدی بتاں ہر ہک بندیاں ہن نہیں عذر بتاندے
خود اقرار جو ہر ہک کیتا فر کیوں عذر بناون
جاں خود اقرار کراں لے توں آپے یاد دہنیاں رولے
اگے جواب جو اتر اوسدا دل ہر وچ لبھیوے
ہر کوئی سمجھے اسدا خالق دلوں بھی کہندا بانی
جو شرک کرن یا منکر ہوون عقل تہاندے مارے
شاہ عبد القادر رضی اللہ ایہ بیان بتاون
وحدانیت اپنی اپر آندیاں صاف جمیلاں
فر جو اس عہدوں منکر ہووے تیں اقرار گواہے
جاں سبھیاں نبیاں خبر دتی اوہ حجت ثابت ہوئی
جو اس آیت نہیں پیغمبر نوں کسی سوال الایا
اکھیں وچ اولاد نکالی سمجھیں بھائی میریا
ایہ جنت جاسن عمل بہشتاں لے کردے ہر سن
تے کہیا ایہ دوزخ کارن خلقے جاسن بھیڑ عملوں
یعنے جو رب کرنا کیتا عمل تنہاں لکھیا دیندے
جنت دے تس عمل کراوے نیکیاں اپر مردا
اوہ دوزخ والے کم کماندا مرسی تے دوزخ جاوے
جیو بھی طرف آدم دی پشتی مسح خدا فرمایا
فر کھبی طرف مسح تنہیں کڈے شیر کدھو کھاؤ
فر کہیا الست بربکم جو عہد اقرار انہاں

منزل ۲

عہ تقدیر دے مسئلے اندر غوض کرنا خطرناک بات ہے کہیا خود مصنف علیہ الرحمۃ نے

فر کہیا سفید ایہ جنت اندر رحمت میری جا بسن
تے کالیاں نوں فرمایا ایہ سب وچ دوزخ جاونوالے
پھر فرشتہ آدم دی وچہ اوہ داخل کیتے سارے
پر نیکاں اوہ اقرار خوشی تھیں کیتا دوزخیاں نوں
ہک وادی نعمان جو جنگل عرفے پاس ایہا ہے
تے کلبی کہے جو سنہ کے ہور طائف عہد لیاسی
جاں سب اولاد نکالی صورت بخشی عقل بانان
فر کہیا جو جانوں میرا بانجوں ہور الاہ نکوئی
نہ میرے نال شریک بناؤ ہرگز ہور کسے نوں
ہیں نبی گھلساں ول تہاڈے یاد کراون عہد اساڈا
تاں سارے بولے کہن جو یارب توں ہیں اساں الٰہی
فر کیتے قول اقرار کا سے عہد میثاق کرائے
فر آدم تکیا بیٹیاں فرزنداں ہکو جیہے نہ پائے
بعضے خوب صورت کئی انہے لولے ہک انہاری
تاں عرض کیتس کیوں ہکو جیہے نہ کیتو ای خدایا
ہیں اس کم وچ ایہ حکمت خلقی فرقو ساری

ہیں پرواہ نہیں کجھ ایہ اصحاب ہیں سدھ بسن
تے ہیں پرواہ نہیں کجھ ایہ سب ہن اصحاب شمالی
حدیث کہ اوہ جس اہل قبور نہ اٹھسن ہاری
تے بدبختاں نیں ٹوڑ وہاں ہنیاں کرنا سمجھ قرآنوں
ایہ میثاق آہا اس جاگہ ابن عباس کہیا ای
ہک کہن جو ہند زمین وچہ لتھا آدم جتھے لتھا سی
فر کہیا الست بربکم کرسا ہمنے سبھ عیانان
نے میرے بانجہ نہ رب اساڈا اپا لنہار اسوی
جو کرے شریک ہیں بدلے پیاں سخت عذاب دیسوں
بھی کتب تساں پہنچاں منوبیاں تے کتبانوں
توں پالنہار الاہ اساڈا ہور نہ پشت پناہی
پھر ہک اجل تے رزق تے سختی نرمی حال لکھائے
کجھ غنی تے کئی محتاج ڈٹھے کئی خوب شکل دسیائے
ہک صحت والے ہون مردے ڈٹھو فرقو ساری
میں دوست رکھاں شکرگزاری رب پچھے فرمایا
جو نعمت والے دیکھ دکھیا نوں کرسن شکر گذاری

وَاتْلُ عَلَيْهِمْ نَبَأَ الَّذِيٓ اٰتَيْنٰهُ اٰيٰتِنَا فَانْسَلَخَ مِنْهَا فَاَتْبَعَهُ
الشَّيْطٰنُ فَكَانَ مِنَ الْغٰوِيْنَ ۝

تے پڑھ توں اوہناں نوں قصہ اس شخص دا جو دتیاں اساں اوسنوں آیتاں اپنیاں پس نکل گیا
انہاں تھیں فر پچھے لایا اوسنوں شیطان پس ہوگیا گمراہاں تھیں

وبخوان برایشان خبر کسے کہ دادہ بودیم او را علم آیات خود پس بیرون رفت از علم آن آیات
پس در پے او شد شیطان پس گشت از گمراہان

نا اوسدی صفت مانند کتے دی جو ہر کاہیں ہپکے
یا چھوڑیں جسنوں تاں بھی گھر کے جیبھ نوں باہر کڈھے

ہر شے گھر کے تر یہ ہو ر گسیوں کُتا گھر کے اونوں
اس کتے دی ہر دی تر یہ ہور جیں حال برابر دو ویں

یعنے کافر نفع نہیں ہو کرے نصیحت کوئی
اوہ وچہ گمراہی ہے نصیحت ہوئی یا نہ ہوئی

ذٰلِكَ مَثَلُ الْقَوْمِ الَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا ۚ فَاقْصُصِ الْقَصَصَ لَعَلَّهُمْ يَتَفَكَّرُوْنَ ۝

ایہ ہے مثال اس قوم دی جو جھوٹھا یا انہاں آیتاں ساڈیاں نوں پس بیان کر قصہ تاجو اوہ فکر کرن

این صفت گروہیست کہ دروغ شمردند آیات مارا پس بخوان بر ایشان این پند تا ایشان تامل کنند

ہے ایہ مثال انہاں دی ساڈیاں آیتاں جھنا جھٹلایا
پس کر بیان ایہ قصہ تا اوہ فکر کرن ہبدیا یار

سَآءَ مَثَلَا ِۨ الْقَوْمُ الَّذِيْنَ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِنَا وَاَنْفُسَهُمْ كَانُوْا يَظْلِمُوْنَ ۝

تے بری ہے اندر صفت دے اوہ قوم جو جھوٹھا یا انہاں آیتاں ساڈیاں نوں تے جاناں اپنیاں نوں آہے ظلم کردے

باعتبار صفت بد اند این قوم کہ دروغ شمردند آیات مارا و بر خویشتن ستم میکردند

ہے بری مثال اس قوم جو ساڈیاں آیتاں جھٹلاون
تے اپنیاں جاناں اپر احمق آپے ظلم کماون

مَنْ يَّهْدِ اللّٰهُ فَهُوَ الْمُهْتَدِيْ ۚ وَمَنْ يُّضْلِلْ فَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ ۝

جسنوں راہ وکھاوے اللہ پس اوہو ہے راہ پاونوالا تے جسنوں گمراہ کرے پس اوہ لوک ہن

ہر کہ راہ نماید ش خدا پس ہمان ست راہ یابندہ و ہر کہ گمراہ سازد ش پس آن جماعۃ ایشان اند زیانکاران

جسنوں راہ وکھاوے اللہ سو راہ وسدا پاوے
تے جسنوں اوہ گمراہ کرے سو لوک جو نقصان والے

وَلَقَدْ ذَرَاْنَا لِجَهَنَّمَ كَثِيْرًا مِّنَ الْجِنِّ وَالْاِنْسِ ۖ لَهُمْ قُلُوْبٌ لَّا يَفْقَهُوْنَ بِهَا ۚ

تے البتہ تحقیق پیدا کیتا اساں واسطے دوزخ دے بہتیاں نوں جناں تے آدمیاں تھیں واسطے انہاں دے دل ہن جو

و ہر آئینہ بیافریدیم برائے دوزخ بسیاری از جنیان و آدمیان ایشان را دلہاست کہ نمی فہمند بآن

اسان ٹہیکا پائی دوزخ کارن بہت جنون انسانوں	جو ہین انہانوں قلب جہ سمجہ نہ کائی انہان سوالون

وَلَهُمْ أَعْيُنٌ لَّا يُبْصِرُونَ بِهَا وَلَهُمْ آذَانٌ لَّا يَسْمَعُونَ بِهَا

تے واسطے انہاندے اکہیان ہین جو نہین ویکہدے نال انہاندے تے واسطے انہاندے کن ہین جو نہین سنگدے نال انہاندے

وایشانرا چشمہا ہست کہ نمے بینند بآن و ایشانرا گوشہا ہست کہ نمی شنوند بآن ٭

تے ہین انہانوں اکہین حق نہ ویکہین نال جنہاندے وسمجہن حق دلان تہین نا تہان اکہین حق نہ ویکہدے	تے ہین انہانوں کن جو حق نہ سندے نال تہانے نہ کنان نال اوہ حق سنن جے لکہہ نصیحت آوے

أُولَٰئِكَ كَالْأَنْعَامِ بَلْ هُمْ أَضَلُّ ۚ أُولَٰئِكَ هُمُ الْغَافِلُونَ ۝

ایہ لوک مانند حیواناں دے ہین بلکہ اوہ زیادہ گمراہ ہین ایہ لوک اوہی غافل ہین

ایشان مانند چارپایانند بلکہ ایشان گمراہ تر اند ایشان اند بیخبران

ایہ لوک حیواناں وانگ ہین بل اوہ اندر گمراہی	ایہ لوک بیخبر جو سرت نہ کہن حق نہ سوچن اہی

وَلِلَّهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنَىٰ فَادْعُوهُ بِهَا ۖ وَذَرُوا الَّذِينَ يُلْحِدُونَ فِي أَسْمَائِهِ ۚ

تے واسطے اللہ دے ہین نام سوہنے پس پکارو اوہنوں نال انہاندے تے چھوڑ دیو انہانوں جو کجروی کردے ہین وچہ ناماں اوسدیاں دے

وخدا راست نامہای نیک پس بخوانید او را بآن نامہا و بگذارید آنانرا کہ کجروی میکنند در

تے اسم اللہ دے سوہنے سنوں انہاں نال بولا ہو	تے جیہڑے لحد کرن وچہ اسماں چھوڑ دیو انہاں نوں اہو
سَيُجْزَوْنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝	البتہ جزا اوہ تے پا ونگے جو کجہ آہے عمل کردے
	دادہ خواہد شد بایشانرا جزای آنچہ میکردند
جیہڑے تے جاسن بدلہ جو کجہ آہے عمل کمانے جو دین اندر کج ہو ملاون ملحد سدے جاون	لحد اتے الحاد کجی جو راہ سدہ میون ول کہانے جو نام اللہ دے دلوں بناون کیتے بدلے یا دلنا

ف ایہ لوک مانند حیواناں دی ہین وجہ ایہ کہ جو وسیلہ ہدایت انسان دا ہیکہیا نے ... دے شہوت ... ایہ لوک گمراہ زیادہ ہین حیواناں ... نہیں جو حیوان ... نفع نے ضرر دے

منزل ۲

... نہ ... روالی دا ... جاندے ... ۱۲ معالم

ہک مرد نمازاندر یا اللہ یا رحمٰن الاوے
تے ایہ کیوں سخن پکارے وہ نوں ایہ آیت ندا آئی
جو نوں ہور لوے نام اللہ دے حضرت نبی بتائی
رب سوہنے نام بتائے اوہی سدن آئے
جویں جیا دسخی ہک ہے سخی نہ سدن آیا
عالم کہو نہ عاقل کہنا وچ معالم لیائے

مشرک سنکر کہن محمد ہک الاہ بتائے
ابو ہریرہ یوں باہناد معالم اندر بہائی
جو کوئی انہاں شمار کرے سو جنت اندر جائی
انہاں باجھ نہ سدن جائز نام جدلوں بنائے
رحیم رفیق بھی ہک ہے معنی پر کہن رفیق نہ پایا
ایہوں کہنیہ اندر عبد القادر ایہ فرمائے

وَمِمَّنْ خَلَقْنَآ أُمَّةٌ يَهْدُونَ بِالْحَقِّ وَبِهِ يَعْدِلُونَ ۝

تے اوہناں لوکاں تھیں جو پیدا کیتے اساں گروہ ہے جو راہ دکھاندی ہیں نال حق دے تے نال اوسدے

وازانجماعہ کہ پیدا کردہ ایم گروہے ہست کہ دلالت میکنند بدین حق و بآن دین حق عدل میکنند

تے خلقت ساڈی تھیں ہک فرقہ سدا راہ دکھاوے
معالم وچ بخاری سا ہوں باہناد لیائے
جو امت میری تھیں ہک فرقہ سبھی آخر تائیں
جو کرے خلاف یا کرے نہ یاری انہاں ضرر نہ کوئی

نے دین حقانی نال اوہ فرقہ عدل انصاف کماوے
معاویہ آکھے میں خود سنیاں پیغمبر فرماوے
اپر امر اللہ دے قائم خوف نہ دکھ ایذا تھیں
ایس امت تھیں تم بشارت اگلیاں نوں وچ بھی ہوئی

وَالَّذِينَ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا سَنَسْتَدْرِجُهُمْ مِنْ حَيْثُ لَا يَعْلَمُونَ ۝

تے جنہاں جھوٹھایا آیتاں ساڈیاں نوں درجہ بدرجہ کھچ لیا نگے انہاں نوں وچ گمراہی دے
اس طرح تھیں جو نہیں جاندے اوہ

وکسانیکہ دروغ داشتند آیات ما را پایہ پایہ بکشیم ایشان را تا محل ہلاک از آن راہ کہ ندانند

تے جنہاں جھوٹھایاں آیتاں ہولی ہولی انہاں چلاوین
اوہ جیوں جیوں کرن گناہ ہر یاراں نعمت نعمت پاون

جو نکا اوہ نجات کہن وچ گمراہے پلیے
اوہ نعمت کہاون سجن پاک اللہ دا شکر بھلادن

وَأُمْلِي لَهُمْ إِنَّ كَيْدِي مَتِينٌ ۝ أَوَلَمْ يَتَفَكَّرُوا مَا بِصَاحِبِهِمْ مِنْ جِنَّةٍ

تے مہلت دیواں گا واسطے انہاں دے تحقیق مکر میرا مضبوط ہے کیا نہیں فکر کردے جو نہیں صاحب

ومہلت میدہم ایشان را ہر آئنہ تدبیر من محکم است آیا تامل نکردند کہ نیست این ہمنشین ایشان را ہیچ دیوانگی

تے مہلت دیساں تنہاں میری تدبیر پکی سبھ ہوئی
یعنے دیکھے مہلت پکڑاں اچاچیت کفاراں

تے کیوں نا سوچن یار تنہاندا نہیں دیوانہ کوئی
جاں جہڑا گرن بیایاں پیغمبر انیاں پکڑاں باراں

اِنْ هُوَ اِلَّا نَذِیْرٌ مُّبِیْنٌ ۝

نہیں اوہ مگر ڈراونوالا ہے ظاہر
نیست او مگر بیم کنندہ آشکارا

نہیں اوہ مگر ڈراونوالا ظاہر انہاں ڈراوے
جو صفا پہاڑی اپر سر ور رات کھلے مکہ سارے
تنہاں غضب بانیوں بہت ڈرایا قصے بہت سنائے
ایہ آیت رب اتاری کیوں نہ سوچ کرن ایہ کافر

قتادہ کہوں معالم اندر شان نزول بتاوے
قوم قریش قبیلہ ہر ہر لیکر نام پکارے
کسے کہیا ایہ یار دیوانہ کھلیاں ساری رات بلائے
جو کملا نہیں ہے عاقل ناصح خوف سنا وے ظاہر

اَوَلَمْ یَنْظُرُوْا فِیْ مَلَكُوْتِ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَمَا خَلَقَ اللّٰهُ مِنْ شَیْءٍ

کیا نہیں نظر کرن وچ بادشاہی اسماناں دے تے زمین دے تے جو پیدا کیتا ہے اللہ نے کجھ چیز
آیا نظر نہ کردند بپادشاہی خدا در آسمانہا و زمین و در آنچہ خدا پیدا کردہ است از ہر چیز

کیا و تکیں نہیں ایہ بادشاہی اسماناں نوں سیانوالی
بے سوچن آپے سمجھن اسے معبود ہکلا

تے جو کجھ وچ انہاں دے پیدا کیتا سب سچا نے
جو خالق مالک پوجا لائق ہور نہیں بن اللہ

وَّاَنْ عَسٰۤی اَنْ یَّكُوْنَ قَدِ اقْتَرَبَ اَجَلُهُمْ ۚ فَبِاَیِّ حَدِیْثٍۭ بَعْدَهٗ یُؤْمِنُوْنَ

تے ایہ جو شاید ہووے نیڑے آئی اجل انہاں دی فر نال کہیڑی بات دے پچھے اس نہیں ایمان لیاون گے
و آیا نظر نہ کردند در آنکہ شاید نزدیک شدہ باشد اجل ایشاں پس بکدام سخن بعد قرآن ایمان خواہند آورد

تے ایہ نہ سوچن شاید ہووے اجل نیڑے ایہناں آئی
نہ بعد قرآن محمد ہور کتاب نبی انہاں آوے

فر بعد قرآنوں کس گل نال ایہ لیاون صدق صفائی
قرآن محمد جس نہ منیاں کو بن ہدایت پاوے

مَنْ یُّضْلِلِ اللّٰهُ فَلَا هَادِیَ لَهٗ ؕ وَیَذَرُهُمْ فِیْ طُغْیَانِهِمْ یَعْمَهُوْنَ ۝

جسنوں گمراہ کرے اس پس نہیں کوئی راہ دکھاونیوالا واسطے اوس دے تے چھوڑ داہے انہاں نوں وچ سرکشی اپنی دے سرگرداں
ہر کہ گمراہ سازد خدا پس ہیچ راہ نماینده نیست او را و میگذارد ایشاں را خدا در گمراہی خویش سرگرداں شدہ

منزل ۲

۲۸۲

تھیوڑے رب جیراں غریں چھیر کیتی اپنی سوی		جنھوں بھبوکا وسنوں ہادی بھلی گوی

يَسْـَٔلُونَكَ عَنِ السَّاعَةِ أَيَّانَ مُرْسٰهَا ۖ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ رَبِّي

سوال کردے ہیں تینوں قیامت تھیں کدے وقت قائم ہوونے اسدا آکھ توں تحقیق علم اسدا پاس رب میرے

سوال میکنند ترا از قیامت کہ کے باشد استقرار او بگو جز این نیست کہ علم قیامت نزدیک پروردگار من است

کہہ پاس الٰہ دے خاص علم تس ہور کسے نہ جانی		تجھ پچھن لوک قیامت تھیں کد ہسدا او وقت اتھائی

لَا يُجَلِّيهَا لِوَقْتِهَا إِلَّا هُوَ ۚ ثَقُلَتْ فِي السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضِ ۚ لَا تَأْتِيكُمْ إِلَّا بَغْتَةً

نہ ظاہر کریگا اسنوں وچ وقت اوسدے مگر اللہ تعالی بھاری ہوئی وچ اسماناں دے تے زمین دے نہ آویگی تسانوں مگر اچانک

پدید نیارد او را در وقت او مگر خدا گران شدہ است یعنی مشکل شدہ است دانستن قیامت بر آسمانہا

اوہ مشکل ہے اسماں زمین وچہ اچاچیت آجاوی		نہ ظاہر کرسی وقت اوسدے مگر اں اللہ لسیائے
یا جدا وہ آئی بھار وہوی اوپر کل جہانان		یعنی مشکل علم قیامت اہل زمین آسمانان
جو حضرت کہیا قیامت لوکاں اچاچیتی گھیرے		معالم وچہ بھاری رہا ہوں اکسیا اجو ہر کے
نہ تہاں لیٹن لے قیامت گھیر اچاچیتی		وہ شخص کہلاریں چاہی پر کھن ہیچ نہیں اچ کیتی
اچاچیت قیامت گھیرسی پیغمبر فرمایا		ہک شخص لیتی فوقیتہ نہ پیتا دودھ کسی پوایا

يَسْـَٔلُونَكَ كَأَنَّكَ حَفِيٌّ عَنْهَا ۖ قُلْ إِنَّمَا عِلْمُهَا عِنْدَ اللّٰهِ وَلٰكِنَّ أَكْثَرَ
النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ

پچھدے ہیں تینوں گویا کہ توں عالم ہیں اوس تھیں کہہ سوا اسدے نہیں ہے علم اوسدا پاس اللہ دے پر اکثر
لوک نہیں جاندے

سوال میکنند ترا از قیامت گویا کہ تو کاوش کنندہ از آن بگو جز این نیست کہ دانش او نزدیک
خدا است ولیکن بسیارے از مردمان نمی دانند

کہہ اسدا علم نہ بابجھ خدا بہتے لوک نہ دانا		ایہ پچھدے تینوں گویا کہ ہیں توں اس تھیں واقف دانا

قُلْ لَّآ اَمْلِكُ لِنَفْسِيْ نَفْعًا وَّلَا ضَرًّا اِلَّا مَا شَآءَ اللّٰهُ ط

کہہ نہیں مالک ہیں واسطے جان اپنی دے نفع واسطے نہ زیاں دے مگر جو چاہے اللہ

بگو نمی‌توانم برائے خود نفع رسانیدن و نہ ضرر کردن مگر آنچہ خدا خواستہ است

کہہ مالک نہیں ہیں جان اپنی دے نفع ضرر دینے دا | مگر جو نفع ضرر میرا اونجہ چاہے اللہ سائیں

وَلَوْ كُنْتُ اَعْلَمُ الْغَيْبَ لَاسْتَكْثَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ ۚ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوْٓءُ ۚ

تے جیکر ہیں ہوندا جاندا غیب نوں البتہ بہت حاصل کردا بھلیائی تھیں تے نا لگدی مینوں برائی

و اگر می‌دانستمے علم غیب را ہر آئینہ بسیار جمع کردمے از جنس منفعت و نرسیدے بمن ہیچ سختی

تے جیکر غیب ہیں جانا حاصل کردا بہت بھلیائی | تے کل بگھدے سختی مینوں لگدی ہول نہ کالی

اِنْ اَنَا اِلَّا نَذِيْرٌ وَّبَشِيْرٌ لِّقَوْمٍ يُّؤْمِنُوْنَ ۠

نہیں ہیں مگر ڈراونے والا تے خوشخبری دینے والا واسطے قوم دے جو ایمان لیاوندے ہیں

نیستم من مگر بیم کنندہ و مژدہ دہندہ برائے گروہے کہ ایمان دارند

اس بن ہور نہیں ہیں لوکاں نوں جو اب فرماوندا
کیہا قریش محمد نے سانوں بہ خبر بتادے
تا نفع تجارت پاوین اینویں خبراں تکلیں اسد کالوں

| تے اہل ایمانان کارن جنت رحمت خبر سناوان
جو وقت لڑائی ان خریدین خرچنگا ہو جاوے
ربا مرگیتیا کہ انہاں کماندی مینوں خبر نہ جاتو

هُوَ الَّذِيْ خَلَقَكُمْ مِّنْ نَّفْسٍ وَّاحِدَةٍ وَّجَعَلَ مِنْهَا زَوْجَهَا لِيَسْكُنَ اِلَيْهَا ۚ

اوہ ہے جس نے پیدا کیتا تسانوں جان یک تھیں تے بنایا اوسے تھیں جوڑا اس دا تا جو آرام پکڑے طرف

اوست آنکہ پیدا کرد شمارا از یک شخص و پیدا کرد از آن یک شخص زنش تا آرام گیرد با وے

اوہ اللہ جس نے ہک جیتے تھیں سرجیتیں ابا نوں | تے کیتا اس تھیں جوڑا اس دا اس دل راحت پاوے
بینے کی جان آدم تھیں سرجیا رب تسانوں | تے سرجیا اس تھیں جوڑا اس دے بیوی تس حوا نوں

لہ [illegible] ... منزل ۲ ... [illegible]

فَلَمَّا تَغَشّٰىهَا حَمَلَتْ حَمْلًا خَفِيْفًا فَمَرَّتْ بِهٖ

پس جد جماع کیتس اوسنون حمل اٹھایا اوسنے ہار ہلکا پس فردی رہی نال اوسدے

پس چون جماع کرد بازن خود بار گرفت بارے سبک پس آمد و رفت کرد بآن بار سبک

فر اوسدے نال فرے ٹردی او کہا وقت آیا		پس جد ہازن ایر زن ہولا بہار اوٹھایا

فَلَمَّآ اَثْقَلَتْ دَّعَوَا اللّٰهَ رَبَّهُمَا لَئِنْ اٰتَيْتَنَا صَالِحًا لَّنَكُوْنَنَّ مِنَ الشّٰكِرِيْنَ

فر جد بہار ہوگئی لگا پکارنے اللہ آپ نوں جے جیکر دیویں سانوں فرزند صالح البتہ ہوئے اسین شکر کران ہین

بعد ازان چون زن گران بار شد ہر دو دعا کردند بجناب پروردگار خویش کہ اگر فرزندی شائستہ بدہی مارا باشیم از شکر کنندگان

جو جی سان نیک دیویں فرزند تاہوئے شکر گذار		فر جد بہارے ہوئی تاں دوویں بتہین کرن پکاران

فَلَمَّآ اٰتٰىهُمَا صَالِحًا جَعَلَا لَهٗ شُرَكَآءَ فِيْمَآ اٰتٰىهُمَا ۚ فَتَعٰلَى اللّٰهُ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ

پس جد دتس انہانوں فرزند صالح کیتے انہاں واسطے اوسدے شریک وچ اس چیز دے جو دتی اوس نے انہاں نون پس بلند ہے اللہ اس چیز تہین جو شریک کردے ہین

پس چون داد خدا تعالیٰ ایشان را فرزند شائستہ مقرر کردند برائے او شریکان در آنچہ دادہ بود بایشان پس بلند قدر است خدا از آنچہ شریک مقرر میکنند

وچ اس چیز جو رب دتی رب شریکوں والی پایا اگہیوں پیٹ نہ پوچھ کیا ہے کرو سوال اس ڈر دیا یا جنبر یا پتا ہووے یا ڈرسے پیٹ کریہ تا ہو اودڑی آدم نوں سیانم اندہ وہ بچاوی بچہ کران نہا تاسہ ہنا یچمے نال آسیانی ایہ نام آیا ابلیس جدان آدم چہ فرشتیان سیانی	[illegible]	فر جد نیک تہاں نے بی تا اونہاں شریک ٹھرایا حوا نوں جد حمل ہویا ابلیس شعرن آیا ہاکیہا ایہہ کیہ منعلم اگہیوں پیتاں ہیتہم باہاگے پچھلے ہاہوں لکر یا نیرہ اہوں آدمو فر ابلیس آیا اسے اگہیوں ہیتوں تھر ہاہالی پر نام توہہد اعبد الحارث رکھیں جدوں پایئے

[illegible]

فر حوا ذکر کیتا ایہ قصہ حضرت آدم تائیں
فر ابلیس حوا نوں ملیا فر اوہ سخن الایا
ابن زید کیہا حوا اول حوا بیٹا جایا
فر ہو رجمیاں عبد اللہ اسدا نام بہی انسان دی ہرایا
ایہ عبد اللہ دا پاس تساڈے اللہ جہوڑی ناہیں
پر پہلا قول صحیح زیادہ وچہ معالم لیا ڈے
ایہ شرک آہا وچہ نام جو غیر اللہ دا عبد ٹھرایا
انسان حارث سیدا رب نجا تا دہر یا نام گمانوں
تا ایہ کم رب پسند نہ کیتا غیراں عبد سدا ون
ترشا ولی اللہ کیہا ایہ وچہ حدیث صحیح دے آیا
آدم شرک نہ کیتا ہرگز نبیاں عصمت ہوئی
اولاد آدم دی عادت رہیوں حالت حمل بکار ن
غلام فلانے عبد فلانے نام رکہن فرزندن
حسن تے عکرمہ کیہا جو اسوچہ حذف مضاف آیا
یعنے شرک اولاد آدم دی کیتا اندر نام ن
اوہ قصے آہی ہاس تہیں ہوئی جنس سرنجیہ

آدم کیہا ہے شاید اوہ جیس فوت الیا وچہ بلا ہیں
اوڑک حوا جنی تا دہر یوس نام حوا اوس بتایا
عبد اللہ تش نام رکہیا اوہ مر گیا عمر نہ پایا
ابلیس پچہیا انسان فیسا آکہو ایہ بہی جاہے مریا
عبد الشمس اس نام جے رکہو رہسی پاس تساڈے ہیں
ایہ اکثر کہن مفسر اینویں ابن عباس بتاوے
جو شرک عبادت وچہ سو بد تر نبیاں کنوں آیا
جو شاید بچہ ہے سلامت بہی اس نافرمانی
ایہ وچہ معالم لکہیا اینویں بہت مفسر لیا ون
وسوسے شیطانوں جو عبد الحارث نام لکایا
فلما تغشٰیہا کلام اولاد آدم حق سوئی
جان شتیک جمے شرک دیاون خالق رب سارن
ایہی قسم شرک دا لکہیا افضل و نعمت ران
جعل الولاد ہما شرکا ، اوہناں ہرا ٹہیرائی
ہمارک اندر خالقکم ہے حکم قریش تنہاں ان
فر عبد مناف نے لات منات تا بہائی غیراں جیہہ

اَیُشۡرِکُوۡنَ مَا لَا یَخۡلُقُ شَیۡـًٔا وَّ هُمۡ یُخۡلَقُوۡنَ

کیا شریک بناندے ہین اس چیز نوں جیہڑا نہ کرے کجہ تے اوہ خود پیدا کیتے جاندے ہین

آیا این مشرکان شریک میگیرند چیزیرا کہ ہیچ نمی آفریند و خود این شریکان آفریدہ میشوند

کیا کرن شریک اوہ چیز جو ہرگز کجہ ا یا وے نا ہین | تے آپ اوہ پیدا کیتے جاون مشرک یوں کو ساہین

وَ لَا یَسۡتَطِیۡعُوۡنَ لَهُمۡ نَصۡرًا وَّ لَاۤ اَنۡفُسَهُمۡ یَنۡصُرُوۡنَ

تے نہیں کر سکدے واسطے انہاں دے بارہ کچہ امداد نہ اپنیاں جاناں نوں یاری

ونے توانند برائے پرستندگان خود یاری دادن و نہ خود را یاری میدہند

مشرک لوک اوہے احمق عقل شیطانان ماری	تے نا کر سکن مدد انہاں کجھ نہ خود نقصان ہاری

وَإِن تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ لَا يَتَّبِعُوكُمْ سَوَآءٌ عَلَيْكُمْ أَدَعَوْتُمُوهُمْ أَمْ أَنتُمْ صَامِتُونَ ۝

تے جیکر بلاؤ انہانوں طرف ہدایت دی نہ پیروی کرنگے تساڈی برابر ہے اوپر تساڈے جو پکارو انہانوں

واگر بخوانید شما ایشانرا بسوئے راہ ہدایت پیروی نکنند شمارا برابر ست بر شما آنکہ دعوت کنید ایشانرا یا خاموش باشید اے مشرکان

ہے تساں برابر تہاں پکارو یا چپ ہو کے ہیں	تے جے تسیں انہاں پکارو طرف ہدایت آون نا ہیں
ایہ وجہ معالم الفقہ مشرک طرف ایمان بلاون	اہل ایمان خطاب جو مشرک سدیاں نا ہیں آون

إِنَّ الَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ عِبَادٌ أَمْثَالُكُمْ فَادْعُوهُمْ فَلْيَسْتَجِيبُوا لَكُمْ

تحقیق جہاں نوں پکارو تسیں سوا اللہ دے بندے ہیں مانند تساڈی پس پکارو انہانوں پس چاہیے جواب

ہر آئینہ کسانیکہ عبادت مے کنید ایشان را بجز خدا بندگانند مانند شما پس بخوانید ایشان را او باید کہ قبول کنند دعوت شمارا

جیکر ہو تسیں سچے اگر راست گوئے ہستید پس انہاں پکارو دیوین جواب تہانوں جے سچیارے	إِن كُنتُمْ صَادِقِينَ ۝ جہاں تسیں پکاردے بجز خدا او بندے مثل تمہارے

أَلَهُمْ أَرْجُلٌ يَمْشُونَ بِهَا ۖ أَمْ لَهُمْ أَيْدٍ يَبْطِشُونَ بِهَا ۖ

کیا واسطے انہاں دے پیر ہیں جو چلدے ہیں نال انہاں دے یا واسطے انہاں دے ہتھ ہیں جو پکڑدے ہیں نال انہاں دے

آیا جان ایشان را پاہا است کہ راہ مے روند بآن آیا ایشان را دستہا است کہ تناول میکنند بآن

أَمْ لَهُمْ أَعْيُنٌ يُبْصِرُونَ بِهَا ۖ أَمْ لَهُمْ آذَانٌ يَسْمَعُونَ بِهَا ۗ

یا واسطے انہاں دے اکھیاں ہیں جو ویکھیں نال انہاں دے یا واسطے انہاں دے کن ہیں جو سنن نال انہاں دے

آیا ایشان را چشمہا است کہ مے بینند بآن آیا ایشان را گوشہا است کہ مے شنوند بآن

کیا انہاں پیر جو ٹرن یا انہاں ہتھ جو پکڑن خیر ان یعنی بت جو شرک پوجن یا ارواح مویاں دے نوں اپنی مثل پوکاسن عاجز مشرک فکر نہ کرے بلکہ ایہ شرک وہ انہاں نہیں قوت قدرت دے	یا انہاں اکھیں ویکھن یا انہاں کن جو سنن ہمیشہ یا دیو پری سبھ عاجز سے یہن انگ نشانی لفع ہمیشہ انہاں نہیں کہیں خوف زیانوں ڈرے انہاں پیر نہ ہتھ کن اکھیں ایہہ پوجن تہاں نوالی

قُلِ ادْعُوا شُرَكَاءَكُمْ ثُمَّ كِيدُونِ فَلَا تُنظِرُونِ

تسیں بلاؤ شریکاں اپنیاں نوں پس مکر کریومیوں فر مہلت نہ دیومیں نوں

بگو اے مشرکان بخوانید شریکان خود را بعد ازان بد سگالی کنید در حق من و مہلت مدہید مرا

توں آکھ شریکاں اپنیاں نوں کر سارے جمع بلاؤ	فر کرو میری بد خواہی مول نہ مہلت ڈھل نہ لاؤ

إِنَّ وَلِيِّيَ اللَّهُ الَّذِي نَزَّلَ الْكِتَابَ ۖ وَهُوَ يَتَوَلَّى الصَّالِحِينَ

تحقیق کارساز میرا اللہ ہے جس نے اتاری ہے کتاب تے اوہو کارسازی کردا ہے نیکاں دی

ہر آئینہ کارساز من خداست آنکہ فرود آورد کتاب را و او کارسازی کند نیکو کاران را

ٹھیک میرا ہے دوست اللہ جس کتاب اتاری جو اللہ نال نکرن برابر غیر اللہ تے تائیں	تے اوہو کم سواری نیکاں ہر دم دیندا یاری تہاں سارے کم سوارے اللہ خوف نہ ضرر اندیا

وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِن دُونِهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ نَصْرَكُمْ وَلَا أَنفُسَهُمْ يَنصُرُونَ

تے جہناں نوں پکاردے ہو تسیں اوس تھیں نہیں کر سکدے یاری تساڈی تے نہ جاناں اپنیاں نوں یاری

و آنانکہ میخوانید ایشان را بجز خدا نمے توانند یاری داد شما را و نہ خود را یاری میدہند

تے جہناں پکارو بلجہ خدا اوہناں نا کر سکن یاری	تے نا وہ جاناں اپنیاں نوں کر سکن مددگاری

وَإِن تَدْعُوهُمْ إِلَى الْهُدَىٰ لَا يَسْمَعُوا ۖ وَتَرَاهُمْ يَنظُرُونَ إِلَيْكَ وَهُمْ لَا يُبْصِرُونَ

تے جیکر بلاؤ تسیں انہاں نوں طرف ہدایت دی نا نہیں سن دے تے ویکھدا ہیں توں انہاں نوں نظر کردے طرف تیری تے اوہ نہیں ویکھدے

و اگر دعوت کنید ایشانرا بسوی راہ ہدایت نشنوند سخن شمارا و اے بیننده مے بینی تو ایشانرا کہ می نگرند بسوی تو و حالانکہ ایشان نمی بینند

له ایہہ کیہا ہے ابن عباس نے اوہ لوک جو نہیں برابر کردے نال اللہ دے کسے چیز نوں ایں کار ساز انہاں دا ہے نال کرم اپنے دے نہیں ضرر کردا انہاں نوں دشمنی انہاں دی ۱۲ معالم

له ضمیریم تا ما بندا وجھ ان بدعو نال اللہ قول المفسران مسطرون ...

ہمعنی

نال قریبہ الی الذی یعنی جیکر بلاؤ تسیں اسے مسلماناں مشرکاں نوں طرف ہدایت دی تا نہیں سنن قبول کرن ... تے ویکھدا ہیں توں انہاں نوں جو نظر کردے ہن طرف تیری اوہ نہیں ویکھدے ... ۱۲ معالم

تے جی تسیں اینہاں ملاؤ طرف ہدایت سندے نا ہیں
یعنے بت نہ سنن نہ ویکھن جی تسیں اینہاں ملاؤ

تے ویکھیں اینہاں نوں جو تکن تیں ول ویکھیں نہیں کدا ہیں
یا سئر کہ حق نہیں نہ ویکھن جی لکھ زور لگاؤ

خُذِ الْعَفْوَ وَأْمُرْ بِالْعُرْفِ وَأَعْرِضْ عَنِ الْجٰهِلِيْنَ

پکڑ معاف کرنا تے حکم کرنال بھلیائی دے تے منہ موڑ لے جاہلاں تھیں

لازم گیر درگذر را و بفرما بکار پسندیدہ و اعراض کن از نادان

توں لازم پکڑ معافی تے کر لوکاں امر بھلیائی
جعفر صادق کہے جو اللہ خواں نیک تمامی
بدی معاف تے عذر قبولن نرمی ترک خدا لوائی
محروم کری جو تینوں تے ان تس دیوں ایہ خوشخوئی
معالم وچہ بخاری اہوں با اسناد لیا یا
جو تینوں ایہہ بیجیا کران جو کامل نیک خوائی
بھی ترمذی راہوں باسناد جو عائشہ ایہ فرماوے
تھنا یا اوہ بدگو نہ وچہ بازاراں غل مچاوے

تے روگردانی کر جاہلاں تھیں کرنا کر جنگ لڑائی
اس آیت وچہ پیغمبر نوں رب کیتا حکم گرامی
قاطع رحمان کرن پیوندی علی نیک خصالوائی
جو ظلم کرے تیں اہر کریں معاف اسنوں وچ لجوئی
جابر کہو جو سرور عالم سانوں ایہہ فرمایا
تے جیھڑا حکم پسند جو رب کون پوری کران اینہاں نوائی
جو نہ آ ہا نبی اللہ دا فاحش جو بد سخن الاوے
نہ بدی دے بدلے بدی کری پر عفو کرے ٹلجاوے

وَإِمَّا يَنْزَغَنَّكَ مِنَ الشَّيْطٰنِ نَزْغٌ فَاسْتَعِذْ بِاللّٰهِ إِنَّهُ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ

تے جیکر وسوسہ کرے تینوں شیطان تھیں وسوسہ کرنے والا پس پناہ پکڑ نال اللہ دے البتہ اوہ سننے والا جاننے

واگر باز دارد ترا وسوسہ باز دارندہ از جانب شیطان آید پس پناہ طلب کن بخدا ہر آئینہ او شنوا

تے جے تہ خلل شیطان دی لوں کجھ وسوسہ والا ڈالی
پس منگ پناہ اللہ دی ٹھیک اوہ سنے تے جانے نالی

إِنَّ الَّذِيْنَ اتَّقَوْا إِذَا مَسَّهُمْ طٰٓئِفٌ مِّنَ الشَّيْطٰنِ تَذَكَّرُوْا فَإِذَا هُمْ مُّبْصِرُوْنَ

تحقیق اوہ لوک جیہڑے پرہیزگاری کردے ہیں جد لگدا ہے اینہاں نوں وسوسہ شیطان تھیں یاد کردے ہیں فیر اچانچک اوہ

ہر آئینہ متقیان چوں برسد ایشان را وسوسہ از شیطان یاد میکنند خدا را پس ناگہاں ایشان بینا می شوند

ٹھیک جو متقی لوک جان پہنچو خلل تنہاں شیطانوں جے غصہ چڑھے شیطان توں تب یاد کرن پی جاون	رب یاد کرن ہوشیار ہو جاون سمجھ جاون عصیانوں (گناہ) جے قصد گناہ دل آوے رب نوں یاد کرن ہٹ جاون

وَاِخْوَانُهُمْ يَمُدُّوْنَهُمْ فِي الْغَيِّ ثُمَّ لَا يُقْصِرُوْنَ ۝

تے بھائی اہناں دے کھچدے ہین اہناں نوں وچہ گمراہی دے فر نہیں بس کردے

و برادران کافران مے کشند ایشانرا در گمراہی و ہرگز باز نمی ایستند

تے بھائی اہناں کھلاندے تنہاں کھینچن وچہ گمراہی	فر اوہ بس نہ کردے شر کون ہر دم کرن تباہی

وَاِذَا لَمْ تَأْتِهِمْ بِاٰيَةٍ قَالُوْا لَوْلَا اجْتَبَيْتَهَا ؕ قُلْ اِنَّمَآ اَتَّبِعُ مَا يُوْحٰٓى اِلَيَّ مِنْ رَّبِّيْ ۚ

تے جد نہیں لیاوندا توں اہناں نوں آیت کہندے ہین کیوں نہ کچھ لیایا توں آپنوں کہہ البتہ پیروی
کرناہاں میں اسچیز دی جو وحی کیتی جاندی ہے طرف میری رب میرے تھیں

یا محمد و چون نمے آری نزدیک ایشان آیتے میگویند چرا از طرف خود انشا نمے کنی او را بگو جز
این نیست کہ پیروی میکنم آنچہ فرود آوردہ شدہ است بسوے من از پروردگار من

تے جد توں اہناں نہ لیاویں آیت کہن کیوں نہ گھڑ لیایا	توں آکھ میں تابعدار وحی جو مینوں رب تھیں آیا

هٰذَا بَصَآئِرُ مِنْ رَّبِّكُمْ وَهُدًى وَّرَحْمَةٌ لِّقَوْمٍ يُّؤْمِنُوْنَ ۝

ایہ دلیلاں ہین رب تساڈے تھیں تے ہدایت تے رحمت واسطے قوم مومناں دے

این قرآن نشانہا است آمدہ از پروردگار شما و ہدایت و بخشایش است مر قوم مومنانرا

ہے ایہ قرآن دلیلاں روشن رب تساڈے پاسوں	تے رہنمائی رحمت کارن قوم جو مومن خلصوں

وَاِذَا قُرِئَ الْقُرْاٰنُ فَاسْتَمِعُوْا لَهٗ وَاَنْصِتُوْا لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُوْنَ ۝

تے جد پڑھیا جاوے قرآن پس کن کرو واسطے اوسدے تے چپ کرو تا جو تسیں رحمت کیتے جاؤ

و چون خواندہ شود قرآن پس گوش نہید بسوے آن و خاموش باشید تا مہربانی کردہ شود بر شما

ف۱ یعنی شیطان آدمی نے [illegible]
شیطان اجن دو کی اس میں [illegible]
تے دو دا بھائی ایں کا فران ف۲ بصائر
نون [illegible]
جمع ہے بصیرۃ دی [illegible]
اسد ای [illegible]

[illegible] ہوندا او سد [illegible]
راہ پاوے تا [illegible]
معالم التنزیل

تے جداں قرآن پڑھیا جاوے سنو کن دھر چپ کر رہو

تاں تساں پر رحمت ہووے رحمت ربدی ہوون ترہو	تے جداں قرآن ہیوے سول کن دھر چپ کر ہو
ہک آکھن مگر امام بلند قرائت سنے لبھیوے	ہک کہن ایہ آیت حق قرآن جو وچ نماز پڑھیوے
وچ نماز خدا انہاں ورجیا رہو خموش سنیدے	ہک آکھن ذکر جہنم جنت سنکر شور کریندے
کہیوس جو چپے امام سنو سہ چپ کر کن دھرو	ابن مسعود سنی کئی مگر امام قرارت پڑھدے
ایہ وچ تفسیر فاتحہ دے گذریا ہڑ کے ویکھ ہچھاویں	ہک مگر امام پڑھاون فاتحہ بعض پڑھاون ناہیں

وَاذْكُرْ رَّبَّكَ فِي نَفْسِكَ تَضَرُّعًا وَّخِيفَةً وَّدُونَ الْجَهْرِ مِنَ الْقَوْلِ

تے یاد کر رب اپنے نوں وچ جی اپنے دے عاجزی تے خوف سیتی تے گھٹ بلندی دے سخن سیتی

و یاد کن پروردگار خود را در ضمیر خود بزاری و ترسگاری و یاد کن پروردگار خود را بکلام پست تر

بِالْغُدُوِّ وَالْاٰصَالِ وَلَا تَكُنْ مِّنَ الْغٰفِلِيْنَ ؀

بامداد و شبانگاہ و مباش از غافلان	نال صبح دے تے شام دے تے ناہو توں غافلاں وچوں

تے گھٹ بلندی سخنوں صبح تے شام غفلت کر توں	تے یاد کریں رب اپنے نوں وچہ عاجز ہوکے ڈر توں
ظہر عصر وچہ ہولی پڑھے نرم آواز نہایت	ابن عباس کہیا ہے ذکر مراد نماز قرارت
پر سخت بلند آواز نہ کرے پچھلیاں پڑھیا سنیوے	وچ فجر نماز نے شام عشا کہ نرم بلند پڑھیوے
بہت بلند آواز نہ کرے ہولی نرم الائیں	ابن جریج مجاہد کہن جو رب دا ذکر دعائیں

اِنَّ الَّذِيْنَ عِنْدَ رَبِّكَ لَا يَسْتَكْبِرُوْنَ عَنْ عِبَادَتِهٖ وَيُسَبِّحُوْنَهٗ وَلَهٗ يَسْجُدُوْنَ ؀

تحقیق اوہ لوک جو پاس رب تیرے دے ہین نہیں تکبر کردے بندگی اوسدی تھیں تے تسبیحاں کردے ہین اوسنوں تے واسطے اوسدے سجدہ کردے ہین

ہر آئینہ کسانیکہ نزدیک پروردگار تو اند گردنکشی نمیکنند از عبادت او و بپاکی یاد می کنند او را به تقدیس او را سجدہ مے کنند

لے شام عشا فجر تے جہری نمازاں ہیت اشنا تدسے اندر بلند نرم پڑھنا چاہیدا سے تمہ حین۔

فَاتَّقُوا اللّٰهَ وَاَصْلِحُوْا ذَاتَ بَيْنِكُمْ وَاَطِيْعُوا اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗٓ اِنْ كُنْتُمْ مُّؤْمِنِيْنَ ۝

پس ڈرو اللہ تھیں تے وسنی کرو درمیان آپسدے تے کہنا منو اللہ دا تے رسول اوسدے دا جیکر ہو تسین مومن

پس بترسید از خدا و اصلاح آرید صحبتی را کہ درمیان شماست و فرمانبرداری کنید خدا و رسول او را

تے رب جبیدا آکھیا منو جو تسین مومن ہو سارے	پس ڈرو جب تسین ربّ تھیں آپس اندر کرو دوستی ساری

اِنَّمَا الْمُؤْمِنُوْنَ الَّذِيْنَ اِذَا ذُكِرَ اللّٰهُ وَجِلَتْ قُلُوْبُهُمْ

البتہ مومن اوہ ہین جو جد یاد کیتا جاوے اللہ ڈرجاندے ہین دل اونہاندے

جز این نیست کہ مومنان آنانند کہ چون یاد کردہ شود خدا بترسد دل ایشان

تا ڈرن قلوب اونہاندے تسین جدکوی اونہان پڑھاوے	ٹھیک اوہ مومن لوک جان یاد اللہ نون کیتا جائے

وَاِذَا تُلِيَتْ عَلَيْهِمْ اٰيٰتُهٗ زَادَتْهُمْ اِيْمَانًا وَّعَلٰى رَبِّهِمْ يَتَوَكَّلُوْنَ ۝

تے جد پڑھیان جاندیان ہین اوپر اونہاندے آیتان اوسدیان زیادہ کردیان ہین اونہان نون ایمان تے اوپر رب اپنے دے توکل کردے ہین

و چون خواندہ شود بر ایشان آیات خدا زیادہ سازند آن آیات ایمان ایشان را و بر پروردگار خویش توکل کنند

تے مالک اپنے اتے مومن ہر دم تکیہ لیاون اہلحدیث ایمان زیادہ گھٹ ہوندا فرماون جو ودھ بان کرے سو کامل مومن نہ گھٹ ناقص گنیا ایہہ آس امید نہ کھن خیروں نا کدی خیروں ڈردے	تے جد اونہان اتے آیتان پڑھیان جاون صدق ودھاوُن زادتہم ایمانا آیتان صدق یقین ودھاون جو جیت ایمان فرائض سنت جدان شرعی بنیاد توکل کم اللہ نون سونپن اس تے تکیہ دھر دے

الَّذِيْنَ يُقِيْمُوْنَ الصَّلٰوةَ وَمِمَّا رَزَقْنٰهُمْ يُنْفِقُوْنَ ۝ اُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُوْنَ حَقًّا ؕ

اوہ لوگ جو قائم رکھدے ہین نماز نون تے اوس چیز تھین جو دتی ہے اساں اونہانون خرچ کردے ہین ایہ لوک اوہی ہین مومن تحقیق

آنانکہ برپا میدارند نماز را و از آنچہ روزی دادہ ایم ایشان را خرچ میکنند اینجماعہ ایشانند مومنان بتحقیق

اللہ تھین جو مومن اونہین سوا ... اوہ ہے جو جدیاد کیتا جاوے اللہ یعنی اوسدی عظمت بیان کیتا جاوے اونہان نون جو ڈرو اللہ تھین ڈر جاندے ہین دل اونہاندے عذاب اوسدے تھین تے جد پڑھیان جاندیان ہین اوپر اونہاندے آیتان اوسدیان یعنی قرآن ... زیادہ ہو جاندا ...

اوہ فتح تساں نوں ہتھ آوے اتے نہ ہووے باجھ شکوہ ہو	تے یاد کرو جد وعدہ کریں تساں نوں ربّ ہک گروہ

تَكُونُ لَكُمْ وَيُرِيدُ اللّٰهُ اَنْ يُّحِقَّ الْحَقَّ بِكَلِمٰتِهٖ وَيَقْطَعَ دَابِرَ الْكٰفِرِيْنَ

ہووے واسطے تساڈے تے ارادہ کردا ہے اللہ ایہہ جو ثابت کرے حق نوں نال سخناں اپنیاں دی تے کٹے جڑھ کافراں دی

شمارا بود و میخواست خدا کہ ثابت کند دین حق را بفرمانہائے خویش و ببرد بنیاد کافران را

تے کٹے جڑھ کفار عرب تیں جلیو اہل ایماں نوں	تے چاہے اللہ ثابت کرنا حق نوں جو دھرم ایمان

لِيُحِقَّ الْحَقَّ وَيُبْطِلَ الْبَاطِلَ وَلَوْ كَرِهَ الْمُجْرِمُوْنَ

تا جو ثابت کرے حق نوں تے جھوٹھا کرے باطل نوں اگرچہ کراہت کرن گناہگار

میخواست تا ثابت کند دین حق را و برطرف کند دین باطل را اگرچہ ناخوش شوند گنہگاران

تا دین سچے نوں سچ کرے ربّ جھوٹھا دین گوائے
ایہہ جنگ بدر رمضان ستارہویں ہجری جمعہ ہارے
ایہہ قصہ وچ معالم ابن زبیر تے ابن عباس تھیں
جو شام ولوں کاروان قریش اسباب تجارت لیایا
بھی چالی شتر سوار قریشی سرداران تھیں آہے
جان نیڑے مدینہ اوہ پہنچے کافر خبر پیغمبر پائی
تے آکھیا چلو ملو کاروان ہتھاں غنیمت لبھی
ہتھ ہووے بن اسباب ہتھیار وی بہارے باہتھیار آہو
ابو سفیان ایہہ خبر سنی پیغمبر جیہڑے کڈھایا
اگیوں سے پہنچ شتابی کر فریاد پکاران
تہائے عیسیٰ بنت عبد المطلب ڈٹھا خواب عجیب
جو شتر سوار آیا اوہ ٹُٹے البطح وچ کھلویا
آکھے آل غدری نکلو اپنے موت ٹکانے

بہا دین کافر کرن کراہت سچا دین نہ بہاوے
ڈیڑھ برس ہجرت تھیں پچھے کافر مارے لٹائے
محمد بن اسحاق نوں لیایا انہوں سدی پاسوں
ابو سفیان معاویہ دا پیو تہاں امیر بنایا
ابن العاص تے مخرمہ سپاہی کردا جو چاہے
لیا یاراں اکہوں شتر لوگی تے بہت سپاہی
تا بار لبھیدی ہووے بہارے باہر دوڑے سبھو
جو انہاں گمان نہ تہیے لڑائی نال قریش کفاراں
تا ضمضم عمرو غفاری بیٹا قاصد ترت چلایا
جو ساتھ قریشیاں لٹن دہایا محمد بس یاراں
تراہو راتیں اس ضمضم کے پہنچن ہیں جیہا
فرمان آواز بلند ہوکا کرے خواب تعجب ہویا
تراسے راتیں مکے اندر پہنچو ہر کا جا سمانی

سن بہت اکٹھے لوک ہوئے فر مسجد اندر دوڑیا
اوٹھ سمیت اوہ کعبے تے چڑھ اوہ دین فیر پکاریا
فر پتھر وڈا اتھاں وگایوس ٹکڑے ہویا اوہ پتھر
ایہ سفنا ویکھ حیران ہوئے عباس نوں خواب سنایا
نہ ہرگز کسے سنا ایہ سفنا بھین نوں آکھیا بھائی
بھین وا خواب سنایوس سنوں ہو اس بتایا
ابوجہل کہیا عباس نوں عبد المطلب دے فرزندو
مرد تساڈے نبی پیغمبر ہن بنیاں عورتاں
جے سچ ہویا جب ہوسی تریہ دیہاڑے دور لکائی
جو تساں گھر انے جیہا کوئی نہ جھوٹھا ہو گھرانا
مارا ایتہں نہ تاں قبیلے رل مل طعنے مارن آیا
تساں ہر دن کرو ندرت اوہ نت تساں تہیں کچھ شرم
کیوں تسیوں کچھ نہ آئی غیرت سندا ریہا نمانا
ہن آپے سنوں چھیڑاں جا کر جے فر کچھ الایا
ترے بھی فجر اس خوابوں اٹھیا مسجد اندر وڑیا
اوہ دروازے ول وڑیا آہا سر وچ الاک شتابا
پڑاسنے سنیاں عباس نے سنیاں ضمضم کسا پکارے
جیہے فریاد قریش گروہ جب خبر لیا کا رواں
مہما اوہ ہن لٹے ہے چڑھ دوہا یاسن اصحاباں
عباس وا غیرت غصہ لگیا دل وا اوہ لوچھ باقی
اشراف قریش نہ رہیا کوئی سیدا ہر نوں چڑھ نا
قریش اندیشہ مت اساں پچھوں ہن بکر بنی مریں
سراقہ بن مالک بن جعشم نبی بکر سرداران

لوکی بہت اُوواں فر اوہ کعبے اپر چڑھیا
فر ابو قبیس پہاڑ اُوتے سن اٹھ پیغام گذاریا
جتنے گھر مکے وچ پہنچیا پتھر ٹکڑا ہر گھر
عباس کہیا ایہ خواب سچا پر چاہیے ایہ چھپایا
ولید جو عتبے بیٹا اوسدا آہا یار صفائی
ترت قریشاں وچ تہیں سنکر خواب الایا
ایہ کد تہیں ہوئے پیغمبر تہیں تساڈے آپ پسندو
عاتکہ کہے جو موت قریش وچ دیکھو تریہ دنہہ اتاں
جے جھوٹھ ہویا عاتکہ خبر ایہ چاہاں بہت ہولی
عباس جواب نہ سریا اوسدا سندا رہیا نمانا
کہن عباس نہ بولیوں جدا اوہ فاسق کرے لڑائیں
ہن تاں کر بد گوئی تیری سندیاں ہن علی ٹڈریا
عباس ہویا پشیمان کہیوس ہن فجری اس ول جانا
ہن کر ساں خوب کٹاپ سنوں لوچ غصہ آیا
ابوجہل نوں وچ تس چھیڑن کارن اس ول ٹریا
عباس کہیا ول اندر سیوں کیوں ملعون خبر آیا
وادی اندر اٹھ اپر اوہ نال بلند بلائے
جو نال اسباب تساڈے آہے نال ابی سفیانی
تسیں وا ہر کر ہو واہر چھیدی ملیو مال سپاہیاں
لوک سبھے چڑھ واہر دوڑے ہر لکو سبا اتفاقی
ابولہب نہ گیا اپنے بدلے عاص چلائے
اس اندیشیوں ٹرن نہ گئے ابلیس ملیا ہن خبری
اسدی صورت شہر ملیا ہن تساں مددگار الو

تنبیہ

محمد صلے اللہ علیہ وسلم سمیت

قریش مدینے راہ پیغمبر اگوں دھایا
تا پہونچی خبر نبی نوں واہر غیر قریشے دہائی
اس خبر قریش سنائی ساری اہر دہو تاں دہائی
تا جبرائیل فتحدا وعدہ لیایا غیر نظیر وں
یار چاہن کاروان لٹیو مارن سانہ سو کہیائی
ابوبکر عمر مقداد وٹے ڈر آکھیا پاک رسولا
جے بیٹے ملک دی چلیں سانوں اسیں تیری ہمراہی
جو تسیں صلاح دیو کرین کریے بولیا سعد انصاریے
بیعہد میثاق دے اسان تینوں کرنی تابعداری
ہاں تسیں کوئی نہیں پچھے سمندر وڑ لیے
اسیں وقت جنگاں دے صابر سارے سچ وچہ لڑایا
تا سعد دی سخن پیغمبر سن کے خوشدل ہو یا راضی
ہک دوہاں دا وعدہ مینوں کیتا رب تعالیٰ
زیب اپر پہتے ہر ہر شہر وڑ جا ہک اساں وچ کہاو
فرجتیے تہہ ڈکا یا سر وڈکا فرادس ٹکانے

ماہ رمضان گیاں کجھ راتیں وادی نفران آیا
ہک جاسوس اہناں دا ایک یار وچہ جان ای
تے اوہ کاروان گیا لنگھ اگے ملیا نہ فوج سلاک
یا واہر ابو جہل دی مارو یا سفیانی غیر وں
یاران کنوں صلاح پچھی فر سر وجہت ہیلیائی
جویں حکم خدا توں کریں اسیں نال تیرے مقبولا
تا انصاراں وچ ل ہو متوجہ آکھیا نبی الٰہی
اسیں تیرے نال ایمان لیایے حق جاتا سچیاری
جے وچہ سمندر وڑیں سیں ٹپے کریے جان نثاری
توں جہد نال لڑاویں سانوں ہیڈ ہو کر لڑیے
شاید تینڈہ پوے دل تیرے ساڈیاں دیکھ کمایاں
آکھیا چلو کرو رب برکت خوشخبری تساں تیزی
میں قسم خدا ہن ویکھاں ہر ہک موضع ڈگنوالا
جیہاں تھہ فلانا او تھہ فلانا سپٹے مر کر آوے
دو جے روز ڈٹھے اسان ہر ویتی فلان فلانی

إِذْ تَسْتَغِيثُونَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ أَنِّي مُمِدُّكُم بِأَلْفٍ مِّنَ الْمَلَائِكَةِ مُرْدِفِينَ

جس وقت فریاد کرتے آہے تسیں رب اپنے تئیں پس قبول کیتس تساڈے ایہ جو میں مدد دینے والا ہاں تسانوں نال ہزار اک فرشتیاں پچھے دوجے آون والیاں تئیں پچھے ہک دوجے

آنگاہ کہ فریاد میکردید بجناب پروردگار خویش پس قبول کرد دعائے شمارا کہ من مدد کنندہ شما ام بہزار کس از فرشتگان از پس خود جماعہ دیگر را آوردہ

جو مدد تساں ہزار ملک میں جب جب بھیجنے والا		جد فریاد کیتی تساں ہے تئیں منے رب تعالیٰ

حضرت عمرؓ کہیا جو سر وڈے رہن بدر دے
وچ تھوڑا یا صدیقؓ سنے سب کعبے پکارے
جے ایہ ٹولہ اسلامی یا رب کرین ہلاک اٹھاوین
تھہ پیارا جان اسدی کیتی بہت حبیبؐ پیارے نے
صدیقؓ گلا دوہ لیکر چھوہون آکھیا بس رسولا
یا ذرا جھوکا یا سر حضرتؐ نے فیر ہوی ہشیاری
خود گھوڑے واگ پایا ہودی بکھری ہین آیا ہتھیارن
میکائیل آیا فر پنجو نال فرشتے آئے
مردان شکل فرشتے سر پر پگان چھوڑ بانے
جنگ بدر وچ لڑے فرشتے ہور کسے جنگا نوچ ناہین

ہزار کافرا تے تر سے سونیہران موسن وچ نظرے
جو یا رب پورا کرین وعدہ دووین ہتھ پیارے
تا دھرتی زمین توں پاچہ تر کھون پوچھیا فیر بجا ودیز
موڈھیوں چادر ڈگی فیر صدیقؓ ہوڈیا پر آئے
ہین اپنا وعدہ پورا کرسی رب تیرا مقبولا
کہیا ایہ جبرائیل صدیقا اللہ بھیجے یاری
پنجو نال فرشتے اسدے آئے مدد یاران
ابلق گھوڑیان اپر بیٹھے پنج کلیان چوڑ
ہورا تے سنہ شملے پگان ویکھین الیان بہادر
ہور جنگا نوچ مدد کثرت کیتے جنگ ودا اکھین

وَمَا جَعَلَهُ اللّٰهُ اِلَّا بُشْرٰى وَلِتَطْمَئِنَّ بِهٖ قُلُوْبُكُمْ ۚ وَمَا النَّصْرُ اِلَّا مِنْ عِنْدِ اللّٰهِ ؕ

تے نہیں کیتا اوسنوں ربّ نے مگر خوشخبری تے تاجو آرام پکڑن نال اوسدے دل تساڈے تے نہیں فتح مگر پاسوں اللہ تعالیٰ دے

ونہ ساخت خدا این مدد را مگر برائے مژدہ و تا آرام گیرد باآن دل شما و نیست فتح مگر از نزدیک خدا

تے کیتا نہیں خدا نے ایہ مگر بشارت تساں تسلی	تا دل تساں ٹھیرن فتح نہیں کجھ مگر جو ہین عند اللہ
اِنَّ اللّٰهَ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ	تحقیق اللہ غالب ہے صاحب حکمت دا
	ہر آئینہ خدا غالب باحکمت ہست
تحقیق اللہ ہے غالب ہر حکمت مندا سائین	ہے وچ حقیقت فتح خدا تھین حاجت لشکران نا ہین

اِذْ يُغَشِّيْكُمُ النُّعَاسَ اَمَنَةً مِّنْهُ وَيُنَزِّلُ عَلَيْكُمْ مِّنَ السَّمَآءِ مَآءً لِّيُطَهِّرَكُمْ بِهٖ

جد کجیا تساں اونگھ تھیں اسطے بے خوف کیتا اسی طرفوں تے اتاریا اوپر تساڈے آسمان تھیں پانی تا پاک کرے تساں نوں

آنگاہ کہ می پوشید شما را غنودگی بجہت ایمنی از نزدیک خود و فرود می آورد بر شما از آسمان آب باران تا پاک کند شما را

جد گھیا ربّ اساں نوں اونگھ دلیں خوف گوایا — تے مینہ آسماں نوں بھیج اساں تے پاکی جھٹ سلیا

وَيُذْهِبَ عَنكُمْ رِجْزَ الشَّيْطَانِ وَلِيَرْبِطَ عَلَىٰ قُلُوبِكُمْ وَيُثَبِّتَ بِهِ الْأَقْدَامَ ۝

تے دور کرے تساں تھیں پلیدی شیطان دی تے محکمی کرے اپر دلاں تساڈیاں دی تے ثابت رکھے نال اوسدے قدماں نوں

و ببرد از شما آلودگی شیطان و تا بہ بندد بر دل شما و محکم کند بآن پایہا را.

تے دور کرے وسواس شیطان تساں تھیں جو اختلام نوں — تے تنہاں دلاں تساڈیاں ثابت رکھی قدم مقاموں
پانی بدر کفاراں ملیا اول ڈیرا لایا — تے ریت ملیے اتے اہل ایماناں ڈیرا لنگھ کرایا
مجری حدث جنابت بعضیاں تے سے بہی لگی یاراں — دلاں اندر وسواس شیطانی دشمن کرے ہزاراں
جو محدث جنبی ہن تنہیں کیونکر پڑھسو اداء نمازاں — تسیں جمعی کرو جو حق اساں نوں نال پیغمبر نازاں
تا اللہ مینہ آسماں نوں بھیجیا وادی چھلاں لگایا — غسل وضو کر پانی پیتا اہل ایماناں بھایاں
ہی اٹھ رجائے شکاں بھر تا گرد غبار و نجاری — ریت جمی وچہ قدم نہ کھبے جڑ وسواس اٹھائی

إِذْ يُوحِي رَبُّكَ إِلَى الْمَلَائِكَةِ أَنِّي مَعَكُمْ فَثَبِّتُوا الَّذِينَ آمَنُوا ۚ

جد وحی بھیجدا سی رب تیرا طرف فرشتیاں دی جو میں نال تساڈے ہاں پس ثابت رکھو مومناں نوں

انگاہ کہ وحی میفرستاد پروردگار تو بسوے فرشتگان کہ من با شما ام پس استوار سازید مسلماناں را

جد وحی کرے رب تیرا اشکاں ہیں ہاں نال تہاڈے — پس ثابت رکھو اہل ایماناں دل انہاں نہ ہارے
یعنی قوت دلاں کرو تنہاں حاضر نال وسیاوے — تے جنگ کرو ہمراہی انہاں مشرک مار گواوے
تا اگے تکک دسیاوں دیہیں بشارت مسلماناں — جو اللہ مددگار تساں خوشخبری اہل ایماناں

سَأُلْقِي فِي قُلُوبِ الَّذِينَ كَفَرُوا الرُّعْبَ فَاضْرِبُوا فَوْقَ الْأَعْنَاقِ وَاضْرِبُوا مِنْهُمْ كُلَّ بَنَانٍ ۝

الترتہ ڈالاں گا میں وچ دلاں انہاں ندیاں جو کافر ہوے خوف پس مارو اپر گردناں تے مارو انہاں تھیں ہر جوڑ نوں

رعب خواہم افگند در دل کافران پس بزنید اے مسلماناں بالاگردنہا و بزنید از ایشاں ہر طرف دست و پارا

وین ڈالاں وچ دلاں کفاراں دے بوجہ ہیبت اہل ایماناں
عطیہ کہے مراد بنانو جوڑتے بند جو سارے
سن مسلم راہوں باسناد معالم اندر لیایا
اچا چیت آواز آیوس کوئی اتوں چابک مارے
کیا ویکھیا وہ مشرک اگے ماریا پیا دسیایا
ایہ خبر انصاری نبی نوں دتی نبی کہیا سچ بھائی
ستر کافر مارے اسدن ستر قیدی ہوئے
عکرمہ کہے جو ابو رافع سی مولی پاک نبی دا
اسیں سارا گھر ہو من ہوئے عباس اسلام لوکاں و
نے ام الفضل جو بیوی اسدی بھی اسلام لیائی
جاں خبر مصیبت بدر سنی اس جو یا ذلیل کیتا
میں تیر گھڑاں وچ حجرے جا اوہ پاس آیا زمزم دے
تا ابولہب لچ آیا بیٹھا میرے بگر گنڈ دیتا
ایہ ابوسفیان حارث دا بیٹا عبدالمطلب دے تا
ابولہب کہیا اے بھائی بیٹے آ توں خبر سنائیں
ابولہب کہیا دیہ خبر جو کیونکر گذریا حال ہمارے
اسیں جاں انہاں نال ملاقی ہوئے سبھناں گردن ڈاہی
پر لوکاں طرفہ عجب جو سانوں مرد سفید سیاہے
جو انہاں نال مقابلے طاقت چیز نہ رکھے کائی
تا ابولہب دے منہ میرے تے سخت تماچہ لایا
فرسینے تے چڑھ بیٹھا مارے میں تھوں اوہ ستر انا

اپس مار وگردن اہل کفر اتے مار و کل بناناں
ابن عباس ضحاک جو ٹوٹے انگلیاں دی سارے
ہک مومن دوڑیا مشرک پچھے ابن عباس بتایا
تے اگے وده حیزوم گھوڑیا توں اوہ سوار پکارے
چابک سٹوں منہ نک چیریا ساوا رنگ لگایا
ایہ نرتبے آسمان فرشتے واہر سانوں آئی
اینویں ہور اصحابہ کہن کئی کافر آپے موئے
آکھیا اوس غلام آہا میں خاص عباس ولیدا
اوہ دولتمند تے عزت دا اقوم خلاف نہ بھاوے
تے ابولہب جو دشمن رب دا ناگیا وچ لڑائی
تے ساڈے دلو وچ خوشیاں فرحت آہا میں نتر انا
ام الفضل بھی پاس میرے میں تیر گھڑاں وچ کمدے
ابوسفیان بھتیجا ابولہب دا آیا میتا
اوہ جنگ بدر وچہ آہا بچکر آیا حرم کھلوتا
سب لوک کھلے اوہ بیٹھا ابولہب دے پاس اٹھامیں
اس آکھیا کچھ نہ سریا واللہ ہک پکڑلے ہک مارے
جویں جاہن تویں کہن تسہنیں سانوں قسم الٰہی
ایہ گھوڑیاں ابر سنہ آسمان بج میں ڈٹھیائے
میں پردہ چاکر آکھیا واللہ ہیں اوہ ملک خدائی
میں اسنوں ماریا چک مینوں اس اپنے میں لٹایا
ام الفضل سر ماریا اوسدا مار ستون پھنانا

تے آکھیوس ایہ توں لسا جاناں مالک تس گھر ناہیں
فرشتوں رات ہویا اوہ عدو ستیوں گیا جہنم ماہیں

ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ شَآقُّوا اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ ۚ وَمَنْ يُّشَاقِقِ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ فَاِنَّ اللّٰهَ شَدِيْدُ الْعِقَابِ ۝

ایہ نال اس سبب دے ہے جو انہاں خلاف کیتا اللہ دا اتے رسول اوسدے دا اتے جو کوئی خلاف کرے اللہ دا اتے رسول اوسدے دا پس تحقیق اللہ سخت عذاب والا ہے

این بسبب آنست کہ ایشان خلاف کردند با خدا و رسول او و ہر کہ خلاف کند با خدا و رسول او پس خدا

جو رب رسول مخالف اس سخت عذابانی ہوئی		ایس کارن جو اوہ مخالف رب نبیدے ہوئے

ذٰلِكُمْ فَذُوْقُوْهُ وَاَنَّ لِلْكٰفِرِيْنَ عَذَابَ النَّارِ

ایہ عذاب ہے پس چکھو اس نوں تے تحقیق واسطے کافراں دے عذاب ہے دوزخ دا

این را بچشید و بدانید کہ کافران راست عذاب آتش

اے اہل کفر نوں وچ قیامت دوزخ کہہ دا ہال ان		ایہ دنیا وچہ عذاب چکھو ہے بدلہ بد اعمالاں

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اِذَا لَقِيْتُمُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا زَحْفًا فَلَا تُوَلُّوْهُمُ الْاَدْبَارَ

اے لوکو جو ایمان لیائے ہو جس وقت ملاقات کرو انہاں لوکاں نال جو کافر ہوئے انبوہ ہو کر پس نہ پھیرو انہاں نوں پٹھاں

اے مسلمانان چون بہم آئید با کافران انبوہ کردہ پس مگردانید بسوئے ایشان پشت را

پس نہ پھیر و پٹھاں انہاں ول نس چلو مڑ کے ہک کہن جماعت جو دشمن دبول ہک ٹردے او ہی		اے اہل ایمان جاں لوکفاراں نال انبوہی چڑھ کے زحفا مصدر معنے لشکر نال اکٹھا انبوہی

وَمَنْ يُّوَلِّهِمْ يَوْمَئِذٍ دُبُرَهٗٓ اِلَّا مُتَحَرِّفًا لِّقِتَالٍ اَوْ مُتَحَيِّزًا اِلٰى فِئَةٍ

تے جو کوئی پھیرے انہاں نوں اوس دن پٹھ اپنی مگر ہوڑ اکرنے والا واسطے لڑائی دے یا جا لینے والا طرف جماعت دے

ہر کہ بگرداند بسوئے ایشان آن روز پشت خود را مگر رجوع کنان برائے جنگ یا پناہ جویان بسوئے گروہے

مگر جو موڑا جہت لڑن فوج اپنی ول دھانا		تے جو کوئی کنڈ دیوے تہاں اس دن تس غضب بانا

یعنی ٹری جو فیر لڑن نوں کرے فریب کفاران | یا طرف جماعت اپنی مڑے اوہ لائق مارن

فَقَدْ بَآءَ بِغَضَبٍ مِّنَ اللّٰهِ وَمَاْوٰىهُ جَهَنَّمُ ۭ وَبِئْسَ الْمَصِيْرُ

پس تحقیق پھر آیا اوہ نال غضب دے اللہ تھیں تے جا گھر ہنے او سدی دوزخ ہے تے بری جا گھر پھر جان دی

پس براگشتہ بازگشت نمود از خدا او جائے او جہنم است و بد جائے است

پس تحقیق ٹر یا اوہ لیکے غصہ غضب الٰہی | تے جا گہہ اوسدی دوزخ ہے اوہ بہندی جا تباہی
ہک آکھن اہل ہر رُت حق ایہ خاصہ حکم لڑائی | جو جنگ حنین احد وچ نسے انہاں بخشش پائی
ہک کہن ایہ آیت عام اجی ہے نس گنہ کبیرہ | پر اکثر کہن جے دونے کافرنس ہرا وتیرہ

فَلَمْ تَقْتُلُوْهُمْ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ قَتَلَهُمْ ۠ وَمَا رَمَيْتَ اِذْ رَمَيْتَ وَلٰكِنَّ اللّٰهَ رَمٰى

پس نہیں کٹھا تساں انہاں نوں اپر اللہ نے کٹھا انہاں نوں تے نہیں چلایا توں جد چلایا توں اپر اللہ نے

پس نکشتہ اید ایں جماعہ را ولیکن خدا کشت ایشاں را و تو یا محمد نا انگندی چون فکندی

پس تساں نہ قتل انہاں نوں کیتا اللہ مار گوائے | تے نہ توں پھینگی روڑیاں پھینکی اپ رب چلائے
بدر اندر جد ڈیرا ہویا سن صحاب گرامی | پکڑ آندے صحابہ ابن لوگ لیی نامی اوہ سن گدامی
ہک اسلم نام غلام تہنا نوں پچھ ابو سفیان نی لاے | پچھیا نبی قریش کتنے انہاں آکھیا نا واقفی
اس پیدے نہیں اوہ لے جواب وسدا اوہ دوکنارے | نبی کیہا اوہ کتنے انہاں کیہا نہ اساں شمارے
تاحضرت پچھیا کتنے اٹھا اوہ ہر دن نحر کریندے | انہاں کیہا جو ہکدن نو ہک دن اٹھ اٹھ ذبح کریندے
تاحضرت کیہا اوہ نوسو نہیں ہو ہزار سو تائیں | نبی کیہا اوہ اشراف قریشوں کیہڑا نال انہاں تئیں
انہاں آکھیا عتبہ شیبہ دو ویں بیٹے دو پت آئے | ابو البختری ہے شامل دا ہور حکیم حزام دا اسائی
ہے حارث بن عامر ہور بیٹا عدی طعیمہ نامے | ابو جہل امیہ ابن خلف ہور نضر حارث دا بہائی
نبیہ منبہ پت حجاج دو ہور سہیل عمر دا | تا نبی کیہا کڈھ مکے ڈالیا ٹکڑا آپ جگر دا
فرٹیوں نکلو قریش جان لئے صحر در توں بہائے | آکھیا یا رب جا پورٹ فخروں دشمن حضر آئے
ہن وعدہ اساں فتح جو وعدہ کیتو سنگے نبی دعائیں | تا جبرائیل کیہا مٹھ مٹی انہاں طرف چلائیں

تحقیق اللہ سننے والا ہے جاننے والا ... نزول عطا و فتح و تحفہ غنیمت نوں ... ماں فعل احسان نعمت ... عطاء جمیل المعنی ولا المؤمنین منہ لہ ای لیبلی

جان ہی وہ دین مہران بمقابل سرور ہے ٹھہ لگائی	شباہت الوجوہ کہیا رب قدرت عجب وکھائی
اوہ کینکر والی مٹی آہی اکھیں وڈی کفاران	بہی منہ ناسان وچ پہوڑ گئی ہر ہر نٹھی فوج اشراران
فر چلیا نوں نال ہوش ہارن گئی پکڑے گئی مارے	ہن اوہ جہان جتایا اللہ مومن شکر گذارے

وَلِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءً حَسَنًا ۚ إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ

تے تاجو آزماوے اللہ مومناں نوں اپنی طرفوں یعنی نال نعمت دے آزمایش نیک تحقیق اللہ سننے والا جاننے والا ہے

وتا عطا کند مسلمانان را از نزد یک خویش عطا نیکو ہر آئینہ خدا شنوا دانا است

تا اہل ایمان آزماوے اللہ طرفوں رب تعالیٰ	نیک آزمایش ٹھیک اللہ ہے سنن تے جانن والا
بلا ابلی آزمایش معنے نیک بلا ابلی ہوون (نعمت دا دن)	نعمت نال آزماوے شاکر ہیں جیکر انہاں ہوون (ذو ملقت)
یعنے کیتا رب جو کیتا قتل تے قید کفاراں	بہی خاک اکھیں سٹ ڈالی ہار دیوائی فوج اشراراں
تا قہر کرے کفارتے تا آزماوے اہل ایماناں	فتح عظیم تے لٹ غنیمت نعمت مسلماناں

ذَٰلِكُمْ وَأَنَّ اللَّهَ مُوهِنُ كَيْدِ الْكَافِرِينَ

ایہ بات حق ہے تے جانو ایہ جو اللہ سست کرنے والا ہے تدبیر کافراں دینوں

حال این است و بدانید کہ خدا سست کنندہ است حیلہ کافران را

ایہ سبے حق جو ذکر ہویا اسے جانو رب تعالیٰ	بد تدبیر کفاراں دی کر سست گواون والا

إِن تَسْتَفْتِحُوا فَقَدْ جَاءَكُمُ الْفَتْحُ ۖ وَإِن تَنتَهُوا فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ

جیکر فتح چاہندے ہو تسیں پس تحقیق آئی تسانوں فتح تے جیکر ہٹ کھلووو پس اوہ بہتر ہے واسطے تسادے

اے کافران اگر طلب فتح میکردید پس آمد بشما فتح واگر باز ایستید پس آن بہتر است شمارا

جے طلب فتح دی کردے تسیں پس فتح تسانوں آئی	جے کفر خلافوں باز آؤ پس ہٹنا ں تساں بھلیائی
(فتح) وچ جنگ بدر دے ابوجہل نے آکھیا یا رب خدایا	ہے جیہڑا دوہاں گروہاں وچوں قاطع رحمان آیا
تے جیہڑا دین بیگانہ لیایا جیہنوں اسیں نہ جاناں	تا فجر ین کریں ہلاک اسینوں ہنگیوں فضل بناناں

تحقیق اللہ سننے والا ہے جاننے والا ... سنو نال اوتاں دی قہر ... غنیمت دی ... اسدی محذوف ... اعلموا ... ان اللہ موہن کید الکافرین ... ۲۷

معرفہ

قال ابو جہل اللہم انا کان ... اقطع للرحم واتانا بما لا نعرف فاحنہ الغداۃ ... ای اہلکہ ... اوس ... ای جیہڑا ... نہیں ... اسیں ... فتح ... تنہا ... ۳۸

۳۰۵

تے جے جانے رب جو انہاں گجھ بھلا تاں انہاں سناوے
یعنے ولین جہاں دی اندر نہیں لیاقت پائی
جے حق سنن انکار کرن جے من فرمنہ موڑن
تے جنہاں دے لا نوجہ رب لیاقت کہی لین ہدایت

جے انہاں سناوے منہ پھیرن بد تداں حق نہ بھاوے
اوہ حق نہ سنن نہ منن جیکر سنن تاں نفع نہ رالی
باجھ لیاقت کوئی ہدایت پاون جو لکھے اٹل
جو روز ازل دے لکھیا ہر ہک تاہیں ملی ہدایت

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اسْتَجِيْبُوْا لِلّٰهِ وَلِلرَّسُوْلِ اِذَا دَعَاكُمْ لِمَا يُحْيِيْكُمْ

اے لوکو جو ایمان لیائے اجابت کرو واسطے اللہ دے تے واسطے رسول دے جس ویلے بلاوے تسانوں واسطے اس چیز دے جو زندہ

اے مسلمانان قبول کنید خواندن خدا و رسول را چون بخواند شما را برائے آنکہ زندہ دل سازد شما را

اے اہل ایمان قبول کرو سب نبی فرماناں
اوہ زندہ کرنیوالی چیز ایمان قرآن جہاداں

جد تساں بلاوے اس شے ول جو زندہ کرے ہمیشہ نال
ہک کمن شہادت راہ خدا وچ زندگی ابدا ابد

وَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ يَحُوْلُ بَيْنَ الْمَرْءِ وَقَلْبِهٖ وَاَنَّهٗٓ اِلَيْهِ تُحْشَرُوْنَ

تے جانو ایہ جو اللہ حائل ہوندا ہے درمیان آدمی دے تے دل اوس دے تے ایہ جو اوہ طرف اسدی اکٹھے کیتے جاؤ گے

و بدانید کہ خدا حائل میشود میان مرد و دل او یعنے عزیمت او فسخ میکند و بدانید کہ بسوی او برانگیختہ

تے جانو اللہ بندے اتے دل دے پردہ کردا
یعنے حکم نبی جب ہو وے دیر درنگ نہ لاؤ
جاں بندہ سستی کرے حکم وچ جیست چالاک نہ ہووے
جے بندہ ضد کرے کوئی حقوں حق نجان قبولو

تے جانو ایہ جو طرف اسے دی تسیں واکٹھے ہووو
مت فرماوں ہے لگانے نیک توفیق ہٹاوو
تا شامت سستی ہے توفیقی رب کرے دل کھوہ
تا اوہ پھر کے دل پھر فرق نہ سمجھے ہوسے

وَاتَّقُوْا فِتْنَةً لَّا تُصِيْبَنَّ الَّذِيْنَ ظَلَمُوْا مِنْكُمْ خَآصَّةً ۚ وَاعْلَمُوْٓا
اَنَّ اللّٰهَ شَدِيْدُ الْعِقَابِ

تے بچو اس بلا تھیں جو نا پہنچیگی انہاں نوں جو ظلم کردے ہن تساں تھیں خاص کر کے تے جانو ایہ جو اللہ سخت عذاب

و بپرہیزید از فتنہ کہ نرسد بآنانکہ ستم کردند از شما بتخصیص و بدانید کہ ہر آئینہ خدا سخت عقوبت

ع شہادت ظاہر وچ موت ہے تے حقیقت وچ زندگی ہے۔ فرمایا اللہ نے وچ حق شہیداں بل احیاء عند ربہم بلکہ زندہ ہین نزدیک رب اپنے

تے بچو عذابون جیڑا خاص نہ پہچو ظالم ماثیرن — تے جانو الله جو الله سخت عذاب کنندہ سائین
یعنی خاص جے عاصیان تا مین منع نکرن بدی تھیر — تا الله عام عذاب گھلے ہر آئی خبر نبی تھین
جو سستی تھین دل گھٹے دمادم مشکل کم دسیاوے — بھی بیکان سستی ویکھو عامی ہری پر پڑ جاوے
جہان اندر بدرسم لیپ فراون عام بلائین — جین وچ جنگانے مردولا ور سستی کرن ادئین
تا انہان ویکھہ نامرد جو تھیرے نسن چھوڑ جنگاہ از — تا پوے شکست لڑائی فیر نہ چلین مردان ع اماز
ایہو ضیع اندر ویکھہ تے بغوی باسناد لیاوے — جو خاصان عملون عام عذاب نہ آری نبی بتلاوے
جانی ہیکہین کم برو آپس وچ جے فرہ ھکن نا ہیرن — جے ہونلے وس ٹھکن آوے عام عذاب تنہ ایرن

وَاذْكُرُوٓا اِذْ اَنْتُمْ قَلِيْلٌ مُّسْتَضْعَفُوْنَ فِي الْاَرْضِ تَخَافُوْنَ اَنْ يَّتَخَطَّفَكُمُ النَّاسُ

تے یاد کرو جس وقت تسین تھوڑے آہے عاجز گنے جاندے وچ زمین دے ڈردے اتھین خواو ڈادین

ویاد کنید اے مہاجران نعمت الٰہی را آنوقت کہ شما اندک بودید ناتوان شمردہ در زمین یعنی در مکہ مے ترسیدید ازانکہ بربایند شمارا مردمان

تے یاد کرو جد تھوڑے سا ہو وچ زمین نماے — تسین ڈردے اتھین ہست تسان مانس اڈادین لوک ہر جگہ

فَاٰوٰىكُمْ وَاَيَّدَكُمْ بِنَصْرِهٖ وَرَزَقَكُمْ مِّنَ الطَّيِّبٰتِ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُوْنَ

پس جاگہ ڈتی تسانکو تے قوت ڈنی تسانکو نال مدد پانہنجی تے روزی ڈنی تسانکو پاکیزہ چیزان تھین تا جو

پس جا داد شمارا یعنی در مدینہ و قوت داد شمارا بنصرت خود و روزی داد شمارا از چیزہای پاکیزہ تا شود کہ سپاس داری کنید

فردتی جاے تسان اتے قوت ڈنی کرکے یاری — تے چیزان پاک نصیب تسان تا کرہو شکر گذاری
مکے وچ مہاجر تھوڑے لسے ڈردو آہے — فردتی جا مدینے قوت مدد فرشتے لاہے

یا قوت ڈنی نال انصاران سندی پاک کھوائی
جو لٹ غنیمت حل تسانکو کرہو شکر ادائی

ف ایہ حدیث وچ معالم التنزیل ہے عدی بن عدی کندی تھین پیا پیہ جو اوہ روایت کرد دادے اپنے تھین تاں ہیکہ سنہوم دسے کہیا ابن عباس کیتا ہے الله تعالیٰ نے مومنان نون ایہ جو نا قرار پاون دیون برائی نون درمیان

لے جو چیکر ایہ کر نیونہ تا گھیرے الله تعالیٰ عذاب عام جو نیکوکار تے ظالمان نون بھی ١٢ سالم

يَاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا لَا تَخُوْنُوا اللّٰهَ وَالرَّسُوْلَ وَتَخُوْنُوْا اَمٰنٰتِكُمْ وَاَنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ ۝

اے لوکو جو ایمان لیائے نا خیانت کرو اللہ دی تے رسول دی تے نہ خیانت کرو امانتاں اپنیاں دی تے تسیں جاندے ہو

اے مسلمانان خیانت مکنید با خدا و رسول و خیانت مکنید امانتہا و شما بگرید را دانستہ

اے اہل ایمان نکرو خیانت رب نبی دی نیاں ہین
سدی کہے جو خبر نبی ہنیں سنکر بہت ہولاندے
جو رب نہیدی کرے خیانت بندیاں خائن سوئی
نے سنت ترک رسول خیانت یعنی تساں امانت
قتادہ کہے جو دین اللہ سبا امانت جانوں
زہری کلبی کہن بہی اکثر جو تفسیراں لے
جو سرور بنی قریظہ اگے رہائیں گہیرا پایا
جو جیونکر بنی نضیر یہوداں وطن تھیں ہائی
اسیں بہی مگر اہنا ندی جاپئے جیکر سانوں چہوڑو
ابا تساں نہ منی کہیا جو بہیجو اساں ول ابولبابہ
تا ابولبابہ سرور بہیجیا پچہیا اہناں جو بہائی
بیٹنے جیونکر سعد کہے تیے اس تے عمل کہا تے
یعنی قتل کراوے اوہ تساں حکم قبولو ناہیں
ہیں رب رسول خیانت کیتی طرف رسول نہ آیا
تے اکہیوس قسم اللہ دی ہرگز کچہ نہ پیوں کہاون
جاں خبر نبی نوں پہنچی کہیا جے طرف میری اوہ آوندا
اس آپے کیتا جو کچہ کیتا میں اس کہولاں ناہیں
تا ست ہاڑے کچہ کہادہا پیتا غشیاں آیاں

نہ کرو خیانت ہکدو جہیدی جاں ایاں انزلیمز
نا مشرک سعد اوہ خیانت رب رسول کہاندے
عبد اللہ کہے خیانت ہندی ترک فرائض ہوئی
جو بندیاں کنوں پوشیدہ فرض اللہ دی تہناں خیانت
حداں شرعی ادا کرو سب ہول قصور نہ آلوں
ایہ آیت ابولبابہ دے حق مشہور قصہ نالے
جاں عاجز ہوئے نا سوال صلح اسی رب تعالیٰ بہیجیا یا
نا اذرعات اریحا شام ولایت بہو بچہ بہائی
بنی کہیا جو سعد کہے سب تہیں کچہ نہ موڑو
اوہ خیر خواہی اہناں کردا ازاں فرزند تے مال مجابہ
جے کہیں بار سعد دے حکم اپے آہیں بلاں جو ہلر رہائی
تا اہنے اشارت ابولبابہ اپر حلق وکہاوے
فر ترت پچہانا ابولبابے بہلا پیا کوراہیں
مسجد دے تہم نال آپے اس اپنا آپ بنہایا
یا توبہ رب قبول کرے یا ایتہویں مر جاواں
ہیں اسد یکاراں بخشش منگدا رب کولوں بخشاندا
جاں اسدی رب توبہ قبولی جاسی چہٹ تنا ہیر
فر توبہ رب قبولی خبر سنائی اسنوں بہایاں

اکھیوس فتم العذری آپ نوں آپے کھولان ناہین
فسر ورکھولیا اپنی تھیں بولیا ابولبابہ
تے سارا مال لٹاوان ہوئی خیانت جیہڑی یاران
جان سرور اپنی تھیں کھولے جاسان کھل ناہیں
جس گھر وچ گناہ کیتم اوہ چھوڑاں اپنی توبہ
تاں نبی کیہا دو ثلث لٹا ایہ کافی ہو بسیار دن

وَاعْلَمُوٓا اَنَّمَآ اَمْوَالُكُمْ وَاَوْلَادُكُمْ فِتْنَةٌ وَّاَنَّ اللّٰهَ عِنْدَهٗٓ اَجْرٌ عَظِيْمٌ

تے جانو ایہہ جو مال تساڈے تے فرزند تساڈے آزمایش ہین تے ایہہ جو اللہ پاس اوسدے ہے ثواب وڈا

و بدانید کہ مالہائے شما و فرزندان شما آزمایش بزرگ ست و آنکہ خدا نزدیک اوست مزد بزرگ

تے جانو ایہہ جو مال اولاد تساڈی فتنہ بھارا
تے جانو ایہہ جو پاس اللہ دے اجر عظیم نیارا

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوٓا اِنْ تَتَّقُوا اللّٰهَ يَجْعَلْ لَّكُمْ فُرْقَانًا وَّيُكَفِّرْ عَنْكُمْ سَيِّاٰتِكُمْ

اے لوکو جو ایمان لیائے جیکر ڈرو اللہ تھیں کریگا واسطے تساڈے فیصلے تے دور کریگا تساتھیں

اے مسلمانان اگر بترسید از خدا پیدا کند برائے شما فتح را و دور گرداند از شما گناہان شمارا

وَيَغْفِرْ لَكُمْ ۗ وَاللّٰهُ ذُو الْفَضْلِ الْعَظِيْمِ
تے بخشیگا واسطے تساڈے تے اللہ صاحب فضل وڈا ہے
و بیامرزد شمارا و خدا صاحب فضل بزرگ ست

اے اہل ایمان جو ڈرو اللہ تھیں فہم دیوے تساں ناہیں
فرقان مراد جو ہ ماہ خلاصی نیادین قیامت
وچہ وضع کیجے جو فتح بدر دی بخشے مسلمانان
اوہ چھپیا نسے وکہ ظلموں ڈرو کر ان اجیاں کفاران
فرد وچی آنت تقوی کرو تا فیصل کرسی اللہ
تے بدیاں گری معاف تسیجے فضل وڈا سائیں
یا فیصل باطل حق تہیڑے نعوے کھو کرامت
شاید کہ اتفاقی سمجھی کو دال جو انان
تا منع خیانت والی آیت حق آئی اہنان یاران
فتح دیسی گھر بار تساڈے بخشن کرو تسلے

وَاِذْ يَمْكُرُ بِكَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا لِيُثْبِتُوْكَ اَوْ يَقْتُلُوْكَ اَوْ يُخْرِجُوْكَ

تے جد بدخواہی کردے آہے نال تیرے اوہ لوک جو کافر ہے تا قید کرن تینوں یا قتل کرن تینوں یا کالن تینوں

و یاد کن نعمت الہی را چون بدسگالی میکردند در حق تو کافران تا حبس کنند ترا یا بکشند ترا یا جلا وطن

نے کرتوں یاد جاں کافر کرے نال تہر تدبیراں
معالم وچہ انصار مدینے جد ایمان لیائے
تا جمع ہوئے وچہ دار الندوہ جو اشراف اُنہاں دے
ابلیس بھی حاضر وچہ ہویا انہاں آکھیا کون تُوں آیا
ابو البختری تد بولیا کوٹھے وچہ محمد واڑو
اس موریوں کھانا پینا بھیجو وچے ہی مرجاوے
تا نجدی بولیا ایہ نہیں صلاح ایہ ول پسند آوے
ہشام عمرو بولیا اوسنوں اپّا تھہ چڑھاؤ
نجدی کہیا ایہ بی صلاح اس بہت نادان بہائی
تساں ڈٹھی نہیں جلاوطنی بہلی ہندی جیت بانی
ابو جہل فر بولیا سر تے ایہ صلاح بہراؤ
اوہ جیت اشراف جوان سبھی سر تہہ تیغ تلوار
تا سبہ قریش قبیلیاں اپر خون محمد ہووے
فر سبہ قریش دیت بہر دیسن جو بنی ہاشم بہائی
تا جبرائیل آ لیائے وحی خبر صلاح کفار
حضرت حکم علی نوں کیتا سوونے میری اجّ تولا
و حضرت باہر گہروں چلے بھر مٹی مٹھ اٹھائی
تا اللہ نظر کفاراں فیری کسنوں نا دسیا
علی نوں سمجھ جہوڑ یا کرے اوہ ادا امانت
تا مشرک پہرا دیہن علیہ ایہ سوتا نبی
فجری اٹھ کیتو نے حملہ علی اگوں دسیا
فر کھوجی لیکے کھوج نکالیا غار تلک سبہ دوڑے
مشرک کہن جے سوچہ وڑدا کیونکر جالا رہندا

تا قید کراں یا قتل تیسوں یا وطنوں کڈہ نہ مارو
ڈرے قریش جو کہ نبیدا تیسے وڈا وہ جاوے
عتبہ شیبہ ابو جہل بھی جو اشراف سداندے
اس آکھیا شیخ نہیں نجدوا الکھٹہ لتاڈ اسنکر دہانا
محکم ہنو بوہا جہنو باری پک گذارہ
جویں اگلے شاعر مرگئے ایہ بھی مر کر خاک سماوے
جو ہندی قوم لڑائی کرے سنوں کڈہ لیجاوے
اپنے وچوں کڈ ہو جاوے جا ہے جہنڈ بہراؤ
ایہ جتے گیا ہٹا سی فوجاں اپر تساں بہوڑائی
جو سندیاں دے دل چہک لیجاوے اسدی چرپسائی
جو یک جوان قبیلے سر تہیں کشن قریش بلاؤ
ہار تلک سبہ تلواراں ماران کر حملہ یک وار اس نوں
ہاشمیاں سے لڑن نہ قوت خون بہا چک سی
نجدی کہیا صلاح چنگی ایہ سل ایہ گل پکائی
نے کہیا سوت سوین اج ایہی ہاتہہ کر پہارا او
ایہ چادر میری پہن سووین فر کبھی کچہ نہیں ہوونا
اتنا جہٹ کا پڑہکے مٹی کفاراں سر پاہی
فر جبل دی غار اندر صدیق سمیت پہنچائی
جو لوک امانت بہت رکھن تس کہیا اسداری
جانن ٹہیک چہپیا اتہاں خبر علیدی
چہپا کے رہے یار غار اوس اگا اوردی فرمایا
غار دے منہ پر جالا ڈا اور وچہ جیرا ہیے آئے
گئے راہیں ادتہ سے فر وچہ معالم کہندا

وَيَمْكُرُوْنَ وَيَمْكُرُ اللّٰهُ ؕ وَاللّٰهُ خَيْرُ الْمَاكِرِيْنَ

تے مکر کردے اوہ تے مکر کردا اللہ تے اللہ بہتر مکر کرن والیاں دا ہے

وایشان بدسگالی میکردند وخدا بدسگالی میکرد یعنی با ایشان و خدا بہترین بدسگالی کنندگان است

تے اللہ بہتر مکر کرنیدیاں غالب اوس تقدیر اوہ تے کر تدبیر اینہاں نوں اللہ اندر بدر مرایا	اوہ بری کرن تدبیر تے اللہ ہور کری تدبیراں اوہ قتل تیری تدبیر کرن بے قتلوں تدہ بچایا

وَاِذَا تُتْلٰى عَلَيْهِمْ اٰيٰتُنَا قَالُوْا قَدْ سَمِعْنَا لَوْ نَشَآءُ لَقُلْنَا مِثْلَ هٰذَآ

تے جس وقت پڑھیاں جاون اپر اینہاں دے آیتاں ساڈیاں کہندے البتہ سنیاں اساں جیکر اسیں چاہیے تاں کہیے مانند ایسدے

وچون خوانده شود بر این جماعت آیات ما گویند شنیدیم اگر خواہیم بگوییم مانند این

جے چاہیے اسیں بھی کہیے مثل اینہاں دی آیتاں بنیاں	تے جداں سیوں اینہاں اپر آیتاں کہن جو سنیاں
نہیں ایہ مگر کہانیاں اگلیاں دیاں	اِنْ هٰذَآ اِلَّآ اَسَاطِيْرُ الْاَوَّلِيْنَ
نیست این مگر افسانہ پیشینیان	

ایہ گل نضر حارث ایہا کردا نوکاں نوکاں ہن جنگ بدر وچ ویکھ بیٹھے وعدہ قہر قہار دے لقلنا مثل کہن بہتیر سیوں جنہاں دن جو ہتیاردے ایہ آپس وچ کرن وڈیایاں لافاں کوڑ بلا دے		نہ ایہ جوڑے ہے محمد مگر کہانیاں اگلیاں لوکاں نت کافر کہن قرآن کہانی عاد ثمود جو مارے جو پن گلے منکر نبیاں مارے ایہی قہر نگہار دے جو کہی سورت لیاون نہیں ایہ عاجز آئے سارے

وَاِذْ قَالُوا اللّٰهُمَّ اِنْ كَانَ هٰذَا هُوَ الْحَقَّ مِنْ عِنْدِكَ فَاَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً

تے جد کہیا انہاں یا اللہ جیکر ہے ایہ قرآن حق پاسوں تیرے تاں پس وسا اپر ساڈے پتھر

وانگاہ کہ گفتند بار خدایا اگر ہست این قرآن راست از نزدیک تو پس بباران بر ما سنگ را

مِّنَ السَّمَآءِ اَوِ ائْتِنَا بِعَذَابٍ اَلِيْمٍ	اسمان تھیں یا لیا ساتوں عذاب درد والا
	از آسمان یا بیار بر ما عذاب دردناک را
تے جد انہاں کہیا جے ہے ایہہ تیرے پاسوں سچ خدایا جاں کہیا نضر قرآن کہانی تدبر ور فرمایا طرف آسمان اٹھا سرکافر ایہہ مضمون الایا فر جنگ بدر وچہ پھڑ کر کٹھا ابن جبیر تبا ئی	تاں بھیج اسمان پر پتھر توں یا ہور دکھ سوایا جو ہے ہے تینوں ایہہ قرآن کلام ربانی آیا تے انس کہے ابو جہل کہیا ایہہ وچہ معالم لیایا نضر طعیمہ عقبہ پھڑ کر کٹھے کافر ترا کے

وَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَاَنْتَ فِيْهِمْ ؕ وَمَا كَانَ اللّٰهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُوْنَ ۝

تے نہیں آہا اللہ جو عذاب کردا انہاں نوں تے توں وچہ انہاں دے ہیں تے نہیں آہا اللہ عذاب کرنے والا انہاں نوں تے اوہ بخشش منگدے ہوون

و نیست خدا کہ عذاب کند ایشان را و تو میان ایشان باشی و ہرگز نیست خدا عذاب کنندہ ایشان را و ایشان استغفار میکنند

تے نہیں ہی عذاب انہاں کردا جد لگ توں وچہ انہوں اوہ احمق ابو جہل صندی منگن آپ عذاب تباہی جاں نبی گیا اٹھ ہجرت کر کے منگیا قہر نہ آیا تے استغفار کریندے مومن جو وچہ مکے باقی ہک آکھن اسطر کہکر کافر انہیں خود پچھتائی	تے نا انہاں نوں کرے عذاب جے بخشش منگن اوہ گنہگار تے جاں جاں نبی ہووے وچہ امت قہر نہ عادت آہی کجھ جنگ بدر وچہ مارے اللہ مکہ فتح کرایا جاں اوہ بھی نکل گئے تاں آیا قہر عذاب ہلاکی غفرانک غفرانک پڑھدے مدت تیک بچائی

وَمَا لَهُمْ اَلَّا يُعَذِّبَهُمُ اللّٰهُ وَهُمْ يَصُدُّوْنَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانُوْٓا اَوْلِيَآءَهٗ ؕ

تے کیہا ہے واسطے انہاں دے ایہہ جو نہ عذاب کرے انہاں نوں اللہ تے اوہ روکدے ہیں مسجد حرام تھیں تے نہیں سن والی اوس دے

و چیست مر ایشان را کہ عذاب نکند ایشان را خدا حالانکہ ایشان باز میدارند یعنی مردمان را از مسجد الحرام و نیستند سزاوار آن جا

فسينفقونها ثم تكون عليهم حسرة ثم يغلبون ط

پس اجے خرچ کرینگے اوہ انہاں نوں فیر ہووے گی اپر انہاں دے پشیمانی فیر مغلوب ہوجاونگے

پس بعدو باشد کہ خرچ کنند آن را باز باشد آن خرچ کردن پشیمانی بر ایشان باز مغلوب شوند

ایہ کافر خرچن مال ارادہ اسدا لین خلق سماہو اس آیتاں بخص طعام جیہے سماند کفار الہ	جد جب خرچ کرلن فیو بچھو تاسن فیر مغلوب ہوجاونگے آخرن وہ وعدہ اللہ دہ ہر یک بخرکرن بدکاران

والذين كفروا الى جهنم يحشرون ليميز الله الخبيث من الطيب

تے اوہ لوک جو کافر ہوئے طرف دوزخ دی اکٹھے کیتے جاونگے تا جو جدا کرے اللہ پلیت نوں پاک تھیں

و کافران بسوی دوزخ راندہ شوند مغلوب شوند کافران خرچ کردن پشیمانی بعد برایشان تا جدا سازد خدا

تے جیہڑے کافر ان جاون دوزخ طرف ہرشے خبیث کفار سنافق سارے فرقے جو گمراہان	اوہ مستہ ہن کافران جو اسدا پاک پلید یکمیرے الطیب مسن صالح مخلص فرقے اہل صلاحان

ويجعل الخبيث بعضه على بعض فيركمه جميعا فيجعله في جهنم

تے کری پلید نوں بعض اوسدا اوپر بعضے پس تہ دہ کری سبھنوں اکٹھا کرے سبھنوں جد دوزخ دے

و نہد ناپاک را بعض آن را بر بعض پس تودہ سازد آن ہمہ را انگہ پس بنہد آن را در دوزخ

اولٓئك هم الخسرون ٥	ایہ لوک اوہی ہن گھاٹا پاونے والے
	اینجماعت ایشانند زیان کاران
تے کری پلید نوں کٹھہ جیہڑا تودہ ڈھیر اکٹھے	فرکرے پلید جہنم دیوچ ڈولہ خاسر ہیم

قل للذين كفروا ان ينتهوا يغفر لهم ما قد سلف ٥

کہہ واسطے انہاں دے جو کافر ہوئے جیکر باز آون بخشیا جاوے گا واسطے انہاں دے جو کجھ گذر یا

بگو کافران را اگر باز ایستند آمرزیدہ شود ایشان را آنچہ گذشت

طریقہ مدد کرنی اللہ تعالیٰ دی رسولاں نوں تے دوستاں
اپنیاں نوں تے ہلاک کرنا
دشمناں اپنیاں نوں جس
طریقہ اللہ تعالیٰ دا
استاں ... گذر یا

وَاِنْ یَّعُوْدُوْا فَقَدْ مَضَتْ سُنَّةُ الْاَوَّلِیْنَ

تے جیکر پھیر کرن پس تحقیق گذر یا ہے طریقہ اگلیاں دا

و اگر عود کنند پس ہر آئینہ گذشتہ است روش پیشینیان

تے جو پھیر کفر کرن سچ گذر یا راہ اگلیاں اہناں دا	کہ کافراں نوں جو باز آون سبھ اگلا بخشیا جاوے

وَقَاتِلُوْهُمْ حَتّٰى لَا تَكُوْنَ فِتْنَةٌ وَّيَكُوْنَ الدِّيْنُ كُلُّهٗ لِلّٰهِ

تے جنگ کرو اہناں نوں تا جو نا رہے فتنہ تے ہووے تمام دین واسطے اللہ دے

و کارزار کنید اے مسلمانان با ایشان تا آنکہ نباشد ہیچ فتنہ یعنے غلبہ کفر و باشد دین ہمہ از خدا

فَاِنِ انْتَهَوْا فَاِنَّ اللّٰهَ بِمَا يَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ

پس جیکر باز آون پس تحقیق اللہ نال اس چیز دے جو کردے ہین ویکھن والا ہے

پس اگر باز ایستند از شرک یعنے مسلمان شوند پس ہر آئینہ خدا بآنچہ مے کنند بینا است

پچھے شرکوں ہٹن تا اللہ ویکھے عمل تہاڈے تے ہووے دین عبادت اللہ کا سن خالص ہے	تے جنگ کرو تاکہ نہ فتنہ دین خدا سبھ ہووے فتنہ شرک مراد ہا جاجو جیہ مشرک رہے نکو لی

وَاِنْ تَوَلَّوْا فَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ مَوْلٰىكُمْ ؕ نِعْمَ الْمَوْلٰى وَنِعْمَ النَّصِيْرُ

تے جیکر منہ موڑن پس جانو ایہہ جو اللہ مددگار تساڈا ہے چنگا دوست ہے اوہ تے چنگا مددگار

و اگر رو بگردانند یعنے از سلام پس بدانید کہ خدا مددگار شما است نیکو مددگار است و نیک یاری

چنگا اوہ کارساز تو واہ واہ یاری دیون ہار	تے جو منہ موڑن جانو اللہ مددگار تمہارا

وَاعْلَمُوْٓا اَنَّمَا غَنِمْتُمْ مِّنْ شَيْءٍ فَاَنَّ لِلّٰهِ خُمُسَهٗ وَلِلرَّسُوْلِ

تہاں جانو ایہہ جو اوہ چیز جو لٹ لو تسیں کسے چیز تہیں پس تحقیق واسطے اللہ دے ہے پنجواں حصہ اس دا

و بدانید کہ آنچہ غنیمت یافتید از کافران از ہر جنس پس پنجم حصہ ش خدا را است و پیغامبر را

ہی اللہ نوں ہے پنجواں حصہ تے سید ابرار اں		تے جانو جو کجھ تساں لیا غنیمت چیز کافی کفاراں

وَلِذِی الْقُرْبٰی وَالْیَتٰمٰی وَالْمَسٰکِیْنِ وَابْنِ السَّبِیْلِ اِنْ کُنْتُمْ اٰمَنْتُمْ بِاللّٰہِ

تے واسطے صاحبان قرابت دے یا نبی دے یتیماں تے فقیراں تے راہ مسافراں دے ہے جیکر ہو تسیں ایمان لیائے نال اللہ دے

و خویشاوندان او یتیمان و درویشان و مسافران است اگر ایمان آورده اید بخدا

تے راہ مسافر تائیں جے تساں ضیاں رکھیئر		تے خویشاوندی نبی دیاں ہے یتیماں فقراں تائیں

وَمَآ اَنْزَلْنَا عَلٰی عَبْدِنَا یَوْمَ الْفُرْقَانِ یَوْمَ الْتَقَی الْجَمْعٰنِ وَاللّٰہُ عَلٰی کُلِّ شَیْءٍ قَدِیْرٌ

تے نال اس شے دے جو اتاری اساں اپر بندے اپنے دے دن فیصلے دے جس دن ملے دو گروہ تے اللہ اپر ہر شے دے قادر ہے

وانچہ فرود فرستادیم بر بندہ خویش روزیکہ جدا شد حق از باطل روزیکہ بہم آمدند دو گروہ و خدا بر ہمہ چیز

تے جو اساں بھیجیا بندے اپنے اپر روز جدائی
روز جدائی حق باطل دی یعنے روز بدر دے
پنجم حصہ لٹ کفاراں دا جب حق لئے
نام اللہ دا جس تبرک حصہ جدا نہ کوئی
قتادہ کہے جو حصہ حضرت بادشاہاں ہن آوے
ابوبکر تے عمر نہ دیا حصہ کیتا خرچ سلاحاں
تے خویشاوند نبی دے یعنے کہن تہیاریاں عترت جو سارے
شافعی کہے اولاد جو ہاشم ہی مطلب اولاد
ہن خویشاوند نبی دیاں حصہ حنفی کہن نہ کوئی
مالک شافعی خویش نبی دیاں ہن ہی حصہ ...
بعد وفات رسول خلیفے حصہ دیندے خویشاں
جو مرد آپ عباس غنی نوں لٹ دا حصہ دیندے

جس دن ملے دو لشکر اللہ ہر شے قدرت آپ دے
نازل ہوئے فرشتے آیتاں روز ملن لشکر دے
چار حصہ خود ونڈن غازی جنہاں غنیمت آہی
حصہ نبی موقوف کہن کہ ہنی وفات جان ہوئی
شافعی کہے مصالح مسلماناں توں خرچیا جاوے
ہی غازیاں گھوڑے ہتھیار جہاد دن کم جنگاں
کہن کہ حلال جنہاں اتھوں لین ہتھیار
غنی فقیر ہی ہووے نال حصہ لین مراداں
مسکین یتیم تے راہ مسافر نیاں قسمت ہوئی
قرآن حدیثوں حصہ خویشاں ثابت ہے فرمان
خویش نبی دیاں فرق نہیں چہ غنیاں تے درویشاں
ہی سرور بعد خلیفے دیندے وچہ سال کہندے

بھانویں سوئی ہاگا اند کجھ نہ کجھ حس وڈے ہوے		بن ہر شے چھوٹی ہوٹی جیہوں خمس کڈھ ہیوے

اِذْ اَنْتُمْ بِالْعُدْوَةِ الدُّنْيَا وَهُمْ بِالْعُدْوَةِ الْقُصْوٰى وَالرَّكْبُ اَسْفَلَ مِنْكُمْ ؕ

جس وقت تسین وچہ کنارے نیڑے طرف نیڑے دی آہے تے اوہ وچہ کنارے پرے دے آہے اسوار تھلے آہے تساں تھیں

اگر ایمان آورده اید بآنچه فرو فرستادیم بر بنده خود آنگاه که شما بکناره نزدیک بودید و ایشان بکناره دور

و کاروان پائین تر از شما یعنی بجانب دریا

تاں اوہ کنارے دور تے اوہ کاروائی گئی ہیٹھاں		جد تسیں کنارے ورے ادی طرف نیڑے

وَلَوْ تَوَاعَدْتُّمْ لَاخْتَلَفْتُمْ فِى الْمِيْعٰدِ ۙ وَلٰكِنْ لِّيَقْضِىَ اللّٰهُ اَمْرًا كَانَ مَفْعُوْلًا ۙ

تے جیکر وعدہ مقرر کردے تسیں البتہ خلاف کردے وچہ وعدہ دے ایہ ملایا تاجو پورا کرے اللہ اس کم نوں جو

و اگر با یکدیگر وعده جنگ مقرر میکردید البته خلاف مینمودید در وعده و لیکن جمع کرد تا بانجام

رساند خدا کارے را که کردنی بود

تاں ٹھیک خلاف کریندے تہاں کجھ لوں ڈردے تاپورا کرے اوہ کم جو آہا کرنا خود تقدیروں تے مشرک مدد قافلے اپنی نیت کرکے دہاڑ دو ہیں کنارے وادی پہنچے تا کسے خبر لڑایاں تاپورا کرے جو کرنا سی کم عزت دین وڈیائی		تے جے تسیں ہکدوجے نوں وعدہ جنگ مقرر کردے ایہ اللہ آن ملائے ٹول دو ہیں تدبیروں مسلمان ارادہ لٹن قافلے نوں کردے قافلہ رب لنگھا لیا وچوں فوجاں دو ہیں ملایاں ایہ تدبیر اللہ نے کیتی ناتاں قصد لڑائی

لِّيَهْلِكَ مَنْ هَلَكَ عَنْۢ بَيِّنَةٍ وَّيَحْيٰى مَنْ حَىَّ عَنْۢ بَيِّنَةٍ ؕ وَاِنَّ اللّٰهَ لَسَمِيْعٌ عَلِيْمٌ ۙ

تاجو ہلاک ہووے اوہ کوئی جو ہلاک ہویا ہے دلیل تھیں تے زندہ رہے جو کوئی زندہ ہے دلیل تھیں تے تحقیق اللہ

تا ہلاک شود کسیکہ ہلاک شده است بعد قیام حجت و زنده ماند کسیکه زنده شده بعد قیام حجت و هر آئینه

خدا شنوا دانا است

ف مراد ہلاک ہوون توں تسین کافر ہوونا ہے تے مراد زنده ہوون توں تسین مومن ہوونا ہے مجاز دے طور تے تاجو حاصل ہووے کفر اوسدا جو کافر ہویا پیچھے واضح ہوون دے دلیل دے تسیں سواد تعزیت شک رہے

منزل ٢

تاجو جدا ہووے اسلام کفر تھوں باقی نہ رہے شبہ اسلام اوپر حاصل ہووے یقین تھیں جو ایمان لیا یقین تھیں جو ایہو جے وین سچا ہووے واضح ہوواں دعدے برادر اولیاء اتے ١٢ مدارک

تامرے جو مرے دلیلوں نال ہے جیتے جیوندا	تے اللہ سنن ہارا جانن والا بن قاتلوں بن قیلوں
فتح بدر تھیں بعد کفاران سچ پیغمبر جاتا	جو وعدے اس دے ٹھیک ہوئے سب سچا نبی سنجہاتا
فر جنہاں بد نصیب ایمان نہ آہا کافر ہوئے ہر کارون	ہی ندبان سچ سنجہاتا ثابت ہویا الزام نہارون
ہک آکہن کفر مراد ہلاک ایمان مراد حیاتون	ہا کافر تھے ہک مومن ویکھ دلیل خداتون

إِذْ يُرِيكَهُمُ اللَّهُ فِي مَنَامِكَ قَلِيلًا ۖ وَلَوْ أَرَاكَهُمْ كَثِيرًا لَّفَشِلْتُمْ

جد دکھایا تینوں لشکر انہاں دا اللہ وچ خواب تیرے تھوڑا تے جیکر دکھاندا تینوں اوہ بہتے البتہ

واگر ایمان آوردہ اید باتچہ فرود فرستادیم بر بندہ خود آنگاہ کہ بنمود خدا ایشانرا بتو در خواب تو
اندکے واگر بنمودے بتو ایشان را بسیار البتہ بزدلی میکردید

جد خواب تیرے وچ رب دکھایا تھوڑا ٹول کفاران	تے جے اوہ بہتے دکھاندا بہتے ست ہو ندے ہاراں

وَلَتَنَازَعْتُمْ فِي الْأَمْرِ وَلَٰكِنَّ اللَّهَ سَلَّمَ ۗ إِنَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ

تے البتہ جھگڑا کردے تسیں وچ کم دے تاں اپر اللہ سلامت رکھیا تحقیق اوہ جاننے والا ہے سینیاں دیاں گلاں نوں

وبا یکدیگر نزاع مینمودید در کار ولیکن خدا سلامت داشت یعنی از بزدلی ہر آئینہ وے دانا است بانچہ در

تے جھگڑا کردے کم اندر تسیں اپر رب بچائے	ٹھیک اوہ جانن والا ہے جو سینیاں وچ لوکائی

وَإِذْ يُرِيكُمُوهُمْ إِذِ الْتَقَيْتُمْ فِي أَعْيُنِكُمْ قَلِيلًا وَيُقَلِّلُكُمْ فِي أَعْيُنِهِمْ

تے جد دکھاندا سی تساں نوں اوہ جس وقت ملے تسیں وچ اکھیاں تساڈیاں دے تھوڑے تے
تھوڑے دکھاندا سی تساں نوں وچ اکھیاں انہاں دیاں دے

وانگاہ کہ بنمود شما ایشان را چون روبرو شدید در چشم شما اندکے و کم نمود شما را در چشم آنان

تے جد تساں بھیڑ نظر تساں نوں تھوڑے اوہ دکھائے	تے تھوڑے تسیں انہاں دیاں اکھیں اندر اللہ لکھائے

لِيَقْضِيَ اللَّهُ أَمْرًا كَانَ مَفْعُولًا ۗ وَإِلَى اللَّهِ تُرْجَعُ الْأُمُورُ

تا جو پورا کرے اللہ اس کم نوں جو آہا کرنا تے طرف اللہ دی پھیرے جاندے ہیں سبھے کم

تا بانجام رساند خدا کارے را کہ کردنی بود و بسوئے خدا باز گردانیدہ شوند کارہا

تاں پورا کرے خدا اوہ کم جو آہا ہووݨ ہارا
خواب اندر پیغمبر نوں رب تھوڑے اوہ وکھایا
فیر دہرا اندر جدلے صحاباں تھوڑے اوہ سیاوݨ
ساتھی کہیا سو دسن پہر قیدی ہک اساں پایا
خواب نہ سیا غلط نہ آیا کافر کم دسیائے

تے طرف اندر دی فیر جانے کم سبب اتھ کارا
فر خبر دتی پیغمبر یاراں تھوڑے کافر آئے
بن مسعود کہیں کہیا نوں نظری آون
اساں پچھیا کافر کتنے آہے کہیوس ہک سو آیا
اوہ تھوڑے کافر ہوگئے آخر بہت ایمان لیائے

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْٓا اِذَا لَقِيْتُمْ فِئَةً فَاثْبُتُوْا وَاذْكُرُوا اللّٰهَ كَثِيْرًا
لَّعَلَّكُمْ تُفْلِحُوْنَ ۚ

اے لوکو جو ایمان لیائے جد ملاقی ہووو کسی گروہ نوں تاں ثابت رہو تے یاد کرو اللہ نوں بہت تاں تسیں مراد پاؤ

اے مسلماناں چوں برابر شوید با گروہے پس ثابت باشید و یاد کنید خدا را بسیار بود کہ شما رستگار شوید

اے اہل ایمان جاں ملو کفاراں ثابت قدم ہو جاؤ | تے یاد اللہ نوں بہت کرو تاں فتح مراداں پاؤ

وَاَطِيْعُوا اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ وَلَا تَنَازَعُوْا فَتَفْشَلُوْا وَتَذْهَبَ رِيْحُكُمْ

تے فرمانبرداری کرو اللہ دی تے رسول اوسدے دی تے نا جھگڑا کرو پس کمدل ہو جاؤ گے تے جاندی رہسگی ہوا فتح

و فرمانبرداری کنید خدا و رسول اورا و باہم نزاع مکنید کہ در این صورت بزدل شوید و برود دولت شما

تے کرو اطاعت رب نبی دی جھگڑا مول نہ کریو | جو کمدل تھیوتے ہوا فتح تساں دی جاسی تھیں ڈر یو

وَاصْبِرُوْا ؕ اِنَّ اللّٰهَ مَعَ الصّٰبِرِيْنَ ۚ

تے صبر کرو البتہ اللہ نال صابراں دے ہے

و شکیبائی ورزید ہر آئینہ خدا با شکیبایان ست

تے صبر کماؤ بیشک اللہ ہے صابراں دے ہمراہی
پر ثابت قدم رہو لے کر بہوتا ذکر الٰہی
جو جنگ یا کوئی جھگڑا ہوون دل نامرد نہ ہو جاوو

نہیں تے ظاہر سبباں اُتے فتح موقوف نہ آئی
تے رب نبی دی کرو اطاعت جھگڑا کرو نہ کائی
تے واؤ تساڈی قوت نصرت فتح خدا بدلاوی

تے واؤ کٹے نہیں فتح اساں نوں پیغمبر فرمایا
تے واؤ جہنم دی قہر لے کے گھلی عاد اوڈایا

وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ خَرَجُوا مِن دِيَارِهِم بَطَرًا وَرِئَاءَ النَّاسِ

تے نا ہووو مانند اونہاں دی جو باہر آئے گھراں اپنیاں تھیں واسطے وڈیائی دے تے وکھالی لوکاں دے

وہ مباشید مانند کسانیکہ بیرون آمدند از خانہائے خود از روی سرکشی وخود نمائی بمردمان

تے نا ہووو اونہاں دی انگ جو اپنے گھراں تھیں باہر آئے	چاؤڑ تے وڈیائی کر کے لوکاں نوں وکھائی

وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ وَاللَّهُ بِمَا يَعْمَلُونَ مُحِيطٌ

روکدے ہین راہ اللہ دے تھیں تے اللہ نال اس چیز دے جو کردے ہین گھیرنے والا ہے

و باز میدارند از راہ خدا و خدا بآنچہ میکنند در گیرندہ است

تے روکن راہ اللہ دیوں لوکاں نوں ابوجہل دا	تے اللہ غالب گھیرن والا انہاں کل عملاں دا
جاں ابوجہل سن ایراں کلیا چاؤڑ نال لڑائی	ابوسفیان سنیہا گھلیا پائی اساں نوں ہائی
جو ہن لشکر طرف گھراں ہٹ جاؤ تاں ابوجہل آلائی	اسیں تا بیہ پچھاں نہ مڑ سے جا سے ڈیرا بدر رچایا
اور بدر بازار ہوندا سبہ عرباں میلا سال سبھالی	اوتھے شربت دینہ پیسیا ٹھکو ہائیں کھاویں ال رانچی
تے پیو سے خمر وچ اپنے لونڈیاں گاون ساز وجاون	شکر سانوں لوک عرب سبہ ہیبت دہشت کھاون
جاں پہنچے بدر تاں ماتم ہر یپا ہے سوتا ہو وا	تے لونڈیاں اگاں سازاں جا بہک لوکاں رونیاں ہو
تا اہل ایماناں منع کرے جو انہاں ورگے نہ ہووو	اخلاص کیاں کرو تواضع خوف خدا تھیں ہووو

وَإِذْ زَيَّنَ لَهُمُ الشَّيْطَانُ أَعْمَالَهُمْ وَقَالَ لَا غَالِبَ لَكُمُ الْيَوْمَ مِنَ النَّاسِ

تے جس وقت زینت دتی واسطے انہاں دے شیطان نے عملاں انہاں دیاں نوں تے کہیا نہیں کوئی غالب اپر تساڈے اج لوکاں تھیں

و آنگاہ کہ شیطان بیاراست بچشم این کافران کردارہا ایشانرا و گفت ہیچ کس از مردمان غلبہ کنندہ نیست

تے جد اعمال کفار تہناں کر زیب شیطان وکھائے
تاں کہیوس اج تساں پر غلبہ کوئی لوک نہ پائے

وَاِنِّیْ جَارٌ لَّکُمْ فَلَمَّا تَرَآءَتِ الْفِئَتٰنِ نَکَصَ عَلٰی عَقِبَیْهِ وَقَالَ اِنِّیْ بَرِیْٓءٌ مِّنْکُمْ

تے تحقیق میں حامتی ہاں واسطے تساڈے فر جد روبرو ہوے دوویں ٹولے ٹریا پراڈیاں اپنیاں دے تے آکھیس

تحقیق میں بیزار ہاں تساں تھیں

وہمسایہ من ہم و کنندہ ام شمارا پس چون روبرو شدند ہر دو گروہ بازگشت شیطان بپاشنہ خود و گفت ہر آئینہ من بے تعلقم از شما

تا اڈیاں پچھے ٹر گیا میں بیزار تساں تھیں ہوئے		تیں ہمراہ تساں ہاں فر جد ملے ہر دو ٹولے

اِنِّیْٓ اَرٰی مَا لَا تَرَوْنَ اِنِّیْٓ اَخَافُ اللّٰهَ ؕ وَاللّٰهُ شَدِیْدُ الْعِقَابِ

تحقیق میں ویکھدا ہاں اوہ چیز جو نہیں ویکھدے تسیں تحقیق میں ڈردا ہاں اللہ تھیں تے اللہ سخت عذاب والا ہے

ہر آئینہ من مے بینم آنچہ شما نے بینید ہر آئینہ من مے ترسم از خدا و خدا سخت عقوبت است

شیطاناں وچ اوہ بچو تسیں گھیو ہیرہ
مینوں بعنت مکرن ہر اقوش جاں ٹکیوں باہر آئے
ابلیس آیا سنگ فوج شیطاناں جھنڈا بی تہں لے
اکھیوس میں ہمراہ تساڈے خوف نہ کرو ویرین
جاں ٹھیٹ ہتھ پکڑیا سی پاوس حارث ہتھ چھوٹے
ہا ہر کا ہارث نے چھپنے چلیا لوک چلائی
کہ جٹ اگی پھری ہتھ تی اپرے نہ چڑھیا
جد خبر سراقہ سنی تاں آکھیوس ایہہ بہتان کی بولو
کس تر فرج ہو نہ ڈلا اوتوں ساں ایتھ آیا
اوہ تساں کرسے جو اللہ مینوں خبر لگائی

ٹھیک میں ڈراں اتہیں اوہ سخت عذاباں سائیں
نہیں تک رسخ خوفوں چاہیں چھڑ گئے دہائے
سراقہ بن مالک بن جعشم صورت انسان وکھالی
جاں دشمن ملک تتہا کوں چلیا چھلی پیریں
اکھوں جنگ دن انہیں چلیوں تہ ابلیس ہر ڈرے
جو جبرائیل ہبیرے لگے دشمن ٹر ہو اجائے
دشمن قریش سراقہ تھا تا اسلوں ایتھ پھڑیا
نہ مینوں خبر گیا نہ عالہ کور طوفان نہ تولو
جاں ٹھٹ فلانی جا جھی ہو گریسا ڈر جیو جمایا
جاں مسلم ہتھ آتا جا اوہ سبھ کم شیطان ہر بانی

اوہ دشمن رب دا دشمن بندیاں ٹھگیاں وچ پھاوے
جاں ٹھیٹ پیش نہ اوہ ہٹے فر آپ الگ ہو جاوے

اِذْ یَقُوْلُ الْمُنٰفِقُوْنَ وَالَّذِیْنَ فِیْ قُلُوْبِهِمْ مَّرَضٌ غَرَّ هٰٓؤُلَآءِ دِیْنُهُمْ

جس وقت کہنے لگے منافق تے اوہ لوگ جو وچ دلاں انہاندیاں دی بیماری ہے مغرور کیتا ہے

ایہناں مسلماناں نوں دین ایہناندے نے

آنگاہ کہ میگفتند منافقان و آنانکہ در دل ایشان بیماری ہست فریفتہ ست این مسلمانان را

جد کہن منافق ہور جنہاندے دلاں اندر بیماری	مغرور کیتا انہاں دین انہاندے کرن جان بیماری
کجھ ہوسن بکواندر آہے سست ایماناں والے	جان چڑھے قریش بدر ول اوہ بنی وردوں کڈھے نالے
جاں ہو سن تھوڑے انہاں وسائے تداہ سخن الائے	جوا یہ مغرور گواون جاناں شک کفر وچ آہا ئی
اللہ ایہناں جاب دتا جو انہاں غرور نہ کوئی	ایہ کرن توکل اللہ اپر فتح تدے انہاں ہوئی

وَمَنْ یَّتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ فَاِنَّ اللّٰهَ عَزِیْزٌ حَكِیْمٌ

تے جیکوئی توکل کرے اپر اللہ دے پس تحقیق اللہ غالب صاحب حکمت دا ہے

وہر کہ توکل کند بر خدا ہر آئینہ خدا غالب درست کار ست

تے جیکوئی اللہ اپر کرے توکل غلبہ پاوے	ہے اللہ ہر تے غالب حکمتوں اوہ ہکل نہ جاوے

وَلَوْ تَرٰٓى اِذْ یَتَوَفَّى الَّذِیْنَ كَفَرُوا الْمَلٰٓئِكَةُ یَضْرِبُوْنَ وُجُوْهَهُمْ وَاَدْبَارَهُمْ

تے کاش کہ ویکھدا توں جس وقت فوت کردے ہین فرشتے انہاں نوں جو کافر ہوئے ماردے ہین

موہناں انہاندیاں تے دبراں انہاندیاں نوں

و تعجب ہیکردے اگر دیدے بینندہ چون فرشتگان قبض ارواح کافران میکنند میزنند بر

وَذُوْقُوْا عَذَابَ الْحَرِیْقِ	تے کہندے ہین چکھو عذاب سوزش دا
	وبیگویند بچشید عذاب سوزان

تے جو ویکھیں جد ملک آئی جان کفار کڈھیندے	تہناں ہارن موہناں تے آکھن چکھو دکھ جلن دے
ہک کہن ایہ حال تہناں جو بہتر کہ جنگ بدر وچ مارے	ہک کہن قیامت حال کہن ہکہ مطلق ہوسن کفارے

ذٰلِكَ بِمَا قَدَّمَتْ اَيْدِيْكُمْ وَاَنَّ اللّٰهَ لَيْسَ بِظَلَّامٍ لِّلْعَبِيْدِ

ایہ عذاب سبب اسچیزدے ہے جو اگے بھیجی ہے تہاں ہتاڈے ہتھاں نے تے ایہ جو اللہ نہیں ظلم کرنیوالا واسطے بندیاں دے

این بسبب آن کردار است کہ پیش فرستادہ است دست شما و بسبب آنست کہ خدا ظلم کنندہ نیست بر بندگان

ہے ایہ عذاب اس کارون جو کر اگے تسان پہنچایا | تے ایہ جو اللہ بندیاں کارن صاحب ظلم نہ آیا

كَدَاْبِ اٰلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَفَرُوْا بِاٰيٰتِ اللّٰهِ فَاَخَذَهُمُ اللّٰهُ بِذُنُوْبِهِمْ

مانند عادت قوم فرعون دی اتے انہاں دی جو اگے انہاں تھیں آ ہے کافر ہوئے نال آیتاں اللہ دیاں دے پس پکڑیا انہاں نوں اللہ نے نال گناہاں انہاندیاں دے

مانند عادت قوم فرعون و آنانکہ پیش از ایشان بودند کافر شدند بآیات خدا پس گرفتار کرد خدا ایشانرا

انہاں حال جویں فرعونیاں جالیا بھی اگلیاں کفار انہا | آیتاں رب منیاں پکڑے نال گناہ بدکاران

اِنَّ اللّٰهَ قَوِيٌّ شَدِيْدُ الْعِقَابِ

تحقیق اللہ زور آور سخت عذاب والا ہے

ہر آئینہ خدا توانا سخت عقوبت است

ہے اللہ ڈاہڈا زور آور ڈاہڈا سخت عذابانوالا | سب شاہ گدا اس یکسان ہر تے غالب بتعالے

ذٰلِكَ بِاَنَّ اللّٰهَ لَمْ يَكُ مُغَيِّرًا نِّعْمَةً اَنْعَمَهَا عَلٰى قَوْمٍ حَتّٰى يُغَيِّرُوْا مَا بِاَنْفُسِهِمْ

ایہ معاملہ بسبب اسدے ہے جو اللہ نہیں ہی بدل کرنیوالا نعمت دا جو انعام کیتی اس نے کسے قوم تے تا جو اوہ بدل کرن اس چیز نوں جو وچ نفسان انہاندیاں دے ہے

این بسبب آنست کہ خدا ہرگز نیست تغیر دہندہ ہیچ نعمتے کہ انعام کردہ باشد آنرا بر قومی تا آنکہ ایشان بدل کنند حالی را کہ در ذات ایشان ہست

ایہ اس کارون جیہنت نعمت قوم کسے بدلاوے | تا جو اوہ بدلاون اپنا حال تا نعمت جاوے

وَاَنَّ اللّٰهَ سَمِيْعٌ عَلِيْمٌ	تے ایہ جو اللہ سننے والا جاننے والا ہے
	و بسبب آنست کہ خدا شنوا دانا ست

تے ایہ جو اللہ سنن تے جانن والا سبھ کجھ جانے — یعنے چال قریش جیوں فرعونیاں چال سیانے
اوہ موسیٰ نبی پچھان سچا جانن پچھان جھوٹھایا — قریش محمد سچا جانن کفر پچھان گمایا
جیوں اگلے گوناگوں عذابوں ماری ایہ تلواروں — بنی نعمت انہاں شکر نہ کیتا رب تے اصاروں

كَدَاْبِ اٰلِ فِرْعَوْنَ وَالَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ كَذَّبُوْا بِاٰيٰتِ رَبِّهِمْ فَاَهْلَكْنٰهُمْ

مانند عادت لوکاں فرعون دی یا مانندی نے اوہ لوک جو آہے اگے انہاں تھیں جھوٹھایونے آیتاں رب اپنے دیاں پس ہلاک کیتا اساں انہاں نوں

مانند حال کسان فرعون و آنانکہ پیش از ایشان بودند دروغ شمردند آیات پروردگار خویش را پس ہلاک

جیوں عادت فرعونی لوکاں بھی تہناں اگوں سارے — انہاں آیتاں رب جھوٹھایاں فراساں مروا دیا سارے

بِذُنُوْبِهِمْ وَاَغْرَقْنَآ اٰلَ فِرْعَوْنَ وَكُلٌّ كَانُوْا ظٰلِمِيْنَ

نال گناہاں انہاندیاں دے تے ڈوبیا اساں قوم فرعون دی نوں تے ہر یک آہے ظالم

بگناہان ایشان و غرق ساختیم کسان فرعون را و ہر یک ستمگار بودند

اساں رب تہناں گناہاں بار و نجی کیتا فرعونے — تے اوہ سب ظالم آہے دیکھ چکھیا سے گوناگونے

اِنَّ شَرَّ الدَّوَآبِّ عِنْدَ اللّٰهِ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا فَهُمْ لَا يُؤْمِنُوْنَ

تحقیق بدتر چلنے والیاں دے نزدیک اللہ دے اوہ لوک ہین جو کافر ہوئے پس اوہ ایمان نہیں لیاندے

ہر آینہ بدترین جنبندگان نزدیک خدا آنانند کہ کافر شدند پس ایشان ایمان نمے آرند

سبھ جانوراں تھیں بدتر پاس اللہ دے اوہ ہتیارے — جو کافر ہوئے ایمان نہ لیاون بنی قریظہ سارے

اَلَّذِيْنَ عٰهَدْتَّ مِنْهُمْ ثُمَّ يَنْقُضُوْنَ عَهْدَهُمْ فِيْ كُلِّ مَرَّةٍ وَّهُمْ لَا يَتَّقُوْنَ

اوہ لوک جو عہد بدھا توں انہاں تھیں فر توڑ سٹدے ہین عہد اپنا وچ ہر واری دے تے اوہ نہیں پرہیز کردے

آنانکہ عہد بستہ با ایشان باز می شکنند عہد خود را در ہر مرتبہ و ایشان پرہیز نمے کنند

اوہ لوک جو عہد بدہا تیں انہاں قول قرار دتو
اے بنی قریظہ عہد کیتا جو مدد نہ کرن کفاران
فر غدر کیتا اسیں بھل گئے فر دتا عہد دوبارے
فر کعب جو اشرف بیٹا مکے پاس قریشیاں ہا یا

فر توڑیا عہد انہاں سرداری تا پر ہیر کیتو نے
فر انہاں مدد کیتی اہل کفر نوں پہڑ ہتیار اد
اوہ خندق دے دن توڑ یا لیا نے فوجاں میل کفارے
رل قسماں چا پاین نال محمد چا ہیے ویر کما یا

فَاِمَّا تَثْقَفَنَّهُمْ فِي الْحَرْبِ فَشَرِّدْ بِهِمْ مَّنْ خَلْفَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَذَّكَّرُوْنَ

پس جیکر پاویں توں انہانوں وچ جنگدے پس پراگندہ کر سبب مارنے انہاں دے انہاں لوکاں نوں
جو پچھے انہاں دے ہین تا جو اوہ نصیحت پکڑن

پس اگر بیابی ایشاں را در جنگ متفرق ساز بسبب کشتن ایشان آنانرا کہ پس پشت باشند بود کہ پند

فر جے پاویں جنگ اندر تنہاں مار کنڈا دیں ہانی
تا پچھلیاں تئیں نصیحت سنکر آون عقل ٹکانے

وَاِمَّا تَخَافَنَّ مِنْ قَوْمٍ خِيَانَةً فَانْبِذْ اِلَيْهِمْ عَلٰى سَوَآءٍ

تے جیکر ڈریں توں کسی قوم دی خیانت تھیں پس سٹ دہ عہد طرف انہاں دی اوپر برابری دے

اگر بترسی از گروہے خیانت را پس بازگردان بسوئے ایشان عہد ایشان را بنوعیکہ ہمہ برابر شوید

اِنَّ اللّٰهَ لَا يُحِبُّ الْخَآئِنِيْنَ

تحقیق اللہ نہیں دوست رکھدا خیانت کرنیوالیاں نوں
ہر آئینہ خدا دوست نمیدارد خیانت کنندگان را

تے جے توں ڈریں خیانت قوموں عہد انہاں طرف چلائیں
یعنی جو تساں صلح کفاراں فر اوہ دغا کماون
تے جو انہاں دغا نہ کیتا ایہہ خطرہ پیا تسانوں
تے ایہہ روا خیانت جو تنہاں ظاہر عہد بکھاو
فر آپ طیاری کر کے کہہ جو ہن سان عہد نکوئی

تا ہووں برابر اوہ دوست نہ رکھے خائن تائیں
تا مار و تسیں انہاں بن خبروں کتنی بدلہ پاون
تا خبر کر ہن عہد نکوئی یکساں کم دوہاں نوں
تے آپ تیاری کر ولڑن دی لگ ساماں تیاؤ
تسیں طیار تے اوہ لاچار ایہہ نہ خیانت ہوئی

وَلَا يَحْسَبَنَّ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا سَبَقُوْا اِنَّهُمْ لَا يُعْجِزُوْنَ

تے ہرگز ظن نہ کرن اوہ لوک جو کافر ہوئے دہ بہ گئے تحقیق اوہ نہیں عاجز کردے

و باید کہ نہ پندارند کافران کہ ایشان پیشدستی کردند ہر آئینہ ایشان عاجز نتوانند ساخت

نہ ہر گز ظن کفار کرن جو رب تھین ہر سد ہاکے یعنے جیہڑے جنگ بدر تھین کا فرنٹھ سدہارے	ٹھہاک وہ عاجز کرن رب نون جد چاہے مر واوے نون ایہ نہ سمجھو جو بہر گئے جد چاہے اللہ مارے

وَاَعِدُّوْا لَهُمْ مَّا اسْتَطَعْتُمْ مِّنْ قُوَّةٍ وَّمِنْ رِّبَاطِ الْخَيْلِ

تے تیاری کرو واسطے اُنہاں دے جو کجھ سکو قوت تھین تے بنھنے گھوڑیاں دے تھین

وِمہیا سازید ای مسلمانان برائے ایشان آنچہ توانید از توانائی واز آمادہ داشتن اسپان

تے کرو تیاری اونہاں کارن جتنی طاقت پاؤ	قوت تیر تہیار گنون ہور گھوڑے بند رکہاؤ

تُرْهِبُوْنَ بِهٖ عَدُوَّ اللّٰهِ وَعَدُوَّكُمْ وَاٰخَرِيْنَ مِنْ دُوْنِهِمْ لَا تَعْلَمُوْنَهُمْ اَللّٰهُ يَعْلَمُهُمْ

ڈراؤ تسین نال اوسدے دشمن اللہ دے نون تے دشمن اپنے نون تے ہوران نون سوا انہاں تھیں جو نہیں جانڈے تسین انہاں نون اللہ جاندا ہے انہاں نون

تبرسانید بآن دشمن خدا و دشمن خویش و قومی دیگر را نیز بجز ایشان شما نمیدانید ایشانرا خدا میداند

جو اوسدے نال ڈرا او دشمن رب دے اپنے تائیں جو دشمن سب ہی تسان دشمن جفر کی کر والی	تے ہور انہاں بن تسین نجانو جانے اللہ سائیں تے انہاں تاجہ مراد یہود یا اہل نفاق نرالے

وَمَا تُنْفِقُوْا مِنْ شَيْءٍ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ يُوَفَّ اِلَيْكُمْ وَاَنْتُمْ لَا تُظْلَمُوْنَ۝

تے جو کجھ خرچ کرو گے چیز تھیں وچ راہ اللہ دی پورا اونا جاویگا تسانوں تے تسین ظلم نہ کیتے جاؤگے

وآنچہ خرچ کنید از ہرچہ باشد در راہ خدا انعام دادہ شود بشما و شما ستم کردہ نشوید ❊

تے جو تسین خرچ کرو گے چیزوں اندر راہ ربّا نے	تسن پورا اجر لسا فوں خوف نہ ظلم نہ پانے

وَاِنْ جَنَحُوْا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللّٰهِ اِنَّهٗ هُوَ السَّمِيْعُ الْعَلِيْمُ

تے جیکر رغبت کرن اوہ وسط صلح دی پس رغبت کر توں واسطے اوسدے تے توکل کر اپر اللہ دے تحقیق اللہ اوہ سننے والا جاننے

واگر میل کنند بصلح تو ہم میل کن بسوی آن و توکل کن بر خدا ہر آئینہ وے شنوا و دانا ست

تے جے اوہ رغبت کرن صلح ول رغبت سول کر توں ہے اوہ سننے والا تے جانن والا تکیہ اوس تے دھر توں

وَاِنْ يُّرِيْدُوْٓا اَنْ يَّخْدَعُوْكَ فَاِنَّ حَسْبَكَ اللّٰهُ ۭ هُوَ الَّذِيْٓ اَيَّدَكَ بِنَصْرِهٖ وَبِالْمُؤْمِنِيْنَ ۝

تے جیکر چاہن ایہ جو فریب دیون تینوں پس تحقیق کفایت کرنیوالا تیرا اللہ ہے اوہو ہے جس نے قوت دتی تینوں نال مدد اپنی دے تے نال مسلماناں دے

واگر خواہند کہ فریب دہند ترا پس کفایت کنندہ است ترا خدا ہموست آنکہ قوت داد ترا بیاری

جے چاہن دیہن فریب تینوں پس تینوں اوہ کافی جس تینوں قوت دتی ہردوں مسلماناں سنگ وافی

وَاَلَّفَ بَيْنَ قُلُوْبِهِمْ ۭ لَوْ اَنْفَقْتَ مَا فِي الْاَرْضِ جَمِيْعًا مَّآ اَلَّفْتَ بَيْنَ قُلُوْبِهِمْ

تے الفت ڈالی اُسنے وچہ دلاں انہاندیاں جیکر خرچ کردا توں جو کجھ وچہ زمین دے ہے سارا نا الفت ڈالدا توں وچہ دلاں اونہاں دیاں دے

وہمیست آنکہ الفت داد میان دلہا ایشاں اگر خرچ میکردی آنچہ در زمین ست ہمہ یکجا الفت نمیدادی

تے جوڑ کیتا وچہ دلاں انہاندیاں الفت حرمت ڈالی یعنے اوس تے خزرج دو وین قبیلے یار انصاری نہ توں انہاں جوڑ سکیں جے خرچیں دولت نیاں لوگی انہاں ہڈھ قدیمیوں وَیر آہا دل پیار گنتی مین ہاں ہر

وَلٰكِنَّ اللّٰهَ اَلَّفَ بَيْنَهُمْ ۭ اِنَّهٗ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ

ایپر اسنے الفت ڈالی درمیان انہاندے تحقیق اوہ غالب صاحب حکمت دا ہے

ولیکن خدا الفت افگند میان ایشاں ہر آئینہ وے غالب باحکمت است

ایپر اللہ الفت ڈالی پیار دلاں وچہ پائی ٹھیک کہ اوہ غالب صاحب حکمت دشمن وسرت ہٹائی

يٰٓاَيُّھَا النَّبِيُّ حَسْبُكَ اللّٰهُ وَمَنِ اتَّبَعَكَ مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ ۝

اے نبی کافی ہے تینوں اللہ تے اوہ لوک جو تابع ہوئے تیرے مومناں تھیں

اے پیغامبر کفایت کنندہ است ترا خدا و آنکہ پیروی تو کردہ اند از مسلماناں

تے جیہڑے تابع تیری ہوئے سب کافی انہاں تائیں	اے نبی کفایت کرنیوالا تینوں اللہ سائیں

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ حَرِّضِ الْمُؤْمِنِينَ عَلَى الْقِتَالِ ۚ إِن يَكُن مِّنكُمْ عِشْرُونَ صَابِرُونَ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ

اے نبی رغبت دے مومناں نوں اپر جنگ دے جیکر ہوون تساتھیں ویہ صبر کرنیوالے غالب ہوون دو سولوں

اے پیغامبر رغبت دہ مسلمانان را بر جنگ اگر باشند از شما بیست کس صبر کنندہ غالب شوند بر دو صد کس

جے ہوون تساں وچ ویہ صابر غالب ہوون دو سو جوانان	اے نبی توں جنگ اپر دہ رغبت کارن اہل ایماناں

وَإِن يَكُن مِّنكُم مِّائَةٌ يَغْلِبُوا أَلْفًا مِّنَ الَّذِينَ كَفَرُوا بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَفْقَهُونَ

تے جیکر ہووے تساتھیں سو غالب ہوون ہزار نوں انہاں تھیں جو کافر ہوئے ایہہ سبب اسدے جو اوہ قوم ہین جو

واگر باشند از شما صد کس غالب شوند بر ہزار کس از کافران بسبب آنکہ ایشان گروہی ہستند کہ نمی فہمند

اسکارن جو کافر قوم نہ سمجھن بات ہنجاروں ایہہ جنگ ہر روچہ حکم آہا دہ چندان نال لڑائی	تے جے تساں ہوون سو تا غالب ہوون ہزار کفاروں کافر سمجھ نہ جنگ منافع طلب ثواب نہ کائی

الْآنَ خَفَّفَ اللَّهُ عَنكُمْ وَعَلِمَ أَنَّ فِيكُمْ ضَعْفًا ۚ فَإِن يَكُن مِّنكُم مِّائَةٌ صَابِرَةٌ يَغْلِبُوا مِائَتَيْنِ

ہن ہولا بھار کیتا اللہ نے تساتھیں جاناجو وچ تساڈے ضعیفی ہے پس جیکر ہووے تساتھیں

سو صبر کرنے والا غلبہ کرن دو سو نوں

اکنون سبک ساخت خدا از سر شما و دانست کہ در میان شما ضعفے ہست پس اگر باشند از شما صد

جے ہوون تساں سو صابر چاہیے دو سو مار گوایا	ہن ہولا بھار کیتا تساں اس ضعف تساڈو ہٹایا

وَإِن يَكُن مِّنكُمْ أَلْفٌ يَغْلِبُوا أَلْفَيْنِ بِإِذْنِ اللَّهِ ۗ وَاللَّهُ مَعَ الصَّابِرِينَ

تے جیکر ہووے تساتھیں ہزار تا غالب ہوون دو ہزار نوں نال حکم اللہ دے تے اللہ نال صبر کرنیوالیاں دے ہے

واگر باشند از شما ہزار کس غالب آیند بر دو ہزار کس بہ فرمان خدا و خدا با صابران است

بدکار لوگ دستے جو ہوون نیک ... نبی دا منع ... تے ... تمام معروف تے ... معالم

تے جیکر ہوون تسان نہیں وہ سو وہ سو غالب آوون
ہن بھی دونویں اہل کفر نہیں بس جائز ناہیں

حکم ربوں اتے ہی رب نال تہاں جو صبر کماون
سفیان کہے معروف اسر بھی اینویں منع گناہیں

مَا كَانَ لِنَبِيٍّ أَنْ يَكُونَ لَهُ أَسْرَىٰ حَتَّىٰ يُثْخِنَ فِي الْأَرْضِ ۚ

نہیں لائق واسطے نبی دے ایہ جو ہوون واسطے اوسدے بندیوان تا جو خونریزی کرن وچ زمین دے

سزاوار نبود پیغمبر را کہ بدست وی اسیران باشند تا آنکہ قتل بسیار بوجود آورد در زمین

لائق نبی نہیں جے ہوون قیدی اسدے تائیں
تا جو مار مکاوے اہل کفر نوں ہر ہر جائیں

تُرِيدُونَ عَرَضَ الدُّنْيَا وَاللَّهُ يُرِيدُ الْآخِرَةَ ۗ وَاللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

چاہندے ہو تسیں اسباب دنیا دا اتے اللہ چاہندا ہے آخرت نوں تے اللہ غالب صاحب حکمت ہے

میخواہید مال دنیا را و خدا میخواہد مصلحت آخرت را و خدا غالب با حکمت ست

تسیں چاہو دنیا دا اسباب تے آخرت رب چاہے
عبد اللہ بن مسعود کہیا دن بدر جاں قیدی آئے
ابوبکر کہیا سبھ قوم تیری ایہ ذات برابر بھائی
شاید رب انہاں کرے ہدایت کفروں باز آجاون
عمر کہیا جو تینوں انہاں جھوٹا آکھ وطن چھڑوایا
کر حکم جو علی عقیل نوں مارے جو تس دا بھائی
تے مینوں آکھ جو کہاں فلانے جو ہی سکا میرا
عبد اللہ ابن رواحہ بولیا خبگل انہاں لیجائیے
عباس کہیا جو قطع رحم توں ابن رواحہ کیتا
کئی آکھن ہوگی جو سرور منسی آکھیا ابوبکر دا
فرمایا ہر اک کہیا خدا دل گوناگون بنائے
ابوبکر مثال خلیل اللہ جو کیتس عرض غفارا
ابراہیم ١٢

تے اللہ غالب صاحب حکمت دنیا خوار وکھائے
کی آکھو حق انہاں دے سرور یاراں نوں فرمائے
گر قتل کرو انہاں باقی رکھیں لائق تیں ستائی
فدیہ پکڑ انہاں تھیں ہووسن بہت قوت پاون
گردن مار انہاں دی سارے یاراں چاہئے قتل کرایا
تے حمزہ قتل عباس بھائی نوں کرو تاخوب جدائی
ایہ ہین امام کفر دے سارے انہاں کرنا قتل چنگیرا
جتھے بالن بہت ہووے کر داخل اگ ان لائیے
پھر نہیں جواب نہ دتا گھر وچ وڑیا چپ چپیتا
کئی آکھن ابن رواحہ دا کئی آکھن قول عمر دا
ہک دوجہ کنوں دل نرم کیتے ہک سنگوں سخت بنایے
جو بیر مگر سو میرے تے توں عاصیاں بخشنہارا

لوکاں تئیں تمام معروف ... نبی منکر ... وی کرنا چاہیے ... جیکر دونویں تئیں بھی زیادہ ... ہوون تا جیہا کر سکے تئیں ... گنہگار نہ ہووے ... فرمایا حضرت نے ... ابوبکر مثال تیری مانند ابراہیم دی ہے جو کہیا اوس نے ... فَمَنْ تَبِعَنِي فَإِنَّهُ مِنِّي وَمَنْ عَصَانِي فَإِنَّكَ غَفُورٌ رَحِيمٌ ... تحقیق ایمان ... بی جو کوئی تابع ہویا ...

محرز

بیچ تحقیق ... کوئی ... تحصیل ... حتی یثخن فی الارض ... القتل ... یعنی ... قتل کرنا تے ... کفر ... اہل کفر دے ... اسلام نال ... مدارک

يٰٓاَيُّهَا النَّبِىُّ قُلْ لِّمَنْ فِىْٓ اَيْدِيْكُمْ مِّنَ الْاَسْرٰٓى اِنْ يَّعْلَمِ اللّٰهُ فِىْ قُلُوْبِكُمْ خَيْرًا

اے نبی کہہ تون واسطے اونہاں دے جو وچ ہتھاں تساڈیاں دے ہین بندیوان نہیں جیکر جانیگا اللہ وچ دلاں تساڈیاں دے بھلیائی

اے پیغامبر بگو آنان را کہ در دست شما اند از اسیران اگر داند خدا در دل شما نیکی

اے نبی تون آکھہ تہناں جو قیدی اندر ہتھہ تساڈے | جے جانے اللہ دلاں تساڈیاں اندر نیک ارادے

يُّؤْتِكُمْ خَيْرًا مِّمَّآ اُخِذَ مِنْكُمْ وَيَغْفِرْ لَكُمْ ۗ وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ

دیویگا تساںنوں بہتر اس چیز تھیں جو پکڑی گئی ہے تساتھیں تے بخشیویگا تسانوں تے اللہ بخشنہار

اللہ بدہد شمارا بہتر از آنچہ گرفتہ شد از شما و بیامرزد شمارا و خدا تعالیٰ آمرزندہ مہربان ست

تاں تساں نوں بی بہتر اس تھیں جو پیغمبر لیا ساں معالم وچ ایہہ آیت اندر حق عباس اتارے روز بدر دے واری سدی آہی طعام کھلانے اوہ سونا اجے نہ خرچیا اچا چیت لڑائی ہوئی جان فدیہ حکم عباس کہیا اوہ سونا فدیہ ہا یا ہن اپنا فدیہ چہل اوقیہ دوہاں بھتیجیاں نالی آکھیوس چھوڑین تنگ مینوں جو منگدا پھران قریشاں اوہ سونا کتہہ جو ام فضل نوں دتوہی بتایا تے آکھیا مینوں خبر نہیں ہین زندہ مراں تاں ہیں کجھ آپ لویں کجھ فضل تے قثم عبید اللہ عبداللہ عباس کہیا تون سچا رسول ہے اللہ ہک آہی فر بعد اسلام عباس بہتیرے مال لیاں تھیں بہر یا جو ہر یک کرے تجارت وددہ ودہ دریاں بہنا یا۔

تے بخشے تساں اوہ بخشنہار رحمتہ الانبیاء جو آہا کے سواں نہیں جیہڑی دسن طعام کفار دتیاء اوقیہ سونا کڈھیا اسے خاطر کھلانے اوہ لٹیا گیا غنیمت بنیاں استھین رہیا کوئی نبی کہیا وچہ اوہ شیطانی اوہ سونا تون کھویا عقیل تے نوفل بن حارث تھیں جا اکرین جوانی ساری عمر وسیل تے عاجز منگاں یاران خویشان جان بکیوں باہر آون لگوں وقوتیا لگا یا جے ہار گیا تا ایہہ سونا تون ہرتین کڈھہ تدا ہین عباس کہیا تہہ کس دسیا فرمایا دسیا اللہ اللہ باجہ نہ اس شیدی خبر کسے نوں آہی تے کہیا جو انہاں اوقیاں دے لوئیہ غلام تہدے اتے بانی زمزم ملے سقایت ہمیشہ تھین دہ پیارو

تے بخشش رب امید قیامت عدی سچ الٰہی ۔ ایہ وچہ تفسیر معالم لکھیا رب دی بے پرواہی

وَاِنْ يُّرِيْدُوْا خِيَانَتَكَ فَقَدْ خَانُوا اللّٰهَ مِنْ قَبْلُ فَاَمْكَنَ مِنْهُمْ ؕ وَ اللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ ۝

تے جیکر چاہن خیانت تیری پس تحقیق خیانت کیتی سی انہاں اسدی اگے پس قدرت دتی اپر انہاندے تے اللہ دانا حکمت والا ہے

واگر خواہند خیانت با تو پس ہر آئینہ خیانت کردہ بودند با خدا پیش ازین پس قدرت داد بر ایشان

جے چاہن تد خیانت پس انہاں ٹھیک خیانت کیتی ۔ اللہ تائیں ہدروں اگے تا رب قدرت دتی

یعنے کفر کیتا انہاں اگے تا رب بدلہ لیتا ۔ تے اللہ دانا حکمت والا فیر چاہے ایہ کیتا

یا ایہ مراد جو ہاشمیاں ابوطالب دی زندگانی ۔ رل کر عہد کیتا جو کریے مدد نبی حقانی

فر جنگ بدر وچہ ساتھی ہو کر نال کفاراں دے ہائے ۔ رب قدرت دتی اہل ایماناں مارے قید کرائے

فر چھیڑ ہوسن جیہڑے انہاں تھیں دولت ان مکوئی ۔ جو کافر ہے خوار ہوئے دوہ جگ وچہ خواری ہوئی

اِنَّ الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَهَاجَرُوْا وَجٰهَدُوْا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ

تحقیق اوہ لوک جو ایمان لیائے تے وطن چھوڑیا تے جنگ کیتا مال تے جاناں اپنیاں دے وچہ راہ اللہ دے

ہر آئینہ آنانکہ ایمان آوردند و ہجرت کردند و جہاد نمودند بمال خود و جان خود در راہ خدا تعالیٰ

ٹھیک جو لوک ایمان لیائے نالے ہجرت کیتی ۔ تے جنگ کیتے وچہ راہ اسدے مالاں جاناں سیتی

وَالَّذِيْنَ اٰوَوْا وَّنَصَرُوْۤا اُولٰٓئِكَ بَعْضُهُمْ اَوْلِيَآءُ بَعْضٍ ؕ

تے جنہاں جاگہہ دتی تے مدد کیتی ایہ لوک بعض انہاندے دوست ہین بعض دے

وآنانکہ جائے دادند و نصرت کردند این جماعت بعض ایشان کارساز ان بعض اند

تے جنہاں وچہ مدینے جاگہ دتی کیتے یاری ۔ اوہ اک دوجہیدے دوست یار مہاجر تے انصاری

ابن عباس کہے انہاں رشتہ مگروں جیہے نہیں آوے ۔ مہاجر نے انصار وراثت ذوالارحام شہادہ

جو مومن کری نہ ہجرت وارث نہیں او ہجرت والے
جان فتح مکہ منسوخ ہویا او لوا الارحام جان آیا

اوہ فتح مکے تئیں اگے آہا حکم معالم بہارے
تو وارث ہجرت ایمان ہٹیا اہل قرابت پایا

وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَلَمْ يُهَاجِرُوْا مَا لَكُمْ مِّنْ وَّلَايَتِهِمْ مِّنْ شَيْءٍ حَتّٰى يُهَاجِرُوْا

تے جو لوک ایمان لیائے تے وطن نہ چھوڑیا نہیں واسطے تساڈے کارسازی انہاندی تھیں کجھ تا جو ہجرت کرن

و آنانکہ ایمان آوردند و ہجرت نہ کردہ اند نیست شمارا از کارسازی ایشان ہیچ چیز تا آنکہ ہجرت کنند

تے جیہڑے لوک ایمان لیائے ہجرت کیتی ناہیں
نہ کجھ وچ تساں دے بہی تساں لازم تہاں نہ یاری

تساں ولایت انہاں نہیں ہجرت تیک کدائیں
ایہ حکم ہویا منسوخ جدان آ ذوالارحام آتاری

وَاِنِ اسْتَنْصَرُوْكُمْ فِي الدِّيْنِ فَعَلَيْكُمُ النَّصْرُ اِلَّا عَلٰى قَوْمٍۢ بَيْنَكُمْ وَبَيْنَهُمْ مِّيْثَاقٌ ؕ

تے جیکر مدد چاہن تساتھیں وچ دین دے پس اپر تساڈے ہے مدد کرنی مگر اپر اس قوم دے جو درمیان تساڈے
تے درمیان انہاندے عہد ہے

اگر مدد طلب کنند از شما در کار دین پس لازم است بر شما یاری کردن مگر بر جماعہ کہ میان شما و میان

تے جے اوہ یاری چاہن دین اندر تساں لازم یاری
جے یاری چاہن مدد کرو تہاں اپر قوم کفاران

مگر اس قوم اپر جنہاں نال عہد تساڈا وچہ جاری
مگر کفار جنہاں سنگ عہد توڑو قول قراران

وَاللّٰهُ بِمَا تَعْمَلُوْنَ بَصِيْرٌ ۞ وَالَّذِيْنَ كَفَرُوْا بَعْضُهُمْ اَوْلِيَآءُ بَعْضٍ ؕ

تے اللہ نال اس چیز دے جو کردے ہو ویکھنے والا ہے تے جو لوک کافر ہے بعض اونہاندے دوست ہین بعض دے

و خدا با نچہ میکنید بینا است و آنانکہ کافر شدند بعض ایشان کارساز بعض اند +

تساں اللہ ویکھے الا او سنوں جو تسیں عمل کریندے
تے کافر کجھ جیہڑے وارث مدد یاری دیندے

اِلَّا تَفْعَلُوْهُ تَكُنْ فِتْنَةٌ فِي الْاَرْضِ وَفَسَادٌ كَبِيْرٌ ؕ

جیکر تسیں نہ کرو گے اسنوں ہوئے گا فتنہ وچ زمین دے تے فساد وڈا

اگر نکنید اے مسلمانان این کار یعنی کارسازی با یکدیگر پس خواہد شد فتنہ در زمین و فساد بزرگ

جے نسیں ایکدوجیوں یاری کرسو مسلمانوں	تا ہوسی وچ زمین دے فتنہ وڈا فساد طوفانوں
جو کافر غالب ہو سن دین اسلام ضعیف ہو جاوے	اسنہیں وڈی خرابی کیتی کفر جے غلبہ پاوے

وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَهَاجَرُوْا وَجٰهَدُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَالَّذِيْنَ اٰوَوْا وَّنَصَرُوْٓا

تے جو لوک ایمان لیائے نے ہجرت کیتی تے جنگ کیتا وچ راہ اللہ دے تے جنہاں جا گہ دتی تے یاری کیتی

وآنانکہ ایمان آوردند و ہجرت کردند و جہاد نمودند در راہ خدا و آنانکہ جائے دادند و نصرت کردند

جو ایمان لیائے ہجرت کیتی جنگ بہی اہ ربانے	تے جنہاں جا ہ انہاں نوں دتی یاری بہی کیتیانے

اُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُؤْمِنُوْنَ حَقًّا ۭ لَهُمْ مَّغْفِرَةٌ وَّرِزْقٌ كَرِيْمٌ

اوہ لوک ہین مومن سچے واسطے انہاندے بخشش ہے تے روزی چنگی

این جماعت ایشانند مومنان بحقیقت ایشان را ست آمرزش و روزی نیک

جو ایہاں صفتاں والے مومن سچے لوک حقانی	ہے انہاں کارن بخشش رب دی رزق چنگا ارزانی

وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مِنْۢ بَعْدُ وَهَاجَرُوْا وَجٰهَدُوْا مَعَكُمْ فَاُولٰٓئِكَ مِنْكُمْ

تے جو لوک ایمان لیائے پچھے اسنہیں دے ہجرت کیتی تے جنگ کیتا نال تساڈے پس ایہ لوک تسانہیں ہین

وآنانکہ ایمان آوردند پس ازین و ہجرت نمودند و جہاد کردند ہمراہ شما این گروہ نیز از شماست

تے جیہڑے بعد انہانہیں مومن ہے تے کمبو دہاے	تے جنگ کیتی ہمراہ تساں اوہ جنس تسانہیں آئے
ایہ مضمون مکرر آیا اس کارن فرمایا	جہ ہجرت سی کیتی وارین ہر دا رتبہ وڈا گھٹ آیا
جو صلح حدیبیہ اگے ہجرت اوسدے تل نہ کوئی	جو صلحوں پچھے فتح مکے تئیں اگے فرادہ ہوئی
تے بعضیاں وڈو ہجرتاں حاصل حبشے ہو مدینے	وچہ پہلی آیت پہلی ہجرتا دوجھی دوم یقینے

وَاُولُوا الْاَرْحَامِ بَعْضُهُمْ اَوْلٰى بِبَعْضٍ فِيْ كِتٰبِ اللّٰهِ ۭ اِنَّ اللّٰهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيْمٌ

تے صاحب ساکاوت دے بعض انہاندے نزدیک تر ہین نال بعضے وچ کتاب اللہ دے تحقیق اللہ نال ہر شے دے جاننا ہار

وخداوندان قرابت بعض ایشان نزدیک تر اند بعضے در حکم خدا ہر آئینہ خدا بہمہ چیز داناست

ے جنہاں محقق کیتیا نے ... ایمان اپنا نال ہجرت ... جہاد کرائیے ... مسلمان ... زیادہ ... غنیمت ... ۱۲ ... موضح القرآن ... معالم ... بیان ... اولٰئک ہم المؤمنون حقا

ربع

... بیان ... واسطے انہاں دے مغفرۃ ورزق کریم ... الربع ع ... ۱۲ معالم

تے سکے ہک دوجے نوں بہرے وچ کتاب الٰہی
کتاب اللہ دی حکم خدا دا ہے پڑھنے والے

ٹھیک اللہ ہر شے نوں جانے ہر ہر علم کماہے
یا لوح محفوظ ایہ آیت ناسخ ہجرت ارت نکالے

سورة التوبة مدنية وهي مائة وتسع وعشرون آية وستة عشر ركوعا

سورت توبہ وچ مدینے دے نازل ہوئی تے اوہ ہک سو تے انتریاں آیتاں ہین تے سولاں رکوع

مقاتل کہیا ایہ سورت مدنی باجھ اخیر دو آیت
جو کیوں سورت انفال تے توبہ اپنی وچ ملایا
عثمان کہیا جد سورت نازل ہوندی طرف پیغمبر
انفال مدینے اتری سب تھیں پچھے توبہ آئی
تے قصے ایہناں دوہاں مناسب ہے ہکدوجے نال

ابن عباس پچھیا عثمان نوں با اسناد روایت
تے سند دوہاں بسم اللہ دی کیوں سطر نہ لکھی بہایاں
تاکاتب نوں سد کے سندی رکھو جا انفال اندر
فوت پیغمبر ہویا نہ دسیا جا ہیے کتھے لکائی
میں نا بسم اللہ لکھی کہیا اسد نیال ایسے نوں

بَرَآءَةٌ مِّنَ اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖٓ اِلَى الَّذِيْنَ عٰهَدْتُّمْ مِّنَ الْمُشْرِكِيْنَ

بیزاری ہے اللہ تھیں تے رسول اوسدے تھیں طرف انہاں لوکاں دی جو عہد بدھا تساں مشرکاں تھیں

قطع معاملہ است از جانب خدا و رسول او بسوے آنانکہ عہد بستہ بودید با ایشاں از مشرکان

ایہ سورت رب رسول دوہاں ہے آئی جہت بیزاری
ہیں رب رسول بیزار دوہیں جو دوہیں عہد کفاراں
منافق جھوٹھ ہولاون خبراں مشرک عہد توڑیندے
تا اللہ حکم نبی نوں کیتا سٹو عہد کفاراں

طرف انہاں جو عہد بدھا تساں مشرک لوک کفاری
جد جنگ تبوک رسول گیا تد کوڑ ہولائی خواران
جو نال نبی دے عہد آہے سب توڑ فساد کریندے
ایہ چار مہینے کجھ نہ آکھو پکڑو فر تلواران

فَسِيْحُوْا فِى الْاَرْضِ اَرْبَعَةَ اَشْهُرٍ وَّاعْلَمُوْٓا اَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِى اللّٰهِ

پس پھرو وچ زمین دے چار مہینے تے جانو ایہ جو تسیں نہیں عاجز کرنے والے اللہ دے

پس سیر کنید اے مشرکان در زمین چہار ماہ و بدانید کہ شما نہ عاجز کنندہ خدا باشید

پس پھرو زمین وچ چار مہینے بے ڈر جا ہو آہو
تے جانو تسیں نہ عاجز کرسو رب نوں ہر جا ہو

ملہ کماہی ایہ لفظ عربی واسطے ضرورت شعری دے لیایا گیا۔ معنے اس دے ہین مانند اوس شے دی جو اوہ ہے۔ محمد حسین۔

وَاَنَّ اللّٰهَ مُخْزِی الْکٰفِرِیْنَ ۝

تے ایہ جو اللہ خوار کرنے والا کافراں دا ہے

وبدانید آنکہ خدا رسوا کنندہ کافران ست

تے جانوں ایہ جو اللہ غالب کرسی خوار کفاراں
اکثر کہن جنہاں دی مدت چار ماہوں گھٹ آہی
تے جنہاں چار ماہاں تھیں ہیتی تہناں ہی چار مہینے
اتھیں پچھے عہد نکوئی سارے عہد گوائے
حج دیہاڑیوں شروع مدت تا دہم ربیع آخر تے
یعنے آخر ماہ محرم تیک پنجاہ دیہاڑے
کلبی کہے جو عہد جنہاں دا وہ آہا چو نہ ماہوں
محمد بن اسحاق مجاہد ہوری کہی فرماون
جو سال حدیبیہ نال قریشاں صلح سی ایہ کیتی
بنو خزاعہ نال نبی دے وچ عہد دے آئے
فر بنو بکر نے قریشاں لٹے لوک خزاعی
فر اٹھویں سنہ ہجری جنگ کر لیتے نبی تہانے
فر سوچیا ایہ جو مشرک ننگے کرن طواف اودا لے
جو چاہیا حج اسروا رنبی صدیق تے حج کراوے
فر اپنی ڈاچی اوپر علی چڑھایا نگر چڑایا
وچ مکے سناتے عرفے سرجا تہے بلند پکارے
کوئی ننگا کرے طواف نہ کعبے مشرک نہ آون
علی نوں ابوبکر پچھیا نبی گھلیا اس بارے

وچ دنیا قتل خواری انہاں اگے وفرح باراں
انہاں ہی چار مہینے مدت آیا حکم الٰہی
تے جنہاں عہد سوا مدت تھیں تہناں بھی چار مہینے
وت فر قتل قید کفاراں جو ایمان نہ لیائے
جنہاں عہد نکوئی تہناں ہی مہلت حرمت الشہر دی
ایہ اکثر کہن مفسر ایہو بہتر قول پیارے
فَاَتِمُّوْٓا عہد اونہاں دا پورا کریو حکم الٰہوں
ایہ تکے والیاں کفاراں حق نازل ہویا باوا
پہلاں لڑنا لوک فرن جتھے چاہن نال جمعیتی
تے بنو بکر وچ عہد قریشاں داخل ہو کر داہے
توڑیا عہد تا عمرو خزاعی نبی تھیں یاری چاہی
تے ناویں سال ہجری کیتا حج ارادہ جاری
ٹھہرے آپ تے ابوبکر نوں بھیجیا علی بھی ٹلے
چالی آیتاں شروع اس سورت لوکاں عام سناوے
جو شروع براءت پڑھی تولگے اللہ عہد اٹھایا
جو رب نبیدا پاک ذمہ ہن بن لو مشرک سارے
فر دسویں سال کیتے حج سرور اہل علم فرماون
حجۃ الوداع
جو عادت عرب جو نہیں عہد نے توڑن بھی سردار و

یا سردار دے اہل وچوں کوئی بنے عہد باتوڑے
علی بھائی اس بارون بھیجیا تا کوئی نہ بولے

تا کوئی نہ سر موڑے

فَاَتِمُّوْٓا اِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ اِلٰى
مُدَّتِهِمْ الآیۃ

جو وڈا رکن ہے حج دا اوہ وقوف عرفات دا واسطے جو وقوف عرفات دا ہے نال دن عرفے دے مجاہد سعید بن مسیب اس قول عطاء طاؤس عبد اللہ بن زبیر تھیں ہے کیا ہے عمر بن خطاب تھیں اس ایہو روایت جو اوہ دن عرفے دا ابن عباس تھیں روایت کیتی ہے عکرمہ نوں وچ یوم الحج الاکبر دے اختلاف ہے اہل علم

وَاَذَانٌ مِّنَ اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖۤ اِلَى النَّاسِ يَوْمَ الْحَجِّ الْاَكْبَرِ اَنَّ اللّٰهَ بَرِیْٓءٌ مِّنَ الْمُشْرِكِيْنَ ۙ۬ وَرَسُوْلُهٗ

تے پکار ہے اللہ ولوں تے رسول اوسدے ولوں طرف لوکاں دی بیہاڑے حج وڈیرے دے ایہ جو اللہ بیزار ہے مشرکاں تھیں تے

وخبر رسانیدن ست از جانب خدا و رسول او بسوئے مردمان در روز حج بزرگ کہ خدا بیزار است از مشرکان و رسول او

تے ہوکا رب رسول ولوں ہو لوکاں طرف ہنجاروں	حج وڈے دن ایہ جو رب رسول بیزار کفاروں
معالم وچ بخاری اہوں باسناد لیایا	جو ابو ہریرہ ہو کے والیاں وچ صدیق چلایا
نحر دیہاڑے وچ منے ہو کے اساں سناے	علی بھی نال اساڈے ہو کے دیندا اوہ تہاے
جو پچھے اس سالوں کوئی مشرک کرے حج نہ آوے	تے ننگا خانے کعبے دوالے کرن طواف نہ پاوے
حج اکبر دینہ بعضے آکھن عرفے روز ایہا ای	وڈا رکن وقوف جو عرفے سدن ہوندا ایہا ای
تے بعضے کہن اوہ روز نحر ہے حج ہوندا جید کوں	ہک آکھن روز منے سارے یوم الحج ضروری
حج الاکبر حج کہن ہک اصغر عمرے تائیں	ہک اکبر کہن قران تے اصغر حج فردی تائیں

فَاِنْ تُبْتُمْ فَهُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ ۚ وَاِنْ تَوَلَّيْتُمْ فَاعْلَمُوْٓا اَنَّكُمْ غَيْرُ مُعْجِزِي اللّٰهِ

پس جیکر توبہ کرو تسیں پس اوہ بہتر ہے واسطے تساڈے تے جیکر منہ پھیرو پس جانو ایہ جو تسیں نہیں عاجز کرنیوالے اللہ دے

پس اگر توبہ کنید آن بہتر باشد شمارا و اگر روے بگردانید پس بدانید کہ شما نہ عاجز کنندہ خدا اید

پس جے توبہ کرو کفر تھیں بہت بہتر اوہ تساڈوں	تے جے منہ موڑو جانو تسیں نہ عاجز کرو خداوں

وَبَشِّرِ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا بِعَذَابٍ اَلِيْمٍ ۙ اِلَّا الَّذِيْنَ عَاهَدْتُّمْ مِّنَ الْمُشْرِكِيْنَ

تے خوشخبری دے انہاں نوں جو کافر ہوئے نال عذاب دردناک دے مگر اوہ لوک جو عہد بدھا تساں مشرکاں تھیں

وخبر دہ کافران را بعذاب دردہندہ مگر آنانکہ با ایشان عہد بستہ بودید از مشرکان

تے دیہ خوشخبر رسول کفاران دردانوالیاں باراں
مگر اوہ لوک جو عہد آہا تساں بدھا کنوں کفاراں

علی نے جو اوہ دینہ نحر دا ہے آکھیا ایہو روایت ہے عبد اللہ بن ابی اوفی تھیں تے مغیرہ بن شعبہ تھیں ایہو ہے قول شعبی دا تے ابراہیم نخعی دا تے سعید بن جبیر دا تے سدی دا اسے آکھیا سفیان ثوری نے جو مراد یوم الحج الاکبر تھیں سارے دینہ منا دے ہن بایں ہمہ تے عرب دا قاعدہ ہے کہ یوم بولدے ہن تاریخ واسطے جیویں آکھیا یوم الجمل تے یوم صفین تے یوم بعاث جو اوہ جنگ ہوئے ہن

فرض

ثُمَّ لَمْ يَنْقُصُوكُمْ شَيْئًا وَّلَمْ يُظَاهِرُوا عَلَيْكُمْ اَحَدًا فَاَتِمُّوا اِلَيْهِمْ عَهْدَهُمْ اِلٰى مُدَّتِهِمْ

فر نا نقصان کیتا تسا نوں انہاں کجھ تے نا مدد کیتی اینہاں کسے نوں تساں پر پس پورا کرو طرف انہاں دے عہد انہاں دا تا مدت انہاں دی تک

باز کمی نہ کردند با شما چیزے و مدد نداد ندبر شما کسے را پس بو فا رسانید بسوے ایشان عہد ایشان را

فر نجا انہاں قصور نہ کیتا تا کسے دی تا یاری	تا پورا کرو عہد انہاں دے مدت تک جو سار
اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِيْنَ ۝	تحقیق الله دوست رکھدا ہے پرہیزگاراں نوں
	ہر آئنہ خدا دوست میدارد پرہیزگاران را
تحقیق الله ہی دوست رکھدا متقیاں نوں تا ایہ سنا ہر ادہ چون بنی ضمرہ وچ کار لئ عہد انہاں دیوں لو راہ باقی آہے بنی لوچا جو	جیہڑے قول قراران سچے خوف رکھیو رسا پیریز جو آہے قوم کنا نہ نہین اوہ پورا عہد انا رلئ جو انہاں عہد نہ توڑیا دغا نہ کیتا ثابت آئی

فَاِذَا انْسَلَخَ الْاَشْهُرُ الْحُرُمُ فَاقْتُلُوا الْمُشْرِكِيْنَ حَيْثُ وَجَدْتُّمُوْهُمْ

فر جد لو پرے ہو جاون مہینے حرمت والے پس قتل کرو مشرکاں نوں جتھے پاؤ انہاں نوں

پس چون آخر شوند ماہہا حرام یعنی آن چار ماہ کہ ایشان را فرصت دادہ بودند بکشید مشرکان را

فر جد لو پرے ہوون ماہ جو حرمت لے چار دے	پس مارو اہل شرک نوں جتھے پاؤ اوہ ہتھ آئے

وَخُذُوْهُمْ وَاحْصُرُوْهُمْ وَاقْعُدُوْا لَهُمْ كُلَّ مَرْصَدٍ ۝

تے پکڑو انہاں نوں تے گھیرو انہاں نوں تے بیٹھو واسطے انہاں دے ہر جا گھہ گھاتدی

وبگیرید ایشان را و بند کنید ایشان را و بنشینید برائے ایشان بہر کمین گاہ

تے پکڑو قید کرو لتیں انہاں قلعیاں گھیرا پاؤ

تے بیٹھو گھاتاں لاکر انہاں پکڑ دمار گواؤ

فَاِنْ تَابُوْا وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتَوُا الزَّكٰوةَ فَخَلُّوْا سَبِيْلَهُمْ ۗ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ ○

فر جیکر توبہ کرن تے قائم کرن نماز نوں تے دیہن زکوۃ پس چھوڑو راہ انہاں دا تحقیق اللہ بخشنہار مہربان ہے

پس اگر توبہ کنند و بپا دارند نماز را و بدہند زکوۃ را بگذارید راہ ایشان را ہر آئینہ خدا آمرزندہ

جے مشرکوں توبہ کرن قائم رہن نماز تے دیہن کاماں	تاں چھوڑو راہ تہاں دا رب غفور رحیم عصیاں بازں
وجہ جہاں آیتاں امر صبر دا اوپر ایذا کفاراں	اوہ آیت ناسخ انہاں سبہناں نجومی کرے وچار ا

وَاِنْ اَحَدٌ مِّنَ الْمُشْرِكِيْنَ اسْتَجَارَكَ فَاَجِرْهُ حَتّٰى يَسْمَعَ كَلٰمَ اللّٰهِ

تے جیکر کوئی مشرکاں تہیں امان چاہے تیں تہیں پس امان دے اوہنوں تاجو سنے کلام اللہ تعالیٰ دی

واگر کسے از مشرکان طلب امان کند از تو پس امان بدہ او را تا بشنود قرآن

تے جیکوئی اہل شرک تہیں تہیوں چاہے امن امانی	نوں اوہنوں دہ امان تاں اگر سنے کلام ربانی

ثُمَّ اَبْلِغْهُ مَاْمَنَهٗ ۭ ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَعْلَمُوْنَ ○

فیر پہنچا دہ اوہنوں جاگہ بیخوفی اوس دی ایہہ واسطے ہے جو اوہ قوم ہین جو نہیں جاندے

باز برسان او را بجائے ایمنے وے واین بسبب آنست کہ ایشان گروہے ہستند کہ نمیدانند

فر پہنچا دیئے اوہنوں جتھے ہی جا تس خوف نکوئی	ایہہ اس کارن جو مشرک لوک علموں خالی ہوئے
حسن کہے ایہہ آیت محکم روز قیامت تائیں	جے سن کلام ربانی آون سو اپناہ سرجائیں

كَيْفَ يَكُوْنُ لِلْمُشْرِكِيْنَ عَهْدٌ عِنْدَ اللّٰهِ وَعِنْدَ رَسُوْلِهٖٓ اِلَّا الَّذِيْنَ عٰهَدْتُّمْ عِنْدَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ

کیونکر ہے ہوو واسطے مشرکاں دے عہد پاس اللہ دے تے پاس رسول اوس دے مگر جنہاں نوں عہد دتا تساں پاس مسجد حرام

چگونہ بود مشرکان را عہد نزدیک خدا و رسول او الا آنانکہ عہد بستہ بودید با ایشان نزدیک مسجد حرام

منزل

کوین اہل شرک نوں عہد ہووے کجہ پاس خداوند دے | مگر جنہاں سنگ عہد بدہا تساں مسجد پاس مکے دے

فَمَا اسْتَقَامُوا لَكُمْ فَاسْتَقِيمُوا لَهُمْ ۭ اِنَّ اللّٰهَ يُحِبُّ الْمُتَّقِيْنَ ۝

پس جدنگ سدے رہن واسطے تساڈے پس تسیں بہی سدہے ہو واسطے انہاندے تحقیق اللہ دوست رکھدا ہے پرہیزگاراں نوں

پس مادام کہ بر عہد ثابت باشند برای شما شما نیز ثابت باشید برای ایشان ہر آئینہ خدا دوست میدارد

پس جدنگ سدہے رہن تسانوں سدہے ہوو انہانوں
یعنے اہل شرک دکارن قول اقرار نہ کوئی
سوجدنگ اوہ نہ توڑن تسیں نہ توڑو قول قرار نوں
جو بنی بکر دے ساتھی ہو کر لڑے لوک خزاعی
جو چار ماہاں وچہ سبہ قریشی یا اسلام لیاون
فر چار ماہاں تہیں اگے سبہ قریش ایمان لیائے

تحقیق اللہ ہے دوست رکھدا اوہندیاں متقیاں نوں
مگر جو صلح حدیبیہ والی پاس مکے دے ہوئی
پراوہ سدہے رہے نہ مشرک توڑیا عہد کفاراں
تا فتحوں پچہے چار مہینے مہلت بنی ٹہرائی
یا جس ملک ولایت چاہن کر کے کوچ سدہاون
پر بہتر قول جو بنی ضمرہ دے حق خدا فرمائے

كَيْفَ وَاِنْ يَّظْهَرُوْا عَلَيْكُمْ لَا يَرْقُبُوْا فِيْكُمْ اِلًّا وَّلَا ذِمَّةً ۭ

کیونکر نہ مارو انہانوں تے جیکر اوہ غالب آون اپر تساڈے نہ رعایت کرن وچہ حق تساڈے بدر جو بشتی تے نہ عہد دے

چگونہ بود مشرکان را عہد و اگر غالب آیند بر شما نگاہ ندارند در باب شما حق خویشی را و نہ عہد را

تسیں کیونکر نہ مارو انہاں تے جے غلبہ تساں اپر اوہ پاون
الارحم قرابت قسماں معنے عہد نہی آیا

نہ کرن رعایت حق تساڈے خویشی عہد بہولاون
ہک آکہن آل تے اہل اللہ و انام سعالم پایا

يُرْضُوْنَكُمْ بِاَفْوَاهِهِمْ وَتَاْبٰى قُلُوْبُهُمْ ۚ وَاَكْثَرُهُمْ فٰسِقُوْنَ ۝

خوش کردے ہین تسانوں نال موہناں اپنیاں دے تے انکار کردے ہین دل انہاندے تے اکثر انہاندے فاسق ہین

رضامند میسازند شما را بدہان خویش و قبول نمیکند دل ایشان و بیشترین ایشان فاسقانند

اوہ موہناں نال کرن تساں اضی دل انکار لیاون
تے اکثر اوہ بدکار اہین جو توڑن عہد و نجاون

اِشْتَرَوْا بِاٰیٰتِ اللّٰهِ ثَمَنًا قَلِیْلًا فَصَدُّوْا عَنْ سَبِیْلِهٖ اِنَّهُمْ سَآءَ مَا كَانُوْا یَعْمَلُوْنَ۝

خرید کیتا ایہناں نے نال آیتاں اللہ دیاں دے مل تھوڑا پس روکیونے راہ اللہ دے تھیں تحقیق اوہ برا ہے جو آہے کردے

خرید کردند بآیتہائے خدا بہاء اندک را پس باز داشتند مردمان را از راہ خدا ہر آئینہ ایشان بدکاری ست کہ

خرید کیتا انہاں تھوڑا بدلہ نال آیات الٰہی طائف والیاں مال گھلے کجھ کے جہتہ قریشاں

پس روکیا راہ اللہ تھیں ہے اوہ برا جو کردے واہی اپر جنگ تمہید دے مدد کیتی بد اندیشاں

لَا یَرْقُبُوْنَ فِیْ مُؤْمِنٍ اِلًّا وَّلَا ذِمَّةً وَاُولٰٓىٕكَ هُمُ الْمُعْتَدُوْنَ

نہیں رعایت کردے وچ کسے مومن دی خویشی دے تے نا عہد دی تے ایہ لوک اوہی حد تھیں لنگھن والے ہین

نگاہ نمیدارند در باب ہیچ مسلمانی حق خویشی را و نہ عہد را و آن جماعۃ ایشان اند از حد درگذشتگان

نکجھ اوڈیکن مومن دے حق خویشی نا اقراراں

تے اوہی لوک جو حدوں لنگھن عہد بھنے کتی اراں

فَاِنْ تَابُوْا وَاَقَامُوا الصَّلٰوةَ وَاٰتَوُا الزَّكٰوةَ فَاِخْوَانُكُمْ فِی الدِّیْنِ

فیر جیکر توبہ کران تے قائم کرن نماز نے دیون زکوۃ پس بھائی تساڈے ہین وچ دین دے

پس اگر توبہ کنند و برپا دارند نماز را و بدہند زکوۃ را پس ایشان برادران شما اند در دین

پس جے توبہ کرن تے کرن نماز زکوۃ ادائی

پس اوہ دین تساڈے اندر ہین تساڈے بھائی

وَنُفَصِّلُ الْاٰیٰتِ لِقَوْمٍ یَّعْلَمُوْنَ

تے جدا جدا بیان کردے ہاں اسیں آیتاں نوں واسطے اس قوم دے جو جاندے ہین

و واضح می سازیم آیات را برائے گروہے کہ میدانند

اسیں واضح کران بیان آیات اس قوم جو جانن وا ابن عباس کہیا جو اہل القبلہ خون حرامی معالم وچ بخاری راہوں ابوہریرہ یوں لیایا

نماز زکوۃ وسیوے آیتاں اندا ایمان ٹالی جو کرن نماز زکوۃ ادا ہو وسر شر کون [illegible] جو اوہ وفات تمہید کرکے بعضے عرباں بن بجایا

بااسناد ۱۲

ف لا یرقبون نہیں نگہبانی کردے وچ حق قرابت دے کہیا ضحاک نے نہیں انتظار کردے کہیا قطرب نے نہیں رعایت کردے کہیا ابن عباس ضحاک نے الا قرابت کہیا یمان نے عہد کہیا قتادہ نے سوگند کہیا سدی نے الا بھی عہد ہے تے ذمہ بھی عہد

ف کہیا محاہد نے ال اللہ نام ہے عہد ہے کہیا جابر نے جبرائیل تے میکائیل اسرافیل لفظ ال نال ہے [illegible] و اللہ اعلم

[illegible]

عمر کہیا کیوں لڑسیں جیہڑے کلمہ پاک الاوے	ابوبکر خلیفے جنگ تیاری کیتی نال انہاں دے
جان کلمہ پڑھیں تاں تسہاں نوں کیہوں نہاں بچایا	نبی کہیا ساہر کیتا میں لوکاں کراں لڑائیاں
بے لیلا پاک مدینیں لڑساں جنہاں کسے نہ بانا	ابوبکر کہیا میں لڑاں جو کرسی فرق نماز زکوٰتاں
جونکر ابوبکر نے سمجھی جب تاں حق لڑائی	عمر کہیا فرمیوں ہی سب بات اوہا سمجھائی

وَإِن نَّكَثُوٓا۟ أَيْمَـٰنَهُم مِّنۢ بَعْدِ عَهْدِهِمْ وَطَعَنُوا۟ فِى دِينِكُمْ فَقَـٰتِلُوٓا۟ أَئِمَّةَ ٱلْكُفْرِ

تے جیکر توڑسن قسماں اپنیاں پچھے عہد انہاں دے تے طعنہ کرن وچ دین تساڈے دے پس جنگ کرو نال سرداران کفر دیاں دے

واگر شکستند سوگندان خویش را پس از عہد بستن خویش و طعنہ زنند در دین شما پس کارزار کنید	
تاں جنگ کرو سرداران کفری جو سردار کہینے	جو توڑن قسماں عہدوں پچھے طعن کرن تسانوں

إِنَّهُمْ لَآ أَيْمَـٰنَ لَهُمْ لَعَلَّهُمْ يَنتَهُونَ

تحقیق اوہ لوک نہیں کوئی قسماں واسطے اونہاں دے تاجو اوہ باز آجاون

ہر آئینہ سوگند نیست ایشاں را بود کہ ایشاں باز مانند

جے ڈنگی طعن کرن اسلامی دینوں باہر آون	شاید نہیں انہاں کارن قسماں اوہ روک جاون

أَلَا تُقَـٰتِلُونَ قَوْمًا نَّكَثُوٓا۟ أَيْمَـٰنَهُمْ وَهَمُّوا۟ بِإِخْرَاجِ ٱلرَّسُولِ

کیوں نہیں جنگ کردے نہیں نال اس قوم دے جو توڑدے قسماں اپنیاں تے قصد کیتو نے کڈھنو

آیا جنگ نمی کنید با گروہے کہ شکستند سوگندان خویش را و قصد کردند جلاوطن ساختن پیغمبر را

وَهُم بَدَءُوكُمْ أَوَّلَ مَرَّةٍ ۚ أَتَخْشَوْنَهُمْ ۚ فَٱللَّهُ أَحَقُّ أَن تَخْشَوْهُ إِن كُنتُم مُّؤْمِنِينَ

تے انہاں شروع کیتا تساں نوں اول مرتبہ کیا ڈردے ہو انہاں تھیں پس اللہ لائق تر ہے جو ڈرو اوس تھیں جیکر ہو ایماندار

وایشاں ابتدا کردہ اند نقض عہد با شما اول مرتبہ آیا می ترسید از ایشاں پس خدا سزاوار تر است باآنکہ بترسید

تے انہاں شروع کیتا تساں نوں ٹرن عہداں پہلی واری جیکر ہو تسیں مومن تاں اللہ کو لوں ڈر ہو	کیا ڈر دے او انہاں تھیں اللہ لائق تر ہے ڈر بسیاری اہل کفر تھیں ڈرو نہ ہرگز جنگ لڑائیاں کرو

قَاتِلُوْهُمْ يُعَذِّبْهُمُ اللّٰهُ بِاَيْدِيْكُمْ وَيُخْزِهِمْ وَيَنْصُرْكُمْ عَلَيْهِمْ

لڑائی کرو انہاں نوں تاں عذاب کرے انہاں نوں اللہ نال ہتھاں تساڈیاں دے تے خوار کرے انہاں نوں تے مدد کرے تساں نوں اپر انہاں دے

جنگ کنید با ایشان تا عذاب کند ایشان را خدا بدست شما و رسوا ساز د ایشان را و فتح دہد شمارا بر ایشان

لڑو انہاں تاں تساں ہتھوں رب کری عذاب کفاران	تے خوار کرے انہاں فتح دیوے تساں اپر انہاں خوار

وَيَشْفِ صُدُوْرَ قَوْمٍ مُّؤْمِنِيْنَ ۙ وَيُذْهِبْ غَيْظَ قُلُوْبِهِمْ ؕ

تے شفا بخشی سینیاں گروہ مومناں دے نوں تے دور کرے غصہ دلاں انہاں دیاں دا

وشفا بخشد سینہ ہائے گروہے مسلمانان را و دور کند اندوہ دل ایشان را

تے سینیاں قوم یکاں والیاں دے کھون کری شفا ئیں	تے دور کرے روہ دلاں انہاندیاں ہر کفاراں نامیں

وَيَتُوْبُ اللّٰهُ عَلٰى مَنْ يَّشَآءُ ؕ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ

تے موڑ اکرے اللہ اپر جس دے چاہے تے اللہ جاننے والا حکمت والا ہے

و برحمت باز گردد خدا بر ہر کہ خواہد و خدا دانا استوار کار ست

تے موڑ اکرے خدا رحمت تھیں اپر جس دے چاہے	تے اللہ دانا حکمت والا نال یقین سنیا ہے

اَمْ حَسِبْتُمْ اَنْ تُتْرَكُوْا وَلَمَّا يَعْلَمِ اللّٰهُ الَّذِيْنَ جَاهَدُوْا مِنْكُمْ

کیا گمان کردے ہو تسیں ایہ جو چھوڑے جاؤ اتے اجے ظاہر نہ کیتا اللہ نے انہاں لوکاں نوں جو جنگ کردے ہیں تساں تھیں

آیا گمان کردید کہ گذاشتہ شوید و ہنوز متمیز نہ ساختہ ہست خدا آنا نرا کہ جہاد کردہ اند از شما

کیا ظن کرو تسیں ایہ جو چھوڑے جاسو کنوں لے اٹھایا	تے اجے نہ ظاہر کیتے اللہ کرن جو جنگ کمایاں

له شفا کرے دلاں گروہ مومناں دینوں بیماری دلاں انہاں دیاں نی دکھ تے ایذا کافراں دی اہی کہیا مجاہد تے سدی نے مراد سینے خزاعہ دے ہن جو حلیف آہے رسول اللہ صلعم دے تے یاری دی قریش نے بنو بکر نوں اپر انہاں دے تے عہد توڑ بیٹھے پس شفا کیتی اللہ تعالیٰ نے سینیاں خزاعہ دیاں نوں دکھ ایذا بنو بکر دی تھیں نال رسول اللہ صلے اللہ علیہ و آلہ وسلم تے مومناں دے

فائدہ

[illegible] ہدایت طرف اسلام دی ... ابن ابو سفیان ... سہیل ابن عمرو ... ابو جہل ... مومناں دے ... [illegible]

وَلَمْ يَتَّخِذُوا مِنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَلَا رَسُوْلِهٖ وَلَا الْمُؤْمِنِيْنَ وَلِيْجَةً ۚ وَاللّٰهُ خَبِيْرٌۢ بِمَا تَعْمَلُوْنَ ۝

تے نہیں پکڑے سوا اللہ دے تے سوا رسول اوسدے دے تے سوا مومناں دے یار جانی تے اللہ خبردار ہے نال اس چیز دے جو کردے ہو

ونگرفتہ اند بجز خدا و بجز پیغامبر او و بجز مومنان ہیچ دوست پنہانی و خدا دانا ست بآنچہ می کنید

تے یار نہ پکڑن باجھوں رب رسول تے اہل ایماناں | تے اللہ نوں سبھ خبر جو عمل کماؤ بینا دانا ان

مَا كَانَ لِلْمُشْرِكِيْنَ اَنْ يَّعْمُرُوْا مَسٰجِدَ اللّٰهِ شٰهِدِيْنَ عَلٰٓى اَنْفُسِهِمْ بِالْكُفْرِ

نہیں ہے واسطے مشرکاں دے ایہ جو آباد کرن مسجداں اللہ دیاں تے حال انکہ گواہی دیندے ہین اپر آپدے نال کفر دے

روا نباشد مشرکان را کہ آباد سازند مسجد ہائے خدا را اعتراف کردہ بر خود بہ کفر

نہیں درست جو مشرک کرن مسیتاں دی آبادی — تے دیون گواہی جاناں اپنیاں اپر کفر عنادی
عباس ہویا جد قیدی طعنے مارے سنوں یاراں — کفر تے قطع رحم تیں علی بہی طعنے ڈاڈھیاں ماراں
عباس کہیا تسیں خوبیاں چھوڑ ذکر کرو برائیاں — علی کہیا تساں اندر دسو خوبیاں کتھوں آیاں
عباس کہیا آبادی مسجد کعبے دی دربانی — بہی حاجیاں پانی پیاوے زمزم جہت صفا ربانی
تا ہسدا رب جواب دتا ایہ ابن عباس بتاوے — جو مشرک کنوں آبادی مسجد ب نوں ہول نہ بہاوے
حسن کہے جو کافر اپنے کفر دیون گواہی — ہے شاہد کفر کلام انہاں دے اتھے مراد اسے

اُولٰٓئِكَ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ ۚۖ وَفِي النَّارِ هُمْ خٰلِدُوْنَ ۝

ایہہ لوک نابود ہوئے عمل انہاں دے تے وچ اگ دے اوہ ہمیشہ رہنے والے ہین

آنجماعہ باطل شد عملہائے ایشان و در آتش ایشان ہمیشہ باشندگان شند

ایہ مشرک نابود ہوئے سبھ نیک اعمال انہاں دے
تے دوزخ وچ ہمیشہ رہسن باہر کدے نہ آندے

ف ولیجہ دے اسے بطانت
اولیاء ۱۲ جلالین ومعالم [illegible]
یار دوست پوشیدہ کیتا قتادہ
نے ولیجہ خیانت ہے کیتا ضحاک
نے ولیجہ فریب ہے ۱۲
نے خیانت [illegible] کیتا عطا نے اولیاء ۱۲ معالم

ف۲ لیعنی نہیں درست وا [illegible]
مشرکاں نوں جو آباد کرن عبادت
خدا دیاں نوں جو آباد کرن [illegible]
خانے خدا دے باوجود [illegible]
دے نال [illegible] اور سید [illegible] ۱۲
دے وچ عبادت [illegible] مراد [illegible]
مدارک کیتا بعض نے [illegible]

ف۳ تنبیہ
مسجد دا [illegible] ہٹ کرنا خراب
دا ہے پر مشرکاں نوں [illegible]
سے [illegible] مسجد تے تیں منع
کیتا جاوے تے کیتا بعض نے
آبادی [illegible] رونق مراد ہے نال
[illegible] نے بیٹھنے دی وجہ
اوسدے ابن کثیر تے قاری ابو عمرو
والے مسجد اللہ [illegible]
و وجہ قاری [illegible]
لفظ جمع [illegible] پڑھدے ہین
[illegible] مسجد الحرام ہے نال
الفاق دے واللہ اعلم ۱۲ منہ
معالم

إِنَّمَا يَعْمُرُ مَسَٰجِدَ ٱللَّهِ مَنْ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ وَأَقَامَ ٱلصَّلَوٰةَ وَءَاتَى ٱلزَّكَوٰةَ

سوا اسدے نہیں جو آباد کردے ہن مسجداں اسدیاں لوں اوہ لوک جو ایمان لیائے نال اللہ دے تے دن آخرت دے تے قائم کیتی نماز تے دتی زکوۃ

جز این نیست کہ عمارت میکند مسجدہای خدا را کسے کہ ایمان آوردہ است بخدا و بروز آخر و برپا داشتہ نماز را و دادہ است زکوۃ را

لئے قائم کرن نماز تے کرسن ادا زکوتاں نالے		کرن آباد مسیتاں رب قیامت منن والے

وَلَمْ يَخْشَ إِلَّا ٱللَّهَ ۖ فَعَسَىٰٓ أُو۟لَٰٓئِكَ أَن يَكُونُوا۟ مِنَ ٱلْمُهْتَدِينَ

تے نہیں ڈرے مگر اللہ تھیں پس نزدیک ہے ایہ لوک ایہ ہوون راہ پاون والیاں تھیں

و نہ ترسیدہ است مگر از خدا پس توقع است کہ اینجماعہ از راہ یافتگان باشند

عجب نعل کلام خدا وچ وچ معنی پیارے		تے اللہ باجہ نہ ڈرن تا ہوون اہل ہدایت سارے
جو خدمت مسجد کردا دیکھو شخص سبنھے فرمایا		سن وچ معالم ابو سعید تھوں با اسناد لیایا
جس رب قیامت منی اوہ آبادی مسجد لیائے		اس کارن ایمان گواہی اس دی حضرت فرمائی
نبی کیہا جو لگے پہریا پہلے مسجد دہایا		بھی با اسناد طریق بخاری ابو ہریرہ تھوں لیایا
ہر ہر وار جو مسجد وچ رب کرے ارزانی		گھر تیاری کارن اللہ جنت وچ انہاں دے
ایہ قول نبی عثمان تھوں با اسناد معالم لیاوے		جو کرے بنا رب کارن مسجد جنت گھر اس دا وی

أَجَعَلْتُمْ سِقَايَةَ ٱلْحَآجِّ وَعِمَارَةَ ٱلْمَسْجِدِ ٱلْحَرَامِ كَمَنْ ءَامَنَ بِٱللَّهِ وَٱلْيَوْمِ ٱلْءَاخِرِ

بھلا بنایا تساں پانی پیاونا حاجیاں نوں تے خدمت آبادی مسجد حرام دی نند اس شخص جو ایمان لیایا

آیا کردید آب نوشانیدن حاجیان و آباد ساختن مسجد حرام را مانند عمل کسیکہ ایمان آوردہ است بخدا

بھلا کیتا تساں لیاون حاجیاں اتے مسجد آبادی	اس شخص دے اگھوں جس ٹھیاں یقین قیامت روز معادی

وَجَاهَدَ فِي سَبِيلِ اللّٰهِ لَا يَسْتَوُونَ عِنْدَ اللّٰهِ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظّٰلِمِيْنَ ۝

تے جنگ کیتس وچ راہ اللہ دے نہیں برابر ہوندے اوہ پاس اللہ دے تے اللہ نہیں ہدایت کردا قوم ظالماں نوں

وجہاد کردہ است در راہ خدا برابر نیستند نزدیک خدا و خدا راہ نمی نماید گروہ ستمگاران را

تے جنگ کیتیس وچ راہ اللہ دے ہووں برابر ناہیں	پاس خدا رب ظالم قوم نہ لیا وے سمجھ راہیں
ابو داؤد ویر تفسیر بغوی باسناد لیا یا	نعمان کہے ہیں پاس منبر دے جان بکسرہ آلا یا
جے حاجیاں پانی پیاوان ہیں فرجا جت عمل نگائی	دو جہے کہیا آباد کی مسجد کراں تاں اے گل بھائی
تن تجے آکھیا راہ خدا وچ لڑنا سبہ تھیں بہتر	تا جہر کیا عمر نہ جھگڑو یار و پاس نبی دے منبر
ہیں بعد نمازوں ٹہ نبی تھیں اہ جھگڑا پچھ لیاوان	جان لگے پچھیا عمر نبی ایہ آیت دی خبر پہراوان
بہی باسناد بخاری راہوں لیا یا ابن عباسوں	جو حج وداع وچہ پانی حضرت چاہیا ساڈے پاسوں
عباس کہیا فضل توں اپنی ماں تھیں شربت لیاویں	جا اسے نگسانی تھیں بہانڈے گھوا دیتھوں جا دیں
نبی کہیا ایتھوں پیاؤ فیر عباس الایا	جو ایتھے عام ہتھ گھتن ہتھ حضرت اوہ منگیا پایا
فرزمزم لتھے ڈٹھے کڈھ کڈھ پانی پیاون بھائی	فرمایا تسیں ہو نیک عمل تے کر ہو خوب کمائی

الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا وَهَاجَرُوْا وَجَاهَدُوْا فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ

اوہ لوک جو ایمان لیائے تے ہجرت کیتی تے جنگ کیتا وچ راہ اللہ دے مال مالاں اپنیاں دے تے جاناں اپنیاں دے

آنکہ ایمان آوردند و ہجرت کردند و جہاد نمودند در راہ خدا باموال خویش و جان خویش

جیہڑے لوک ایمان لیائے اتے ہجرت بھی کیتی	تے جنگ کیتو وچ راہ اللہ دے مالاں جاناں بیتی

اَعْظَمُ دَرَجَةً عِنْدَ اللّٰهِ وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْفَآئِزُوْنَ ۝ بہت وڈے ہیں وچہ مرتبے دے پاس اللہ دے تے ایہ لوک ہیں مراد

بزرگتر اند در مرتبہ نزدیک خدا و این جماعت ایشانند مطلب یابان

وڈی بہت مراتب وِلون پاس اللہ دے سوئی | تے اوہی لوک مراداں پاون والے ہور نہ کوئی

يُبَشِّرُهُمْ رَبُّهُم بِرَحْمَةٍ مِّنْهُ وَرِضْوَانٍ وَجَنَّاتٍ لَّهُمْ فِيهَا نَعِيمٌ مُّقِيمٌ

خوشخبری دیندا ہے اونہاں نوں رب اونہاں دا نال مہربانی دے اپنی طرفوں تے رضامندی دے تے باغاں دی جو واسطے اونہاں دے وچ اونہاں دے نعمت ہے ہمیشہ رہنے والی

مژدہ میدہد ایشان را پروردگار ایشان برحمت از نزدیک خود و بخوشنودی و ببوستانہا کہ ایشان را در آن جا نعمت دائم بود

خوشخبری رب دیندا اونہاں رحمت اپنی پاسوں | تے خوشی خدا ہور باغ جو نعمت دائم پاجہ قیاسوں

خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا ۚ إِنَّ اللَّهَ عِندَهُ أَجْرٌ عَظِيمٌ

ہمیش رہنے والے وچ اوس دے ہمیشہ تحقیق اللہ پاس اوس دے ہے ثواب وڈا

باشندگان آنجا ہمیشہ ہر آئینہ خدا نزدیک اوست مزد بزرگ

اوہ رہسن اونہاں وچ ہمیشہ موت نہ نکلن ہولی | تحقیق اللہ دے پاس اونہاں اجر وڈا ہر سوئے

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا آبَاءَكُمْ وَإِخْوَانَكُمْ أَوْلِيَاءَ إِنِ اسْتَحَبُّوا الْكُفْرَ عَلَى الْإِيمَانِ

اے لوکو جو ایمان لیائے نا پکڑو باپاں اپنیاں نوں تے بھائیاں اپنیاں نوں دوست جیکر دوست رکھن کفر

اے مسلمانان دوست مگیرید پدران خود را و برادران خود را اگر اختیار کنند کفر را بر ایمان

اے اہل ایمان نا پکڑو دوست باپاں بھائیاں تائیں ہرگز | جے دوست رکھن کفر ایمانوں چھوڑ پیار بلا پرچو

وَمَن يَتَوَلَّهُم مِّنكُمْ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الظَّالِمُونَ

تے جو کوئی دوست رکھے اونہاں نوں تساں تھیں پس اوہ لوک اوہی ظالم ہین

وہر کہ از شما دوستی دارد با ایشان آن جماعت ایشانند ستمگاران

تے جو کوئی کرے رفیقی ملکر محبت نال اونہاں دے
جان ہجرت تا حکم ہویا اللہ بعضے ہجرت کر کے دہاڑے
کہن جو ساڈنوں چھوڑ نہ ضائع مہر تساں دل آئی

پس اوہی ظالم لوک اہین جو پیار ون باز نہ آندے
تے بعضیاں نوں فرزند قبیلہ ہجر ون مانع آئے
تا ہجرت دی تاکید خدا اس آیت وچہ فرمائے

قُلْ اِنْ كَانَ اٰبَآؤُكُمْ وَاَبْنَآؤُكُمْ وَاِخْوَانُكُمْ وَاَزْوَاجُكُمْ وَعَشِيْرَتُكُمْ وَاَمْوَالُ ۨاقْتَرَفْتُمُوْهَا

کہہ جیکر ہین باپ تساڈے تے پتر تساڈے تے بہائی تساڈے تے عورتاں تساڈیاں تے قبیلے تساڈے تے مال جو کمائے ہین تساں

بگو اگر ہستند پدران شما و پسران شما و برادران شما و زنان شما و خویشاوندان شما و آن مالہا کہ کسب کرده اید آنرا

توں کہہ جو ہووَن باپ تے بیٹے ہور تساڈے بہائی
تے عورتاں ہور قبیلے تساں تے مال جو کرو کمائی

وَتِجَارَةٌ تَخْشَوْنَ كَسَادَهَا وَمَسٰكِنُ تَرْضَوْنَهَآ اَحَبَّ اِلَيْكُمْ مِّنَ اللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ

تے سوداگری جو ڈردے ہو مندا ہو جاوے اوسدا تے گھر جو پسند کردے ہو اونہاں نوں بہت پیارے

و تجارتیکہ می ترسید از بے رواجی آں و منزلہائیکہ پسند میکنید آنرا دوست تر نزدیک شما از خدا و رسول او

تے وچ وپار جو ڈردے گھاٹیوں ہور پسند مکانات
پیارے ووہ تساں نوں تہیں ہور رسول سبحانات

وَجِهَادٍ فِيْ سَبِيْلِهٖ فَتَرَبَّصُوْا حَتّٰى يَاْتِيَ اللّٰهُ بِاَمْرِهٖ ؕ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفٰسِقِيْنَ.

تے جنگ کرنے تہیں وچہ راہ اوسدے پس اوڈیکو تا جو لیاوے اللہ حکم اپنا تے اللہ نہیں ہدایت کردا قوم فاسقاں نوں

واز جہاد در راه او پس منتظر باشید تا آنکہ بیارد خدا عقوبت خود را و خدا راه نمی نماید گروه فاسقان را

تے جنگ کرن وچہ راہ اوسدے پس کرو انتظار کوئی
تے اللہ ہدایت کرے نہ قوم جو ہین بدکاراں

تا اللہ امر لیاوے اپنا سخت عذاب قہاری
جاں فتح کیتا رب مکہ آئی ربدی مار کفاراں

تا اکثر لوک ایمان لیائے بعد فتح نہیں بہارے حکم انہاں دا اس آیت تہیں سمجھو سعید جیلے	تاحکم پیغمبر کیتا کافر ملکوں وکھن سارے جو تقضے مسلم دلوں ظاہر کرن لحاظ قبیلے

لَقَدْ نَصَرَكُمُ اللّٰهُ فِي مَوَاطِنَ كَثِيرَةٍ وَيَوْمَ حُنَيْنٍ إِذْ أَعْجَبَتْكُمْ كَثْرَتُكُمْ

البتہ تحقیق مدد کیتی تساں نوں اللہ وچ جایئں بہتیاں دے تے دن حنین دے جس وقت خوش آئی تساں نوں

ہر آینہ فتح داد شمارا خدا در جاہائے بسیار و روز حنین نیز چون شگفت آمد شمارا بسیاری شما

تحقیق تساں نوں مدد کیتی اللہ بہتیں جا ہیں
ہکوادی سنے مکے طائف نام حنین ایہا ئی
ہوازن قوم ثقیف ایہ فرقے تینی چڑھا ئی
تے مشرک چار ہزار آہے کل کنوں ثقیف ہوازن
خواج مغلوب نہیں اسیں تھوڑیوں بہا رسول سنایا
جاں سخت لڑائی لگی سارے مشرک نٹھ سدھائے
فر موڑ الکیتا مشرک غالب نٹھے اہل اسلامی
براء بن عازب کہیا جو واللہ نبی نہ مکھ بھنوایا
بنو نضیر تے قوم ہوازن تیراں چھیر لائے
تے نبی سفید خچر پر آہا ابو سفیان بہی نالے
اتر خچر اتوں حضرت مدد رب تہیں چاہی
تے تیری طرف شکایت ساڈی یارب مستعان از
وچ اشارک اندر باقی وچہ معالم لیا یا
جو شرور تہیں وچہ تک کوئی ہسدا نظر نہ آیا
تے وڈا جوان اساں جیہا جابر نال نبیدے
جاں ہتھاں اساں حملہ کیتا مار کفار بھجائے

تے روز حنین جاں کثرت اپنی خوش آئی تہاں نوں
ماہ رمضان آہا مکہ باقی فتح مکے جد پائی
دس ہزار یا باراں سولاں فوج نبیدی آئی
جاں ہوئے مقابل بولیا سلیم یا انصاری خازن
اوسدے سخنوں بگڑے رب اوہ سخن پسند نہ آیا
نس فرزندی چھوڑ گئے قرآنیں وچہ بولائے
مسلم راہوں باسناد لیایا بغوی نامے
جوان اصحاب شتابی نٹھے جیں ہتھیار نہ پایا
اوہ مارن تیر نہ اکن ہرگز کیتے سخت لڑائی
جو حارث بیٹا عبد المطلب پوتا واگ جولے
اَللّٰهُمَّ لَكَ الْحَمْدُ وَإِلَيْكَ الْمُشْتَكَى تینوں حمد الٰہی
وَأَنْتَ الْمُسْتَعَانُ توں وچ مدد ہاری کل جہانا ں
تے کسیا انہوں وچہ بخاری ایہہ مکہ ووہایا
اسیں مگر نبیدی لگے جاں گھماں لڑائی ہلیا
براء بن عازب کہی ہوازن کامل تیر زنی سے
تے مومن وچہ غنیمت ہوئے مڑ کے کافر آئے

کلبی کہیا جو گرد نبید سے تریہے سو بن باقی
ہک عباس نبیدا چچا ابو سفیان چھیرا
جو سرور اگے قتل ہویا اوہ امین اوس وبہادر
جو ہیں اتے ابو سفیان لیسدن جدا نبی نہیں ہوئے
ہین پکڑی کہلا لگام خچر دی ابو سفیان رکاباں
عباس بلند آواز آہا کر بہت بلند پکارے
اوہ سنکر ترت آواز آئی جوں چھیاں ابر کانیرے
جان ڈاڈھا جنگ مچایا سرور کنکر مٹھ اٹھائی
جان سرور مٹھ چلائی ڈٹھم تیزی گئی کفاران
سلمہ کہے جان سرور زمیوں لیکر خاک چلائی
نس گئے کفار تا حضرت انہاں غنیمت ونڈی
ابن جبیر کہے جو آہے پنج ہزار فرشتے
شیبہ بن عثمان کہیں مگر نبید ہو لگا
اوہ دو دین قتل احد وچہ ہوئے دل خطرہ نسیطانی
تا حضرت ڈر کر ڈٹھا میرے سینے تے ہتھ ماریا
ہین کنب گیا فر سرور یا ہوم دل وچہ بہت پیارا
فر کافر چلے نس گئے اوطاس اندر سبھ ڈہائے
ابو عامر شعر یان تہیں سرور افسر لشکر کیتا
فر مشرک چلے لشکر لٹے زن فرزند انہاں دے
سردار ہوا انہاں مالک فہری طائف اندر آیا
ابو عامر ہویا شہید تے سرور طائف گھیر ایا یا
جان ماہ ذیقعد شروع ہوئے فر حرمت وال تھیں
احرام بدہا عمرہ وچ کیتا سرور چڑھ سواری

تے دو وچہ کہن جو ترے شخصان بن ہور نہ باد وانی
تے امین بیٹا ام امین دا ہویا شہید جنگیرا
بہی مسلم راہوں لیا یا البغوی کنوں عباس پیاری
خچر نبی تھماں طرف کفاراں ہیں پکڑ کھلوئے
سرور کہیا پوکارین چاچا شجر یوال اصحابان
کتھے ہیں اصحاب شجر دے سنکر آئے سارے
یالبیک لبیک پکارن ہیاں ڈٹھم کہا بیرہ
انہیں ہویا پرہ طرف کفاراں سرور مٹھ چلائی
تے کم انہاں دا مندا ہویا مار چلائے یاراں
شاہت الوجوہ کہیا رب خاک انہیں تہناں پائی
مسلماناں نوں دتی جد اوہ کفری ڈھائی کھنڈی
مرد نبی نشانیاں والے وانگوں بدر فرشتے
جو باپ بھائی دے بدلے سنوں یاراں دل اہر گا
تا نبی نوں رب معلوم کرایا خیال بیر الفسانی
تے کہیا پناہ خدا ایتہیں کارن ہنگاں شیبہ پیاریا
تے اکھیوم سچ رسول خدا اندر بیت گیتس اشکارا
زن فرزند تے مال تہناں دے وچہ اوطاس آہے
طرف اوطاس چڑھایا لشکر وچ لڑے فر بیتا
چھ ہزار زناں ہور لڑکے لڑکیاں پکڑ لیاندے
تے زن فرزند اسباب اینا سبھ وچہ اوطاس لیا یا
ماہ شوال دے آخر تائیں گھیرا او تھے رکھیا یا
تا جعرانے وچ ڈیرا کیتا گھیرا چھوڑ نبی نے
فر جعرانے آ کر ونڈی لٹ غنیمت ساری

٭ فہری پڑھو شائد قلم غلط
ہتھ لکھا ہووے واللہ اعلم ۱۲

مولفۃ القلوب جنہاں سرور ہی کجھ لٹوں دتا
معالم وچہ بخاری اہوں با اسناد لیایا
جو بخشے ربّ نبی نوں سانوں جیہو قریشیاں مینا
ایہ خبر نبی جد پہنچی تاں سبّ انصار اک بولائے
تا کہیا انصار سیانیاں حضرت اساں نکجھ الایا
جو بخشے نو مسلم تہاں بیوان الفت جہت قلوبی
تے تسیں لیجاؤ نبی اللہ دا ایہ گل بہتر واللہ
فر آکھیا ہن تسیں بعد تساں جہبہ اثرہ سخت دیکھو
اثرہ جنے لوک تسا تسیں بہالن ہو چنگیرے
بھی عبد اللہ بن زید ہوراں روایت کری بخاری
مولفۃ القلوب نوں دتی علیہ کجھ انصاراں
تا آکھیا یارو انصار و تسیں نا ہی وچ گمراہی
تے ویر قدیم تساڈے اللہ میرے نال گوائے
ہے رسول احسان وڈا اساں اہ ہر وار الاونے
تے تسیں رسول اللہ دا لیکر ڈیرے اپنے جاؤ
جے لوک چلن کسے راہیں چلساں اہ انصار انوانی
بھی مسلم راہوں بغوی با اسناد رافع نیں لیایا
عیینہ ابو سفیان تے اقرع بھی صفوان ایہے
عباس کہے کجھ شعر تا سرور سنو انہہ پورا گیتا
اکھن توں میں بہتر لوکاں نیکی بہت وفائی
جے چھوڑ دیویں احسان کریں میں آیں اسلام لیائے
تسیں گل ہکا منظور کرو یا قیدی سبّ چھوڑاؤ
انھاں آکھیا قیدی چھوڑ دو سرور یاران نوں فرمایا

ابو سفیان سہیل تے اقرع بھی حارث نوں بیتا
جو آکھی کہے تد بعض انصاراں شکوے سخن الایا
تے اجے اساڈیاں تلواراں تھیں خون انہاں دا چوندا
جاں جمع ہوئے آ سرورا کہیا تساں ایہ سخن الائے
پچھے انہاں لڑکیاں آکھیا ہے اوہ تد سرور فرمایا
تسیں راضی نہیں جو لوک لیجاون دنیا نال عجوبی
انہاں آکھیا ہاں اسیں راضی ہوں سچا توں نبی
پس صبر کرو تا حوض اُپر تساں رب رسول ملاوے
تساں نہیں ہوساں دیسن منصب مال و ہیر
جاں سرور لوکاں دے وچہ ونڈی اشنیں جو سارے
انصار آزردہ ہوتا خطبہ پڑھیا شاہ ابراراں
فرتساں ہدایت اسیں آندا میرے نال الٰہی
تے تسیں غریب آہے فر اللہ میرے نال رجائے
تسیں راضی نہیں جو اٹھ تے بکر بہیڈاں لوک لیجاون
جے ہجرت ہوتی ہوندی ہوواں کنوں انصار ہمراہ
انصار شعار تے لوک دثار ہیں سو حوض او والی
جو جو نہ نسانوں سر وہدن سو اٹھہ دیوایا
عباس جنے مرداس تاہیں گھٹ سو تمہیں بلیا کہیے
وت پھر لوک ہوازن آئے مسلم ہو کر بیتا
تے زن فرزند بھی مال اساڈے تد غنیمت پائی
تانبی کہیا ہمراہ میرے اوہ لوک جو تساں ویکھے
یا مال ہوڑا دیں سچ پیارا دو ہاں تھیں پاؤ
حمد ثناؤں پچھے جو ایہ لوک ہوازن آیا

ایہ موہن ہو کر آئے ہنگن قیدے موڑ دیوا ہین
جو پہلی لٹ خدا اساں نوں دیسے اسیتین بدلہ پاوے
نبی کہیا کیا جانا کیہڑا ارا ہنی کیہڑا انا ہین
فرپنچان ہر ہکنوں پچھیہ آندی خبر جو ہر کہ آہنی
جو خوشیوں ہوڑے بہتر نہیں تا بدلہ ہین فیصلا ہین
تا سیئہ ہووے اسیں خیر شیوں آہنی قیدی بنی ہوڑ آؤ
ہن جا ہو پنچ لیا ون خبران لگی سمجہ ندا ہین
تدان ہوٹا ئے قیدی سرور دیکھو انت فیاضی

فَلَمْ تُغْنِ عَنْكُمْ شَيْئًا وَضَاقَتْ عَلَيْكُمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ
ثُمَّ وَلَّيْتُمْ مُدْبِرِينَ

پس نہ کفایت کیتا تساں نہیں کجھ تے تنگ آئی اوپر تساڈے زمین باوجود اسدے جو کشادہ آہی فر مڑ

پس دفع نکرد آن بسیارے از شما چیزے را و تنگ شد بر شما زمین باوجود فراخی آن پس گشتید پشت داده

فر نفع نمیتس کجھ تساں بہتایت کم نہ آئے
تے زمین فراخ تساں تنگ ہوئی پھر گئے نٹھ ہوکے

ثُمَّ أَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَى رَسُولِهِ وَعَلَى الْمُؤْمِنِينَ وَأَنْزَلَ جُنُودًا
لَمْ تَرَوْهَا

فر اتاری اللہ نے تسلی اپنی اپر رسول اپنے دے تے اپر مومناں دے تاتارے لشکر جو نہیں ڈٹھے آہے تساں

باز فرو فرستاد خدا تعالے تسکین خود را بر پیغامبر خود و بر مسلمانان فرو فرستاد لشکر ہا کہ شما ندیدید

فر اللہ اپنی ہو تسلے اوپر سب اتاری
لشکر بہت جو تساں ڈٹھے بھیجی مدد بھاری

وَعَذَّبَ الَّذِينَ كَفَرُوا وَذَلِكَ جَزَاءُ الْكَافِرِينَ

تے عذاب کیتس انہاں لوکاں نوں جو کافر ہوئے تے ایہو ہے بدلہ کافراں دا

و عقوبت کرد کافران را و این است جزاے کافران

تے کیتا ربّ عذاب کافراں قتل تے قید خواری
تے ایہو بدلہ اہل کفر دا اگے دائم ناری

ثُمَّ يَتُوبُ اللَّهُ مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ عَلَى مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ

فر توبہ دے گا اللہ پچھے اسیتین اوپر جس کو چاہے تے اللہ بخشنہار مہربان ہے

باز برحمت باز گردد خدا بعد از این بر ہر کہ خواہد و خدا آمرزندہ مہربان است

فر توبہ رب قبولے تپچھے استھین جنھون چاہے فر جنھان نصیب ایمان آہاس بعد ایمان لیائے	تے اللہ بخشنہار رحمت والا بے پرواہے ہے ب غفور رحیم جو بخشے کفر تے عیب بنجے

یٰاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْۤا اِنَّمَا الْمُشْرِكُوْنَ نَجَسٌ فَلَا یَقْرَبُوا الْمَسْجِدَ الْحَرَامَ بَعْدَ عَامِهِمْ هٰذَا ۚ

اے لوکو جو ایمان لیائے سوا اسدے نہیں جو مشرک پلید ہین پس نا نیڑے آون مسجد حرام دے پچھوں سال اپنے اسدے

اے مسلمانان جز این نیست کہ مشرکان پلید اند پس باید کہ نزدیک نشوند مسجد حرام بعد ازین سال

اے اہل ایمان بیشک ایہ مشرک ہین پلید ٹھہیائے ایہ سال مراد ناوان سنہ ہجری حج صدیق کرائی معنے نجس جو چیز پلید ہے شرک پلیدی سارے نجاست حکم مراد ایہی اتھے عین نجاست ناہین	پس اس سالون پچھے مسجد پاس نہ آون سارے تے علی پوکار براءۃ والی آیت عام سنائی شرک انہاندے نال ہے نت تدے پلید خواری قتادہ کہو جنب حدث اوہ دہوون نجس تداہیز

وَاِنْ خِفْتُمْ عَیْلَةً فَسَوْفَ یُغْنِیْكُمُ اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖۤ اِنْ شَآءَ ؕ اِنَّ اللّٰهَ عَلِیْمٌ حَكِیْمٌ

تے جیکر ڈرو تسین تنگی تھین پس الغبہ دولتمند کریگا تسانون اللہ فضل اپنے تھین جیکر چاہے گا تحقیق

واگر بترسید از درویشی پس توانگر خواہد ساخت شمارا خدا از فضل خود اگر خواہد ہر آئینہ خدا دانا و استوار کار است

جے فقرون ڈر دنا عیے کرے تسان فضلون جے رب چاہے مکے والیان کسب تجارت وچہ معاش تھاندی جان جرہون منع کفار تا مکے والیان خطرہ آیا فر عکرمہ کہی جو غنی کیتے رب رحمت جھڑیاں لایاں	ٹھیک اللہ ہے دانا حکمت والا بے پرواہے مشرک بہت اناج تجارت مکے طرف لیا اندے جو کوئین اناج ہوسی ارزانی آیت وحی لیا یا ہک کہن اسلام قبولیا یمنیون جد جنھاں ہیا یاں

اوہ بہت اناج لیا دن مکے اللہ لوک رجائے
ہک کہن تجارت بدلی جزیے اہل کفر نہیں پائے

قَاتِلُوا الَّذِيْنَ لَا يُؤْمِنُوْنَ بِاللّٰهِ وَلَا بِالْيَوْمِ الْاٰخِرِ وَلَا يُحَرِّمُوْنَ مَا حَرَّمَ اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ

جنگ کرو نال انہاں دے جو نہیں ایمان لیاندے نال اللہ تے نال دن آخر دے تے نہیں حرام جاندے اس چیز نوں جو حرام کیتی اللہ نے تے رسول اوسدے نے

جنگ کنید با آنکہ ایمان نمی آرند بخدا و نہ بروز آخر و حرام نمی شمرند آنچہ حرام کردہ است خدا و پیغامبر او

جو رب منن نہ دن آخر انہاں نال کرو لڑائیے		تے نا اوہ کہن حرام جو رب رسول حرام ٹھہرائے

وَلَا يَدِيْنُوْنَ دِيْنَ الْحَقِّ مِنَ الَّذِيْنَ اُوْتُوا الْكِتٰبَ حَتّٰى يُعْطُوا الْجِزْيَةَ عَنْ يَّدٍ وَّهُمْ صٰغِرُوْنَ ؏

تے نہیں قبول کردے دین سچا انہاں وچوں جو دتے گئے کتاب تاں جو دیون جزیہ اپنے ہتھیں تے اوہ ذلیل ہوون

واختیار نمی کنند دین درست را از اہل کتاب تا آنکہ بدہند جزیہ را از دست خود خوار شدہ

تے نا اوہ دین قبولن سچا لوک جو اہل کتابان		تاں جو دیون جزیہ ہتھوں ہو کر خوار خرابان

وَقَالَتِ الْيَهُوْدُ عُزَيْرُ ابْنُ اللّٰهِ وَقَالَتِ النَّصٰرَى الْمَسِيْحُ ابْنُ اللّٰهِ ؕ

تے کہیا یہود نے عزیر بیٹا اللہ دا ہے تے کہیا نصاریٰ نے مسیح بیٹا اللہ دا ہے

وگفتند یہود کہ عزیر پسر خدا است وگفتند نصاریٰ کہ عیسیٰ پسر خدا ست

تے کہن یہود عزیر نبی ہے بیٹا رب تعالیٰ		تے کہن نصاریٰ عیسیٰ نبی ہے بیٹا اللہ والا

ذٰلِكَ قَوْلُهُمْ بِاَفْوَاهِهِمْ ۚ يُضَاهِئُوْنَ قَوْلَ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْ قَبْلُ ؕ

ایہ بات انہاں دی نال مونہاں اپنیاں دے ہے مشابہت کردے ہین بات انہاں دی جو کافر ہوئے اگے ایتھوں

این قول ایشان است بدہان خود یعنی اصلے ندارد مشابہت کردہ اند سخن قومیکہ کافر شدند پیش ازین

ایہ سخن اپنا ناں مونہاں دے ہے اصل نہ کوئی		کرن برابر اس قوم سخن جو اگے کافر ہوئے

ع۱ وچ اللہ تعالیٰ نے [illegible]
بیان کیتا جو انسان نہیں [illegible]
[illegible]

ع۲ کہیا سدی نے [illegible]
[illegible]

ع۳
ع۴
ع۵ [illegible]

[illegible]

مارے اوہنانوں اللہ کدھر اولٹائے جاندے ہین	قَاتَلَهُمُ اللّٰهُ ۚ اَنّٰى يُؤْفَكُوْنَ
لعنت کرد ایشانرا خدا چگونہ برگردانیدہ میشوند	

مشرک بت خدا دیان بیٹیان کہن ایہہ پتر بناولے	مارے لعنت گئے تہنان رب کتنول پلٹے جاون
جو وچ تورت کیتی اہنان ضایع عمل تورت گوایا	وچ اس قول یہودان بغوی ابن عباسوں لیایا
عزیر دعا ہین عجز نیارون کرے جناب خدائی	رب تابوت اہنان تھین کھسیا جی تورت بہولائی
تا کہدن کہلا نماز گذاری کرد اگریہ زاری	جو پہلوں پڑھ تورت فضل تہین یاد کراوین ساری
ساری یاد تورت ہوی اس لوکان سعد بولایا	ہک نور لتھا اسمانوں اوسدے سینے اندر دہایا
فر تابوت ملیا جدا اہنان پڑھ تورت ہتھ آئی	جو پہلوں رب تورت دتی فر لوکان نوں سکھلائی
جان پوری تھی عجب لاے ایہہ بیٹا آہین رب دی	جو انہان عزیر پڑھائی اوسدے نال مقابل کیتی
وچ سورت نساء اخیر ایہہ قصہ گذریا قول نہ لے	تے وچ نصاریان قول عجب یونس بگردن ایہہ بولائی

اِتَّخَذُوْۤا اَحْبَارَهُمْ وَرُهْبَانَهُمْ اَرْبَابًا مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ وَالْمَسِيْحَ ابْنَ مَرْيَمَ

پکڑیا انسان عالمان اپنیان نوں تے فقیران اپنیان نوں رب اللہ دے تے مسیح بیٹے مریم دے نوں

خدا گرفتند دانشمندان وزاہدان خود را بجز اللہ ومسیح پسر مریم را

تے عیسے بیٹے مریم نوں بہ جہلوں بت بنائے	انہان عالم زاہد اپنے اللہ باجہوں رب ٹھہرائے

وَمَاۤ اُمِرُوْۤا اِلَّا لِيَعْبُدُوْۤا اِلٰهًا وَّاحِدًا ۚ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ ؕ سُبْحٰنَهٗ عَمَّا يُشْرِكُوْنَ

تے نہین حکم کیتے گئے مگر ایہہ جو بندگی کرن معبود ہک دی تے نہین کوئی معبود مگر اوہ پاک ہے اوسنوں
اس چیز تھین جو شرک کردے ہین

ونفرمودہ شدہ اند مگر آنکہ عبادت کنند یک خدا را نیست معبودی بجز وے پاک است از آنکہ شریک مقرر میکنند

نہ اس بن ہور الہ اس پاکی کران غیر شریکاں تھاون	تے امر کیتے گئے مگر جو پوجن ہک خدا نوں
تے گل ہور پوجہ سوے کنوں عیسے نبی فرمایا	ہور دی کیہاں جانو تطاع پاس نبی ہین آیا

اے عدی ایہ جن نوں ڈال گلوں وچ لیا عدیا ہاوے جاں فارغ ہو یا تا آکھیوس ایہ انہاں لوجا کرد ے حرام جو ربّ روا کرن اوہ تسیں حلال بنیدے	جاں ہاں وچ گیوس ایہ آیت پڑھ ایہنوں سنیا جاوے فرمایا ہنع حلال کرن تساں نزکی کرو اوہ فرد ی آکھیوس ہاں ایہ ٹھیک تاں آکھیوس ایہو عبادت گنیندی

يُرِيدُونَ أَن يُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَيَأْبَى اللَّهُ إِلَّا أَن يُتِمَّ نُورَهُ

چاہندے ہین جو بجھاون نور اللہ دا نال موہنہاں اپنیاں دے تے نہیں منندا اللہ مگر ایہ جو پورا کرے نور اپنے نوں

میخواہند کہ فرو نشانند نور خدا را بدہان خود و قبول نکند خدا الا آنکہ تمام سازد نور خود را

ایہ چاہن نور بجھاون مدا نال موہنہاں بہیاری	تے ربّ ضرور پورا اوہ کرنا ہے جھگڑیار سارے
## وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ ۝	اگرچہ کراہت کرن کافر
	اگرچہ ناخوش شوند کافران
بھانویں کرن کراہت کافر ین اوہ پورا ہوسی نور مراد قرآن اہی یا سچا دین اسیتے ایہ سچا دین جو نبی لیایا اسنوں کون گواوے	جو تھکاں نال بجھاوی سورج تھکے ہنہ اپکوسی جو دین قرآن جیہڑا ہاون شبہ لیاون گھٹدے اہی اوہ روز بروز زیادہ روشن ہر دشمن بھس پاوہو

هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ۝

اوہ ہو جس بھیجیا رسول اپنا نال ہدایت دے تے دین سچے دے تا جو غالب کرے اسنوں اپر دین سارے دے اگرچہ کراہت کرن مشرک

ہموست آنکہ فرستاد پیغامبر خود را بہدایت و دین راست تا غالب کندش بر ادیان ہمہ آن

اوہ ہے جس پیغمبر اپنا بھیجیا نال ہدایت اپر دیناں ساریاں غلبہ ہوسے دین حقانے ابو ہریرہ کہیا ایہو سی عیسیٰ جاں آوسے مقداد کہیا ہیں جنہاں کمندا پیغمبر دنیا مئین	تے نال حقانی دین تا اسنوں غالب کرے ہنہاں بھاویں کرن کراہت مشرک غالب ہین ہابی باجھوں دین اسلام ہوسی دین کہہ واللہ جاوے نہ ہک گھر کند زمین اپر رہسی جنگل شہر گراں مئین

گھراں ہر گھر اندر کلمہ اسلامی رب لیاوے	غر تدار عزت تھیں منے خوار خواری پاوے
ہکناں عزت دیسی اللہ اہل اسلام بناوے	تے ہکناں خوار کرے تد جھٹ برا دین مٹاوے
شافعیؒ کہے مراد جو غالب کیتا دین نبی نوں	ساریاں دیناں اپر غالب وچ عقل صحی نوں
جو اسنوں ستے تے سوچے سمجھے سچا ٹھیک پچھانے	تے جو کوئی دین مخالف اسدے سبھو باطل جانے

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنَّ كَثِيرًا مِّنَ الْأَحْبَارِ وَالرُّهْبَانِ لَيَأْكُلُونَ أَمْوَالَ النَّاسِ بِالْبَاطِلِ

اے لوکو جو ایمان لیائے تحقیق بہت عالماں نے زاہداں تھیں البتہ کھاندے ہین مال لوکاندی نال ناحق دے

اے مسلمانان ہر آئینہ بسیاری از دانشمندان وزاہدان اہل کتاب میخورند اموال مردمان را بباطل

اے اہل ایمانوں بہتے عالم زاہد اہل کتابوں	کھاون مال لوکاندے ناحق خوف نکرن حسابوں
وَيَصُدُّونَ عَن سَبِيلِ اللَّهِ	تے روکدے ہین راہ اللہ دی تھیں
	وباز مے دارند از راہ خدا
تے روکن راہ خدا تھیں لوکاں جاہن دین ہٹایا	وچ تفسیر کبیر علامہ فخر الدین لیایا
جو اول صفت کیتی رب اہل کتاباں ہندیاں سرداراں	ربوبیت دا دعوے فخر وڈیائی کبیر ہکاراں
دو صفت کیتی تہناں حرص طمع جو ناحق کھاون مالاں	ہے تینوں قسم جو کرہو تامل لوکاندے احوالاں
جو ہین اس وقت ناموس والے علم تے زہد گھرانے	ایاہباں تھیں ایہناندے حق وچ پاوے خوب ٹکانے
جو ظاہر دعوے کرن جو ایہناں دنیا غرض نکاہی	تقوی زہد طہارت ظاہر وانگ فرشتیاں آہی
جے خوب تامل کرہو تاویکھے جھنڈ ٹکر تے دیندے	دنیا کاراں ذلت خواری بہت قبول کریندے

وَالَّذِينَ يَكْنِزُونَ الذَّهَبَ وَالْفِضَّةَ وَلَا يُنفِقُونَهَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَبَشِّرْهُم بِعَذَابٍ أَلِيمٍ

تے جو لوک بند کردے ہین سونا تے چاندی تے نہیں خرچ کردے اسنوں وچ راہ اللہ دے پس خبر دے ایہناں نوں نال عذاب

وآنانکہ ذخیرہ میکنند زر ونقرہ را وخرچ نمیکنند آن را در راہ خدا بشارت دہ ایشان را بعذاب دردناک

نے جیہڑے جوڑ دین زر نقرہ نا خرچن راہ ربانے
ابن عباسؓ تے ابن عمر تنہیں وچہ معالم لیایا
اوہ بہاوین کہیا دے نہیں وچ کنز نہ سدیا جاوے
نبی صلعم راہوں باسناد جو آکھیا ابو ہریرے
اوہ سونا روپا تختیاں کرکے دوزخ گرم کریسن
جان نرم ہوسے فر گرم کرن سے سال پنجاہ ہزاران

پس دے خبر عذاب انہاں نوں ڈاڈے درد رنجانی
جو جیہڑی ادا زکوة کرے اوہ کنز نہیں فرمایا
جو باجھ زکوة نہ دیا بہاوین تاہیں کنز سداوے
نبی کہیا جو سونے روپے حق نہ دیون بہیڑے
فر متھے پاسے کنڈاں انہاں نہر تڑ داغ لمبیسن
جان بندیاں حکم فراغت ویکھیں راہ جنت یا نار اوہ

يَوْمَ يُحْمٰى عَلَيْهَا فِي نَارِ جَهَنَّمَ فَتُكْوٰى بِهَا جِبَاهُهُمْ وَجُنُوبُهُمْ وَظُهُورُهُمْ ؕ

جس دن گرم کیتا جاویگا اپر اوسدے وچہ اگ دوزخ دی فر داغے تے جاونگے نال اوسدے متھے انہاں دے

روزیکہ گرم کردہ شود بران مال در آتش دوزخ پس داغ کردہ شود بآن پیشانی ایشان و پہلو ایشان را و پشت ایشان را

جسدن گرم کیجیسن اوہ وچہ آتش دوزخوالی | پس داغ کرن تنہاں متھے پاسے پٹھاں ہر مرخانی

هٰذَا مَا كَنَزْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ فَذُوقُوا مَا كُنْتُمْ تَكْنِزُونَ ۝

ایہ ہے اوہ جو جمع کیتا ہے تساں واسطے جاناں اپنیاں دے پس چکھو جو کجھ آہے جمع کردے

وگفتہ شود این ست آنچہ ذخیرہ نہادید برائے خود پس بچشید آنچہ ذخیرہ مے کردید

ایہہ اوہ جو دب کہیا تساں کارن اپنیاں جاناں | پس چکھو اوہ جو آہے دبدے پیارا مال خزاناں

إِنَّ عِدَّةَ الشُّهُورِ عِنْدَ اللّٰهِ اثْنَا عَشَرَ شَهْرًا فِي كِتٰبِ اللّٰهِ يَوْمَ خَلَقَ السَّمٰوٰتِ وَالْأَرْضَ

تحقیق گنتی مہینیاں دی نزدیک اللہ دے باران مہینے ہے وچہ کتاب اللہ دے جس دن پیدا کیتس اسماناں نوں تے

ہر آئینہ شمار ماہہا نزدیک خدا دوازدہ ماہ است در کتاب خدا روزیکہ آفرید آسمانہا و زمین را

ٹھیک شمار مہینیاں دا پس اللہ دے، باران ماہان
محرم صفر ربیع الاول ہور ربیع الاخرے
بھی رجب تے شعبان تے رمضان شوال مہینا
انہاں مہینیاں اُپر مدار احکام اسلامی

وچہ کتاب اللہ دے جسدن ہر جیا دھرتی اکاسان
ہور جمادی الاولے جمیوان ہور جمادی الاخری
ذوالقعدہ ذوالحج ہوئے ایہ باران چن یقینا
روزہ حج زکوٰۃ بھی عیدان شرعی ہون تمامے

مِنْهَآ اَرْبَعَةٌ حُرُمٌ ذٰلِكَ الدِّيْنُ الْقَيِّمُ فَلَا تَظْلِمُوْا فِيْهِنَّ اَنْفُسَكُمْ

انہاں تھیں چار مہینے حرمت والے ہین ایہے دین درست پس نہ ظلم کرو وچہ انہاں دے نقصان اپنا نوں

از انجملہ چہار ماہ حرام ست این است دین درست پس ستم مکنید در آن چار ماہ بر خویشتن

چار انہاں تھیں حرمت والے دین درست ایہ آیا
ذوالقعدہ ذوالحج محرم اتو رجب نرالے
وچہ انہاں مہینیاں کرے جو نیکی اجر زیادہ پاوے

پس نہ ظلم کرو وچہ انہاں آپس وچہ سمجھایا
چوتھا جدا انہاں تھیں رجب ماہ حرام ایہ آئے
جو ایہناں وچہ کرے برائی سخت عذابے سہاوے

وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِيْنَ كَآفَّةً كَمَا يُقَاتِلُوْنَكُمْ كَآفَّةً ۭ وَاعْلَمُوْٓا اَنَّ
اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِيْنَ ۝

تے لڑائی کرو مشرکاں ساریاں نوں جویں اوہ لڑائی کردے ہین تساں نوں ساریاں نوں تے
جانوں ایہ جو اللہ تعالےٰ نال متقیاں دے ہے

و جنگ کنید با مشرکان ہمہ ایشان چنانکہ ایشان جنگ میکنند با شما ہمہ شما و بدانید کہ خدا با متقیان ست

تے لڑو کفاراں ساریاں جویں اوہ لڑن تساں سنگ سارے
ہک آکھن حرمت ایہناں مہینیاں ہن منسوخ ایہ سارے
ایہ قول قتادہ زہری ثوری ہور عطا خراسانی

تے جانو ایہ متقیاں دے نال ہے خود پیاریاں
وَقَاتِلُوا الْمُشْرِكِيْنَ كَآفَّةً تھیں جائز ہے وچ لڑائی
ہو ذوالقعدہ وچہ طائف دے جنگ کیتا نبی حقانی

تے دوجے آکھن روا نہیں جنگ حرمت منسوخ نہ پایا
مگر جے کافر لڑن ایہناں وچہ تاں اساں لڑنا آیا

ك كَآفَّةً جَمِيْعًا ساریاں نوں عام کرکے۔ معالم التنزیل
ای فی کل الشہور یعنی وچہ سبھناں مہینیاں دے۔ حال من الفاعل او المفعول
حاشیہ جلالین

ویں معنی جلالین وچہ العفو والعافیۃ فی الدین والدنیا
ودیا احتمال وچہ جلالین … حال من الفاعل او المفعول … [illegible]

إِنَّمَا النَّسِيٓءُ زِيَادَةٌ فِي الْكُفْرِ يُضَلُّ بِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا يُحِلُّونَهُ عَامًا وَيُحَرِّمُونَهُ عَامًا

سوا اسدے نہیں جو اگے تچھے کرلینا زیادتی ہے وچہ کفر دے گمراہ کیتے جاندے ہین نال اوسدے

اوہ جو کافر ہوئے حلال کردے ہین اسنوں ہکسال تے حرام کردے ہین اوسنوں ہکسال

جز این نیست کہ نسی زیادتی ست در کفر گمراہ گردانیدہ میشوند بآن کافران حلال مے شمرند آن ماہ را یک سال و حرام مے شمرند آن را سال دیگر

ہے دا دا نسی کفر وچہ کافر وچہ گمراہی جاندے لیندے مہینے تاخیر جو اگے پچھے کردے یاہان پرکسب انہاں دا لٹن دھاڑہ اتے ہو ماہ بیٹھین اوکیا جدصفر چڑہے اکہین محرم دہاڑیوں بیٹھ گذارن ربیع اول وچہ بیٹھین جنگوں ہسنوں کدی ہاوہ اینویں کردیاں کردیاں فر اوہ ماہ لگانے آئی تا آکہیا ٹھیک تانہ پھر کراپنے جا ہک آیا ہے سال مہینے باراں وچوں حرمت والے چارے تاں ہکہ وچہ صید بغرت مال تے خون حرام کہیا

اوہ روا کرن ہک سال تے دوجے سال حرام بناندے دین خلیلی وچہ عرباں کہدے ادب چا ہان محرم نوں کدی صفر بناون لٹن کارن سو کہا جچا حاجت جنگ صفر وچہ پوے تا اوہ ربیع شمارن جے سو وچہ لڑنا پوے ربیع الثانے حرم بناون چھ ودا ہے جد حضرت کیتی ماہ خود جا ہین چاہے چونکہ جداسی رب کیتا وچہ بخاری لیایا ذی القعد ذی الحج محرم ہکا رجب جدا یارے جوں اس شہنے ماہ تی دینہ دی حرمت اہم آی

لِّيُوَاطِئُوا عِدَّةَ مَا حَرَّمَ اللَّهُ فَيُحِلُّوا مَا حَرَّمَ اللَّهُ زُيِّنَ لَهُمْ سُوٓءُ أَعْمَالِهِمْ

تا جو موافق کرن شمارا چیز دوں حرام کیتی ہے اللہ نے پس حلال کرن اس چیز نوں جو حرام کیتا ہے اللہ نے سوہنے کیتے گئے واسطے اونہاندے بد عمل انہاندے

تا موافقت کنند باشمار آنچہ حرام ساختہ است خدا پس حلال سازند چیزے راکہ حرام ساختہ است خدا آراستہ کردہ شدہ است برائے ایشان کردار ہائے بد ایشان

تا کرن موافق لیکھا اوہ جو رب حرام بنائے	فر کرن حلال حرام خدا اوہناں بھا اعمال سو ہائی

جو چار مہینے حرمت والے اللہ آپ بنائے	ایہی لوہے چار رکھن پراگے تے پچھے لیائے
وَاللّٰهُ لَا یَهْدِی الْقَوْمَ الْكٰفِرِیْنَ	تے اللہ نہیں ہدایت کردا قوم کافران نوں
	وخدا راہ نمی نماید قوم کافران را
تے اللہ نہیں ہدایت کردا قوم کفاران تائین	جنہاں نصیب ایمان نہ لکھیا روز ازلدے سائین

یٰۤاَیُّهَا الَّذِیْنَ اٰمَنُوْا مَا لَكُمْ اِذَا قِیْلَ لَكُمُ انْفِرُوْا فِیْ سَبِیْلِ اللّٰهِ اثَّاقَلْتُمْ اِلَى الْاَرْضِ

اے لوکو جو ایمان لیائے کیا ہے واسطے تساڈے جبوقت کیہا جاوے تسانوں جو نکلو وچ راہ اللہ دے بھارے ہو جاندے ہو طرف زمین دی

اے مسلمانان چیست شمارا کہ چون شما گفتہ میشود بیرون آئید در راہ خدا گران شدہ میل میکنید بسوی زمین

اے اہل ایمان کی ہویا تسان جد آکھیا گیا تسانوں
ہن جد جنگ تبوک دا قصہ ٹریا اہل نفاق نکھارے
ملک عرب اسلامی غلبہ اندر شام عنائے
ایہ حضرت خبر سنی رومی دل کیتا خطرہ روانہ
اوہ قائل ہویا نبوت دا پر نا اسلام لیایا
جان تساں خبر جدہ ای سرور روی طرف کھیچے
ایہ اوہ اسلام نہ لیائے موضع وچہ لسیایا
اوہ جنگ آہا وچہ موسم گرمے خرچوں تنگی ائے
تے دشمن سخت سنیندے کہندے حضرت کول تساں
تا لوکاں سخت مصیبت سمجھی ہچا ون جہت نہاوے

جو نکلو راہ خدا وچہ ہو گئے بھاری جبکو تہانوں
جنگ طائف تئیں مڑ کر حضرت جد فر گھر ہی آئے
اونہاں غلبہ سنکر چاہیا ملک شاہ رومی تیں جاوے
ہی طرف اسلام ہولا یا پڑھیا شاہ رومی پروانہ
جو ہیبت اس نکری رفاقت تا محروم رکھایا
رومی کجہ ترکیبی ملک تدفر حکم بنیو نے
فراس فتح تئیں تپچھے حضرت جبہ لدسد ہایا
دہیاں سخت تپندہ دوراڈ جنگل ہیبت والی
جو کر دتیاری جنگ کفاران حکم خدا ہے آیا
تدہ ایہ آئیتان وحی لیایا وچہ عالم لیائے

اَرَضِیْتُمْ بِالْحَیٰوةِ الدُّنْیَا مِنَ الْاٰخِرَةِ فَمَا مَتَاعُ الْحَیٰوةِ الدُّنْیَا فِی الْاٰخِرَةِ اِلَّا قَلِیْلٌ

کیا راضی ہو گئے ہو تسیں نال زندگی دنیا والی دے آخرت تئیں پس نہیں متاع زندگی دنیا دا وچہ آخرت دے مگر تھوڑا

آیا راضی شدید بزندگانی دنیا عوض آخرت پس نیست متاع زندگانی دنیا در مقابل آخرت مگر اندکے

بلا عاقبت کنون پسند آئی تسان زندگی دنیاوالی
دنیا عیشان لذت زینت اندک چار دیہاڑے

نہ رجھت حیاتی دنیا آخر وچہ بن اندک جا نالی
جسو چہ لکھہ خرابی خواری اوڑک موت لتاڑے

اِلَّا تَنْفِرُوْا يُعَذِّبْكُمْ عَذَابًا اَلِيْمًا ۙ وَّيَسْتَبْدِلْ قَوْمًا غَيْرَكُمْ وَلَا تَضُرُّوْهُ شَيْـًٔا ؕ

جیکر نہ نکلوگے تسیں عذاب کریگا تسانوں عذاب دردوالا تے بدلا لیاویگا قوم سوا تساڈے
تے نا زیان کروگے اوسنوں کجہ

اگر بیرون نیائید عذاب کند شمارا عذابے درد دہندہ و بدل شما گیرد قومی را بجز شما و ہیچ زیان نہ سانید

تے جیکر تسیں نہ نکلو کرسے سخت عذاب تسانوں
ہک قوم عرب نوں حکم پیغمبر کیتا جنگ چڑھائی

تے قوم تسان بن ہور لیاوے ضرر نکرو خدا نوں
اوہ ٹھہیر سکے پئے تا کال اگھتیار ب لوکی عاجز آئی

وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَىْءٍ قَدِيْرٌ ۞ اِلَّا تَنْصُرُوْهُ فَقَدْ نَصَرَهُ اللّٰهُ

تے اللہ اپر ہر شے دے قادر ہے جیکر مدد نہ کروگے اوسنوں پس البتہ مدد کیتی سنوں اللہ نے

وخدا بر ہمہ چیز توانا ست اگر نصرت ندہید پیغمبر را پس ہر آئینہ نصرت دادہ ست او را خدا تعالےٰ

تے اللہ ہر شے اپر قادر ہر گز شک نہ کوئی

جو تسیں نہ مدد کرو نبی نوں مدد رب لس ہوئی

اِذْ اَخْرَجَهُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا ثَانِىَ اثْنَيْنِ اِذْ هُمَا فِى الْغَارِ اِذْ يَقُوْلُ لِصَاحِبِهٖ

جس وقت نکالیا اوسنوں کافراں نے دوجہا دوہ دا جدا وہ دو وین وچہ غار دے آہے جد کہندا سی واسطے یار اپنے

آنگاہ کہ بیرون کردند ش کافران دوئم دو کس آنگاہ کہ این دو کس در غار بودند آنگاہ کہ میگفت بیار خود

جد کڈہیا وطنوں اہل کفر تس دوجہا دو جنیا ندا

لَا تَحْزَنْ اِنَّ اللّٰهَ مَعَنَا ۚ

توں نا غم کماہ صدیقیا بیشک اللہ نال اساڈے

جد آہے غار اندر اوہ دو وین یار اپنے نوں کہندا
نا غم کماہ تحقیق اللہ نال ساڈے ہے

اندوہ مخور ہر آئینہ خدا با ماست

جان اللہ مدد گار تا ہو گئے غم اندوہ دور آڈے

سعالم وچ بخاری راہوں باسناد لیایا
نے اگلے پچھلے پہر ہمیشہ نبی اساں گھر آوے
فر کی غما دجاں بہو نجیا اگوں ابن الدغنہ ملیا
ابوبکر کیہا ہن کڈھیا مینوں قوم میری گھرتے نیز
اس آکھیا تیرے جیہا کیونکر سر ولکا لیا جاوے
تے تھماں جہانی دیئے جاوتیاں وچ یاری
توں اپنے شہر عبادت ربدی بیٹھ کریں وچ گھر دے
اس اپنے پاس رئیس قریشاں جا کر سخن الایا
اینہاں خاصیاں جم الاصالح گھروں نہ کڈھیا جاوی
کہہ ابوبکر نوں کرے عبادت ربدی اندر گھر دے
پرسانوں کہہ دیوے نا کسے اچی پڑھے سناوے
تا ابوبکر اپنی گھر وچہ کرے عبادت سائیں
فر ابوبکر وچہ انگن گھر دے مسجد پاک بنائی
جاں پڑھے قرآن صدیق تاروے اکھیں نیر وہائے
تا خطرہ پیا قریشاں ابن الدغنہ سد بولایا
اس انگن وچ بنائی مسجد پڑھے قرآن سناوے
توں انہوں آکھ کہ جو گھر وچ ہولی پڑھے نہ عہد بجاوے
اوس ابوبکر نوں آکھیا فر ابوبکر اماں موڑائی
ہن حضرت مکے اندر آہے یاراں نوں فرمایا
خبر چہ رکھ تمہاراں دوہیں طرفیں ہجرت تیرا لی
جو مسلم آہے مکے اگے طرف مدینے
جو ہن بہی کران اسید جوا سہ اوں کریسی تینوں
ابوبکر ہاہیا فر چار مہینے وڈ واچیا نوں ہالی

عائشہ کہے تیں با پیو موسن بائی عقل جان آیا
جان ہو سن تنگ آتے صدیق بہی جاہیا جتے جاوے
جو اوہ سردار قارہ دا آہا پچھیوس کتوں چلیا
میں چاہاں پھراں زمین وچہ ربدے کراں عبادت وڈ تنیز
جو رزق کماوے رحم ملاوے ماندیاں بہار اٹھاوے
توں نال امان میری دے مڑ چل اپنے شہر دو بارے
فر ابن الدغنہ آپ بہی آیا نالے ابوبکر دے
جو ابوبکر نوں جاندیاں راہوں مین ہن موڑ لیایا
قریشاں کہیا امان تیری اساں منی کون ہٹاوے
پڑھے نماز قرآن بہی ہولی سنیں نہیں اسیں کر دے
اسیں ڈردے زن فرزند اساڈے فینوں اپہ بدلاوے
نہ گھر وچ اچی پڑھے نہ پڑھدا جا کر ہور کتہائیں
اسو چہ پڑھے نماز قرارت شوقوں ذوقوں بھائے
زن فرزند کفاراں آون سن سن لذت پاون
اگہن عہد اماں والا اساں کہیا اوس نبھایا
اساں خطرہ زن فرزنداں ہت اپہ تینوں معذر گواوے
یا تیری فیر اماں ہٹاوے جتوں چاہے جاوے
تے اکہیں اساں اماں اسدی بہت پسند ایہا ہی
جو شہر تساڈے ہجرت والا مینوں سب وکھایا
فر ہجرت شروع کیتی صحابیاں طرف مدینے والی
ابوبکر بہی ہو یا تیار مدینے چلیا پاک نبی نے
طرف مدینے کراں میں ہجرت نال لیجاواں تینوں
پاک نبی مک سہرد کارن سفر مدینے والے

عائشہ کہے جو بیٹھے ساں اسیں ہک دینہ گھر دی اندر
اسو ویلے کدے مول نہ آیا ابوبکر فرمایا
فرا کر آکھیا نکلن کارن ہینوں رخصت ہوئی
نبی کہیا ال لیساں ڈاچی عائشہ ایہہ فرمایا
منہ کھلڑ دلدہا اسماء بیٹی ابوبکر دی
مرورس صدیق لیا فرشتہ ثور جبل دا
غار او پر وبج نہیوں پہنچے بولیا یار صدیق سچاواں
اتھے پوچھ ٹٹول ہتھیں سب کھڈاں بند ایاں
عمر کہے میں قسم جہادہ کہ ات صدیق پیارے
جو غار اندر ابہاں رات گذاری فجری کافر آئے
ابوبکر کہیا میں ویکھاں ہیٹھوں کا فر اندیاں پیر اسو دا
تاں نبی کہیا کی ظن تہر ادوہ نال جنہیں تیجا اللہ
بھی دعا کیتی کر ستاتیں ابہیاں اکہیں تہاں جندایا
منہ غار او پر ہک بوٹا اللہ را تو رات جمایا
بھی آ ملنے وچہ دتے انہاں آنڈے ویکھو حفظ الٰہی
ترے راتیں وچہ رہیا پیغمبر نال صدیق پیارا
وقت عشا نت خبر قریشاں لیادے نت سناوے
تے عامر ابن فہیرہ آہا موے ابوبکر دا
بھی حچوے دودہ پیاوے دوہاں دینہ نوں چھیڑ لیجاوے
اوہ رہبر نبی ابن بہا ڈاچیاں اوس دیوایاں
فر تریجھی رات صبح نوں چارے ڈاچیاں چڑھ دوہاں
سراقہ بن مالک بن جعشم بعد اسلام تباۓ
ابوبکر محمد دوہاں کنوں ہک پکڑے یا کوئی مارے

وقت دوپہراں گئے تے آکھیا آیا اوہ پیغمبر
جو ہیں فرمان اوسے وقت اس کم ضروری لیایا
ابوبکر کہیا ہک ڈاچی پکڑو جیہڑی چاہو سو ہی
جو عمدہ خرچ تیار کیتا اساں کھلڑ وچ پایا
کم بند اس اپنا چیر پا خاطر اس امر دی
گندی اگے کدی نگر نہ سیدے ابوبکر سی چلدا
توں باہر ٹھر بنیا ڈر کے جاگہ خوب بناواں
فر آکھوس آ و رسولا تینوں جاناں کھول لیایا
بہتر عمر تے آل عمر تیں نیک اعمال جو سارے
کھوج لکا لیا سر پہوچے اگے کھوج نہ جاوے
تے کہاں جو ویکھن تھلے رسولا لیوں لبہ اسانوں
توں نہ غم کہا جو نال اساں ہے اللہ رکھہ تسلا
اوہ سبھی کہے غاروں ہوندے وتن لغہ لیایا
بھی ڈاور جالا تنیاں جفت کبوتر آ ملنا پایا
آپ جنہاں دا حافظ دشمن ہے جھکھ مارن اہی
عبداللہ نام صدیق دا بیٹا آوے نت وچارا
اوہ لڑکا سی ہشیار سحر نوں اٹھ کے جاوے
اوہ اتہر دینہ چراوے راتیں غار ڈیرا نت کردا
ہک سوہناں نبی وٹل تہیں مشرک نوکر بنی بلاوے
تے آکھیا تریجھی رات صبح نوں چاہیے اچہاں آیا
رہبر راہ مدینے چھوڑیا بحر کنارے جاوے
اسیں مجلس اندر بیٹھے ولوں قریش سنیہے آئے
سو سو اوٹھ دیوا ہیں سفوں ہر دو عوض جنہاں دے

ہک مرد کہیا ایں وڈے اوہ ہن جانڑے بحر کنارے
سراقے غرض جو اسنوں ٹالے آپ لوے انعاماں
ہک لونڈے نوں آکھیوس گھوڑا بٹے مگروں لیاوے
نیزے دا ایل پچھے گھسیٹے مت کوئی ویکھ نہ بھاوے
گھوڑا اتھکیا اتوں ڈگا فال کڈھے ازلاماں
جان فرمایا وچ سنیوس حضرت پڑھے کلام الٰہی
فر گھوڑیدے سم وچ زمین دے دھس گئے گوڈیاں تائیں
پر گھوڑے سمان اٹھروں اڈی گرد جیہی اسمانی
فر نال امان پکاریا جو تسیں ٹھہر و خوف نکوئی
فر دتی خبر جو قصد قریشاں قتلوں اتہہ انعامی
حضرت کجھ قبول نہ کیتا آکھیا و نجھ چھپا تاں
فر عامر نوں فرمایا اس نے چمڑے تے لکھ دتا
مدینے والیاں خبر جو حضرت مکیوں باہر آئے
چڑھ ہن اجانے کرن اوڈیکاں پیش دوپہراں مردے
ہک مرد یہود او جاں چڑھیا اس اچیچیت دسیائے
لوک عرب اوہ یار تساڈے اچی سد پکاریا
سوار ویہاٹے اندر ماہ ربیع الاول آئے
لوکاں خوشی زیادہ حدوں کرن زیارت جاون
ابوبکر کھلوتا لوکاں خاطر بیٹھا نبی چھپیتا
جاں دھپ نبی نوں آئی چادر ابوبکر نے تانی
فر کتنیاں راتیں نبی عمر نے وستی بنی لنگھایا
اتھ اس وچ پڑھی نماز نبی فر ڈاچی اپر چڑھ سیا
فر وچ مسجد نبوی جا کے جا بیٹھے حکم الٰہی ہون

سراقے کہیا اوہ ہور آہے جیہن لوڑے آپ نیاری
وِرہ ہک ڈیر کیتی اٹھ گھر خود ڈریا کہے غلاماں
خود نیزہ لے کے نکلیوں ٹپیا پچھے دلوں بجائے
گھوڑے تے چڑھ مگر دگا پس پہنچا پاس اکانے
مندی فال آئی نہ ہٹیا و توجہ طمع انعاماں
ٹھڈ کے ابوبکر پر سر دیے پرواہی
سراقہ ڈگا پھیر گھوڑیدے کڈھے مسان سپاہیر
فر کڈھی فال آئی فر مندی بہت ہوئی پریشانی
تے جالتس کہ غیبدا غالب ہے نبی خواہش ہوئی
نبی آکھیا خرچ اسباب جو حاجت حاضر کراں تمامی
سراقے کہیا تو سہو لکھ دیوں نامہ امن پناہاں
فر حضرت ساتھ تمت دے سبھی سلامت پہنچا
اٹھ سو بلبے راہ لگے واسبہ کوئی ویکھن جائے
ہک دن بہت اوڈیکاں کر کے گھر پہنچے ٹردے
بھکھائے وچہ چیٹے بانے لپیٹے نظری آئے
تا ہم ہما کے لوک شہر تے باہر دوڑ و سارا یا
بنی عمرو بن عوف دی وستی لتھے حضرت کہیا
حیاک اللہ جیو آیاں نوں جم جم پیارے آون
اوہ ابوبکر نوں شوق ملاون معلم کسے نہ کیتا
تد معلوم پیغمبر کیتا لوکاں ویکھ نشانے
نبی مسجد دی بنیاد رکھی جس صفتاں نبی جتایا
لوک بہی بہت آئے سنگ تے وچ مدینہ ڈیریا
فرمایا انشاء اللہ اسیں بہت ڈیرا اساں ایتھاہوں

دو لڑکیاں ٹپ وٹ جا آہی اوہ جمع ہجوران کر دی اوہ لڑکے بنی بولائے آئے پڑو وچو فرمایا فرمسجد انہ بنائی سرمدا آپ ہی فٹ ہیجان تے ہووے	تے اگے بھی اس جاہگہ مسلم لوگ نمازان پڑہدے انہاں آکہیا بخشش دیوائیں حضرت لسان پسند جو آیا وچ حق مہاجر انصاران منگ رحمت راضی ہووے

فَاَنْزَلَ اللّٰهُ سَكِيْنَتَهٗ عَلَيْهِ وَاَيَّدَهٗ بِجُنُوْدٍ لَّمْ تَرَوْهَا

پس اتاری اللہ نے تسلی اپنی اپر اوسدے تے قوت دتی اوسنوں نال فوجاں دے جو تساں نہ ڈٹھا انہاں نوں

پس فرو فرستاد خدا تسکین خود را بر پیغامبر و قوت داد ش بلشکرہا کہ ندیدید آن را

فیر تسلی اپنی طرفوں اوپر نبے اتاری ہک کہن سکینہ ابوبکر تے سرور حاصل اگے یا بدر حنین احزاب اندر رب مدد ملک اتارے	تے قوت دتی فوجاں نال نہ آیاں نظر تمہارے تے قوت فوجاں ملک ڈراون اہل کفر ہٹ وگے اوہ نعمت یاد کراوے ہجرت آہی اوہ قصے سارے

وَجَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِيْنَ كَفَرُوا السُّفْلٰى ؕ وَكَلِمَةُ اللّٰهِ هِيَ الْعُلْيَا ؕ وَ

اللّٰهُ عَزِيْزٌ حَكِيْمٌ

تے کیتی بات انہاں لوکاں دی جو کافر ہوئے نیویں تے بات اللہ دی اوہا بلند ہے تے اللہ غالب صاحب حکمت ہے

و فرو تر ساخت سخن کافران را و سخن خدا ہمونست بلند و خدا غالب درست کار ست

تے کیتی بات کفاران نیویں دو زقیامت تائیں بات کفاران شرک اہی یا قتل نبی بدخواہی	تے بات اللہ دی اچی اللہ غالب حکمت سائیں تے بات اللہ دی کلمہ پاک یا وعدہ فتح الٰہی

اِنْفِرُوْا خِفَافًا وَّثِقَالًا وَّجَاهِدُوْا بِاَمْوَالِكُمْ وَاَنْفُسِكُمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ ؕ

نکلو ہولے تے بھارے تے جنگ کرو نال مالاں اپنیاں دے تے جاناں اپنیاں دے وچ راہ اللہ دے

بیروں آئید سبک بار و گران بار و جہاد کنید بمال خود و جان خود در راہ خدا

ذٰلِكُمْ خَيْرٌ لَّكُمْ اِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُوْنَ	ایہ بہتر ہے واسطے تساڈے جیکر ہو تسیں جاندے این بہتر است شمارا اگر مے دانید

نکلو ہوئے بہارے ٹر ونال ہالان ہور جانان ہوئے جوان تے بہارے ٹہے یا تندرست اناری یا سوار پیادے چلو یا چاؤن تے بن چاؤن ہک اکھن ایہ منسوخ حکم بیمار ضعیف نکالے	وچ راہ اللہ دے ایہ تسان بہتر جو تسین عالم دانا یا ہوئے چھڑی فقیر تے بہارے ٹبر وہن بسیاری یا بہارے کسبان کاران والے ہوئی کسب اوان بہی بہنان نکلن حکم ہٹا یا کہیا معالم والے

لَوْ كَانَ عَرَضًا قَرِيبًا وَسَفَرًا قَاصِدًا لَّاتَّبَعُوكَ وَلَٰكِن بَعُدَتْ عَلَيْهِمُ الشُّقَّةُ ۚ

جیکر ہوندا اسباب نیڑے تے سفر میانہ البتہ مگر لگدے تیرے ایپر دور دسیا یا اپر انہاندے راہ دراز

اگر بودی آنچہ بان دعوت میکنی نفع قریب الحصول و سفرے آسان ہیروی میکردند ترا ولیکن دور نمود

جے ہوندا رخت اسباب قریب تے ہوندا سفر میانہ ایہ اہل نفاقان حق آئی جو جنگ تبوک ہارے	تاں پچھے تیرے لگدے ایپر ڈٹھا دور چلانا جے نیڑے لٹ تے سفر اندک تا لگدے مگر ہتیارے

وَسَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ لَوِ اسْتَطَعْنَا لَخَرَجْنَا مَعَكُمْ يُهْلِكُونَ أَنفُسَهُمْ

تے البتہ قسم کھاونگے نال اللہ دے جو جیکر قدرت رکھدے ہیں تاں نکلدے نال تساڈے ہلاک کردے ہین جاناں اپنیاں

وسوگند خواہند خورد بخدا کہ اگر مے توانستیم بیرون مے آمدیم باشما ہلاک مے کنند خویشتن را

وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّهُمْ لَكَاذِبُونَ	تے اللہ جاندا ہے جو ٹہیک اوہ جہوٹے ہین وخدا میداند کہ ایشان دروغ گویند
تے قسم اللہ دی کرن جو سکدے نال تساڈے جاندے یعنے کوڑیاں قسماں کرکے اپنی جان گواون	اوہ اپنی جان ہلاک کرن جانی جہوٹھ انہاندی جو دوہیں جہانی غضب الٰہی کوڑیاں قسماں بیاون

عَفَا اللَّهُ عَنكَ لِمَ أَذِنتَ لَهُمْ حَتَّىٰ يَتَبَيَّنَ لَكَ الَّذِينَ صَدَقُوا وَتَعْلَمَ الْكَاذِبِينَ ۝

معاف کرے اللہ تیں تھیں کیوں اذن دتا توں واسطے انہاندے تاں جو ظاہر ہو جاندے واسطے تیرے اوہ جو سچے ہوندے تے جان لیندا توں

عفو کنا د خدا از تو چرا دستوری دادی ایشانرا منع اذن تا آن وقت بود کہ ہویدا شود ترا راستگویان و بدانی دروغگویانرا

رب تینوں کرے معافی کیوں دتوں اذن اونہاں نوں
معالم وچ دو کم پیغمبر کیتے اذن ورا اون
پر ویکھو لطف جو اول عفو تے پچھے عار چھپا رے

تا ظاہر ہوون جو سچ کہن تے جان لویں کوڑیاں نوں
قیدیاں فدیہ اذن منافق آئی جھڑک خدائوں
اجے منافق ہوئے نہ ظاہر تتی دی اسوارے

لَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ أَنْ يُجَاهِدُوا

نہیں اذن منگدے تینوں اوہ لوگ جو ایمان لیائے ہین نال اللہ دے تے دن آخر دے ایتھیں جو جنگ کرن

دستوری نمے طلبند از تو آنانکہ ایمان آوردہ اند بخدا و روز آخر در تخلف از انکہ جہاد کنند

بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ ۗ وَاللّٰهُ عَلِيمٌ بِالْمُتَّقِينَ ۝

نال مالاں اپنیاں دے تے جاناں اپنیاں دے تے اللہ جاننے والا ہے پرہیزگاراں نوں ؞

باموال خویش و جان خویش و خدا تعالے داناست بمتقیان

نہ منگن اذن جو رب قیامت نال ایمان لیاون
جو جنگ کرن سنگ مالاں جاناں متقی ہنوں بھاون

إِنَّمَا يَسْتَأْذِنُكَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِاللّٰهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَارْتَابَتْ قُلُوبُهُمْ

سوا اسدے نہیں جو اذن منگدے ہین تینوں اوہ لوگ جو نہیں ایمان لیائے نال اللہ دے تے دن آخر دے تے شک ہو گئے دل

جز این نیست کہ دستوری طلبند از تو آنانکہ ایمان نمی آرند بخدا و روز آخر و شک آوردہ است دل ایشان

فَهُمْ فِي رَيْبِهِمْ يَتَرَدَّدُونَ ۝

پس اوہ وچ شک اپنے دے متردد ہین

پس ایشان در شک خود سرگردان میشوند

ٹھیک اوہ منگن جو رب قیامت منن ناہین
تے شک ہے وچ دلاں تنہاں وچ شکاں فرق اہین

وَلَوْ أَرَادُوا الْخُرُوجَ لَأَعَدُّوا لَهُ عُدَّةً وَلٰكِنْ كَرِهَ اللّٰهُ انْبِعَاثَهُمْ فَثَبَّطَهُمْ

تے جیکر چاہندے اوہ نکلنا تاں البتہ تیار کر دیندے واسطے اوسدے سامان لیکن کراہت کیتا اللہ نے اٹھنا اونہاں دا پس ڈک لیا اونہاں نوں اللہ

واگر خواستندے بیرون آمدن مہیا میکردندے آن سفر سامان را ولیکن ناپسند داشت خدا برانگیختن ایشان را

پس از حرکت باز داشت

ف: کیا ابن عباس رضی اللہ عنہ
اجے تک آنحضرت ﷺ نوں احوال
منافقاں دے دی واقفی
نہیں آہی جو معالم ہوئے پچھے
جانے جنگ تبوک دے سارا احوال
منافقاں دے ظاہر ہو وند

فائدہ

تے منافق لوک مومناں مخلصاں
تھیں نکھڑ کے الگ ہو گئے
واللہ اعلم ۱۲ منہ

ف: اینہاں [illegible]
ایہہ کراہت کیتی اللہ نے
اٹھنے اونہاں دے تیں [illegible]
کیتا او نہاں نوں اٹھنے تھیں
جا رغبت کردا تاں او نہاں نوں ۱۲

تے جو اوہ نکلن چاہن کرن تیار سمیان سفر وا
پر رب چاہیا اٹھن انہاں نہ تہاں فرکروا

لے گیا گیا بیٹھو نال بیٹھن والیاں دے
وگفتہ شد بنشینید با نشینندگان

وَقِيْلَ اقْعُدُوْا مَعَ الْقٰعِدِيْنَ ۝

تے آکھیا گیا جو بیٹھو بیٹھن والیاں دے ہمراہی
نال انہاں ہولے رکھیاں ایہہ رہاں تعلیاں وچ اہی

لَوْ خَرَجُوْا فِيْكُمْ مَّا زَادُوْكُمْ اِلَّا خَبَالًا وَّلَا اَوْضَعُوْا خِلٰلَكُمْ يَبْغُوْنَكُمُ الْفِتْنَةَ ۚ

تے جیکر نکلدے اوہ وچ تساڈے نا زیادہ کردے تسانوں مگر فساد نے البتہ گھوڑے بھجاندے سنہ تساڈے
وچ ہوندے وے تسانوں فتنہ

اگر بیرون آمدند میان شما نہ افزودند در حق شما مگر فساد را و البتہ مرکب بہ تاختند میان شما فتنہ جویاں در حق شما

جے نکلن اوہ تسانوں جو باجھ فساد نہ کجھ ودھاون
تے طلب تساڈی فتنے کارن گھوڑے سب بھجاون

وَفِيْكُمْ سَمّٰعُوْنَ لَهُمْ ؕ وَاللّٰهُ عَلِيْمٌۢ بِالظّٰلِمِيْنَ ۝

تے وچ تساڈے سننو والے ہیں واسطے اوہناں دے تے اللہ جاننے والا ہے ظالماں نوں

و میان شما سخن شنوان اند از ایشاں و خدا دانا ہست بستمگاران

تے وچ تساڈے مخبر باجھ جنہاں بات انہاں دے
وچ جنگ تبوک تیاری ہر ورڈیرا باہر لایا
تے اس دے ہٹیہ زمین تہرالی ڈیرا اہل نفاقاں
جان ڈیرا اس دا کوچ منافق رہ گئے نال نماہی
جو ہمراہی تہاں نفع نہیں تسانوں بنون ایہہ بہاوں

تے اللہ جانے اہل ظلم نوں لگی بات نہ بہندی
ثنیۃ الوداع دے اپر لشکر نبی جمایا
اوہ بھی گھٹ آہے کنوں لشکر اہل وفاقاں
ایہ آیتاں جہت تسلی آیاں سرور صبر کمائے
جے جاون نفع کرن تسانوں وچ برابر ہاون

لَقَدِ ابْتَغَوُا الْفِتْنَةَ مِنْ قَبْلُ وَقَلَّبُوْا لَكَ الْاُمُوْرَ حَتّٰى جَآءَ الْحَقُّ وَظَهَرَ اَمْرُ اللّٰهِ وَهُمْ كٰرِهُوْنَ ۝

البتہ ٹھیک چاہیا سی انہاں فتنہ اگے تے الٹ پلٹ کیتے نے واسطے تیرے کماں نوں تاجو
آیا حق تے ظاہر ہویا کم اللہ دا تے اوہ کراہت کرنوالے آہے

ہر آئینہ طلب کردہ بودند فتنہ را پیش ازیں و بگردانیدند برائے تو مصلحتہا تا آنکہ بیاید نصرت
حق و غالب شد کار خدا و ایشان ناخواہان بودند

ٹھیک چاہیا انہاں فتنہ اگے تیرے الشائی جو جنگ احد وچ ابن ابی منافق نال ٹر لیا	تا آیا حق تے غالب ہیں خدا اوہ ناخوش آئی بہی جتھے دا دُو لگے اُٹھے کرے بریائی مول نہ ٹلیا

وَمِنْهُم مَّن يَقُولُ ائْذَن لِّي وَلَا تَفْتِنِّي

تے بعض انہاں تھیں اوہ ہے جو کہندا ہے اذن دے مینوں تے فتنے وچ نہ ڈال مینوں

واز ایشان کسے ہست کہ میگوید دستوری دہ مرا و در فتنہ میندازمرا

تے بعض انہاں تھیں کہے اذن دیہ مینوں ہاں اتھا ہیں جد آہا قس نام منافق جیتا قیس کہا دے ایں کھلیں بہت حریص ناں رتہ ڈٹھیاں جھٹ آکو	تے فتنے وچ نہ ڈالیں مینوں نا وچ روم لبی جا ہیں تُس نبی کہیا چل روم غلام ہتھ آوندیاں کہیں لبھ بہا اُوں مینوں چھوڑ اتھائیں کرساں ہی ایھ بہاء

أَلَا فِي الْفِتْنَةِ سَقَطُوا ۗ وَإِنَّ جَهَنَّمَ لَمُحِيطَةٌ بِالْكَافِرِينَ

خبردار ہو وچ فتنے دے پئے ہن اوہ تے تحقیق دوزخ گھیرن والا ہے کافراں نوں

آگاہ شو کہ در فتنہ افتادہ اند و ہر آئینہ دوزخ در گیرندہ است کافران را

خبردار اوہ فتنے دے وچ ڈگے مڑ گناہاں	تے ٹھیک جہنم گھیرن دا الا کافراں نوں چاہیا ہاں

إِن تُصِبْكَ حَسَنَةٌ تَسُؤْهُمْ ۖ وَإِن تُصِبْكَ مُصِيبَةٌ يَقُولُوا قَدْ
أَخَذْنَا أَمْرَنَا مِن قَبْلُ

جیکر پہنچے تینوں بھلیائی بری لگدی ہے انہاں نوں تے جیکر پہنچے تینوں مصیبت کہندے ہن تحقیق پھڑ لیا

اگر برسد ترا نعمتے ناخوش کند ایشان را و اگر برسد ترا مصیبتے گویند بدستی گرفتہ بودیم مصلحت خود پیش ازیں

جے پہنچے تینوں فتح غنیمت سبھی اینہاں نوں لگو
یعنے اساں شتاب پکڑی سر بین جنگ نہ جائے

تے جے تینوں سختی پہنچے آکھن پکڑیا کم اساں اگے
قتل تھے ہین تینوں بچ لتے اساں نہ ساتھ لوائے

وَيَتَوَلَّوْا وَّهُمْ فَرِحُونَ ۝

تے پھر جاندے ہین تے او وہ خوش ہوندے ہین

و بر گردند شادمان شده

تے اوہ خوش ہو کہ جت مصیبت اہل ایمانے

یا کم مراد جو نال کفار اساں سازش اندر کھانے

قُل لَّن يُصِيبَنَا إِلَّا مَا كَتَبَ اللَّهُ لَنَا هُوَ مَوْلَانَا ۚ وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ ۝

کہہ ہرگز نہ پہنچیگا ساہنوں مگر اوہ جو لکھیا ہی اللہ نے واسطے اساڈے اوہ ہی کارساز ساڈا تے اوپر اللہ دے بس چاہیے

بگو ہرگز نرسد بما مگر آنچہ نوشتہ ست خدا برائے ما او ست کارساز ما و بر خدا باید کہ توکل کنند مسلمانان

کہو ہول نہ پہنچے ساہنوں مگر جو لکھیا ربّ اساں باری

اوہ مولیٰ ساڈا رب تے کرن توکل مومن سارے

قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسْنَيَيْنِ ۖ وَنَحْنُ نَتَرَبَّصُ بِكُمْ أَن يُصِيبَكُمُ اللَّهُ

کہہ نہیں اڈیکدے تسیں نال اساڈے مگر اک چیز دو بھلیایاں تھیں تے اسیں اڈیکدے ہاں نال تساڈے ایہ جو پہنچاوے

بگو انتظار نمی برید در حق ما مگر یکے از دو خصلت نیک یعنے فتح یا شہادت و انتظار مے کشیم در حق شما کہ برسانند

کہہ کیا تسیں اڈیکو ساہنوں ہا بجھوں اک بھلیائی

تے اسیں اڈیکاں نال تساڈے اک عذاب خدائی

بِعَذَابٍ مِّنْ عِندِهِ أَوْ بِأَيْدِينَا ۖ فَتَرَبَّصُوا إِنَّا مَعَكُم مُّتَرَبِّصُونَ ۝

عذاب اپنے تھیں یا نال ہتھاں اساڈیاں دے پس اڈیکو تحقیق اسیں بھی نال تساڈے اڈیکنے والے ہاں

عذاب را از نزدیک خود یا بدست ما پس انتظار کشید ہر آئینہ ما نیز با شما منتظر انیم

یا سختی بھیجے اپنے پاسوں یا ہتھ نال اساڈے

انتظار تحقیقیں مراد اساں حاصل کم بھلیائے

فر تسیں اڈیکو اسیں اڈیکن والے نال تساڈے

جو نمالک ہے یا فتح جے مارے گئے شہادت پای

ابوہریرہ کرے روایت سرور خود فرماوے
یا جنت اندر داخل کرسی یا اجر غنیمت پاوے

جو جنگ کرے وچہ راہ اللہ دے ذمہ رب اٹھاوے
ہر شرط جو نیت خاص خدا ہو وعدہ سچ سناوے

تے اساں اوڈیک تساڈے کارن حاصل ہک جائی
یا ساڈے ہتھوں کرے ہلاک نفاق جو ظاہر آئے

یا آپ ہلاک کرے تساں اہ جو نکر رہسم وہائی
تساں اوڈیک شیطانی والے اساں جو وچہ جائی

قُلْ اَنْفِقُوْا طَوْعًا اَوْ كَرْهًا لَّنْ يُّتَقَبَّلَ مِنْكُمْ ؕ اِنَّكُمْ كُنْتُمْ قَوْمًا فٰسِقِيْنَ

کہہ خرچ کرو خوش ہوکر یا ناخوش ہوکے ہرگز قبول نہ کیتا جاوے گا تسانتھیں تحقیق ہو قوم بدکار

بگو اے منافقان خرچ کنید بخوشی یا بناخوشی ہرگز قبول کردہ نخواہد شد از شما ہر آئینہ شما ہستید قوم فاسقان

کہہ خرچ کرو تسیں جو شیوں یا بن خوشی قبول نہ ہوسی
ایہہ جد منافق قیس دے بیٹے وچ حق رب اتاری

شک تسیں بدکار گروہ ہو خیر قبول نہ پوسی
جو جنگ تبوک ٹھیا آکھیوس مال کرساں یاری

وَمَا مَنَعَهُمْ اَنْ تُقْبَلَ مِنْهُمْ نَفَقٰتُهُمْ اِلَّاۤ اَنَّهُمْ كَفَرُوْا بِاللّٰهِ وَبِرَسُوْلِهٖ

تے نہیں منع کیتا انہانوں اس تھیں جو قبول کیتے جاون انہانتھیں نفقے انہاندے مگر ایہو کافر ہوئے اوہ نال اللہ

و باز نداشت ایشانرا از آنکہ قبول کردہ شود از ایشان خرچ ایشان الا آنکہ ایشان کافر شدند بخدا و رسول او

تے انہاں خرچ قبول ہوون نہیں ناکے چیز ہٹایا

اگر جو انہاں شک کفر رب جیہے نال کمایا

وَلَا يَاْتُوْنَ الصَّلٰوةَ اِلَّا وَهُمْ كُسَالٰى وَلَا يُنْفِقُوْنَ اِلَّا وَهُمْ كٰرِهُوْنَ

تے نہیں آوندے نمازنوں مگر آنگل اوہ سستی کرنیوالے ہوندے ہین تے نہیں خرچ کردے مگر آنگل اوہ کراہت کرنیوالے ہوندے ہین

و نمی آیند بنماز مگر کاہلی کنان و خرچ نے کنند مگر ناخواہان

تے طرف نماز نہ آون مگراں اہلک سستی بارے
اوہ سستی سکارن جو دلیں امید ثواب نہ کائی

تے خرچ نہ کردے مگراں خوش ہو کر دلتھیں ناہے
تے ترکوں خوف عذابہ کرسن دل اکراہ جائی

سچے دلیں ایمان جہدے تاں پڑھسن نمازاں چائیں چائیں
تے کفر دلاں وچہ جہاں ہے لیا ہے سستی سمہ ادائیں

فَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَلَآ أَوْلَادُهُمْ ۚ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُم بِهَا

پس خوش نہ کرن تینوں مال انہاندے تے نا فرزند انہاندے سوا اسدے نہیں جو چاہندا ہے اللہ جو عذاب کرے انہانوں نال انہاندے

پس بشگفت نیارد ترا مال ایشان و نہ فرزندان ایشان جز این نیست کہ میخواہد خدا کہ عذاب کند ایشانرا بآنہا

پس خوش نہ کرن تینوں مال اولاد اونہاندے	ربّ چاہیا بیشک عذاب کرے انہاں نال اولاد مالاں دے

فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَتَزْهَقَ أَنفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ

وچ حیاتی دنیا دی دے تے نکل جاون جاناں انہاں دیاں سنے اوہ کافر ہوون

در زندگانی دنیا و برآید جان ایشان و ایشان کافر باشند

عذاب کرن وچ زندگی دنیا تے ناہیں غم کہا دے	تے نکل جاہن انہاندیاں جاناں کفر اندر جاون

وَيَحْلِفُونَ بِاللَّهِ إِنَّهُمْ لَمِنكُمْ وَمَا هُم مِّنكُمْ وَلَٰكِنَّهُمْ قَوْمٌ يَفْرَقُونَ

تے قسم کردے ہین نال اللہ دے جو تحقیق اوہ البتہ تسا ہیں ہین تے نہیں اوہ تسا ہیں ہیں اوہ قوم ہر جو ڈردے ہین

و سوگند میخورند بخدا کہ ایشان از جرگہ شما اند و نیستند ایشان از شما و لیکن ایشان جماعہ ہستند کہ می ترسند

تے قسماں نال اللہ دے کرن جو ہیک اساں ہیں تسا تھیں	تے نہیں تسا تھیں اوہ ڈردے آکھن سخن ہوا تھیں

لَوْ يَجِدُونَ مَلْجَأً أَوْ مَغَارَاتٍ أَوْ مُدَّخَلًا لَّوَلَّوْا إِلَيْهِ وَهُمْ يَجْمَحُونَ

جیکر پاون اوہ کائی پناہ یا غاران یا جاگہ وڑنے دی البتہ پھر جاون طرف اوسدی تے اوہ منہ زور لے ہوون

و اگر بیابند پناہے را یا غارہا را یا جائے در آمدن را ہر آئینہ روی آرند بآن شتاب کنان

جے پاون کتے پناہ یا غاران یا کتے وڑنے جائیں ایہا ہی دسے ہین بنہ تساڈے کتے پناہ نہ پاون	تاں پھر جاون اس طرف تے ہوون سرکش دوڑن تیز جو پاون کتے پناہ تاں دوڑے چھوڑ تسانوں جاون

وَمِنْهُم مَّن يَلْمِزُكَ فِي الصَّدَقَاتِ فَإِنْ أُعْطُوا مِنْهَا رَضُوا

تے بعض انہاں تھیں اوہ ہے جو عیب پکڑدے تینوں وچ حصہ صدقیاں دے پس جیکر دتے جاون اوس تھیں راضی ہوندے ہین

و از ایشان کسی ہست کہ عیب میکند ترا در قسمت صدقات پس اگر دادہ شوند از آن خوشنود شوند

تے بعض انہاں تھیں عیب کرن تینوں وِچ خیراتاں | پس جے دِتے جاون اوستھیں راضی ہوون بناہیت

وَاِنْ لَّمْ يُعْطَوْا مِنْهَا اِذَا هُمْ يَسْخَطُوْنَ ۝

تے جیکر نا دِتے جاون اوستھیں جانچک اوہ ناخوش ہوجاندے ہین

و اگر داده نشوند ازان ناگہان ایشان خشم میگیرند

تے جیکر اوہ نہ دِتے جاون صدقیاں تھوں حصہ
ناذوالخویصرہ شخص منافق اوسدی حق ایہا آئی
معالم وچ بخاری راہوں ابوسعید دوں لیا یا
تے حضرت ونڈ دا آہا کہ ونڈ دا آکیوس پاک رسولا
تے جیں ناعدل کراں وچ قسمت عدل کرکے ونڈ کھیڑا
تا عمر کیہا ویا اذن مینوں تا گردن ایہدی ماراں
اوہ لتاں نمازاں پسند نہ لیا دن اپنیاں نال نمازاں
اوہ پڑھن قرآن لنگھے گل تھیں وچوں نہ پار سنگے
کجھ گویا خوں نہ لگے اوسنوں تیر اوہ مینوں لگے
اوہ خارج ہوسن اوپر فرقے بہتر مسلماناں

تاں اجازت ناراض ہوجاون ناحق لیاون غصہ
تس نام آہا خرقوس تمیمی خارجیاں دا بھائی
اوس آکھیا پس نبی ایہیں آہے اوہ منافق آہا
کر عدل تاں حضرت آکھیا ہے افسوس تینوں بھولا
جے میں نا عدل کراں تاں ہیں آہا تاں بھی محروم بیڑا
نہیں کیہا چھڈ ایہنوں اسدے ساتھی بہت خوار ال
تے روزے تساں پسند کوسے نال روزہ خود ماراں
جیں تیر دو سار شکار دوں سار اسکا نکل جائے
ہے ایہناں نشانی مرد سیاہ تس ہاں بازو ڈھلکی
ابوسعید کہو لتس قسم کھاتا سہ مرداں

وَلَوْ اَنَّهُمْ رَضُوْا مَآ اٰتٰىهُمُ اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ ۙ وَقَالُوْا حَسْبُنَا اللّٰهُ

تے جیکر اوہ راضی ہوجاندے نال اس چیزے جو دتی انہاں نوں اللہ نے تے رسول اسدے آکھدے کافی ہے سانوں اللہ

و اگر ایشان راضی میشدند بانچہ داده است ایشان را خدا و رسول او و می گفتند بس است مارا خدا

تے جو اوہ کرن پسند جو دتا رب رسول انہاں نوں | تے کہندے بہت سانوں ہوندا خوب تہانوں

سَيُؤْتِيْنَا اللّٰهُ مِنْ فَضْلِهٖ وَرَسُوْلُهٗٓ ۙ اِنَّآ اِلَى اللّٰهِ رٰغِبُوْنَ ۝

شتابی دیوے گا اسانوں ہور فضل اپنے تھیں تے رسول اسدا تحقیق اسیں طرف اسدی رغبت کرن والے ہاں

خواہد داد مارا خدا از فضل خود و رسول او ہر آئینہ ما بسوئے خدا رغبت کنندگانیم بہتر بودے

جیہڑے لیسی اساں اللہ اپنے فضلوں ہور پیغمبر | آسیں تہاڈے اللہ دل رغبت والے حذف جواب شرط

اِنَّمَا الصَّدَقٰتُ لِلْفُقَرَآءِ وَالْمَسٰکِیْنِ وَالْعٰمِلِیْنَ عَلَیْهَا وَالْمُؤَلَّفَةِ قُلُوْبُهُمْ

سوا اسدے نہیں جو خیراتاں واسطے فقیراں دے ہین تے محتاجاں دے تے کار کرنیوالیاں دے اوپر انہاں دے تے
اوہ جو الفت دتے جاندے ہین دل اونہاں دے

خیرات نیست کہ صدقہا برائے فقیران است و بینوایان و کارکنان بر جمع صدقات و آنانکہ الفت دادہ می

ٹھیک گوتاں خاص فقیراں حق تے محتاجاں	تے جو اگر ہین انہاں دی حاجت الفت جنہاں نے لگاں

وَفِی الرِّقَابِ وَالْغٰرِمِیْنَ وَفِیْ سَبِیْلِ اللّٰهِ وَابْنِ السَّبِیْلِ فَرِیْضَةً مِّنَ اللّٰهِ ط

تے وچ آزاد کرنے گردناں دے تے قرضداراں دے تے وچ راہ اللہ دے تے مسافراں دے فرض ہے اللہ دی طرفوں

و برائے خرچ کردن در آزادی بردہا و برائے وام داران و برائے خرچ کردن در راہ خدا و برائے مسافر است حکم

تے وچ غلام آزاد کرنے بھی قرضایاں تائیں	تے راہ خدا وچ ہور مسافر فرض ولوں بے شک
وَاللّٰهُ عَلِیْمٌ حَکِیْمٌ	تے اللہ جاننے والا حکمت والا ہے
	و خدا دانا ہے درست کار است

اللہ علم تے حکمت والا جانے ہر بھلیائی زیاد و صدائی کرے روایت پاس نبی دے ہین آیا بن حارث جو صدقے ونڈ خدا خود کیتی نبی نوں نہ خیالی جے اٹھاں وچوں ہک توں ہین تاں حصہ ہین ملتا اوہ اوہ ہک فقیر دوجا مسکین ہے جھگڑا اہل علم نوں تے اوہ مسکین جیہڑا رکھے کجھ یا کجھ کسب کماوے ایہ شافعی قول تے ابوحنیفہ اسدا عکس بتاوے	انما حصر سوا اٹھ جا ہک دے ہین زکوۃ نہ آئی ہک مرد آیا اس صدقہ منگیا نبی اگوں فرمایا مصرف اسدے اٹھ بتائے ہوراں نہ دا ہووی تے ایہناں اٹھاں وچ جیکو توں حصہ کوئی نہ پاوے ہک کہن فقیر جو کجھ نہ اوس دے قدرت کسب کمانوں ایہ حاجت دفع نہ ہووس پورا خرچ نہ آوے فقیر جو گھٹ لعلیوں کمدا اوہ سو درم نہ پاوے

تے اوہ مسکین جو کجھ نہ رکھے بدتر حال فقیروں
جو نبی پناہ فقر تھیں منگے کفر قریب بتایا
شافعی رہ اہوں باسناد صحیح اندر لیاوے
اس غنی اندر بھی جھگڑا جسنوں لین زکوٰۃ نہ آئی
ایہ مالک شافعی قول تے حنفے کہن جو مالک نصابوں
ہک اکھن درم پنجاہ جو رکھدا اسنوں دینا آئی
تے عاملاں کم جو کرن حصہ لیاندی اگراہی
مؤلفۃ القلوب جنہاں نوں حضرت حصہ دیندی
جو مومن سست ایماناں والی لین قوی ہو جاون
تے بعضیاں کافراں نوں بھی دیندے کارن خوف شرارت
من بادشاہاں نوں جائز حصہ نہیں انہاں نوں
تے بعضے کہن جو روا نہیں ہن دیون کجھ کفاراں
پنجواں فی الرقاب مکاتب گردن انہاں جو چھڑاون
چھیواں گروہ قرضائی جنہاں قرض ہویا تقدیروں
پر جے ہت گناہ جو قرض اٹھاوے سنوں کجھ نہ دیجے
ستواں فی سبیل اللہ جو غازی ہاجے سامانوں
اکثر اہل علم ایہ کہن تے بعضے حج بتاون
اٹھواں ابن سبیل جو وطنوں دور مسافر راہی
قتادہ کہے جو ابن سبیلوں مہمانی ہو نال

پر شافعی وچ پسند حدیثوں سن تفسیر کبیروں
تے مسکینی خود ربا تھیں منگ وچ حدیثاں آیا
جو قوت والا کاسب اوہ بھی غنی نہ حصہ لیوندا
اکثر کہن جو باہش جیندی خرچ ورہے دا بھائی
دو سو درم جو مالک ہے تس منع زکوٰۃ حسابوں
اس منع سوال لوکاں تھیں کرنا وچ حدیث ایہ آئی
اوہ غنی ہووے یا مفلس حصہ لیوے عوض کمائی
اوہ بعضے مومن بعضے کافر الفت ولاں کریندے
قوی ایمان علی الیان بھی دیندے کافراں نوں بہرا دون
جنہاں نہ مسلمان ہووے تنہاں دیندے جت الشانی
جیکر مصلحت دیکھن اسوچ ہوسی نفع اساں نوں
ابو حنیفہ کہن بھی مالک ثوری شعبی قول ابرارانی
ایہ اکثر قول تے بعض غلام خرید آزاد کراون
انہاں قرض لاہن کارن دیوے غنی یا ہوون فقیرین
جس کم روا وچ قرض اٹھایا اسنوں مدد کیجے
ہتھیار سواری جاہر وی فقراں بھی غنیاں
ابن عباس بھی حسن تے احمد حاجیاں خرچ دیواون
دے زکوٰۃ انہاں نوں بھانویں گھر وچ لے پیدا ہی
تے کہن فقیہ عراقی حاجی جو بھی خرچ رکھناں

وَمِنْهُمُ الَّذِينَ يُؤْذُونَ النَّبِيَّ وَيَقُولُونَ هُوَ أُذُنٌ قُلْ أُذُنُ خَيْرٍ لَّكُمْ

تے بعضے انہاں تھیں اوہیں جو دکھ دیندے ہن پیغمبر نوں کہندے ہیں ایہ اوہ کن ہے کہ گل ایہ [illegible]

وانشتاں آکھ [illegible] رسید بند [illegible] سب گوش ہت [illegible]

لے بعض انہاں وچوں کہندے ہین نبی نوں کہن اوہ کن ہیا ای	توں کہہ اوہ کن چنگا توں تیرا سوچ تساں بھلیائی
کن مراد جو سنا ہر دی بات اسدا کردا	حضرت خوش خوش ہم مزاجوں نال تحمل ہرا
جے جھوٹھ بھی سنے تاں بات منڈھوں سنا گئی جا کہے	منافق کہن سمجھ آئی اس بولن جو من بھاوے
معالم وچہ ہک ٹول منافق کران نبی بدگوئی	فرکہہ وچہ فون آکھن ہمتاں خبر سناوے کوئی
جلاس بھی وچہ تنہاں دے آکھیا سنیاں بھی جاپیم	جے مکر جاہے قسماں جلیے منی بیچ ملاہین
اوہ کن ایہی جس جتھے قبول ناکے بات جھوٹھی	ربا کہیا ایہہ جھوٹھ کارن چنگی ہیں تا دراجی اوری

يُؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَيُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِيْنَ وَرَحْمَةٌ لِّلَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مِنْكُمْ

ایمان لیاوندا ہے نال اللہ دے تے باور کردا ہے واسطے مومناں دے تے رحمت ہے واسطے انہاں دے جو ایمان لیائے

باور میکند گفتۂ خدا را و قبول میکند مشورت مسلمانان را و رحمت است برائے اہل ایمان از شما

اوہ اللہ نال ایمان تے باور کردا مسلماناں	تے رحمت ہو انہاں کارن جو تساں وچوں اہل ایمان

وَالَّذِيْنَ يُؤْذُوْنَ رَسُوْلَ اللّٰهِ لَهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ ۝

تے جیہڑے لوک دکھ دیندے ہین رسول خدا دے نوں واسطے انہاں دے عذاب دردناک ہے

و آنانکہ ایذا میدہند پیغمبر را ایشان راست عذاب درد دہندہ

جو دیون دکھ رسول اللہ نوں سخت عذاب انہاں	دنیا وچہ بھی ذلت خواری اگے دوزخ بھاہاں

يَحْلِفُوْنَ بِاللّٰهِ لَكُمْ لِيُرْضُوْكُمْ ۚ وَاللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗٓ اَحَقُّ اَنْ يُّرْضُوْهُ
اِنْ كَانُوْا مُؤْمِنِيْنَ ۝

قسماں کھاندے ہین نال اللہ دے واسطے تساڈے تا جو راضی کرن تساں نوں تے اللہ تے رسول اسدا لائق
تر ہے جو راضی کرن اوسنوں جیکر ہین ایمان لے

سوگند میخورند بخدا برائے شما تا رضا مند کنند شما را و خدا و رسول او سزاوار تر اند بآنکہ رضا مند
سازند آں را اگر مسلمان اند

اوہ قسماں نال اسدے کرن جو راضی کرن تساں نوں	ڈر رب رسول زیادہ لائق راضی کرن انہاں نوں
جیکر ہین ایمان والے اوہ وچ معالم لیائے	اک ٹول منافق وچہ تہاں اک مرد جلاس سدا وے
اوہ گلہ نبی دا کرن تے کہن جے سچ محمد کہندا	تاں اسیں خراں تھیں بدتر آہا اک لڑکا وچہ بہندا
اوہ عامر بیٹا قیس انصاری کر کر قسم پکارے	جو سچ محمد کہندا اسیں خراں تھیں بدتر ساری
فر عامر خبر نبی نوں کیتی حضرت سد بلوائے	اوہ قسماں کرن جو عامر جھوٹھا عامر انہاں جھوٹھا
تاں نبی منافق سچے کیتے عامر کیہا خدایا	کر سچے سچا جھوٹے جھوٹھا آیت وحی لیایا

أَلَمْ يَعْلَمُوٓا أَنَّهُۥ مَن يُحَادِدِ ٱللَّهَ وَرَسُولَهُۥ فَأَنَّ لَهُۥ نَارَ جَهَنَّمَ خَٰلِدًا فِيهَا

کیا نہیں جانا انہاں ایہ جو کوئی خلاف کرے اللہ دے تے رسول اوسدے دے پس واسطے اوسدے ہے اگ دوزخ دی

ہمیشہ رہنے والا وچہ اوس دے

آیا نمیداند کہ ہر کہ خلاف کند با خدا و رسول او پس ہر آئینہ او راست آتش دوزخ جاوداں آنجا

بھلا ایہ نہ جانن رب نبی دا کرے خلاف جو کوئی	تاں ٹھیک اسکارن آتش دوزخ نت ہمیشہ ہوئی
ذَٰلِكَ ٱلْخِزْىُ ٱلْعَظِيمُ	ایہہ ہے خواری وڈی این است رسوائی بزرگ
ایہ وڈی خواری دوزخ دائم اہل نفاق کفاراں	بھی دنیا وچہ خواری ذلت بن توبہ بدکاراں

يَحْذَرُ ٱلْمُنَٰفِقُونَ أَن تُنَزَّلَ عَلَيْهِمْ سُورَةٌ تُنَبِّئُهُم بِمَا فِى قُلُوبِهِمْ

ڈردے ہین منافق ایس تھیں جو اتاری جاوے اپر انہاں دے سورت جو خبر دیوے انہاں نوں نال اس چیز دے جو وچہ دلاں

میترسند منافقان از انکہ فرود آوردہ شود بر مسلماناں سورتیکہ خبر دہد ایشاں را بآنچہ در دل منافقان ہست

ڈرن منافق ایس تھیں سورت مومناں اپر آوے	جو دیوے خبر انہاں نوں جو وچہ دلاں انہاں دیاں آوے

قُلِ ٱسْتَهْزِءُوٓا إِنَّ ٱللَّهَ مُخْرِجٌ مَّا تَحْذَرُونَ

تحقیق اللہ نکالنے والا ہے اس چیز نوں جو ڈردے ہو تسیں

بگو تمسخر کنید ہر آئینہ خدا پدید آرندہ است چیزیرا کہ میترسید

اوہ ڈرن بھی نال ٹھٹھے کرنوں کہ جو ٹھٹھے کرہو
رب اس سورت وچہ ستر مرد منافق نام بتائے
نال اولاد تہناں جو ہوسن عار نہ اوہناں آوے
ہک کہن جو باراں مرد منافق تہناں ایہ آئی
عقبے اپر ونج کھلے اوہ دل وچہ قتل ارادہ
دی خبر نبی نوں جنہاں نت کیہا جو رب فرما دی
حذیفہ نوں فرمایا جو انہاں اٹھاں مار ہٹائیں
اوہ کون آہے توں جاتی آکہیوس مین کوئی نہیں سنجہاتا
کیہا حذیفہ قتل کراہو حضرت ایہ فرماوے
پر اللہ اساں کفایت کرسی پھوڑے انہاں نکالے

ٹھیک خدا اوہ ظاہر کرسی جس گلوں تیں ڈرہو
بہی نام بوان تہناں ذکر کیتے فرحمت نال اٹہائی
ایہ وچہ معالم محی السنت ابن عباسوں لیاوے
حد جنگ تبوکوں مڑ مڑ یا سوچی انہاں بیائی
وچہ رات انہیری ملکے آیا جبرائیل آماده
جو بھیج تہناں ول شخص جو مار سوہناں پراہہ ساوو
اس مار ہٹا حضرت لتہا کیہا حذیفہ تائیں
حضرت نام سنائے گن گن ہر دا نام پچھاتا
جو کہن لوگ جان فتح محمد یادی قتل کراوے
اوہ پھوڑے اگ لگے وچہ سوراں ہاری سینہ بہائے

وَلَئِن سَأَلْتَهُمْ لَيَقُولُنَّ إِنَّمَا كُنَّا نَخُوضُ وَنَلْعَبُ

تے جیکر سوال کریں توں انہاں نوں البتہ کہنگے سوا اسی نہیں جو آہے ایں بحث کردے تے کہیڈ دے

واگر سوال کنی ایشان را گویند جز این نیست کہ ما در ہنرل شروع می نمودیم و بازی میکردیم

تے جہ توں کریں سوال تہناں جواب کیا سخن الائے | تا ہس ٹھیک اسیں بحث بیہودہ بازی کردے آہے

قُلْ أَبِاللَّهِ وَآيَاتِهِ وَرَسُولِهِ كُنتُمْ تَسْتَهْزِئُونَ

توں کہہ کیا نال اللہ دے تے آیتاں اوسدیاں دے تے رسول اوسدے آہے تسیں ٹھٹھا کردے

بگو آیا بخدا و آیتہائے او و پیغامبر او تمسخر مے کردید

توں کہہ بھلا نال اللہ دے ٹھٹھے بہی آیات الٰہی
جاندیاں جنگ تبوک آہے ترے شخص منافق اگے
کہندے آکہن کہے محمد روم تے غلبہ ہوسی میرا
کہندے کہن کہی قرآن لتہا حق اساڈیاں یاراں

بہی نال پیغمبر دے آہے ٹھٹھے کردے واہی
دو ٹھٹھا کرن قرآن نبی نوں ترے کھا ہسن لگے
قلعے تے شہر فتح سبہ ہوسن دعوے دور ودہیرا
جو وچہ پیٹے ہین ایہ آہے دلوں سکے گفتار اوہ

رب خبر نہیں ایہ وی اکھیا ٹھٹھ کھلو اسو لاراں
انہاں آکھیا اسیں ہکیہڑ اٹھٹھا کیتا پنے تہیرا

تاں ٹھٹھ کھلا ئے رہی نہیں کہیا تسان کیتیاں ایہ گفتاراں
تاں نبی کہیا تسان رب نبی ہور نال قرآن بکہیڑا

لَا تَعْتَذِرُوْا قَدْ كَفَرْتُمْ بَعْدَ اِيْمَانِكُمْ ط اِنْ نَّعْفُ عَنْ طَآئِفَةٍ مِّنْكُمْ نُعَذِّبْ طَآئِفَةً

عذر نکرو تحقیق کافر ہوئے تسین پچھے ایمان اپنے دے جیکر معاف کرانگے اسیں ہک گروہ نوں اسا تہین عذاب کرانگے ہک گروہ نوں

عذر مگوئید ہر آئینہ شما کافر شدید بعد از ایمان خود اگر در گذریم از یک گروہ از شما البتہ

نہ عذر بناو ٹھیک ہوئے تسین کافر بعد ایمانوں
جے کراں معاف اک ٹولی تسا تہین کراں عذاب دو جہیانوں

بِاَنَّهُمْ كَانُوْا مُجْرِمِيْنَ ۝

ہ سبب اسدے جو آہے اوہ گناہ گار
ہ سبب آنکہ گناہ گار بودند

اس پارون جہین گناہیں تے معالم لیا یا
ٹول معافی والا ہکو شخص ہرا دیو ہسدا
اس آیت نال ہویا اوہ تائب اکھو بار خدایا
یا رب موت میری کرایہ جو قتل ہووان ہ تیرے
فروز یمامی قتل ہویا اوہ کسے نوں نظر نہ آیا

جو بعد ایمان زبانی ظاہر ہین انسان کفر کیا
مخشی نام ہویا فرنائب ابن اسحاق دی سدا
ہیں آیت سنکر اون کہندی ہے ہوندے لا نوں بلایا
نا کوی غسل نہ کفن دتے نا دفن زمین گہیرے
جو کتھے قتل ہویا کتھے کہیا وہ معالم لیا یا

اَلْمُنٰفِقُوْنَ وَالْمُنٰفِقٰتُ بَعْضُهُمْ مِّنْ بَعْضٍ يَأْمُرُوْنَ بِالْمُنْكَرِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمَعْرُوْفِ

منافق مرد تے منافق عورتاں بعض انہاندے بعض تہین ہین امر کردے ہین نال برائی دے تے منع کردے ہین

مردان منافق و زنان منافق بعض ایشان از جنس بعض اند میفرمایند بکار ناپسندیدہ و منع میکنند از کار پسندیدہ

منافق مرد زنان ہکو جہیسے ہک بات انہاندی
امر کرن برائی ہر دم نیکی بات نہ بہاندی

وَيَقْبِضُونَ أَيْدِيَهُمْ نَسُوا اللّٰهَ فَنَسِيَهُمْ إِنَّ الْمُنٰفِقِينَ هُمُ الْفٰسِقُونَ

تے بند کردے نیں ہتھاں اپنیاں نوں بھولا یا انہاں اللہ نوں پس بھولا یا اللہ نے انہاں نوں البتہ منافق

و می بندند دستہا خود را فراموش کردند خدا را پس خدا فراموش ساخت ایشان را ہر آئینہ منافقان ایشانند

تے ہتھاں اپنیاں بند کرن جو نیکی خرچ نہ بھاوے — ہو رب نوں انہاں بھلایا رب نہاں رحمت کنوں بھلاوے
ٹھیک منافق ہین اوہ فاسق طاعت رب وسارے — رب رحمت کنوں وی سارے اتھہ نہ اتھہ ہدایت پارے

وَعَدَ اللّٰهُ الْمُنٰفِقِينَ وَالْمُنٰفِقٰتِ وَالْكُفَّارَ نَارَ جَهَنَّمَ خٰلِدِينَ فِيهَا هِيَ حَسْبُهُمْ

وعدہ کیتا ہے اللہ نے منافقاں مرداں تے منافقاں عورتاں نوں تے کافراں نوں اگ دوزخ دی ہمیشہ رہنے والے وچ اوسدے اوہا کافی ہے انہاں نوں

وعدہ دادہ است خدا مردان منافق را و زنان منافق را و کافران را آتش دوزخ ہمیشہ باشندگان آنجا دوزخ بس است ایشان را

ہے وعدہ کیتا رب منافق مرداں عورتاں نوں — تے کافراں اگ جہنم دائم کافی اوہ تہاں نوں

وَلَعَنَهُمُ اللّٰهُ وَلَهُمْ عَذَابٌ مُقِيمٌ كَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ كَانُوا أَشَدَّ مِنْكُمْ قُوَّةً

تے لعنت کیتی انہاں نوں اللہ نے واسطے انہاں دے عذاب دائم ہے مانند انہاں دی جو لنگھ گئے تساں تھیں آہے سخت تر تساں تھیں وچ قوت دے

و لعنت کرد ایشان را خدا و ایشان راست عذاب دائم مانند آنانکہ پیش از شما بودند زیادہ تر از شما در قوت

تے لعنت کیتی تہاں خدا انہاں دکھ ہمیشہ والی — جو ہین اگلے لوک تساں تھیں آہے قوت وڈہ کمالی

یعنے تساں بھی اگلیاں وانگوں کفر تے بے فرمانی
پس لعنت وچہ بھی اگلیاں وانگ بھی نت عذاب جیانی

لے بھولا یا انہاں اللہ نوں یعنے چھوڑ دتی طاعت اس دی فرمانبرداری اوس دی چھوڑ دتا انہاں نوں اللہ نے خالی
(میزان)
توفیق نیک تے ہدایت تھیں وچ دنیا دے تے غافل رہن گے وچ آخرت دے تے نہیں وچ انہاں نوں وچ عذاب پہنچیا اوتے ۱۲ معالم

وَاَكْثَرَ اَمْوَالًا وَّاَوْلَادًا ؕ فَاسْتَمْتَعُوْا بِخَلَاقِهِمْ فَاسْتَمْتَعْتُمْ بِخَلَاقِكُمْ

تے زیادہ مال تے فرزنداں وچوں پس فائدہ اٹھایا انہاں نال نصیب اپنے دے فر فائدہ لیا تساں نال نصیب اپنے دے

وبیشتر در اموال و اولاد پس بہرہ مند شدند بنصیبہ خویش یعنے از دنیا پس شما نیز بہرہ مند شدید بنصیبہ خویش

تے مال اولاد وچوں بہی اگلے ودہ تساں تھیں ایہے	پس نفع لیا انہاں انہیں حصیوں تساں اپنے کنوں

كَمَا اسْتَمْتَعَ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِكُمْ بِخَلَاقِهِمْ وَخُضْتُمْ كَالَّذِيْ خَاضُوْا

جس طرح فائدہ اٹھایا انہاں لوکاں جو اگے تساں تھیں آہے نال نصیب اپنے دے تے بحث
کیتی تساں مانند اوسدے جو بحث کیتی اونہاں

چنانکہ بہرہ مند شدند آنانکہ پیش از شما بودند بنصیبہ خویش و شروع در ہزل کردید چنانکہ ایشان

جویں نفع اٹھایا اگلیاں لوکاں نال نصیب اپنے دے	تے جھگڑا بحث بہوں لتھیں بہی اگلیاں نوانگ کماندے
جویں دنیا وچ نصیب لیا انہاں بہتو مگر سدہا	تے آخر تھیں بہ ہوڑیا اگلیاں توں منافق آئے

اُولٰٓئِكَ حَبِطَتْ اَعْمَالُهُمْ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ ۚ وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْخٰسِرُوْنَ

ایہ لوک نابود ہو گئے عمل انہاں دے وچ دنیا تے آخرت دے تے ایہ او ہی ٹوٹا کھانیوالے ہین

آن جماعت نابود شدند عملہائے ایشان در دنیا و آخرت و آن جماعۃ ایشانند زیانکاران

ایہ لوک ہوئے گم دنیا عقبے وچ اعمال انہاں دے معالم وچ بخاری دے اہوں بابسناد لیاوے	تے ایہو لوک جو گھاٹا ٹوٹا اگلیا نوانگوں کہاندے لتھیں اگلیاں مگر برابر بدیاں کرسونہی بتاوے

اَلَمْ يَاْتِهِمْ نَبَاُ الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِهِمْ قَوْمِ نُوْحٍ وَّعَادٍ وَّثَمُوْدَ ۙ وَقَوْمِ اِبْرٰهِيْمَ

کیا نہیں آئی انہاں نوں خبر انہاں لوکاں دی جو اگے انہاں تھیں آہے قوم نوح دی تے عاد دی تے قوم ابراہیم

آیا نیامدہ است بایشاں خبر آنانکہ پیش از ایشان بودند قوم نوح و عاد و ثمود و قوم ابراہیم

بلا انہاں خبر بہوچی تہناں جو آہے پیش انہاں تھیں	نوح دی قوم تے عاد ثمود بہی قوم خلیل ہندا تھیں

ع فاستمتعتم بخلاقکم الخ ماوہ اسدا متاع ہے متاع دا معنی اسباب یا تے سامان ہے۔ تے استمتاع فائدہ اٹھانا ہے اسباب کتھیں اتے معنی اخلاق

وَأَصْحٰبِ مَدْيَنَ وَالْمُؤْتَفِكٰتِ أَتَتْهُمْ رُسُلُهُمْ بِالْبَيِّنٰتِ

تے لوک مدین دے تے موتفکات یعنے الٹے مارے گئے آئے انہاں نوں پیغمبر اوہناں دے نال دلیلاں دے

واہل مدین واہل موتفکات آمدند بایشان پیغامبران ایشان بہ نشانہائے روشن

تے مدین والے لوک تے اوہ جو الٹے مار گوائے	آئے نبی اوہناں دے معجزے روشن نال لیائے

فَمَا كَانَ اللّٰهُ لِيَظْلِمَهُمْ وَلٰكِنْ كَانُوا أَنْفُسَهُمْ يَظْلِمُونَ ۝

پس نہیں آیا اللہ جو ظلم کرے اوہناں نوں اپر آپے اوہ جاناں اپنیاں نوں ظلم کردے

پس ہرگز نہ شد کہ خدا ظلم کند بر ایشان ولیکن ایشان بر خویشتن ظلم مے کردند

پس اللہ ظلم نہ کردا سی اوہناں اوہ ظالم خود جاناں	جے اوہ خبراں سنیاں فرکیوں فکر نہ ہیٹھ ماناں

وَالْمُؤْمِنُونَ وَالْمُؤْمِنٰتُ بَعْضُهُمْ أَوْلِيَاءُ بَعْضٍ يَأْمُرُونَ بِالْمَعْرُوفِ وَيَنْهَوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ

تے مومن مرد تے مومن عورتاں بعض اوہناں دے دوست ہین بعض دے امر کردے ہین نال بھلیائی دے

و مردان مسلمان و زنان مسلمانان بعض ایشان کارساز بعض اند میفرمایند بکار پسندیدہ و منع میکنند از کار

تے مومن مرد زناں سبہ آپس دوست کہیو دے	امر کرن بھلیائیاں تے برائیوں منع کریندے

وَيُقِيمُونَ الصَّلٰوةَ وَيُؤْتُونَ الزَّكٰوةَ وَيُطِيعُونَ اللّٰهَ وَرَسُولَهُ

تے قائم کردے ہین نماز تے دیندے ہین زکوۃ تے فرمانبرداری کردے ہین اللہ تے رسول اسدے دی

برپا میدارند نماز را و میدہند زکوۃ را و فرمانبرداری میکنند خدا و رسول او را

تے قائم کرن نمازاں کردے اوہ زکوتاں ہاے	تے کرن اطاعت رب تے نبی دی نت ایہا نا نوالی

أُولٰئِكَ سَيَرْحَمُهُمُ اللّٰهُ إِنَّ اللّٰهَ عَزِيزٌ حَكِيمٌ

ایہ لوگ شتاب رحمت کریگا اوہناں نوں اللہ تحقیق اللہ غالب صاحب حکمت دا ہے

این جماعت رحمت خواہد کرد بر ایشان خدا ہر آئینہ خدا غالب درست کار ست ؀

ملحقہ: اصحاب مدین قوم شعیب علیہ السلام دی جنہاں اتے عذاب یوم الظلہ دے نال ہوئی۔ موتفکات اوہ اوستیاں جو لوطیاں دیاں الٹیاں گیاں جو اوہ قوم لوط علیہ السلام دی آہی۔

معرفت

کرنبی جہاد کفاراں تھیوں اہل نفاق زباناں	تے سختی کر انہاں اپر جا تھاں دوزخ برا سکا نواں
بن مسعود کہے کر جنگ منافق نال ہتھاں دے	جے ہتھ نہ طاقت نال زباناں کرتوں ناش تھاندے
جے نال زبان نہ طاقت کر فر غیرت دل تھیں بھالی	نہ ملیں منافق مگراں منہ کر تیوڑی نال خفائی
کر جنگ زبانی سخت کلامی ابن عباس بتاوے	ایہ آیت ناسخ ہر آیت جیہی عفو صفح فرماوے

یَحْلِفُوْنَ بِاللّٰهِ مَا قَالُوْا ؕ وَلَقَدْ قَالُوْا كَلِمَةَ الْكُفْرِ وَكَفَرُوْا بَعْدَ اِسْلَامِهِمْ

قسماں کردے ہین نال اللہ دے جو نہیں کہیا انہاں تے البتہ ٹھیک کہیا انہاں کلمہ کفر دا تے کافر ہوئے پچھے اسلام اپنے دے

سوگند میخورند بخدا کہ نگفتہ اند و ہر آئینہ گفتہ اند سخن کفر و کافر شدہ اند بعد اسلام خویش

اوہ قسماں نال اللہ دے کرن جو اساں ایہ سخن الایا	انہاں کلمہ کفر کہیا تے بعد اسلاموں کفر کمایا

وَهَمُّوْا بِمَا لَمْ يَنَالُوْا ۚ وَمَا نَقَمُوْا اِلَّآ اَنْ اَغْنٰىهُمُ اللّٰهُ وَرَسُوْلُهٗ مِنْ فَضْلِهٖ

تے قصد کیتو نے نال اس چیز دے جو نہ پایو نے تے نہیں عیب کیتا انہاں مگر اس بات نوں جو غنی کیتا انہاں نوں اللہ تے رسول اوسدے نے فضل اپنے تھیں

و قصد کردند آنچہ نیافتند یعنی ایذا پیغامبر و انکار نکردند مگر برآنکہ تو نگر ساخت ایشاں را خدا و رسول او

تے قصد کیتا انہاں قتل نبی دا جو گل نہ ہتھ آئی	تے عیب انکار نکر دے منافق باجھوں فضل خدائی
جو غنی کیتا انہاں رب نبی نے اپنے فضل کرم تھیں	جلاس غنی نبی دیوائی دیت بارہاں ہزار درم تھیں
بہی نال صحابہ جنگ چڑھن ہر لٹاں نال رجاجے	تے کلمہ کفر نبی نوں گالیں اہل نفاق الائے
بہی قول جلاس جے نبی سچا ماندڑ اسیں حمار دے	بہی قول ہے منیوں باہر کڈھن غر توائی خوار دے

فَاِنْ يَّتُوْبُوْا يَكُ خَيْرًا لَّهُمْ ۚ وَاِنْ يَّتَوَلَّوْا يُعَذِّبْهُمُ اللّٰهُ عَذَابًا اَلِيْمًا ۙ فِي الدُّنْيَا وَالْاٰخِرَةِ

پس جے کر توبہ کرن ہوویگی بہتر واسطے انہاں دے تے جیکر منہ موڑن عذاب کریگا انہاں نوں اللہ عذاب دردوالا وچ دنیا تے آخرت دے

پس اگر توبہ کنند بہتر باشد ایشاں را و اگر برگردند از توبہ عذاب کند ایشاں را خدا بعذاب دردمند در دنیا و آخرت

جو توبہ کرن تاں ہے انہاں بہتر خالص کر ایمانی
تے جو منہ موڑن عذاب کرے انہاں نوں وچ دنیا جہانی

وَمَا لَهُمْ فِي الْأَرْضِ مِن وَلِيٍّ وَلَا نَصِيرٍ

تے نہیں واسطے انہاں دے وچ زمین دے کوئی کارساز تے نا مددگار

و نیست ایشانرا در زمین ہیچ کارساز و ہیچ یاری دہندہ

تے نہیں انہاں دے کارن مددگار زمین وچ کوئی
تے نا کوئی کم سوارن والا کرے انہاں دی جوئی

جلاس ہویا فر تائب سنکر جد ایہہ آیت آئی
تے جنہاں نصیب توبہ انہاں دی جگہ ہوئی رسوائی

وَمِنْهُم مَّنْ عَاهَدَ اللَّهَ لَئِنْ آتَانَا مِن فَضْلِهِ لَنَصَّدَّقَنَّ وَلَنَكُونَنَّ مِنَ الصَّالِحِينَ ۝

تے بعض انہاں تھیں اوہ ہیں جو عہد کیتس نال اللہ دے البتہ جیکر دیوے سانوں فضل اپنے تھیں ضرور صدقہ کرانگے

و از ایشان کسی ہست کہ عہد بستہ است با خدا البتہ اگر بدہد ما را از فضل خود صدقہ دہیم و باشیم از نیکوکاران

تے بعض انہاں جس عہد کیتا رب جے فضلوں اساں دیتا
تا صدقہ بہت دیواہیں ٹھیک تے نیک بنائیں ہتا

فَلَمَّا آتَاهُم مِّن فَضْلِهِ بَخِلُوا بِهِ وَتَوَلَّوا وَّهُم مُّعْرِضُونَ ۝

فر جد دتوس انہاں نوں فضل اپنے تھیں بخیلی کیتی نال اوسدے تے پھر گئے تے اوہ موڑنیوالے ہین

پس وقتے کہ بداد ایشانرا از فضل خود بخیلی کردند بآن و برگشتند اعراض کنان

پس جد رب انہاں نوں فضلوں وچ تا نجل کمایا
تے پھر گئے اوہ منہ موڑ کراہیں وچ معالم لیایا

ابو امامہ کہے جو ثعلبہ بن حاطب انصاری
طرف نبی دی آکر آکھیوس کر کے ہک زاری

جو اللہ مینوں مال دیوے کجھ حضرت ایہہ فرمایا
جو ہے تینوں تھوڑا بہتر شکر ادا جس آیا

کدی مڑ آیا فر حضرت اگے کیتس عرض دوباری
نبی کہیا تیں کارن سوہنی ہیری تابعداری

میں قسم خدا جس چاہاں پربت سونا چاندی ہووں
میں جتھوں چاواں جاواں جتھے ٹہراں ٹہر کھلووں

یعنے میں منظور نہ کیتا دنیا فانی تائیں
اوہ فیر آیا کے روز تے آکھیوس حضرت کر دو دعائیں

جو اللہ مال دیوے میں کر ساں حق حقوق ادائی
دہ ثعلبہ تائیں مال خدایا آکھیا نبی جد آئی

فر اڑ اس بنایا اللہ بہتی برکت پائی
اوہ نال نبیدے ظہر تے عصر نمازان نت گذارے
فر اس جا گہ وچہ بہ بہنون ورد بینیون ڈہایا
استھین فیر زیادہ ہویان بیٹھا فیر دور ڈیڈا
فر ہکدن نبی سمہالیا جو کیا ثعلبہ نال ہیائی
ہے ہے ثعلبہ ہے ہے ثعلبہ ترلیواری فرمایا
ہک مرد سلیمی ہک جہینی نبے گھلا اگراہیے
نے آکھیا ثعلبی کنون بہی پکڑ وسکمی ہک تبایا
اس آکھیا ایہ ماجزیہ ہے یا جزیے بہین ایہائی
فر سلمی پاس گئی وچہ اٹھان خچگا مال اوہ لیایا
فر لوکان پاسون پکڑ زکوتان ثعلبی تے فر آئے
فر آکھیوس ہن لتین جا ہو آپے پیان سُعح جوابان
ہے ہے ثعلبہ ہے ہے ثعلبہ ترلیواری فرمایا
ثعلبی دا کوئی سکا سنکر آیت خبر پوچہائی
تاں پاس نبیدے آکرا کھیوس ہن لتین لیوز کوتان
فر سر وچہ مٹی پاون لگا ویکھیہ نبی فرمایا
فر بعد وفات نبیدی آکھیوس ابو بکر دی لگے
فر پاس عمر عثمان خلافت ہر ہک دیوچہ آیا

مدینے وچہ سماون ناہین بیٹھا جنگل جائی
مغرب فجر عشا ایڑ وچہ پڑہدا اندر بارے
باجہون جمعہ نمازان نون فر شہر نہ سکے پایا
فر جمعہ جماعتان چہوڑ بیٹھا بہ مال وہیا ہن ایڈا
لوکان کہیا جو ایڑ ودھیاے گیا دور لگانے
جان فرض زکوۃ ہوی جد آیت صدقیان وحی لیایا
تے حکم زکوتان لکہ تا سبہ پڑہ کر عمل کریا ہے
ثعلبی پاس جان پہوچے خط نبیدا کڈہ سنایا
لتین جا ہواگان جان فارغ ہو کر مڑ تواوبہائی
انہان آکھیا ایہ وجب سلمی آکھیا مین خط خوش آیا
آکھیوس خط ویکہا وڈہ پکڑ اوہی سخن سنائے
جان پاس نبی اوہ پوہچی ہو لیا حضرت پیش صحابان
فر انہان خبر سنائی تد ایہ آیت وحی لیایا
جو ہے ثعلبہ تیری حق ایہ آیت ربتہین آئی
تا نبی کہیا ہن منع کیتا رب کوہن لوان صدقاتان
جو ایہ کرتوت تیری ہی کیون تا اوس مال دیوایا
جو پکڑ زکوۃ اس کہیانہ پکڑان حضرت جو چہڈ وگے
پر کسے قبول نہ کیتی فر اوہ مڑ کر خاک سمایا

فَاَعْقَبَهُمْ نِفَاقًا فِيْ قُلُوْبِهِمْ اِلٰى يَوْمِ يَلْقَوْنَهٗ بِمَا اَخْلَفُوا اللّٰهَ مَا وَعَدُوْهُ

پس انجام کیتس انہاندا منافقی وچہ دلان انہاندیاندی اسدن تائین جو ملن گے اسنون بدلے اوسدے جو
خلاف کیتونے تے اللہ نون جو وعدہ کیتونے اسنون

پس خداتعالے عاقبت حال ایشان ساخت نفاق را در دل ایشان تا روزیکہ ملاقات کنند باوی بسبب
آنکہ خلاف کردند با خدا آنچہ وعدہ کردہ بودند باوے

مراد آیت صدقے والی تہین ایہ قول اللہ تعالی دا ہے خُذْ مِنْ اَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيْهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ یعنی پکڑ نے مالان انہاندیان تہین صدقہ جو پاک کرین تون انہان نون نال اوسدے تے دعا کر واسطے اونہان دے

مرد سلیمی بنی سلیم قبیلہ تہین تے مرد جہینی بنی جہینہ قبیلہ تہین

یعنی ایہ آیت وَمِنْهُمْ مَّنْ عٰهَدَ اللّٰهَ تا اللہ تعالی دی تا کا نوا یکذبون تک ایس ثعلبہ دے حق وچ آیان واللہ اعلم

فراوڑکی اثر نفاق دا رب اندر دلاں تنہاں	ہسدن تیک جس ملسن اسنوں شامت نال گناہاں

وَبِمَا كَانُوا يَكْذِبُونَ ۝

تے بدلے اس چیز دے جو آہے جھوٹھ بولدی

وبشامت آنکہ دروغ مے گفتند

جو وعدہ رب خلاف کیتو نے بولن جھوٹھ تنہاں نے	ابو ہریرہ یوں ہا ہسنا دا جو آکھیا نبی سوہانے
منافق تن علامت بولے جھوٹھ کرے جد باتاں	بہی وعدہ کرے خلاف امانت خیانت مد ہاداتاں

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ سِرَّهُمْ وَنَجْوَاهُمْ وَأَنَّ اللَّهَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ

بھلا نہیں جانا ایہناں ایہ جو اللہ جاندا ہے بھیت انہاں دے تے سارے انہاندے ایہ جو اللہ جاننے والا غیباں دا ہی

آیا ندانستہ اند کہ خدا میداند سخن پنہان ایشانرا و راز گفتن ایشانرا و آنکہ خدا داننده غیب است

بھلا جانن نہیں جو اللہ جانے انہاں بھیت سارے	تے اللہ جانن والا غیباں ظاہر باطن سارے

الَّذِينَ يَلْمِزُونَ الْمُطَّوِّعِينَ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فِي الصَّدَقَاتِ وَالَّذِينَ لَا يَجِدُونَ إِلَّا جُهْدَهُمْ

اوہ لوک جو عیب لگاندے ہین رغبت کرنیوالیاں نوں مومناں تھیں وچہ صدقیاں دے تے اونہاں نوں جو نہیں پاوندے مگر محنت اپنی

آنانکہ عیب میکنند در راہ خدا رغبت کنندگانرا از مسلمانان در صدقات و عیب کنند آنانرا کہ نمی

منافق عیب کرن جو مومن خوشیوں صدقہ دیندے	تے جیہڑے محنت با جہ پاون تنہاں بہی عیب کہندے

فَيَسْخَرُونَ مِنْهُمْ ۙ سَخِرَ اللَّهُ مِنْهُمْ وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ ۝

پس ٹھٹھا کردے ہین انہاں تھیں ٹھٹھا کردا ہے اللہ انہاں تھیں تے واسطے انہاندے عذاب دردناک ہے

پس تمسخر مے کنند بایشان تمسخر کرد خدا بآن تمسخر کنندگان و ایشانرا است عذاب دردہندہ

پس ٹھٹھا کرن انہاں نوں ٹھٹھا کردا رب تنہاں	تے کارن انہاں عذاب کیہا رہ دوزخ اندر بہاناں
معالم وچہ جو حکم تصدق پیغمبر فرمایا	تا عبد الرحمن عوف دا بیٹا چار ہزار لیا یا

له عن ابی ہریرة ان رسول اللہ صلی اللہ علیہ قال آیة المنافق ثلث اذا حدث کذب واذا وعد اخلف واذا ائتمن خان مشکوٰة

تے اکھیوس اٹھ ہزار گھر ہے میرے پاس سنولا
تون جو کجھ آندا ابھی جو رکھیا اللہ برکت ڈالی
جاں فوت ہویا تس عورتاں اٹھوں حصہ کیتوں
تے ہک سو وسق کھجوراں عاصم ابن عدی عجلانی
تے ابو عقیل کھجوراں ٹوپا محنت کر کے لیایا
دو ٹوپے ہتھ آئے ٹوپا چھوڑیا جہت عیالاں
تا عبد الرحمٰن عاصم دی حق طعن کیتے گمراہاں
تے ابو عقیل نوں ٹھٹھے کرن جو ایہی نام وو ہاوی
نہیں ہا رب نبی نوں اسدے ٹوپے لوڑ نہ کائے

اوہ ٹبر نوں چھوڑ آیا ادھا راہ خدا مقبولا
ایہ دعا پیغمبر کیتے اللہ برکت گھتی ہالے
ہک لکھ سٹھ ہزار درم اوہ حصہ تناں تھہ آیا
جو وسق اتھی سٹھ ٹوپا لیا یا صدیار حقانی
اکھیوس ات کیتم مزدوری ساری ات کمایا
تے دوجا ٹوپا راہ خدا وچ صدقے اندر ڈالاں
جو ناسوری دی خواہش اینہاں کیتا خرچ تداہا نہ
جو صدقے والیاں دے وچ مہر اعم بھی گنیاں جاوی
تدا ایہ آیت وحی لیایا اہل نفاق بربادی

اِسْتَغْفِرْ لَهُمْ اَوْ لَا تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ اِنْ تَسْتَغْفِرْ لَهُمْ سَبْعِيْنَ مَرَّةً فَلَنْ يَّغْفِرَ اللّٰهُ لَهُمْ

توں بخشش منگ واسطے انہاں دے یا نہ بخشش منگ واسطے انہاں دے جیکر بخشش منگیں توں واسطے انہاں دے ستر واری پس ہرگز نہ بخشے گا اللہ واسطے انہاں دے

آمرزش طلب کن برائے ایشان یا آمرزش طلب مکن برائے ایشان اگر آمرزش خواہی برائے ایشان ہفتاد بار ہرگز نیامرزد اللہ ایشان را

جے منگیں ستر واری ہول نہ بخشے رب تنہاں نوں	توں بخشش منگ انہاں کارن یا نہ بخشش منگ انہاں نوں

ذٰلِكَ بِاَنَّهُمْ كَفَرُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الْفٰسِقِيْنَ

ایہ اسواسطے ہے جو اوہ کافر ہوئے نال اللہ دے تے رسول اوسدے دے تے نہیں اللہ ہدایت کردا قوم بدکاراں نوں

این سبب آنست کہ ایشان کافر شدند بخدا و رسول او و خدا راہ نماید گروہ فاسقان را

ایہ بخشش تھیں محروم جو رب نبی تھیں کفر کمائے
تے اللہ قوماں بدکاراں نوں سدھی راہ نہ لائے

ایہ بخشش نہیں محروم جو رب نبی تہیں کفر کمائی | تے اللہ قوماں بدکاراں نوں سدھی راہ نہ لائے

فَرِحَ الْمُخَلَّفُوْنَ بِمَقْعَدِهِمْ خِلٰفَ رَسُوْلِ اللّٰهِ وَكَرِهُوْٓا اَنْ يُّجَاهِدُوْا بِاَمْوَالِهِمْ

خوش ہوئے پچھے چھوڑے گئے نال بیٹھ رہنے اپنے دے پچھے رسول اللہ دے تے کراہت کیتی اونہاں نے جنگ کرن نال مالاں اپنیاں دے

شادمان شدند واپس گذاشتہ شدگان بہ نشستن خویش برخلاف پیغامبر خدا و ناپسند کردند کہ جہاد کنند با اموال خویش

خوشی کرن جو پچھے بیٹھے مگر رسول اللہ دے | تے کرن کراہت جنگوں کجن تہیں وچ سبیل اللہ دے

وَاَنْفُسِهِمْ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ وَقَالُوْا لَا تَنْفِرُوْا فِي الْحَرِّ ۭ قُلْ نَارُ جَهَنَّمَ اَشَدُّ حَرًّا ۭ

تے نال جاناں اپنیاں دے وچ راہ اللہ دے تے کہیا انہاں نا نکلو وچ گرمی دے کہہ اگ دوزخ دی بہت سخت ہے گرمی دے لحاظ

و بجان خویش در راہ خدا و گفتند با یک دیگر بیرون مروید در گرمی بگو آتش دوزخ سخت تر است در گرمی

نال مالاں اتے جاناں اپنیاں اندر راہ خدائی | تے کہن نہ نکلو وچ گرمی کہہ دوزخ ودہ گرمائی

لَوْ كَانُوْا يَفْقَهُوْنَ ۝ | جیکر ہوندے اوہ سمجھ دے
| اگر در مے یافتند چنین نمے کردند

فَلْيَضْحَكُوْا قَلِيْلًا وَّلْيَبْكُوْا كَثِيْرًا ۚ جَزَاۗءًۢ بِمَا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ ۝

پس چاہیے جو ہسن تھوڑا تے رووّن بہتا بدلہ اس چیز دا جو آپے کماندے

پس باید کہ بخندند اندکے و بگریند بسیاری جزا را آنچہ میکردند

جیکر سمجھ کرن اوہ احمق دوزخ سخت بریائی | پس ہسن تھوڑا رووّن بہتا بدلہ لین کمائی
ہسن تھوڑا دنیا اندر اگے بہتا رووسن | نت دوزخ اندر سڑسن گلسں کدی خلاص نہ ہوسن

فَاِنْ رَّجَعَكَ اللّٰهُ اِلٰى طَاۗىِٕفَةٍ مِّنْهُمْ فَاسْتَاْذَنُوْكَ لِلْخُرُوْجِ فَقُلْ لَّنْ تَخْرُجُوْا مَعِيَ اَبَدًا

پس جیکر پھیرے تینوں اللہ طرف کجھ ٹولی انہاں وچوں پس اذن چاہن تیتھوں واسطے نکلنے دے پس کہہ ہرگز

پس اگر باز آرد ترا خدا تعالی بسوی گروہی از ایشان پس دستوری طلبند از تو برای بیرون آمدن بگو بیرون نخواہید آمد ہرگز

پس جے موڑے تینوں اللہ طرف ہک ٹول تہناں ہاں — فر نکلن کارن اذن منگن کہہ نکلو نہیں کدا ہاں

وَلَن تُقَاتِلُوا مَعِيَ عَدُوًّا ۖ إِنَّكُمْ رَضِيتُم بِالْقُعُودِ أَوَّلَ مَرَّةٍ فَاقْعُدُوا مَعَ الْخَالِفِينَ ۝

تے نہ جنگ کرو گے ہمراہ میرے نال دشمن دے تحقیق تسیں راضی ہوئے نال بیٹھنے دے پہلے پس بیٹھو نال پچھے رہنے

و جنگ نخواہید کرد ہمراہ من با ہیچ دشمنے ہر آئینہ شما رضا مند شدید بہ نشستن اول بار پس بنشینید با پس ماندگان

تے کدی نہ لڑسو ساتھ میرے تسیں ہرگز دشمن تائیں — تسیں پہلی واری سی تے راضی بیٹھ رہن بچپائیں
یعنے جنگ تسانوں بُریاں جو کدی اہل نفاقوں — منگ اذن جو جنگ چلن ال ساتھی اہل وفاقوں
تو اگے جو کدی نہ ساتھ رلوہن بیٹھو نال خواری — جو بیٹھن تے خوش ہوئے آہے تسیں جنگ تھیں کدی ٹری

وَلَا تُصَلِّ عَلَىٰ أَحَدٍ مِّنْهُم مَّاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَىٰ قَبْرِهِ ۖ إِنَّهُمْ كَفَرُوا

تے نا نماز پڑھ اپر کسی دے انہاں تھیں جو مر گیا تے نا کھلا ہو اپر قبر اوسدی دے تحقیق اوہ کافر ہوئے

و بر محمد نماز مگذار بر ہیچ یکے از ایشان کہ بمیرد ہرگز و مایست بر گور وی ہر آئینہ ایشان کافر شدند

تے نا پڑھ کسے جنازہ ہرگز مرے جو اہل نفاقوں — تے نا ہو کھڑا قبر اوسدی کارن دفن وفاقوں

بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ وَمَاتُوا وَهُمْ فَاسِقُونَ ۝

نال اللہ دے تے رسول اوسدے دے تے مر گئے
بخدا و رسول او و مردند و ایشان فاسق بودند

ٹھیک ہوئے اوہ کافر رب تھیں ہور رسول خداؤں — تے مر گئے حال نفاق فسق وچ توبہ کرن نہ راؤں
عبداللہ بن ابی منافق ہویا جان ہٹ لاری — سردار تو سدوا یوس آیا سرور ہوت تیاری
حضرت سنوں آکھیا جب ہووے دان مار یاتینوں — اس آکھیا نا سدوا اٹھ تاہیں جھڑ کان دیوین مینوں
میں سکارن سدوا یا بخشش چاہیں میر تائیں — تے پڑھیں جنازہ خود میرا ہن جینوں کفن پنہائیں
باسناد بخاری ہے اہوں عمر خطابوں لیایا — صد ابن ابی ہویا انہاں سرور جیت نماز بولایا
جان اٹھیا سرور اٹھ کہیا میں پڑھیں نماز فلانے — جو روز فلانے آیا کہیوس گن دے تے چٹے لکانے
میں گن گن بہتے لگادان عمر ہسن تمہوں فرمادے — جو چھوڑ مینوں مختار کیتا رب بخشش منگاں بہاو

مین بستر وارثی نہین وہ منگسان تس بخشش جانا	تاپڑھیا جنازہ اوسدا اسر ورآیا وحی ربانا
ایہ آیت جھبدے وحی لیایا منع خدا فرمایا	تے مینون اوس دلیری اپنی کنون تعجب آیا
ہبی باسناد بخاری راہون جابر کری روایت	جان ابن ابی قبر وچہ دہریا آیا نبی نہایت
تا اُسنون فیرکڈھیا اپنی گوڈیان اپر پایا	تے اپنی تھک ڈالی وچہ اسدے پیراہن پہنایا
جواس نے روز بدر پیراہن دتا سے عباسی	اسدا ابدلہ دتا حضرت رہے نہ اس بہرواسے
فرا کیہا اسنون نفع نہین پیراہن ہور نماز ون	پر تین اسیدہزار منافق ہوسن ہن نیازون

وَلَا تُعْجِبْكَ أَمْوَالُهُمْ وَأَوْلَادُهُمْ ۚ إِنَّمَا يُرِيدُ اللَّهُ أَنْ يُعَذِّبَهُمْ بِهَا فِي الدُّنْيَا

تے خوش نہ لگن تینون مال اہناندے تے فرزند اہناندے سوا اسدے نہین جو چاہندا ہے اللہ ایہ جو عذاب کرے اہنان نون نال اوسدے وچہ دنیا دے

و بشگفت نیارد ترا اموال ایشان و نہ فرزندان ایشان جز این نیست کہ میخواہد خدا کہ عقوبت کند

تے خوش نا کرن نبیا تینون مال اولاد اہناندی	رب چاہے کری عذاب تہنان سنگ انہانو وچہ دنیا دے

وَتَزْهَقَ أَنْفُسُهُمْ وَهُمْ كَافِرُونَ	تے نکلن جانان اہناندیان تے اوہ کافر ہوون
	دبیرون شود روح ایشان و ایشان کافر باشند
تے نکل جاہن اہناندیان جانان اس حال کفر دے	مال اولاد بیدینان آفت دوہین جگین وکھ بہردے

وَإِذَا أُنْزِلَتْ سُورَةٌ أَنْ آمِنُوا بِاللَّهِ وَجَاهِدُوا مَعَ رَسُولِهِ اسْتَأْذَنَكَ

تے جس وقت اتاری جاندی ہے سورت ایہ جو ایمان لیاوو نال اللہ دے تے جنگ کرو ہمراہ رسول اوسدے دے اذن منگدے ہین

و چون فرود آوردہ شود سورتے بایں مضمون کہ ایمان آرید بخدا و جہاد کنید ہمراہ رسول او دستوری مے

تے جد لتھی کائی سورت ایہ جو منو اللہ سائین	تے جنگ کرو ہمراہ نبی تس جاہن اذن تدامیر

أُولُو الطَّوْلِ مِنْهُمْ وَقَالُوا ذَرْنَا نَكُنْ مَعَ الْقَاعِدِينَ	صاحب دولت دے اہنا تہیں
	تے کہندے ہین چھوڑسانون تا

خداوندان وسعت از ایشان و گویند بگذار ما را تا باشیم با نشستگان)

عہ حضرت عمر رضہ نے عرض کیتا یا رسول اللہ۔ اللہ نے فرمایا وچہ حق منافقاندے مان تستغفر لہم سبعین مرۃ لن یغفر اللہ لہم یعنے جے بخشش منگیں تون۔ وا

جو ہووے بیٹھن والیاں دے سنگ سدی مارا انہاں نوں		صاحب دولت اہل نفاقوں آکھن چھوڑ اسانوں

رَضُوا بِأَنْ يَّكُوْنُوْا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطُبِعَ عَلٰى قُلُوْبِهِمْ فَهُمْ لَا يَفْقَهُوْنَ ۝

راضی ہوئے نال اوسدے جو ہوون نال پچھے رہنے والیاں دے تے مہر کیتی گئی اپر دلاں انہاں دیاں دے پس اوہ

راضی شدند بآنکہ باشند با زنان پس ماندہ و مہر نہادہ شد بر دل ایشان پس ایشان فہم نمے کنند

تے مہر کیتی رب دلاں تنہاں دے رہیو نہ سمجھن واہی		راضی ہوئے جو بیٹھے رہن اوہ پچھلیاں دے ہمراہی

لٰكِنِ الرَّسُوْلُ وَالَّذِيْنَ اٰمَنُوْا مَعَهٗ جَاهَدُوْا بِاَمْوَالِهِمْ وَاَنْفُسِهِمْ

ایپر پیغمبر تے اوہ لوک جو ایمان لیائے نال اوسدے جنگ کیتو نے نال مالاں اپنیاں دے تے جاناں اپنیاں دے

لیکن پیغمبر و آنانکہ ایمان آوردند با او جہاد کردند با اموال خود و جانہائے خود

جنگ کرن سن مالاں جاناں دے وچ رجھ کے		ایپر نبی تے لوک جو اوسدے نال ایمان لیائے

وَاُولٰٓئِكَ لَهُمُ الْخَيْرٰتُ ز وَاُولٰٓئِكَ هُمُ الْمُفْلِحُوْنَ ۝

تے ایہ لوک واسطے انہاں دے نیکیاں ہین تے ایہ لوک اوہی خلاصی پاونوالے ہین

و این جماعت ایشان راست نیکیہا و این جماعت ایشانند رستگاران

تے اوہی لوک خلاصی پاونوالے خیراں آیاں		تے اوہی لوک جو ایہناں کارن خیراں نے ہبلیاں پائیاں

اَعَدَّ اللّٰهُ لَهُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ مِنْ تَحْتِهَا الْاَنْهٰرُ خٰلِدِيْنَ فِيْهَا ط ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ ۝

تیار کیتی ہین اللہ نے واسطے انہاں دے بہشت وگدیاں ہین تلے اونہاں دے نہراں ہمیشہ رہنے والے وچ اونہاں دے ایہہ ہے مراد پاونی وڈی

آمادہ ساختہ است خدا برائے ایشان بوستانہا میرود زیر آن جویہا جاویدان آنجا اینست فیروزی بزرگ

رہسن نت انہاں وچ دائم فتحمندی ایہہ بھاری		تیار کیتے رب انہاں کارن جنت نہراں جاری

۵ خوالف جمع ہے خالفۃ دی یعنی پچھے رہن والی عورت وچ گھر دے کیہا حسن نے معنی طبع دا ایہہ ہے جو پہنچے دل وچ انتہا کرنے دے طرف کفر دی اس حد نوں جو کہیا کہ اوہ ایمان تھیں مردہ ہو گئی ۱۲ تفسیر کبیر

۶ فائدہ لفظ لکن دا ایہہ جو جیکر ایہہ منافق جنگ کرنے تھیں پس تحقیق

ہووے طرف خدا اور رسول دے ۱۲

۷ جو بہتر ہین ایمان تھیں ۱۲ تفسیر کبیر

نقل ہے تفسیر کبیر

مراد خیرات تھیں سب بھلیاں ہین دین اور دنیا ہین تے کیہا بعض نے مراد حوراں ہین جو اللہ تعالیٰ نے ایمان والیاں نوں خیرات حسان فرمایا ہے ۱۲ تفسیر کبیر

ع ۱۱ ۹

وَجَاۤءَ الْمُعَذِّرُوْنَ مِنَ الْاَعْرَابِ لِيُؤْذَنَ لَهُمْ وَقَعَدَ الَّذِيْنَ كَذَبُوا اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ ط

تے آئے عذر کرنیوالے گواراں تھیں تاں اذن دتا جاوے واسطے انہاں دے تے بیٹھ رہے اوہ لوگ جہڑے جھوٹھا بولیا انہاں اللہ تے رسول اوسدے نوں

و آمدند اہل عذر از صحرا نشینان تا دستوری دادہ شود و نشستند آنانکہ دروغ گفتند با خدا و رسول او

تے آئے عذر والے اعرابوں تا اوہ اذن لیجاون	تے بیٹھ رہے گھر اپنے اوہ جو رب رسول جھوٹھاون

سَيُصِيْبُ الَّذِيْنَ كَفَرُوْا مِنْهُمْ عَذَابٌ اَلِيْمٌ

البتہ پہونچے گا انہاں لوکاں نوں جو کافر ہوئے انہاں تھیں عذاب درد دینے والا

خواہد رسید بکافران از ایشان عذاب درد دہندہ

جنہاں پہچیگا اوہناں نوں جو کافر ہوئے تنہاں تھیں	سخت عذاب کہیا راکر جو کوڑی عذر جگاں تھیں

لَيْسَ عَلَى الضُّعَفَاۤءِ وَلَا عَلَى الْمَرْضٰى وَلَا عَلَى الَّذِيْنَ لَا يَجِدُوْنَ مَا يُنْفِقُوْنَ حَرَجٌ

نہیں اوپر ضعیفاں دے تے نا اوپر بیماراں دے تے نا اوپر انہاں دے جو نہیں پاؤندے اوہ چیز جو خرچ کرن کجھ گناہ

و نیست بر ناتوانان و نہ بر بیماران و نہ بر آنانکہ نمے یابند آنچہ خرچ کنند ہیچ گناہ

نہیں گناہ ضعیفاں ہور بیمار جے جنگ نہ جاون	تے نا جو انہاں اپر جیہڑے مالوں خرچ نہ پاون

اِذَا نَصَحُوْا لِلّٰهِ وَرَسُوْلِهٖ ط مَا عَلَى الْمُحْسِنِيْنَ مِنْ سَبِيْلٍ ط وَاللّٰهُ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ

جد خیر خواہی کرن واسطے اللہ دے تے رسول اوسدے نہیں اپر نیکو کاراں دے کجھ راہ تے اللہ بخشنہار مہربان ہے

چون نیک خواہی کنند با خدا و رسول او نیست بر نیکوکاران ہیچ راہ عتاب و خدا آمرزندہ مہربان ست

جاں خیر خواہی اوہ کرن اللہ دی ہور رسول الٰہی	نہ نیکوکاراں اپر رستہ جھڑک نہ جنب تباہی

تے اللہ بخشنہار گناہاں وڈی رحمت والا | ایہ زید عمر دے حق آیت یا ابن مکتوم دے نال

وَلَا عَلَى الَّذِينَ إِذَا مَا أَتَوْكَ لِتَحْمِلَهُمْ قُلْتَ لَا أَجِدُ مَا أَحْمِلُكُمْ عَلَيْهِ

تے نہیں گناہ اپر اوہناں دے جو جس وقت آئے تیرے پاس تاجو اسواری دیویں توں انہاں نوں کہیا
توں جو نہیں پاوندا ہیں اوہ چیز جو سوال کران ہیں تسانوں اپر اس دے

ونہ برآنانکہ چون بیایند پیش تو تا سواری دہی ایشانرا گوئی نمییابم آنچہ سوار کنم شمارا بر آن

تے نہیں گناہ تہناں جد آئے منگن تدہ اسوارے | توں کہیا نہ پاواں اوہ جو کراں تساں اسوارے

تَوَلَّوْا وَأَعْيُنُهُمْ تَفِيضُ مِنَ الدَّمْعِ حَزَنًا أَلَّا يَجِدُوا مَا يُنْفِقُونَ

پھر گئے تے اکھیں اوہناں دیاں وگدیاں ہیں انسوں نہیں واسطے غمدے ایہ جو نہیں پاوندے اوہ چیز جو خرچ کراں

بازگردند و چشم ایشان روان باشد به اشک بجہت اندوہ کہ نمی یابند آنچہ خرچ کنند

پھر گئے تے انہاں دیاں اکھیں انسوں نیر وہاون
اوہ ست آہی ہک معقل دو جہا صخر تے دو عبد اللہ
بن خنابر ... بن معقل
بکلن دا احسان حکم کیتا رب دہ اسواری سانوں
تا نبی کہیا ہیں پاس نہیں کجھ روندے ٹیر سد ہائے

اس غم کنوں جو خرچ کرن نوں چیز نہ کائی پاون
ثعلبہ سالم ہور علیہ اکھیا یا نبی اللہ
بن عمر ... بن عمیر ... بن زید انصاری
ہک کہن جیوان بنگو ہک اکھن ہوندے کفش پیراں نوں
تا اوہناں عیب نہ کجھ ہلاں سن جنہاں اسباب نہ پائے

إِنَّمَا السَّبِيلُ عَلَى الَّذِينَ يَسْتَأْذِنُونَكَ وَهُمْ أَغْنِيَاءُ

سوا اوس دے نہیں جو رستہ اپر انہاں دے ہے جو اذن منگدے ہیں تیتوں تے اوہ غنی ہیں

جز این نیست کہ راہ عتاب بر آنانست کہ دستوری میطلبند از تو و ایشان توانگرانند

ٹھیک ملامت رستہ اپر تہناں جو اذن منگیندے | تے ہین اوہ غنی ہیندڑوں مال و خرچ نہیں بہتیرا پیندے

رَضُوا بِأَنْ يَكُونُوا مَعَ الْخَوَالِفِ وَطَبَعَ اللَّهُ عَلَى قُلُوبِهِمْ فَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ

راضی ہوئے نال اوس دے ہوون نال پچھے رہنے والیاں دے تے مہر کیتی اللہ نے اپر دلاں انہاں دے پس اوہ نہیں جاندے

راضی شدند بآنکہ باشند با زنان پس ماندہ و مہر نہاد خدا بر دل ایشان پس ایشان نمی فہمند

راضی ہوئے جو ہوون ساتھی لڑکیاں ہور زنانڈے | تے مہر کیتی رب نے لان تنہاں پر تدی ناہوان سدانڈے

يَعْتَذِرُوْنَ اِلَيْكُمْ اِذَا رَجَعْتُمْ اِلَيْهِمْ ۭ قُلْ لَّا تَعْتَذِرُوْا لَنْ نُّؤْمِنَ لَكُمْ

عذر لیاونگے طرف تساڈی جدمڑ آوگے تسیں طرف انہاندی تون کہہ نا عذر لیاؤ نا یقین کرانگے اسیں واسطے

عذرخواہی کنند پیش شما چون باز آئید بسوئے ایشان بگو عذر خواہی مکنید باور نکنیم سخن شمارا

عذر لیاون طرف تساں جد طرف تہاں مڑ آوو | کہہ اسیں یقین نکر سے ہرگز نا تسیں عذر بناؤ

قَدْ نَبَّاَنَا اللّٰهُ مِنْ اَخْبَارِكُمْ ۭ وَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُوْلُهٗ

تحقیق بتایاں ہین سانون اللہ نے کجھ خبران تساڈیاں تے ہن ویکھیگا اللہ عمل تساڈے تے رسول اسدا

ہر آئینہ آگاہ ساختہ است خدا مارا بہ بعض خبرہا شما و خواہد دید خدا و رسول او عمل شما یعنی در دنیا

ٹھیک اسانون اللہ کجھ خبران تساں بتایا ز | تے ہن ویکھیگا رب نبی وچہ دنیا تساں کمایا دو
یعنے ویکھے رب نبی تسیں توبہ کرو یا ناہین | جے توبہ کرو نفاقوں بخشش نہیں تاں سانوں باہر

ثُمَّ تُرَدُّوْنَ اِلٰى عٰلِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُوْنَ

فر پھیر جاؤگے طرف جاننے والے پوشیدہ تے ظاہر دی پس خبر دیویگا تسانوں نال اس چیز دے جو آہی کردے تسیں

باز گردانیدہ شوید بسوئے داننده نہان و آشکارا پس خبر دہد شمارا بانچہ مے کردید

فر ہوڑے جاسو سول جیہڑا جانے غیب تے ظاہر | فر دیسی خبر تسانوں جو تسیں کردے اندر باہر
ایہ آیت حق تہاں دے جیہڑے جنگ تبوک نہ ہا گئے | اوہ سیاں نہیں وده آہے حضرت مڑ کے نا عذر لیائے

سَيَحْلِفُوْنَ بِاللّٰهِ لَكُمْ اِذَا انْقَلَبْتُمْ اِلَيْهِمْ لِتُعْرِضُوْا عَنْهُمْ ۭ فَاَعْرِضُوْا عَنْهُمْ ۭ

جب تساں کسنگو نال اللہ دی واسطے تساڈے جد مڑ کے طرف انہاں دی تاجو منہ پھیر لو تسیں انہاں نہیں پس منہ موڑو تسیں انہاں تھیں

سوگند خواہند خورد بخدا پیش شما چون باز آئید بسوئے ایشان تا روگردانید از ایشان پس روگردانید

لم کہیا ابن عباس نے نازل ہوئی ایہ آیت سیحلفون باللہ بیچ حق جد بن قیس تے معتب بن قشیر دے ...

عن ... رضی ہو وسے آنحضرت صلی اللہ علیہ وآلہ وسلم ...

بیتی رد و گردانی صحابی دی ... منافقان ...

جیہڑے قسماں نال اسدے کرسن تساں جدمڑ آؤ . تاں روگردانی کرو تنہاں تھیں پس تسیں کجھ بھنواؤ

اِنَّهُمْ رِجْسٌ وَّمَاْوٰىهُمْ جَهَنَّمُ جَزَآءًۢ بِمَا كَانُوْا يَكْسِبُوْنَ ۝

تحقیق اوہ پلید ہین تے جا گہہ اونہاں دی دوزخ ہے بدلہ اس چیز دا جو آہے کماندے

ہر آئینہ ایشان پلید اند و جاے ایشان دوزخ ست سزاے آنچہ مے کردند

ٹھیک پلید اہین اوہ سارے دوزخ جاء تنہاندی . بدلہ لین کمائی اپنی سب سزا ایہہ پاندی

اوہ اتی شخص منافق آہے جد حضرت مڑ آیا . نہ اونہاں نال کلام نہ مجلس کرو نبی فرمایا

ابن ابی پلیدے اگے قسماں بہت اٹھایاں . ناراضی کرے نبی نوں آیوں ایہہ آیتاں آیاں

يَحْلِفُوْنَ لَكُمْ لِتَرْضَوْا عَنْهُمْ ۚ فَاِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَاِنَّ اللّٰهَ لَا يَرْضٰى عَنِ الْقَوْمِ الْفٰسِقِيْنَ ۝

قسماں کھاندے ہین واسطے تساڈے تاں راضی ہووو انہاں تھیں پس جیکر راضی ہووگے اونہاں تھیں پس تحقیق اللہ نہیں راضی ہوندا قوم فاسقاں تھیں

سوگند میخورند براے شما تا رضامند شوید از ایشان پس اگر رضامند شوید از ایشان ہر آئینہ خدا

اوہ قسماں کرن تساں نوں تاں تسیں راضی تھیو اونہاں تھیں . فر تسیں جے رضی تھیو تاں اللہ راضی نہیں بداں تھیں

اَلْاَعْرَابُ اَشَدُّ كُفْرًا وَّنِفَاقًا وَّاَجْدَرُ اَلَّا يَعْلَمُوْا حُدُوْدَ مَآ اَنْزَلَ اللّٰهُ عَلٰى رَسُوْلِهٖ ؕ

گنوار لوک بہت سخت ہین کفر تے منافقی وچ اتے لائق تر ہین جو نا جانن حداں اس چیز دیاں جو

صحرا نشیناں سخت تر اند در کفر و نفاق و سزاوار تر اند باآنکہ ندانند احکام شریعتے را کہ نازل کردہ است

جنگلی وچ نفاق کفر وچ لائق جہل ادائین . نا جانن حداں شرع دی پہنچیا جو رب سائین

والله عليم حكيم ۝ . تے اللہ جانن والا صاحب حکمت دا ہے

خدا دانا درست کار ست

تے اللہ علم تے حکمت والا جانے سبھ بیانی وچہ طبع تنہاں ہیچکی ضد جہالت مرض گھنیرے	شہراں کنوں گنوار زیادہ کفر نفاق بریائی رب کلام نہ بیارے لشان لوے نادر جی کری ودہیرے

وَمِنَ الْاَعْرَابِ مَنْ یَّتَّخِذُ مَا یُنْفِقُ مَغْرَمًا وَّیَتَرَبَّصُ بِکُمُ الدَّوَآئِرَ ؕ

تے بعض گنواراں وچہ اوہ کوئی ہے جو پکڑ دا ہے اس چیز نوں جو خرچ کردا ہے چٹی تے اوڈیکدا ہے نال

واز اعراب کسے ہست کہ تاوان می شمارد چیزے راکہ خرچ میکند و انتظار میکشد در حق شما مصائب را

تے جنگلیاں وچہ بعض جو گنندا جو کجہ خرچ چٹی	تے کری اوڈیک تساں نوں گردش تا ٹُر وبجے پٹی

عَلَیْهِمْ دَآئِرَةُ السَّوْءِ ؕ وَاللّٰهُ سَمِیْعٌ عَلِیْمٌ

اوپر انہاں دے ہے گردش برائی دی تے اللہ سننے والا جاننے والا ہے

برایشان باد مصیبت بد و خدا شنوا دانا ہست

ہے گردش بری انہاندے اپر اللہ سنے تے جانے منافق خرچ زکوتاں صدقے چٹی سمجھن سیانے اوہ جو کجہ خرچن ڈردے خرچن یا کجہ نام بہانوں سو گردش بری انہاندے اپر پوسی رب فرماوے	اے حق ہیں اسد غطفانی وچہ معالم آئے اسید ثواب نہ رکھن ناکجہ خوف عذابے تہیارے کرن اوڈیک ہمیشہ پیغمبر اہل اسلام بلانوں روز بروز اسلام ترقی اللہ انہاں وکھاوے

وَمِنَ الْاَعْرَابِ مَنْ یُّؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَالْیَوْمِ الْاٰخِرِ وَیَتَّخِذُ مَا یُنْفِقُ

قُرُبٰتٍ عِنْدَ اللّٰهِ

تے بعض گنواراں وچہ اوہ ہے جو ایمان لیاوندا ہے نال اللہ دے تے دن آخر دے تے پکڑ دا ہے اس چیز

نوں جو خرچ کردا ہے سبب قریب دا پاس اللہ دے

واز اعراب کسی ہست کہ ایمان مے آرد بخدا و روز آخر و می شمارد چیزے را کہ خرچ مے

کند سبب قربت نزدیک خدا

تے جنگلیاں وچہ بعض جو منے رب قیامت تائیں	تے گنے جو خرچ کرے سو حب خداوند سائیں

[illegible]

وَصَلَوٰتِ الرَّسُوْلِ ؕ اَلَآ اِنَّهَا قُرْبَةٌ لَّهُمْ ؕ سَيُدْخِلُهُمُ اللّٰهُ فِيْ رَحْمَتِهٖ ؕ

تے سبب دعا نیک پیغمبر دے خبردار ہو تحقیق اوہ نزدیکی ہے واسطے انہاں دے جلدی داخل کریگا انہانوں اللہ وچ رحمت اپنی دے

و وسیلہ دعا نیک پیغامبر آگاہ باش ہر آئینہ وے قربت ست ایشان را داخل خواہد کرد ایشان را خدا در رحمت خود

تے موجب بنی دعا ہے ٹھیک گر وہ موجب قرب انہانوں	جلد داخل کریسی رحمت اپنی اندر رب تنہانوں
اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ	تحقیق اللہ بخشنہار مہربان ہے
	ہر آئینہ خدا آمرزندہ مہربان ست
تحقیق اللہ ہے بخشنہار اوڈی رحمت والا	ایہ بنی غفار جہینہ اسلم دی حق فضل نرالا

وَالسّٰبِقُوْنَ الْاَوَّلُوْنَ مِنَ الْمُهٰجِرِيْنَ وَالْاَنْصَارِ وَالَّذِيْنَ اتَّبَعُوْهُمْ بِاِحْسَانٍ ۙ

تے اگے ودہنے والے پہلے مہاجران تے مدد کرنیوالیاں تہیں تے اوہ لوک جو تابع ہوئے انہاندے نال بھلیائی دے

و سبقت کنندگان نخستینان از مہاجران و انصار و آنانکہ پیروی ایشان کردند بہ نیکو کاری

تے ودہنے والے پہلے کنوں مہاجر تے انصار ان	تے جیہڑے تابع ہوئے انہاندے نال نیکی اہل ایمان

رَّضِيَ اللّٰهُ عَنْهُمْ وَرَضُوْا عَنْهُ وَاَعَدَّ لَهُمْ جَنّٰتٍ تَجْرِيْ تَحْتَهَا الْاَنْهٰرُ

راضی ہویا اللہ انہاں تھیں تے اوہ راضی ہوئے اوس تھیں تے تیار کیتی واسطے انہاں دے بہشت وگدیاں ہین ہیٹھ انہاندے نہراں

خوشنود شد خدا از ایشان و ایشان خوشنود شدند از وے و آمادہ ساخت برائے ایشان بوستانہا کہ میرود زیر آن جوئیہا

راضی ہویا انہاں تھیں اوہ اللہ تھیں راضے	تے وگدان تلے درختاں نہراں کارن انہاں فیاضی

خٰلِدِيْنَ فِيْهَآ اَبَدًا ؕ ذٰلِكَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ

ہمیشہ رہنے والے وچ اوہناں دے ہمیش ایہہ ہے مراد پائی بھاری

جاویدان آنجا ہمیشہ این ست فیروزی بزرگ

اوہ نت ہمیش انہاں نوں چہ رہن نعمتاں دی ایہ بہاری

ہک آکھن سابق دو قبلیاں ول جنہاں نماز گذاری

ہک آکھن جنگ بدر وچہ جیہڑے حاضر اہل ایمانوں

سبہ تھیں پیش خدیجہ سرور نال ایمان لیا ئی

ہک آکھن بعد خدیجہ اول علی ایمان لیایا

ہک جمع کرن سبہ قولاں کہن خدیجہ مہر زناں تھیں

تے مرداں وچوں ابوبکر ہے مہرے اہل ایماناں

اوہ یاراں بہی انہاں دے بنبیدی طرف بلاوے

تے آہا اشرف نسب قریشاں دانا خواب جوالاں

لوکی بہت ملن تس آوے پیار محبت کر دے

تاں اوسدے ہتہوں ہو من ہوئے اوسدے یار پیارے

فر بعد انہاں تھیں انور دلی بہت ایمان لیائے

تے انصاراں تھیں مہرے سابق بیعت والے

جاں مصعب بن عمیر مدینے گیا قرآن پڑہائے

وَالَّذِيْنَ اتَّبَعُوْهُمْ ہور مہاجر تے انصاراں

ہک کہن جو انہاں طریقے والے روز قیامت تائیں

ہک کہن جو ذکر کرن جد یار مہاجر تے انصاراں

الوصخر کہے بہن قرظی تکہیا حال اصحاب نبیدا

میں آکھیا کتہوں کہیں تاں پڑھکے آیت ایسائی

سو تابعیاں دی حق ایہی اصحاباں دے حق تائیں

نبی کہیا اصحاباں میریاں براہ سخن الاو

مہرے طرف اسلام جو یار مہاجر تے انصاری

یعنی بیت مقدس ول فر کعبے طرف دو باری

ہک بیعۃ الرضوان اندر جو حاضر گن تنہاں نوں

اس وچہ کسے خلاف نہ کیتا اتفاق ایہائی

ہک آکھن ابوبکر ہک آکھن زید جو حارثہ جایا

غلاماں وچوں زید تے مہری علی آہا لرکیاں تھیں

ایہ جد اسلام لیایا ظاہر کیتس دین ایگاناں

تے آہا نرم مزاج پیارا بہت لوکاں نوں بہاوے

خوشخو با احسان مروت تاجر نیک خصالاں

تس خوبی ہو روانائی کارن تہیں بہت امرد

عثمان زبیر تے عبدالرحمن طلحہ سعد وچارے

ایہ ہنے مرد مہاجراں وچوں سابق مہرے آئے

پہلے سال اندر اوہ ست جنے فر ستر دو جہو سالے

جو مرد زناں ہور لڑکے مومن ہوئے سابق آئے

جو مہریاں بعد ایمان لیائے اوہ بہی ساتہ ابراراں

وچہ ایمان تے ہجرت نصرت اوہ مراد انہاں تھیں

کرن دعائیں رحمت انہاں اوہ تابع ابراراں

اس آکھیا اوہ سبہ بہشتی صاحب نیکی ہور بدیدا

تے آکھیوس والذين اتبعوا وچہ نیکی شرط جو آئی

الوصخر کہیا اس آیت دی میں آلی سمجہ تداہیں

جے احد سونا لتیں خرچ انہاں پڑولی اجہا ؤ

نہ اوہ پڑولی اوہناں دی اتنا اد سونے دا بلدا

ایہ سبہ وچہ معالم لیا یا بغوی صاحب جلدا

وَمِمَّنْ حَوْلَكُمْ مِّنَ الْاَعْرَابِ مُنٰفِقُوْنَ ؕ وَمِنْ اَهْلِ الْمَدِيْنَةِ ؔ مَرَدُوْا عَلَى النِّفَاقِ ۫

تے انہاں لوکاں وچوں جو گرد تساڈے ہین جنگلیاں تھیں منافق ہین تے بعضے لوک مدینے والے سرکشی کردے

وازاناں کہ حوالے شما اند از اعراب منافقانند و بعضے اہل مدینہ خوگر شدہ اند بنفاق

تے انہاں کنوں جو گرد تساڈے اہل نفاق اعرابی مردو اعادت نت نفاقاں ستھیں ہٹدے نا ہیں	تے بعضے لوک مدینے عادت پھڑی نفاق خرابی بہی سرکش پیغمبر ہاں ہر بدیتی مار وکھن تد اہین

لَا تَعْلَمُهُمْ ؕ نَحْنُ نَعْلَمُهُمْ ؕ سَنُعَذِّبُهُمْ مَّرَّتَيْنِ ثُمَّ يُرَدُّوْنَ اِلٰى عَذَابٍ عَظِيْمٍ ۚ

توں نہیں جاندا یا محمد انہانوں اسیں جاندیہاں انہانوں البتہ عذاب کراںگے اونہاں نوں دو واری پھر موڑے جاونگے طرف عذاب وڈے دی

تو نمیدانی ایشانرا ما میدانیم ایشانرا عذاب خواہیم کرد ایشانرا دو بار باز گردانیدہ شوند بسوئے

توں انہاں نجاوی نسانوں معلم تنہاں عذاب دو بارے عذاب دو بارک ذلت خواری اول اس جگ بہارے کلبی سدی کنوں روایت وچ معالم لیا یا تالے نے نام منافق بنے مسجد کنوں نکالے جاں اسہ علم دیاندا جاتا سرور حال انہاں دا	فر موڑے جاس طرف عذاب عظیم جو دوزخ ناری تے دوجھی وار عذاب قبر وچ حشروں پیش خواری جو یکدن نبی روز جمعہ دے خطبہ پیغمبر فرمایا جو نکل فلاں فلاں منافق ہو تسیں کہک مارنے باجھ جتہای شیخ جلنے واقف رب دلاں دا

وَاٰخَرُوْنَ اعْتَرَفُوْا بِذُنُوْبِهِمْ خَلَطُوْا عَمَلًا صَالِحًا وَّاٰخَرَ سَيِّئًا ؕ

تے دوجھے لوک ہین جو اقرار کیتا انہاں نال گناہاں اپنیاں دے رلایو نے عمل نیک تے دوجھا برا

ودیگران ہستند کہ اقرار کردند بگناہان خود آمیختہ اند عمل نیک را بعمل دیگر کہ بد ہست

تے ہور اعرابیا اہل مدینے کراں اقرار گناہاں	خلط کیتے کجھ نیک عمل کجھ مندے کم تنہاں ہاں

عَسَى اللّٰهُ اَنْ يَّتُوْبَ عَلَيْهِمْ ؕ اِنَّ اللّٰهَ غَفُوْرٌ رَّحِيْمٌ

شتاب ہے اللہ جو پھر آوے اپر اُنہاں دے تحقیق اللہ بخشنے والا مہربان ہے

نزدیک ہست کہ خدا برحمت متوجہ شود بر ایشان ہر آئینہ خدا آمرزندہ مہربان ہست

ہے نزدیک جو اللہ توبہ کرے قبول تنہاں دی
ایہ حق تنہاں دے آیت ہے جو جنگ تبوک دے جا
جو کیوں ایہیں نال نہ ناز سعی دے عذر حق تھا والا
جاں مڑ کر جنگ تبوکوں سرور پاس نبی دے آکے
تے کیتی قسم نہ کھلن ہرگز جد لگ نبی نہ کھولے
جو ہیں بہی قسم نہ انہاں چھوڑا ودان جہ بک حکم نہ آیا
تدا یہ آیت آئی حضرت عذر قبول چھوڑائے
وعدہ غم کر وا اساتیہیں کر ہو پاک گناہوں سارا
تا نبی کہیا ہیں حکم نہ ہو یا پکڑاں مال تساڈا
حضرت تلّت وَند یا تہماں مالوں جو کہیاں تیرا یا
ہک انہاں تہیں ابولبابہ ہک ہور صحابی
یا نیک عمل انہاں جنگ جنے نال نبی ہمراہی

ٹھیک اللہ ہے رحمت والا بخشنہار گناہاں
فر پشیماں ہوئے دل جانوں ظاہر سخن الائے
تے سر ستی اصحاباں جنگ ہارے مشکل تھاوا
تا اپنے نفس انہاں اصحاباں تھماں نال بہنا
جاں حضرت نے پچھیا لوکاں وسیا حضرت تابو
ایہ ستی ماندو نال عذر ہے ہیں تہیں بکھ جھوٹا یا
انہاں کیا حضرت نال اساں جنگوں رہ گئے
تے بخشش ہنگو رب تہیں ابہ عذر کرے سہیا نو
تا اگلی آیت نازل ہوئی پڑھ کے وکھہ آگاہاں
اوہ ست چھے یا اٹھ آہے بادہ پنج خبراں آیا
تے نیک عمل اقرار گناہاں توبہ نال شتابی
تے بد اعمال ہوئے تہوکوں شامت نفس تباہی

خُذْ مِنْ اَمْوَالِهِمْ صَدَقَةً تُطَهِّرُهُمْ وَتُزَكِّيْهِمْ بِهَا وَصَلِّ عَلَيْهِمْ ؕ

پکڑ ال انہاندیاں ہیں صدقہ جو پاک کرے توں انہاں نوں تے پاکیزہ کریں توں انہاں نوں نال اوس دے
تے دعا نیک کر اوپر اوہناں دے

بگیر از اموال ایشان بگوہ تا پاک سازی ایشان را و بابرکت کنی ایشان را بآں و دعا خیر کن برایشان

توں پکڑ انہاں دے مالوں صدقہ تا انہاں پاک بناویں
تے صدقہ نال کریں تہماں تھیں نیک دعا فرماویں

إِنَّ صَلٰوتَكَ سَكَنٌ لَّهُمْ ۖ وَاللّٰهُ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ۝

تحقیق دعا تیری تسلی ہے واسطے اونہاندے تے اللہ سننے والا جاننے والا ہے

ہر آینہ دعاء تو سبب آرام ست ایشان را وخدا شنوا دانا ست

ٹھیک دعا تیری انہاں کارن دلاں آرام تسلا
تطہیر ہم انہاں نوں کریں تو صدقے نال گناہوں
صلوٰۃ دعا دا معنے اندر لغت عالم لیاوے

جو صدقہ پیا قبول اونہاندا سنے تے جانے اوہ
تزکیہ انہاں مال دے ہے یا کریں بلند ہماہوں
تیں صدقے اجر دیوے رب برکت نال تیرے وچہ پاوے

أَلَمْ يَعْلَمُوا أَنَّ اللّٰهَ هُوَ يَقْبَلُ التَّوْبَةَ عَنْ عِبَادِهِ وَيَأْخُذُ الصَّدَقٰتِ

کیا نہیں جانتا ایہناں ایہ جو اللہ اوہو قبول کردا ہے توبہ بندیاں اپنیاں تھیں تے پکڑ دا ہے صدقے

آیا ندانستہ اند کہ خدا ہمون توبہ قبول میکند از بندگان خود و میگیرد صدقات را

کیا جانن نہیں جو اللہ توبہ کرے قبول بندیاں تھیں

تے صدقے پکڑے آپ قبولے رحمت نال تنہاں تھیں

وَأَنَّ اللّٰهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيمُ ۝

تے ایہ جو اللہ اوہو ہی توبہ قبول کرنے والا مہربان

وانکہ خدا ہمو نست توبہ پذیرندہ مہربان

تے ایہ جانن اللہ ہے وہ توب قبولن والا
بادشاہ دے عالم اندر او ہر پریوں لیاوے
جو بندہ کسب حلالوں صدقہ دیوے رب قبولوے
گویا اوہ ہتھ خدا دے وچہ صدقہ ہر دا وچہ حلالوں
جیویں وچہ جہیڑا اپنا کوئی نال محبت پالے

رحمت کرنے والا ہے تواب رحیم تعالیٰ
جو سنیاں ہیں سرورتوں کرکے قسم خدا فرماوے
نہ غیر حلال قبول ہے اسماں نہ چیر خدا ہووے
تا پرورش کردا اس صدقے نوں اللہ وچہ کفاں لوں
تا وڈا پہاڑ آوے اک لقمہ روز قیامت والی

وَقُلِ اعْمَلُوا فَسَيَرَى اللّٰهُ عَمَلَكُمْ وَرَسُولُهُ وَالْمُؤْمِنُونَ ۝

تے کہہ جو عمل کرو پس البتہ ویکھے گا اللہ عمل تساڈے تے رسول اوسدا تے مسلمان

و بگو عمل کنید پس خواہد دید خدا و رسول او و مومنان عمل شمارا

تے کہہ توں عمل کرو پس ویکھیسی اللہ عمل تمہارے
پس اہل اخلاص تے اہل نفاق اعمالوں ظاہر تھیسن
وچہ جنگ تبوک قصہ ہویا فر ہوسن جنگ بتیرے

تے ویکھے عمل پیغمبر اس دا او ویکھن مومن سارے
نبی نوں سب جتاسی مومن پتیاں نال تیں
وچہ نبی حضور بھی اوس خلیفیاں لیسن سہلی بھیرے

وَسَتُرَدُّونَ إِلَىٰ عَالِمِ الْغَيْبِ وَالشَّهَادَةِ فَيُنَبِّئُكُم بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُونَ

تے البتہ فیر جاوگے تسیں طرف جاننے والے غیب تے ظاہر دی پس خبر دیویگا تسانوں نال اس چیز دی

و گردانیدہ خواہید شد بسوی داننده پنہان و آشکارا پس خبر دہد شمارا بانچہ مے کردید

تے فیر جاسو طرف اس دی جو جانے غیب تے ظاہر
پس دسی خبر تسانوں جو تسیں کردے اندر باہر

وَآخَرُونَ مُرْجَوْنَ لِأَمْرِ اللَّهِ إِمَّا يُعَذِّبُهُمْ وَإِمَّا يَتُوبُ عَلَيْهِمْ ۗ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ

تے ہور لوک ڈھل دتے گئے ہین واسطے حکم اللہ دے یا عذاب کریگا انہانوں یا فر آویگا اوپر انہاندے تے اللہ جاننے

و دیگران اند موقوف داشتہ شدہ بر فرمان خدا یا اینست کہ عذاب کند ایشانرا یا برحمت متوجہ شود
برایشان و خدا دانا درست کار است

تے ہور جو مہلت ملے انہانوں کارن حکم الٰہی
تے اللہ علیم تے حکمت والا جانے سر بہا یا ہی
ایتھے بدری یار بلیدی جنگ تبوک نہ ہائے
پنجاہ راتیں انہاں حکم نبی دے کر موقوف ہٹایا
اگے ذکر انہاندا بارھویں آیت اندر آوے

یا کرے عذاب انہاں یا توبہ بخشی کنوں تباہی
اک کعب ہلال مرارہ تریہاں دے حق آیت آئی
پر ابولبابہ دا انگوں کوشش توبہ عذر نہ لیا ئی
تے انہاں سلام کلاموں بنوں ہٹ یاراں فرمایا
وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِّفُوا الخ ذکر سنا وے

وَالَّذِينَ اتَّخَذُوا مَسْجِدًا ضِرَارًا وَكُفْرًا وَتَفْرِيقًا بَيْنَ الْمُؤْمِنِينَ

تے او لوک جو بنائی انہاں مسجد واسطے دکھ پہچاونے دے تے کفر دے تے جدائی گھالنے دے درمیان مومناں

و از ایشان آنانند کہ ساختہ اند مسجدی برای زیان رسانیدن و بجہت کفر و بہ تفرقہ افگندن میان

تے جہان بنائی مسجد تاں دکھیون اہل ایماناں
لئے کارن کفر تے جہت جدائی ڈالن مسلماناں

اوہ باراں شخص منافق آہے مسجد جنہاں بنائی
خدام خالد نے ایٹے دی گھر وچوں جا چھوڑائی

غرض انہاندی کفر ضرر ہوو پاٹک مسلماناں
رل مسجد قبا نماز پڑھی سبھ ٹولہ اہل ایماناں

جاں فارغ ہوئے بنا مسجد تھیں پاس نبی دے آئے
جو اساں بنائی مسجد جت بیمار جو دور نہ جائے

بھی کم ضروری والا اسو جہ کرے نماز ادائی
بھی سالے اتھیں مینہ دہاں اتھیں جو ہووے سکھیائی

تے سانوں چاہ جو آپ چلو وچ اوتھے پڑھو نماز اتھائیں
تے کرو دعا اسہاڈے کارن برکت بخشے سائیں

تاں نبی کہیا اساں سفر تیاری جنگ تبوک چڑھائی
جے فر آئے رب چاہیا اوتھے کراں نماز ادائی

وَاِرْصَادًا لِّمَنْ حَارَبَ اللّٰهَ وَرَسُوْلَهٗ مِنْ قَبْلُ وَلَيَحْلِفُنَّ اِنْ
اَرَدْنَاۤ اِلَّا الْحُسْنٰى

تے گھات لگاونے نوں واسطے اس شخص دے لڑیا نال اللہ رسول دے پہلے اگے تے البتہ قسماں کھاونگے جو نہیں ارادہ

وکمینگاہ ساختن برائے آنکہ جنگ کردہ اند با خدا و رسول او پیش ازیں و البتہ سوگند خورند کہ نخواستہ

تے گھات لادن نوں اس کارن جو رب نبی سنگ لڑیا
تے قسماں کھن جو نیکی باجھ نہ اساں ارادہ کریا

ارصاد مراد اوڈیکن سنے نوں کرنی انتظاری
یا بد دیاری کرن کمینہ دن یا اسباب تیاری

اوہ ابوعامر جو حنظلہ دا پیو آہا قوم انصاروں
راہب آہا بنیاں نصرانی بیٹھے ہاٹ ہتھیاروں

جاں نبی مدینے آیا اکیوس نوں کیا دین لیایا
نبی کہیا ایہ دین حنیفی ابراہیمے آیا

اکیوس ہیں بہی دین اوسے پہ نبی کہیا توں ناہیں
اکیوس ہیں ایہہ راہ تھیں کجھ نویاں کریں اداہیں

نبی کہیا نا کجھ رلایوم توں کجھ ہور ملایا
ایہہ ہو دین حنیفی ملت چٹا صاف لیایا

ابوعامر کہیا جو سانتھیں جھوٹا سو نفیوں بیمار کے
وچ پردیس ہکلا تھیا مارے اس ہتھیارے

نبی کہیا آمین مے تے سدا فاسق نام ٹکایا
فر جنگ احد وچ نال نبی دے آہی سخن الایا

جو جد کائی قوم تیرے سنگ لڑسی کرن انہاں ہمراہی
فر ہر جنگ کفاراں شامل ہو ندا ہی اوہ واہی

جاں ہو جنین ہوازن حلوہ رہی امید نکائی
شام ولایت فر اوس چلیا کرکے قصد بدائی

منافقاں نوں پیغام گھلیا جو کرو جنگ تیاری
تے مسجد بہی پاک ہمیرو کارن جو ہے ہتھیاراں ساری

بھیج روم ولایت جاواں شاہ رومی تھیں لشکر لیاواں
محمد نوں بھن ماراں اسراں ایں تہیر جاکیتوں کڈھ ماواں

تا مسجد تیار بنادے پاس بنائی مسجد اہل نفاقاں
ایہ وچہ معالم محی السنت کیتا ذکر وفاقاں

وَاللّٰهُ يَشْهَدُ اِنَّهُمْ لَكٰذِبُوْنَ

تے اللہ آپ گواہی دیندا ہے جو تحقیق اوہ البتہ جھوٹھے ہین

وخدا گواہی میدہد کہ ایشاں دروغ گویانند

تے اللہ آپ گواہی دیندا اٹھیک منافق کوڑے
اوہ کوڑا لاون کوڑیاں قسماں کہاون احمق بوڑے

جاں حضرت مڑے تبوک فتح کر پاس بیٹھے آئے
منافق سوال کرن جو مڑ و مسجد ساڈی جائے

بنی تیار ہویا جاون نوں تد ایہ ایتاں آیاں
تا جیوں وحی نے خبر دتی نوں اہل نفاق بربایاں

مالک بن دخشم ہور وحشی عامر معن لولائے
جو جا کر مسجد ڈھاہو ساڑو ترت شتابی جائے

مالک بال ہویا تاں لایا مسجد ترت جلائی
منافق وچے بیٹھے آہے نٹھ اگ جاں لائی

اوہ مسجد ڈھاہ اروڑی کیتی گند گیاں ہم ور الا
تے ایہ شام ہر کالا ترہندا ہویا غریب خواراں

فر بنی عمرو بن عوف جہناں دی مسجد قبا بنائی
وچہ عمر خلافت پاس عمر دے ملک آئے بہائی

مجمع بیٹے حارثہ نوں اوہ کہن امام بناؤ
وچہ مسجد قبا امامت ساڈی کرو امام ٹھہراؤ

عمر کیتا اس مسجد وچہ ضرارا امامت کیتی
ایہ ہن کدی امامت دیاں نگاں اس نیتی

مجمع کیہا میں جو قسم اللہ دی ناہیں خبر بنائی
جو خبر ہوندی نا پڑہدا اہر گزمیں ول ظن بہلیائی

میں آہا جواں قرآن پڑھیا اوہ نٹھے ان پڑہ سا
تا ہے اللہ قبول عمر دے دتی رخصت پیارے

جاں شہر عمر دے فتح کیتے فرمایوس مسلماناں
جو شہراں وچہ بیتاں پاون وفق اہل ایماناں

ناہک شہر وچہ دو مسجد یکدوجے قصد ایذا
ایہ وچہ معالم بغوی لکھیا رحمت بے فنا

لَا تَقُمْ فِيْهِ اَبَدًا ؕ لَمَسْجِدٌ اُسِّسَ عَلَى التَّقْوٰى مِنْ اَوَّلِ يَوْمٍ اَحَقُّ اَنْ تَقُوْمَ فِيْهِ ؕ

نا کھلا ہو کھلا ہوچیا سجدہ کدی البتہ اوہ مسجد جو بنیاد
رکھی گئی ہے اپر پرہیزگاری پہلے دن تھیں لائق تر ہے

مایست آنجا ہر گز ہر آئینہ مسجد یکہ بنیاد نہادہ شدہ است بہ نیت تقوی از اول روز بہتر است کہ ایستادہ شوی آنجا

نا کھلا ہوویں کدی آپ وچہ یعنے مسجد ضراری
جو مسجد ہے پرہیزگاری تے پہلے دنوں اساری

اسو چہ تدہ کھلو دن بہتر مسجد قبا جو کہندے	جنہیں دار ہمیشہ سرور اسو چہ جابندے رہندے

فِیْہِ رِجَالٌ یُّحِبُّوْنَ اَنْ یَّتَطَهَّرُوْا ؕ وَاللّٰهُ یُحِبُّ الْمُطَّهِّرِیْنَ

وچ اوسدے مرد ہین جو دوست رکھدے ہین ایہ جو پاک ہووں تے اللہ دوست رکھدا ہے پاک رہنے والیاں نوں

آنجا مردانند کہ دوست می دارند کہ پاک شوند و خدا دوست مے دارد پاک باشندگان را

وچ اس مسجد مرد ہین جو چاہین پاکی تائین	تے پاک رہن الیاں نوں رکھے اللہ دوست سائیں
پاکی حدث جنابت تھیں ہور کنوں نجاست سائیں	نرا تھیں سوں جنابت نال استنجا پانی جاری
ابو ہریرہ ابوداود لیایا نبے بتائے	ایہ آیت اہل قبا حق پانی استنجا رب بہائے
تے تقوی والی مسجد بعضیاں مسجد نبی تہائی	ایہ ابن عمر دا قول تے ابوسعید خدری تے زید بھائی
جو مسلم راہوں ابو سعید وں وچہ معالم لیایا	جو حضرت آپ بنیے والی مسجد ایہ فرمایا
ابن عباس تے عروہ ہور سعید جبیر قتادہ	ایہ مسجد قبا شہر اوں مسجد تقوی کنوں ارادہ
بخاری راہوں ابن عمر تھیں باسنادہ بتائے	جو ہر ورت سوار پیادہ جنہیں قبا مسند آوے

اَفَمَنْ اَسَّسَ بُنْیَانَهٗ عَلٰی تَقْوٰی مِنَ اللّٰهِ وَرِضْوَانٍ خَیْرٌ

بھلا جس نے نیو رکھی عمارت اپنی دی اپر پرہیزگاری دے اللہ تھیں تے رضامندی دے بہتر ہے

آیا کسیکہ بنیاد نہاد عمارت خود را بر پرہیزگاری از خدا و خوشنودی او بہتر است

بھلا جس نے بنیاد عمارت رکھی خوف خدای	بہی اپر رضا ربانی رکھے بہتر اوہ بھائی

اَمْ مَّنْ اَسَّسَ بُنْیَانَهٗ عَلٰی شَفَا جُرُفٍ هَارٍ فَانْهَارَ بِهٖ فِیْ نَارِ جَهَنَّمَ

یا اوہ شخص جو بنیاد رکھی عمارت اپنی دی اپر کنارے کھائی ڈگن والی دے پس ڈھے ڈگ اسنوں وچہ اگ

یا کسیکہ بنیاد نہادہ است عمارت خود را بر کنارہ زمین رود خورده مستعد افتادن پس درافتاد با صاحب

خود در آتش دوزخ

یا جس نیو عمارت رکھی اپر کمال کنارے	جو ڈگن ہاری ڈگے تسو چہ دوزخ اگ الہاری

وَاللّٰهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظّٰلِمِيْنَ	تے اللہ نہیں ہدایت کردا قوم ظالمان نوں
	وخدا راہ نمی نماید گروہ ستمگاران ۱۰
تے اللہ نہیں ہدایت کردا ظالم لوکاں تائیں یعنے جیہڑی چوپائی کھٹے طرف نواناں پوندا مثل بنا ضراری مسجد دوزخ جوہن کنارے	یعنے شفا کنارہ کنڈی حرف کھال تائیں تے ہاڑ ہار پر ساقط جو اوہ ڈگن قابل ہوندا عمارت گہرے تائے ڈگے لتن جیہڑا ہس اوسدا

لَا يَزَالُ بُنْيَانُهُمُ الَّذِيْ بَنَوْا رِيْبَةً فِيْ قُلُوْبِهِمْ اِلَّآ اَنْ تَقَطَّعَ قُلُوْبُهُمْ

ہمیشہ رہیگی عمارت انہاندی جو بنائی انہاں شک وچہ دلاں انہاں دے رہاندی مگر ایہ جو ٹکڑے ہو ون دل انہاندے

ہمیشہ باشد عمارت ایشان کہ بنیاد کردہ اند سبب شک در دل ایشان مگر آنکہ پارہ پارہ کردہ شود دل ایشان

رہسی نت بنا انہاندی جیہڑی انہاں بنائی شامت اوس بنائی شک نفاق دلانوچہ پائی	شک دلانوچہ مگر جو ترٹن دل انہاں ہون جا آئی جان ترٹن ہوتوں دل انہاندے شک تد ایہن جائے
وَاللّٰهُ عَلِيْمٌ حَكِيْمٌ	تے اللہ جاننے والا صاحب حکمت دا ہے
	وخدا دانا درست کار است
تے اللہ علم تے حکمت والا جانے ہر بھلیائی	سبھ کم حکمت نال کریں حکمت جیہڑ لکائی

اِنَّ اللّٰهَ اشْتَرٰى مِنَ الْمُؤْمِنِيْنَ اَنْفُسَهُمْ وَاَمْوَالَهُمْ بِاَنَّ لَهُمُ الْجَنَّةَ

تحقیق اللہ نے مل لیا ہے مومناں تھیں جاناں انہاندیاں تے مال انہاندے بدلے اوسدے جو واسطے انہاندے بہشت ہے

ہر آئینہ خدا خرید کردہ است از مسلمانان جان ایشان و مال ایشان بعوض آنکہ ایشانرا باشد بہشت

اللہ ٹھیک خریدیاں مال تے جاناں اہل ایماناں	اوس بدلے جو دیوے جنت بدلے مالاں جاناں

يُقَاتِلُوْنَ فِيْ سَبِيْلِ اللّٰهِ فَيَقْتُلُوْنَ وَيُقْتَلُوْنَ وَعْدًا عَلَيْهِ حَقًّا فِي التَّوْرٰىةِ وَالْاِنْجِيْلِ وَالْقُرْاٰنِ

لڑنگے وچہ راہ اللہ دے پس مارنگے تے مارے جاونگے وعدہ ہے اوپر اوسدے سچا وچہ توریت تے انجیل تے قرآن دے

جنگ میکنند در راہ خدا پس میکشند و کشتہ میشوند وعدہ کردہ لازم است بر خدا بتحقیق در توریت و انجیل و قرآن

ف ۱ یعنے الفاظ وی دی شرارت نہیں جیہڑی عمل کرن اوہناں ہر بنا وندا ... اوسدی بنیاد ... ۲ یعنے جس ویلے ... پاؤل ہو گئے کہیا ... ۲ معالم ... نواسے کہاں ... حا ... ع ۳ ہماری ... پہور ... یعنی ... ۲ جمع ... ۴ یعنے نہیں ... اتنی ... انکار ... واسطے ... ۲ معالم

ربع

ع ۲ ۳

ف ۷ یعنے شک نفاق دے ... ۱ ایہ قول ابن عباس دا ہے کہیا کلبی نے یعنے حسرت تے ندامت ہمیشہ رہیگی پشیمانی جو اوہ پشیمانی ہوئی اوسا سنے مسجد دے ... تے کہیا سدی نے مراد ... یعنے ویکھے ... اس مسجد دے ... بیٹھ گیا واللہ اعلم ۱۲ معالم

جو لڑن اسدے راہ وچ پھر ماریاں بھی جاندے ہن | ہے وعدہ سچ خدا پر وچ توریت انجیل قرآن

وَمَنْ اَوْفٰى بِعَهْدِهٖ مِنَ اللّٰهِ فَاسْتَبْشِرُوْا بِبَيْعِكُمُ الَّذِيْ بَايَعْتُمْ بِهٖ

تے کون ہی بہت وفا کرنیوالا عہد اپنے نوں اللہ تھیں پس خوش ہو نال سودے اپنے دے جو سودا کیتا تسیں

وکیست وفا کنندہ تر بعہد خویش از خدا پس شادمان باشید باین فروختن خود کہ سودا کردید بآن

تے رب تھیں کون زیادہ پورے کرے قول قراران | پس خوش ہو نال سودے کیتا جو ابراران

وَذٰلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيْمُ | تے ایہو ہے مراد پاونا وڈا

| وایں ست فیروزی بزرگ

تے ایہا ہے فتحمندی وڈی ویکھو معالم اندر اِلٰی
عبد اللہ بن رواحہ بولیا آکھیوس یا نبی اللہ
نبی کہیا رب کارن شرط جو شرک نہ کرکہ ہو
انصاران کو پیا ایہہ کیتا احسان کہیا اس جو لے آیا
اونہاں آکھیا سودا نفع والا ایہہ ہرگز توڑ ناہیں
فَيَقْتُلُوْنَ وَيُقْتَلُوْنَ مارن ہن مریندے
ایہہ وعدہ وچ توریت انجیل قرآن جنت دا آیا

| عہد نال نبی انصاران کیتی بیعت عقبہ والی
| شرط کرو رب کارن ہی کجھ اپنے کارن بھلا
| تے ہین کارن خود جاناں مالاں تک نگاہ کرو
| بدلہ اسدا جنت ملی خوش ہو فرشتہ بہ آیا
| نے نال ایہہ سودا توڑن ہا تھیں سیا اوہی پیر
| پاون مار کفاراں غازی فیر شہید بھی تھیون
| اسو چہ ایہہ جل جو ہر ملت وچ حکم جہاد دا آیا

اَلتَّآئِبُوْنَ الْعٰبِدُوْنَ الْحٰمِدُوْنَ السَّآئِحُوْنَ الرّٰكِعُوْنَ السّٰجِدُوْنَ
الْاٰمِرُوْنَ بِالْمَعْرُوْفِ

توبہ کرنیوالے تعریف کرنیوالے سیر کرنیوالے رکوع سجود کرنے والے امر کرنیوالا نال بھلیائی دے

ایشان توبہ کنندگانند عبادت کنندگانند حمد گویندگانند سفر در راہ خدا کنندگانند رکوع و سجدہ

وَالنَّاهُوْنَ عَنِ الْمُنْكَرِ وَالْحٰفِظُوْنَ لِحُدُوْدِ اللّٰهِ ۗ وَبَشِّرِ الْمُؤْمِنِيْنَ

تے منع کرنیوالے برائی تھیں نگاہ رکھنے والے ہین واسطے حداں اللہ دیاں تے خبر دے ایماں والیاں نوں

و منع کنندگانند از ناپسندیدہ و نگہدارندگانند احکام خدا را و مژدہ دہ مسلمانان را

ف اوفی اسم تفضیل ہے وفی یعنی وفا کرنے والا اتھیں بہت یعنی بہت وفا کرنے والا عہد دا یعنی اللہ تھیں زیادہ پورا کرنے والا عہد اپنے نوں کون ہے ۱۲ منہ ف کیا محمد بن کعب قرظی نے جس وقت بیعت کیتی انصار نے رات عقبہ دی وچ مکے دے نال پیغمبر دے تے اوہ ستر شخص آہے تاں کہیا عبد اللہ بن رواحہ نے جو ایہہ تفسیر را وچ پہلی منزل دے صفحہ گذریا ہے تے ایہہ آیت وحی لیا یا ۱۲ معالم

ف التائبون تائب دی جمع ہے توبہ کرنے والے مومناں نوں جیہڑے جہاد کرن بیان کیتا آپ دی پہلی آیت دے تے جیہڑے سنو شرح اونہاں دا ایہہ ہے کہ التائبون صفت ہے جو اوتے مومن مقدروف دے تیر کیتے لہم الجنۃ الصفا یعنی بہشت اوہناں نال اے جو موصوف ہین انہاں صفاتاں والے ایہناں صفاتاں تے جنت اوہناں دی واسطے جو جہاد وی نہ کرن کفایہ ہے سراد اونہاں دا معالم ف عن المنکر منکر شرع اعظم تھیں ایمان ہے معروف شرک ہے کہیا بعض نے معروف سنت ہے تے منکر بدعت ۱۲ معالم

جو توبہ کرن عبادت ربدی حمد کہن رب تائین ۔۔۔ بھی پھیر کرن یا روزہ رکھن کرن نماز ادائین
امر کرن بھلیائی لوکان منع کرن برےیائی ۔۔۔ تے نگاہ رکھن احکام خدا خوشخبری انہان بھی آئی
جو ایہناں صفتاں والے مومن انہان بھی جنت آیا ۔۔۔ بہا دین انہان جہاد نہ کیتا وچہ معالم لیب آیا
جو تائب کفرون شرک نفاقوں عابد خاص ربانے ۔۔۔ جو حمد کہن ہر حالت نعمت سختی ربنون بھانے
ایہ حامد صبر تھین اول جنت طرف بلائے جاون ۔۔۔ تے سائحون تھین بعضے روزیدار مراد بتاون
بعضے کہن مراد مجاہد غازی فردے راہ بانی ۔۔۔ بعض کہن جو طلب علم دی اندر فرد رینون بھانے

مَا كَانَ لِلنَّبِيِّ وَالَّذِينَ آمَنُوا أَن يَسْتَغْفِرُوا لِلْمُشْرِكِينَ وَلَوْ كَانُوا أُولِي قُرْبَىٰ

نہیں ہی واسطے پیغمبر دے تے جو لوک ایمان لیائے ایہ جو بخشش منگن واسطے مشرکاں دے اگرچہ ہوون صاحب قرابت دے

روا نبود پیغامبر را و نہ مسلمانان را کہ طلب آمرزش کنند برائے مشرکان اگرچہ خداوندان خویشی باشند

نہ جائز نبی نہ مومناں بخشش منگن جہت کھاراں ۔۔۔ اوہ بھاویں ہون قرابت والے خویشاوند ابراراں

مِن بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ أَنَّهُمْ أَصْحَابُ الْجَحِيمِ

پچھے اس تھین جو ظاہر ہویا واسطے انہاں دے ایہ جو اوہ صاحب دوزخ دے ہین یعنے جد مر گئے وچہ حال کفر دے عباسی

بعد از انکہ ظاہر شد ایشان را کہ آن گروہ باشندگان دوزخ اند

اس تھین بعد جو ظاہر ہویا نبی تے اہل ایماناں ۔۔۔ جو مشرک ہو دوزخ دا بالن بخشش نا تنہان خانانہ
مسیب کنون بخاری راہون وچہ معالم لیایا ۔۔۔ جو ابو طالب دے فوت ہووندے وقت پیغمبر آیا
ابو جہل بھی بعضے مشرک پاس چاچے دے آئے ۔۔۔ چاچے نون فر کلمہ پڑھنا پاک نبی فرمایا
جو لا الہ الا اللہ کہہ جھگڑاں تا پیش خدا دے ۔۔۔ مشرک کہن نہ تھیو مخالف پیو دادے دی راہ دے
مڑ مڑ نبی تباوے کلمہ مشرک کہن اوہ نہیں ہین ۔۔۔ اور کلمیوں منہ موڑیا اس کہیا دین توں ہیں
نبی کہیا میں بخشش منگساں چاچا تیری تائین ۔۔۔ جد تک منع نہ ہوسی تد ایہ آیت بھیجی سائین

وَمَا كَانَ اسْتِغْفَارُ إِبْرَاهِيمَ لِأَبِيهِ إِلَّا عَن مَّوْعِدَةٍ وَعَدَهَا إِيَّاهُ

تے نہیں آہی بخشش منگنی ابراہیم دی واسطے باپ اپنے دے مگر ان وعدے تھیں جو وعدہ کیتس اوسنوں

ونبود آمرزش خواستن ابراہیم برائے پدر خود مگر از جہت وعدہ کہ کردہ بود بآں باوے

تے ناہا بخشش منگن ابراہیم دی ہیودی تائین
مگر اس وعدے کارن جو لتّس گیتس بخشش سائین

فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ أَنَّهُ عَدُوٌّ لِّلَّهِ تَبَرَّأَ مِنْهُ ۚ إِنَّ إِبْرَاهِيمَ لَأَوَّاهٌ حَلِيمٌ

فر جد واضح ہویا واسطے اوسدے جو اوہ دشمن ہے واسطے اللہ دی بیزار ہو گیا اوستھین تحقیق ابراہیم البتہ

پس چون روشن برائے ابراہیم کہ وے دشمن خدا ہست بیزار شد از وے ہر آئینہ ابراہیم دردمند بردبار بود

فر جد ظاہر ہویوس جو دشمن ربدا ہویا بیزاری
اوّاہ جو عجز نیاز وں بہوں وے دردوں آہیں مارے

ٹھیک سی ابراہیم اوّاہ حلیم کہے خود باری
حلیم تحمل والا سہے ایذائیں نفس سہارے

وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُضِلَّ قَوْمًا بَعْدَ إِذْ هَدَاهُمْ حَتَّىٰ يُبَيِّنَ لَهُم مَّا يَتَّقُونَ ۚ

تے نہیں ہے اللہ جو گمراہ ٹھہراوے کسی قوم نوں پچھے اسدے جو ہدایت کیتی اونہاں نوں تا جو بیان کرے
واسطے انہاں دے اوہ چیز جو پرہیز کرن

وہرگز نیست کہ خدا گمراہ کند قومی را بعد از انکہ راہ نمودہ باشد ایشان را تا آنکہ واضح سازد
برایشان آنچہ از وے پرہیز کنند

تے ہرگز نا گمراہ گنے رب بعد ہدایت لوکان
یعنے جد تک امر نہی رب ظاہر نا فرماوے
جد امر کرے ترک کرن یا ہٹکے باز نہ آون
مقاتل کلبی کہن جو ایہ حق منسوخاں دے آئی
اجے خمر حرام نہ ہویا تے قبلہ کعبے حکم نہ آیا
جان مدت بعد مدینے آئے خبر نسخ دی پائی
یعنے عمل جو بعد نسخ دے خبروں پیش کماون

جد تک ظاہر کرے نہ انہاں بچن اوہ جنہاں تھوں کان
تد تک کسے عذاب نہ کرے تے نا گمراہ ٹھہراوے
تداں عذاباں لائق ہوون ہی گمراہ سدواون
کسے ملکوں ہک قوم نبی نوں مل اسلام لیائی
اوہ مڑ گئے خمر حرام تے قبلہ کعبے طرف بھنوایا
کہن ہے اسین گمراہی وچ تد ایہ آیت آئی
اللہ مول نہ باطل کردا نا گمراہ سداون

إِنَّ اللَّهَ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ۝ إِنَّ اللَّهَ لَهُ مُلْكُ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرْضِ ۖ يُحْيِي وَيُمِيتُ ۚ

تحقیق اللہ نال ہر چیز دے جاننے والا ہے تحقیق اللہ واسطے اسدے ہے بادشاہی آسماناں دی تے زمین دی زندہ کردا ہے

ہر آئینہ خدا بہر چیز دانا ہست ہر آئینہ خدا ویرا ست بادشاہی آسمانہا و زمین زندہ میکند و مے میراند

ٹھیک اسہر شے نوں جانے بھلی برہ کم سارے	ملک آسمان زمین اسیدا زندہ کرے تے مارے

وَمَا لَكُمْ مِّنْ دُوْنِ اللّٰهِ مِنْ وَّلِيٍّ وَّلَا نَصِيْرٍ

تے نہیں واسطے تساڈے سوا اللہ دے کوئی دوست تے نا کوئی مددگار

ونیست شمارا بجز وے ہیچ کارسازے و یارے دہندہ

تے نہیں تسانوں باجھ خدا کوئی یار نہ مددوالا	جو ربدا قہر عذاب ہٹاوے غالب بتعالی

لَقَدْ تَّابَ اللّٰهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهٰجِرِيْنَ وَالْاَنْصَارِ الَّذِيْنَ اتَّبَعُوْهُ فِيْ سَاعَةِ الْعُسْرَةِ

البتہ تحقیق موڑ اکیتا اسد نے اوپر نبی دے تے ہجرت کرنیوالیاں تے یاری دین والیاں دے جنہاں پیروی کیتی اوسدی وچہ وقت تنگی دے

ہر آئینہ برحمت متوجہ شد خدا بر پیغامبر و آن مہاجران و انصار کہ پیروی وے کردند در وقت تنگدستی

موڑا کیتا نبی لئے ربا تے مہاجر انصاران	جنہاں پیروی اسدی کیتی اندر سختی وقت ابرارا

مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيْغُ قُلُوْبُ فَرِيْقٍ مِّنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ اِنَّهٗ بِهِمْ رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ

پچھے اس تھیں جو نزدیک آہا جو ڈنگے ہو جاون دل ہک فرقے دے انہاں تھیں فیر متوجہ ہویا اوپر انہاندے تحقیق اوہ نال انہاندے رحمت والا مہربان ہے

بعد ازانکہ نزدیک بود کہ از جائے رود دل گروہے از ایشان باز برحمت متوجہ شد بر ایشان ہر آئینہ وی بر ایشان بخشایندہ مہربان ست

اس تھیں بعد جو ڈنگے ہوون تے دل بعضیاں آہے	فر موڑا کیتس تہناں اوہ مہتے رحمت بندیاں چاہے
توبہ نبی مراد جواذن کیہوں دتس اہل نفاقاں	جو بیٹھے رہے وچ گھر دے نال بہانے اہل وفاقاں
ساعت عسرت تنگی ویلا جنگ تبوک پڑھا ہے	جو تنگی خرچ سواریاں تنگی پانیوں تنگی آہی

ف: حکم عمل منسوخ [illegible]

لطیفہ [illegible]

دہپان سخت تے پندہ دوراڈہی مشکل سفر ویہا
دہ وہ جنیان ہک اٹھ کردی وار و وار سوار گے
اوہ خرما چوسن پانی گہٹ پیون صدقن نال گذارا
سترکران وہ پانی پیون جالیان ایاد کہیا یان
تا حضرت تہہ اٹھائے منگیا اجے نہ ہتہہ ہٹائے
جو مشکان نال آہیان سبہہ بہریان عمر ایہ کری روایت
یزیغ قلوب مراد جو چاہن اس سفرون مڑ جاون
رب جبدی توب قبولے فراوس گدی عذاب کردا

بودے جون کھجوران کیڑیان کہا دیہان کھجر اجیہا
جان خرچ کھجوران مکیان خرما چوسن وارو وارے
نہ پانی ملے تاں پٹہ کہن تس اوجہ نچوڑن سارا
ہکدن یار صدیق کہیا یا حضرت کرو دعا یان
جو بدل بولیا جہڑ کیتا فروسیا مینہ رجائے
جان ڈٹھا اساں نے لشکر جا تک لنگہیا مینہ نہائے
بعضے لوک چاہن ہٹ بہین فر جا ملے تتاواں
ایہ محی السنت وچہ معالم لکہیا حال سفردا

وَعَلَى الثَّلٰثَةِ الَّذِيْنَ خُلِّفُوْا حَتّٰٓى اِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْاَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ

تے اپر ترے شخصاندی جو پچہے چہوڑے گئے تا ایہ جہوقت تنگ ہو گئے اپر انہاندی زمین باوجود اسدے جو فراخ ہی

وبرآن سہ کس کہ موقوف داشتہ شدند تا آنکہ تنگ شد بر ایشان زمین با وجود فراخی آن

تاجد تنگ زمین ہوئی تنہاں نال فراخی مینا		تے اپر تریہاں جو پچہے چھوڑے رب توجہ کیتا

وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ اَنْفُسُهُمْ وَظَنُّوْٓا اَنْ لَّا مَلْجَاَ مِنَ اللّٰهِ اِلَّآ اِلَيْهِ

تے تنگ ہو گیاں اپر انہاندے جانان انہاندیاں تے جاتا انہاں جو نہیں پناہ اللہ تہیں مگر طرف اسدے

و تنگ شد بر ایشان جان ایشان و دانستند کہ پناہے نیست از خدا مگر بسوئے او

تے جاتا انہاں جو رب تہیں اس بن کوئی پناہ نیائی		تے تنگ ہو یان انہاں اپر جانان غم اندوہ سندے آئے

ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ لِيَتُوْبُوْا ۭ اِنَّ اللّٰهَ هُوَ التَّوَّابُ الرَّحِيْمُ

فر موڑا کیتا اوپر اونہاندے جو رجوع کرن تحقیق اللہ او ہو توبہ قبولن والا مہربان ہے۔

باز خدا برحمت متوجہ شد بر ایشان تا ایشان رجوع کنند ہر آئینہ خدا توبہ پذیرندہ مہربان ست

ہیک اللہ ہے توب قبولن والا رحم سمائے		فر انہاں اپر ہویا متوجہ تا توبہ ور آئے

سلہ یزیغ زیغ دے کجی کجہ یعنی ڈنگا ہونا سے مراد کجی یقین اوس جاگہہ سو گردانی دین یقین نہیں بلکہ رغبت کی مراد ہے طرف بیٹہنے یعنی دی وجہ گرمی ان سے ترہ جانے دی اس سفر تہیں واسطے سختی اوس دے جیکیا کجی سے جو قصد کیتا سی بعضے یاران نے پچہے رہنے دا فر جا رلے نال حضرت دے واللہ اعلم ۱۲ معالم سلہ وچہ اس آیت دے ذکر توبہ دا اللہ تعالیٰ دے

منزل ۲

سلہ دو واری فرمایا یکواری اول آیت وچ لقد تاب اللہ دے ایتھے ذکر کیتا سے گناہ دا اوہ فصلح ہے اللہ دا فیر گناہ دا ذکر کیتا دو وجہی واری توبہ دا اوہ مراد او ستہیں قبول کرنا توبہ دا ہے کیہا ابن عباس نے ثم تاب علیہم تبیر یعنی کرنا توبہ دا ہے کیہا ابن عباس نے پس تاب اللہ علیہم یعنی اللہ جو کوئی قبول کرے اللہ توبہ اوسدے نہیں عذاب کردا اوہنوں سدی ۱۲ معالم

رکوع ۴

تا حضرت آکھیا ایہو سخن جے سچا ہووے تیرا
فر اٹھیوم ذات برادر نالے دل سکھا وِنوالی
پس توں بھی عذر ادیہا کر جو حضرت راضی ہووے
فر میرے من وچ آیا میں ہڑ جاواں عذر بناواں
پر میں سمجھیا میں وانگوں کسے ہور بھی سچ الایا
جد انہاں نام جتگیا مذالبتا سن وچہ پچھوتانا
سوگند کیتی ہین جھوٹھ نہ بولاں سچو سچ الائین
فر منع جناب رسالت کیتا سلام علیک اساہان
فر سختی ہمی جو سر آوے راضی ہووے سہیے
میں ترہیاں یاراں وچوں آہا تکڑا اٹھن فر تغین
جے جاواں مسجد کراں سلام اوہ حضرت چھلے ناہیں
ہک گوشے مسجد پڑھیوم نماز میں بیٹھا نظر ہٹاواں
اوہ دووین بدری یار نمانے رووں نال و یاراں
فر گھیدنہ ہک فرنگی وچہ بازار لوچھیندا آیا
اوہ شاہ عنسانی خط لکھیا جو پہتی خبر اسانوں
توں آ تے عزت شان وڈی اس خط اندر وہ دہایا
میں گھر وچ تنور تپایا اوہ خط ساڑ بہایا میں
تد حضرت آکھیا عورت تیری کر توں جدا کٹھا ہیں
ثانی زن ہمراہ ردی اوہ عرض کرے دل ڈھہندے
توں خدمت کر اس بڈھیرے پر تہہ منوں لگائیں
فر کعب کہے چچیرا بھائی ابو قتادہ میرا
اوس گھر گئوم سلام نہ بولیا میں آکھیا سن بھائی
جو بیشک حب اسدی تینوں حب رسول اللہ دی

اسرار ہے سچا کرسی ایتھوں اٹھ اگیرا
کرن سوگند نہ تین تھیں پاس بن ہور گناہ کتھالو
جے عذر کریسیں ناہیں کیا جانا کجہ آفت آوے
کوئی کوڑ بہانہ کرکے حضرت ہس بہ چاواں
کعب ہلال تے ابن بیعہ دوہاں سچ سنایا
اوہ دو بدری ساتھ پچھوڑاں وہ اوہ واہ ساتھ سوتانا
یارب سچ کہاں وچہ عمر نہ جھوٹھیا نوچہ رلائین
فر ساری امت کوئی نہ بولے نال اساہاں ترہیاں
جتہ دم مارن دی جا نہ کالی چپ کیتے ہور یے
اوڈلیا گلیا نوچہ بازاراں مسجد وچہ پڑھیں نفن
جے ابہا برک ویکھاں ملی ناہیں یاراں آہیں
اوس گوشے چشموں میں ول نظر میں ڈٹھیا نظر پرانا ہز
اوہ مسجد لوچہ دینہ راتیں رووں بہل گیاں کل کارن
کتہ کعب بتایا لوکاں ملکوں لکھیا اس دکھایا
جو صاحب تیر ظلم کیتا تیں فساں وڈی خاندانوں
جو اگلی سختی ہر تے ایہہ سد کفر کو نیا ٹوکی آیا
جد چالیہ راتیں روز لنگھائے دردے لغزین آہیز
بچھوم کہاں طلاق کیہانہ اسدے کول جائیں
جو خاوند میرا بڈھا اوسنوں حضرت ہوریں کہندے
عرض کیتس وچہ مسجدے رووں نال و یاراس تائیں
اوہ چا یک سوار رسول اللہ دا صالح شان ڈھیرا
ہدایت رہدی تینوں ہووے میں وچہ کجہ خطائی
ایہہ علم تینوں ہن نہیں ہوسی ایہا کل گناہ دی

ف ہلال بن امیہ واقفی مرارہ بن ربیعہ عامری ... صالح اصحاب ... جنگ بدر ...
ع حضرت نے آکھیا ... جو عورت اپنی نوں جدا کر دے ... طلاق ...
... حاشیہ ...

فر لیواری ہین ایہ گل آکھی تر تجے واری بولیا
اندر جھلیا جاوے ناہین روندا باہر آیا
سنیاں آواز پہاڑوں فجر مبارکباد کعبؓ نوں
ہک اسوار اٹھائی آیا مبارکباد سناوے
لاہ پوشاک ہین دتی اسنوں کارن ایس بشارت
انصاراں ہاراں فوجاں فوجاں جائین جائین آون
مہاجر کول نبیدی بیٹھے اگوں کوئی نہ آیا
ہین چانک پاپوم مسجد اندر نال مہاجر بیٹھیا
جو کعب کہی جد خوشیاں سرور چہرے نور برسے
ہین وجہ بیٹھم چہرہ سرور بھکدا جن بدر جیوا
جدو کاماوندی شکموں باہر اینہ بھلیا یاں ناہین
تا حضرت آکھیا ایہ بھلیاں ہولی دی درگاہوں
ہُن حضرت توبہ میری ایہا سچو سچ الاوان
تد حضرت آکھیا سارا نا کجھ رکھیں چنگا تینوں
اے نبی خدا دے بعد اسلام ایہ نعمت بہت چنگیائی
جو تینوں بیشک سچا جاتا ذرہ نہ شک آندوسی
اودوں بعد سنیے سچ حبیب اللہ دل آئے
جو بیشک رحمت ربدی ہوئی نبی اتے سن یاراں
لقد تاب اللہ ترے آیتاں اتوڑولی آیاں

جو رب رسول نوں بہتر علم ہین روندا اوتھوں ولیا
پنجا ہین اتین حال ایہو فرقضلاں فیر ایاپا
شکروں کیتم سجدہ کل حقیقت معلم رب نوں
البشر کعب بولا رااسدا اگھوڑیوں اگے آوے
ہور پوشاک ہین پیدی ہے بوم حضرت کرن بہارت
وار دواری ہین مبارکباد دی خوشی وو ہا دوں
ہک حضرت طلحہ ہین ساری عمر نہ اوہ احسان بھولایا
جو فیر مہاجر تاریاں نوا اوس جن بدر دیاں ٹہاڑ
ہور گل کردیاں نور ظاہر سے یاد وہ سرور ہے
یا کعب مبارکباد بھلیاں آیاں سقدر جواز
ہین بچیا حضرت فضل الٰہوں بایہ مہر تساں نہیں
لقد تاب اللہ آخر تائین ہویا فضل الٰہوں
ہور مال اسباب جو سارا میرا ربدی راہ لٹاواں
فر کعب کہیا ایہ سچ دے یاروں ہویا فضل اسانوں
جدو کے جیے نزاے ایسے چنگی ہور نہ آئے
پنجاہ دیہاڑے سخت بلائیں اندر صبر کیتو سی
صلی اللہ علیہ وسلم ظاہر آکھ سنائے
مہاجراں ہور انصاراں رحمت ستیاں سرداراں
دکونوا مع الصادقین لگ ترا اے وچ عالم پایاں

يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوا اتَّقُوا اللّٰهَ وَكُوْنُوْا مَعَ الصّٰدِقِيْنَ ۝

اے اوہ لوکو جو ایمان لیائے ہو ڈرو اللہ تھین تے ہو جاؤ نال سچیاندی

اے مسلماناں بترسید از خدا و باشید بار استگویان

اے اہل ایمانوں فِرواللہ تہیں ہوو نال سچیاندے | یعنے نبی تے اسدے یار مہاجر انصار اندے

مَا كَانَ لِأَهْلِ الْمَدِينَةِ وَمَنْ حَوْلَهُم مِّنَ الْأَعْرَابِ أَن يَتَخَلَّفُوا عَن رَّسُولِ اللَّهِ

نہیں سی لائق   واسطے رہنے والے مدینے دیاں نوں تے جیہڑے اودالے انہاندے ہین گواران

نہیں ایہ جو پچھے رہن رسول خدا دے تھیں

لائق نبود اہل مدینہ را و آنان را کہ حوالی ایشانند از اعراب کہ باز پس مانند از ہمراہی رسول خدا

لائق نہیں مدینے والیاں نہیں جو گرد انہاندے | لوک گنوار جو پچھے بیٹھن کنوں رسول خدا دے

اعراب گنوار خنگل نبی اسلم اشجع ہور غفاری | بنی مزینہ بنی جہینہ فرض نہ سیدے یاری

وَلَا يَرْغَبُوا بِأَنفُسِهِمْ عَن نَّفْسِهِ

تے نا ایہ جو رغبت کرن نال آرام جاناں اپنیاں دے چھوڑ کے جان اس دی نوں

ونہ آنکہ رغبت کنند در حفظ خویش اعراض کردہ از ذات رسول خدا

تے نا آرام ڈھونڈہن خود جاناں اس کہ جان امیر | جو اوہ وچہ سختی سفر پھیری ایہہ سکھی خود جائیر

ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ لَا يُصِيبُهُمْ ظَمَأٌ وَلَا نَصَبٌ وَلَا مَخْمَصَةٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

ایہ واسطے ہی جو نہیں پہونچدی انہانوں تریہہ تے سختی تے نہ بھکھ وچ راہ خدا دے

این بسبب آنست کہ نمیرسد بایشان تشنگی ونہ رنج ونہ گرسنگی در راہ خدا

ایہ کارن جو انہاں نہ پہونچی تریہہ ہور دکھ اندائیر | تے نا بھکھ سخت اللہ دے راہ وچ پہنچی انہاں کہیں

وَلَا يَطَئُونَ مَوْطِئًا يَغِيظُ الْكُفَّارَ وَلَا يَنَالُونَ مِنْ عَدُوٍّ نَّيْلًا إِلَّا كُتِبَ لَهُم بِهِ عَمَلٌ صَالِحٌ

تے نہیں گھتے جگہ ٹرندی جو غصہ کرے کافرانوں تے نہیں پاندے دشمناں تھیں کجھ پانونا مگر لکھیا جاندا ہے واسطے انہاندے

ونہ سپرند جائیکہ بخشم آرد کافرانرا و بدست نمی آرند از دشمن ہیچ چیزی مگر نوشتہ شود برای ایشان بسبب آن

نڈرے کتے جو کافرستن نہ کجھ دشمن تھیں پاون
یعنے سارے کم انہاندے نیکیاں وچ لکھیندے
بھی ہو واکرن کفار اپر ہور دشمن کنوں جو پاون

اگران نیک عمل انہان کارن اتھین لکھے جاون
بھکھاں تریہاں تھے دہپاں پالے نیک اعمال گنیدے
قید یا قتل یا ہار غنیمت نیک عمل بنجاون

إِنَّ اللَّهَ لَا يُضِيعُ أَجْرَ الْمُحْسِنِينَ

تحقیق اللہ نہیں ضائع کردا بدلہ نیکی کرنیوالیاں دا

ہر آئینہ خدا ضائع نمیکند مزد نیکوکاران را

تحقیق اللہ نہیں ضائع کردا بدلہ نیکوکاران
جو راہ خدا وچ گرد آلودہ ہوون قدم جنہاں دے
ہک آکھن ایہہ حکم ہمیشہ خاصہ آپ نبی جد جاوے
دوجے شاہاں سرداراں پچھے بہی جیکوئی
ہک کہن جو پچھے بہن بجا ہر بادشاہوں سرداروں
ہک کہن ایہہ اول حکم آہا جد تھوڑے اہل اسلامی

معالم وچ بخاری راہوں باسناد اخباران
حرام کرے رب دوزخ انہاں جو دس ور فرماندے
پچھے رہن نہ روا کسینوں مگر جی عذر بہانے
لشکر رہنا نہیں گناہ جے سخت ضرورت شاہ ہووے
روز قیامت تیک حکم ایہہ باجھوں عذر اعذار
جان بہت ہوئی منسوخ کیتا فراخی آیت نامی

وَلَا يُنْفِقُونَ نَفَقَةً صَغِيرَةً وَلَا كَبِيرَةً وَلَا يَقْطَعُونَ وَادِيًا إِلَّا كُتِبَ لَهُمْ

تے نہیں خرچ کردے خرچ چھوٹا تے نا وڈا تے نہیں کٹدے کسی جنگل نوں مگر لکھیا جاندا ہے واسطے انہاندے

و خرج نمیکنند ہیچ خرچ را اندک و نہ بسیاری و قطع نمیکنند ہیچ میدانے را الا نوشتہ شود برای ایشاں

تے خرچ نکرن تھوڑا وڈا نالنگھن پیا پاناں | مگر لکھیون انہاں کارن کہو جان قدم نشانان

لِيَجْزِيَهُمُ اللَّهُ أَحْسَنَ مَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ۝

تا جو جزا دیوے اونہاں نوں اللہ بہتر اس چیز دا جو آہے اوہ کردے

تا جزا دہد ایشاں را خدا در مقابلہ نیکوترین آنچہ میکردند

تا بدلہ دیوے رب انہاں نوں بہتر اونہاں کمائی
جس خرچ اسباب نمازیوں دتا اوہ بھی غازی گنیا

نبی کہیا ہے ست سو دونا خرچ راہ خدائی
جس غازی گھر خلیفہ گھر وچ اوہ بھی غازی گنیا

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً ۚ فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ

تے نہیں آہے مسلمان جو نکلجاون سارے پس کیوں نہ نکلے ہر فرقے تھیں انہاں وچوں ہک جماعت

و ممکن نیست مومنان را کہ برآیند ہمہ یکجا پس چرا بیرون نیامد از ہر جمعے از ایشان چند کس

تے روا نہیں جو مومن سارے نکل جاون غزانوں	پس ہر فرقے تھیں ہک جماعت جاوے طلب رضا نوں

لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ وَلِيُنْذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ

تا سمجھدار ہو جاون وچہ دین دے تے تا جو ڈراون قوم اپنی نوں جد پرت آون طرف انہاں دی تا اوہ بچن

تا دانشمند شوند در دین و تا بیم کنند قوم خود را چون باز آیند بسوئے ایشان بود کہ ایشان بترسند

تا دینی سمجھ کرن اوہ حاصل پھر خود قوم ڈراون
جد جنگ تبوکوں پچھے اہل نفاقاں خواری ہوئی
سارے مومن جاون غزا اول نبی نوں چھوڑ اکلا
جو بعضے جاون غزانوں بعضے ٹھہرن پاس نبی دے
جان لشکر والے آون مڑکر ایہہ تنہاں علم پڑھاون
ایہہ ابن عباسوں کر کے روایت کلبی بغوی لیایا
اوہ باہر جا حاصل علم فقاہت کر کے جان گھر آون
بھی ابن عباسوں پایا ہناد جو سرور خود فرماوے
لے اگوں ہر یوں پایا ہناد جو حضرت آکھیا بھائی
جو چنگے حال کفر وچہ سوئی چنگی بعد اسلاموں
یعنے فقہ پچھانن سمجھن دین احکام جو سارے
روزہ علم نماز طہارت عین فرض ہر جانے
جس مال نصاب زکوۃ فرض تس لازم عالم تاں
تے فرض کفایہ پڑھیا بہت تا مجتہد بن جاوے

جد اوہ مڑن انہاں نوں تا اوہ باپر ہیز ہو جاون
تا جتوں لشکر بھیجن حضرت پچھے رہی نکوئی
تد ایہہ آیت نازل ہوئی منع کیتا انہاں اللہ
تا دینی سمجھ لون جو دسے سرور کنوں وحی دے
جو بعد انہاں تھیں پڑھیا سمجھیا دسن تنہاں ڈراون
تے حسن کہے ایہہ سمجھ ڈراون لشکریاں حق آیا
اپنیاں لوکاں علم سناون کنوں عذاب ڈراون
جس دے نال بھلا رب چاہے دینی سمجھ سکھاوے
جو سونے روپے کھاناں وانگوں بیچ کاناں کھاں ایہہ بھائی
جان دینی سمجھ فقہ تھیں واقف ہوون شرع احکاموں
کجھ عین فرض کجھ فرض کفایہ ایہی علم بہاری
جو ہور عبادت جیہڑ واجب علم اس فرض پچھانی
اینویں حج فرض جس اپر پڑھیاں علم نجاتاں
تے فتوی دیون لائق ہووے اتنی قوت پاوے

ہر ہر شہر اندر ہک ایسا عالم فرض کھایا	اہل شہر تقلید کرن تس جو کجھ اوس فرمایا
جے سارے ترک کرن سبہ عاصی مجتہد نکوئی	شرف علم دا اوہ حدیثاں حضرت دس گیوئی
ابو امامہ کرے روایت حضرت خود فرمایا	فضل عالم دا عابد تے جویں فضل میرا شان آہا
ابن عباس روایت کیتی سرور آکھیا بھائی	ہزار عابد تھیں ہک فقیہ شیطاناں سخت ایہائی
شافعی آکھیا طلب علم دی افضل نفل نمازوں	ایہ وچہ معالم محی السنۃ لکھیا سمجھیں رازوں

يٰٓاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا قَاتِلُوا الَّذِيْنَ يَلُوْنَكُمْ مِّنَ الْكُفَّارِ وَلْيَجِدُوْا فِيْكُمْ غِلْظَةً

اے لوکو جو ایمان لیائے ہو جنگ کرو نال انہاں لوکاں دے جو پاس تساڈے ہین کافراں تھیں تے چاہیے جو پاون اوہ وچہ تساڈے کرڑائی

اے مسلماناں جنگ کنید با آنکہ نزدیک شما اند از کافران و باید کہ کافران بیابند در شما درشتی را

اے اہل ایمانوں لڑو تہاں جو کافر پاس تساہاں	تے چاہیے پاون وچہ تساں کرڑائی وچہ جنگاہاں
جیہڑی ملک کفاراں یا وچہ نسب قرابت نیڑے	خیبر فدک نضیر قریظہ مارو کافر جیہڑے
وَاعْلَمُوْٓا اَنَّ اللّٰهَ مَعَ الْمُتَّقِيْنَ	تے جانو ایہہ جو اللہ نال پرہیزگاراں دے ہر
	وبدانید کہ خدا با متقیان ست
تے جانو اللہ متقیاں دے نال کرے ہمراہی	غلظت معنی شدت غیرت سختی بھی کرڑائی

وَاِذَا مَآ اُنْزِلَتْ سُوْرَةٌ فَمِنْهُمْ مَّنْ يَّقُوْلُ اَيُّكُمْ زَادَتْهُ هٰذِهٖٓ اِيْمَانًا

تے جس وقت اتاری جاندی ہے کائی سورت پس بعض منافقاں تھیں اوہ ہے جو کہندا ہے کون تساڈا ہے جو ودھایا اوہنوں اس سورت نے

وچون فرود آوردہ شود سورتی پس از منافقان کسی ہست کہ میگوید در حق کدام یک از شما افزون کردہ است

تے جد کائی سورت آیت اترے بعض منافق کہندے	جو کس دا اس ایمان ودھایا ٹھٹھے کردے رہندے

فَاَمَّا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا فَزَادَتْهُمْ اِيْمَانًا وَّهُمْ يَسْتَبْشِرُوْنَ ۝

پس ایہہ اوہ لوگ جو ایمان لیائے پس ودھاندی ہے انہاں نوں ایمان تے اوہ خوش ہوندے ہین

اما اہل ایمان پس بتحقیق زیادہ کردہ است در حق ایشان ایمان را و ایشان شادمان مے شوند

[illegible handwritten marginal notes]

اہیر جیہڑی مومن سورت ایہناں ایمان ودہا وے تے اوہ خوشحال ہوون سن سورت آیت جو جو آوے

وَاَمَّا الَّذِيْنَ فِيْ قُلُوْبِهِمْ مَّرَضٌ فَزَادَتْهُمْ رِجْسًا اِلٰى رِجْسِهِمْ وَ مَاتُوْا وَهُمْ كٰفِرُوْنَ ۝

تے اہیر اوہ لوک جو وچہ دلاں ایہناں دے یاندی بیماری ہے پس ودہائی ایہناں نوں پلیدی نال پلیدی اوہناں دیدے تے مرے اوہ اس حال وچہ جو کافر ہین

واما آنانکہ در دل ایشان بیماریست پس زیادہ کردہ است در حق ایشان پلیدی ہمراہ پلیدی ایشان و مردند

تے جیہناں نفاق دا لوچہ ایہناں نفاق ودہا وے اوہ جو جوں آیت سورۃ اتری ودہا کفر ایہناں دا علی کہے ایمان شروع دل نکتہ چٹا پوندا نفاق شروع دل کالا نکتہ فر اوہ ودہا جادی

اوہ کافر ہن پلیدی نال پلیدی لدی جاوی اس آیت وچہ اشارت ایمان ودہا بہی گہٹ جاندا فر ودہا جاوے ودہ تیہے سب دل چٹا ہوندا تا سارے دلاں نوں کالا کردا جیہڑ ودل سیاوی

اَوَلَا يَرَوْنَ اَنَّهُمْ يُفْتَنُوْنَ فِيْ كُلِّ عَامٍ مَّرَّةً اَوْ مَرَّتَيْنِ ثُمَّ لَا يَتُوْبُوْنَ وَلَا هُمْ يَذَّكَّرُوْنَ ۝

بہلا نہیں ویکہدے ایہ جو بتلا کیتے جاندے ہین اوہ وچہ ہر سال دے ہکواری یا دو واری فر نہیں توبہ کردے تے نا اوہ نصیحت لیندے

آیا نمی بینند کہ ایشان عقوبت کردہ میشوند در ہر سال یکبار یا دو بار باز توبہ نمیکنند و نہ ایشان پند میگیرند

کیا ویکہدے نہیں ہر سال جو ہک دو وار بلا وچہ پیندے کدی سختی کدی وبا بیماری قحط شکست کہاوے نہ توبہ کرن نفاقوں تے نا توڑن قول قراروں

فیر بہی اوہ نہ توبہ کرن تے نہیں نصیحت لیندے یا اید ہر او دہر فر توں گہر توں توڑن عہد دوبارے نہ مت لون جدو گہیں سچے وعدہ رب ہنجاروا

وَاِذَا مَاۤ اُنْزِلَتْ سُوْرَةٌ نَّظَرَ بَعْضُهُمْ اِلٰى بَعْضٍ هَلْ يَرٰىكُمْ مِّنْ اَحَدٍ ثُمَّ انْصَرَفُوْا

تے جس وقت اتاری جاندی ہے کائی سورت ویکہدا ہے بعض ایہناں دا طرف بعضے دے کیا ویکہدا ہے تسانوں کوئی فر ٹر جاندے ہین

وچوں فرود آوردہ شود سورتے نظر کند بعض ایشان بسوی بعضی از جہت شرمندگی و گویند آیا می بیند شما را ہیچکس باز بر میگردند

جان سورت اترے ویکھن ہکدو جھول اہل نفاقی
جس سورت وچہ جھڑکاں جھنبان عیب نفاقاں آدے
جو ہے کسے ڈٹھا تساں نا اوتھوں ٹردے بد اخلاقی
منافق ہکدو جھول کرے اشارت ایہہ سمجھاوے
جو ہے کوئی ہوون اٹھ یاں ویکھے نہیں تا نکل جاوَن
جے ویکھے مومن بھول نہ اٹھن بیٹھے ہی غم کھاون

صَرَفَ اللّٰهُ قُلُوْبَهُمْ بِاَنَّهُمْ قَوْمٌ لَّا يَفْقَهُوْنَ

پھیر دتا اللہ نے دلاں انہاں دیاں نوں بسبب اسدے جو اوہ قوم ہے نہیں سمجھ دے

باز گردانیدہ است خدا دل ایشان را بسبب آنکہ ایشان گروہے ہستند کہ نمی دانند

پھیر یا دلاں انہاں دیاں نوں رب ایماں نوں قصد بھلاوَن
اس کارن جو قوم ایہیں اوہ سمجھن نا تحقیقوں

لَقَدْ جَآءَكُمْ رَسُوْلٌ مِّنْ اَنْفُسِكُمْ عَزِيْزٌ عَلَيْهِ مَا عَنِتُّمْ حَرِيْصٌ عَلَيْكُمْ

البتہ تحقیق آیا تساں نوں رسول جاتاں تساڈیاں تھیں شاق ہے اپر اسدے جو دکھ پاؤ تسیں حرص
کرنے والا ہے اوپر تساڈے

اے مسلماناں آمدہ است شما پیغامبرے از قبیلہ شما دشوار است بروے رنج شما حریص است بر ہدایت شما

آیا تساں رسول تساتھیں جس نسب تسیں جانو
ہے اس سخت مشقت تساں تے حرص جو ایمان آنو
معنے عنت مشقت شدت یعنے تساں او کھیائے
نبی ایہہ مشکل بھاری جاپے تساں سکھیائی
تے وڈ حریص جو نیک ہوو تسیں سبھ ایمان لیاؤ
سبھ گمراہ گمراہی چھوڑو راہ ہدایت پاؤ

بِالْمُؤْمِنِيْنَ رَءُوْفٌ رَّحِيْمٌ
نال مومناندے شفقت کرنیوالا مہربان ہے
بمسلماناں بخشایندہ مہربان است
اہل ایماناں نال نہایت شفقت رحمت کردا
ہک ہن جو شفقت نیکاں نال اے عاصیاں رحمت ویردا

فَاِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ حَسْبِىَ اللّٰهُ لَاۤ اِلٰهَ اِلَّا هُوَ عَلَيْهِ تَوَكَّلْتُ وَهُوَ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيْمِ

پس جیکر منہ موڑن تاں کہہ بس ہے میںنوں اللہ نہیں کوئی معبود مگر اوہ اپر اسدے توکل کیتی میں تے اوہ ہے مالک تخت وڈے

پس اگر باز گردند بگو بس است مرا خدا ہیچ معبود نیست بجز وے بروے توکل کردم و اوست خداوند عرش

پڑھ جے مومن نکھ ایمانوں کھیرے بہشتوں گھاتی نے اوہ ہر ہالک تخت وڈیرا صاحب عرش عظیموں ہن دوجی منزل ختم ہوئی کر تر جمعی غرض بسم اللہ	اوس بن ہور اگے نہیں ہن اس پتر تکیہ صافی ایہ دو آیتاں آخر آیاں کہن قرآن کریموں جسب کرین آسان تمام تے کرین قبول یا اللہ

فہرست مطالب تفسیر محمدی منزل دوسری